

William MacDonald

KOMENTAR NOVOGA ZAVJETA

William MacDonald

KOMENTAR NOVOGA ZAVJETA

s priložima Arta Farstada

DRUGI SVEZAK

Djela – Filipljanima

EURO LIBER

Zagreb 1999.

Izvornik: **Believer's Bible Commentary, New Testament**
Copyright © 1990 by William MacDonald
Copyright © 1998. za hrvatsko izdanje: **EUROLIBER**, Zagreb
Nakladnik: **EUROLIBER**, Zagreb, Marulićev trg 17
Za izdavača: Ivan Vrtarić

Prijevod i prijelom: Ivan Vrtarić
Lektura: Jasna Vrtarić

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 225 . 07 (049 . 3)

MACDONALD, William

Kometari Novoga zavjeta : s priložima Arta Farstada /
William MacDonald . – Zagreb : Euroliber 1997 – . – 21 cm

Prijevod djela : Believer's Bible Commentary, New Testament

ISBN 953-6423-05-7

Sv. 2 : Djela – Filipljanima / <prijevod Ivan Vrtarić> .
– 1998 . – 416 str. : ilustr.

ISBN 953-6423-07-3

981214012

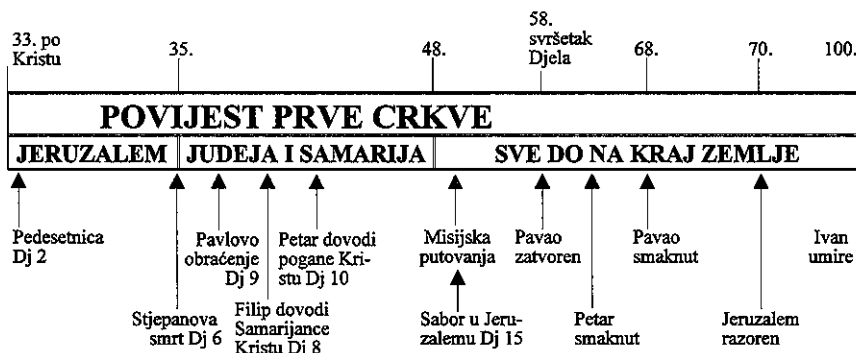
ISBN 953-6423-05-7 (cjelina)
ISBN 953-6423-07-3

Tisak i uvez: Graphische Grossbetriebe Pösneck

ISBN 3-89398-380-X (CLV)

Sadržaj

Povijest prve Crkve i pregled Djela apostolskih	6
Djela apostolska	7
Molitva u Djelima apostolskim	13
Crkva u kući i paracrkvene organizacije	22
Kršćanin i vlasti	32
Izlaganje o krštenju vjernika	40
Poslanje "laika"	42
Misionarska strategija	59
Božansko vodstvo	65
Neuobičajene propovjedaonice	72
Poruka Djela	97
Poslanica Rimljanima	103
Nedosegnuti pogani	110
Osvrt o grijehu	118
Božanska suverenost i ljudska odgovornost	145
Prva poslanica Korinćanima	177
Prvo misijsko putovanje apostola Pavla (zemljovid)	248
Drugo misijsko putovanje apostola Pavla (zemljovid)	248
Druga poslanica Korinćanima	249
Treće misijsko putovanje apostola Pavla (zemljovid)	304
Pavlova suđenja i tamnovanja (zemljovid)	304
Poslanica Galaćanima	305
Zakonstvo (legalizam)	331
Poslanica Efežanima	335
Božansko izabranje	340
Poslanica Filipljanima	389

PREGLED DJELA APOSTOLSKIH

Nego primit ćete silu kad Duh Sveti siđe na vas i bit ćete mi svjedoci i u Jeruzalemu i po svoj *Judeji* i *Samariji*, i *sve do nakraj zemlje* (Djela 1,8).

Poglavlja	Djela 1–7	Djela 8–12	Djela 13–28
Širenje Crkve	Crkva u Jeruzalemu	Crkva po svoj Judeji i Samariji	Crkva sve do nakraj zemlje
Evangelje	Svjedočenje u gradu	Svjedočenje u pokrajinama	Svjedočenje u svijetu
Tema	Snaga i napredovanje Crkve	Širenje Crkve	Tri Pavlova putovanja i suđenja
Narodi kojima je upućeno	Židovi	Samarijanci	Pogani
Ključne osobe	Petar	Filip	Pavao
Vrijeme	2 godine (33.-35. po Kristu)	13 godina (35.-48. po Kristu)	14 godina (48.-62. po Kristu)
Razvitak	Trijumf	Prijelazno razdoblje	Putovanja i suđenja

Iz Visual Survey of the Bible. Tiskano s dopuštenjem autora.

DJELA APOSTOLSKA

Uvod

Tema je Krist, Crkva je sredstvo, a Duh je snaga.

W. Graham Scroggie

I. Jedinstveni položaj u Kanonu Svetog pisma

Knjiga koja je nazvana Djela apostolska jedina je *nadahmuta*, a ujedno i *prva*, povijest Crkve, kao i najvažnija crkvena povijest koja opisuje početke vjere. Sve ostale povijesti samo crpe iz Lukina djela te mu (uz mnogo nagađanja!) dodaju ponešto iz predaje. Bili bismo na potpunom gubitku bez te knjige. Prijeći sa života našega Gospodina opisanog u evanđeljima pravo u poslanice bio bi pregolem skok. Kojim su zajednicama upućene poslanice i kako su nastale? Djela odgovaraju na ta i mnoga druga pitanja. Ona nisu samo most između Kristovog života i života po Kristu koji se naučava u poslanicama, nego i prijelazna karika između židovstva i kršćanstva, između Božjeg zakona i milosti. Upravo to postupno širenje obzorâ od malog židovskog pokreta smještenog u Jeruzalemu do općepoznate vjere koja je prodrila u sâm glavni grad Carstva čini jednu od glavnih poteškoća u tumačenju Djela.

II. Autorstvo

Autor Lukinog evanđelja i Djela isti je, u čemu se skoro svi slažu. Ako je Luka napisao Treće evanđelje, napisao je i Djela; i obratno (vidi Uvod u Luku).

Vanjski dokazi da je Luka napisao Djela rani su, snažni i vrlo rašireni. Protumarcionski proslav Luki (oko 160.-180. god), Muratorijev kanon (oko 170.-200. god.) te rani "crkveni oci": Irenej, Klement Aleksandrijski, Tertulijan i Origen slažu se da je Luka pisac Djela. Isto je i sa skoro svima koji ih slijede u povijesti Crkve, uklju-

čujući i takve autoritete kao što su Euzebi-je i Jeronim.

Unutarnji dokazi samih Djela – da ih je napisao Luka – trojaki su. Na početku Djela pisac izričito ukazuje na ranije djelo koje je također bilo posvećeno Teofilu. Luka 1,1-4 pokazuje kako je upravo Treće evanđelje to izvješće na koje se misli. Stil, stav sućuti, rječnik, naglasak na obrani vjere i mnoge sitne potankosti povezuju ta dva djela. Da se nije htjelo imati Luku zajedno s ostala tri evanđelja, nesumnjivo bi ta dva djela stajala jedno uz drugo kao što su 1. i 2. Korinćanima.

Drugo: iz samog teksta Djela jasno je kako je njihov pisac bio Pavlov suputnik. To proizlazi iz takozvanih "mi" odjeljaka (16,10-17; 20,5-21,18; 27,1-28,16) gdje vidimo da pisac doista sudjeluje u opisanim događajima.

Pokušaji skeptika da to objasne kao "tobožnje", nisu uvjerljivi. Ako su ti odjeljci dodani kako bi pridonijeli da djelo izgleda vjerodostojnije zašto onda tako *rijetko*, tako *nenametljivo* – i zašto nije navedeno nikakvo ime kad se spominje "ja" ili "mi"?

Na poslijetku, kad se isključe ostali Pavlovi sudrugovi koje pisac spominje u trećem licu, kao i sudrugovi za koje se zna da nisu bili s Pavlom tijekom događaja u kojima se rabi zamjenica "mi", Luka je jedina osoba koja nam preostaje.

III. Datum

Dok datum nastanka nekih novozavjetnih knjiga nije presudan, on je nadasve važan za Djela koja su u biti *povijest* Crkve – i to prva. Predlažu se tri datuma

nastanka Djela; dva prihvaćaju Lukino autorstvo a jedno ga niječe:

1. Ako su Djela nastala u 2. stoljeću to, naravno, isključuje Luku kao pisca; teško da je on živio nakon 80. ili najkasnije 85. god. po Kristu. Dok neki (liberalni) stručnjaci smatraju da se pisac koristio Josipovim *Starinama* (oko 93. po Kristu), usporednice koje govore o Teudi (Dj 5,36) ne slažu se, a sličnosti ni u jednom opisanom događaju nisu dovoljno velike.

2. Obično se drži da je Luka svoje evanđelje i Djela napisao između 70. i 80. po Kristu. To bi Luki otvorilo mogućnost da se u pisanju svog evanđelja koristi Markovim (napisano vjerojatno 60-tih godina).

3. Nameće se snažan zaključak da je Luka završio s pisanjem Djela nedugo nakon što završava povijest u njegovoj knjizi – tijekom Pavlova prvog tamnovanja u Rimu.

Moguće je da je Luka namjeravao napisati i treći svezak (ali to očigledno nije bila Božja volja) pa stoga nije još spomenuo razaranja (kršćanima) do kojih je došlo između 63. i 70. godine. Ipak, izostavljanje sljedećih događaja navodi na rani datum: Neronov zvjerski progon kršćana u Italiji nakon paljevine Rima (64.); židovski rat protiv Rima (66.-70.); mučenička smrt Petra i Pavla (kasne 60-te); i ono što je najtragičnije za Židove i kršćane židovskog podrijetla – razorenje Jeruzalema. Stoga je najvjerojatnije da je Luka napisao Djela dok je Pavao bio u zatvoru u Rimu, oko 62.-63. po Kristu.

IV. Pozadina i teme

Djela odišu životom i djelovanjem. U njima vidimo Duha Svetoga na djelu kako oblikuje Crkvu, jača je i širi njezin doseg. Ona su veličanstveni zapis o tome kako suvereni Duh Sveti koristi najnevjerojatnija sredstva, svladava najgolemije prepreke, upotrebljava najneobičajenije načine i ostvaruje najznačajnije rezultate.

Djela nastavljaju s pripovijedanjem tako gdje evanđelja prestaju pa nas hitrim, dramatičnim opisom provode kroz burne godine početaka Crkve. Ona su opis velikog prijelaznog razdoblja kad je novozačetna Crkva odbacila "mrtvačke poveje" židovstva i iskazala svoje osobite značajke novog zajedništva u kojemu su i Židovi i pogani jedno u Kristu. S tog su razloga Djela prikladno nazvana "pripovijesću o Izakovom odbijanju od prsiju".

Čitajući Djela osjećamo ponešto od duhovne radosti koja dolazi kad Bog djeluje. Istodobno osjećamo napetost što nastaje kad se grijeh i Sotona protive i ispriječe.

U prvih dvanaest poglavlja ključnu ulogu ima apostol Petar koji smjelo propovijeda Izraelu. Od trinaestog poglavlja pa nadalje na čelo dolazi apostol Pavao: revni, nadahnuti, neumorni apostol poganâ.

Djela pokrivaju razdoblje od nekih trideset tri godine. J. B. Phillips je istaknuo kako ni u jednom usporedivom razdoblju ljudske povijesti "ni jedna mala skupina običnih ljudi nije toliko pokrenula svijet da bi njegovi neprijatelji mogli, sa suzama bijesa u očima, reći kako su ti ljudi 'preokrenuli svijet naglavačke'."¹

PREGLED

I. CRKVA U JERUZALEMU (pogl. 1-7).

- A. Uskrsli Gospodin obećaje Duha (1,1-5)
- B. Nalog uznesenoga Gospodina apostolima (1,6-11)
- C. Učenici moleći čekaju u Jeruzalemu (1,12-26)
- D. Pedesetnica i rođenje Crkve (2,1-47)
- E. Iscjeljenje hromog čovjeka i Petrova služba Izraelu (3,1-26)
- F. Progon i rast Crkve (4,1-7,60)

II. CRKVA U JUDEJI I SAMARIJI (8,1-9,31)

- A. Filipovo poslanje u Samariji (8,1-25)
- B. Filip i etiopski eunuh (8,26-40)
- C. Obraćanje Saula iz Tarza (9,1-31)

III. CRKVA DO NAKRAJ SVIJETA (9,32-28,31)

- A. Petrovo propovijedanje evanđelja poganima (9,32-11,18)
- B. Utemeljenje crkve u Antiohiji (11,19-30)
- C. Herodov progon i smrt (12,1-23)
- D. Pavlovo prvo misijsko putovanje: Galacija (12,24-14,28)
- E. Apostolski sabor u Jeruzalemu (15,1-35)
- F. Pavlovo drugo misijsko putovanje: Mala Azija i Grčka (15,36-18,22)
- G. Pavlovo treće misijsko putovanje: Mala Azija i Grčka (18,23-21,26)
- H. Pavlovo uhićenje i suđenja (21,27-26,32)
- I. Pavlovo putovanje u Rim i brodolom (27,1-28,16)
- H. Pavao u kućnom pritvoru i svjedočenje Židovima u Rimu (28,17-31)

Komentar

I. CRKVA U JERUZALEMU (pogl. 1-7)

A. Uskrslu Gospodin obećaje Duha (1,1-5)

1,1 Knjiga zvana Djela apostolska započinje s podsjećanjem. Luka, ljubljani liječnik, već je ranije pisao **Teofilu** – spis koji znamo kao Evanđelje po Luki (vidi Lk 1,1-4). U posljednjim recima tog evanđelja napisao je Teofilu kako je uoči svog Uznesenja Gospodin Isus obećao svojim učenicima da će biti kršteni Duhom Svetim (Lk 24,48-53).

Sada će Luka nastaviti sa svojim pripovijedanjem pa se za početak vraća tom uzbuđljivoj obećanju. I u redu je da to učini jer su u tom obećanju Duha skrivene sve duhovne pobjede razotkrivene u Djelima apostolskim. Luka svoje evanđelje opisuje kao **prvo izvješće**, ili prvu knjigu. U njoj je počeo zapisivati ono što je **Isus počeo činiti i naučavati**. U Djelima on nastavlja zapis nabranjem onoga što je Isus **nastavio činiti i naučavati** po Duhu Svetom nakon svog uznesenja.

Zapazite da je Gospodinovo poslanje bilo i **činiti i naučavati**. Nije to bio samo nauk bez dužnosti, ili vjeroispovijedanje bez provedbe. Spasitelj je bio živo utjelovlje-

nje onoga što je naučavao; provodio je ono što je propovijedao.

1,2 Teofil će se sjetiti kako Lukina prva knjiga završava izvješćem o Spasiteljevu uznesenju, što je ovdje izraženo riječima: **kad je bio uznesen**. Sjetit će se i posljednjih nježnih uputa koje je Gospodin dao **apostolima** prije negoli je otišao.

1,3 Četrdeset dana između svog uskrsnuća i uznesenja Gospodin se objavljivao svojim učenicima dajući im najsnažnije moguće **dokaze** svog tjelesnog uskrsnuća (Vidi Iv 20,19 i 26; 21,1 i 14).

Tih im je dana također **govorio o onome što se tiče kraljevstva Božjega**. Njegova prva briga nisu bila kraljevstva ovoga svijeta, nego područje (sfera) u kojem se Boga priznaje Kraljem.

Kraljevstvo ne treba brkati s Crkvom. Gospodin Isus se ponudio izraelskom narodu kao Kralj, ali ga je on odbacio (Mt 23,37). Utemeljenje Njegova kraljevstva u doslovnom smislu odloženo je do trenutka kad se Izrael pokaje i prihvati Njega kao Mesiju (Dj 3,19-21).

Sada je Kralj odsutan. Ipak, on ima nevidljivo Kraljevstvo na Zemlji (Kol 1,13). Ono je sačinjeno od svijui koji tvrde da su Njemu odani (Mt 25,1-12). Na neki način Kraljevstvo sačinjavaju svi koji tvrde da

su kršćani; to je njegov vanjski vid (Mt 13,1-52). Ali u svojoj nutarnjoj stvarnosti Kraljevstvo uključuje samo one koji su nanovo rođeni (Iv 3,3 i 5). **Kraljevstvo** u svom sadašnjem stanju opisano je u usporedbama iz Mateja 13.

Crkva je nešto potpuno novo. Ona nije predmet starozavjetnih proročanstava (Ef 3,5). Nju tvore svi vjernici od Pedesetnice do njezina uznesenja. Crkva će kao Kristova Zaručnica vladati s njime u Tisućogodišnjem kraljevstvu i zauvijek imati udjela u Njegovoj slavi. Krist će se vratiti kao Kralj po svršetku Velikih nevolja, uništiti svoje neprijatelje i uspostaviti svoju pravednu vladavinu po svoj Zemlji (Ps 72,8).

Iako će njegova vladavina u Jeruzalemu trajati samo tisuću godina (Otk 20,4), ipak je to **Kraljevstvo** vječno u smislu da će svi Božji neprijatelji biti konačno uništeni a on će bez ikakva protivljenja i zaprekâ vječno vladati u Nebu (2 Pt 1,11).

1,4 Luka o ovom Gospodinovom susretu s učenicima govori kao o susretu negdje u **Jeruzalemu**. Uskrsli Otkupitelj **zapovjedio** im je da ostanu u **Jeruzalemu**. Ali zašto baš u **Jeruzalemu**?! Za njih je to bio grad mržnje, nasilja i progona.

Da, ispunjenje **Očevoga obećanja** dogodit će se u **Jeruzalemu**. Dolazak Duha dogodit će u onom istom gradu u kojem je razapet Spasitelj. Ondje će prisutnost Duha biti svjedočanstvo čovjekova odbacivanja Sina Božjega. Duh istine prekoriti će svijet glede grijeha, pravednosti i osude – i to će se najprije dogoditi u **Jeruzalemu**. I učenici će primiti Duha Svetog u gradu u kojem su i sami napustili Gospodina i razbježali se da spase vlastitu kožu. Bit će učinjeni jakim i neustrašivim tamo gdje su se ono pokazali slabićima i kukavičama.

Nije to bilo prvi put da učenici sa Spasiteljevih usana čuju za **Očevo obećanje**. Tijekom svog zemaljskog poslanja, a osobito u svom govoru u Gornjoj sobi, Isus im je govorio o Pomoćniku koji će doći (vidi Lk 24,49; Iv 14,16 i 26; 15,26; 16,7 i 13).

1,5 Sada, na svom posljednjem susretu s njima, On im ponavlja obećanje. Neke, ako ne i sve njih, **Ivan je već krstio u vodi**. Ali Ivanovo je krštenje bilo izvanjsko i na tijelu. Za "ne mnogo dana"²² oni će **biti kršteni u Duhu Svetom** a to krštenje biti će nutarnje i duhovno. Prvim su krštenjem izvanjski bili poistovječeni s pokajanim djelom izraelskoga naroda. Drugim će biti uključeni u Crkvu, Kristovo Tijelo, i to će im krštenje dati snagu za službu.

Isus je obećao da će **za ne mnogo dana biti kršteni u Duhu Svetom**, no nije spomenuo krštenje u ognju (Mt 3,11-12; Lk 3, 16-17). Ovo posljednje jest krštenje osude samo za nevjernike i još je uvijek budućnost.

B. Nalog uznesenog Gospodina apostolima (1,6-11)

1,6 Možda se ovaj zapisani događaj zbio na Maslinskom brdu sučelice Betaniji. S tog se mjesta, naime, Gospodin Isus vratio u Nebo (Lk 24,50-51).

Učenici su razmišljali o dolasku Duha. Sjetili su se da je prorok Joel spominjao izlivanje Duha u svezi s Mesijinom slavnom vladavinom (Jl 2,28). Stoga su zaključili da će Gospodin uskoro uspostaviti svoje **kraljevstvo** budući da je najprije rekao kako će Duh biti dan "za ne mnogo dana od sada". Njihovo je pitanje iskazivalo kako još uvijek očekuju da Krist odmah uspostavi svoje doslovno zemaljsko **kraljevstvo**.

1,7 Gospodin ih *nije* ispravio glede tog očekivanja njegove doslovne vladavine na Zemlji. Takva je nada bila i jest opravdana. Jednostavno im je rekao da oni ne mogu **znati** kada će doći njegovo kraljevstvo. Taj je datum određen isključivom Očevom **vlašću**, a On to nije odlučio otkriti. Bio je to podatak koji isključivo pripada Bogu.

Izraz "**vremena i trenuci**" upotrebljava se u Bibliji u odnosu na razne događaje koje je Bog prorekao i koji se tek trebaju zbiti u svezi s narodom Izraela. Budući da su bili židovskoga podrijetla, učenici će

razumjeti da se taj izraz odnosi na presudne dane prije i tijekom uspostave Kristove tisućgodišnje vladavine na Zemlji.

1,8 Potisnuvši njihovu znatiželju glede datuma uspostave tog kraljevstva, Gospodin Isus upravio je njihovu pozornost na ono što je mnogo bliskije – na narav i djelokrug njihova poslanja. Što se naravi tiče, bit će **svjedoci**; što se tiče djelokruga, bit će **svjedoci u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji, i sve do nakraj Zemlje.**

Ali najprije moraju **primiti silu – silu Duha Svetoga**. Ta sila je nužno potrebna za kršćansko svjedočanstvo. Netko može biti nadasve nadaren, silno uvježban i vrlo iskusan, ali bez duhovne je sile nedjelotvoran. S druge pak strane netko može biti neobrazovan, neprivačan i priprost, no ispuniti li se **silom Duha Svetoga** svijet će pohrliti ne bi li ga vidio kako gori za Boga. Strašljivi učenici trebali su silu za svjedočenje, to jest, svetu smjelost za propovijedanje evanđelja. Tu će silu i primiti kad **Sveti Duh siđe na njih.**

Njihovo je svjedočenje trebalo započeti u **Jeruzalemu**, što je bio smislen prvotni naum milosti Božje. Sâm grad u kojemu je naš Gospodin bio razapet, prvi je trebao primiti poziv na pokajanje i vjeru u Njega.

Zatim **Judeja**, južni dio Palestine silno nastanjen židovskim pučanstvom, s **Jeruzalemom** kao glavnim gradom.

Potom **Samarija**, područje u središtu Palestine nastanjeno omrznutim miješovitim stanovništvom s kojim Židovi nisu imali nikakva posla.

Potom **nakraj** ondašnjega svijeta – poganske zemlje koja su dotada bile izvan granica glede vjerskih povlastica. U tom krugu svjedočenja koji se sve više širi imamo opći nacrt povijesti u Djelima.

1. *Svjedoci u Jeruzalemu* (pogl. 1-7)

2. *Svjedoci u Judeji i Samariji*
(8,1-9,31)

3. *Svjedoci sve do nakraj Zemlje*
(9,32-28,31)

1,9 Čim je Spasitelj ovlastio svoje učenike, **bî uzdignut na nebo**. To je sve što Pismo kaže – **bî uzdignut i oblak ga ote**

njihovim očima. Tako veličanstven događaj a opisan tako jednostavno i nenapadno! Nenametljivost koju pisci Biblije iskazuju kad iznose svoje pripovijesti ukazuje na nadahnuće Riječi; nije baš običaj da ljudi glede tako neobičnih događaja postupaju tako suzdržljivo.

1,10 Ponovno, bez ikakva iskazivanja potresnog čuđenja, Luka spominje jednu pojavu: **đva čovjeka u bjelini**. To su očito bila anđeoska bića koja su bila sposobna pojaviti se na Zemlji u obliku **čovjeka**. Možda su to bili isti anđeli koji su se pojavili na grobu nakon uskrsnuća (Lk 24,4).

1,11 Anđeli su se najprije obratili učenicima riječima: "**Ljudi, Galilejci.**" Koliko znamo, svi učenici osim Jude bili su s područja zapadno od Galilejskoga mora.

Dok su tako sa strahopoštovanjem gledali na nebo prenuli su ih anđeli. Zašto su **gledali na nebo**? Je li to bilo zbog tuge, štovanja, ili pak čuđenja? Nedvojbeno je bilo sve to, premda je prvenstveno u pitanju bila tuga. Stoga im je upućena riječ utjeha – **uzašli Krist doći će ponovno.**

Ovdje imamo jasno obećanje Gospodina Drugog dolaska kada će doći uspostaviti svoje kraljevstvo na Zemlji. Ne radi se tu o uznesenju Crkve nego o Njegovu dolasku da vlada.

1. Uzašao s Maslinske gore (st. 12).	1. Vratit će se na Maslinsku goru (Zah 14,4).
2. Uzašao osobno.	2. Vratit će se osobno (Mal 3,1).
3. Uzašao vidljivo.	3. Vratit će se vidljivo (Mt 24,30).
4. Bio je primljen u oblake.	4. Doći će na oblacima nebeskim (Mt 24,30).
5. Uzašao slavno.	5. Vratit će se sa silom i velikom slavom (Mt 24,30).

C. Učenici moleći čekaju u Jeruzalemu (1,12-26)

1,12 U Luki 24,52 učenici (su se vratili u Jeruzalem s **velikom radošću**. "Svjetlo ljubavi Božje zapalilo je srca tih muškaraca i učinila da im lica sjaje usprkos moru teškoća koje ih je okruživalo."

Kratak je bio put – nekih tisuću dvjesto metara – s gore zvane **Maslinska**, niz dolinu Cedron pa gore do grada. Bila je to najveća udaljenost koju je u novozavjetno doba Židov smio prevaliti **subotom**.

1,13 Kad su ušli u grad uspjeli su se u **gornju sobu gdje su boravili**.

Sada Duh Božji četvrti i posljednji put nabraja imena učenika (Mt 10,2-4; Mk 3,16-19; Lk 6,14-16). No sada netko nedostaje: na popisu nema imena Jude Iskariota. Izdajnik je otišao u zasluženu propast.

1,14 Kad su se učenici okupili bilo je to **jednodušno**. Taj izraz koji se ponavlja jedanaest puta u Djelima jedan je od ključeva koji otvaraju tajnu blagoslova. Ondje gdje braća žive zajedno u jedinstvu, Bog daje blagoslov – vječni život (Ps 133).

Drugi ključ otkriva se u izrazu **“ustrajni u molitvi”**. Sada kao i onda Bog djeluje kad se ljudi mole. Obično smo spremni činiti bilo što, samo ne moliti. Ali samo kad čekamo pred Bogom u očajničkoj, punoj vjere, žarkoj, polaganoj, jedinstvenoj **molitvi**, izliva se životvorna, djelotvorna snaga Duha Svetoga. Nikada nećemo moći dovoljno snažno naglasiti da su *jedinstvo i molitva bili predigra Pedesetnici*.

Zajedno s učenicima bile su neke neimenovane **žene** (vjerojatno one koje su pratile Isusa) i **Marija, majka Isusova, i braća njegova**. Nekoliko je točaka koje tu trebamo naglasiti.

1. Tu se **Marija** posljednji puta u Novom zavjetu spominje imenom – nedvojbeno je to tih prosvjed protiv štovanja Marije. Učenici se nisu molili *njoj*, nego *sa njom*. Ona je s njima čekala da primi dar Duha Svetoga.

2. **Marija** je nazvana **majkom Isusovom** ali ne i “majkom Božjom”. Isus je ime našega Boga u njegovu čovječstvu. Budući da je On kao čovjek rođen od **Marije**, pravilno je nju nazivati **majkom Isusovom**. No nigdje u Bibliji ona nije nazvana “Majkom Božjom”. Premda je Isus Krist istinski Bog, doktrinarno je

netočno i, naravno, besmisleno govoriti da Bog ima zemaljsku majku. Kao Bog on postoji od vječnosti.

3. To što se nakon spominjanja **Marije** spominju Isusova **braća**, čini izvjesnim da su to bili stvarni **Marijini** sinovi i Isusova polubraća. Uz ovaj stih još je nekoliko biblijskih stihova koji odbacuju misao, koju neki drže, da je **Marija** trajno ostala djevicom i da nakon Isusova rođenja više nije rodila nijedno dijete (vidi Mt 12,46; Mk 6,3; Iv 7,3 i 5; 1 Kor 9,5; Gal 1,19 kao i Ps 69,8).

1,15 Jednog dana, kad je bilo **zajedno oko sto dvadeset učenika**, **Petar** je bio poveden da ih podsjeti na starozavjetne stihove koji govore o Mesijinu izdajniku.

1,16.17 Na početku je Petar spomenuo proročanstvo koje je **David** napisao o **Judi** i koje se trebalo **ispuniti**. No prije negoli je naveo **odjeljak Pisma** podsjetio ih je kako je **Juda**, premda je bio jedan od Dva-naestorice i imao udjela u njihovu apostolskom poslanju, ipak poslužio kao **vođač onima što uhvatiše Isusa**. Zapazite umjerenost kojom Petar opisuje taj podao čin. **Juda** je postao izdajnikom po vlastitu, dragovoljnom izboru i tako ispunio proročanstva da će netko prodati Gospodina njegovim neprijateljima.

1,18.19 Ova dva stiha neki stručnjaci smatraju umetkom koji je napisao **Luka** i nisu dio Petrove poruke. Oni upotpunjuju povijesne činjenice glede Jude u vrijeme njegove smrti i tako utiru put određivanju njegova nasljednika.

Nema proturječja između načina Judine smrti kako je ovdje opisana i opisa koji nalazimo u Mt 27,3-10. Matej iznosi kako je **Juda** nakon što je vratio trideset srebrnjaka glavarima svećeničkim i starješinama izašao i objesio se. Svećenički su glavari potom uzeli taj novac i kupili zemljište za ukop.

Ovdje u Djelima **Luka** kaže da **Juda** **steče njivu novcem, stropošta se naglavce ... i prosu mu se sva utroba**.

Kad se ta dva izvješća slože zajedno izgleda da su kupnju njive u stvari obavili svećenički glavari. Ipak, Juda je kupio **njivu** u tom smislu da je to bio njegov novac a oni su samo postupili kao posrednici. Objesio se na stablu na groblju, ali mu je vjerojatno puklo uže te je pao prednjom stranom tijela i **raspukao** se. Kad je taj događaj postao poznat u **Jeruzalemu**, Lončareva je njiva prozvana **Akeldama**, to jest **'Njiva krvi'** ili **'Krvava njiva'** na aramejskom jeziku.

1,20 Nakon Lukina umetnutog objašnjenja nastavlja se Petrova poruka. Petar najprije objašnjava da je David spominjao Isusovog izdajnika u Psalmu 69,25: **"Dom njegov neka opusti, i neka u njem nitko ne prebiva."**³ Potom dolazi na osobito proročanstvo koje se sada trebalo ispuniti: **"Nadgledništvo njegovo nek dobije drugi"** (Ps 109,8). Apostol Petar je shvatio da to znači kako nakon Judine izdaje treba odrediti zamjenika koji će preuzeti njegovu službu. Lijepo je vidjeti njegovu želju za poslušnošću Božjoj riječi.

1,21.22 Tko god bio izabran trebao je ispuniti dva uvjeta:

1. Trebao je biti netko tko je bio s učenicima tijekom tri godine Kristova javnog poslanja – od dana kad ga je **Ivan krstio** pa sve do Uznesenja.

2. Trebao je biti sposoban **biti** odgovornim **svjedokom** Gospodinova uskrsnuća.

1,23-26 Iznesena su imena dvojice muškaraca koji su zadovoljavali nužne zahtjeve. Novi zavjet spominje **Josipa zvanog Just** i **Matiju**. Ali kojega od njih izabrati? Apostoli su stvar iznijeli Gospodinu moleći ga za otkrivenje njegova izbora. Tada su bacili **svoje kocke** i izbor je pao na **Matiju** koji je prikazan kao zakoniti nasljednik Jude koji je otišao **na svoje mjesto**, to jest, u vječnu propast.

Pritom se neizostavno javljaju dva pitanja:

1. Jesu li učenici postupili pravilno kad su imenovali **Matiju**? Nisu li trebali čekati

dok Bog ne podigne apostola Pavla kako bi popunio slobodno mjesto?

2. Je li bilo ispravno što su bacali **kocku** kako bi prepoznali Gospodinov naum?

Što se tiče prvoga pitanja, u zapisu ne postoji ništa što bi upućivalo da su učenici postupili pogrešno. Provodili su mnogo vremena u molitvi, htjeli su biti poslušni Pismima i izgleda da su bili jednodušni u biranju Judina nasljednika. Nadalje, Pavlovo je poslanje bilo posve različito od poslanja Dvanaestorice i nema ni naznake da je on ikada određen da nadomjesti Judu. Dvanaesticu je Isus na Zemlji ovlastio da propovijedaju Izraelu, dok je Pavla pozvao Krist u slavi i poslao ga poganima.

A što se tiče bacanja kocke, taj način prepoznavanja božanske volje priznat je u Starom zavjetu: "U krilo plašta baca se kocka, ali je od Jahve svaka odluka" (Izr 16,33).

Očito je Gospodin prihvatio izbor Matije kockom jer se apostole otada naziva "Dvanaesticom" (vidi Dj 6,2).

MOLITVA U DJELIMA

Knjiga Djela jest razmatranje o molitvi. Već smo u prvom poglavlju u dvije različite prigode vidjeli učenike kako mole. Tada je kao odgovor na molitvu u gornjoj sobi, nakon Isusova Uzašašća, nastupila Pedesetnica. Na njihovu molitvu za vodstvo u izboru Judina nasljednika odgovoreno je tako da je kocka zapala Matiju. I tako je diljem cijele knjige.

Oni koji su se obratili na dan Pedesetnice bili su postojani u molitvi (2,42). Idući stihovi (43-47) opisuju savršeno stanje koje je prevladavalo u toj zajednici molitve.

Nakon Petrova i Ivanova oslobođenja, vjernici su molili za smjelost (Dj 4,29). Kao ishod te molitve potreslo se mjesto gdje su bili i svi su napunjeni Duhom Svetim pa su smjelo naviještali Riječ Božju (4,31).

Dvanaestorica su predložila da se izabere sedmoricu muškaraca koji će se baviti novčanim poslovima da oni sami mogu što

potpunije odvojiti svoje vrijeme za molitvu i službu Riječi (6,3.4). Potom su se apostoli pomolili položivši ruke na Sedmoricu (6,6). Sljedeći su stihovi zapis o novim uzbudljivim pobjedama u korist evanđelja (6,7.8).

Stjepan se molio uoči svoje mučeničke smrti (7,60). Deveto poglavlje bilježi odgovor na tu molitvu – obraćenje jednoga promatrača: Saula iz Tarza.

Petar i Ivan molili su se za Samarijance koji su povjerovali i ovi su kao ishod te molitve primili Duha Svetoga (8,15-17).

Nakon svog obraćenja Saul iz Tarza molio se u kući nekog Jude; Bog mu je odgovorio na molitvu tako što mu je poslao Ananiju (9,11-17).

Petar se molio u Jopi i Košuta je oživljena (9,40). Kao ishod toga mnogi su povjerovali u Gospodina (9,42).

Molio se i poganski stotnik Kornelije (10,2); njegove su molitve uzašle kao podsjetnica pred Boga (10,4). U viđenju mu se ukazao anđeo uputivši ga da pošalje po čovjeka imenom Šimun Petar (10,5). Idući dan Petar se molio (10,9) i odgovor na njegovu molitvu bilo je nebesko viđenje koje ga je pripravilo da otvori vrata Kraljevstva Korneliju i drugim poganima (10,10-48).

Kad je Petar bio u zatvoru, kršćani su se usrdno molili za njega (12,5). Bog je odgovorio čudesno ga oslobodivši iz zatvora – na veliko čuđenje onih što su molili (12,6-17).

Proroci i učitelji u Antiohiji molili su i postili (13,3). To je pokrenulo Pavlovo i Barnabino prvo misijsko putovanje. Rečeno je kako je “to bio najmoćniji ikada viđeni doseg molitve; jer je dopro do krajeva Zemlje te, preko misionara Pavla i Barnabe, stigao sve do nas.”

Došavši na povratku ponovno u Listru, Ikonij i Antiohiju, Pavao i Barnaba molili su za one koji su povjerovali (14,23). Jedan od njih bio je Timotej. Je li odgovor na te molitve bilo to što se Timotej pridružio Pavlu i Barnabi na njihovu drugom misijskom putovanju?

U zatvoru u Filipima na ponoćne molitve Pavla i Sile odgovoreno je potresom i obraćenjem tamničara i njegove obitelji (16,25-34).

Pavao se molio s efeškim starješinama u Miletu (20,36); to je dovelo do njihovog dirljivog iskazivanja ljubavi prema njemu i žalosti što ga više tijekom ovog života neće vidjeti.

Kršćani u Tiru molili su se s Pavlom na plaži (21,5) i te su ga molitve nedvojbeno pratile sve do Rima i gubilišta.

Uoči brodoloma Pavao se javno molio zahvalivši Bogu za hranu. To je razvedrilo beznađnu posadu i putnike (27,35.36).

Na otoku Malti Pavao se molio za upraviteljeva bolesnog oca. To je dovelo do toga da je bolesnik čudesno iscijeljen (28,8).

Jasno je da je molitva bila okruženje u kojem je živjela prva crkva. – A kad su kršćani molili, Bog je odgovarao!

D. Pedesetnica i rođenje Crkve (2,1-47)

2,1 Blagdan Pedesetnice, koji simbolizira izlivanje Duha Svetoga, slavio se pedeset dana nakon blagdana Prvina koji je ukazivao na Kristovo uskrsnuće. Upravo na taj dan, Pedesetnicu, učenici bijahu svi jednodušno na jednome mjestu. Prigodna tema njihova razgovora možda su bili odlomci Starog zavjeta koji govore o blagdanu Pedesetnice (vidi primjerice Lev 23,15.16). Ili su možda pjevali psalam 133: “Gle, kako je dobro i milo kao braća zajedno živjeti.”⁴

2,2 Dolazak Duha izazvao je zvuk koji se moglo čuti, prizor koji se mogao vidjeti i čudo koje se moglo iskusiti. **Hūk s neba** koji je **ispunio svu kuću** bio je **kao kad navali silan vjetar**. Vjetar je jedan od fluida koji simboliziraju Duha Svetoga (ulje, oganj, voda) a govori o Njegovom suverenom i nepredvidivom kretanju.

2,3 Prizor koji se mogao vidjeti bili su **razdijeljeni jezici, kao od ognja**, koji su se spustili na svakoga od učenika. Tekst ne kaže da su to bili jezici ognja, nego **kao od ognja**.

Tu pojavu ne treba brkati s krštenjem u ognju. Iako se krštenje u Duhu i krštenje ognjem spominju zajedno (Mt 3,11; Lk 3,16.17), to su dva odvojena i različita događaja. Prvo je krštenje blagoslova, drugo krštenje osude. Prvo utječe na vjernike, drugo će zahvatiti nevjernike. Prvim se u vjernike nastanjuje Duh i daje im silu te nastaje Crkva; drugim će biti uništeni nevjernici.

Kad se Ivan Krstitelj obraćao miješanoj skupini (pokajnicima i nepokajanima, vidi Mt 3,6.7) rekao im je da će ih Krist krstiti u Duhu Svetom i u ognju (Mt 3,11). Kad je govorio onima koji su se istinski pokajali (Mk 1,5), rekao je da će ih Krist krstiti u Duhu Svetom (Mk 1,8).

Što onda znače **razdijeljeni jezici, kao od ognja**, spomenuti u Djelima 2,3? **Jezici** se nedvojbeno odnose na govor, najvjerojatnije na čudesan dar govorenja drugim jezicima koji su apostoli tada trebali primiti. **Oganj** se može odnositi na Duha Svetoga kao izvor tog dara, a može i opisivati smjelo, gorljivo, oduševljeno propovijedanje koje će uslijediti.

Izgleda da oduševljenje tu osobito pristaje jer je oduševljenje uobičajeno stanje Duhom ispunjenog življenja, a svjedočenje je njegova neizbježiva posljedica.

2,4 Čudo koje se na Pedeseticu moglo iskusiti bilo je ispunjenje Duhom Svetim popraćeno govorenjem drugim jezicima.

Sve do sada Duh Sveti je bio s učenicima, no sada se nastanio u njima (Iv 14,17). Tako ovaj stih bilježi značajnu prekretnicu u postupanju Duha s ljudima. U starom je Zavjetu Duh silazio na ljude, ali ne kao useljeni Stanar (Ps 51,11). Počevši od dana Pedesetnice, Duh Božji se trajno nastanjuje u ljudima: došao je da bi ostao (Iv 14,16).

Na Pedeseticu se Duh Sveti nije samo nastanio u vjericima nego ih je i ispunio. U nama se Duh Božji nastanjuje kad bivamo spašeni, ali da bismo se ispunili Duhom moramo proučavati Riječ, provoditi vrijeme u razmišljanju i molitvi te živjeti u

poslušnosti Gospodinu.⁵ Da nam je danas ispunjenje Duhom automatski zajamčeno, ne bi nas se poticalo: "ispunjavajte se Duhom" (Ef 5,18).

Dolazak Duha Svetoga na Pedeseticu također je uobličio vjernike u crkvu, Tijelo Kristovo.

Jer jednom smo Duhom svi mi kršteni u jedno tijelo – bilo Židovi ili Grci, bilo robovi ili slobodnjaci – i svi smo napojeni jednim Duhom (1 Kor 12,13). Stoga će vjerujući Židovi i pogani postati "novi čovjek" u Kristu Isusu i udovi istoga Tijela (Ef 2,11-12).

Učenici koji se **napuniše Duha Svetoga počehše govoriti drugim jezicima, kako im je već Duh davao govoriti**. Iz stihova koji slijede jasno je da im je dana čudesna moć govorenja *postojećim stranim jezicima* koje nikada nisu učili. Nije to bilo nerazumljivo blebetanje ili kakav ekstatični govor, nego stvarni jezici kojima se govorilo u drugim dijelovima svijeta. Dar **jezika** bio je jedan od znakova ili čudesa kojima je Gospodin posvjedočio istinitost poruke koju su propovijedali apostoli (Heb 2,3.4). U to doba Novi zavjet još nije bio napisan. Budući da je sada dostupna potpuna Riječ Božja u pisanom obliku, uvelike je prošla potreba za darovima/znamenjima (iako ih, naravno, suvereni Duh Božji još uvijek može upotrebljavati ako to želi).

Pojavu **jezika** na Pedeseticu ne treba uzimati za dokazivanje da jezici uvijek prate darove Duha. Ako je to slučaj, zašto se jezici ne spominju u svezi s:

1. obraćenjem tri tisuće ljudi (Dj 2,41);
2. obraćenjem pet tisuća ljudi (Dj 4,4);
3. kad Samarijanci primaju Duha Svetoga (Dj 8,17)?

U stvari, dar **jezika** u Djelima se spominje još samo:

1. prigodom obraćenja poganâ u Kornelijevoj kući (Dj 10,46);
2. prigodom ponovnog krštenja učenikâ Ivana Krstitelja u Efezu (Dj 19,6).

Prije negoli napustimo četvrti stih, valja spomenuti da je golemo neslaganje među proučavateljima Biblije glede cjelokupne teme krštenja Duhom Svetim, kako o učestalosti krštenja tako i o onome što je iz njega proisteklo.

Što se tiče učestalosti krštenja Duhom Svetim, neki vjeruju da se zbilo:

1. samo jedanput – na Pedeseticu. U to je doba uobličeno Tijelo Kristovo i od tada su svi vjernici ušli u dobrobit tog krštenja;
2. u tri ili četiri navrata – na Pedeseticu (2. pogl.), u Samariji (8. pogl.), u Kornelijevoj kući (10. pogl.) i u Efezu (19. pogl.);
3. svaki put kad je netko spašen.

Glede učinka "krštenja Duhom" u životna pojedinaca, neki drže da je ono takozvano "drugo djelo milosti" koje nastupa nakon obraćenja i dovodi do više-manje potpunog posvećenja. Sveto pismo, naravno, ne podržava to gledište. Kao što smo već napomenuli, krštenje Duhom Svetim jest postupak kojim se vjernike:

1. uključuje u crkvu (1 Kor 12,13);
2. ispunjava snagom (Dj 1,8).

2,5-13 Židovi, ljudi pobožni, okupili su se u Jeruzalemu iz svega ondašnjeg poznatog svijeta kako bi proslavili blagdan Pedesetnice. Kad su čuli glas o onome što se dogodilo, okupili su se ispred kuće u kojoj su bili apostoli. Tada, kao i danas, ljude privlači kad je Sveti Duh na djelu.

Do trenutka kad je **mnogštvo** stiglo do kuće, apostoli su već govorili u jezicima. Na svoje veliko zaprepaštenje, posjetitelji su čuli te Galilejce kako govore mnogim različitim stranim jezicima. Čudo je, ipak, bilo s onima koji su govorili a ne sa slušateljima. Bili slušatelji Židovi rođenjem ili pak samo obraćenici na Židovstvo, bili oni s istoka ili sa zapada, sjevera ili juga, svaki od njih čuo je opis **veličanstvenih djela Božjih na svojem jeziku**. Riječ **jezik** koja se rabi u 6. i 8. stihu ista je ona od koje potječe naša riječ "dijalekt".

Rašireno je uvjerenje kako je jedna od svrhâ dara jezika na Pedeseticu bilo da se

istodobno navijesti evanđelje ljudima različitih jezika. Primjerice, jedan pisac kaže: "Bog je svoj zakon dao jednome narodu na jednome jeziku, ali svoje je evanđelje dao svim narodima na svim jezicima."

Ali tekst to ne govori. Ti koji su govorili u jezicima proglašavali su **veličanstvena djela Božja** (2,11). To je bio znak izraelskom narodu (1 Kor 14,21.22), a namjera mu je bila da potakne divljenje i čuđenje. Petar je, naprotiv, propovijedao evanđelje na jeziku koji je mogla razumjeti većina, ako ne i svi njegovi slušatelji.

Reakcija na jezike među očevicima bila je raznolika. Neki su izgledali duboko zainteresirani, dok su ostali optužili apostole da su **puni novoga vina**. Učenici su doista bili pod utjecajem izvan svoje moći, ali bio je to utjecaj Duha Svetoga a ne **vina**!

Neobnovljeni ljudi uvijek su spremni ponuditi prirodno objašnjenje za duhovne pojave. Jednom kad se s neba začuo glas Božji neki su rekli da je zagrmljelo (Ivan 12,28.29). Sada nevjernici rugajući se objašnjavaju veselje uzrokovano dolaskom Duha spominjući **ново вино**. "Svijet", rekao je Schiller, "voli zasjeniti ono što je sjajno, i povlačiti po prašini one koji su u zanosu."

2,14 Učenik koji je zanjekao Gospodina zaklinjući i kumući se, sada istupa kako bi se obratio gomili. Nije više bojažljiv i kolebljiv sljedbenik, nego je postao silan poput lava. Pedesetnica je sve promijenila. **Petar** je sada ispunjen Duhom.

U Cezareji Filipovoj Gospodin je obećao dati Petru ključeve kraljevstva nebeskog (Mt 16,19). Ovdje u Djelima 2 vidimo ga gdje upotrebljava te ključeve kako bi otvorio vrata Židovima (st. 14) kao što će ih kasnije, u desetom poglavlju, otvoriti pogonima.

2,15 Najprije apostol objašnjava kako neobični događaji toga dana nisu zbog novoga vina. Naposlijetku, bilo je tek devet sati prije podne i nezamislivo bi bilo da su toliki ljudi **pijani** u taj rani sat. Osim toga, Židovi koji bi pohađali sinagogu na blag-

dan odricali bi se jela i pića sve do deset sati ili čak do podneva, ovisno o tome kada bi se prinosila svagdanja žrtva.

2,16-19 Pravo je objašnjenje bilo da je izliven Duh Sveti – kao što je rečeno po proroku Joelu (Jl 2,28).

U stvari, događaji na Pedeseticu nisu bili potpuno ispunjenje Joelova proročanstva. Tada se nije dogodila većina pojava opisanih u stihovima 17-20. To što se dogodilo na Pedeseticu bilo je samo predokus onoga što će se dogoditi u **posljednje dane, prije no što dođe Dan Gospodinov – velik i slavan**. Ako je Pedesetica ispunjenje Joelova proročanstva, zašto se kasnije (3,19) obećaje Izraelu da će mu se, ako se kao narod pokaje i primi Onoga koga je razapeo, On vratiti i uspostaviti Dan Gospodinov.

Ovaj navod iz Joela primjer je takozvanog Zakona dvostrukog upućivanja po kojemu se biblijsko proročanstvo djelomice ispuni u jednom, a potpuno tek u nekom kasnijem razdoblju.

Duh Božji *bio je* izliven na Pedeseticu ali ne na doslovce *svako* tijelo. Konačno ispunjenje tog proročanstva bit će na svršetku razdoblja Velike nevolje. Uoči slavnog Kristovog povratka bit će **čudesa** na nebesima i **znamenja** na Zemlji (Mt 24, 29.30). Tada će se Gospodin Isus pojaviti na Zemlji kako bi srušio svoje neprijatelje i uspostavio svoje kraljevstvo. Na početku njegove tisućgodišnje vladavine, Duh će Božji biti izliven na **svako tijelo**, na pagane i Židove, i takvo će stanje prevladavati većim djelom trajanja Milenija. Bit će i raznovrsnih očitovanja Duha bez obzira na spol, dob ili društveni položaj. Biti će **viđenja** i **snova**, što ukazuje na prihvaćanje spoznaje; i proročanstava, što ukazuje na njegovo prenošenje drugima. Tada će biti očiti darovi otkrivenja i priopćavanja. Sve će se to zbiti u **posljednje dane** (st. 17). To se, naravno, odnosi na posljednje dane Izraela a ne Crkve.

2,20 Savršeno je jasno rečeno da će se ta nadnaravna znamenja pojaviti **prije no što**

dođe Dan Gospodinov. U ovom kontekstu **Dan Gospodinov** odnosi se na Njegov osobni povratak na Zemlju kada će uništiti svoje neprijatelje i zavladati u snazi i velikoj slavi.

2,21 Petar svoj navod iz Joelove knjige zaključuje obećanjem **da će se spasiti tko god zazove ime Gospodinovo**. To da je spasenje ponuđeno svim ljudima po načelu vjere u Gospodina, radosna je vijest za sva razdoblja. **Ime Gospodinovo** je izraz koji uključuje sve ono što Gospodin jest. Stoga **zazvati njegovo ime znači zazvati njega samoga kao istinski predmet vjere, a to je jedini način spasenja**.

2,22-24 Ali tko je Gospodin? Petar će im sada iznijeti zapanjuću vijest da je taj Isus kojega su razapeli i Gospodin i Krist. Najprije to čini govoreći o Isusovu životu, potom o njegovoj smrti, uskrsnuću, uznesenju i, na poslijetku, njegovom proslavljanju **zdesna Bogu Ocu**. Ako su još uvijek imali iluzije da je **Isus** još uvijek u svome judejskom grobu, Petar će uskoro razuvjeriti njihove umove! Treba im se reći da je Onaj kojega su pogubili u Nebu i da još uvijek moraju računati s Njime.

Uvako je teklo apostolovo uvjeravanje: **Isus Nazarećanin je dokazao da je čovjek od Boga mnogim čudesima** koja je učinio u snazi **Božjoj** (st. 22). Po svom **odlučenom naumu i predznanju, Bog** ga je predao u ruke židovskog naroda. Oni pak su ga predali poganima (ljudima bez Zakona) da ga **razapnu i pogube** (st. 23). Ipak, **Bog ga je uskrisio od mrtvih oslobodivši ga muke⁶ smrti. Nije bilo moguće da ga smrt zadrži u kandžama jer:**

1. Božji karakter zahtijevao je Njegovo uskrsnuće. On je umro, Bezgrešan za grešne. Bog ga je morao uskrisiti kao dokaz svog potpunog zadovoljstva s Kristovim otkupiteljskim Djelom.

2. Proročanstva Starog zavjeta zahtijevala su njegovo uskrsnuće. Tu tvrdnju Petar osobito ističe u sljedećim stihovima.

2,25-27 U 16. psalmu **David** je proročki pisao o Gospodinovu životu, smrti, uskrs-

nuću i proslavljenju. Što se tiče Njegovog života, **David** opisuje neizmjenno povjerenje i izvjesnost Onoga koji je živio u nepomućenom zajedništvu sa svojim Ocem. **Srce, jezik i tijelo** – cijelo njegovo biće – bilo je ispunjeno radošću i **nadom**.

Što se tiče Njegove smrti, David je predvidio da Bog **neće ostaviti Njegovu dušu u paklu** (*Had* u NKJV), **niti dopustiti da njegov Svetac ugleda raspadanje**. Drugim riječima, **duša** Gospodina Isusa neće biti ostavljena u bestjelesnom stanju, niti će biti dopušteno da mu se tijelo raspadne. (Ovaj stih ne bismo trebali koristiti u dokazivanju da je Gospodin Isus u trenutku svoje smrti otišao u neku vrst zatvora za duše umrlih koji je negdje u dubini Zemlje. Njegova je duša otišla u Nebo⁷ – Lk 23,43 – a tijelo mu je položeno u grob.)

2,28 Što se tiče Gospodinova uskrsnuća, David izražava uvjerenje da će Njemu Gospodin pokazati put života. U Psalmu 16, 11a, napisao je: "Pokazat ćeš mi put života." U Dj 2,28a Petar to navodi: "**Pokazao si mi putove života.**" Petar dakle mijenja buduće glagolsko vrijeme u prošlo. Očito ga je Duh Sveti uputio da to učini jer je uskrsnuće u tom trenutku već prošlost.

Sadašnje Spasiteljjevo proslavljenje David je prorekao riječima: "**Ispunit ćeš me radošću svoga lica**" ili, kao što to kaže Psalm 16,11: "Pokazat ćeš mi ... puninu radosti pred licem svojim, sebi zdesna blaženstvo vječno."

2,29 Petar tvrdi da **David** to nije mogao govoriti o sebi jer je *njegovo* tijelo *ugledalo raspadljivost*. **Njegov grob** bio je dobro znan Židovima onoga doba. Znali su da on nije bio uskrišen.

2,30.31 Kad je pisao taj psalam, **David** je pisao kao **prorok**. Sjećao se kako mu je **Bog** obećao **podići** jednoga od njegovih potomaka **da sjedi na njegovu prijestolju** zauvijek. **David** je shvaćao da će to biti Mesija kojemu, premda će umrijeti, **duša** neće biti **ostavljena** u bestjelesnom stanju i tijelo mu se neće raspasti.

2,32.33 Sada Petar ponavlja izjavu koja mora da je uzdrmla okupljene Židove. Mesija o kojemu je **David** prorekao bio je **Isus** iz Nazareta. **Bog** ga je **uskrisio** od mrtvih, što su apostoli mogli i posvjedočiti jer su bili očevici Njegova uskrsnuća. Nakon svog uskrsnuća Gospodin Isus je bio **uzvišen desnicom Božjom**, a sada je poslan **Duh Sveti** kao što je to **Otac** obećao. To je bilo objašnjenje onoga što se ranije toga dana dogodilo u Jeruzalemu.

2,34.35 Nije li **David** prorekao Mesijino uzvišenje? Ta nije on o sebi govorio u Ps 110,1. U njemu navodi Jahvu koji Mesiji kaže: "**Sjedni mi zdesna dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim**". (Zapazite kako st. 33.-35. proriču vrijeme čekanja između Kristova uzvišenja i povratka kad će kazniti svoje neprijatelje i uspostaviti svoje kraljevstvo.)

2,36 I sada se na Židove ponovno strovaljuje ova izjava: **BOG JE UČINIO I GOSPODINOM I KRISTOM TOG ISUSA KOJEGA VI RAZAPESTE** (poredak riječi u grč.). Kao što je Bengel rekao: "**Žalac te izjave stavljen je na njezin svršetak – TOG ISUSA kojega vi razapeste. Razapeli su Božjeg Pomazanika a dolazak Duha Svetoga bio je dokaz da je Isus uzvišen u Nebu**" (vidi Iv 7,39).

2,37 Uvjeravajuća snaga Duha Svetoga bila je tako moćna da su okupljeni trenutno reagirali. Bez ikakva Petrova poziva ili pak nagovaranja povikali su: "**Što da činimo?**" To je pitanje bilo potaknuto dubokim osjećajem krivnje. Sada su shvatili da je Isus kojega su pogubili – Božji ljubljani Sin! Isus je uskrišen od mrtvih i sada je uzvišen u Nebu. Kad je to tako, kako bi ti krivci i ubojice, mogli izbjeći osudu?

2,38 Petrov je odgovor bio da se trebaju **pokajati i krstiti u ime Isusa Krista za oproštenje grijeha**. Dakle, najprije se trebaju **pokajati**, to jest, priznati svoju krivicu i svrstati se uz Boga a protiv sebe.

Tada im je rečeno da se trebaju **krstiti za (u ili na) oproštenje svojih grijeha**. Na

prvi pogled izgleda da ovaj stih naučava spasenje krštenjem i mnogi uporno tvrde da upravo to i znači. Takvo je tumačenje nemoguće zbog sljedećih razloga:

1. U mnogo je odlomaka rečeno da se spašava po vjeri u Gospodina Isusa Krista (npr. Iv 1,12; 3,16.36; 6,47; Dj 16, 31; Rim 10,9). Neshvatljivo je da bi se stih ili dva protivili tako izobilnom svjedočanstvu.

2. Razbojnik na križu primio je sigurnost spasenja bez krštenja (Lk 23,43).

3. Nije navedeno da je Spasitelj ikoga krstio, što je čudan propust ako je krštenje nužno za spasenje.

4. Apostol Pavao bio je zahvalan što je krstio samo nekoliko Korinćana – čudan razlog za zahvalnost ako krštenje ima zaslugu u spasavanju (1 Kor 1,14-16).

Važno je zapaziti da je samo Židovima bilo rečeno neka se krste za oprostjenje grijeha (vidi Dj 22,16). U toj je činjenici, po našem uvjerenju, tajna razumijevanja toga odjeljka. Izraelski je narod razapeo Gospodina slave. Židovi su vikali: "Njegova krv na nas i na našu djecu" (Mt 27,25). Tako je narod Izraela proglašen krivim za Mesijinu smrt.

Sada su neki od tih Židova shvatili svoju pogrešku. Pokajanjem su priznali svoj grijeh Bogu. Pouzdavši se u Gospodina Isusa kao svog Spasitelja bili su obnovljeni i primili su vječno oprostjenje grijehâ. Javnim krštenjem odvojili su se od naroda koji je razapeo Gospodina i poistovjetili se s Njime. Krštenje je tako postalo vanjski znak da je izbrisan njihov grijeh zbog odbacivanja Krista (kao i svi njihovi grijesi). Time su sa židovskoga tla smješteni na tlo kršćanstva. Ali krštenje ih nije spasilo. Samo vjera u Krista može to učiniti. Naučavati drugačije jest naučavati "drugo evanđelje" i stoga biti proklet (Gal 1,8.9).

Ryrie iznosi alternativno tumačenje krštenja za oprostjenje grijeha: "To ne znači 'da bi grijesi mogli biti otpušteni'; ta posvuda u Novom zavjetu grijesi se opraštaju kao ishod vjere u Krista, a ne kao ishod krštenja. To znači 'biti kršten zbog oproš-

tenja grijeha'. Grčki prijedlog *eis*, 'za', znači 'zbog' ne samo ovdje nego i u odjeljcima kao što je Mt 12,41 gdje značenje može biti samo 'pokajali su se zbog Jonine propovijedi' (a ne 'za Joninu propovijed'). Pokajanje je donijelo oprostjenje grijehâ mnoštvu na Pedesetnicu i zbog oprostjenih grijeha pozvani su da se krste."⁸

Petar im jamči da će, pokaju li se i krste, primiti dar Svetoga Duha. Tvrđiti da je taj poredak primjenjiv i na nas danas jest neshvaćanje Božjega postupanja u tim ranim danima Crkve. Kao što je H. P. Barker tako moćno ukazao u knjizi *The Vicar of Christ*, četiri su zajednice vjernika u Djelima apostolskim i poredak događanja glede primanja Svetoga Duha razlikuje se u svakom pojedinom slučaju.

Ovdje u Dj 2,38 čitamo o kršćanima Židovima. Za njih je poredak bio:

1. Pokajanje.
2. Krštenje u vodi.
3. Primanje Duha Svetoga.

Obraćanje *Samarijanaca* zapisano je u Dj 8,14-17. Onda čitamo da su se zbili sljedeći događaji:

1. Povjerovali su.
2. Kršteni su u vodi.
3. Apostoli su molili za njih.
4. Apostoli su položili ruke na njih.
5. Primili su Duha Svetoga.

U Dj 10,44-48 opisano je obraćenje *po-ganâ*. Zapazite koji je tu poredak:

1. Vjera.
2. Primanje Duha Svetoga.
3. Krštenje u vodi.

I na poslijetku, zajedništvo vjernika sačinjavaju još *učenici Ivana Krstitelja* u Dj 19,1-7:

1. Povjerovali su.
2. Ponovno su kršteni.
3. Apostol Pavao je položio ruke na njih.
4. Primili su Duha Svetoga.

Znači li to da je u Djelima bilo četiri načina spasenja? Naravno da nije! Spasenje je bilo, jest, i uvijek će biti na temelju vjere u Gospodina Isusa. Ali tijekom prijelaznog razdoblja opisanog u Djelima, Bog je

odlučio mijenjati događaje povezane s primanjem Duha Svetoga iz razloga koji on zna ali ga nama nije odlučio otkriti.

Pa koji je onda od tih uzoraka za nas danas? Budući da je Izrael kao narod odbacio Mesiju, Židovi su izgubili sve osobite povlastice koje su mogli imati. Danas Bog od pogana poziva sebi narod svome imenu (Dj 15,14). Stoga je poredak za *danas* ono što nalazimo u Djelima 10:

- Vjera
- Primanje Duha Svetog
- Krštenje u vodi

Vjerujemo da se danas taj poredak primjenjuje na sve – Židove i pogane. To isprva možda zvuči proizvoljno. Možda će netko zapitati: “Kada je to prestao važiti poredak za Židove iz Dj 2,38 i započeo poredak iz Dj 10,44-48?” Naravno, točan datum ne možemo navesti, ali Djela bilježe postupni prijelaz od vremena kad evanđelje ide prvenstveno Židovima koji ga postupno odbacuju pa do njegova dolaska k poganima. Pri svršetku Djela Izraelski je narod uvelike ostavljen po strani. Nevjrom su izgubili svako osobito pravo kao Božji izabrani narod. Tijekom razdoblja Crkve bit će pribrojani poganskim narodima i za njih će važiti Božji poredak za pogane istaknut u Dj 10,44-48.

2,39 Petar ih dalje podsjeća da je **obećanje** Svetoga Duha za njih i za njihovu djecu (židovski narod), i za sve **one izdaleka** (pogane) koje god pozove Bog.

Istim ljudima koji su govorili: “Njegova krv na nas i na našu djecu” sada je zajamčena milost – i za njih i za njihovu djecu – ako se samo pouzdaju u Gospodina.

Taj se stih često pogrešno upotrebljavao za naučavanje kako su djeci vjernika zbog vjere njihovih roditelja zajamčene povlastice Saveza ili da su zbog njihove vjere spašena. Spurgeon na to odgovara: “Zar crkva ne zna da ‘ono što je rođeno od tijela, tijelo je; što je rođeno od Duha, duh je’? ‘Tko može izvesti čisto od nečistoga?’ Naravno rođenje prenosi naravnu okaljnost i ne može prenijeti mir. Pod novim

Savezom izričito nam je rečeno da sinovi Božji ‘nisu rođeni od krvi, ni od volje tijela, ni od volje muževe, nego od Boga’.”⁹

Važno je zapaziti kako **obećanje** nije samo za vas i za djecu vašu, nego za sve **one izdaleka koje god pozove Gospodin**. U to je uključen “tko god” kao i u pozivu evanđelja.

2,40 U ovom poglavlju nije zapisana baš cijela Petrova poruka, nego srž njezina drugog djela kojim potiče Židove, svoje slušatelje, da se spase od izopačenog i **pokvarenog naraštaja** koji je odbacio i ubio Gospodina Isusa. To mogu učiniti tako da prihvate Isusa kao svoga Mesiju i Spasitelja te se kršćanskim krštenjem javno odreknu svake daljnje povezanosti s krivim izraelskim narodom.

2,41 Veliko je gibanje nastalo među onima koji su se željeli krstiti u znak vanjskog priznanja da su **radosno prihvatili** Petrovu riječ kao riječ Gospodinovu.

Tako je toga dana skupini prvih vjernika **pridodano oko tri tisuće duša**. Ako je obraćenje duša najbolji dokaz službe Svetog Duha, tada je Petrova služba bila upravo te vrste. Nesumnjivo se taj galilejski ribar sjetio riječi Gospodina Isusa: “Učinit ću vas ribarima ljudi” (Mt 4,19), a možda i Spasiteljeve izjave: “Zaista, zaista, kažem vam: tko vjeruje u mene, činit će djela koja ja činim; i veća će od njih činiti jer ja odlazim k Ocu svome” (Iv 14,12).

Poučno je zapaziti brižnost s kojom je zabilježen broj obraćenika – **oko tri tisuće duša**. Svi bi Gospodinovi slugi mogli iskazati sličnu opreznost kad iznose koliko se ljudi odlučilo za Krista.

2,42 Dokaz zbiljnosti obraćenja jest postojanost. Ti su obraćenici stvarnost svog vjeroispovijedanja dokazali nastavljajući **postojano u**:

1. **Apostolskom nauku**. Nadahnuto naučavanje apostolâ, najprije predano usmeno a sada sačuvano u Novom zavjetu.

2. **Zajedništvu**. Sljedeći dokaz novoga života bila je želja novih vjernika da budu

s narodom Božjim i s njime sve dijele. Osjećali su da se moraju odvojiti od svijeta i prionuti uz Boga, kao i njegovati zajedničke interese s drugim kršćanima.

3. **Lomljenju kruha.** Taj se izraz u Novom zavjetu rabi za Gospodnju večeru i za uobičajeni obrok. Značenje izraza u svakom je pojedinom slučaju određeno smislom odjeljka. Ovdje se to očito odnosi na Gospodnju večeru, jer ne bi uopće bilo nužno reći kako su nastavili postojano jesti svoje obroke. Iz Dj 20,7 saznajemo da su prvi kršćani lomili kruh prvoga dana u tjednu. U počecima Crkve zajedno s Gospodnjom večerom održavala bi se i “gozba ljubavi” kao izraz međusobne ljubavi svetih. Ipak, uvukle su se i zloporabe pa su “agape” ili “gozbe ljubavi” ukinute.

4. **U molitvama.** To je četvrti od glavnih običaja rane crkve kojim se izražavala potpuna ovisnost o Gospodinu glede štovanja, vodstva, očuvanja i služenja.

2,43 Narod je obuzelo strahopoštovanje. Silna snaga Duha Svetog bila je tako očigledna da su im srca umuknula i bivala svladavana. Zaprepaštenost im je ispunila duše kada su vidjeli kako apostoli čine mnoga čudesa i znamenja. Spomenuta čudesa bila su čuda koja su izazivala čuđenje i zadivljenost. I znamenja su bila čudesa izvedena tako da prenesu pouku. I čudesa i znamenja su čudesna djela.

2,44.45 Vjernici su se neprestano sastajali i sve im bijaše zajedničko. Tako moćna je bila ljubav Božja razlivena u njihovim srcima da vlastita materijalna dobra nisu više smatrali svojima (4,32). Kad bi god u zajednici nastala istinska potreba, prodavali bi osobni imetak i razdijelili utražak. Među njima je vladala jednakost.

Među onima koji su povjerovali očitovale se jedinstvo srca i zanimanja u kojem je prirodnu sebičnost pale naravi progutala punina ljubavi koju pak je rodila svjesnost božanske ljubavi. Bili su zajedno na takav način da je sve što su imali bilo zajedničko; i to ne po nekom zakonu ili zbog pritiska izvana, koji bi sve pokvarili, nego zbog

svjesnosti o tome što sve oni znače Kristu i što Krist znači svakome od njih i svima zajedno. Obogaćeni po Njemu blagoslovom koji ništa nije moglo umanjiti nego, što su više posluživali to su više imali, “sva bi imanja i dobra prodavali i dijelili svima kako je kome trebalo”.¹¹

Mnogi danas tvrde kako mi ne trebamo nasljedovati praksu prvih vjernika glede spomenutog. No netko bi isto tako mogao ustvrditi da ne trebamo ljubiti svoga bližnjega kao sebe samoga. Ovo dijeljenje imetka i osobnoga vlasništva bilo je neizostavni plod životâ ispunjenih Duhom Svetim. Rečeno je: “Pravi kršćanin ne može podnositi da on ima previše dok drugi imaju premalo.”

2,46 Ovaj stih govori o utjecaju Pedesetnice na vjerski život i život u domu.

Što se tiče vjerskog života, moramo se sjetiti da su prvi obraćenici bili židovskog podrijetla. Premda je već postojala crkva, veze s židovskim Hramom nisu bile odmah prekinute. Sâm postupak odbacivanja “mrtvačkih povoja” židovstva nastavlja se tijekom trajanja Djela. Stoga su, dakle, vjernici nastavljali pohađati bogoslužja u Hramu¹² gdje su slušali čitanje i izlaganje Starog zavjeta. Uz to su se, naravno, sastajali po domovima zbog djelatnosti navedenih u 42. stihu.

Što se tiče njihova života u domu, čitamo da su lomili kruh uzimajući hranu u radosti i prostodušnosti srca. Iz ovog jasno proizlazi da se lomljenje kruha odnosi na uobičajene obroke. Radost njihova spasenja pretočila se u sve dijelove života uredivši ovosvjetsko aureolom slave.

2,47 Onima koji su bili izbačeni od sile tame i preneseni u kraljevstvo ljubavi Sina Božjega, život je postao himna slavljenja i psalam zahvalnosti.

U početku su vjernici uživali naklonost svega naroda, ali to nije potrajalo. Narav kršćanske vjere je takva da neizbježno izaziva mržnju i suprotstavljanje ljudskoga srca. Spasitelj je upozorio svoje učenike da se čuvaju popularnosti (Lk 6,26) i obećao im progone i nevolje (Mt 10,22.23).

Ta naklonost bila je trenutna i uskoro će je zamijeniti neumoljivo protivljenje.

A Gospodin je danomice pridruživao crkvi one koji se spasavahu. Kršćansko zajedništvo zbog obraćenja je svakodnevno raslo. Oni što su čuli evanđelje bili su pozvani prihvatiti Isusa isključivo činom volje. Gospodinov odabir i pridruživanje ne isključuje ljudsku odluku.

U ovom poglavlju, dakle, nalazimo izvješće o izlijevanju Duha Svetoga, Petrov nezaboravni govor okupljenim Židovima, obraćenje velikoga mnoštva i kratak opis svagdanjeg života prvih vjernika. *Encyclopaedia Britannica*, trinaesto izdanje, u članku "Povijest Crkve" donosi sjajan sažetak ovog posljednjeg:

Najznačajnije u životu prvih kršćana bio je njihov živi osjećaj da su oni pozvani i odvojeni narod Božji. Kršćanska Crkva po njihovom je mišljenju bila božanska a ne ljudska ustanova. Utemeljio ju je i njome upravljao Bog; pa i sâm je svijet bio stvoren zbog nje. To je shvaćanje ... upravljalo cjelokupnim životom prvih kršćana i na osobnom i na društvenom planu. Sebe su smatrali odvojenim od ostatka svijeta i povezanim osobitim vezama. Njihovo je građanstvo bilo u Nebu a ne na Zemlji, a načela i zakoni po kojima su nastojali vladati sobom bili su odzgor. Sadašnji je svijet samo privremen, a njihov je život u budućnosti. Krist se uskoro treba vratiti pa su od male važnosti poslovi, trud i užici ovoga svijeta. Duh Sveti je bio prisutan u svagdanjem životu kršćana i sve su kršćanske odlike bile plod toga. Rezultati tog vjerovanja davali su njihovim životima osobitu oduševljenost i nadahnuće. Njihova iskustva nisu bila iskustva običnih ljudi, nego ljudi dignutih van sebe i prenesenih u više sfere.

Kad samo pročitamo taj članak, neizbježno uviđamo koliko se Crkva udaljila od svoje izvorne vitalnosti i složnosti.

CRKVA U KUĆI I PARACR-KVENE ORGANIZACIJE

Budući da se ovdje prvi put u Djelima spominje crkva (grč. *ekklesia*), zastati ćemo na trenutak i razmotriti središnji položaj Crkve u razmišljanju prvih kršćana.

Crkva u Djelima i u ostatku Novog zavjeta često se naziva crkvom u kući. Prvi su se kršćani radije sastajali po kućama nego li u osobitim crkvenim građevinama. Rečeno je da religija nije vezana za osobita sveta mjesta i smjestila se usred univerzalnog mjesta za življenje, u domu. Unger kaže da su domovi dva stoljeća nastavili služiti kao mjesta okupljanja kršćana.¹⁴

Mogli bismo pomisliti da su na okupljanje po domovima bili prinuđeni zbog ekonomske nužde a ne zbog duhovnog opažanja. Toliko smo naviknuti na crkvene građevine i kapele da mislimo kako su one Božji uzor.

Ipak, postoji snažan razlog za vjerovanje kako je moguće da su vjernici prvoga stoljeća bili mudriji od nas.

Prvo: nespojivo je s kršćanskom vjerom i njezinim naglaskom na ljubavi potrošiti tisuće dolara na raskošne građevine kad u svijetu vlada tako strašna neimaština. O tome E. Stanley Jones piše:

U jednoj rimskoj katedrali promatrao sam Bambina, Djetešce, natovarenog skupocjenim draguljima pa potom izašao i suočio se s licima gladne djece. Pitaš sam se uživa li Krist, suočen s tolikim gladovanjem, u svojim draguljima? Salijetala me uporna misao: ako on u tome uživa, ja ne mogu više uživati u Njemu. Taj nakićeni Bambino i gladna djeca simbol su onoga što smo učinili odjenuvši Krista u skupocjenu opravu veličanstvenih katedrala i crkvenih građevina ne dotaknuvši se temeljnih nepravdi u ljudskome društvu; tako je Krist ostavljen gladovati u nezaposlenima i onima u neimaštini.¹⁵

Ne samo da je nečovječno, nego je i neekonomično trošiti novac na skupe građevine koje se ne koriste više od tri, četiri ili pet sati tjedno. Kako smo upće dopustili da otklizimo u taj besmisleni svijet snova u kojemu smo voljni potrošiti tako mnogo da bismo za uzvrat dobili tako malo?

Naši suvremeni programi gradnje bili su jedna od najvećih prepreka širenju Crkve. Visoke rate na glavnica i kamate doveli su crkvene vođe da se odupiru svim pokušaji-

ma dijeljenja na više skupina i stvaranje novih crkava. Svaki gubitak članova ugrozio bi dohodak potreban za plaćanje zgrade i njezino održavanje. Već je i nerođeni naraštaj opterećen dugom i svaka nada o širenju Crkve je ugušena.

Često se tvrdi da moramo imati dojmlijeve građevine kako bismo na bogoslužja privukli one koji ne pripadaju Crkvi. Na stranu što je to razmišljanje tjelesno, ono potpuno ispušta iz vida novozavjetni uzor. Sastanci crkve najviše su bili zbog vjernikâ. Kršćani su se okupljali zbog apostolskog nauka, zajedništva, lomljenja kruha i molitve (Dj 2,42). Oni nisu evangelizirali pozivajući ljude na nedjeljno bogoslužje, nego svjedočeci onima koje su sretali tijekom tjedna. Kad bi se ljudi obratili, dovelo bi ih se u zajedništvo i toplinu kućne crkve da ih se nahrani i ohrabri.

Ponekad je teško pridobiti ljude da pribivaju bogoslužjima u raskošnim crkvenim zgradama; u njima je jak otpor prema ustaljenosti. Također se boje da će ih se nagovarati da daju novac. Često se ljudi tuže da "crkva samo treba novac." Ipak, mnogi od njih voljni su pribivati kućnom proučavanju Biblije gdje mogu i popričati. Ondje ne moraju biti uglađeni te uživaju u opuštenom i neslužbenom okruženju.

U stvari, kućna je crkva idealna u svakoj kulturi i svakoj zemlji. I da možemo sagledati sav svijet, vidjeli bismo kako se više crkava sastaje u kućama negoli na neki drugi način.

Nasuprot današnjim veličanstvenim katedralama, crkvama i kapelama – kao i svoj vojsci dobro organiziranih denominacija, misijskih odbora i *paracrkvenih* organizacija, apostoli u Djelima nisu ni pokušavali stvoriti organizaciju bilo koje vrste da bi obavljala Gospodinovo djelo. Mjesna je crkva bila Božja jedinica za promicanje vjere na Zemlji i učenici su bili zadovoljni raditi u sklopu nje.

Posljednjih je godina u kršćanstvu došlo do vrtoglave organizacijske eksplozije –

svaki put kad nekom vjerniku padne na um nova zamisao kako unaprijediti Kristovu stvar, on osniva novi misijski odbor, savez ili udruhu!

To dovodi do toga da se propovjednike poziva da napuste svoju osnovnu službu kako bi postali činovnici. Kad bi svi činovnici misijskih odbora služili na misijskom polju, to bi u njima uvelike smanjilo potrebu za osobljem.

Sljedeći rezultat množenja organizacija jest da su za njihovo djelovanje potrebne goleme svote novca koji uzimaju od novca za izravno širenje evanđelja. Veći dio novca danog mnogim kršćanskim organizacijama troši se za održavanje organizacije, a ne za prvotnu svrhu za koju je skupljen.

Organizacije često sprečavaju ispunjavanje Velikog poslanja. Isus je svojim učenicima rekao neka naučavaju sve što je on zapovjedio. Mnogi koji rade za kršćanske organizacije nalaze kako im nije dopušteno naučavati svu Božju istinu. Ne smiju naučavati neke dvojbene teme iz straha da se ne zamjere organizaciji od koje očekuju novčanu potporu.

Množenje kršćanskih ustanova prečesto je dovelo do strančarenja, ljubomore i nadmetanja, što je nanijelo golemu štetu Kristovom svjedočanstvu.

Promotrite samo prekobrojnost kršćanskih organizacija na poslu, kod kuće i u inozemstvu. Svaka se muči zbog nedovoljnog broja osoblja i sve slabijih izvora novca. Promotrite kolike od tih organizacija doista duguju svoj nastanak čisto ljudskom nadmetanju, iako se u javnosti pozivaju na Božju volju. (Daily Notes of the Scripture Union)

Organizacije često nastave postojati nakon što nadžive svoju korisnost. Kotači se i dalje silno okreću premda je izgubljena vizija utemeljitelja a slava nekada dinamičnog pokreta se izgubila. Duhovna mudrost a ne primitivna naivnost bila je ono što je prve kršćane sačuvalo da ne uspostavljaju ljudske organizacije koje bi nastavile Božje djelo. C. H. Lang piše:

Jedan je britki pisac, uspoređujući apostolsko djelovanje s uobičajenijim suvremenim misionarskim metodama, rekao da "mi osnivamo misije, a apostoli su osnivali crkve". Razlika je u zdravlju i sadržajnosti. Apostoli su osnivali crkve, i ništa drugo nisu osnivali; zbog doglednog svršetka nije se zahtijevalo ništa drugo niti je išta bilo tako prikladno. Na svakome mjestu gdje su djelovali uključivali bi obraćenike u mjesnu zajednicu u kojoj bi postavili starješine – uvijek su to bile starješine, nikada starješina (Dj 14,23; 15,6.23; 20,17; Fil 1,1) – koji bi vodili, upravljali i obavljali pastirsku službu; i to muškarce koje bi Bog osposobio a sveti priznali (1 Kor 16,5; 1 Sol 5,12.13; 1 Tim 5,17-19), zajedno s poslužiteljima (dakonima) koje bi postavila crkva (Dj 6,1-6; Fil 1,1) – i koji bi se po tome razlikovali od starješina – da poslužuju u malobrojnim ali vrlo važnim svjetovnim poslovima, osobito u raspoređivanju novčanih sredstava zajednice ...Sve što su oni (apostoli) činili u smislu organiziranja, bilo je oblikovati učenike okupljene u drugim takvim skupštinama. U Novom se zavjetu ne pojavljuje nikakva druga organizacija osim mjesne zajednice, niti pak nalazimo klicu nečega drugoga.¹⁶

Za prve kršćane i njihovo apostolsko vodstvo zajednica je bila božanski određena ustanova na Zemlji po kojoj je Bog odlučio djelovati; i jedina takva ustanova kojoj je on obećao trajnost bila je *crkva*.

E. Iscjeljenje hromog čovjeka i Petrova optužba Izraela (3,1-26)

3,1 Bilo je 15 sati kad su **Petar i Ivan uzlazili u Hram** u Jeruzalemu. Kao što je već rečeno, prvi židovski kršćani još su neko vrijeme nakon osnutka crkve nastavili pribivati hramskim bogoslužjima. Bilo je to razdoblje prilagodbe i prijelaza; prekid sa židovstvom nije nastao trenutno. Današnji vjernici ne bi bili u pravu ako bi slijedili njihov primjer u tome jer mi imamo potpuno otkrivenje u Novom zavjetu i rečeno nam je da izidemo "k Njemu izvan tabora noseći njegovu sramotu" (Heb 13, 13. Vidi i 2 Kor 6,17.18).

3,2 Dok su apostoli prilazili Hramu ugledali su neke muškarce kako postavljaju

sakatog prosjaka na njegovo uobičajeno mjesto kod vratiju zvanih **Krasna**. Bespomoćnost tog čovjeka, **hromog** od rođenja, u golemoj je opreci prema ljepoti arhitekture Hrama. To nas podsjeća na siromaštvo i neznanje koje obiluje u samoj sjeni velikih katedrala, i na bespomoćnost moćnih crkvenih sustava da pomognu tjelesnim i duhovnim bogaljima.

3,3 Hromi je čovjek očito izgubio svaku nadu da će ikada biti iscijeljen pa se zadovoljavao traženjem milostinje.

3,4 Umjesto da u tome čovjeku vidi samo bespomoćnoga bijednika, **Petar** je u njemu vidio osobu u kojoj se može očitovati silna snaga Božja! "Ako nas Duh vodi, umjesto da ispaljujemo čorke i mlatimo zrak, zagledati ćemo se u one koje Bog namjerava blagosloviti" (Selected).

Petrova zapovijed: "**Pogledaj nas!**" nije bila namijenjena da bi privukla pozornost na Ivana i na njega samoga, nego jedino da privuče potpunu bogaljevu pozornost.

3,5.6 Ne očekujući ništa drugo osim novca, bogalj se zagleda u njih. Tada je začuo izjavu koja mu je donijela i razočaranje i uzbuđenje. Što se tiče milostinje, Petar nije imao ništa za udijeliti. Ali imao je nešto bolje za dati. Po ovlasti **Isusa Krista Nazarećanina** zapovjedio je hromome nek ustane i hoda. Jedan dosjetljivi stariji propovjednik rekao je: "Sakati je prosjak iskao *milostinju*, a dobio je *noge*."

Vele da je Toma Akvinski posjetio papu u doba kad se brojilo goleme svote novca. Papa se hvastao: "Mi više ne moramo kao Petar reći: 'Srebra ni zlata ja nemam!'" Akvinski mu odgovori: "Da, ali ne možemo ni kao Petar reći: 'Ustani i hodaj!'"

3,7 I dok je Petar pomagao čovjeku da ustane, snaga je potekla u njegova dotad bespomoćna stopala i gležnjeve. Ovdje nas se ponovno podsjeća kako u duhovnom životu postoji zanimljiva mješavina božanskog i ljudskog. Petar je pomogao čovjeku da se osovi na noge i tada je Bog izveo ozdravljenje. Na nama je da učinimo

ono što možemo, potom će Bog učiniti ono što mi ne možemo.

3,8 Čudo ozdravljenja bilo je trenutno a ne postupno. Zapazite kako Duh Božji niže riječi djelovanja i pokreta: **skoči, uspravi se ... stane hodati ... uđe ... hodajući, poskakujući.**

Prisjetimo li se sprog i bolnog procesa koji prolazi dijete dok se uči hodati, shvaćamo kako je tom čovjeku bilo prekrasno što je prvi put u životu prohodao i odmah poskakivao. To čudo, izvedeno u Isusovo ime, bilo je daljnje svjedočanstvo narodu Izraela da je Onaj koga su razapeli živ i želi biti njihov Iscjelitelj i Spasitelj.

3,9.10 Činjenica da je prosjak svaki dan ležao kod hramskih vratiju učinila ga je poznatim. Sada kad je bio ozdravljen, čudo je postalo svima poznato. **Narod** nije mogao poreći da se dogodilo silno čudo; ali što je sve to značilo?

3,11 I dok se **ozdravljeni** čovjek držao Petra i Ivana kao svojih liječnika, **sav se narod ... strča k njima** u dio Hrama nazvan **Salomonov trijem**. Njihova zanesenost i čuđenje dali su Petru prigodu da im propovijeda.

3,12 Petar najprije odvrća pozornost naroda od iscijeljenoga i od apostola – objašnjenje čuda nije ni u jednom od njih.

3,13-16 Petar ih ubrzo dovodi do pravog Tvorca tog čuda. Bio je to Isus, onaj koga su odbacili, odrekli ga se i **ubili**. **Njega je Bog uskrisio od mrtvih i proslavio** u Nebu. I sada, **po vjeri** u Njega, **ovaj** je čovjek ozdravljen od svoje bespomoćnosti.

Doista je spomena vrijedna Petrova sveta smjelost kojom optužuje Izraelce. Njegovu optužbu protiv njih bile su:

1. **predali** su Isusa poganima da ga osude;
2. **odrekli** su ga se **pred Pilatom kad je ovaj već bio odlučio pustiti ga;**
3. **odrekli** su se **Sveca i Pravednika i zaiskali** da im se **pusti ubojica** (Baraba);
4. **ubili** su **Kneza (Začetnika) života.**

Za razliku od toga zapazite što Bog misli o Isusu:

1. **uskrisnuo** ga je **od mrtvih** (st. 15);

2. **proslavio je slugu svojega, Isusa** – ne svojega Sina Isusa kao u prijevodu iz 1611. godine (st. 13).

Zapazite konačno da je naglašena **vjera** u Krista kao objašnjenje čuda ozdravljenja (st. 16). U ovome stihu kao i u drugima **ime** predstavlja osobu. Stoga **vjera u njegovo ime** znači: **vjera u Krista.**

3,17 U osmom je stihu nastupila osobita promjena u Petrovom tonu. Nakon što je optužio Izraelce za smrt Gospodina Isusa, sada im se obraća kao židovskoj **braći**, milosrdno dopustivši da su **to učinili iz neznanja**, i potiče ih da se pokaju i obrate.

Zvuči potpuno protuslovno čuti Petra kako kaže da su Židovi razapeli Isusa iz neznanja. Ta nije li on došao sa svim vjerodajnicama Mesije? Nije li izveo silna čudesa među njima? Nije li ih razbjesnio tvrdeći da je jednak Bogu? Da, sve je to istina. Ipak su oni bili u neznanju glede činjenice da je Isus bio utjelovljeni Bog. Oni nisu očekivali da će Mesija doći tako ponizno, nego kao moćni vojni osloboditelj. Isusa su smatrali varalicom. Nisu znali da je on uistinu Sin Božji. Vjerojatno su mislili da Bogu služe ubijajući ga. Tako je i sâm Spasitelj razapet na križu rekao: "... ne znaju što čine" (Lk 23,34) a Pavao kasnije napisao: "... da su upoznali vladari ovoga svijeta, ne bi Gospodina slave razapeli" (1 Kor 2,8).

Sve je to bilo uređeno tako da uvjeri Izraelce kako je njihov grijeh, ma koliko velik, još uvijek predmet Božje opraštajuće milosti.

3,18 Ne ispričavajući njihov grijeh, Petar ukazuje da ga je **Bog** nadvladao kako bi ispunio svoje namjere. **Proroci** Starog zavjeta proricali su da će Mesija **trpjeti**. Židovi su bili ti koji su mu nanijeli patnju. Ali sada, on im nudi samoga sebe za Gospodina i Spasitelja. Po njemu mogu primiti oproštenje svojih grijeha.

3,19 Narod Izraela treba se **pokajati** i okrenuti za sto osamdeset stupnjeva. Kad to učine, **grijesi** će im biti **izbrisani da dođu razdoblja okrijepe.**

Valja upamtiti da je ta poruka upućena narodu Izraela (st. 12). Ona naglašava da obnovi i blagoslovu nacije mora prethoditi nacionalno pokajanje. **Razdoblja okrjepe ... od Gospodinove prisutnosti** odnose se na Kristove blagoslove u budućem Kristovom kraljevstvu na Zemlji, kao što je to spomenuto u idućem stihu.

3,20 Nakon Izraelova pokajanja Bog će poslati Mesiju – Isusa. Kao što je ranije navedeno, to se odnosi na Drugi Kristov dolazak kada će on uspostaviti svoju tisućgodišnju vladavinu na Zemlji.

3,21 Pritom se javlja nezaobilazno pitanje: “Da se Izrael pokajao kad je Petar propovijedao, bi li se Gospodin Isus vratio na Zemlju?” Znameniti pobožni ljudi imali su različita mišljenja o tome. Neki su uporno tvrdili da bi se vratio; inače, govorili su, to obećanje ne bi bilo vjerodostojno. Drugi taj odjeljak smatraju proročanskim, kao da pokazuje poredak zbivanja koja će uistinu uslijediti. To je pitanje čisto hipotetično. Činjenica je da se Izrael nije pokajao a Gospodin Isus se nije vratio.

Iz 21. stiha je jasno kako je **Bog** predvidio da će izraelski narod odbaciti Krista i da će u međuvremenu, prije njegova Drugog dolaska, nastupiti sadašnje doba milosti. **Nebo treba zadržati Krista do vremena obnove svega. Vrijeme obnove svega** ukazuje na Tisućgodišnje kraljevstvo.

To ne ukazuje na sveopće spasenje, kao što neki tvrde; takvo je naučavanje strano Bibliji. To prije ukazuje na vrijeme kad će Stvorenje biti oslobođeno od robovanja raspadljivosti, a Krist će vladati u pravednosti kao Kralj nad svom Zemljom.

Ta **vremena okrjepe** prorekli su **proroci** u doba starog Zavjeta.

Neki su 21. stih koristili kako bi razuvjeravali da će Crkva biti uznesena prije Velike nevolje. Tvrde da, ako nebesa moraju zadržati Isusa do početka Tisućgodišnjeg kraljevstva, onda On ne može doći prije i povesti Crkvu kući u Nebo. Odgovor je, naravno, da tu Petar govori Izraelcima (st. 12). On raspravlja o Božjem postupanju s

Izraelom kao nacijom. *Što se tiče Izraela kao nacije*, Gospodin Isus će ostati u Nebu sve dok po svršetku Velike nevolje ne dođe vladati. Ali svaki Židov koji povjeruje u njega tijekom ovog razdoblja Crkve, zajedno s vjernim poganima bit će sudionik u Uznesenju Crkve koje se može dogoditi u bilo kojem trenutku. Osim toga, za Uznesenja Gospodin neće napustiti nebesa; mi ćemo mu poći u susret u zrak.

3,22 Kao primjer starozavjetnoga proročanstva koje iščekuje Kristovu kraljevsku vladavinu, Petar navodi Pnz 18,15.18.19. Taj navod prikazuje Gospodina Isusa kao Božjega **proroka** u zlatnom dobu Izraela, koji naviješta Božju volju i zakon.

Kad je Mojsije rekao: **“Proroka poput mene podignut će vam Gospodin Bog vaš”** on nije mislio na sličnost karaktera i mogućnosti, nego na sličnost u smislu da ih je obojicu *podigao Bog*: “Podići će njega kao što je podigao mene.”

3,23 Tijekom Kristova vladanja na Zemlji, oni koji odbiju **slušati** ga i pokoravati mu se bit će **iskorijenjen**. Naravno, i oni koji ga danas odbacuju trpjet će vječnu osudu, ali osnovna misao ovog odjeljka jest da će Krist vladati željeznom palicom i oni koji mu budu neposlušni ili se budu bunili trenutno će biti smaknuti.

3,24 Kako bi još naglasio da je razdoblje obnove bilo obilato proročeno, Petar dodaje da su svi **proroci od Samuela pa nadalje** govorili o ovim danima.

3,25 Petar sada podsjeća svoje židovske slušatelje kako su njima, kao **sinovima prorokâ** i Abrahamovim potomcima, obećana ta razdoblja blagoslova. Naposlijetku, **Bog je s Abrahamom sklopio savez** da u njegovom **potomstvu** blagoslovi **sva plemena zemlje**. Sva su obećanja milenijalnih blagoslova sadržana u Potomstvu, to jest u Kristu. Stoga trebaju prihvatiti Gospodina Isusa kao Mesiju.

3,26 **Bog je već podigao svoga slugu** (3,13) i najprije ga **poslao** narodu Izraela. To se prije odnosi na utjelovljenje i živ-

ljenje našega Gospodina a ne na uskrsnuće. Ako li ga prihvate, On će svakoga od njih obratiti od njegove zloće.

U ovoj Petrovoj propovijedi narodu Izraela primjećujemo da se radi o *Kraljevstvu* a ne o *Crkvi*. Naglasak je također na nacionalnom, a ne na osobnom. Duh Božji odugovlači s Izraelom u strpljivoj milosti i zauzima se za drevni Božji narod kako bi prihvatio proslavljenog Gospodina Isusa kao Mesiju i tako ubrzao dolazak Kristovog kraljevstva na Zemlju – ali Izrael ne želi slušati.

F. Progon i rast crkve (4,1–7,60)

4,1–4 Prvi progon mlade crkve bio je na pomolu. Po već uhodanom načinu, kreće od vjerskih vođa. **Svećenici, zapovjednik Hrama i saduceji** digli su se na apostole.

Scroggie veli da **svećenici** predstavljaju vjersku netrpeljivost, **zapovjednik Hrama** političko neprijateljstvo, a **saduceji** racionalističku nevjeru. **Saduceji** su poricali nauk o uskrsnuću. To ih je dovelo u otvoren sukob s apostolima budući da je uskrsnuće bilo ključna misao apostolskog propovijedanja. Spurgeon tu vidi paralelu: Saduceji su, kao što znate, spadali u 'Široku školu'; bili su liberali, napredni mislioci, ljudi suvremene misli onoga doba. Volite li gorki podsmjeh, jetko podrugivanje ili okrutne postupke, preporučam vas toj gospodi široka srca. Oni su liberalni prema svakome, osim prema onima koji drže istinu; za takve imaju u pričuvi zgusnutu gorčinu koja uvelike nadilazi pelin i žuč. Tako su liberalni prema svojoj braći po zabludi da nisu sačuvali nimalo snosljivosti za evangeoske kršćane.¹⁷

Ti su vođe apostolima zamjerali to što su naučavali narod; osjećali su kako je to njihovo isključivo pravo. I njih je ražestilo proglašavanje uskrsnuća mrtvih u Isusu. Ako je Isus uskrsnuo od mrtvih, tada su saduceji izišli na zao glas.

Izraz "uskrsnuće od mrtvih" u drugom stihu važan je jer opovrgava omiljenu ideju o sveopćem uskrsnuću po svršetku svi-

jeta. Taj odjeljak, kao i neki drugi, govori o uskrsnuću od (iz) mrtvih. Drugim riječima, neki će uskrsnuti dok će ostali (nevjernici) ostati u grobovima do kasnije.

Vođe su odlučili zadržati apostole u nekoj vrsti kućnoga pritvora do idućega dana jer je već bilo kasno. (Čudo ozdravljenja iz trećeg poglavlja izvršeno je oko 15 sati.)

Usprkos službenom protivljenju, mnogi su se obratili Gospodinu. Spomenuto je oko **pet tisuća** ljudi (grč. *andres*, "muškaraca") koji su ušli u zajedništvo kršćana. Tumači se ne slažu u mišljenju uključuje li to i one tri tisuće spašenih na Pedeseticu. U to nisu bile ubrojene žene i djeca.

4,5,6 **Sutradan** je vjersko Vijeće, poznato kao Sanhedrin, zasjedalo kao istražni sud s namjerom da zaustavi djelovanje te javne neugodnosti. Sve što su time postigli bilo je da su apostolima dali još jednu prigodu svjedočiti za Krista!

Zajedno s njihovim **glavarima, starješinama i pismoznancima** bili su:

1. **Veliki svećenik Ana**, onaj pred koga su ono najprije doveli Gospodina. On je bio veliki svećenik ranije, ali mu je vjerojatno bilo dopušteno nositi taj naziv iz poštovanja.
2. **Kajfa**, Anin zet, koji je predsjedao na suđenju Gospodinu.
3. **Ivan i Aleksandar**, o kojima se ne zna ništa.
4. **Svi što bijahu od velikosvećeničkoga roda**; potomci velikih svećenika.

4,7 Suđenje je započelo njihovim pitanjem apostolima, **kojom snagom ili po kojem imenu** su učinili to čudo. **Petar** je istupio kako bi prenio svoju treće uzastopno javno svjedočanstvo o Kristu u Jeruzalemu. Bila je to neprocjenjiva prigoda da se propovijeda evanđelje zakonski priznatom vjerskom sastavu, i on ju je željno i smjelo iskoristio.

4,8-12 Najprije ih je podsjetio da su nesretni zbog toga što su apostoli učinili **dobro djelo bolesnome čovjeku**. Iako to **Petar** nije rekao, ozdravljenik je prozio kod vratiju Hrama a glavari ga nikada nisu mo-

gli ozdraviti. Tada kao da je apostol bacio munju izjavivši da je **po imenu Isusa ... kojega su oni razapeli** ozdravljen taj čovjek. **Bog** je Isusa uskrisio od mrtvih i po njegovoj je snazi izvedeno to čudo. Židovi nisu imali mjesta za Isusa u svom planu izgradnje pa su ga odbacili i razapeli. Ali **Bog** ga je uskrisio od mrtvih i uzvisio ga u Nebu. **Odbačeni kamen** tako je postao glavni **ugaoni kamen**, neizostavni kamen s kojim struktura postaje potpuna. A on i jest neizostavan. Bez njega nema spasenja. On je isključivi Spasitelj. **Nema pod nebom drugoga imena danog ljudima** za spasenje – jedino nam se po tom imenu treba spasiti.

I dok čitamo stihove 8-12, podsjetimo se da te riječi izgovara isti onaj čovjek koji je tri puta zanijekao Gospodina kletvama i zakletvama.

4,13 Bezivotna, formalna religija uvijek je netrpeljiva prema oduševljenoj i živoj evangelizaciji koja donosi promjene u srca i živote ljudi. Njezini se vođe smetu kad vide da **nepismeni i neuki ljudi** utječu na društvo, dok se oni sa svom svojom mudrošću “ne mogu uzdići nad meso i krv”.

Novi zavjet ne pravi razliku između klera i laika. Ta razlika je vjerski ostatak preuzet iz rimokatoličanstva. Jan Hus se u Češkoj borio i umro zbog doktrine o svećenstvu svih vjernika. Simbol husita, njegovih sljedbenika, do današnjega je dana kalez za Gospodnju večeru koji stoji nad otvorenom Biblijom. Ta istina o kraljevskom svećenstvu, kao i da je svaki vjernik svjedok, bila je životna sila u ranokršćanskoj Crkvi. Bez pomoći suvremene opreme, ili prijevoda, ili prijevoda i izdavanja Riječi, evanđelje Božje milosti potreslo je cijelo Carstvo sve dok se sveti nisu našli čak i u carevom domu. Bog nas poziva na povratak prvotnom kršćanstvu.¹⁸

Sanhedrin je bio pogođen **neustrašivošću Petra i Ivana**. Oni bi ih najradije otjerali kao nenaobražene i **neuke** ribare iz Galileje. Ali u njihovu samosvladavanju, njihovim životima punim sile i njihovoj neustrašivosti bilo je nečega što ih je podsjećalo na Isusa dok su mu sudili. Smjelost

apostola pripisali su činjenici da oni ranije **bijahu s Isusom**, ali pravo je objašnjenje bilo da su ispunjeni Duhom Svetim sada.

4,14-18 Tada je, također, bilo neprilično imati ozdravljenog bogalja u sudnici. Nitko nije poricao da se čudo dogodilo.

J. H. Jowett piše:

Ljudi mogu i više negoli samo te poraziti lukavim argumentom. U intelektualnoj raspravi lako će te poraziti. Ali argument izdavljenog života je neboriv: “Videći gdje s njima stoji ozdravljenik, nisu imali što protusloviti.”¹⁹

Kako bi porazgovarali o daljnjoj strategiji, na trenutak su poslali Petra i Ivana iz dvorane. Njihova je dvojba bila: ne mogu kazniti apostole zbog toga što su učinili dobro djelo, ali ako ne zaustave te zanesenjake njihovoj će religiji zaprijetiti ozbiljan gubitak članova. Stoga su odlučili zabraniti Petru i Ivanu da govore ljudima o Isusu u privatnim razgovorima ili da ga javno propovijedaju.

4,19.20 **Petar i Ivan** nisu mogli pristati na takvo ograničavanje. Njihova je odanost i odgovornost prije svega bila prema **Bogu**, a ne ljudima. Ako su iskreni, glavari moraju to priznati. Apostoli su bili svjedoci Kristova uskrsnuća i uznesenja. Iz dana u dan slušali su Njegove pouke. Bili su odgovorni da svjedoče za svog Gospodina i Spasitelja, Isusa Krista.

4,21.22 Slabost koju su iskazali glavari očitovala se u činjenici da nisu mogli kazniti apostole; sav je **narod** znao za čudo milosti koje se bilo dogodilo. Ozdravljenik, star **preko četrdeset godina**, bio je dobro poznat jer je njegovo jedno stanje dugo vremena bilo izloženo očima javnosti. Tako je jedino što je Sanhedrin mogao učiniti bilo da optužene apostole pusti uz nove prijetnje.

4,23 S instinktom za slobodu rođenih sinova Božjih, nakon što su ih vlasti **pustile** apostoli **odu** ravno k svojim suvjernicima. Tražili su i našli svoje zajedništvo sa “zadihanim, zbrkanim stadom čiji je jedini zločin bio Krist”. Stoga je u svim razdob-

ljima ispit kršćaninova karaktera u tome gdje si nalazi zajedništvo i druženje.

4,24-26 Čim su sveti čuli što se dogodilo, zavapili su Gospodinu u molitvi. Oslovlivši **Boga** riječju koja znači "Potpuni Gospodar", izraz koji se rijetko rabi u Novom zavjetu, slavili su ga kao Stvoritelja svega (stoga i nadmoćnijeg od stvorenja koja se sada protive njegovoj istini). Tada su preuzeli **Davidove** riječi iz drugog psalma koje je on izrekao po Duhu Svetom u vezi protivljenja vlastodržaca protiv **njegova Pomazanika**. U stvari, taj psalam ukazuje na vrijeme kad će Krist doći uspostaviti svoje kraljevstvo i kad će **kraljevi i knezovi** pokušati osujetiti taj naum. Ali prvi su kršćani shvatili da su okolnosti u njihovim danima slične, pa su te riječi primijenili na vlastite okolnosti. Kao što je rečeno, božanskom vještinom kojom su utkali Sveto pismo u sadržaj svojih molitava iskazali su istinsku duhovnost.

4,27.28 Sada je prikazana njihova primjena navoda iz tog psalma. Upravo u Jeruzalemu Rimljani i Židovi su se **udružili** protiv Božjeg svetog Sina²⁰ Isusa. **Herod** je predstavljao Židove, a **Pilat** pogane. Ali svršetak 28. stiha je iznenađujući. Za očekivati je bilo kako će biti rečeno da će glavari koji su se udružili učiniti što god su naumila njihova opaka srca. Umjesto toga kaže se da su se **udružili učiniti ono što je ruka Božja i Božja volja predodredila da se dogodi**. Matheson objašnjava:

Stvar je u tome da se njihov pokušaj suprotstavljanja božanskoj volji pretvorio u sklapanje saveznitva s njom ... Okupljaju se na ratno vijećanje protiv Krista, no kao da nesvjesno potpisuju ugovor o promicanju Kristove slave ... Naš Gospodin ne satire oluje koje se dižu protiv njega, on jaše na njima; on kroz njih djeluje.²¹

4,29.30 Izrazivši povjerenje u nadmoćnu snagu Božju, kršćani iznose tri osobite molbe:

1. **Pogledaj prijetnje njihove**. Oni se nisu drznuli zapovijedati Bogu kako da kazni te opake ljude, nego su mu jednostavno iznijeli stvar.

2. **Daj svojim slugama ... svu smjelost**. Njihova vlastita osobna sigurnost nije bila važna. Nadasve važna je bila neustrašivost u propovijedanju.

3. **Pruži ruku svoju da bude ozdravljenja**. U početku je Bog propovijedanje evanđelja potvrđivao **znamenjima i čudesima** učinjenim po imenu ... Isusa Krista. Ovdje se Boga moli neka na taj način nastavi potvrđivati poslanje apostolâ.

4,31 I kad se pomoliše, potrebe se mjesto – fizičko iskazivanje prisutne duhovne snage. **I svi se ispuniše Duhom Svetim**, iskazivalo je njihovu poslušnost Gospodinu, njihov hod u svjetlosti, njihovo prijanje uz Njega. Nastavili su **sa smjelošću navješćivati riječ Božju**, što je bio jasan odgovor na njihovu molitvu u 29. stihu.

Šest puta u Djelima apostolskim navedeno je kako su ljudi bili ispunjeni ili puni Duha Svetoga. Zapazite što je bila svrha u svakom tom slučaju:

1. Za govorenje (2,4; 4,8 i ovdje).
2. Za služenje (6,3).
3. Za pastirsku službu (11,24).
4. Za ukor (13,9).
5. Za umiranje (7,55).

4,32-35 Kad srca gore ljubavlju za Krista, zapaljena su i ljubavlju za blišnjega. Ta se ljubav očituje u davanju. Tako su prvi vjernici zbiljnost svog zajedničkog života u Kristu iskazivali zajednički uživajući svoja dobra. Umjesto da se sebično drže osobnog posjeda, za svoj su imetak smatrali da pripada svoj zajednici. Kad god bi nastala **potreba**, prodavali bi **zemljišta ili kuće a dobiveni novac** donosili apostolima da ga podijele. Važno je zamijetiti da su **dijelili** kad god bi nastala **potreba**; nije to bila proizvoljno dijeljenje samo jedanput i svima podjednako.

F. W. Grant objašnjava:

Stoga to nije bilo općenito odricanje od osobnog vlasništva, nego ljubav koja nije poznavala povlačenje pred potrebnom drugoga. Bio je to instinkt srdaca koja su svoj pravi posjed proinašla u sferi u koju je Krist uskrsnuo.²²

Pomalo je podrugljiv ali, nažalost, često istinit suvremeni prikaz F. E. Marsha:

Netko je, usporedivši prvu crkvu s današnjim kršćanstvom, rekao: "Nije li ozbiljna misao da bi Luka, kad bi opisivao suvremeno umjesto prvotnog kršćanstva, u Djelima 4,32-35 nekako ovako trebao izmijeniti način izražavanja: ... 'A mnoštvo onih što povjerovalaše bijahu tvrda srca i kamene duše, i svatko bi sve što je posjedovao nazivao svojim; a sve što imahu bilo je moderno. S velikom su silom davali svjedočanstvo o privlačnostima svijeta, i sebičnost velika bijaše nad svima njima. I bijahu među njima mnogi kojima je nedostajalo ljubavi, jer koji bi god posjedovali zemlje kupovali bi je još više a ponekad bi davali djelić toga u javne svrhe kako bi im se imena pojavila u novinama; a pohvale su dijeljene svakome kako bi tko poželio.'²³

Ima neka tajanstvena snaga povezana sa životima koji su dokraja posvećeni Gospodinu. Stoga nije slučajno što u 33. retku čitamo: **A apostoli su s velikom silom davali svjedočanstvo o uskrsnuću Gospodina Isusa; i velika milost bijaše nad svima njima.** Izgleda da Bog, kad pronađe ljude koji su voljni predati mu svoj imetak, daje njihovome svjedočanstvu značajnu privlačnost i silu.

Mnogi tvrde da je spomenuto dijeljenje dobara bilo samo privremeni stupanj u životu rane Crkve pa stoga nije ni predviđeno kao primjer za nas. Takvo razmišljanje samo razotkriva naše vlastito duhovno siromaštvo. Kad bismo u srcu imali snagu Pedesetnice, imali bismo i plodove Pedesetnice u životima. Ryrie ističe:

Nije to "kršćanski komunizam" – prodavanje imetka bilo je potpuno dobrovoljno (st. 34). Pravo na posjedovanje nije bilo ukinuto. Zajednica nije upravljala novcem sve dok nije dobrovoljno predat apostolima. Nije se dijelilo svakom jednako, nego prema potrebama. To nisu komunistička načela, to je najtankoćutniji iskaz kršćanske ljubavi.²⁴

U 33. Retku zapazite dvije značajke veličanstvene crkve – **velika sila i velika milost.** Vance Havner navodi još četiri značajke: veliki strah (5,5.11); veliki progon

(8,1); velika radost (8,8; 15,3); velik broj onih što su povjerovali (11,21).

4,36.37 Ovi su stihovi uvod u peto poglavlje. Barnabina darežljivost prikazana je u napadnoj suprotnosti s Ananijinim licemjerjem. Kao **levit, Josip ... prozvan Barnaba** po običaju ne bi trebao posjedovati zemlju. Gospodin je bio "dio" levitima. Ne znamo kako je on i kada stekao zemlju, ali znamo da je zakon ljubavi tako snažno djelovao u životu tog **Sina utjehe** da je **prodao zemlju i stavio novac pred noge apostolima.**

5,1-4 Kad Bog djeluje u sili, **Sotona** je tu kako bi krivotvorio, iskvario i takmičio se. Ali gdje je zbiljska duhovna snaga, odmah se razotkriju prijevara i licemjerje.

Ananija i Safira su očito bili potaknuti darežljivošću Barnabe i ostalih. Možda su htjeli primiti hvalu od ljudi za neko slično djelo ljubavi pa su tako **prodali imanje** i dio utrška predali apostolima. Njihov je grijeh bilo što su tvrdili da daju sve, dok su davali samo dio. Nitko im nije rekao neka prodaju imanje. Nakon što je bilo **prodano** nisu bili obvezni dati sve. Ali oni su *odglumili* potpuno predanje, a u stvari su nešto zadržali za se.

Petar je optužio **Ananiju** da je slagao **Duhu Svetom** a ne samo ljudima. Lažući **Duhu Svetom** on je lagao Bogu, jer **Duh Sveti jest Bog.**

5,5.6 Na to se **Ananija sruši mrtav i mladići ga iznesu i pokopaju.** To je bio ozbiljan čin Božje ruke koja kažnjava u prvoj crkvi. To uopće ne utječe na pitanje Ananijinoga spasenja, njegove vječne sigurnosti. Prije je to slučaj u kojemu Bog pokazuje nezadovoljstvo prvom provalom grijeha u svojoj Crkvi. "Kako to jedan tumač ističe," navodi Richard Bewes, "ili će morati otići Ananija ili Duh." Takve snježnobijele čistoće bilo je to ranokršćansko zajedništvo da laž te vrste nije mogla opstati u njemu.

5,7-11 Otprilike tri sata nakon toga, pojavila se Safira, **Petar** ju je optužio da je

u suradnji s mužem stavila na kušnju **Duha Gospodinovoga**. Rekao joj je za sudbinu njezina muža te isto prorekao za nju. **Ona se odmah srušila** i umrla te su je iznijeli i ukopali.

Petrova sposobnost da proglasi osudu tom bračnom paru primjer je osobitih čudesnih sila danih apostolima. Možda je to ispunjenje Gospodinovog obećanja: "Kojima zadržite (grijehe) – zadržani su im" (Iv 20,23). Kasnije je to vidljivo i u Pavlovoj sposobnosti da jednog grešnog kršćanina preda Sotoni na propast tijela (1 Kor 5,5). Nema razloga vjerovanju da je ta snaga prisutna i nakon razdoblja apostola.

Možemo samo zamisliti osjećaj straha koji je obuzeo crkvu, u stvari sve koji su čuli vijest o te dvije smrti.

5,12-16 Nakon smrti Ananije i Safire **apostoli** su nastavili činiti čudesa a ljudi su se okupljali oko njih u **Salomonovu trijemu**. Osjećaj Božje prisutnosti i sile bio je tako očit da se ljudi nisu olako povezivali s njima ili ishitreno ispovijedali vjeru. Ipak, obični su ih ljudi **veličali** i mnogi su postajali **vjernici** u Gospodina Isusa. **Narod je na ulice iznosio** svoje bolesnike na **posteljama i ležaljka** kako bi **Petrova sjena, kad bude prolazio, osjenila koga od njih**. Svatko je vidio da je u životu apostola zbiljnost i snaga, i da su oni kanali kroz koje Bog blagoslivlje druge. Iz predgrađa su dolazili **bolesni** i opsjednuti zlodusima i **svi bi bili ozdravljeni**.

Iz poslanice Hebrejima 2,4 jasno je kako su Bogu čudesa poput tih bila način da potvrdi poslanje apostola. No dovršetkom Novog zavjeta u pisanom obliku uvelike je prestala potreba za takvim **znamenjima**. Što se tiče suvremenih "iscjeliteljskih pohoda" dovoljno je navesti kako su od *onih koje su donijeli apostolima svi bili ozdravljeni*. To nije slučaj kod takozvanih iscjelitelja vjerom.

5,17-20 Istinska služba Duha Svetoga s jedne strane postojano dovodi do obraćenja a s druge do žestokog protivljenja. Tako je bilo i ovdje. **Veliki svećenik** (vjero-

jatno Kajfa) i njegovi prijatelji saduceji razbjesnili su se što ti fanatični Isusovi učeniци imaju tolik utjecaj u narodu. Bili su kivni na svaku prijetnju njihovoj isključivoj ulozi vjerskih vođa i osobito su prezirali propovijedanje o tjelesnom uskrsnuću koje su, naravno, potpuno poricali.

Nesposobni da se nose s **apostolima** drugačije osim silom, dali su ih uhititi i pritvoriti. Te je **noći anđeo Gospodinov** izveo apostole iz **tamnice** i rekao im da se **vrate u Hram i govore narodu sve riječi Života ovoga**. Luka taj **anđelov** zahvat bilježi bez iskazivanja iznenađenja ili čuđenja. U pripovijedanju se ne spominje jesu li i sami apostoli bili iznenađeni.

Anđeo kršćansku vjeru prikladno naziva **ovim Životom**. Ona nije samo *credo* ili skup doktrina, nego *Život* – život uskrsnuća Gospodina Isusa pridodan svima koji se u Njega pouzdaju.

5,21 U svitanje apostoli su naučavali u **Hramu**. U međuvremenu **veliki svećenik** se na ozbiljnoj tajnoj sjednici susreo s **Vijećem** (Sanhedrinom) i zakonodavnim vijećem (**svo starješinstvo**) te čekao da se zatvorenici **dovedu** pred njih.

5,22-25 Zbunjeni **podložnici** morali su izvjestiti **Vijeće** kako je u **zatvoru** sve u najboljem redu – osim što nema zatvorenika! **Vrata** su bila propisno zaključana i **čuvari** na svojim mjestima, ali nedostajali su stanari. Nesretna li izvješća! "Kako će sve to završiti?" mozgali su veliki svećenik, **zapovjednik Hrama** i **glavari svećenički**. "Dokle će ići taj omiljeni pokret?" Tada je njihovu nedoumicu prekinuo glasnik dojavivši im da su odbjegli zatvorenici na svom starom mjestu u **Hramu** gdje **poučavaju narod!** Morali bismo se diviti njihovoj hrabrosti i morali bismo nanovo steći sposobnost prve crkve da bez obzira na cijenu trpi za svoja uvjerenja.

5,26 **Podložnici** se nisu koristili silom dovodeći apostole pred **Vijeće**. Bojali su se da ih narod ne kamenuje ako javno postupe grubo s Isusovim sljedbenicima koje su mnogi obični ljudi cijenili.

5,27.28 Veliki svećenik je nastupio kao govornik: "Nismo li vam strogo zabranili naučavati u to Ime?" Namjerno nije izgovorio ime Gospodina Isusa Krista. "Napuniste Jeruzalem svojim naukom." To je bila nenamjerna pohvala djelotvornosti službe apostolâ. "Hoćete na nas navesti krv toga čovjeka." Ali židovski su vođe to već učinili kad su urlali: "Krv njegova na nas i na našu djecu" (Mt 27,5).

5,29-32 Ranije su se apostoli molili za smjelost da govore Riječ, sada s hrabrošću koja dolazi odozgo ističu da je njihova obveza više se pokoravati Bogu negoli ljudima. Glatko su izjavili da je Isusa uskrisio Bog; Izrael ga je pogubio objesivši ga na drvo ali ga je Bog uzvisio svojom desnicom za Vođu i Spasitelja. Kao takav On je voljan Izraelu dati i pokajanje i oprostjenje grijehâ. Kao posljednji udarac apostoli su dodali da su oni svjedoci za sve to, pa i Duh Sveti kojega Bog daje onima koji mu se pokoravaju vjerujući u Njegovog Sina.

Bog je "podigao" (st. 30 u NKJV) Isusa može se odnositi na njegovo utjelovljenje ili na njegovo uskrsnuće. Najvjerojatnije je značenje da ga je Bog "podigao" u utjelovljenju kako bi bio Spasitelj.

5,33-37 Duboko uvjerenje pratilo je riječi te utjelovljene savjesti – tako duboko da su se židovski glavari počeli dogovarati da ih ubiju. U tom se trenutku umiješao Gamaliel. On je bio jedan od najistaknutijih židovskih rabina i učitelj apostola Saula iz Tarza. Njegov savjet nije ukazivao da je on kršćanin ili da je za kršćane. Bila je to jednostavno svjetska mudrost.

Nakon što su apostole izveli iz dvorane on je najprije podsjetio Sanhedrin da će taj pokret, ako nije od Boga, uskoro propasti. Iznio je dva prikaza tog načela: (1.) Teuđa, samoproglašeni vođa četiri stotine revolucionara, koji je bio smaknut i svi su mu se ljudi raspršili; (2.) Juda Galilejac, još jedan fanatik koji je podigao neuspjelu bunu među Židovima ali je također propao i sve mu se pristaše raspršiše.

5,38.39 Ako kršćanska vjera nije od Boga najbolje je pustiti je na miru i uskoro će nestati. Suzbijanje će samo potaknuti njezinu odlučnost da opstane. (Ta tvrdnja nije uopće točna. Mnoge su bezbožne ustanove napredovale tijekom povijesti. U stvari, zadobile su više sljedbenika negoli Istina. Ali ta je tvrdnja istinita, ako ne glede ljudskog onda glede Božjega vremena.)

S druge strane, nastavio je Gamaliel, ako je pokret od Boga, oni ga neće moći uništiti i naći će se u neugodnoj situaciji – u sukobu s Bogom.

5,40 Ta se logika svidjela glavarima pa dozovu apostole, naredi da ih se išiba, zabraniše im da govore u ime Isusovo pa ih otpuste. Šibanje je bilo besmisleno i nepravedno, nerazumni postupak srdaca netrpeljivih prema Božjoj istini.²⁵ Zapovijed koja je popratila šibanje bila je glupa i isprazna; to što su apostolima zabranili da šute o imenu Isus jednako je kao da su zabranili suncu da ne sjaji!

5,41.42 Šibanje koje su apostoli podnijeli dovelo je do dva neočekivana ishoda. Prvo: dovelo je do duboke radosti što bija-hu dostojni podnijeti pogrde za voljeno ime²⁶. Drugo: potaknulo ih je da s obnovljenom revnošću i upornošću svaki dan u Hramu i u domovima naučavaju i navješćuju Isusa kao Mesiju. – Tako se Sotona ponovno prevario.

KRŠĆANIN I VLASTI

I dok su prvi kršćani napredovali s evanđeljem neizbježno su morali naići na protivljenje državnih vlasti, osobito vjerskih vođa koji su u to doba imali znatne ovlasti u građanskim poslovima. Vjernici su na to bili spremni i ponijeli su se trijezno i dostojanstveno.

U osnovi, njihov je stav bilo poštovanje i poslušnost svojim vladarima jer su oni od Boga postavljeni i sluge su Božje koje trebaju promicati zajedničko dobro. Tako se Pavao, kad je bio pozvan na odgovornost jer je ukorio velikog svećenika ne znajući o kome se radi, odmah ispričao navevši

Izlazak 22,27 (NKJV): "Ne govori zlo o glavaru svog naroda" (Dj 23,5).

Svejedno, kad su ljudski zakoni protivni Božjim zapovijedima, tada je stav kršćana neposlušnost vlastima i snošenje posljedica ma kakve one bile. Primjerice, kad je Petru i Ivanu bilo zabranjeno propovijedati evanđelje, odgovorili su: "Prosudite je li pravo pred Bogom slušati radije vas nego Boga. Jer mi ne možemo ne govoriti ono što vidjesmo i čusmo" (4,19,20). I kad su Petar i apostoli stavljeni pred sud jer su nastavili naučavati u Kristovo ime, Petar je odgovorio: "Trebalo se više pokoravati Bogu nego ljudima!" (5,29)

Nema ni naznake da su se oni ikada, ili da će se ikada, udružili u ikakvu pokušaju da se zbaci vlast. Usprkos progonu i protivljenju htjeli su samo dobro svojim vlastodršcima (26,29).

Ne treba ni reći da se oni nikada neće poniziti tako da na nepošten način zadobiju naklonost vlasti. Primjerice, upravitelj Feliks je uzalud čekao da dobije mito od Pavla (24,26).

Koristiti se i svojim pravom građanstva nisu smatrali nespojivim sa svojim kršćanskom pozivom (16,37; 21,39; 22,25-28; 23,17-21; 25,10,11).

Ipak, nisu se uključivali u politiku ovoga svijeta. Zbog čega? Nije nam objašnjeno. Ali to je posve jasno: imali su jednu svrhu – propovijedati Kristovo evanđelje. Bezostatno su se predali toj zadaći. Mora da su vjerovali kako je evanđelje odgovor na ljudske probleme. To je uvjerenje bilo tako snažno da se nisu mogli zadovoljiti manje važnim pristupom kao političari.

6,1 Ako đavao ne može uništiti napadima izvana, pokušat će srušiti crkvu razdorama iznutra. To prikazuju ovi stihovi.

U ranim danima Crkve bio je običaj svakodnevno zbrinjavati siromašne udovice crkve koje nisu imale drugu potporu. Neki od vjernika koji su bili Židovi grčkoga govora počeli su prigovarati da se s njihovim udovicama ne postupa jednako kao s udovicama Židova (iz Jeruzalema i Judeje).

6,2,3 Dvanaestorica apostola shvatila su da će zbog sve većeg rasta crkve morati poduzeti nešto u svezi s tim poslovima. Oni sami nisu htjeli napustiti službu riječi Božje kako bi se bavili novčarskim poslovima, pa su se dogovorili da crkva odredi sedam duhovnih muževa koji će se baviti materijalnim poslovima crkve.

Iako ti muškarci nisu u Bibliji nazvani đakonima, nije pretjerano ako ih se takvima smatra. U izrazu "služiti kod stolova", riječ "služiti" je glagolski oblik imenice od koje dolazi engleska riječ đakon. Njihova je zadaća doslovce bila posluživati. Njihove su sposobnosti bile trojake:

1. Na dobru glasu – Ugledni
2. Puni Duha Svetog – Duhovni
3. Puni mudrosti – Vješti

Više potankosti o đakonima izneseno je u 1 Tim 3,8-13

6,4 Apostoli će se predati postojanoj molitvi i službi Riječi. Značajan je ovaj poredak: najprije molitva a potom služba Riječi. Prvo bi Bogu govorili o ljudima, a nakon toga ljudima o Bogu.

6,5,6 Sudeći prema imenima sedmorice izabranih muškaraca, nalazimo da su oni većinom prije obraćenja bili Židovi grčkoga govora. To je zasigurno bio najsusretljiviji ustupak samoj skupini koja je ono negodovala. Odsad iz toga ugla neće dolaziti optužbe za pristranost. Ljubav Božja, kad ispuni ljudska srca, nadvlada sitničavost i sebičnost.

Dobro su nam poznata samo dva đakona: Stjepan, koji je postao prvi mučenik Crkve, i Filip, navjestitelj evanđelja koji je kasnije ponio evanđelje u Samariju, osvojio etiopskog eunuha za Krista i ugostio Pavla u Cezareji.

Nakon molitve apostoli su izrazili svoje slaganje s izborom crkve položivši ruke na Sedmoricu.

6,7 Ako sedmi stih smatramo povezanim s prethodnim stihovima, izgleda kako je postavljanje đakona da skrbe za poslove crkve dalo golem zamah evanđelju. Dok

se riječ Božja širila, mnogi su učenici pridodavani zajednici u Jeruzalemu i **veliko je mnoštvo** židovskih svećenika postajalo sljedbenicima Gospodina Isusa.

6,8 Pripovijedanje se sada usredotočuje na jednoga od đakona, na Stjepana, kojega je Bog silno upotrebljavao da čini čudesa i propovijeda Riječ. On je prvi, izuzmemo li apostole, za koga je u Djelima rečeno da je činio čudesa. Je li to promaknuće na višu razinu služenja rezultat njegove vjernosti kao đakona? Ili je to jednostavno bila dodatna služba koju je on istodobno vršio? Na temelju teksta to je teško zaključiti.

6,9 Protivljenje Stjepanovoj silnoj službi došlo je upravo iz sinagoge. U sinagogama su se Židovi okupljali subotom kako bi se učili Zakonu. Nazivane su po ljudima koji bi se u njima okupljali. **Slobodnjaci** su najvjerojatnije bili Židovi oslobođeni iz rimskog ropstva. Cirena je bio grad u Africi i neki Židovi odande očito su živjeli u Jeruzalemu. Aleksandrijski Židovi mora da su došli iz egipatske luke Aleksandrije. **Cilicija** je bila jugoistočna provincija u Maloj Aziji, a **Azija** također provincija Male Azije koju su tvorila tri područja. Očito je da su Židovi iz svih tih mjesta imali sinagoge u ili blizu Jeruzalema.

6,10-14 Ti se revni Židovi nisu pokazali doraslima Stjepanu kad su s njim raspravljali. Riječi koje je govorio i snaga s kojom ih je izgovarao bile su neodoljive. U očajničkom pokušaju da ih prekinu, potajice **namjeste lažne svjedočke** kako bi optužili Stjepana za hulu **protiv Mojsija i Boga**.²⁸

Uskoro je stajao pred Sanhedrinom, optužen da je govorio **protiv Hrama** i **protiv Zakona**. Pogrešno su navodili njegove riječi kao da je rekao da će **Isus uništiti Hram** i **promijeniti** čitav sustav koji je **Mojsije predao Židovima**.

6,15 Članovi Sanhedrina čuli su optužbe, ali dok su pogledali Stjepana nisu ugledali lice zloduha nego **lice kao u anđela**.

Ugledali su tajanstvenu ljepotu života potpuno predanog Gospodinu, odlučnog da naviješta istinu i više brine što misli

Bog negoli što bi ljudi mogli reći. Ugledali su dio Kristove slave odražene na blistavom licu njegova odanog sljedbenika.

U sedmom poglavlju imamo Stjepanovu majstorsku obranu. Ona lagano započinje onime što izgleda kao pregled židovske povijesti. Kako napreduje sve se više usredotočuje na dvije osobe, Josipa i Mojsija, koje je Bog podigao a Izrael odbacio i kasnije ih uzvisivao kao izbavitelje i spasitelje. Iako Stjepan izravno ne uspoređuje njihova iskustva s Kristovim, sličnost je očita. Tada nakon poduljeg govora Stjepan započinje oštar napad na vođe Izraela optužujući ih da se opiru Duhu Svetom, da su ubili Pravednika te propustili obdržavati Božji zakon.

Stjepan je znao da mu je život u pitanju. Da bi se spasio trebao je samo izreći sporazumaški pomirbeni govor. Ali on će radije umrijeti negoli izdati svoje sveto pouzdanje. – Zadržimo se toj smjelosti!

7,1-8 Prvi dio poruke vraća nas počecima hebrejskog naroda. Nije potpuno jasno zbog čega se tako dugo zadržava na Abrahamovoj povijesti, osim ako ne želi:

1. Pokazati svoju privrženost i ljubav narodu Izraela.

2. Uvesti u pripovijest Josipa i Mojsija koji su predlika odbacivanja Krista.

3. Pokazati da je Abraham štovao Boga iako njegovo bogoštovlje nije bilo vezano uz neko određeno mjesto. (Stjepana su optužili da je govorio protiv Hrama – “ovog svetog Mjesta”)

Važne točke Abrahamova životopisa su:

1. Božji poziv u **Mezopotamiji** (st. 2.3).

2. Njegov put u **Haran** i **Kanaan** (st. 4).

3. Bog je obećao zemlju Abrahamu, iako samom praocu nije dana – dokaz toga jest njegova kupovina špilje za ukop u Makpeli (st. 5). Ispunjenje tog obećanja još uvijek je budućnost (Heb 11,13-40).

4. Božje proročanstvo o Izraelovu robovanju u Egiptu i konačno izbavljenje (st. 6.7). Oba djela tog proročanstva ostvarili su ljudi koje je narod odbacio: Josip (st. 9-19) i Mojsije (st. 20-36). **Četiri stotine**

godina spomenutih u 6. stihu i Post 15,13 odnose se na doba kad se izraelski narod mučio u Egiptu. Četiristo trideset godina navedenih u Izl 12,40 i Gal 3,17 pokrivaju razdoblje od dolaska Jakova i njegove obitelji u Egipat pa sve do izlaska i primanja Zakona. Izraelci nisu bili progonjeni prvih trideset godina u Egiptu; u stvari, prema njima se postupalo skoro kraljevski.

5. **Savez obrezanja** (st. 8a).

6. Rođenje **Izaka**, pa **Jakova** i **dvanaest rodozačetnika** (st. 8b). Time zapravo povijest dolazi do Josipa, jednog od dvanaestorice Jakovljevih sinova.

7,9-19 Od svih prikaza Krista u Starom zavjetu, **Josip** je jedan od najjasnijih i najdragocjenijih, premda nikada nije rečeno da on to jest. Zacijelo su Židovi slušajući Stjepana osjećali oštre strijele osude dok su slušali Stjepanov pregled mijena Josipova života pa se sjetili što su oni učinili Isusu iz Nazareta!

1. **Josipa su u Egipat prodala** njegova braća (st. 9).

2. **Odbačeni Josip u Egiptu** je dobio slavu i moć (st. 10).

3. Josipovu je braću glad **dovela u Egipat**, ali nisu prepoznali brata (st. 11.12).

4. **Drugi put im se Josip očitovao**. Tada je odbačeni postao spasitelj svoje obitelji (st. 13.14). Bilješka: Naoko postoji nesuglasje između sedamdeset pet duša navedenih u 14. stihu i sedamdeset spomenutih u Postanku 46,27. Stjepan se držao grčkoga prijevoda Postanka 46,27 i Izlaska 1,5 gdje je taj broj sedamdeset pet. Hebrejski je tekst bio sedamdeset, što ne ukazuje na ništa ozbiljnije negoli na različit način u brojenju Jakovljeve obitelji.²⁹

5. Smrt praoca i ukop u zemlji Kanaanu (st. 15.16). U ovome se stihu javlja još jedna teškoća. Ovdje se kaže da je **Abraham kupio** mjesto za ukop od **Hamora**. Postanak 23,16.17 pak kaže da je *Abraham* špijlju Makpelu u Hebronu kupio od Hetovih sinova. Jakov je kupio zemlju u Šekemu od Hamorovih sinova (Post 33,19). Više je

mogućnosti: (1.) Abraham je mogao kupiti zemlju i u Šekemu i u Hebronu. Kasnije je Jakov ponovno mogao otkupiti česticu u Šekemu. (2.) Stjepan je mogao primijeniti Abrahamovo ime na njegova potomka Jakova. (3.) Stjepan je zbog jezgrovitosti možda sazeo kupovinu Abrahama i Jakova u jedno.³⁰

6. Rast Jakovljeve obitelji u Egiptu i njihovo robovanje nakon Josipove smrti (st. 17-19). Ovo nas, naravno, pripravlja za idući korak Stjepanova izlaganja – ono što je Mojsije doživio od svog naroda.

7,20-43 Stjepan prodornom smjelošću pokazuje da je židovski narod u najmanje dvije prethodne prigode bio kriv za odbacivanje spasitelja koje im je Bog podigao da ih izbave. Njegov sljedeći dokaz bio je **Mojsije**.

Stjepana su optužili da je hulio na Mojsija (6,11). On dokazuje da je krivac u stvari narod Izraela – kriv što je odbacio tog čovjeka kojega je Bog izabrao.

Stjepan ovako razlaže Mojsijev život:

1. Rođenje, mladost i izobrazba u Egiptu (st. 20-22). Izraz **silan u riječima** može se odnositi na njegove spise budući da je sâm tvrdio kako nije rječit (Izl 4,10).

2. **Njegova braća** su ga prvi put odbacila kad je obranio jednoga od njih od nekog **Egipćanina** (st. 23-28). Zapazite 25. Stih! Koliko nas to podsjeća kako su Krista odbacili upravo njegovi!

3. Njegovo progonstvo u **zemlju Midi-jan** (st. 29).

4. Božje ukazanje u gorućem **grmu** i slanje natrag u **Egipat da izbavi** svoj narod (st. 30-35).

5. Postaje spasitelj naroda (st. 36).

6. Njegovo proročanstvo o budućemu Mesiji (st. 37). (**Poput mene znači** "kao što je mene podigao".)

7. Njegova uloga zakonodavca **Zajednici u pustinji** (st. 38).

8. Mojsija je narod po drugi put odbacio klanjajući se zlatnom **telefu** (st. 39-41). Idolopoklonstvo Izraela potanko je opisa-

no u 42. i 43. stihu. Ispovijedajući da **pri-nose žrtve** Gospodinu, ljudi su **podigli šator Moloha**, što je jedan od najodvratnijih od svih drevnih oblika idolopoklonstva, i klanjali se **Remfanu**, božanstvu zvijezdâ. Zbog tih grijeha Bog ih je upozorio da će biti odvedeni u babilonsko sužanjstvo. U 42. i 43. stihu Stjepan navodi iz Amosa 5,25-27 iz Septuaginte. To je razlog zašto se za sužanjstvo veli da će biti s **onu stranu Babilona** umjesto "s onu stranu Damska". No, naravno, oboje je točno.

Povijest se ponavlja. U svakom naraštaju možemo naći isti uzorak. *Ljudi su isti*. Kad ih se suoči s Božjom porukom, ne razumiju (25). Kad ih se potiče da žive u miru, odbijaju slušati (27). Kad im dođe od Boga poslani izbavitelj, odbacuju ga (39). Kad se izbave iz zlih okolnosti radije se odluče za bespomoćne idole negoli za milostivoga Boga (41). Takva je ljudska narav – buntovna, nezahvalna, luda. *Bog je isti*. Bog koji je govorio Mojsiju isti je onaj Bog koji je govorio i njegovim precima (32). Taj Bog čuje kad su ljudi u nevolji (34). On dolazi izbaviti (34). On izvodi svoj narod iz smrti u život (36). One koji ga svojevremeno odbiju on prepušta njihovim vlastitim željama (42). Takav je naš veliki Bog – milosrdan, snažan, svet. On je uvijek isti, što god se dogodilo (Mal 3,6). Stjepanovim je slušateljima to bilo upozorenje da se ne šale s Bogom. To je i jamstvo da svako Božje obećanje ostaje utvrđeno zauvijek.³²

7,44-46 Stjepan je optužen da je govorio protiv Hrama. On na to odgovara vraćajući se u dane kad je Izrael imao **Šator** (Tabernakul) **svjedočanstva u pustinji**. Bilo je to istodobno kad je narod štovao i "vojsku nebesku". Kad je **Jošua** uveo Izraelce u **zemlju Kanaan** i kad je istjerano pogansko stanovništvo, **Šator** je donesen u **zemlju** i ostao **sve do danâ Davida**. **Oci su tražili boravište Bogu Jakovljevu** i tako **našli milost pred Bogom**.

7,47-50 Davidova želja da izgradi Hram nije uslišana, **tek mu je Salomon izgradio dom**.

Premda je Hram bio Božje prebivalište usred njegovog naroda, Bog nije bio ograničen na tu građevinu. Salomon je to jasno ustvrdio prigodom posvete Hrama (1 Kralj 8,27). I Izaija je opomenuo narod da u stvari građevine Bogu ne znače ništa, nego moralno i duhovno stanje u životima ljudi (Iz 66,1.2). On traži slomljeno i skrušeno srce, čovjeka koji dršće od njegove riječi.

7,51-53 Židovski su vođe optužili Stjepana da govori protiv Zakona. On sada odgovara na njihove optužbe kratkom i fino sročenom tužbom:

Oni su tvrdovrati i neobrezanih srdaca i ušiju. "On ih ne kori kao Božjeg Izraela, nego kao pogane tvrdoglava i neobrezana srca i ušiju." Bili su pravi sinovi svojih otaca u običaju kojim su se opirali **Duhu Svetom**. Njihovi su **oci** progonili **proroke koji su navijestili Kristov dolazak**. Oni su sada izdali i smaknuli tog **Pravednika**. Bili su narod koji je propustio održati Zakon – i to baš oni kojima je bio **dan po anđeoskim uredbama**.

Više ništa nije trebalo reći! U stvari, više se ništa nije ni moglo reći! Pokušali su pritisnuti Stjepana da se brani, ali je on postao tužitelj a oni okrivljenici. Njegova je poruka bila jedna od posljednjih Božjih riječi židovskom narodu prije nego što je evanđelje krenulo k poganima.

7,54-60 Čim je Stjepan javno posvjedočio da vidi **nebesa otvorena**, svjetlina je odbila da ga dalje sluša; bijesno su zaurrali, navalili na njega, odvučili ga izvan gradskih zidina i **kamenovali**.

Duh Sveti kao slučajno bilježi ime mladića koji je čuvao odjeću oznojenih krvnika. To je ime **Saul**. I kao da Duh hoće reći: "Upamtite to ime. Ponovno ćete ga čuti!"

Stjepanova smrt podsjećala je na Gospodinovu:

1. Molio je: "Gospodine **Isuse, primi duh moj**" (st. 59). Isus je molio: "Oče, u tvoje ruke predajem duh svoj" (Lk 23,46).

2. Molio je: "Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh" (st. 60). Isus pak se molio: "Oče, oprostí im jer ne znaju što čine" (Lk 23,34).

Ne navodi li to na pomisao da je Stjepan zbog druženja s Gospodinom "preobražen u istu sliku – iz slave u slavu – kao od Duha Gospodinova"? (2 Kor 3,18)

Potom, pomolivši se, **usnu**. Kad Novi zavjet u vezi smrti rabi riječ "usnuti", to se odnosi na tijelo a ne na dušu. Duša vjernika u trenutku smrti odlazi Kristu (2 Kor 5,8); *tijelo* je prikazano kao da spava.

Židovi nisu smjeli provoditi smrtnu kaznu; to je bilo rezervirano za njihove rimske gospodare (Iv 18,32b). Ali izgleda da su Rimljani činili izuzetak kad je bio ugrožen Hram. Stjepan je bio optužen da govori protiv Hrama i, premda optužba nije imala temelja, Židovi su ga smaknuli. Gospodin Isus je bio optužen za prijetnju da će uništiti Hram (Mk 14,58), ali se svjedočanstva svjedoka nisu slagala.

II. CRKVA U JUDEJI I SAMARIJI (8,1-9,31)

A. Filipovo poslanje u Samariji (8,1-25)

8,1 Duh Sveti ponovno uvodi ime **Saul**. U njemu je nastala velika duševna borba. Izvanjski će se nastaviti njegova vladavina terora, ali njegovi dani kao neprijatelja kršćana odbrojani su. **Saul je pristao** da se Stjepana **ubije**, ali čineći to pripremio je put za vlastita razaranja koja je činio kao vrhovni progonitelj.

Novo razdoblje počinje s riječima "**u taj dan**". Izgleda da je Stjepanova smrt posvuda pokrenula nasrtanje protiv **crkve**. Vjernici su **raspršeni po krajevima Judeje i Samarije**.

Gospodin je uputio svoje sljedbenike da počnu svjedočiti u Jeruzalemu, ali da se potom prošire Judejom, Samarijom pa sve do nakraj Zemlje. Do ovog trenutka njihovo je svjedočenje bilo ograničeno samo na **Jeruzalem**. Možda su se bojali širenja, no sada ih je progon prisilio na to.

Sami apostoli ostali su u gradu. Tumač Kelly šturo primjećuje: "Ti što su ostali biti će najomraženiji od svijuu."

S ljudskog gledišta, bili su to mračni trenuci za vjernike. Oduzet je život jednom članu njihove zajednice a njih se progoni poput zečeva. Ali s božanskog gledišta, uopće nije bilo mračno. Zrno pšenice posijano je u zemlju i neizbježno će donijeti mnogo roda. Vjetrovi progona raznijeli su sjeme evanđelja na udaljena mjesta i tko bi mogao procijeniti kolika će biti žetva?

8,2 Ne znamo tko su bili **pobožni ljudi** koji su pokopali Stjepana. Možda su to bili kršćani koji još uvijek nisu bili istjerani iz Jeruzalema; ili možda pobožni Židovi koji su u Mučeniku vidjeli nešto po čemu su smatrali da zaslužuje pristojan ukop.

8,3 I ponovno ime **Saul!** On s neobuzdom energijom pustoši **crkvu odvlačeći** bespomoćne žrtve iz njihovih domova i **predajući ih u tamnicu**. Ali kad bi samo mogao zaboraviti Stjepana – takvo držanje – takvo nepokolebljivo uvjerenje – lice anđela! On mora to izbaciti iz sjećanja, što i pokušava usmjerivši svoje napade na Stjepanovu braću u vjeri.

8,4-8 Raspršivanje kršćana nije ušutkalo njihovo svjedočanstvo. Posvuda gdje bi **obilazili** nosili su sobom dobru vijest spasenja. **Filip**, đakon iz 6. poglavlja, krenuo je na sjever u **grad Samariju**.³² On ne samo da je naviještao Krista nego je i činio mnoga čudesa. **Nečisti su duhovi izgonjeni, uzeti i hromi ozdravljeni**. Ljudi su priklonili pozornost evanđelju i, što je bilo za očekivati, nastala je **velika radost**.

Prva je crkva poslušala izričite zapovijedi Isusa Krista:

– Izišla je kao što je i Isus izišao (Iv 20,21; usp. Dj 8,1-4).

– Rasprodala je svoja dobra i podijelila siromašnima (Lk 12,33; 18,22; usp. Dj 2,45; 4,34).

– Ostavila je oca, majku, kuće i polja kako bi pošla posvuda propovijedati Riječ (Mt 10,37; usp. Dj 8,1-4).

– Činila je učenike i učila ih da rade i budu poslušni (Mt 28,18.19; usp. 1 Sol 1,6).

– Uzela je svoj križ i slijedila Krista (Dj 4; 1 Sol 2).

– Radovala se u nevolji i u progonu (Mt 5,11.12; usp. Dj 16; 1 Sol 1,6-8).

– Ostavila je mrtve neka pokapaju svoje mrtve i poslala propovijedati evanđelje (Lk 9,59.60).

– Otresla je prašinu sa svojih nogu i poslala kad su ljudi odbili slušati (Lk 9,5; usp. Dj 13,51).

– Iscjeljivala je, izgonila zloduhe, podizala mrtve i donosila plod koji ostaje zauvijek (Mk 16,18; Dj 3,16).

8,9-11 A jedan od najznačajnijih među onima koji su slušali Filipa bio je čarobnjak imenom **Šimun**. On je sâm otprije imao golem utjecaj u **Samariji** zbog svojih zadivljujućih **čarobnjačkih** vještina. Pravio se vrlo važnim i neke je ljude zaista uvjerio kako je on **“velika sila Božja”**.

8,12.13 Kad su mnogi ljudi **povjerovali** **Filipovu** propovijedanju i **krstili se**, i **Šimun** je ustvrdio da je vjernik,³⁴ **krstio se** i slijedio **Filipa**, opčinjen **čudesima** koja je on činio.

Iz onoga što je uslijedilo izgleda da Šimun nije bio nanovo rođen. On je ispovijedao da ima novi život ali ga nije imao. Tu se oni što naučavaju spasenje krštenjem suočavaju s dilemom. Šimun je bio kršten, ali je još uvijek bio u grijesima.

Zapazite da je **Filip propovijedao** dobru vijest o **kraljevstvu Božjem** i o **imenu Isusa Krista**. **Kraljevstvo Božje** jest sfera u kojoj se priznaje Božja vladavina. Sada je Kralj odsutan. Umjesto doslovnog, zemaljskog kraljevstva, imamo nevidljivo kraljevstvo u životima svih koji su mu odani. U budućnosti će se Kralj vratiti na Zemlju uspostaviti doslovno kraljevstvo s Jeruzalemom kao glavnim gradom. Kako bi netko uistinu ušao u Kraljevstvo, u bilo kom od dva navedena oblika, mora se nanovo roditi. Vjera u **imenu Isusa Krista** jest sredstvo kojim se iskusi novo rođenje. To je, dakle, bez sumnje bila srž Filipova propovijedanja.

8,14-17 Kad je vijest da je **Samarija** požudno **primila Riječ** doprla do aposto-

la u Jeruzalemu, poslaše k njima Petra i Ivana. Prije negoli su oni stigli vjernici su već bili **kršteni u ime Gospodina Isusa**, ali nisu još primili Duha Svetoga. Očito da su, djelujući u skladu s božanskim vodstvom, apostoli **molili** kako bi ti vjernici **primili Duha Svetoga** pa su **položili ruke** na njih. Čim je to učinjeno, **primili su Duha Svetoga**.

To nas odmah potiče na pitanje: “Zbog čega ta razlika u poretku događanja ovdje i na Pedesetnicu?” Na Pedesetnicu su se Židovi:

1. pokajali;
2. krstili;
3. primili Duha Svetoga.

Ovdje su Samarijanci:

1. povjerovali;
2. dočekali apostole koji su se molili za njih i položili ruke na njih;
3. primili Duha Svetoga.

U jedno možemo biti sigurni: svi su bili spašeni na isti način – vjerom u Gospodina Isusa Krista. On je jedini Put (način) spasenja. Ipak, tijekom tog prijelaznog razdoblja – povezivanja židovstva i kršćanstva – Bog je odlučio djelovati suvereno glede raznih zajednica vjernikâ. Od židovskih se vjernika zahtijevalo da se, prije negoli prime Duha Svetog, krštenjem odijele od nacije Izraela. No Samarijanci su morali imati osobitu molitvu i polaganje ruku apostolâ. Zbog čega?

Možda je najbolji odgovor da je namjera toga bila izraziti jedinstvo Crkve, neovisno o tome je li sačinjena od Židova ili Samarijanaca. Postojala je stvarna opasnost da bi jeruzalemska crkva mogla zadržati ideju o židovskoj nadmoćnosti te ne imati posla sa svojom samarijanskom braćom. Kako bi se izbjegla mogućnost raskola, ili zamisao o dvije crkve (židovskoj i samarijanskoj), Bog šalje apostole da polože ruke na Samarijance. To je bio izraz potpunog zajedništva s njima kao vjernicima u Gospodina Isusa. Svi su oni udovi jednoga Tijela, svi su jedno u Kristu Isusu.

Kad 16. stih kaže da su bili samo kršteni u ime Gospodina Isusa (vidi i 10,48 i 19,5), to ne znači da se to razlikovalo od krštenja "u ime Oca i Sina i Duha Svetoga" (Mt 28,19). "Luka ne zapisuje formulu koja se koristila," piše W. E. Vine, "nego jednostavno iznosi povijesnu činjenicu." Oba izraza označuju privrženost i poistovjećenje, i svi istinski vjernici rado priznaju svoju odanost jedinstvu s Trojstvom i Gospodinom Isusom.

8,18-21 Čarobnjaka Šimuna duboko se dojmilo to što se Samarijancima Duh Sveti daje polaganjem ruku apostola. On nije imao onaj dubok osjet duhovnog značenja tog čina, nego je na to gledao kao na nadnaravnu snagu koja bi dobro poslužila u njegovom poslu. Stoga je ponudio novac apostolima pokušavši kupiti tu snagu.

Petrov odgovor pokazuje da Šimun nije bio istinski obraćen čovjek:

1. "Novac tvoj neka ide u propast zajedno s tobom." Vjernik nikada neće propasti (Iv 3,16).

2. "Nema tebi dijela ni udjela u ovom" znači da on nije u zajedništvu.

3. "Tvoje srce nije pravo pred Bogom" prikladan je opis nespašene osobe.

4. "U žuči si gorkoj i u okovima nepravdnosti." Mogu li se te riječi odnositi na nanovorođenu osobu?

8,22-24 Petar je pozvao Šimuna da se pokaje zbog svog golemog grijeha i moli da mu se oprosti taj njegov opak naum. Šimunov odgovor bila je zamolba Petru da posluži kao posrednik između njega i Boga. On je bio preteča onih koji radije idu k ljudskom posredniku negoli samom Gospodinu. Da to sa Šimunove strane nije bilo istinsko pokajanje iskazano je riječima: "Molite vi za mene Gospodina da me ne snađe ništa od ovoga što rekoste." On nije žalio zbog svoga grijeha, nego se samo uplašio posljedica koje bi mu on mogao donijeti.

Od tog čovjeka, Šimuna, potječe suvremeni izraz "simonija" – trgovanje onime

što je sveto. To uključuje prodavanje "pisma oprosta", oprosnica, i drugih nazovi duhovnih dobrobiti, kao i sve druge vrste trgovanja božanskim stvarima.

8,25 Nakon što su Petar i Ivan posvjedočili i propovijedali riječ Gospodinu, vratili su se u Jeruzalem. Ali sada kad je već utemeljeno uporište nastavili su propovijedati u mnogim samarijanskim selima.

B. Filip i etiopski eunuh (8,26-40)

8,26 Tijekom tog golemog duhovnog probuđenja u Samariji, anđeo je Gospodinov usmjerio Filipa na novo polje rada. Trebao je napustiti mjesto gdje su mnogi bili blagoslovljeni i poslužiti jednom čovjeku. Anđeo je mogao usmjeriti Filipa, ali nije mogao obaviti Filipov posao propovijedanja evanđelja. Taj je povlastica bila dana ljudima, ne anđelima.

U bezuvjetnoj poslušnosti Filip je otputovao južno od Samarije, do Jeruzalema, a potom na jedan od puteva prema Gazi.³⁵ Nije jasno odnose li se riječi "on je pust" (pustinja u NKJV) na sâm put prema Gazi. Svejedno, učinak je bio isti: Filip je iz nastanjenog kraja i mjesta duhovne plodnosti otišao u besplodno područje.

8,27-29 Negdje duž puta dostigao je karanavanu. U glavnim kolima bio je rizničar, visoki dostojanstvenik kandake³⁶, etiopske kraljice. (Etiopija je bila južni dio Egipta i Sudana.) Budući da se taj je čovjek išao pokloniti u Jeruzalem, očito je bio obraćenik na židovstvo. Sada se vraćao kući. I dok su kola prolazila čitao je proroka Izaiju. U savršenom trenutku Duh je uputio Filipa neka se pridruži kolima.

8,30.31 Filip je započeo razgovor prizajno upitavši: "Razumiješ li to što čitaš?" Eunuh je spremno priznao da treba nekoga tko će ga uputiti te pozvao Filipa na kola da sjedne uza nj. Krasno je tu vidjeti potpunu odsutnost rasnih predrasuda.

8,32.33 Kako je divno to što je eunuh "slučajno" čitao Izaiju 53 gdje se nalazi nenadmašan opis Mesije koji trpi! Zbog

čega mu se Filip približio u tom osobitom trenutku njegova čitanja?

Taj odjeljak iz Izaije prikazuje Onoga koji je krotak i nijem pred svojim neprijateljima; Onoga kome je uskraćena pravda i pošteno suđenje; Onoga tko ostaje bez potomstva jer je ubijen u svijetu muževnog doba i k tome još neoženjen.

8,34.35 Eunuh je upitao je li to Izaija govorio o sebi ili o kome drugom. To je, naravno, pružilo Filipu željenu prigodu da kaže kako su se ti stihovi savršeno ispunili u životu i smrti Isusa iz Nazareta. Nedvojbeno je eunuh tijekom boravka u Jeruzalemu čuo izvješća o čovjeku imenom Isus, no ta su izvješća, naravno, prikazivala Isusa u lošem svijetlu. Sada je eunuh saznao da je Isus iz Nazareta trpeći Sluga Jahvin o kojemu je pisao Izaija.

8,36 Izgleda vjerojatno da je Filip Etiopljaninu objasnio o povlastici kršćanskog krštenja u kojemu se poistovjećuje s Kristom u njegovoj smrti, ukopu i uskrsnuću. I kako su se približili nekoj vodi, eunuh je izrazio svoju želju da se krsti.

8,37 Stiha 37 iz KJV i NKJV nema u većini grčkih rukopisa Novog zavjeta. Ipak, on je u skladu s ostatkom Svetog pisma; vjera u Isusa Krista sasvim sigurno jest preduvjet krštenja, ali taj stih jednostavno nije potvrđen većim broj rukopisa.³⁸

8,38 Kola se zaustave pa Filip krsti eunuha. Da se radilo o krštenju uranjanjem očito je iz izrazâ: “**siđu obojica u vodu**” i “**kad su uzašli iz vode**”.³⁹

Jednostavnost tog obreda ostavlja dubok dojam. Vani na pustinjskoj cesti jedan vjernik krsti novoobraćenika. Crkva nije bila nazočna. Nijedan od apostola nije bio tamo. Samo je prateća služinčad iz karavane bila svjedokom krštenja svoga gospodara; po tom činu shvatili su da je on odsad sljedbenik Isusa iz Nazareta.

8,39 Čim je krštenje bilo gotovo, **Duh Gospodinov ugrabi** i odvede Filipa. Ovo navodi na nešto više negoli samo vodstvo na drugo mjesto. To prije govori o čude-

snom i trenutnom uklanjanju. Svrha toga bila je da se eunuh ne zaokuplja ljudskim posrednikom svog obraćenja, nego samim Gospodinom.

Nek krasota Njegova na meni počiva,
Dok pokušavam zadobiti izgubljene;
I nek oni zaborave posrednika,
I vide samo Njega.

Kate B. Wilkinson

Eunuh nastavi svojim putem radujući se. Radost koja proizlazi iz poslušnosti Gospodinu nadilazi svaki drugi ugodni osjećaj.

8,40 Filip je u međuvremenu nastavio svoje evanđeosko poslanje u Azotu (starozavjetni grad Ašdod), sjeverno od Gaze i zapadno od Jeruzalema, nedaleko obale. Odande je nastavio idući duž obale na sjever prema Cezareji.

A što je bilo s eunuhom? Nije bilo prigode za ono što bismo nazvali Filipovim “djelom izgrađivanja”. Sve što je evanđelista mogao učiniti, bilo je prepustiti ga Bogu i Starom zavjetu. Ipak, snagom Duha Svetoga taj se novi učenik nedvojbeno vratio u Etiopiju⁴⁰ svjedočeći svima o spasonosnoj milosti Gospodina Isusa Krista.

IZLAGANJE O KRŠTENJU VJERNIKA

Eunuhovo krštenje koje smo upravo razmatrali jedno je od mnogih pokazatelja da je rana Crkva naučavala i provodila kršćansko krštenje (2,38; 22,16). To nije bilo isto krštenje kao i Ivanovo, krštenje koje je ukazivalo na pokajanje (13,24; 19,4). Ono je više bilo javno priznanje poistovjećivanja s Kristom.

Ono je neizostavno slijedilo obraćenje (2,41; 8,12; 18,8) a bilo je i za žene i za muškarce (8,12). Rečeno je da su kršteni i domovi (10,47.48; 16,15; 16,33), ali je u najmanje dva od tih slučajeva navedeno da su svi članovi doma *povjerovali*. *Nikada* nije navedeno da su krštena mala djeca.

Vjernike se krstilo uskoro nakon njihovog obraćenja (8,36; 9,18; 16,33). Očito je

to bilo na temelju njihova ispovijedanja vjere u Krista. Nije se zahtijevalo pokusno razdoblje kako bi se očitovala zbiljnost njihova vjeroispovijedanja. Naravno, prijetnja progona vjerojatno je odbijala ljude od olakog prihvaćanja vjere.

To da krštenje nije spasonosno očito je u Šimunovu slučaju (8,13). Čak i nakon što je ispovijedaao vjeru i krstio se bio je "u žući gorkoj i u okovima nepravедnosti" (8,23). Njegovo "srce" nije bilo "pravo pred Bogom" (8,21).

Kako je već spomenuto, način krštenja bilo je uranjanje (8,38.39) – "pa siđu obojica u vodu, Filip i eunuh ... a kad su užašli iz vode ..." Čak i mnogi današnji zagovornici krštenja škropljenjem i polijevanjem priznaju da je uranjanje bio postupak koji su primjenjivali učenici u prvom stoljeću.

Dvaput izgleda kao da je krštenje povezano s opraštenjem grijehâ. Na Pedeseticu Petar je rekao: "Pokajte se i neka se svaki od vas krsti u ime Isusa Krista za opraštenje grijeha" (2,38). Kasnije je Ananija rekao Saulu: "Ustani, krsti se operi grijehе svoje prizivajući ime Gospodinovo!" (22,16). U oba ta slučaja upute su dane Židovima; nijednome poganinu nikada nije rečeno da se krsti za opraštenje grijehâ. Vjerničkim krštenjem Židov se javno odricao svoje povezanosti s nacijom koja je odbacila i razapela svog Mesiju. Temelj njegova opraštenja bila je vjera u Gospodina Isusa. Otkupna cijena njegova opraštenja bila je Gospodinova dragocjena krv. Način kako mu je to opraštenje dodijeljeno bilo je krštenjem u vodi jer ga je krštenje javno premještalo s židovskoga tla na tlo kršćanstva.

Krštenička formula "u ime Oca, Sina i Duha Svetoga" (Mt 28,19) ne pojavljuje se u knjizi Djela. Samarijanci su bili kršteni u ime Gospodina Isusa (8,16), jednako kao i učenici Ivana Krstitelja (19,5). Ipak, to nužno ne znači da nije upotrijebljena trojedina formula. Izraz "u ime Gospodina Isusa" može značiti "po ovlaštenju Gospodina Isusa".

Ivanovi su učenici bili kršteni dvaput – najprije Ivanovim krštenjem na pokajanje a zatim, u doba obraćenja, vjerničkim krštenjem (19,3.5). To određuje postupak za ponovno krštenje onih koji su bili pošćropljeni ili kršteni prije svog spasenja.

C. Obraćenje Saula iz Tarza (9,1-31)

9,1.2 Deveto poglavlje označava osobitu prekretnicu u Djelima. Do sada je Petar držao istaknuti položaj dok je propovijedaao izraelskoj naciji. Od sada pa nadalje apostol Pavao postupno će postajati najvažnija osoba i evanđelje će sve više i više ići k poganima.

Saul iz Tarza najvjerojatnije je u to doba bio u ranim tridesetim godinama. Rabini su ga uglavnom smatrali jednim od mladih ljudi koji najviše obećaje. Što se tiče revnosti, nadmašio je sve svoje drugove.

Kad je promatrao napredovanje kršćanske vjere poznate pod imenom Put⁴¹ uočio je u njoj prijetnju vlastitoj religiji. Stoga je s očigledno neobuzdanom odlučnošću pošao uništiti tu pogubnu sektu. Primjerice, od velikog je svećenika dobio službene ovlasti da u Damasku u Siriji pronađe Isusove učenike i svezane ih dovede u Jeruzalem da im se sudi i kazni ih se.

9,3-6 Sa svojom se pratnjom približio Damasku. No odjednom zasvijetli silna svjetlost s neba i učini da Saul padne na zemlju. I začu glas kako mu govori: "Saul, Saul, zašto me progoniš?" Kad je Saul pitao: "Tko si ti Gospodine?" rečeno mu je: "Ja sam Isus koga ti progoniš."

Kako bismo shvatili Saulove tadašnje emocije, nužno je podsjetiti se da je on bio uvjeren kako je Isus iz Nazareta mrtav i pokopan u grobu u Judeji. Budući da je vođa sekte uništen, sve što je sada potrebno jest uništiti njegove sljedbenike. Tada će zemlja biti oslobođena te pošasti.

Sada, izložen sili koja krši, Saul saznaje da Isus uopće nije mrtav nego je uskrsnuo od mrtvih i uzvišen zdesna Bogu u Nebu! Taj prizor proslavljenog Spasitelja potpuno je promijenio smjer njegova života.

Saul je saznao da time što progoni **Isusove** učenike **progoni** i samog Gospodina. Bol nanese mu udovima Tijela na Zemlji osjećala je Glava Tijela na Nebu.

Saul je prvo upućen u nauku (doktrinu), a potom na dužnost. Najprije je pravilno poučen glede Isusove osobe. Potom je poslan u Damask gdje će primiti naređenja o daljnjem napredovanju.

9,7-9 Oni što su s njime putovali u tom su trenutku bili potpuno ošamućeni. Čuli su glas s neba, ali ne i razgovijetne riječi koje je čuo Saul (22,9). Oni nisu vidjeli Gospodina; samo ga je Saul tada vidio i bio pozvan u apostolsku službu.

Uznositog su farizeja sada za ruku povelili ... u Damask gdje tri dana nije ništa vidio. Za to vrijeme nije ni jeo ni pio.

9,10-14 Možemo si samo zamisliti učinak te vijesti na kršćane u Damasku. Znali su da je Saul bio na putu da ih pohvata. Molili su se za božanski zahvat. Možda su se usudili i moliti za Saulovo obraćenje. Sada su dočuli da je vrhovni neprijatelj Vjere postao kršćanin. Jedva su povjerovali svojim ušima.

Kad je Gospodin uputio Ananiju, jednoga od damašćanskih vjernika, da obiđe Saula, Ananija je izlio sve zle slutnje svog srca glede tog čovjeka. Ali kad mu je zajamčeno da on sada moli umjesto da progoni, Ananija je otišao u Judinu kuću u Ravnoj ulici.

9,15.16 Gospodin je imao čudesne planove za Saula: "... on je posuda izabrana da ponese ime moje pred pogane i kraljeve i sinove Izraelove. Jer ću mu ja pokazati koliko mu je za moje ime trpjeti". Saul je prvenstveno trebao postati apostol pogana i to će ga poslanje dovesti pred kraljeve. Ali on će propovijedati i svojim zemljacima po tijelu i od njih će pretrpjeti najoštrije progone.

8,17.18 Što se tiče iskaza kršćanskog milosrđa i ljubavi, Ananija je iskazao potpuno zajedništvo s novoobraćenikom položivši na nj ruke, nazvavši ga "Saul,

brate" i objasnivši mu svrhu svog posjeta. Bilo je to zato da bi Saul mogao progledati i ispuniti se Duhom Svetim.

Ovdje treba naglasiti da je Duh Sveti dan Saulu po polaganju ruku običnog učenika. Ananija je bio ono što tumači nazivaju "laik". To što je Gospodin upotrijebio osobu koja nije apostol, zasigurno treba biti ukor onima koji duhovne povlastice ograničuju samo na "kler".

Kad se netko istinski obrati, uvijek se dogode određene stvari. Postoje neka obilježja koja pokazuju zbiljnost tog obraćenja. To je bilo istina za Saula iz Tarza. Koje su to značajke bile? Francis W. Dixon navodi ih nekoliko:

1. Sreo je Gospodina i čuo Njegov glas (Dj 9,4-6). Primio je božansko otkrivenje, i samo ga je to moglo uvjeriti i učiniti poniznim tragateljem i odanim sljedbenikom kakav je postao.

2. Ispunio se čežnjom da bude poslušan Gospodinu i čini Njegovu volju (Dj 9,6).

3. Počeo je moliti (Dj 9,11).

4. Krstio se (Dj 9,18).

5. Udružio se u zajedništvo s Božjim narodom (Dj 9,19).

6. Počeo je silno svjedočiti (Dj 9,20).

7. Rastao je milosti (Dj 9,22).

POSLANJE "LAIKA"

Jedna od najvažnijih pouka koju možemo naučiti iz Djela apostolskih jest da je kršćanstvo pokret laika i da djelo svjedočenja nije povjereno nekom osobitom sloju ljudi, primjerice svećenicima, to jest, klericima, nego svim vjernicima.

Harnack tvrdi da "Crkva, kad je na svojem početku u Rimskom Carstvu postigla svoje najveće pobjede, nije to ostvarila po učiteljima, ili propovjednicima, ili apostolima, nego neslužbenim misionarima."⁴²

Dean Inge piše: "Kršćanstvo je započelo kao laička proročka religija ... budućnost kršćanstva ovisi o laicima ..."⁴³

Bryan Green kaže: "Budućnost kršćanstva i evangelizacija svijeta leži u rukama običnih muškaraca i žena a ne prvenstveno

u rukama profesionalnih kršćanskih službenika.⁷⁴⁴

Leighton Ford pak kaže: "Crkva koja se ograničuje na svoje stručnjake ... da svjedoče, protivi se i namjeri svoje Glave i uzoru koji imamo u prvim kršćanima ... Evangeliziranje je bilo zadaća cijele Crkve, ne samo 'poznatih osoba'.⁷⁴⁵

I, na poslijetku, J. A. Stewart piše: "Svaki bi član mjesne skupštine polazio zadobivati duše za Krista kroz osobni kontakt, a zatim tu nanovorođenu malu djecu u vjeri doveo u svoju mjesnu crkvu gdje bi ih se poučavalo i ojačalo u Otkupiteljevoj vjeri. Takvi bi potom pošli činiti isto."⁷⁴⁶

Jednostavno je činjenica da u apostolskoj crkvi nije postojao klerik ili vjerski službenik koji bi predsjedao mjesnoj zajednici. Uobičajenu mjesnu crkvu tvorili su sveti, biskupi i đakoni (Fil 1,1). *Svi su sveti*, u novozavjetnom smislu, *bili vjerski službenici*. Biskupi su bili starješine, nadglednici ili duhovni vođe. Đakoni su bili poslužitelji koji su se bavili financijskim poslovima mjesne crkve, itd.

Ni jedan biskup ili starješina nije zauzimao položaj klerika. Tijelo starješina djelovalo je zajedno u ulozi pastirâ zajednice.

Ali netko bi mogao zapitati: "A što je s apostolima, prorocima, evangelizatorima, pastirima i učiteljima? Nisu li oni bili svećenici u prvim crkvama?" Na to je odgovoreno u Ef 4,12. Ti su darovi dani da bi se izgrađivali sveti, kako bi (sveti) mogli nastaviti vjersku službu i tako izgrađivati Tijelo Kristovo. Njihov cilj nije bio ustoličiti same sebe kao trajne vjerske službenike nad mjesnom zajednicom, nego raditi na tome da jednoga dana mjesna crkva može sama nastaviti djelovati. Tada će oni moći otići osnivati i jačati *druge* zajednice.

Prema crkvenim povjesničarima, svećenički je sustav nastao u drugom stoljeću. Nije ni bio poznat u doba Djela. Poslužio je kao prepreka evangelizaciji svijeta i širenju crkve jer je učinio da *previše* toga ovisi o *premalo* (ljudi).

Vjernici u Novom zavjetu nisu samo vjerski službenici, oni su i svećenici. Kao sveto svećenstvo oni vjerom imaju trajan pristup u Božju prisutnost kako bi ga štovali (1 Pt 2,5). Kao kraljevsko svećenstvo, povlašteni su govoriti o Onome koji ih je pozvao iz tame u svoje prekrasno svjetlo (1 Pt 2,9). Svećenstvo svih vjernika ne znači da je svako sposoban javno propovijedati i naučavati; to se prvenstveno odnosi na štovanje i svjedočenje. Ali znači i da u Crkvi više nema osobitog staleža svećenika koji upravljaju štovanjem i službom.

9,19-25 Učenici u Damasku otvorili su Saul srca i domove. On je uskoro pošao smjelo navješćivati po sinagogama da je **Isus Sin Božji**. Među Židovima koji su ga slušali nastalo je zaprepaštenje. Znali su da je mrzio samo ime Isusa, a sada naučava da je Isus Bog! Kako je to moguće?

Ne znamo kako je dugo ostao u Damasku. Iz Gal 1,17 ipak saznajemo da je napustio Damask, otišao na neodređeno vrijeme u Arabiju i potom se ponovno vratio u Damask. Gdje bi u zapisu iz Djela 9 trebalo smjestiti njegov put u Arabiju? Vjerojatno između 21. i 22. stiha.

Prije negoli su otposlani propovijedati mnogi od Božjih najkorisnijih slugu imali su "arabijsko" ili "pustinjsko iskustvo".

U Arabiji je Saul mogao razmišljati o veličanstvenim događajima koji su se zbili u njegovom životu, a osobito o evanđelju milosti Božje koje mu je povjereno. Kad se vratio u Damask (st. 22) bio je sposoban zbuniti Židove u sinagogama **dokazujući da taj Isus jest Izraelov Mesija**. To ih je toliko razjarilo da su se **urotili** protiv života toga čovjeka koji je jednom bio njihov junak, sada pak "otpadnik", "odmetnik" i "prodana duša". Saul je to izbjegao tako što su ga **noću** kroz neku rupu **spustili** u velikoj **košari niz gradske zidine**. Bio je to nedostojan izlazak, ali Saul je sada ionako bio slomljen čovjek, a slomljeni ljudi mogu zbog Krista pretrpjeti poniženje kojeg bi se drugi sramili.

9,26-30 S ljudskog gledišta, **Jeruzalem** je bio najopasnije mjesto koje je **Saul** mogao posjetiti. Ipak, sigurnost da je u skladu s voljom Božjom, dopušta takvoj osobi da donese pravilnu odluku glede osobne sigurnosti.

Sporno je je li to bio Saulov prvi posjet Jeruzalemu otkad je postao kršćanin, onaj koji se zbio tri godine nakon njegova obraćenja (Gal 1,18). Tijekom svog prvog posjeta Jeruzalemu susreo je Petra i Jakova, ali nijednog od ostalih apostola. Ovdje, u 27. stihu, rečeno je da ga je **Barnaba doveo k apostolima**. To bi, naravno, moglo značiti k Petru i Jakovu ili pak svim apostolima. Ako se misli na ovo posljednje, onda je to njegov drugi posjet Jeruzalemu koji nije spomenut nigdje drugdje.

Najprije se učenici u Jeruzalemu boja-hu primati Saula sumnjajući u iskrenost njegova vjeroispovijedanja. **Barnaba** je, prigrlivši Saula, prihativši njegovo obraćenje i govoreći o njegovom neustrašivom svjedočenju za Krista u **Damasku**, opravdao svoj nadimak *Sin utjehe*. *Vjernici su uskoro, kad su ga vidjeli smjelo propovjedati u ime Gospodina Isusa u Jeruzalemu*, shvatili da Saul jest pravi vjernik. Naj snažnije protivljenje izazvao je Saul među **Židovima grčkoga govora**. Kad su braća uvidjela da mu ti Židovi rade o glavi, odveli su Saula u lučki grad **Cezareju**. Odande je oputovao u svoj rodni grad Tarz, smješten nedaleko od jugoistočne obale Male Azije.

9,31 Potom je nastupio predah za crkve u Palestini. Bilo je to razdoblje utvrđivanja onoga što su zadobile, kao i brojčani i duhovni rast zajedništva.

III. CRKVA DO KRAJEVA ZEMLJE (9,32 – 11,18)

9,32-34 Kako se sada pripovijest okreće **Petru**, nalazimo ga gdje posjećuje vjernike u raznim dijelovima Judeje. Konačno je došao u **Lidu** (Lod), sjeveroistočno od Jeruzalema, na putu za Jopu (današnja Jafa ili Yafo). Ondje je našao jednog uzetog

čovjeka koji je ležao osam godina. Zazvavši ga po imenu, Petar je izjavio da je **Isus Krist** njegov Iscjelitelj. Eneja je odmah ustao i ponio svoju prostirku. Nada sve je moguće da je Eneja istodobno primio duhovni život i tjelesno zdravlje.

9,35 Taj ozdravljeni paralizik iskazao se kao svjedok za Gospodina u gradu **Lidi** i svem priobalju **Šarona**. Zbog njegove su se službe mnogi obratili **Gospodinu**.

9,36-38 **Jopa** je bila glavna palestinska luka na Sredozemnom moru, pedesetak kilometara na sjeverozapad od Jeruzalema. Među tamošnjim kršćanima živjela je dobrodušna dama imenom **Tabita**,⁴⁷ koja je bila na dobru glasu po tome što je šila odjeću siromasima. Kad je iznenada umrla, učenici poslaše hitnu poruku u Lidu moleći **Petra** da dode bez oklijevanja.

9,39-41 Po svom dolasku zatekao je Petar sve udovice kako dirljivo plaču i pokazuju haljine koje im je **Košuta** sašila. On ih sve istjera van, kleknu na koljena i pomoli se te zapovjedi **Tabiti** da ustane. Ona je odmah oživjela i pridružila se svojim kršćanskim prijateljicama.

9,42 To čudo uskrsnuća postalo je poznato naširoko pa mnogi povjerovali su **Gospodinu**. Ipak, usporedivši 35. stih s 42., izgleda da se više ljudi obratilo zbog ozdravljanja Eneje negoli zbog oživljavanja Košute.

9,43 **Petar ostade neko vrijeme u Jopi**, odsjevši u kući **Šimuna kožara**. Značajno je što je ovdje spomenut Šimunov zanat. Židovi su kožarstvo smatrali beščasnim poslom. Neprestani dodir s tijelima mrtvih životinja donosio je ceremonijalno onečišćenje. Činjenica da je Petar živio kod **Šimuna** dokazuje da više nije bio opterećen takvim osobitim židovskim sitničarenjem.

Često se puta ukazuje kako su u ova tri poglavlja spomenuta obraćenja po jednog od potomaka Noinih sinova. Etiopski eunuh (pogl. 8) nesumnjivo spada u Hamovo potomstvo. Saul iz Tarza je Šemov potomak. A sada, ovdje u 10. poglavlju, u stot-

niku Korneliju nalazimo jednog od Jafetova potomstva. To je snažno svjedočanstvo za činjenicu kako je evanđelje za sve rase i kulture, i da su u Kristu ukinute sve te prirodne razlike. Isto kao što je ključevima Kraljevstva u 2. poglavlju otključao vrata vjere Židovima, vidimo ga kako u 10. poglavlju to isto čini poganima.

10,1.2 Ovo poglavlje počinje u **Cezareji**, pedesetak kilometara sjeverno od Jope. **Kornelije** je bio rimski vojni službenik. Kao **stotnik** on je, naravno, zapovijedao stotini vojnika. Bio je pridružen **Italskoj četi**. Značajnija od njegove vojne važnosti bila je njegova pobožnost. On je bio **pobožan čovjek** koji se **bojao Boga**, **dijelio milostinju** osiromašenom židovskom narodu i **neprestance se molio**. Ryrie navodi da je on vjerojatno bio "prozelit (obraćenik na židovstvo. Op. prev.) kapije; to jest, vjerovao je u Boga židovstva i njegovu vlast, ali još nije poduzeo ni jedan korak po kojem bi postao potpuni prozelit."

Je li on bio spašen, ostaje upitno. Oni koji kažu da jest, pozivaju se na 2. i 35. stih gdje Petar, očito govoreći o **Korneliju**, kaže kako je Bogu mio svatko "tko ga se boji i čini što je pravedno". Oni koji naučavaju da **Kornelije** nije bio spašen, ukazuju na 11,14 gdje je naveden anđeo koji mu obećaje da će mu Petar ispričovjediti riječi po kojima će se spasiti.

Naše je gledište da je Kornelije živio u skladu sa svjetlom koje mu je Bog dao. Kako ono nije bilo dostatno da ga spasi, Bog se pobrinuo da mu se dađe dodatno svjetlo evanđelja. Prije Petrova dolaska nije imao sigurnost spasenja, ali je osjećao da pripada štovateljima istinskog Boga.

10,3-8 Jednoga dana **oko** petnaest sati **Kornelije** je imao jasno **viđenje** u kojem mu se ukazao **anđeo Božji** i obratio mu se po imenu. Kao poganin, on nije bio svjestan anđeoske službe kao što bi to bio jedan Židov, stoga se uplašio i zamijenio anđela za Gospodina. Anđeo ga je umirio glede Božjeg prihvaćanja njegovih **moli-**

tava i milostinjâ te mu rekao neka pošalje ljude u **Jopu** po čovjeka imenom **Šimun Petar** koji je **odsjeo kod Šimuna kožara** pokraj **mora**.⁴⁹ S neupitnom poslušnošću stotnik je **poslao dvojicu svojih slugu** i jednog vojnog poslanika koji je također bio bogobojazan.

10,9-14 **Sutradan oko podneva Petar uzađe moliti** na ravni krov Šimunove kuće. Nedugo zatim **ogladnje** i poželje jesti, ali se obrok tek pripravlja. Njegova je glad osigurala odgovarajuću pripravu za ono što će uslijediti. Pavši u **zanos**, on **ugleda neko platno svezano za sva četiri kraja** kako se **spušta s neba**, puno **svakovrskih četveronožaca ... ptica** i gmizavaca, čistih i **nečistih**. **Glas** s neba uputio je **gladnog** apostola neka **ustane, kolje i jede**. Imajući na umu Zakon Mojsijev koji Židovu zabranjuje jesti bilo koje **nečisto** stvorenje, **Petar** izgovara povijesnu opreku: "**Nipošto, Gospodine!**" Scroggie komentira: "Tko god kaže 'nipošto', ne bi nikada smio dodati 'Gospodine'; i tko god istinski kaže 'Gospodine', nikada neće reći 'nipošto'."

10,15.16 Kad je Petar objasnio o svom dosad neprekinutom običaju da jede samo *košer* (obredno čistu) hranu, glas s neba prozbori: "**Što Bog očisti, ti ne nazivaj poganim!**" **Tri puta** se ponovio taj razgovor, a potom se platno vratilo na **nebo**.

Jasno, to je viđenje imalo dublje značenje od samog jedenja čistih i nečistih jela. Istina, dolaskom kršćanske vjere ti propisi o hrani nisu više važili. Ali pravo značenje tog viđenja bilo je ovo: Bog se sprema otvoriti vrata vjere poganima. Kao Židov, Petar je pogane uvijek smatrao nečistima, uljezima, tuđincima, dalekima i bezbožnima. Ali sada će Bog učiniti nešto novo. Pogani, koji su prikazani nečistim životinjama i pticama, primit će Duha Svetoga jednako kao što su ga Židovi (čiste životinje i ptice) već primili. Nacionalne i religijske razlike bit će uklonjene i svi će istinski vjernici u Gospodina Isusa biti na istoj razini u kršćanskom zajedništvu.

10,17-23a I dok je Petar u srcu promišljao o tome viđenju, Kornelijeve su slugе stigle do vratiju i raspitivale se za njega. **Duhom** upravljani, Petar se spustio s krova da ih pozdravi. Kad je doznao svrhu njihova posjeta **pozvao ih je unutra** i pobrinuo im se za prenoćište. Sluge su iskazale veliku počast svome gospodaru kao **“čovjeku pravednom koji se Boga boji, za kojega svjedoči sav narod židovski”**.

10,23b-29 Sutra dan se Petar zajedno s trojicom Kornelijevih slugu i nekom braćom iz Jope uputio u Cezareju. Očito su putovali cijeli dan, jer su tek idući dan ušli u Cezareju.

Prije njihova dolaska Kornelije je sazvao rodbinu i bliske prijatelje. Kad je Petar ulazio, stotnik mu padne do nogu u znak štovanja. Ali apostol je odbio to štovanje; usprotivio se rekavši kako je i on samo čovjek. Bilo bi nadasve dobro da i današnji samoprogllašeni Petrovi “nasljednici” nasljeđuju njegovu poniznost te zabranjuju ljudima da pred njima kleče!

Našavši mnoštvo okupljeno u kući, Petar je objasnio da on kao Židov inače ne bi ušao u takvu kuću ali mu je Bog otkrio da više ne misli o poganima kao o nižem soju ljudi. Tada ih je upitao zbog čega su poslali po njega.

10,30-33 Kornelije je spremno opisao viđenje koje je imao prije četiri dana kad mu je anđeo zajamčio da mu je molitva uslišana i uputio ga da pošalje po Petra. Glad poganinova srca za Božjom riječju vrijedna je hvale. Rekao je: **“Sada smo dakle svi mi pred Bogom da čujemo sve što ti je zapovjedio Bog.”** Takav otvoren i poučljiv duh zacijelo će biti nagrađen božanskom poukom.

10,34,35 Petar je u predgovoru svoje poruke izrekao pošteno priznanje. Sve do sada vjerovao je kako je Božja naklonost ograničena samo na narod Izraela. Sada shvaća da Bog nije pristran prema ljudima zbog njihove nacionalnosti nego ga zanima iskreno, ponizno srce, bilo Židova bilo poganina. **“U svakom narodu”** Njemu je

mio onaj **“tko ga se boji i čini što je pravedno.”**

Dva su osnovna tumačenja 35. stiha:

1. Jedni misle da je netko spašen ako se samo istinski pokaje i traži Boga premda nije nikada čuo za Gospodina Isusa. Tvrdi se da, iako sâm čovjek možda ne zna za Kristovu zastupničku žrtvu, Bog ipak zna za to i spašava ga na temelju te žrtve. On čovjeku ubraja vrijednost Kristovog djela kad god nađe istinsku vjeru.

2. Drugo je gledište da čovjek čak i ako se boji Boga i čini pravedna djela nije time spašen. Spasenje je jedino vjerom u Gospodina Isusa Krista. Ali kad nađe čovjeka koji živi prema svjetlosti koju je primio o Njemu, Bog omogućuje da takav čovjek čuje evanđelje i ima prigodu spasiti se.

Mi vjerujemo da je ispravno ovo drugo gledište.

10,36-38 Petar nadalje podsjeća svoje slušatelje da je Isus Krist, iako je poruka evanđelja najprije poslana Židovima, ipak **Gospodin svijui** – kako poganâ tako i Židovâ. Njegovi su slušatelji zacijelo čuli pripovijest o **Isusu iz Nazareta**; započelo je u Galileji u doba kad je Ivan krstio i proširilo se po svoj Judeji. Isus je, pomazan od Duha, živio životom nesebična služenja drugima čineći dobro i ozdravljajući sve kojima je ovladao davao.

10,39-41 Apostoli su bili svjedoci istine o svemu što je Isus učinio. Putovali su s njim po svoj Judeji i u Jeruzalem. Usprkos njegova savršenog života ljudi su ga ubili objesivši ga na stup. **Bog ga je treći dan uskrisio** od mrtvih i vidjeli su ga **svjedoci koje je Bog prije izabrao**. Količko mi znamo, Gospodina Isusa nakon njegova uskrsnuća nije vidio ni jedan nevjernik. Ali apostoli ne samo da su ga vidjeli, oni su jeli i pili s njim. To, naravno, pokazuje da je spasiteljevo uskrslo tijelo bilo opipljivo, materijalno i fizičko.

10,42 U uskrsnuću je Gospodin naložio apostolima da ga navještaju kao **suca nad živima i mrtvima**. To je u skladu s mnogim drugim stihovima koji naučavaju da je

Otac sav sud predao Sinu (Iv 5,22). To, naravno, znači da će Sin čovječiji jednako suditi Židovima i poganima.

10,43 Ali Petar se ne zadržava na sudu. Umjesto toga uvodi veličanstvenu tvrdnju evanđeoske istine objašnjavajući kako je moguće izbjeći sud. Kao što su naučavali svi proroci starog Saveza: **tko vjeruje u Mesijino ime, prima oprostjenje grijehâ.** To nije ponuđeno samo Izraelu nego se odnosi na sav svijet. Bi li i ti htio spoznati oprostjenje grijehâ? Onda vjeruj u Njega!

10,44-48 I dok je Petar još govorio ... **Duh Sveti izlio se na pogane.** Svi su oni progovorili u jezicima hvaleći Boga. To je prisutnima bio znak da su Kornelije i njegov dom uistinu primili Duha Svetoga. Posjetitelji Židovi iz Jope bili su zapanjeni mislju da pogani mogu primiti Duha Svetoga samo tako, bez prelaska na židovstvo. Ali Petar nije u istoj mjeri bio vezan židovskim predrasudama. Odmah je osjetio da Bog ne pravi razliku između Židova i poganina pa je zapovjedio da se Kornelijeve dom krsti.

Zapazite izjavu "**koji su primili Duha Svetoga kao i mi**". Ti su pogani spašeni na isti način kao i Židovi – jednostavnom vjerom. Nema ni naznake o obdržavanju Zakona, obrezanju ili kakvom drugom ritualu ili obredu.

Zapazite i poredak događaja u primanju Duha Svetog od strane tih pogana:

1. Čuli su riječ, tj. povjerovali (st. 44).
2. Primili su Duha Svetoga (st. 44 i 47).
3. Krstili su se (st. 48).

To je poredak događanja, kako za Židova tako i za poganina, koji prevladava u ovom razdoblju kad Bog iz raznih nacija poziva narod svome imenu.

Ne iznenađuje da su nakon tog milosnog djela Božjega Duha u Cezareji vjernici navaljivali na Petra da ostane s njima nekoliko dana.

11,1-3 Vijest da je Petar propovijedao poganima i da su oni spašeni ubrzo je stigla do Judeje. Stoga su Petra, kad se vratio u Jeruzalem, obrezani pozvali na od-

govornost zbog toga što je jeo s poganima. **Obrezani** se tu odnosi na kršćane židovskog podrijetla koji su još uvijek bili zarobljeni svojim prijašnjim načinima razmišljanja. Primjerice, vjerovali su da se poganin mora obrezati kako bi zadobio potpun blagoslov od Gospodina. Još uvijek su smatrali da je bilo pogrešno što je Petar jeo s poganima.

11,4-14 U obrani svog čina Petar je jednostavno prepričao što se sve dogodilo – **viđenje platna** što se spuštalo s neba, **anđelovo** ukazanje Korneliju, dolazak Kornelijevih poslanika, zapovijed Duha da im se pridruži i izlivanje Duha Svetoga na pogane. Budući da je Bog djelovao na mnogo određenih a ipak različitih načina, opirati se ili protiviti očito bi bilo protiviti se Gospodinu.

U svojoj je poruci Petar dodao nekoliko zanimljivih potankosti koje nisu spomenute u prethodnom poglavlju:

1. Rekao je kako je **platno ... s neba ... došlo** sve do njega (st. 5).

2. Veli da ga je **pono** razgledao (st. 6).

3. Dodaje i potankost da su ga **šestorica braće** dopratila iz Jope u Cezareju (st. 12).

4. U 14. stihu obaviješteni smo kako je anđeo Korneliju obećao da će mu Petar **navijestiti riječi po kojima će se spasiti on i sav njegov dom.** Taj je stih glavni dokaz da Kornelije nije bio spašen prije Petrova dolaska.

11,15 Prema Petrovu izvješću **Duh Sveti** je sišao na pogane kad je on počeo govoriti. U Dj 10,44 stoji da je već neko vrijeme govorio. Očito je počeo govoriti ali je bio prekinut prije nego li je nastavio.

11,6 Kad je **Duh Sveti** pao na pogane, Petar se odmah sjetio Pedesetnice. U mislima se vratio sve do Gospodinova obećanja da će njegovi učenicima "**biti kršteni u Duhu Svetome**". Shvatio je kako je obećanje bilo djelimice ispunjeno na Pedeseticu i da će se sada ponovno ispuniti.

11,17 Tada je Petar stranku obrezanika suočio s pitanjem: **Ako je dakle Bog odlučio izliti Duha Svetoga na pogane kao što**

je ranije to učinio Židovima koji su **povjerovali ... tko je Petar da bi to smio zabraniti Bogu?**

11,18 Tim hebrejskim kršćanima služi na čast da su, čuvši Petrovo izvješće, u svemu prepoznali ruku **Božju** te potpuno promijenili mišljenje. Prestali su prigovarati te stali zahvaljivati **Bogu** što je i **poganima** podario **pokajanje na život**.

B. Osnutak crkve u Antiohiji (11,19-30)

11,19 Pripovijest se vraća unatrag u doba **progona** koji je uslijedio nakon **Stjepanovog** mučeništva. Drugim riječima, događaji opisani u sljedećim stihovima zbilji su se *prije* Kornelijeva obraćenja.

Oni ... koje je raspršio progon ponijeli su evanđelje u:

1. **Feniciju**, uski priobalni pojas duž sjeveroistočnog djela Sredozemnog mora s lukama Tirom i Sidonom (danas Libanon).

2. **Cipar**, veliki otok u sjeveroistočnom dijelu Sredozemnog mora.

3. **Cirenu**, lučki grad na sjevernoj obali Afrike (današnja Libija).

Ipak, nisu propovijedali evanđelje **nikome osim Židovima**.

11,20.21 Ali neki vjernici **Ciprani i Cirenci** otišli su u **Antiohiju** i ondje naviještali evanđelje **Židovima grčkoga govora**.⁵⁰ Njihovo je propovijedanje bilo popraćeno blagoslovom **te velik broj ljudi povjerova i obrati se Gospodinu**. F. W. Grant kaže: "Značajno je kako je u svemu tome isključen birokratizam. Ne znamo ime ni jednoj osobi koja je sudjelovala u tom dijelu."

Uvođenje kršćanstva u Antiohiju bio je važan korak u nastupnom napredovanju Crkve. Antiohija se nalazila u Siriji na Orontu, rijeci na sjeveru Palestine. Držana je trećim gradom Rimskog Carstva i nazvana: "Pariz antičkoga svijeta". Odatle će kasnije Pavao i njegovi suradnici kretati na svoja misijska putovanja noseći dobru vijest poganima.

11,22-24 Kad je vijest o golemom duhovnom probuđenju doprla do crkve u Je-

ruzalemu, odlučeno je da se u **Antiohiju** pošalje srdačni i ljubazni **Barnaba**. Taj je dragi čovjek odmah uvidio da Bog silno djeluje među tim poganima pa ih je **ohrabrio** da s velikom odlučnošću **prionu uz Gospodina**. Kako je dobro što je mladu crkvu posjetio takav **dobar čovjek, pun Duha Svetoga i vjere!** Dok je on bio ondje **veliko se mnoštvo pridruži Gospodinu**. Također je održano jedinstvo s jeruzalemskom crkvom.

11,25.26 Tada se **Barnaba** sjetio **Saula iz Tarza!** On je bio taj koji je **Saula** predstavio apostolima u Jeruzalemu. U to je vrijeme **Saul** napustio grad kako bi se spasio od židovskih spletki. Otada je bio u rodnom Tarzu. Željao ohrabriti **Saula** u službi a crkvi u **Antiohiji** omogućiti da se okoristi njegovim naučavanjem, **Barnaba ode do Tarza** i dovede **Saula** u Antiohiju. **Punu je godinu dana taj sjajni dvojac djelovao u tamošnjoj crkvi poučivši veliko mnoštvo ljudi.**

U Antiohiji učenike po prvi put nazvaše kršćanima. Nema sumnje da je to tada bio pogrdni naziv, ali otad ga prihvaćaju svi koji ljube Spasitelja.

J. A. Stewart obrazlaže:

Pobožni F. B. Mayer je rekao: "Antiohija će zauvijek ostati poznata u kršćanskim ljetopisima zbog brojnih nezaređenih i neimenovanih učenika koji su izbjegli iz Jeruzalema suočeni sa Saulovim progonom i osmjelili se propovijedati evanđelje Grcima te okupljati obraćenike kao crkvu i pritom potpuno zanemarili inicijacijski obred Židovstva."

Da su ti vjernici izišli iz neke današnje crkve u kojoj je služba prepuštena odgovornosti samo jednog čovjeka, o tom pobjedonosnom razdoblju povijesti Crkve nikada se ne bi pisalo. Kako je žalosno da u prosječnoj crkvi darovi Duha Svetoga drijemaju i leže prikriiveni jer prosječni vjernik nema prigodu služiti. *Sve dok neka mala skupina vjernika ima plaćenog pastora koji skrbi o njima, izvjesno je jedno – svijet nikada neće biti evangeliziran*. Hvala Bogu za svakog dobrovoljnog voditelja i učitelja Nedjeljne škole, učitelje biblijskih po-

uka i takozvane laike. Kad bi svi oni bili plaćeni za svoju službu malo bi crkava bilo sposobno financijski opstati.⁵¹

11,27-30 Iako je **Antiohija** postala središte iz kojeg je evanđelje krenulo k *poganima*, uvijek je održavala blisko i srdačno zajedništvo s crkvom u **Jeruzalemu**, koja je bila središte evangeliziranja *Židova*.

Sljedeći događaj prikazuje tu činjenicu.

Neki su **proroci** u to doba **sišli iz Jeruzalema u Antiohiju**. To su bili vjernici koje je Duh Sveti nadario da govore kao Božji govornici. Primili su otkrivenja od Gospodina i predavali ih ljudima. **Jedan od njih, imenom Agab**, prerekao je **veliku glad** koja će pomesti naseljeni svijet. Ta glad je i došla u doba cara **Klaudija**. **Učenici u Antiohiji** odmah su odlučili **poslati pomoć** svojoj kršćanskoj **braći u Judeji**. To je dirljivo svjedočanstvo kako je zid razdvajanja između Židova i poganina srušen a drevno neprijateljstvo poništeno Kristovim križom. Milost se Božja očitovala u tim **učenicima** koji su davali nesebično, neusiljeno i prema potrebi. **Svaki** je davao **prema svojoj mogućnosti**. F. W. Grant s tugom bilježi: "Danas to izgleda ovako: 'svaki daje malo od svojega obilja, a najbogatiji – glede svojih mogućnosti – najmanje od svijui'."

Novac je **poslat starješinama po rukama Barnabinim i Saulovim**. Ovo je prvo spominjanje **starješina** u svezi s crkvom. Zamisao o **starješinama** bila je bliska Židovima jer su imali starješine u sinagogama. Nije nam rečeno kako su ti muškarci u Jeruzalemu postali **starješine**. U crkvama poganâ **starješine** su postavljali apostoli ili njihovi predstavnici (14,23; Tit 1,5). Značajke starješina dane su u 1 Tim 3,1-7 i Tit 1,6-9.

C. Herodov progon i smrt (12,1-23)

12,1,2 Sotonini nemilosrdni napadi na Crkvu su nastavljani. Ovaj put je progon došao od **kralja Heroda**. To je bio Herod Agripa I., unuk Heroda Velikog. Njega je za kralja nad Judejom postavio rimski car Klaudije. Kao vršitelj Mojsijevog Zakona

on je uvelike ugađao Židovima. Sljedeći tu politiku **zlostavljao** je neke iz crkve i **mačem pogubio Jakova, brata Ivanova**.

Bio je to onaj isti **Jakov** koji je uz Petra i Ivana bio s Gospodinom Isusom na Brdu preobraženja; onaj čija je majka zaiskala da njezina dva sina sjede kraj Krista u Njegovom kraljevstvu.

Ovo poglavlje pruža zanimljiv uvid u Božje načine postupanja s vlastitim ljudima. **Jakova** je neprijatelj usmrtio, a Petar je čudesno izbačljen. Ljudski će razum pitati zbog čega je Petru iskazana tolika prednost. Vjera počiva na Božjoj ljubavi i mudrosti znajući da:

Zlo koje Bog blagoslovi jest dobro, a neblagoslovljeno dobro jest zlo.

I sve je u redu što krivo izgleda, ako je tako Njegova volja.

Frederick W. Faber

12,3,4 **Židovi** su s takvim oduševljenjem primili Jakovljevo smaknuće da je Herod bio ohrabren učiniti isto s **Petrom**. Ipak, nastupili su **dani Beskvasnih kruhova**, a nije baš bilo zgodno vršiti smaknuća tijekom vjerskih blagdana. Židovi bi, osim toga, bili preuzzeti svojim obredima pa ne bi dovoljno cijenili tu naklonost; zbog toga je Herod odredio da se **Petra** privremeno utamniči. Apostola su čuvala šesnaestorica vojnika raspoređena u **četiri straže** po četiri vojnika.

12,5 **Crkva** u Jeruzalemu usrdno se molila za **Petra**, osobito stoga što je Jakovljeva smrt još bila tako svježa u njihovom sjećanju. G. C. Morgan tumači: "Snaga te usrdne, kolebljive molitve bila je moćnija i od Heroda i od pakla."

12,6-11 **Tu**, dakle, **noć** prije negoli ga je **Herod namjeravao** **privesti**, **spavao** je **Petar** slatko, sputan između dvojice vojnika. Netko je njegovo drijemanje nazvao trijumfom vjere. On se vjerojatno sjećao Gospodinova obećanja da će doživjeti starost (Iv 21,18) pa je znao da ga Herod ne može ubiti prije vremena. Odjednom se pojavi **anđeo Gospodinov** i ćeliju ispuni

svjetlost. Udarivši Petra u bok, anđeo mu naredi da brzo ustane.

Odmah mu spadoše okovi. Tada anđeo kratkim, odrješitim rečenicama reče Petru da se odjene, priveže obuću, ogrme se ogrtačem i pođe za njim. Premda u polusnu, Petar je pošao za anđelom prošavši kraj prve i druge zatvorske straže. Kad su došli do željeznih vratiju ona se otvore sama od sebe kao na fotočeliju. Tek kad su prošli jednu ulicu anđeo je nestao a Petar došao k sebi i shvatio da to nije san nego da ga je Gospodin čudesno izbavio iz ruke Herodove i židovske.

12,12 Kad je nakon nekog vremena došao k sebi, Petar se dosjetio da bi učenici mogli moliti u kući Marije, majke Ivana Marka. Mora da je to bila cjelonoćna molitva jer se Petrov bijeg iz tamnice najvjerojatnije zbio u ranim jutarnjim satima.

12,13-15 Petar je pokušao na vanjska vrata i čekao. Mlada sluškinja imenom Ruža (grč. Rode) dođe prislunuti, ali se tako uzbudila čuvši Petrov glas da nije ni otvorila vrata! Otrčala je natrag dojaviti dobru vijest onima koji su molili. Oni pak pomisliše da je poludjela pa čak nisu ni oklijevali to joj reći. Ipak ona je uporno tvrdila da je apostol Petar doista pred vratima. Oni rekoše: "Mora da je njegov anđeo čuvar" no ona nastavi tvrditi da je to ipak Petar.

Te se vjernike često optuživalo za molitvu bez vjere; u stvari, zaista su bili iznenađeni kad im je odgovoreno na molitve. Ali na svaku takvu kritiku vjerojatno utječe naša vlastita živčana smetenost. Umjesto da optužujemo druge, trebali bismo se uvelike utješiti što Bog uslišuje i takve molitve bez vjere. Svi smo mi na neki način skloni biti nevjerni vjernici.

12,16,17 U međuvremenu je Petar stajao na pragu kucajući. Kad su konačno otvorili vrata i kad je ušao sve su njihove sumnje nestale i nastade velika radost. On ih odmah umiri, ukratko ispričovijedi o svom čudesnom oslobođenju i zamoli ih da obavijeste Jakova (vjerojatno Alfejeva

sina) i braću te ode. Nemoguće je saznati kamo je tada otišao.

12,18,19 Ujutro Petra nije bilo pa je nesretne vojnike obuzela panika. Za Heroda je bilo potresno iskustvo što je tako nasamaren. Vojnici nisu mogli navesti u svoju obranu ništa što bi zvučalo imalo uvjerljivo. U stvari, vjerojatno je sakatost njihova svjedočanstva još više razbjesnila kralja koji je naredio da ih se smakne. Potom je otišao u Cezareju liječiti svoju ranjenu uznositost.

12,20 Zbog nekog nepoznatog razloga Herod se žestoko zavadio s Tircima i Sidoncima, stanovnicima dviju Sredozemnih trgovačkih luka. Ti su ljudi iskoristili to što je on provodio odmor u Cezareji kako bi mu se dodvorili jer su ovisili o uvozu žita iz Judeje. Nekako su pridobili Blasta koji je bio kraljev komornik i po njemu zaiskali obnovu diplomatskih odnosa.

12,21-23 Jednog je dana Herod istupio u svoj svojoj kraljevskoj raskoši da se obrati narodu. Ljudi su svi izvan sebe počeli klicati: "Ovo je glas Božji, a ne ljudski!" On se nije potrudio odbiti božanske počasti ili dati slavu Bogu. Zato ga anđeo Gospodinov udari strahovitom bolešću i on izdahnu. To je bilo 44. god. po Kristu.

Tako je onaj koji je smaknuo Jakova kako bi ugodio Židovima, sâm zaklan rukama Onoga koji može i tijelo i dušu uništiti u paklu. Herod je požeo ono što je sijao.

D. Pavlovo prvo misijsko putovanje

(12,24 – 14,28)

12,24 U međuvremenu se neprestance širio doseg evanđelja. Bog preobraća ljudski gnjev u svoju hvalu, a ostatak gnjeva zaustavlja (Ps 76,10). On mrsi nakane narodima, ali njegov naum ostaje zauvijek (Ps 33,10.11).

12,25 Nakon što su predavši dar iz Antiohije obavili svoju misiju u Jeruzalemu, Barnaba i Saul vratiše se u Antiohiju⁵² povevši sa sobom Marka, Barnabinog bratića (Kol 4,10) koji je kasnije napisao Drugo evanđelje.

Nemoguće je znati jesu li **Barnaba i Saul** bili u **Jeruzalemu** u vrijeme Jakovljeve smrti, Petrova utamničenja ili Herodove smrti.

Mnogi tumači Biblije smatraju da 13. poglavlje predstavlja odlučan prijelom u Djelima. Neki čak idu tako daleko da ga nazivaju Drugim sveskom Djela. Apostol Pavao je sada konačno došao na važno mjesto. Antiohija u Siriji postaje središte iz kojeg će se evanđelje širiti k poganima.

13,1 Kao što čitamo u 11. poglavlju, u Antiohiji je utemeljena crkva. Umjesto da je samo jedan čovjek određen za vjerskog službenika ili pastora, u toj je zajednici bilo mnogo darova. Točnije, u njoj je bilo najmanje pet **proroka i učitelja**. Kao što je ranije spomenuto, prorok je bio čovjek osobito nadaren od Duha Svetoga kako bi izravno od Boga primao otkrivenja i propovijedao ih drugima. U zbilji, **proroci** su bili Gospodinovi glasnogovornici i često su mogli proreći buduće događaje. **Učitelji** su bili ljudi kojima je Duh Sveti dao sposobnost na jednostavan i razumljiv način izlagati ili objašnjavati drugima Riječ Božju. Navedena su imena **proroka i učitelja**; to su:

1. **Barnaba**. Već smo predstavili tog sjajnog Kristovog slugu i Pavlovog suradnika. Ovdje je on spomenut prvi, vjerojatno stoga što je bio najstariji u vjeri ili u službi za Krista.

2. **Šimun zvani Niger**. Po njegovu imenu sudimo da je rođenjem bio Židov vjerojatno iz neke afričke židovske zajednice. No možda je ime Niger (*crni, garavi*) usvojio kako bi lakše radio među poganima. Može biti da je, kao što ime i navodi, bio crnac. O njemu ne znamo više ništa.

3. **Lucije Cirenac** je vjerojatno jedan od Cirenaca koji su prvi došli u Antiohiju propovijedati Gospodina Isusa (11,20).

4. **Manaen** (isto kao i starozavjetno ime Menahem). Za njega je navedeno da je **suothranjenik Heroda tetrarha**. Zanimljivo je kako je netko tko je imao tako bliske odnose s opakim Herodom Antipom bio

jedan od najranijih obraćenika na kršćansku vjeru. Herodov naziv **tetrarh** ukazuje da je vladao nad četvrtinom kraljevstva svoga oca.

5. **Saul**. Premda je spomenut posljednji, **Saul** će postati živo utjelovljenje poznate istine "posljednji će biti prvi".

Spomenuta petorica prikazuju da je prva crkva bila cjelovita, ali slijepa što se tiče boja. Uvedeno je novo mjerilo: nije važno *tko si*, nego *čiji si*.

13,2 Ti su se proroci i učitelji okupljali na molitvu i post vjerojatno zajedno sa cijelom crkvom. Iz konteksta proizlazi da izraz "**dok su obavljali bogoslužje Gospodinu**" znači da su provodili vrijeme u molitvi i zastupanju. Postom su zanemarili opravdane zahtjeve tijela kako bi se još nesmetanije prepustili duhovnom služenju.

Zbog čega su se okupili na molitvu? Zar nije logično vjerovati da su održavali taj sastanak zbog velike pobude – evangelizacije svijeta? Zapis ne ukazuje da je to bio cjelonoćni molitveni sastanak, ali je zbog pobuda izvjesno da je bio ozbiljnije naravi i dulji negoli uobičajeni "molitveni sastanak" danas.

Dok su molili, **Duh Sveti** ih je jasno uputio da **odvoje Barnabu i Saula za osobito djelo** koje je On imao na umu. Ovo je, slučajno, vrlo jasan dokaz da je **Duh Sveti** osoba. Da on nije ništa drugo doli utjecaj, bilo bi nezamislivo da se u ovome opisu koriste te riječi. Kako je **Duh Sveti** prenio tu poruku prorocima i učiteljima? Iako nije iznesen jasan odgovor, najvjerojatnije je progovorio po nekom od muževa koji su bili proroci – kroz Šimuna, Lucija ili pak Manaena.

Barnaba je ovdje spomenut prvi, potom **Saul**. Ali kad su se vratili u Antiohiju, poradak je bio obratan.

Ovaj je stih od goleme praktične važnosti u naglašavanju uloge **Duha Svetoga** u vođenju prve Crkve i osjetljivosti apostola na Njegovo vodstvo.

13,3 Nakon što je Duh Sveti tako otkrio svoju volju, muškarci su nastavili postiti i

moliti. Tada su trojica (Šimun, Lucije i Manaen) **položili ruke** na Barnabu i Saula. To nije bio neki službeni čin "zaređenja" kakav se danas provodi u kršćanskim crkvama kad crkveni službenik prenese crkveni status na podčinjenoga. To je jednostavno bio izraz njihova zajedništva s tom dvojicom u djelu na koje ih je Duh Sveti pozvao. Zamisao o zaređenju kao obredu kojim se prenosi isključiva ovlast za dijeljenje "sakramenata" i obavljanje drugih crkvenih dužnosti nepoznata je Novom zavjetu. Barnhouse tumači:

Velika pogreška našeg suvremenog načina jest očekivati da jedan čovjek posjeduje sve darove nužne za vodstvo. Tako neka crkva može imati nekoliko stotina članova, ali samo jednog pastora. On bi trebao biti sposoban propovijedati, tješiti, itd. U stvari, od osam darova spomenutih u našem tekstu (Rim 12,6-8) sedam ih se obično smatra djelatnostima zaređenog crkvenog službenika, dok je osmi prepušten zajednici. I koji je to dar ostavljen zajednici? Onaj za plaćanje računa. – Nešto tu nije u redu. Netko bi mogao pitati predlažem li ja to da laici trebaju propovijedati? Naravno, kad laik dobro poznaje Pisma trebao bi upotrebljavati svoj dar i propovijedati u svakoj prigodi. Rast laičkoga pokreta je značajan i to je korak u pravom smjeru – povratak na novozavjetni način djelovanja.⁵³

Valja se podsjetiti da su Barnaba i Saul prije toga već osam godina služili u djelu Gospodinovu. Nisu bili novajlije u službi za Krista. Već su iskusili "zaređenje Probođenih Ruku". I sada su njihovi usluge jednostavno izrazili svoje poistovjećenje s njima u tom osobitom poslanju da nose evanđelje poganima. Izraz "**otpravili** su ih" doslovce znači "pustili su ih" ili "dali im slobodu" za Djelo.

13,4 Ovim stihom započinje ono što je obično poznato kao Pavlovo Prvo misijsko putovanje. Zapis o tom putovanju proteže se sve do 14,26 i uglavnom se bavi evangeliziranjem Male Azije. Na Drugom misijskom putovanju evanđelje je preneseno u Grčku. Treće misijsko putovanje uključuje uzvratne posjete crkvama Male

Azije i Grčke, ali se uglavnom bavi s provincijom Azijom i gradom Efezom. Pavlov misijski rad pokriva razdoblje od nekih petnaest godina.

(U opisivanju Pavlovih putovanja svako mjesto koje je posjetio otisnuti ćemo velikim tiskanim slovima kad god ga se prvi put spominje na nekom od putovanja.)

Iz Antiohije u Siriji dvojica neustrašivih Kristovih slugu najprije su **sišli do SELEUCIJE**, luke udaljene dvadesetak kilometara od Antiohije. Odande su **odjdrili na otok CIPAR**.

13,5 Nakon što su se iskricali u **SALAMINI** na istočnoj obali Cipra, obišli su razne **sinagoge** i u njima **propovijedali Riječ**. U židovskim je sinagogama vladao običaj da se svakom muškarcu Židovu dá prigoda čitati i izlagati Pismo. **Ivan Marko** je tada služio kao njihov **poslužitelj**. Time što su prvo išli u sinagoge, Barnaba i Saul su ispunjavali božanski izričiti nalog da evanđelje najprije treba ići Židovima a onda poganima.

13,6 Krenuvši iz Salamine prošli su diljem **otoka sve do PAFI** na zapadnoj obali. Salamina je bio glavni trgovački grad na otoku. **Paf** je bio glavni grad.

13,7,8 Ondje su sreli **lažnog proroka i vračara** imenom **Barjesu** (*Sin Isusov ili Jošuin*). Na neki način taj se **vračar** zblizžio sa **Sergijem Pavlom**, rimskim **namjesnikom** (prokonzulom⁵⁴) otoka. On je opisan kao **razborit čovjek**. Kad je **dozvao Barnabu i Saula** da mu dođu i pouče ga **riječima Božjom**, **vračar** se pokušao umiješati; on je vjerojatno bio nadahnut od Sotone da se protivi evanđelju. U 8. stihu nazvan je **Elima**, što znači "mudrac". Naravno, bio je to strahovito promašen nadimak.

13,9,10 Uvidjevši da je **Sergije Pavao** istinski tragatelj za istinom a **vračar** neprijatelj istine, **Saul** ga je otvoreno ukorio ne štedeći riječi. Kako nitko ne bi pomislio da je **Saul** govorio snagom tijela, izričito je navedeno da je u tom trenutku bio **pun Duha Svetoga**. **Uperivši pogled** u **vračara, Saul** ga je optužio da je **pun svake pri-**

jevare i lukavosti. **Saula** nije zavaralo ime Bar Isus; strgnuo mu je masku i proglasio. Elimu **sinom đavoljim**. Čarobnjak je bio **neprijatelj svake pravednosti** i neprestance radio ne bi li iskrivio Božju istinu.

13,11 I tada, govoreći s osobitom vlašću povjerenom mu kao apostolu, Saul je izjavio da će Elima **na neko vrijeme oslijepiti**. Budući da je druge pokušao zadržati u duhovnoj tami, takve poput namjesnika, on će sâm biti kažnjen tjelesnom sljepoćom. **Istoga trenu pade na nj mrak** i on odtetura pokušavši naći nekoga **tko bi ga poveo za ruku**.

Elima može poslužiti kao prikaz naroda Izraela koji ne šamo da nije htio prihvatiti Gospodina Isusa, nego je i druge sprečavao u tome. Kao ishód toga, Izraela je Bog pravno oslijepio – ali šamo **na neko vrijeme**. Pokajani će se ostatak nacije okrenuti k Isusu kao Mesiji i obratiti se.

13,12 **Namjesnika** se očito duboko dojmio čudesni Božji zahvat ali ga se još više dojmio **nauk** koji su mu predali Barnaba i Saul. On je postao istinski vjernik u Gospodina Isusa, prvi trofej milosti na Prvom misijskom putovanju.

Zapazite da u tom pripovijedanju (st. 9) Luka počinje Saula nazivati njegovim poganskim imenom Pavao, radije negoli njegovim židovskim imenom Saul. Uporaba imena Pavao naviješta sve jači izljev evanđelja poganima.

13,13 Činjenica da je sada Pavao zauzeo istaknutiji položaj prikazana je riječima "**Pavao zajedno sa suradnicima**". Iz Pafa su otplovili sjeverozapadno do **PERGE** i **PAMFILIJE**. Pamfilija je bila rimska provincija na južnoj obali Male Azije. Perga je bila njezin glavni grad a smjestila se dvanaestak kilometara uzvodno na rijeci Cestrus (Kestros).

Kad su stigli u Pergu napustio ih je Ivan Marko i vratio se u Jeruzalem. Možda on nije bio oduševljen mišlju da nose evanđelje poganima. Pavao je njegovo povlačenje smatrao takvim nedostatkom za službu da je odbio povesti Marka sa sobom

na Drugo putovanje. To je izazvalo oštar rascjep između Pavla i Barnabe i dovelo do toga da svaki pođe svojim putem što se tiče buduće službe (usp. 15,36-39). No kasnije je Marko ponovno zadobio povjerenje apostola Pavla (2. Tim 4,11).

Nemamo daljnjih potankosti glede tog posjeta Pergu.

13,14.15 Sljedeća je postaja bila **ANTI-OHIJA u PIZIDIJI**. Ona se nalazi otprilike sto šezdeset kilometara sjeverno od Pergu. Ponovno su dvojica navjestitelja Križa u subotu otišli u sinagogu. Nakon čitanja Pisma, **nadstojnici sinagoge** prepoznaše u posjetiteljima Židove pa ih pozvaše da govore **ako imaju kakvu riječ utjehe za narod**. Ta sloboda naviještanja istine evanđelja u sinagogama neće još dugo potrajati.

13,16 Kao čovjek koji nikada nije propuštao prigodu da propovijeda evanđelje, Pavao ustane i obrati se skupštini. Njegov općeniti plan napada bio je: izložiti temelje židovske povijesti i tada dovesti svoje slušatelje do događaja povezanih s Kristovim životom i poslanjem, potom na osobito naglašen način navijestiti Kristovo uskrsnuće, proglasiti oprostjenje grijehâ po Spasitelju i upozoriti na pogibelj koja će uslijediti ako ga se odbaci.

13,17 Poruka počinje Božjim odabirom **Izraela** kao svog Zemaljskog naroda. Brzo prelazi na doba kad su bili **pridošlice u zemlji Egiptu** i uzvisuje Njegovu milost u oslobađanju naroda od faraonova ugnjetavanja svojom **uzdignutom rukom**.

13,18 **Četrdeset godina** je Bog **podnosio ponašanje** izraelskoga naroda u **pustinji**. Glagol preveden kao **podnosio**, iako znači upravo to, izveden je iz riječi koja može imati i pozitivniji naglasak, naime, skrbiti o nečijim potrebama. To je Gospodin doista i činio za Izrael usprkos svem njihovom prigoaranju.

13,19-22 **Četiristo pedeset godina** koje Pavao spominje vjerojatno je značilo povratak u doba praotaca što je uključivalo razdoblje sve do sudaca.⁵⁵

Nakon njegova ulaska u Kanaan, Bog je narodu davao suce – sve do proroka **Samuela**. Kad **zaiskaše kralja** kao što imaju i ostali narodi, **Bog im dade Saula, sina Kisova, iz plemena Benjaminova**; on je vladao nad njima četrdeset godina. Zbog svoje neposlušnosti Saul je bio **uklonjen** s prijestolja a **David podignut** da ga zamjeni. Bog je vrlo uzvisio **David** kao **čovjeka po svome srcu** koji će **vršiti svu njegovu volju**. Stih 22 spaja navode iz Ps 89,20 i 1 Sam 13,14.

13,23 Iz govora o Davidu, Pavao je lako i hitro prešao na **Isusa**, Davidova **potomka**. Kao što je netko dobro rekao: "Svi putovi u Pavlovu propovijedanju vode Kristu." Nama je možda teško shvatiti kolika je smjelost trebala kako bi se narodu **Izraela** najvijestilo da je **Isus Spasitelj** kojega im je po svom obećanju poslao **Bog**. To baš i nije bilo svjetlo u kojem su navikli gledati **Isusa**!

13,24 Nakon tog kratkog uvoda Pavao se vraća na poslanje **Ivana Krstitelja**. Pred Kristovim **dolaskom** (tj. Isusovim javnim poslanjem) **Ivan je propovijedao krštenje pokajanja svemu narodu Izraelovu**. To znači da je najavio **dolazak Mesije** i rekao **narodu** neka se pokaje kako bi se pripravio za taj **dolazak**. **Pokajanje** su trebali obznaniti krštenjem u rijeci Jordanu.

13,25 **Ivan** ni na trenutak nije dopuštao da ga se smatra obećanim Mesijom. Sve do trenutka kad je **dovršavao svoje poslanje** uporno je tvrdio da on **nije onaj** o kome su govorili proroci. U stvari, on **nije bio dostojan odriječiti sandale onome čiji je dolazak najavljavao**.

13,26 Oslovlivši svoje slušateljstvo kao **braću i sinove roda Abrahamova**, Pavao ih podsjeća da je **riječ spasenja ovoga najprije bila poslana narodu Izraela**. Isus je došao k izgubljenim ovcama doma Izraelova. I učenici su upućeni da najprije njima propovijedaju Poruku.

13,27.28 Ali narod **Jeruzalema i njihovi glavari** nisu prepoznali Isusa kao dugo očekivanog Mesiju. Nisu shvatili da je on

taj o kome su pisali **proroci**. Kad su svake **subote** slušali predskazanja o Mesiji, nisu ih povezali s Isusom iz Nazareta. Umjesto toga oni su, **osudivši ga**, sami postali sredstvo ispunjenja tih stihova. **Iako ne nadoše u njem nikakva razloga za smrt predaše ga Pilatu da ga pogubi**.

13,29 U prvom dijelu stiha "su" se odnosi na židovski narod koji je odbacivši Mesiju ispunio Pisma. U drugom dijelu stiha govori se o Josipu iz Arimateje i Nikodemu koji su s ljubavlju sahranili tijelo Gospodina Isusa Krista.

13,30.31 Činjenica da je Isus uskrsnuo od mrtvih bila je dobro potvrđena. **Oni koji su došli s Isusom iz Galileje** u Jeruzalem još su uvijek bili živi i njihovo se svjedočanstvo nije moglo poreći.

13,32.33 Apostol nadalje proglašava da se u Isusu **ispunilo obećanje** o Mesiji koje je u starom Zavjetu **dano ocima**. Najprije, ono je bilo **ispunjeno** Njegovim rođenjem u Betlehemu. Pavao u Kristovom rođenju vidi ispunjenje Psalma 2,7 gdje Bog kaže: "Ti si **Sin moj, ja te danas rodih**." Taj stih ne znači da je Krist počeo biti Sin Božji kad se rodio u Betlehemu. On je bio Sin Božji svu vječnost, ali se očitovao svijetu kao Sin Božji po svom utjelovljenju. Psalm 2,7 ne treba uzimati kako bi se poricalo Kristovo vječno sinovstvo.

13,34 Uskrsnuće Gospodina Isusa prikazano je u 34. stihu. Bog ga je **uskrsio od mrtvih da se više nikad ne vrati u raspadljivost**. Potom Pavao navodi Iz 55,3: "Dat ću vam **svetinje Davidove**." Taj navod predstavlja teškoću prosječnom čitatelju. Kakve uopće veze može imati taj stih iz Izajee s Kristovim uskrsnućem? Na koji je način Spasiteljevo uskrsnuće povezano s Božjim savezom s **Davidom**?

Bog je **Davidu** obećao vječno prijestolje i kraljevstvo, kao i potomka koji će zauvijek sjediti na tom prijestolju. U međuvremenu je **David** umro i njegovo se tijelo vratilo u prah. Kraljevstvo je nastavilo postojati nešto malo godina nakon **David**a, ali je potom Izrael oko četiri stotine godina

bio bez kralja. Davidova linija nastavila je postojati tijekom godina sve do dolaska Isusa iz Nazareta. On je po Josipu baštino zakonsko pravo na **Davidovo** prijestolje. Josip je bio njegov zakonski, iako ne i prvi otac. Gospodin Isus je bio izravni **Davido**v potomak po Mariji.

Pavao naglašava da su **sigurni** blagoslovi obećani **Davidu** našli svoje ispunjenje u Kristu. On je **Davidov** potomak koji će sada sjesti na **Davidovo** prijestolje. Budući da je on **uskrnuo od mrtvih** i živi snagom vječnoga života, vječni vid Božjeg saveza s **Davidom** ostvaren je u Kristu.

13,35 To je nadalje istaknuto u 35. stihu gdje apostol navodi Ps 16,10: "**Nećeš dopustiti da Svetac tvoj ugleda raspadljivosti.**" Drugim riječima, budući da je Gospodin Isus uskrnuo od mrtvih, smrt više nema moć nad njime. On više nikada neće umrijeti niti će njegovo tijelo **vidjeti raspadljivost**.

13,36.37 Iako je riječi Psalma 16,10 izrekao **David**, on nije govorio o sebi. **Nakon što je svome naraštaju poslužio po volji Božjoj** umrije, **bi pokopan** i njegovo se tijelo vratilo u prah. Ali Gospodin Isus je treći dan, prije nego mu je tijelo moglo iskusiti **raspadanje**, **uskrišen** od mrtvih.

13,38 Na temelju Kristova Djela, kojemu je uskrnuće božanski pečat, Pavao sada oprostjenje **grijeha** može najaviti kao trenutnu stvarnost. Zapazite njegove riječi: "... **po Ovome** (čovjeku) **vam se navješćuje oprostjenje grijeha!**"

13,39 Ali ima i nešto više od toga. Pavao sada može najaviti potpuno i besplatno opravdanje od svega. To je nešto što **Mojsijev Zakon** nikada nije mogao ponuditi.

Opravdanje je Božji čin po kojemu on ubraja ili proglašava pravednim bezbožne grešnike koji prime njegova Sina Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja. To je zakonski čin koji se zbiva u umu Božjemu i po kojemu je grešniku izbrisana svaka optužba protiv njega samoga. Bog s pravom može razriješiti grešnika od krivnje jer je kazna za njegove grijeha u potpuno-

sti naplaćena na križu zastupničkim djelom Gospodina Isusa Krista.

Na prvi bi se pogled moglo shvatiti da **Mojsijev Zakon** može opravdati od ponečega, a da po Kristu osoba može primiti opravdanje od mnogočega drugog. Ali to uopće nije to naučavanje. **Zakon** nikada ne može nekoga opravdati – samo prokleti. Pavao tu govori da se po vjeri u Krista čovjek može **opravdati od** svake optužbe i krivice koja bi mogla biti iznesena protiv njega – opravdanje koje se nikada ne može zadobiti pod **Mojsijevim Zakonom**.

13,40.41 Tada apostol zaključuje svoju poruku ozbiljnom opomenom onima koji bi se našli u kušnji odbaciti Božju veliku ponudu trenutnog spasenja. On navodi iz Habakuka 1,5 (i možda dijelove Izaije 29, 14 i Izreka 1,24-31) gdje Bog upozorava **preziratelje** njegove riječi da će izliti na njih takav gnjev da ne bi ni **vjerovali** kad im on ne bi unaprijed rekao. U Pavlovo doba to bi se moglo odnositi na razorenje Jeruzalema (70. godine po Kristu), ali bi također uključivalo Božju vječnu osudu nad onima koji odbace njegovog Sina.

13,42.43 Kad je završilo bogoslužje u **sinagogi**, **mnogi Židovi i pobožni** obraćenici na židovstvo s dubokim su zanimanjem **pošli za Pavlom i Barnabom**. To dvoje Božjih slugu srdačno su ih ohrabрили da **ustraju u milosti Božjoj**.

13,44 Tjedan dana kasnije Pavao i Barnaba vratili su se u sinagogu da dovrše gdje su stali. **Gotovo se sav grad** okupio **čuti riječ Božju**. Služba te dvojice odanih propovjednika ostavila je dubok dojam na mnoge ljude.

13,45 Ipak, omiljenost te "tuđe poruke" **ispunila je Židove zavišću** i srdžbom. Otvoreno su se suprotstavili Pavlovoj poruci te ga počastili teškim i žestokim riječima.

13,46.47 **Pavao i Barnaba** se nisu dali olako zastrašiti. Objasnili su da su obvezni najprije proglasiti Poruku svim Židovima, ali budući da su oni odbacili Poruku i time na se navukli prokletstvo **ne smatrajući se dostojnima vječnoga života**, propo-

vjednici su najavili da će se s evanđeljem okrenuti k poganima. Ako li je potrebno ikakvo ovlaštenje za takav prekid sa židovskom tradicijom, onda će to biti riječi iz Izaije 49,6. U stvari, u tome stihu Bog govori Mesiji kad kaže: "Postavih te za svjetlost poganima da budeš na spasenje do nakraj zemlje." Ali Duh Božji dopušta tim Mesijinim slugama da primijene te riječi na sebe, budući da su oni njegovo sredstvo u donošenju svjetla i spasenja poganskim nacijama.

13,48 Ako je taj proglas spasenja za pagane razbjesnio Židove, donio je golemu radost prisutnim poganima. Oni proslaviše Riječ Gospodinovu koju su čuli. Svi koji su bili određeni za život vječni, povjerovali su. Taj je stih jednostavan iskaz o Božjem suverenom izboru. Treba ga prihvatiti takvog kakav jest i vjerovati. Biblija jasno naučava da je Bog neke izabrao prije utemeljenja svijeta da budu u Kristu. S jednakinam naglaskom naučava i da je čovjek slobodan upravljati svojom dušom i da će biti spašen ako prihvati Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja. Božanski odabir i ljudska odgovornost oboje su biblijske istine i ni jednu ne treba naglašavati na račun druge. I dok izgleda da su u sukobu, taj sukob postoji samo u ljudskom a ne u Božjem umu.

Ljudi su prokleti zbog vlastitog odabira, a ne nekom Božjom odlukom. Kad bi čovječanstvo primilo što po pravdi zaslužuje, svi bismo bili izgubljeni. Ali Bog nam u svojoj milosti pristupa i neke spašava. Ima li on pravo to učiniti? Naravno da ima. Nauk o Božjem suverenom izboru jest nauk koji Bogu daje pravo mjesto kao Vladaru svemira koji može činiti kako sâm odluči i koji nikada ne odlučuje učiniti nešto nepravedno ili bezobzirno. Mnoge naše poteškoće glede te teme bile bi riješene kad bismo se mali na umu Erdmanove riječi:

Suverenost Božja je savršena; ipak je on nikada ne primjenjuje kako bi prokleo one koji se trebaju spasiti, nego radije spašava one koji su zaslužili da budu izgubljeni.⁵⁶

13,49.50 Usprkos protivljenju Židova, riječ se Gospodinova pronese cijelom pokrajinom. To je još više uzbudilo protivničku stranu da se protivi i ometa.

Židovi su nagovorili neke pobožne žene, obraćenice na židovstvo, ugledne u društvu, da se pobune protiv misionara. Za promicanje svojih opakih namjera iskoristili su i gradske prvake. Podigla se takva oluja progona da su Pavao i Barnaba nasilno protjerani iz toga kraja.

13,51.52 U skladu s Gospodinovom putem (Lk 9,5; 10,11) otrešli su prašinu sa svojih nogu i prešli u IKONIJ. Ipak, kršćani taj događaj ne smatraju porazom ili povlačenjem jer čitamo da se ispunjavahu radošću i Duhom Svetim. Ikonij, smješten jugoistočno od Antiohije u Maloj Aziji, danas se zove Konya.

14,1.2 U Ikoniju, kao i u drugim gradovima gdje je bila sinagoga, Pavlu i Barnabi je dopušteno propovijedati u skladu s običajem koji je vladao među Židovima tog doba. Duh Božji je popratio Riječ s takvom snagom da je velik broj Židova i poganskih prozelita prihvatio Gospodina Isusa. To pak je izazvalo bijes Židova koji su odbili pokoriti se evanđelju pa su oni zauzvrat uzbunili pagane protiv braće. U Djelima su nevjerni Židovi bili poticatelji mnogih progona apostolâ, premda oni sami nisu nužno i provodili kažnjavanje. Oni su bili majstori u uvjeravanju pogana da sprovedu njihove opake namjere.

14,3 Iako su znali da nailaze problemi, propovjednici su nastavili smjelo govoriti u ime Gospodina koji je potvrdio božansku narav Poruke davši im moć da čine znamenja i čudesa. Znamenja i čudesa su dvije različite riječi za čudâ. Izraz "znamenje" jednostavno znači da čudo prenosi neku pouku, dok izraz "čudo" navodi da ono stvara osjećaj prestravljenosti.

14,4-7 Kako je u gradu rasla napetost, nastale su stranke. Jedni su pristali uz Židove, drugi uz apostole. Naposlijetku su nevjerni pogani i Židovi krenuli u odlučni napad na apostole.⁵⁷ Kako bi izbjegli ka-

menovanje, prebjegli su u gradove **LIKA-ONJE**, **LISTRU** i **DERBU**, područje u središtu Male Azije. Ne gubeći gorljivost nastavili su **navješćivati evanđelje** po cijelom tom području.

Kad je Pavlu i Barnabi zaprijetilo kame-
novanje **prebjegli su u Likaoniju**. U nekim drugim prigodama za svog misionarskog rada izgleda da su ostajali usprkos opasnostima. Zašto su u nekim prigodama bježali a u drugima ostajali? Izgleda da za to nema valjana objašnjenja. Veliko načelo za upravljanje u Djelima apostolskim jest vodstvo Duha Svetoga. Ti su ljudi živjeli u bliskom i prisnom zajedništvu s Gospodinom. Ostajući u njemu primali su čudesne upute od božanskoga uma i volje. Njima je to bilo važnije negoli dobro uređen skup pravila ponašanja.

14,8.9 U **Listri** su misionari susreli čovjeka koji je bio **hrom** od rođenja. Dok je slušao **Pavla** kako govori, iskazao je neobično zanimanje. **Pavao** je nekako shvatio da taj čovjek **ima vjeru u ozdravljenje**. Premda nije rečeno kako je **Pavao** to znao, vjerujemo da je istinskom evangelizatoru dana sposobnost prosuđivanja stanja duša s kojima se bavi. Takav je sposoban razlikovati je li netko samo znatiželjan ili je u stvarnom duševnom problemu zbog uvjerenosti u svoju grešnost.

14,10-12 Čim je **Pavao** zapovjedio čovjeku da ustane **na svoje noge**, ovaj **poskочи i prohoda**. Budući da je čudo izvedeno javno, i budući da je **Pavao** nesumnjivo privukao značajnu pozornost govoreći **jakim glasom**, stvorio je snažan dojam **na mnoštvo**. Ljudi su se, u stvari, okupili kako bi odali štovanje – **Barnabi** kao **Jupiteru** a **Pavlu** kao **Merkuru**.⁵⁸ Ljudi su stvarno vjerovali da su im njihovi **bogovi** došli u posjet u likovima dvojice misionara. Zbog navedenog razloga **Barnabu** su smatrali vrhovnim bogom. Budući da je **Pavao** držao govor, proglasili su ga **Merkurom**, **Jupiterovim** vjesnikom.

14,13 Čak je i **Jupiterov svećenik** bio uvjeren da se zbio božanski posjet; dojurio

je iz **hrama**, koji se nalazio na prilazu **njihovu gradu**, s **volovima** i **vijencima** za veličanstvenu žrtvu. Sav taj pokret bio je lukaviji oblik opasnosti za kršćansku vjeru nego li svi ostali opisani oblici protivljenja. Za kršćanskog djelatnika veća pogibelj od progona jest sklonost ljudi da svoju duhovnu pozornost ne usredotoče na Krista nego na njegove sluge.

14,14.15a Ispočetka **Barnaba** i **Pavao** nisu shvatili što namjerava svjetina jer nisu razumjeli likaonsko narječje. Čim je misionarima postalo jasno da im se ljudi spremaju pokloniti kao bogovima, **razdriješe svoje halje** u znak javnoga prosvjeda i ožalošćenosti. Tada **uletješe među mnoštvo** i uzbuđenim ih riječima odvrćaće da ne čine tu glupost. Nisu oni bogovi, nego **samo ljudi** isto kao i Likaonjani. Njihova je želja bila samo donijeti im dobru vijest **da se obrate** od bezivotnih idola **živome Bogu**.

14,15b-17 Očito je da **Pavao** i **Barnaba** ne navode Stari zavjet tim poganima kao što su to činili Židovima. Radije su počinjali pripoviješću o stvaranju, predmetom neposredna zanimanja poganskih naroda u svim stoljećima i razdobljima. Misionari su im objasnili kako je **u prošlim naraštajima Bog dopuštao svim narodima da idu vlastitim putovima**. Ipak su oni čak i tada u Stvorenju i u Božjoj skrbi imali dokaze o Božjem postojanju. **On** je bio taj koji im je pun ljubavi davao **kišu** i **plodna razdoblja puneći njihova srca hranom i radošću**. Ovaj posljednji izraz je opisni način kako reći da je pribavljajući **hranu** za njihove tjelesne potrebe **Bog** ispunio njihova **srca radošću** koja proizlazi iz uživanja u hrani.

14,18 Poruka je donijela željeni rezultat no ljudi su nerado odustali od namjere da **žrtvuju** Gospodinovim slugama.

14,19.20 Uto su u **Listru** stigli **Židovi** iz pizijske **Antiohije** i **Ikonijsa** te prekinuli **Pavla** i **Barnabu**. Uspjeli su okrenuti pogansko stanovništvo protiv misionara. Ista svjetina koja ih je htjela veličati kao bogo-

ve, sada je **kamenovala Pavla i odvukla ga iz grada** misleći da je mrtav.

Kelleyovo tumačenje ovog odjeljka jest:

A zašto? Samo to odbijanje počasti koje su Listrani bili spremni iskazati im najveća je uvreda čovjeku i dovodi do toga da povjeruje najodvratnije laži o onima kojima se spremao klanjati. Ljudi se uznose zbog ljudskog obožavanja; biti u tome osujećen uskoro se pretvara u mržnju a možda i smrt onih koji žele častiti jedinoga Boga. Tako je bilo i ovdje. Umjesto da promjene mišljenje kao Maltežani (koji su najprije smatrali Pavla ubojicom a zatim bogom, Dj 28,6) oni slušaju židovske lažne optužbe, iako inače preziru Židove, te kamenuju kao lažnog proroka onoga kome su malo prije htjeli žrtvovati, odvlače ga iz grada i ostavljaju kao mrtvoga.⁵⁹

Je li Pavao zaista bio **mrtav** nakon kamenovanja? Ako je to slučaj koji navodi u 2 Kor 12,2, ni on sâm to ne zna. Najbolje što možemo reći jest da je njegov oporavak bio čudesan. Kad ga **okružiše učenici, ustane i uđe u grad** s njima. **Sutradan ode s Barnabom u DERBU.**

14,21 Skrb za osobnu sigurnost nije bila ono najvažnije u umovima misionara. To je očigledno iz činjenice da su se, **kad su najvijestili evanđelje u Derbi, vratili u LISTRU**, mjesto Pavlova kamenovanja. To ilustrira ono što je poznato kao "snaga oporavka i brzi povratak".

Iako tu nije spomenut Timotej, on je mogao biti spašen po Pavlovom propovijedanju nekako u to doba. Kad je apostol sljedeći put posjetio Listru, Timotej je već bio učenik i braća su ga visoko cijenila (Dj 16,1.2). Ipak, činjenica da Pavao kasnije govori o njemu kao svom pravome sinu u vjeri (1 Tim 1,2) ne znači *nužno* da ga je Pavao zadobio za Krista. On je mogao biti "pravi sin" nasljedujući primjer Pavlova života i službe.

Kad su dovršili djelo u **Listri**, misionari ponovno običu **IKONIJ** i piziđijsku **Antiohiju** gdje su već bile utemeljene crkve. Svrha tog posjeta bilo je ono što nazivamo "izgrađivanje". Njima nikada nije bilo dovoljno samo propovijedati evanđelje i vid-

jeti duše pridobivene za Spasitelja. Nakon toga su pokušavali izgrađivati vjernike u najsvetijoj vjeri, osobito tako što su ih naučavali istine o crkvi i njezinoj važnosti u Božjem programu. Erdman ističe:

Cilj pravilnog misijskog programa na terenu jest osnutak crkava koje same upravljaju, same se održavaju i same se množe. To je uvijek bila Pavlova namjera i praksa.⁶⁰

14,22 Prava narav njihovog djela daljnog izgrađivanja bilo je **utvrđivati duše učenika** i jačati kršćane u vjeri poučavajući ih iz Riječi Božje. Pavao opisuje taj proces u Kol 1,28.29: "Mi upozoravamo svakoga koga susrećemo i naučavamo koga god možemo o svemu što znamo o Njemu tako da, ako je moguće, možemo svakoga čovjeka dovesti do pune zrelosti u Kristu Isusu. Ja to činim cijelo vrijeme svom snagom koju mi daje Bog" (JBP).

Poticali su ih **da ustraju u vjeri**. Taj je poticaj bio pravodoban zbog raširenih progona koji su tada vladali. S tim poticanjem išlo je podsjećanje **da nam je kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje**. To se odnosi na **kraljevstvo Božje** u njegovom budućem vidu kad će vjernici imati udjela u Kristovoj slavi. U **kraljevstvo se Božje** prije svega ulazi nanovorođenjem. Progoni i **nevolje** nemaju spasonosnu vrijednost. Ipak, onima koji sada vjerom **uđu u kraljevstvo Božje** obećano je da je put do buduće slave ispunjen **nevoljama**: "Ako doista zajedno trpimo – da zajedno bude-mo i proslavljeni" (Rim 8,17b).

14,23 U to su doba apostoli **određivali starješine u svakoj crkvi**. Glede toga treba dodati nekoliko primjedaba:

1. Novozavjetni starješine (prezbiteri) bili su pobožni, odrasli muškarci koji su provodili duhovno vodstvo u crkvi. Njih se naziva i biskupima i nadglednicima.

2. U knjizi Djela starješine nisu postavljane odmah čim je utemeljena crkva. To je učinjeno kad su apostoli ponovno posjetili crkve. Drugim riječima, tijekom toga vremena postojala je mogućnost da se očituje koga je Duh Sveti učinio starješinom.

3. Starješine su postavljali apostoli ili njihovi izaslanici. U to doba još nije bio napisan Novi zavjet koji bi dao izričite upute glede preduvjeta za starješine. Ipak, apostoli su znali koji su to preduvjeti i bili su sposobni izdvojiti muškarce koji ispunjavaju te biblijske zahtjeve.

4. Mi danas nemamo apostole koji bi određivali starješine. Ipak, znamo preduvjete potrebne za starješine (1 Tim 3; Tit 1). Stoga svaka mjesna skupština može prepoznati one koji ispunjavaju Božje zahtjeve za podpastire ovaca.

Nakon što su Pavao i Barnaba molili i postili, povjeriše te vjernike Gospodinu. Izgleda nam neobično da zajednice mogu nastati u tako kratko vrijeme, da ih misionari poučavaju tako kratko vrijeme, a ipak mogu tako svijetliti za Gospodina djelujući kao autonomne crkve. Odgovor je u silnoj snazi Svetog Božjeg Duha. Ipak, ta se snaga očitovala u životima muškaraca kao što su bili Pavao i Barnaba. Gdje god su išli vršili su silan utjecaj za Boga. Ljudi su uviđali zbiljnost u njihovim životima. Njihovo je javno propovijedanje bilo poduprto primjerom njihovih vlastitih života, a utjecaj tog dvojakog svjedočanstva bio je neizmjeran.

Stihovi 21-23 donose apostolski uzor – propovijedanje evanđelja, poučavanje obraćenika te utvrđivanje i jačanje crkava.

14,24-26 Kad prodoše pokrajinom Pizidijom, uputiše se na jug u PAMFILIJU. Ondje su ponovno posjetili PERGU, potom sišli u lučki grad ATALIJU gdje su se ukrkali na brod i odjedrili u ANTIOHIJU u Siriji. To je privelo kraju njihovo prvo misijsko putovanje. U Antiohiji ono bijahu predani milosti Božjoj za djelo koje su upravo izvršili.

14,27 Mora da je bilo radovanja kad su okupili crkvu u Antiohiji da čuje izvješće o misijskom djelovanju te dvojice velikih Božjih muškaraca. S prikladnom kršćanskom skromnošću ispropovijede sve što je Bog učinio s njima, i da je otvorio poganima vrata vjere. Nije se radilo o to-

me što su oni učinili za Boga, nego što se njemu svidjelo ostvariti po njima.

14,28 I ostali su u Antiohiji nemalo vremena s učenicima. Procjene se kreću između jedne i dvije godine.

MISSIONARSKA STRATEGIJA

Uzbudljivo je vidjeti kako je mala skupina neuglednih učenika što je živjela u neuglednom kutku svijeta bila prožeta veličanstvenom vizijom evangelizacije svijeta i kako su to provodili. Svaki se od njih osjećao izravno uključenim u tu zadaću i bezostatno joj se predao, to jest predala.

Velikim su djelom, uz svoje svagdanje obveze, evangelizirali mjesni vjernici. Oni su poput ogovaranja širili evanđelje po svom susjedstvu.

K tome su apostoli i drugi vjernici putovali iz kraja u kraj propovijedajući evanđelje i osnivajući crkve. Išli bi po dvoje ili u većim skupinama. Ponekad bi mladić išao sa starijim bratom; primjerice, Timotej s Pavlom.

U osnovi su postojala dva načina – osobna i masovna evangelizacija. Zanimljivo je primijetiti da je u svezi s ovom drugom propovijedanje većinom bilo bez pripreme i do nje bi došlo zbog neke mjesne okolnosti ili teškoće.

Skoro sve propovijedanje (opisano u Dje-lima) do kojeg je došlo, bilo je pod okolnostima koje su isključivale svaku mogućnost da propovjednik pripremi svoj govor; svaka od tih situacija bila je neočekivana.⁶¹

Kako je E. M. Bound rekao, njihovo propovijedanje nije bilo "vrhunska priredba" nego prije "prelijevanje života".

Apostole i njihove suradnike vodio je Duh Sveti ali je to vodstvo često potvrđivala njihova mjesna crkva. Tako čitamo kako su proroci i učitelji u Antiohiji položili ruke na Barnabu i Pavla te ih poslali na Prvo misijsko putovanje (13,2). Ponovno čitamo da je Timotej imao povjerenje braće u Listri i Ikoniju prije negoli je pošao s Pavlom (16,2). Pavla i Silu antiohijska je crkva preporučila milosti Božjoj uoči Drugog misijskog putovanja (15,40).

Obično se misli kako je njihova zemljopisna strategija bila ići u velike gradove i osnivati crkve kako bi onda te crkve evangelizirale okolna područja. To je možda pretjerano pojednostavljeno. U osnovi je njihova strategija bila, bilo da se radilo o malom ili o velikom gradu, slijediti vodstvo Duha Svetoga. Duh Sveti odveo je Filipa od probuđenja u Samariji do jednoga čovjeka na putu za Gazu (8,26-40). On je i Pavla odveo u Bereju (17,10) koju je Ciceron nazivao "gradom daleko od putova". Da budemo iskreni, u Djelima ne nalazimo neku utvrđenu, nepromjenjivu zemljopisnu strategiju nego vidimo suverenog Duha kako se kreće po vlastitoj volji.

Mjesne su crkve osnivane kad god bi se ljudi odazvali evanđelju. Te su zajednice davale trajnost i postojanost Djelu Božjemu. One su same upravljale, same se održavale i same promicale. Apostoli su posjećivali zajednice da jačaju i ohrabruju vjernike (14,21.22; 15,41; 20,1.2) te postavljaju starješine (14,23).

Na svojim misijskim putovanjima apostoli i njihovi sudrugovi ponekad su se sami održavali (18,3; 20,34); ponekad su primali darove od crkava ili pojedinaca (Fil 4,10.15-18). Pavao je radio kako bi namaknuo sredstva za sebe i za one koji su bili s njime (20,34).

Iako ih je njihova mjesna crkva *preporučila* milosti Božjoj a druge mjesne crkve *pomagale*, ipak mjesne crkve nisu njima *upravljale*. Oni su bili slobodni Božji djelatnici u naviještanju sveg Božjeg nauma i u tome da ne propuste ništa što je korisno (20,20).

Na svršetku svojih misijskih putovanja vratili bi se u svoju crkvu i izvijestili je kako je Gospodin po njima djelovao (14, 26-28; 18,22.23). To je dobar uzor koji mogu slijediti svi misionari u svakom razdoblju Crkve.

E. Sabor u Jeruzalemu (15,1-35)

15,1 Raspra koja je u Antiohijskoj crkvi nastala zbog obrezanja opisana je i u Gal

2,1-10. Na temelju oba izvješća dobivamo ovakvu sliku: **neka lažna braća iz crkve u Jeruzalemu** stigla su u Antiohiju i počela propovijedati u tamošnjoj zajednici. Srž njihove poruke bila je da se pogani moraju **obrezati** kako bi bili **spašeni**. Nije bilo dovoljno to što vjeruju u Gospodina Isusa Krista; moraju se podložiti i **Mojsijevom Zakonu**. To je, naravno, bio izravni napad na evanđelje milosti Božje. Istinsko evanđelje milosti naučava da je Isus na križu dovršio djelo nužno za spasenje. Sve što grešnik treba učiniti jest primiti Njega vjekom. Čim se uvode ljudske zasluge ili pak djela, to više nije milost. Pod milošću sve ovisi o Bogu a ne o čovjeku. Ako se dodaju neki uvjeti, to više nije dar nego dug. A spasenje je dar; ono nije zasluga ili zarada.

15,2,3 Pavao i Barnaba smjelo su se usprotivili tim promicateljima židovstva znajući da su došli lišiti poganske vjernike njihove slobode u Kristu Isusu.

Ovdje u Djelima 15 saznajemo da su braća iz Antiohije odlučila poslati **Pavla i Barnabu te neke druge ... u Jeruzalem k apostolima i starješinama**. U Gal 2,2 Pavao kaže da je u Jeruzalem otišao po viđenju. Naravno, to nije proturječe. Duh Božji otkrio je Pavlu da treba ići, a antiohijskoj je crkvi otkrio da ga braća trebaju poslati. Na putu za **Jeruzalem** skupina se zaustavljala na raznim mjestima u **Feniciji i Samariji** iznoseći izvješće o **obraćenju poganâ** i donoseći **veliku radost** gdje god bi to ispriopovijedali.

15,4 Kad su stigli u **Jeruzalem**, Pavao je otišao nasamo k **apostolima i starješinama** te ih potpuno izvijestio o evanđelju koje je propovijedao poganima. Oni su morali priznati da je to isto evanđelje koje oni propovijedaju Židovima.

15,5 Očito je to bio javni sastanak cijele crkve kad su **neki od farizeja**, koji su bili vjernici, **ustali i ustvrdili** da se pogani trebaju obrezati i **držati Mojsijev Zakon** kako bi u istinskom smislu bili učenici.

15,6 Iz petog stiha bi se moglo shvatiti da su, kad se donosila konačna odluka, bili

prisutni samo **apostoli i starješine**. Ipak, izgleda kako dvanaesti stih upućuje da je bila prisutna cijela crkva.

15,7-10 Kad je **Petar ustao** možda je opozicija pomislila kako će on poduprijeti njihov stav. Nakon svega, **Petar** je bio apostol obrezanih. No njihove su nade bile osuđene na propast. **Petar** je podsjetio slušatelje kako je prije nekoliko godina **Bog** odredio da **pogani** najprije **čuju evanđelje** s njegovih usana. To se zbilo u Kornelijevoj kući. Kad je **Bog** vidio da mu se srca tih **pogana** otvaraju u vjeri, dao im je **Duha Svetoga kao i Židovima** na Pedesetnicu. Tada **Bog** nije zahtijevao od **pogana** da se obrežu. Činjenica da su bili **pogani** nije ništa mijenjala; očistio je **njihova srca vjerom**. Budući da je **Bog** prihvatio **pogane** po načelu **vjere** a ne držanja Zakona, **Petar** je upitao skupštinu zašto misle da bi sada trebali razmišljati o **stavljanju pogana** pod **jaram Zakona** – **jaram koji ni njihovi oci ni oni nisu mogli nositi**. Zakon nikada nikoga nije spasio. Njegovo je poslanje bilo proklinjanje a ne opravdanje. Po Zakonu dolazi spoznaja grijeha, a ne spasenje od grijeha.

15,11 Petrova konačna odluka zavređuje osobitu pozornost. On je izrazio duboko uvjerenje da će se (Židovi) **po milosti Gospodina Isusa** (a ne po držanju Zakona) **spasiti jednako kao i oni** (pogani). Netko bi očekivao da **Petar**, kao Židov, kaže da će pogani biti spašeni jednako kao i Židovi. Ali **milost** ovdje nadilazi etničke razlike.

15,12 Nakon što je **Petar** završio, **Barnaba** i **Pavao** izvjestili su kako je **Bog** pohodio **pogane** i propovijedanje evanđelja popratio **znamenjima i čudesima**.

15,13.14 Apostol **Petar** je ispriповijedio kako je **Gospodin najprije** po njemu otvorio vrata **poganima**. **Pavao** i **Barnaba** pak su dodali svoje svjedočanstvo kako je **Gospodin** po njima djelovao u evangeliziranju **poganâ**. **Jakov** sada autoritativno ističe da je **Božja trenutačna namjera** za ovo doba pozvati od **pogana narod svojemu imenu**. To je u biti ono što im je prije toga

ispriповijedio i apostol **Šimun (Petar)**.

15,15-19 Tada je **Jakov** naveo **Amosa 9,11.12**. Zapazite da nije rekao kako je pozivanje od **poganâ** bilo ispunjenje **Amosova proročanstva**, nego radije da se **slaže s riječima prorokâ**. Crkva ne bi trebala smatrati čudnim što **Bog** sa spasenjem odlazi k **poganima** jer je to jasno predskazao u Starom zavjetu. **Bog** je unaprijed rekao da će **pogani** kao takvi biti blagoslovljeni, a ne da će morati postati vjerni Židovi.

Taj navod iz **Amosa** gleda na Tisućogodišnje kraljevstvo kad će **Krist** sjediti na **Davidovu prijestolju** a **pogani tražiti Gospodina**. **Jakov nije** natuknuo da je to proročanstvo ispunjeno u vrijeme kad on to govori. Rekao je kako je spasenje **poganâ**, koje je tada bilo u tijeku, u **skladu** ili **slaganju** s onime što je **Amos** rekao da će biti kasnije.

Jakovljeva je tvrdnja bila: **Najprije će Bog** pohoditi **pogane da između njih izvede narod svojemu imenu**. To je ono što se tada zbivalo (i još se uvijek zbiva). **Obraćeni pogani** uključivani su u Crkvu s obraćenim Židovima. Ono što se tada zbivalo u malom razmjeru (spasenje **poganâ**) kasnije će se zbiti u velikim razmjerima. **Krist** će se vratiti, obnoviti Izrael kao naciju i spasiti **sve narode koji će biti zvani njegovim imenom**.

Jakov je na suvremene događaje gledao kao na prvo **Božje** pohođenje **poganâ**. Osjećao je da je to prvo pohođenje u savršenom skladu s onim što je **Amos** predskazao – **buduće pohođenje poganâ** kad se **Krist** vrati kao Kralj. Ta se dva događaja **slažu** premda nisu jedan te isti događaj. Zapazite koji je poredak događaja:

1. Uzimanje od **poganâ narod Njegovu imenu** (st. 14) tijekom sadašnjeg razdoblja milosti.

2. **Obnova vjerujućeg dijela nacije Izraela** za **Kristova Drugog dolaska** (st. 16).

3. **Spasenje poganskih naroda** nakon **obnove Izraela** (st. 17). Te se **pogane** spominje kao **“sve narode na koje je zazvano ime moje”**.

Jakovljevi navod Amosa 9,11.12 jako se razlikuje od onog iz Starog zavjeta. Djelomice se ta razlika objašnjava činjenicom da Jakov očito navodi na grčkom jeziku. Ipak, navod se razlikuje i od onog iz Septuaginte. Jedno od objašnjenja jest da isti Duh Sveti koji je izvorno nadahnua riječi, sada dopušta da budu izmijenjene kako bi bile prikladne glede trenutne poteškoće. Drugo je da hebrejski rukopisi donose nekoliko različitih čitanja Amosa 9. Alford vjeruje kako može biti da je Jakov navodio iz prijevoda bliskog hebrejskom prihvaćenom tekstu, inače farizeji nikada ne bi prihvatili taj navod kao dokaz.

“**Nakon toga vratit ću se**” (stih 16). Jakov je već ustvrdio da je Božji program za sadašnje doba otvoriti vrata vjere **poganima**. Neće svi oni biti spašeni, ali će on **izvesti od njih narod svojemu imenu**. Sada Jakov dodaje da će **nakon toga**, to jest nakon što Crkva bude pozvana od narodâ, **Bog vratiti i ponovno sagraditi pali šator Davidov koji je u ruševinama**. Šator Davidov je slikoviti izraz koji opisuje njegovu kuću ili obitelj. Njegova obnova je predlika buduće obnove kraljevske obitelji i ponovna uspostava **Davidova prijestolja s Kristom koji će sjediti na njemu kao Kralj**. Izrael će tada postati sredstvo blagoslova svijetu. **Preostali će ljudi potražiti Gospodina, i svi narodi na koje je završeno ime Gospodinovo**.

Navod iz Amosa završava s tvrdnjom da su to riječi **Gospodina koji čini sve to**.

Stoga, budući da je Božja sadašnja namjera pozvati od **poganâ narod za sebe**, Jakov opominje da se ne uznemiruje **pogane** i ne prisiljava ih na vršenje Mojsijeva Zakona. Što se tiče spasenja sve što je potrebno jest vjera.

15,20 Ipak, on je predložio da se u pismu crkvi u Antiohiji svetima savjetuje da se **suzdržavaju od onoga što je okaljano idolima, od bluda, od udavljenoga i od krvi**. Na prvi pogled izgleda kako Jakov ovdje proturječi samome sebi. Nije li to jedan oblik zakonstva? Ne vraća li ih on na-

trag pod Zakon? Odgovor je da taj savjet uopće nema veze sa spasenjem. Predmet spasenja je već uređen. Ali taj savjet ima veze sa **zajedništvom** između židovskih i poganskih vjernika. I dok poslušnost tim uputama nije bila uvjet za spasenje, očito je bila od goleme važnosti za izbjegavanje oštih raskola u ranoj Crkvi.

Zabranjeno je bilo:

1. Okaljano idolima. U 29. je stihu objašnjeno da je to meso žrtvovano idolima. Ako bi pogani nastavili jesti ta jela, njihova židovska braća mogla bi se ozbiljno pitati jesu li prekinuli s idolopoklonstvom. Premda su i poganski kršćani mogli biti slobodni jesti takva jela, to bi mogao biti kamen posrtanja koji bi oslabio židovsku braću pa bi stoga bilo pogrešno.

2. Blud.⁶² To je bio glavni grijeh poganâ. Stoga je Jakovu bilo osobito važno pridružiti ga ostalom što je naveo. Nigdje i nikada u Bibliji nije povučena zapovijed o suzdržavanju od **bluda**. Ona je za trajnu primjenu u svim razdobljima.

3. Udavljeno. Ta se zabrana vraća na savez koji je Bog sklopio s Noom nakon potopa (Post 9,4). Stoga je to trajna odredba za ljudsku rasu a ne samo za naciju Izraela.

4. Krv. I ovo nas vraća na Post 9,4 i tako prethodi Mojsijevu Zakonu. Budući da savez s Noom nikada nije ukinut, držimo da su ti propisi važeći i danas.

15,21 Ovo objašnjava zašto su dani ti savjeti. U **svakom je gradu** bilo Židova koji su uvijek naučavali da je pogrešno činiti to protiv čega Jakov upozorava. Nije samo bilo pogrešno provoditi blud nego i jesti jela žrtvovana idolima, meso udavljenih životinja i krv. Ta zašto bi pogani sablaznili Boga čineći blud, ili sablaznili ljude čineći ono ostalo?

15,22 Nije izričito odlučeno da se pogani ne trebaju obrezati kako bi bili spašeni. Sljedeći korak je bio **poslati službenu bilješku o tome crkvi u Antiohiji**. Stoga **Apostoli i starješine** u Jeruzalemu, **zajedno sa svom crkvom**, odrediše **Judu zvanog Barsaba i Silu**, dvojicu vodećih

muževa među braćom, da se vrate u **Antiohiju s Pavlom i Barnabom**. Sila je je kasnije postao **Pavlov** suputnik i u poslanicama se spominje kao **Silvan**.

15,23-29 Tu je iznesena srž pisma. Zapazite da lažna braća koja su sišla iz Jeruzalema u Antiohiju nikada nisu primila potvrdu ili suglasnost crkve u Jeruzalemu (st. 24).

Trajno pouzdanje učenika u **Duha Svetoga** iskazana je u 28. stihu: **Jer učinilo se dobrim Duhu Svetome i nama ...** Netko je to nazvao "nadređenim sudjelovanjem Duha Svetoga".

15,30.31 Kad je pismo iz Jeruzalema pročitano u antiohijskoj crkvi, bilo je na golemo **ohrabrenje**. Tamošnji su učenici sada znali da ih je Bog spasio kao pogane, a ne tako da postanu Židovi.

15,32.33 **Juda i Sila** zadržali su se zbog nekih sastanaka glede službe na kojima su **ohrabrili** i izgradili **braću** u vjeri. Nakon dužeg radosnog zajedništva i služenja u Antiohiji, vratili su se u Jeruzalem.

15,34 Stiha 34 iz KJ tradicije nema u najstarijim ni u većini ostalih rukopisa (vidi NKJV bilješku). Očigledno su neki prepisivači mislili da će biti korisno unijeti tu informaciju kako bi se objasnilo očito proturječje između 33. i 40. stiha. U stihu 33 Sila je prikazan kako se vraća u Jeruzalem. Ali u 40. stihu vidimo ga kako se pridružuje Pavlu na njegovu Drugom misijskom putovanju. Očito je rješenje u tome da se Sila vratio u Jeruzalem, ali ga je tada Pavao pozvao da mu se pridruži na njegovim putovanjima.

15,35 **Pavao i Barnaba** ostali su u **Antiohiji** naučavajući i **propovijedajući riječ Gospodinovu**. Bilo je mnogo drugih Gospodinovih slugu koji su služili u skupštini. Događaji opisani u Gal 2,11-14 vjerojatno su se zbili u to doba.

F. Pavlovo Drugo misijsko putovanje u Malu Aziju i Grčku (15,36 – 18,22)

15,36-41 Došlo je vrijeme da se krene na Drugo misijsko putovanje. **Pavao** je

načeo tu temu predloživši **Barnabi** da ponovno posjete gradove gdje su ono ranije **propovijedali Riječ**. Kad je Barnaba zahtijevao da im se pridruži i njegov rođak **Marko**, **Pavao** se tome snažno usprotivio. Nije zaboravio kako se Marko **odvojio od njih u Pamfiliji** pa se nesumnjivo bojao da će to ponovno učiniti. **Prepirka između Barnabe i Pavla tako se zaoštrila** da se ta dvojica časnih Gospodinovih slugu **razdvojiše jedan od drugoga**. **Barnaba je sobom uzeo Marka i otplovio na Cipar**, mjesto svog rođenja i prvu postaju Prvog misijskog putovanja. **Pavao je izabrao Silu te proputovao SIRIJOM i CILICIJOM utvrđujući crkve**.

Stihovi 36 i 41 daju nam dodatan uvid u **Pavlov** istinski pastirski duh. Jednom je neki istaknuti učitelj odrazio tu Pavlovu brižnu skrb za narod Božji rekavši kako bi radije usavršio jednog svetoga za djelo služenja, negoli pozvao stotinu ljudi da započnu kršćanski životi

Postavlja se neizbježivno pitanje: Tko je bio u pravu, **Pavao** ili **Barnaba**? Možda su obje strane bile u krivu. Možda je **Barnaba** dopustio da na njegovu odluku utječe njegova prirodna privrženost **Marku**. Stih 39 govori da je nastala **oštra prepirka** između Pavla i **Barnabe**. "Oholost rađa samo svađu" (Izreke 13,10). Stoga su obojica bili krivi za uznositost u toj stvari. Oni koji misle da je **Pavao** bio u pravu, ističu kako sada **Barnaba** nestaje iz pripovijesti. Osim toga, **Pavao i Sila** su **od braće povjereni milosti Božjoj**, ali to nije rečeno za Barnabu i Ivana Marka. U svakom slučaju, lijepo je sjetiti se da je Marko na poslijetku uspio i tako se potpuno obnovilo Pavlovo povjerenje u njega (2 Tim 4,11).

SAMOUPRAVA MJESNE CRKVE

Sabor u Jeruzalemu možda na prvi pogled izgleda kao neka vrst denominacijskog vrhovnog suda. Ali činjenice govore drugačije.

Svaka mjesna skupština u prvim danima kršćanstva bila je autonomna – to jest sa-

ma je upravljala. Nije bilo saveza crkava sa središnjom vlasti nad njima. Nisu postojale denominacije pa nije bilo ni denominacijskih stožera. Svaka mjesna crkva odgovarala je izravno Gospodinu. To je prikazano u Otk 1,13 gdje Gospodin stoji usred sedam zlatnih svijećnjaka koji predstavljaju sedam azijskih crkava. Glavna misao je da nije bilo vladajućeg posrednika između pojedinih crkava i velike Glave Crkve. On je *izravno* upravljao svakom crkvom.

Zbog čega je to tako važno? Prvo: to sprečava širenje zablude. Kad su crkve povezane zajedničkom upravom, sile liberalizma, racionalizma i otpadništva mogu osvojiti svo područje tako da jednostavno zauzmu središnje stožere i denominacijske škole. Kad su crkve neovisne, neprijatelj se upušta u sukob protiv vojske odvojenih jedinca.

Drugo: samouprava mjesne crkve važna je zaštita kad vlada neprijateljski raspoložena vlast. Kad su crkve u savezu, totalitarna vlada može upravljati svima njima tako da jednostavno upravlja nekolicinom vođa u stožeru. Kad crkve odbijaju priznati bilo kakvu centraliziranu vlast, lakše im je u doba protivljenja prijeći u tajnost.

Mnoge današnje vlasti, bilo demokratske bilo diktatorske, pokušavaju ujediniti male neovisne crkve. Oni kažu da ne žele imati posla s velikim brojem mjesnih crkava nego sa središnjim povjerenstvom koje ih sve predstavlja. Vlade pokušavaju dovesti do tog jedinstva nudeći neke naklonosti i dobrobiti. Druge vlade pokušavaju ukazom prinuditi na ujedinjenje, kao što je to učinio Hitler za Trećega Reicha. U svakom slučaju, crkve koje popuste pod pritiskom gube svoj biblijski karakter kao i sposobnost da se odupiru modernizmu i nastavljanju djelovanja u doba progona.

Netko je mogao ustvrditi da su crkve spomenute u Djelima imale središnju upravu, naime, vijeće u Jeruzalemu o kojem smo upravo razmatrali. Ipak, brižno proučavanje tog odlomka pokazati će kako to

nije bilo neko službeno tijelo s upravnom moći. To je jednostavno bio skup apostola i starješina koji su djelovali savjetodavno.

Vijeće nije naredilo ljudima da dođu iz Antiohije; ovi su sami odlučili posavjetovati se s onima iz Jeruzalema. Odluka vijeća nije obvezivala crkve; jednostavno je ponuđena kao zajednički sud te skupine.

Povijest Crkve govori sama za sebe: kad god je postojao savez crkava pod središnjom upravom, ubrzavalo se propadanje. Najčišće svjedočanstvo za Boga održale su crkve koje su bile slobodne od vanjskog ljudskog utjecaja.

16,1.2 Kad se Pavao vratio u **DERBU** i **LISTRU** mora da su mu sjećanja navrla kao lastavice u štagalj. Sjećanje na kamenovanje u Listri moglo je u njemu izazvati bojazan od ponovnog dolaska. Ali apostol je znao da Bog ima svoje ljude u tom kraju i nikakva briga za osobnu sigurnost nije ga mogla odvratiti.

Kao što je rečeno, **Timotej** se vjerojatno obratio kroz Pavlovu službu tijekom njegova prvog posjeta **Listri** koja je očigledno **Timotejev** rodni grad. **Timotejeva** majka **Eunika** i baka **Loida** vjerojatno su bile židovske vjernice (2 Tim 1,5). Otac mu je bio Grk i možda tada više nije bio živ.

Pavlovo se srce uzradovalo kad je **od braće** u **Listri** i **Ikoniju** saznao da **Timotej** dobro napreduje u kršćanskoj vjeri. **Pavao** ga je pozvao da mu se pridruži na tom misijskom putovanju. Uvidamo kako apostoli ne samo da su radili u parovima, nego su sobom vodili i mlađu braću (**Marka** i **Timoteja**) kako bi ih poučili osobitim vidovima kršćanske službe. Koje li povlastice za te mladiće biti ujarmljen zajedno s prokušanim veteranima kršćanske misije.

16,3 Prije negoli je **Pavao** otputovao, obrezao je **Timoteja**. Zašto je to učinio kad je ranije čvrsto odbijao obrezati **Tita**? (**Gal 2,1-5**) Odgovor je jednostavan: u **Titovu** se slučaju radilo o temeljnom kršćanskom nauku, dok sada to nije bio slučaj. Lažni su učitelji ustrajali na tome da se čistokrvni poganin, kakav je bio **Tit**, treba obrezati

kako bi se spasio. Pavao je u tome prepoznao poricanje dostatnosti Kristovog djela pomirenja i nije to dopustio. Ovdje je bilo potpuno drugačije. Stanovnici toga kraja znali su da je Timotej po majci Židov. Pavao, Sila i Timotej kreću na djelo širenja evanđelja. Ponajprije i najčešće će susretati Židove. Kad bi ti Židovi znali da Timotej nije obrezan, ne bi ga htjeli slušati; a da jest, ne bi bilo mogućnosti protivljenja zbog tog razloga. Budući da je obrezanje bilo nešto obredno i nevažno a ne doktrinarno važno, Pavao je podvrgnuo Timoteja tom židovskom obredu. Pavao je svima postao sve kako bi pošto-poto neke spasio (1 Kor 9,19-23).

Tumačenje da je Pavao obrezao Timoteja kako bi postigao da Židovi slušaju evanđelje snažno je potvrđeno riječima: **i obreza ga zbog Židova koji bijahu u onim mjestima, jer su svi znali da mu otac bijaše Grk.**

16,4-5 I dok su trojica misionara prolazila gradovima Likaonije, predavali su crkvama odredbe koje su donijeli apostoli i starješine u Jeruzalemu. Te su odredbe, ukratko, bile:

1. Što se tiče spasenja, dostatna je vjera. Obrezanje i držanje Zakona ne treba dodavati vjeri kao uvjet za spasenje.

2. Spolna nemoralnost (bludnost) zabranjena je svim vjernicima svih razdoblja ali je ta odluka vjerojatno upućena prvenstveno obraćenim poganima, budući da je to bio (i ostao) njihov ukorijenjeni grijeh.

3. Meso žrtvovano idolima, meso udavljenih životinja i krv bili su zabranjeni za jelo; i to nije bilo bitno za spasenje nego da bi olakšalo zajedništvo između židovskih i poganskih vjernika. Neke od tih uputa kasnije su prepravljene (vidi 1 Kor 8-10, 1 Tim 4,4,5).

Kao ishod službe tih muškaraca crkve su se učvršćivala u kršćanskoj vjeri i broj im je danomice rastao.

16,6-8 Ovi su stihovi od životne važnosti jer pokazuju nadzorništvo i vodstvo Duha Svetoga u misionarskoj strategiji

apostola. Nakon obilaska crkava u **FRIGIJI** i **GALACIJI** mislili su otići u pokrajinu Aziju, na zapad Male Azije, ali im je **Duh Sveti** zabranio. Nije nam rečeno zašto; neki su ustvrdili da je možda po Božjem naumu to područje bilo odijeljeno za Petra (vidi 1 Pt 1,1). No oni su otputovali u pokrajinu **MIZIJU**. Ona je u stvari bila uključena u pokrajinu Aziju, ali oni očito u njoj nisu propovijedali. Kad su namumili poći sjeveroistočno u **Bitiniju**, uz obalu Euksinskoga (Crnoga) mora, **Duh im ne dopusti**. Tako su pošli izravno na zapad u priobalni grad **TROADU**. Odatle su misionari mogli vidjeti preko Egejskog mora prema Grčkoj, pragu Europe.

Ryrie piše:

Azija je trebala evanđelje, ali to nije bio Božji trenutak. Potreba nije utjecala na njihov poziv. Upravo su došli s istoka; bilo im je zabranjeno ići na jug ili na sjever, a nisu se odveć ni uzdali da ih Gospodin vodi na zapad – čekali su njegove točne upute. Sama logika nije osnova za poziv.⁶³

16,9 Noću je Pavao u viđenju vidio nekog Makedonca koji ga poziva da prijeđe i pomogne im. **MAKEDONIJA** je bila sjeverni dio Grčke i ležala je zapadno od Troade. Svjesno ili nesvjesno, **Makedonija** (i cijela Europa) trebala je evanđelje izbaviteljske milosti. Gospodin je zatvorio vrata u Aziji tako da njegovi sluge ponesu dobru vijest u Europu. Stalker to oslikava:

Makedonac predstavlja Europu, a njegov poziv u pomoć potrebu Europe za Kristom. Pavao je u viđenju prepoznao božanski poziv i već je sljedeći zalazak sunca koje je svojim zlaćanim zrakama obasjavalo Hellespont, osvjetljavao njegov lik na palubi broda kao dokaz da kreće prema obali Makedonije.⁶⁴

16,10 Ovdje nastupa značajna promjena osobne zamjenice *on* u *mi*. Općenito se vjeruje da se Luka, pisac Djela, tada pridružio Pavlu, Sili i Timoteju. Odavde pa nadalje on bilježi događaje kao očevidac.

BOŽANSKO VODSTVO

Kako bi djelotvorno djelovala na Zemlji, rana je Crkva ovisila o vodstvu svoje

Glave u Nebu. Ali kako je Gospodin Isus obznanjivao svoju volju svojim slugama?

Prije negoli je uzašao otkrio im je svoju općenitu strategiju rekavši: "Bit ćete mi svjedoci i u Jeruzalemu i po svoj Judeji i Samariji, i sve do nakraj zemlje" (Dj 1,8). Nakon svog uzašašća na nekoliko im je načina obznanjivao svoju volju.

Petar i ostali učenici bili su vođeni starozavjetnim *Pismima* (Ps 69,25) u izboru Judina nasljednika (1,15-26).

U najmanje pet prigoda Gospodin je vodio ljude pomoću *viđenja* – Ananija (9,10-16); Kornelije (10,3); Petar (10,10.11.17); Pavao (dva puta, 16,9.10; 18,9).

Dva puta ih je vodio po *prorocima* (11,27-30; 21,10-12).

U drugim prigodama kršćani su bili vođeni *okolnostima*. Primjerice, bili su raspršeni ili tjerani progonom (8,1-4; 11,19; 13,50.51; 14,5.6). Građanske su vlasti zaiskale da Pavao i Sila napuste Filipe (16,39.40). Kasnije su vlasti odvele Pavla iz Jeruzalema u Cezareju (23,33). Okolnosti Pavlova priziva caru odredile su njegovo putovanje u Rim (25,11), a kasniji brodolom utjecao je na raspored i smjer kretanja (27,41; 28,1).

Ponekad vodstvo dolazi po *savjetu i poticaju drugih kršćana*. Crkva u Jeruzalemu poslala je Barnabu u Antiohiju (11,22). Agab je preorekao glad i to je potaklo antiohijsku crkvu da pošalje pomoć sveti-ma u Judeji (11,27-30). Braća iz Antiohije poslala su Pavla i Barnabu u Jeruzalem (15,2). Crkva iz Jeruzalema poslala je Judu i Silu zajedno s Barnabom i Pavlom (15,25-27). Pavla i Silu braća su povjerala milosti Božjoj kad su ih izaslali na Drugo misijsko putovanje (15,40). Pavao je sobom poveo Timoteja kad je odlazio iz Listre (16,3). Braća iz Soluna poslala su Pavla i Silu u Bereju zbog prijetećeg nasilja (17,10). Braća iz Bereje pak su Pavla poslala dalje iz istog razloga (17,14.15). I konačno, Pavao je poslao Timoteja i Erasta u Makedoniju (19,22).

Uz spomenute načine vodstva nekoliko je slučajeva gdje izgleda da su ljudi *izravno* primali priopćenja božanske volje. Anđeo Gospodinov vodio je Filipa do etiopskog eunuha (8,26). Duh Sveti govorio je prorocima i učiteljima u Antiohiji kad su postili i molili (13,1.2). Pavlu i Timoteju Duh Sveti je zabranio propovijedati Riječ u Aziji (16,6). Kasnije su pokušali poći u Bitniju ali im Duh nije dopustio ići (16,7).

Da sažmemo; prvi su kršćani primali vodstvo:

1. kroz Pisma;
2. kroz viđenja i proročanstva;
3. kroz okolnosti;
4. kroz savjete i poticaje drugih kršćana;
5. kroz izravno priopćavanje, vjerojatno u nutrini i subjektivno.

16,11.12 *Otplovivši sjeverozapadno od Troade*, neumorni Kristovi veleposlanici najprije su se jednu noć usidriili na otoku **SAMOTRAKI**. *Sutradan* su se iskrcali na kopno u luci **NEAPOLIS**, udaljenoj oko dvjesto kilometara od **Troade**, i uputili se nekoliko kilometara u unutrašnjost, u **naseobinu FILIPE** koja je prvi grad tog djela **Makedonije**.

16,13-15 U Filipima očigledno nije bilo sinagoge ali su Pavao i njegovi suputnici doznali da se neki Židovi **subotom** okupljaju kod **rijeke** izvan **grada**. Došavši tamo, našli su skupinu **žena** na molitvi, a među njima jednu **imenom Lidija**. Ona je vjerojatno bila obraćenica na židovstvo. Potjecala je iz **grada Tijatire**, zapadnog maloazijskog okruga Lidije. Preselila je u Filipe gdje je bila **prodavačica** grimizno obojene tkanine. **Tijatira** je bila na glasu zbog svojih boja.

Ne samo da je njezino uho bilo otvoreno za evanđelje nego i **srce**. Nakon što je primila Gospodina Isusa, **bi krštena ona i dom njezin**. Naravno, i članovi njezina **doma** obratili su se prije krštenja. Ne spominje se da je Lidija bila udana; **njezin dom** mogli su biti samo sluga.

Lidija se nije spasila dobrim djelima, ali je bila spašena da ih čini. Zbiljnost svoje

vjere dokazala je time što je svoj dom otvorila Pavlu, Sili, Luki i Timoteju.

16,16-18 Jedan dan kad su **Pavao** i njegovi suputnici išli na mjesto **molitve** sreli su neku **mladu sluškinju koja je imala vračarskoga duha**. Kako je ona bila opsjednuta zloduhom mogla je proricati budućnost i donositi druga zapanjujuća otkrivenja. Na taj je način **donosila** znatnu zaradu svojim gospodarima.

Otkad je **srela** kršćanske misionare ona je **mnogo dana** hodala za njima i vikala: **“Ovi su ljudi sluge Boga Svevišnjega i navješćuju vam put spasenja!”** To što je rekla bilo je *istina*, ali je **Pavao** znao za nešto bolje negoli primati svjedočanstvo od zloduhâ. Osim toga, rastužilo ga je bijedno stanje te ropkinjice. Stoga je u svemoćno ime **Isusa Krista** zapovjedio **zloduhu da iziđe iz nje**. Istog je trenutku bila oslobođena tih strašnih okova te postala zdrava i razumna osoba.

ČUDESNA

Čudesa prožimlju pripovijedanje Djela apostolskih. Evo nekih od najistaknutijih: Čudo dara jezika (2,4; 10,46; 19,6).

- Ozdravljenje hromoga kod vratiju Hrama (3,7).
- Trenutna osuda i smrt Ananije i Safire (5,5.0).
- Izbavljenje apostolâ iz tamnice (5,19).
- Saulov susret s proslavljenim Kristom (9,3-6).
- Petrovo iscjeljenje Eneje (9,34).
- Vraćanje Košute u život (9,40).
- Petrovo viđenje platna spuštenog s neba (10,11).
- Petrovo izbavljenje iz tamnice (12,7-10).
- Anđelovo smaknuće Heroda (12,23).
- Osuda i osljepljenje vračara Elime (13,11).
- Pavlovo iscjeljenje bogalja u Listri (14,10).
- Pavlov oporavak nakon kamenovanja u Listri (14,19.20).
- Pavlovo viđenje Makedonca koji poziva u pomoć (16,9).

- Pavlov izgon zlog duha iz djevojke u Filipima (16,18).
- Izbavljenje Pavla i Sile iz tamnice u Filipima (16,26).
- Pavlovo oživljavanje Eutiha (20,10.11).
- Agabovo proročanstvo (21,10.11).
- Pavlovo izbavljenje od otrovnice na Malti (28,3-6).
- Ozdravljanje Publijeva oca od groznice (28,8).
- Iscjeljivanje od bolesti drugih Maltežana (28,9).

K tome je rečeno da su apostoli činili čudesa i znamenja (2,43); Stjepan je činio velika čudesa i znamenja u narodu (6,8); Filip je činio čudesa i znamenja (8,6.13); Barnaba i Pavao činili su znamenja i čudesa (15,12); Bog je činio čudesa po Pavlovim rukama (28,9).

U proučavanju Djela neizostavno se javlja pitanje: “Trebamo li i mi danas očekivati čudesa?” Dvije su krajnosti koje trebamo izbjegavati u odgovoru na to pitanje. Prva je stav da bismo, budući da je Isus Krist isti jučer, danas i zauvijek, trebali vidjeti ista čudesa koja nalazimo u ranoj Crkvi.

Suprotna krajnost jest da su čudesa bila samo za prve dane Crkve i da ih mi danas nemamo pravo očekivati.

Istina, Isus Krist isti je jučer, danas i zauvijek (Heb 13,8) no to ne znači da se njegove božanske metode nikada ne mijenjaju. Primjerice, pošasti koje je Bog poslao na Egipat nikad se nisu ponovile. Njegova je moć ista. On još uvijek može izvoditi svaku vrst čudesa. Ali to ne znači da on *mora* izvoditi ista čudesa u svakom razdoblju. On je Bog beskrajne raznolikosti.

S druge strane, ne trebamo odbijati čudesa kao da ne spadaju u razdoblje Crkve. Malo je preolako poslagati čudesa u dispensacijske pretince i zadovoljiti se življenjem koje nikada ne nadilazi tijelo i krv.

Naši bi se životi trebali napajati nadnaravnom snagom. Neprestano bismo trebali gledati Božju ruku kako čudesno usmjera-va okolnosti. Na čudesan i tajanstven na-

čin trebali bismo iskusiti njegovo vodstvo. U životu bismo trebali iskusiti događanja koja nadilaze zakone slučajnosti. Trebali bismo biti svjesni da Bog uređuje susrete, otvara vrata, nadvladava protivljenje. Naše bi služenje trebalo obilovati nadnaravnim događanjima.

Trebali bismo doživjeti izravne odgovore na molitve. Kad naši životi dodirnu druge živote trebali bismo vidjeti da se događa nešto za Boga. Trebali bismo vidjeti njegovu ruku u slomovima, kašnjenjima, nezgodama, gubicima i prividnim tragedijama. Trebali bismo iskusiti izvanredna izbjavljenja i biti svjesni snage, hrabrosti, mira i mudrosti koji nadilaze naša prirodna ograničenja.

Ako svoj život živimo samo na prirodnoj razini, po čemu se onda razlikujemo od nekršćana? Božja je volja da naši životi budu nadnaravni – da iz nas istječe život Isusa Krista. Kad se to dogodi, nemoguće će se otopiti, zatvorena će se vrata otvoriti i snaga će poteći. Tada ćemo biti više nego ispunjeni Duhom; kad nam se ljudi približe osjetiti će iskre Duha Svetoga.

16,19-24 Umjesto da budu zahvalni što ta djevojka više nije opsjednuta, **njezini se gospodari** gorko ražaloste zbog gubitka zarade. **Oni stoga dovuku Pavla i Silu pred glavare (pretore)** i iznesu optužbe protiv njih. Uglavnom, optužili su ih da su buntovni **Židovi** koji pokušavaju poremetiti rimski način življenja. Svjetina se ponijela **nasilno a zapovjednici, strgnuvši halje s Pavla i Sile, zapovjede da ih se išiba**. Nakon poštenog šibanja misionari su bačeni u tamnicu a **tamničaru** su dane osobite upute **da ih dobro čuva**. On ih je nato zatvorio u **nutarnju tamnicu, a noge im osigurao kladama**.

U ovom poglavlju vidimo dvije Sotoni-ne glavne metode. Prvo je pokušao ostvariti lažno prijateljstvo – svjedočenje zlo-duhom opsjednute djevojke. Kad to nije uspjelo, odlučio se na otvoreni progon. Grant kaže: “Savez ili progon – to su dvije mogućnosti: lažno prijateljstvo ili rat.”

A. J. Pollock tumači:

Kako se samo đavao pobjedonosno radovao misleći da je naprasno prekinuo karijeru tih odanih slugu Božjih. Njegov je trijumf bio preuranjen – kao što uvijek i jest. U ovom se slučaju preokrenuo u njegov potpuni poraz i u napredovanje Djela Gospodnjeg.⁶⁵

16,25 **Oko ponoći su Pavao i Sila molili i pjevali**. Njihova radost uopće nije ovisila o zemaljskim okolnostima. Izvor sveg njihovog pjevanja bio je visoko u Nebu.

Morgan priznaje:

Svatko može pjevati kad su vrata tamnice otvorena a on oslobođen. Kršćaninova duša pjeva u zatvoru. Mislim da bi Pavao, da sam ja bio Sila, pjevao solo: ali svejedno vidim slavu i sjaj Duha koji se uzdiže iznad svih poteškoća i ograničenja.⁶⁶

16,26 I dok su ostali uznici slušali njihove molitve i hvalospjeve Bogu, tamnicu je potresao **neobičan potres**. Otvorio je **sva vrata i odriješio klade i okove**, ali nije oštetiо građevinu.

16,27.28 Kad se tamničar probudio i ugledao širom **otvoren** zatvor, pretpostavio je da **su uznici pobjegli**. Svjestan da će izgubiti život, **izvukao je mač** da se ubije. **Ali Pavao** ga je uvjerio da nema potrebe to činiti jer su **svi uznici** još uvijek tu i na broju.

16,29.30 Sada je novi osjećaj obuzeo tamničara. Njegov strah da bi mogao izgubiti posao, a možda i život, ustupio je mjesto dubokom uvjerenju u vlastitu grešnost. Sada se uplašio susresti Boga sa svojim grijesima. Zavapio je: “**Gospodo, što mi je činiti da budem spašen?**”

To pitanje mora prethoditi svakom pravom obraćenju. Prije negoli bude *spašen*, čovjek mora znati da je *izgubljen*. Prerano je nekome reći kako se može spasiti sve dok od srca ne kaže: “Zaista sam zaslužio da odem u pakao.”

16,31 Jedini ljudi u Novom zavjetu koji su ikad rekli da vjeruju u Gospodina Isusa bili su uvjereni grešnici. Sada kad je tamničar bio potpuno slomljen zbog svojih

grijeha, rečeno mu je: “**Vjeruj u Gospodina Isusa Krista pa ćeš se spasiti ti i dom tvoj!**”

Nema ovdje ni naznake da će mu se obitelj automatski spasiti ako se on pouzda u Krista. Značenje je da će on ako vjeruje u **Gospodina Isusa Krista** biti spašen, a i njegov će dom biti spašen na isti način. “Vjeruj ... pa ćeš se spasiti; i neka tvoji ukućani učine isto.”

Izглеda da danas mnogi teško shvaćaju što znači vjerovati. Ipak, kad grešnik shvati da je izgubljen i nemoćan, bez nade, na putu za pakao... pa kad mu se kaže da treba vjerovati u Krista kao Gospodina i Spasitelja, on tada dobro razumije što to znači. To je jedino što on *može* učiniti!

16,32-34 Nakon što su Pavao i Sila imali sastanak poučavanja s njegovim ukućanima, tamničar je prikazao istinitost svog obraćenja ispravši im rane i tako što se bez odgađanja **krstio**. Također ih je **uveo u svoj dom** i nahranio radujući se sve vrijeme **sa svojim** ukućanima što su svi upoznali Gospodina.

Ponovno ćemo spomenuti da tu nema potpore za vjerovanje da je među krštenim ukućanima bilo maloljetnika ili male djece. Svi su oni bili dovoljno odrasli da vjeruju **u Boga**.

16,35 Očigledno su **zapovjednici** tijekom noći promijenili mišljenje jer su ujutro **poslali liktore** (službenike) s uputama da se pusti dvojicu uznika.

16,36.37 Kad je tamničar prenio dobru vijest **Pavlu**, apostol je odbio otići pod takvim uvjetima. Naposljetku, Sila i on, iako židovskoga podrijetla, bili su građani Rima. Nepravedno su osuđeni i **išibani**. Zar zapovjednici misle da će se oni sada pokunjeno odšuljati kao prezreni krivci? **Nipošto!** Neka zapovjednici **dođu** i oslobode uznike.

16,38-40 **Zapovjednici** su došli ispričavajući se! Molili su Pavla i Silu da **odu iz grada** bez daljnjeg uznemirivanja. S dostojanstvom Kraljevih sinova, Gospodino-vi su sluge izišli **iz tamnice** ali nisu odmah

napustili grad. Prvo su otišli k Lidiji, stali se s **braćom i ohrabрили ih**. – Kako je to krasno! Oni koji su trebali utjehu hrabрили su druge. Kad su dovršili svoje poslanje u Filipima pobjedonosno su otišli.

17,1 Po odlasku iz Filipa, Pavao i Sila otputovali su pedesetak kilometara jugozapadno do **AMFIPOLA**. Sljedeća im je postaja bila **APOLONIJA**, idućih četrdeset pet kilometara jugozapadno. Odatle su otišli u **SOLUN**, pedeset pet kilometara zapadno. Taj je grad bio smješten na strateškim trgovačkim putovima pa je bio sjajno mjesto za trgovanje. Duh Sveti izabrao ga je kao polaznu točku iz koje će se evanđelje širiti u mnogim smjerovima. Danas je taj grad poznat kao Saloniki.

Dok su Pavao i Sila otišli Luka je možda ostao u Filipima da proglasi novo područje Gospodinovim. Na to upućuje promjena pripovijedanja s prvoga lica (mi) u treće lice množine (oni).

17,2.3 Po svom **običaju**, misionari su pronašli židovsku sinagogu i propovijedali evanđelje u njoj. **Tri je subote**⁶⁷ Pavao otvarao Stari zavjet i uvjerljivo pokazivao kako je bilo predskazano **da Mesija treba trpjeti** i ponovno **ustati od mrtvih**. Utvrdivši to **iz Pisama**, Pavao je nastavio objašnjavati da je **Isus** iz Nazareta taj dugo očekivani Mesija. Nije li on trpio, umro i ustao od mrtvih? Nije li to dokaz da je on **Krist**, to jest, Bog?

17,4-7 Neki su Židovi **povjerovali** te pristali uz **Pavla i Silu** kao kršćanski vjernici. Obratili su se mnogi grčki prozeliti i **nemalo uglednih žena** iz grada. To je nevjerne **Židove** izazvalo na odlučnu akciju. Okupili su neke razbijače s trga, potaknuli bunu i opkolili **Jasonovu kuću** u kojoj su ugošćeni **Pavao i Sila**. Kad nisu našli Pavla i Silu u kući, odvukli su **Jasona** i **neku njegovu braću** u vjeri **pred gradske glavare** (*politarche*). I ne znajući, istinski su iskazali čast Pavlu i Sili opisavši ih kao one koji su preokrenuli **svijet**. Tada su ih optužili da propovijedajući o **dru-gome Kralju – Isusu** – kuju urotu kako bi

zbacili **careve** vlasti. U najmanju je ruku neobično to što su **Židovi** bili tako revni u zaštiti **carevih** vlasti, jer su imali malo ili pak nimalo ljubavi za Rimsko Carstvo.

Ali je li njihova optužba bila istinita? Nesumnjivo su čuli kako Pavao naviješta Drugi Kristov dolazak kada će On doći vladati kao kralj nad svom Zemljom. Ali to nije predstavljalo izravnu prijetnju caru jer se Krist neće vratiti vladati sve dok se sava narod Izraela ne obrati.

17,8.9 Politarsi su se uzbunili zbog tih izvješća. Zatražili su od **Jasona** i onih s njime da plate **jamčevinu** te ga vjerojatno uputili da bi bilo bolje ako njegovi gosti napuste grad. Tada ih **puste**.

17,10-12 Braća u Solunu odlučise kako je bolje za propovjednike da odu pa ih **noću pošalju** u **BEREJU**. Čim su stigli, ti nepopustljivi i neukrotivi evangelizatori odu ravno u **židovsku sinagogu**. Dok su ondje propovjedali evanđelje, Židovi su iskazali svoju otvorenost istražujući, provjeravajući i uspoređujući **Pisma Starog zavjeta**. Bili su jednostavni i dali se poučiti; imali su i odlučnost da svako naučavanje preispituaju uz pomoć svetih **Pisama**. **Mnogi** od tih Židova **povjerovali** su, a obratio se ondje i nemalen broj **uglednih poganskih žena i muškaraca**.

17,13.14 Kad je u Solun stigla vijest da **Pavao** i Sila nastavljaju svoju misiju u **Bereji**, solunski **Židovi** poduzeše osobito putovanje do Bereje i **tamo pobuniše svjetinu** protiv apostola. **Braća** nato zajedno s pratnjom vjernika **pošalju Pavla** prema obali. Vjerojatno su otišli do **DIUMA** te odande odjedrili do atenske luke **PIREJA**. **Sila** i **Timotej** ostali su u Bereji.

17,15 Dug je bio put od Bereje do **Atene**. Neka su braća bila voljna pratiti **Pavla** cijelim putem i time iskazala istinsku odanost tamošnjih kršćana. Kad je došlo vrijeme da ostave **Pavla** u **Ateni**, on je po njima poslao vijest **Sili** i **Timoteju** da mu se **što prije pridruže**.

17,16 Dok ih je čekao u **Ateni**, **Pavao** se bio duboko uznemirio zbog idolopok-

lonstva koje je vladalo u **gradu**. Iako je **Atena** bila središte kulture, obrazovanja i umjetnosti, **Pavla** ništa od toga nije zanimalo. On nije provodio vrijeme u razgledavanju.

Arnot komentira:

Nije da je on manje cijenio mramorne kipove, a više žive ljude ... On nije slabić nego snažan čovjek koji je besmrtno duše glede njihove nadnaravnosti poštovao više negoli umjetnost ... Pavao idolopoklonstvo nije smatrao slikovitim i bezopasnim, nego užasnim.⁶⁸

17,17.18 Raspravljao je u sinagogi sa Židovima i pobožnim poganima, dok je **na trgu** propovijedao svima koji su htjeli slušati. Na taj je način stupio u dodir s nekim od **epikurejskih** i **stoičkih filozofa**. Epikurejci su bili sljedbenici filozofa imenom Epikur koji je naučavao da je glavno u životu uživanje a ne znanje. Stoici su bili panteisti (oni koji vjeruju da je Bog sve što postoji) koji su vjerovali da je mudrost u slobodi od snažnih osjećaja, hladnokrvnosti glede veselja i žalosti te u voljnom podlaganju prirodnim zakonima. Kad su te dvije filozofske škole čule **Pavla** govoriti, smatrali su ga **brbljavcem** (grč. "skupljač sjemena") i navjestiteljem **tudih bogova**, jer im je **navješćivao Isusa** i uskrsnuće.

17,19-21 Odveli su ga na **Marsovo brdo** (gr. *Areopagus*) k vrhovnom sudbenom vijeću koje se tamo okupljalo. U ovom osobitom slučaju to baš nije bilo suđenje nego jednostavno saslušanje na kojem će se Pavlu dopustiti da iznese svoje naučavanje pred članove vijeća i mnoštvo. To je na neki način objašnjeno u 21. stihu. **Atenjani** su voljeli obilaziti i razgovarati, kao i slušati druge. Izgleda da su za to imali neograničeno mnogo vremena.

17,22 Dok je stajao **posred sudišta**, **Pavao** im je iznio ono što je postalo poznato kao **Govor na Marsovom brdu**. Pri proučavanju tog govora moramo imati na umu da je govorio poganima a ne Židovima. Oni nisu poznavali Stari zavjet pa je morao pronaći neku temu od općeg zanimanja s

kojom bi počeo. Započeo je s primjedbom da su Atenjani vrlo religiozni. To da je Atena religiozan grad dobro je potvrđeno činjenicom da je bila na glasu po tome da u njoj ima više kipova negoli ljudi.

17,23 Pomislivši na idole koje je vidio, Pavao se sjetio žrtvenika na kojem je napisano: **NEPOZNATOM BOGU**. U tom je natpisu našao polazište za svoju poruku. U njemu je apostol vidio da prepoznaju dvije važne činjenice. Prvo: činjenicu postojanja Boga, i drugo: činjenicu da njegova Atenjani ne poznaju. Tada je lako i prirodno prešao na to da ih prosvijetli glede istinskoga Boga. Kao što je netko rekao, "usmjerio je zalutalu rijeku njihove poobožnosti u pravi kanal".

17,24.25 Misionari nam govore kako je poganima najbolje započeti propovijedati o Bogu od izvješća o stvaranju. Upravo tako je Pavao počeo s Atenjanima. Predstavio je Boga kao Onoga koji je stvorio svijet i sve što je na njemu. I dok se ogledao te spazio obližnje brojne idolske hramove, apostol je podsjetio svoje slušatelje kako istinski Bog ne prebiva u rukotvorenim hramovima niti ne ovisi o posluživanju ljudskih ruku. U idolopokloničkim hramovima svećenici često svojim bogovima prinose jelo i ostalo što je "nužno", ali pravi Bog ne treba ništa od ljudi jer je on izvor života, daha i svega ostalog.

17,26-28a Pavao nadalje razmatra nastanak ljudskoga roda. Sve nacije potječu od istog zajedničkog pretka, od Adama. Ne samo da je Bog stvorio narode, on je odredio i godine i zemlje u kojima će razni ljudi živjeti. Iskazao im je brojne milosti ne bi li ga tražili. On želi da ga napipaju i nađu iako, u stvari, on nije daleko ni od jednog od nas. U tom istinskom Bogu mi živimo i mičemo se i jesmo. On nije samo naš Stvoritelj nego nas i okružuje.

17,28b Kako bi naglasio odnos stvaranja prema Stvoritelju, Pavao navodi neke od grčkih pjesnika koji su rekli: "Njegov smo čak i rod!" To se ne može tumačiti kao "bratstvo ljudi i očinstvo Božje". Mi

smo rod Božji u smislu da nas je On stvorio, ali sinovi Božji postajemo vjerom u Gospodina Isusa Krista.

17,29 Ali Pavao nastavlja raspravu. Ako su ljudi Božje potomstvo, tada je nemoguće smatrati Boga zlatnim, srebrnim ili kamenim idolom. Idoli su isklesani umijećem i maštom ljudskom pa stoga nisu veliki kao ljudi. Ti idoli, u stvari, potiču od ljudskih bića dok je prava istina da su ljudska bića Božja stvorenja.

17,30 Razotkrivši svu glupost klanjanja kipovima, Pavao ustvrđuje kako se Bog stoljećima nije obazirao na neznanje poganâ. Ipak, sada kad je došlo otkrivenje evanđelja zapovijeda on svim ljudima posvuda da se pokaju, to jest, obrate.

17,31 Ta je poruka hitna – jer je Bog odredio Dan u koji će pravedno suditi po Gospodinu Isusu Kristu, čovjeku kojega je odredio. Ovdje spomenuto suđenje provest će se kad se Krist vrati na Zemlju podložiti si svoje neprijatelje i započeti svoju tisućgodišnju vladavinu. Pozitivno jamstvo da će se to dogoditi jest u činjenici da je Bog uskrisio Gospodina Isusa od mrtvih. Tako ih Pavao dovodi do svoje omiljene teme, Kristova uskrsnuća.

17,32.33 Možda Pavao nije dovršio svoju poruku. Može biti da je bio prekinut prezirom onih koji su se izrugivali ideji uskrsnuća mrtvih. Neki se nisu rugali, nego oklijevali. Odgađali su nešto poduzeti rekavši: "O tome ćemo te slušati drugi put." "Te trenutke prilazjenja Kristu smatrali su lošim danom. Nisu mogli reći 'nikada' nego 'ne sada'."

17,34 No, ne bi bilo ispravno reći da je Pavlova poruka bila promašaj. Nakon svega, povjerovao je Dionizije, a on je bio Areopagit, član suda. Žena imenom Damara također je povjerovala, kao i drugi čija imena nisu zabilježena.

Nakon toga ode Pavao iz Atene. "Više nećemo čuti o Ateni. Pavao se ponovno vraćao u središta progona, ali intelektualnoj se drskosti nije više imalo što reći" (Selected).

Neki su kritizirali tu propovijed jer tobože hvali Atenjane za njihovu pobožnost a oni su, u stvari, bili veliki idolopoklonici; ona drži mogućim prepoznavanje pravoga Boga pomoću natpisa koji je vjerojatno bio namijenjen nekom idolu; izgleda da se previše prilagođava navikama i običajima Atenjana; ne prikazuje evanđelje jasno i silno kao druge apostolove poruke. Te su kritike neopravdane. Već smo pokušali objasniti kako je Pavao najprije tražio dodirnu točku, tada je laganim koracima vodio svoje slušatelje najprije k spoznaji o pravom Bogu pa potom do nužnosti pokajanja zbog toga što Krist dolazi kao sudac. Dostatno opravdanje jest to što su se nakon Pavlova propovijedanja istinski obratile neke duše.

NEUOBIČAJENE PROPOVJEDAONICE

Pavlovo propovijedanje na Marsovu brdu ilustracija je *neuobičajenih mjesta* s kojih su prvi vjernici propovijedali Riječ.

Najviše su to voljeli činiti *vani*. Na Pedeseticu se, sudeći prema broju onih koji su slušali i bili spašeni, vjerojatno propovijedalo s vratiju (Dj 2,6.41). Druge prigode propovijedanja na otvorenom nalazimo u 8,5.25.40; 13,44; 14,8-18.

Okoliš *Hrama* odjekivao je od poruke u najmanje tri prigode (3,1-11; 5,21.42). Pavao i njegovi suputnici govorili su Riječ *kraj rijeke* u Filipima (16,13). Ovdje u Ateni propovijedao je *na trgu* (17,17) uoči svog govora na Marsovu brdu. U Jeruzalemu se obratio srditom mnoštvu *sa stubā tvrđave Antonije* (21,40 – 22,21).

Najmanje četiri puta poruku su iznijeli pred židovskim *Sanhedrinom*: Petar i Ivan (4,8.19); Petar i ostali apostoli (5,27-32); Stjepan (7,2-53); i Pavao (22,30-23,10).

Pavao i njegovi pratioci obično su propovijedali evanđelje *u sinagogama* (9,20; 13,5.14; 17,1.2.10.17; 18,4.19.26; 19,8).

Uvijek iznova činili su to *u domovima*. Petar je propovijedao u Kornelijevoj kući (10,22.24). Pavao i Sila svjedočili su u do-

mu filipljanskog tamničara (16,31.32). U Korintu je Pavao propovijedao u kući Krispa, nadstojnika sinagoge (18,7.8). Propovijedao je do ponoći u jednoj kući u Troadi (20,7). U Efezu je naučavao od kuće do kuće (20,20) a u Rimu u kući koju je sâm unajmio (28,30.31).

Filip je etiopskom eunuhu propovijedao *u kolima* (8,31-35) a Pavao *na palubi broda* (27,21-26). U Efezu je svakodnevno raspravljao *u školi* (19,9).

Pavao je propovijedao i *u sudnicama*: pred Feliksom (24,10), Festom (25,8) i Agripom (26,1-29).

U 8,4 čitamo kako su progonjeni vjernici išli *posvuda* propovijedajući Riječ.

To nam pokazuje kako oni nisu mislili da se naviještanje poruke mora ograničiti na neku osobito "posvećenu" građevinu. Gdje god je bilo ljudi, bilo je i razloga i prigode govoriti o Kristu.

A. B. Simpson se slaže s time:

Rani su kršćani svaku okolnost cijenili kao prigodu za svjedočenje za Krista. Čak i kad su bili izvedeni pred kraljeve i upravitelje nikada im nije palo na pamet da izbjegavaju temu i propuste poistovjetiti se s Kristom zbog straha od posljedica. To im je jednostavno bila prigoda propovijedati kraljevima i vladarima koje ne bi mogli dosegnuti na neki drugi način. Vjerojatno Bog dopušta svakom ljudskom biću da naiđe na naš put kako bismo imali prigodu ostaviti nešto blagoslova na njegovom putu, a u njegovo srce i život ubaciti ponešto utjecaja koji će ga dovesti bliže Bogu.⁷⁰

Gospodin Isus im je naložio: "Idite u sav svijet i propovijedajte evanđelje svakome stvorenu" (Mk 16,15) a Djela ih prikazuju kako provode tu zapovijed.

Mogli bismo još dodati da je propovijedanje u Djelima većinom bilo neusiljeno i nepripravljeno. Obično uopće nije bilo vremena za pripremanje poruke. "Nije to bila jednosatna izvedba, nego životna pripravnost." Pripravni su bili propovjednici, a ne propovijedi.

18,1 Neki vjeruju da je Pavao otišao iz Atene zbog oskudnih rezultata svog pro-

povijedanja. Mi držimo da ga je Duh Sveti odveo na put prema zapadu u **KORINT**, glavni grad **AHAJE**. Tu, u tom gradu poznatom po nemoralu, trebalo je propovijedati evanđelje i utemeljiti crkvu.

18,2.3 U Korintu je Pavao sklopio prijateljstvo s jednim bračnim parom, **Akvilom** i **Priskom**, koje će trajati sav njegov život. **Akvila** je bio **Židov** iz **Ponta**, sjeveroistočne pokrajine u Maloj Aziji. On i žena živjeli su u **Rimu** ali su bili prognani zbog antisemitske odluke cara **Klaudija**. Kako je Korint bio na glavnom putu od **Rima** prema Istoku, zaustavili su se tu i otvorili radnju kao šatorari. Pavao je po zanimanju također bio **šatorar** pa se poveza s njima.

Najbolja nas životna otkrivenja zabljesnu dok boravimo na poljima dužnosti. Nastaviš li svakodnevno skrbiti za kruh usred svog truda primit ćeš velike blagoslove i vidjeti vedre vizije ... Trgovina, ured ili skladište mogu biti kao dom Božji. Obavljaj svoj posao i to marljivo; u njemu možeš ostvariti rijetka duhovna zajedništva, kao i **Akvila** i **Priska**.⁷¹

Iz pripovijesti nije jasno jesu li **Akvila** i **Priska** već bili kršćani kad ih je Pavao sreo, ili su spašeni kroz njegovu službu. Dokazi izgleda podupiru uvjerenje da su bili vjernici već kad su došli u Korint.

18,4 Pavao je svake subote raspravljao u sinagogi uvjeravajući i **Židove** i poganske obraćenike da Isus doista jest Krist, Pomazanik Božji.

18,5 Pavao je otišavši u Atenu ostavio **Silu** i **Timoteja** u Bereji. Iz Atene im je poslao glas da mu se pridruže. Susreli su se u Korintu.

Nakon njihova dolaska **Pavao je bio ponukan u Duhu**. To bi moglo značiti da je na njemu bilo breme Gospodinovo da s velikom marljivošću propovijeda Poruku svjedočeći **Židovima** da **Isus jest Krist**. Iz toga bi se moglo naslutiti da apostol više nije pravio šatore nego se potpuno predao propovijedanju evanđelja. Nekako u to doba Pavao je napisao Prvu poslanicu Solunjanima (oko 52. godine po Kristu).

18,6 Nevjerni **Židovi usprotivili su se** Pavlu i **hulili**, to jest izrugivali. Odbacivanje evanđelja u osnovi je protiv *samoga sebe*. Nevjernik nikome ne udi toliko koliko samome sebi.

Pavao je **otresao svoje halje i rekao im: "Krv vaša na glave vaše: ja čist sam! Od sada idem k poganima."** Otresanje odjeće bilo je snažan čin kojim je izražavao svoj prekid s njima. Ipak ga to nije spriječilo da ode u sinagogu u drugome gradu, naime, u Efezu (19,8).

Apostolove su riječi ozbiljni podsjetnik svakome vjerniku da postoji krvna krivica. Kršćanin je dužnik svakome čovjeku. Ako ne otkloni to dugovanje navijestivši evanđelje, Bog će ga držati odgovornim. Ako, s druge strane, vjerno svjedoči za Krista i naiđe na tvrdoglavo odbijanje, tada će biti riješen krivice a odgovornost će ostati na onome tko je odbacio Krista.

Ovaj stih prikazuje još jedan korak u ostavljanju po strani naroda Izraela i naviještanje evanđelja poganima. Bog je odlučio da dobra vijest najprije ide k **Židovima**; ali diljem Djela, kako Izrael odbacuje Poruku, Duh se Božji žalosno okreće od tog naroda.

18,7.8 Nakon napada **Židovâ**, apostol je prešao u dom **Justa**, poganskoga obraćenika na židovstvo koji je živio **tik uz sinagogu**. Kako je nastavio svoje poslanje iz tog uporišta, apostol Pavao doživio je radost da vidi kako **Krisp, nadstojnik sinagoge, zajedno sa svim domom svojim dolazi k Gospodinu**. Mnogi Korinćani pozudali su se u Spasitelja i **krstili se**. Pavao je krstio **Krispa** i još nekolicinu (1 Kor 1,14-16) ali je običavao da neki drugi od vjernikâ obavlja krštenja. Pavao se bojao da bi ljudi oko sebe samih mogli okupljati stranke umjesto da svoju ljubav i odanost usmjere na Gospodina Isusa.

18,9.10 A **Gospodin je noću milostivo progovorio Pavlu u viđenju** zamajčivši mu da se ničega ne treba bojati. Apostol neka samo nastavi propovijedati Riječ uvjeren u Božju prisutnost i zaštitu. U gradu

je bilo **mного naroda** koji je pripadao Gospodinu u smislu da On već djeluje u njihovim životima i da će ih na poslijetku spasiti.

18,11 Pavao je u Korintu ostao osamnaest mjeseci **naučavajući riječ Božju**. Vrijedni popratni materijal o tom razdoblju nalazi se u 1. i 2. poslanici Korinćanima.

18,12-16 Vjerojatno je pred svršetak Pavlova boravka u Korintu **Galion** postavljen za **prokonzula Ahaje** (otpr. 53. god. po Kr.). Misleći da će im novi **prokonzul** biti naklonjeniji, **Židovi su doveli Pavla** pred njegovu **sudačku stolicu (bema)** na glavnom korintskom trgu. Optužba je bila da **Pavao štuje Boga protivno židovskom zakonu**. Prije negoli je apostol imao mogućnost posvjedočiti, **Galion** je s krajnjim prezimom razriješio spor. Židovima je rekao da je to strogo stvar **njihova zakona**, a ne nešto što spada u njegovu sudsku nadležnost. **Da je posrijedi velika nepravda ili opako djelo**, tada bi imalo smisla da **Galion strpljivo podnese Židove, ali u pitanju su samo riječi i imena i židovski zakon**. Prokonzul nije imao namjeru **biti sudac u tome** pa je odbacio tužbu.

18,17 Neki misle da su **Grci kaznili Sostena** zato što je doveo Pavla pred **Galiona** s tako plitkom optužbom. Kad se kaže da **Galion uopće nije za to mario**, to ne znači da ga nije zanimalo evanđelje, iako je to vjerojatno istina. On se očito nije htio petljati u židovske zakone i običaje.

18,18 Nakon tih događaja **Pavao je ostao još mnogo dana** u Korintu. Vjerojatno je u to doba napisao Drugu poslanicu Solunjanima.

Kad je konačno otišao iz Korinta zajedno s **Priskom i Akvilom**, **otplivio je za Siriju** s ciljem da se vrati u Antiohiju. Tumači su podijeljeni glede toga je li **Pavao ili Akvila ošišao glavu** u istočnoj korintskoj luci **Kenhreji**.⁷²

Neki drže da je taj način **zavjeta** vrlo židovski i ne pristaje uz Pavlovu duhovnu zrelost. Najvjerojatnije je nemoguće biti potpuno siguran glede toga.

18,19.20 Kad je lađa pristala u **EFEZU**, **Priska i Akvila** iskricali su se s namjerom da ondje ostanu. Pavao je iskoristio kratko vrijeme zadržavanja lađe pa je otišao u **sinagogu i raspravljao sa Židovima**. Na njegovo čuđenje, oni su htjeli da oстане duže no ovaj put on to nije mogao.

18,21 Lađa je isplovila; ali on je obećao da će se, **bude li Božja volja, vratiti u Efes** nakon što skori **blagdan** provede u **Jeruzalemu**.

18,22 Sljedeće zaustavljanje lađe bilo je u **CEZAREJI**. Odatle je apostol **uzašao pozdraviti crkvu** u Jeruzalemu. Tada je **sišao u ANTIOHIJU** i to je trebao biti njegov posljednji posjet. Time je završilo Pavlovo Drugo misijsko putovanje.

G. Pavlovo Treće misijsko putovanje:

Mala Azija i Grčka (18,23 – 21,26)

18,23 Nakon duljeg posjeta Antiohiji, Pavao je bio spreman otisnuti se na sljedeći podulji misijski put. Zapis o tome putovanju proteže se od 23. stiha do 21,16.

Prva područja koja će posjetiti bila su **GALACIJA i FRIGIJA**. Apostol je zaredao posjećivati tamošnje crkve **utvrđujući sve učenike**.

18,24-26 Prikaz sada prelazi na **Efesz** gdje smo ostavili **Akvilu i Prisku**. Tamo je stigao neki **rječiti propovjednik imenom Apolon**, koji je bio **silan** u starozavjetnim **Pismima**. Po rođenju je bio **Židov** a dolazio je **iz Aleksandrije**, glavnoga grada sjevernog djela Egipta. Premda je njegovo propovijedanje bilo popraćeno s mnogo sile, i premda je bio vrlo revan, nedostatan je poznavao kršćansku vjeru. On je očito bio dobro poučen o poslanju Ivana Krstitelja pa je znao da je **Ivan** pozivao narod Izraela na pokajanje kao pripremu za dolazak Mesije. No izgleda da nije poznao kršćansko krštenje i neka druga pitanja kršćanskog nauka. **Kad su ga Akvila i Priska čuli govoriti u sinagogi**, shvatili su da mu treba daljnja pouka. S puno su ga ljubavi **uzeli k sebi i točnije mu izložili Put Božji**. Pohvalno je za tog **rječitog**

propovjednika što je dopustio da ga pouče jedan šatorar i njegova žena.

18,27.28 Zbog njegovog poučljivog duha, braća iz Efeza ohrabrila su ga u želji da ode u Korint propovijedati Riječ. U stvari, napisali su mu pismo preporuke. Kao ishod toga on je bio od velike pomoći vjernicima u Korintu jer se silno suprotstavljao tamošnjim Židovima javno dokazujući da Isus uistinu jest Krist, to jest, Pomazanik Božji.

19,1 Kad je ono Pavao posjetio Efez obećao je Židovima u sinagogi da će se vratiti bude li Božja volja. Ispunjavajući to obećanje, kopnenim je putem preko brdâ doputovao u EFEZ na zapadnoj obali provincije Azije. Stigavši tamo sreo je dvanaesticu muškaraca koji su se proglasili učenicima. U razgovoru s njima shvatio je kako je njihovo znanje o kršćanskoj vjeri vrlo nesavršeno i manjkavo. Upitao se jesu li ikada uistinu primili Duha Svetoga.

19,2 Zato ih je upitao: "Jeste li primili Duha Svetoga kad ste povjerovali?" U KJV Pavlovo je pitanje prevedeno: "Jeste li primili Svetoga Duha otkad ste povjerovali?" To pogrešno navodi da primanje Duha Svetoga slijedi nakon spasenja.

Smisao ovoga stiha nije da je primanje Duha Svetoga djelo milosti koje slijedi nakon spasenja. Čim se pouzda u Spasitelja, grešnik prima Duha Svetoga.

Odgovor učenika bio je: "Nismo ni čuli da postoji Duh Sveti", ili kao što donosi ASV: "Nismo ni čuli je li Duh Sveti bio dan." Budući da su ti muškarci bili učenici Ivana Krstitelja, što saznajemo u idućem stihi, iz Starog su zavjeta morali znati da postoji Duh Sveti. I ne samo to, Ivan je naučavao svoje učenike da će Onaj koji dolazi poslije njega krstiti u Duhu Svetomu. Ono što ti učenici nisu znali bilo je to da je Duh Sveti već bio dan na Pedeseticu.

19,3.4 Kad je apostol postavio pitanje krštenja otkrio je da ti ljudi znaju samo za Ivanovo krštenje. Drugim riječima, svo je njihovo znanje bilo to da je Mesija blizu pa su svoje pokajanje iskazali krštenjem

kao nužnom pripremom da ga prime kao Kralja. Nisu znali da je Krist umro, pokopan, uskrsnuo od mrtvih i uznesen u nebo, kao ni da je poslao Duha Svetoga. Pavao im je sve to objasnio. Podsjetio ih je da je Ivan krstio krštenjem pokajanja i potaknuo ih da vjeruju ... u Krista Isusa.

19,5 Čuvši to, krste se u ime Gospodina Isusa. Cijelim Djelima apostolskim izričito se naglašava Isusovo gospodstvo. Stoga se Ivanovi učenici krstije po autoritetu Gospodina Isusa i u znak javnoga priznanja da su u svoje živote primili Isusa Krista kao Gospodina (Jahvu).

19,6.7 Potom je Pavao položio na njih ruke pa su primili Duha Svetoga. Ovo je već četvrti puta u Djelima da se daje Duh Sveti. Prvi puta je to bilo u 2. poglavlju na Pedeseticu i prvenstveno je uključivalo Židove. Drugi put je to bilo u Djelima 8 kad je Duh dan Samarijancima po Petrovu i Ivanovu polaganju ruku. Treći put u Djelima 10, u domu pogana Kornelija u Ceza-reji. Već smo ranije istakli da je poredak događanja koji su vodili do primanja Duha Svetoga bio različit u svakom od tih slučajeva. Ovdje u Djelima 19 poredak je:

- Vjera.
- Ponovno krštenje.
- Polaganje apostolovih ruku.
- Primanje Duha Svetoga.

Davanjem Duha Svetoga Ivanovim učenicima po polaganju Pavlovihih ruku, Gospodin je pretekao neku kasniju moguću optužbu da je Pavao bio manje vrijedan od Petra, Ivana ili ostalih apostola.

Kad su Ivanovi učenici primili Duha Svetoga počeli su govoriti u jezicima i prorokovati. Takve nadnaravne sile bile su Božji način djelovanja prije negoli je dan Novi zavjet. Mi danas znamo da Duha Svetoga primamo u trenutku obraćenja; i to ne po znamenjima i čudesima, pa čak ni po osjećajima, nego po svjedočanstvu novozavjetnih Pisama.

Onog trenutka kad netko povjeruje u Gospodina Isusa Krista, u nj se useljava Duh Sveti; takav je zapečaćen Svetim Du-

hom i prima zalog Duha; prima pomazanje Duha i Duh ga krsti u Tijelo Kristovo. To ipak ne znači da u vjernikovu životu neće naići određene *krize* Duha. Neporecivo je da Duh Sveti često suvereno dolazi na pojedince osposobljavajući ih za osobita poslanja, dajući im veliku smjelost u vjeri i usađujući u njih strast za pridobivanjem duša.

19,8 Tri je mjeseca Pavao posjećivao sinagogu u Efezu raspravljajući i uvjeravajući o kraljevstvu Božjem. Pod raspravljanjem mislimo na to da je govorio razumu ljudi. **Uvjeravanjem** je pokušao utjecati na njihovu volju, osobito što se tiče vjere u Isusa kao Krista. Predmet njegovih govora zvao se: “o kraljevstvu Božjem”. C. E. Stuart objašnjava:

Ne, neka bude jasno, on nije propovijedao evanđelje Kraljevstva: to bi glede trenutnog razdoblja bilo neumjesno. O tome je propovijedao Gospodin. Ono je njegovom smrću privremeno odgođeno kako bi zaživjelo u Dan koji dolazi (Mt 24,14; Otk 14,6.7). Pavao je raspravljao o kraljevstvu Božjem koje sada postoji na Zemlji.⁷³

19,9.10 Kad su neki od Židova okorjeli (što se tiče razuma) i odbili se pokoriti (što se tiče volje), kad su počeli poticati **mnogštvo** protiv Puta, Pavao je napustio sinagogu i **odvojio** svoje **učenike** od tamošnjih Židova. Odveo ih je u **školu nekog Tirana** gdje ih je slobodno **svaki dan** naučavao. Općenito se misli da je **Tiran** bio Grk koji je poučavao filozofiju i govorništvo. **Dvije su godine** apostoli činili druge učenicima pa ih slali da poučavaju druge. Kao ishod toga, sva je **pokrajina Azija čula riječ Gospodina Isusa** – i Židovi i Grci. Tako su se Pavlu, usprkos tome što je bilo mnogo neprijatelja, otvorila velika i uspješna vrata (1 Kor 16,9).

19,11.12 Kao apostol Isusa Krista, Pavao je imao moć činiti znamenja i čudesa. To su bili znaci njegova apostolstva koji su potvrđivali poruku koju je propovijedao. Tako velika je bila snaga što je kroza nj potjecala da su **čak i rupce za znoj i pregače** koje je dotaknuo nosili **bolesnicima** i

opsjednutima te bi dolazilo do iscjeljenja. Javlja se pitanje mogu li se danas ponoviti ta **čudesa**. Božji Duh Sveti je suveren i može učiniti što mu se sviđa. Ipak, moramo priznati da su apostoli i njihovi izaslanici imali nadnaravne moći koje su im bile prenesene. Kako mi danas nemamo apostole u punom smislu te riječi, beskorisno je tvrditi da njihova čudesa i dalje postoje.

19,13.14 Kad god Bog silno djeluje, Sotona je neizostavno blizu kako bi smetao i protivio se. Dok je Pavao propovijedao i činio čudesa, u Efezu su bili neki Židovi litalice koji su bili **istjerivači duhova**. Ti su ljudi zapovjedili **zlim duhovima** (koristeći se **imenom Gospodina Isusa** kao čarobnom izrekom) da iziđu iz opsjednutih. Da su neki od Židova zaista imali moć istjerivati zloduhe potvrdio je i Gospodin Isus (Lk 11,19).

Neki od židovskih vračara koji su to činili bili su i sinovi nekog Skeve. Taj je učinjen **velikim svećenikom**, to jest, svećenikom koji je upravljao s dvadeset četiri odjeljenja. Jednoga dana njegovi su sinovi pokušali izagnati zlog duha iz opsjednutog čovjeka. Zloduhu su rekli: “**Zaklinjemo vas Isusom koga Pavao propovijeda!**”

19,15.16 Isgovorili su riječi – ali nisu imali snagu pa ih zloduh nije poslušao. U stvari, odgovor **zlog duha** je vrlo poučan; rekao je: “**Isusa poznajem, i Pavla znam – ali tko ste vi?**”

F. B. Mayer iznio je zabavno tumačenje toga i vrijedno ga je navesti:

Kad su Skevini sinovi navalili na zloduha, ovaj se okomio na njih i rekao: “Vi patuljci, liliputanci; tko ste vi? Pavla znam! Vas ne znam. Nikada nisam čuo za vas; vaša imena nikada nisu spomenuta dolje u paklu. Nitko vas izvan ovog mjestašta zvanog Efez ne poznaje niti zna što o vama.”

Da, to je pitanje koje mi je danas iskrsnulo: “Zna li netko u paklu za mene?” Znaj li zlodusi za nas? Boje li nas se? Ispunjavamo li ih stravom? Ili se okomljuju na nas? Kad nedjeljom propovijedamo, ili kad pođemo na ulice, ili vodimo sat u Nedjeljnoj školi, đavao kaže: “Ne poznajem te; nisi zavrije-

dio da na tebe potrošim svoj barut i metak; samo radi svoj posao. Neću uznemirivati pakao da bi te se zaustavilo.”⁷⁴

Zanimljivo je kako Pismo pravi razliku između **zlog duha** (st. 15) i **čovjeka u kojem boravi zao duh** (st. 16). U 15. stihu zloduh govori; ali u 16. stihu sâm opsjednuti skoči na Skevine sinove, **nadjača ih**, skine ih do gola i izranjava.

19,17 Kad se po okolici proširila vijest o tim porazima Sotoninih snaga, silan strah **spopade ljude – i veličalo se ime Gospodina Isusa**. Nije Pavlovo ime to koje je proslavljano, nego ime Pavlova Spasitelja.

19,18.19 Duh Božji je tako silno djelovao među onima koji su se bavili raznim oblicima magije da se velik broj njih obratio Kristu te **ispovijedao i očitovao svoja djela**. Nakon što su to učinili, javno su iskazali svoju vjeru skupivši svoje vračarske **knjige** i spalivši ih na golemoj lomači. Vrijednost spaljenih knjiga bila je **pedeset tisuća srebrnjaka**. Teško je točno odrediti koliko je to bilo u našem novcu – možda između osam i deset tisuća dolara.

19,20 To, javnosti dobro znano djelo odricanja od poganskih postupaka, učinilo je da **riječ Gospodinova moćno** raste i nadvladava. Možda bi Riječ mnogo više nadvladavala kad bi današnji kršćani spalili svoje loše knjige i časopise.

19,21 Kako se Pavlov boravak u Efezu bližio kraju odlučio je on proći kroz **Makedoniju** i **Ahaju** pa se potom vratiti u **Jeruzalem**; a nakon toga je htio vidjeti i **Rim**. Njegovo veliko srce puno ljubavi i sućuti uvijek je htjelo u središta u kojima bi se moglo zasaditi evanđelje i iz kojih bi se ono potom širilo.

19,22 **Timoteja** i **Erasta** poslao je pred sobom u **Makedoniju**, ali je on još **neko vrijeme** ostao u **Aziji**. Vjerojatno je u to doba napisao Prvu poslanicu Korinćanima (oko 56. god. po Kristu).

19,23-27 Ishod Pavlove službe bio je da su se mnogi Efežani od svojih idola obratili Gospodinu. Duhovno probuđenje u gradu bilo je toliko da je dovelo do poslovne

krize među izrađivačima idola. **Demetrije, srebrnar**, bio je jedan od onih koje je to ozbiljno pogodilo. On je **izrađivao Dijanine srebrne hramiče**.⁷⁵ Kao glasnogovornik srebrnarâ, **Demetrije** je okupio sve takve obrtnike i pokušavao ih potaknuti na odlučan potez. Podsjetio ih je kako je **Pavao** bio uspješan u uvjeravanju **povelikog mnoštva da nisu bogovi oni koji su ljudskom rukom izrađeni**. Svoju pravu pobudu otkrio je rekavši da je ugrožen njihov **znanat**, ali je pokušao svemu dati religijski ton praveći se da strašno poštuje **Dijanu** i njezin **hram**.

19,28-31 Skup srebrnara uskoro je prerao u bunu u koju se uključio **sav grad**. Vičući: **“Velika je Dijana efeška!”** svjetina **nahrupi u kazalište (arena ili koloseum)** vukući sa sobom **Gaja i Aristarha, dvojicu Pavlovih suputnika**, s nesumnjivom namjerom da ih ubiju. **Pavao** je htio istupiti i govoriti svjetini, ali su ga **spriječili učenici** i neki **azijarsi** (službenici koje su građani izabrali i koji bi o vlastitu trošku opremali proslave u čast bogovima). Ti gradski dobročinitelji koji su se bili sprijateljili s **Pavlov**, poručili su da mu uopće ne bi bilo mudro dolaziti u arenu.

19,32 Do tog je trenutka svjetina već izmakla kontroli. Mnogi nisu ni znali zašto su ondje. Sa svake su se strane čuli proturječni glasovi.

19,33.34 Židov po imenu **Aleksandar** htio je izići i obratiti se svjetini. Nedvojbeno je njegov cilj bio obraniti Židove kao posve nedužne u toj stvari. **Ali kad** je svjetina **doznala da je Židov**, počeli su **strašno urlati**. **Oko dva sata** su klicali: **“Velika je Dijana efeška!”**

19,35 U tom je prijelomnom trenutku **gradski tajnik** uspio primiriti **svjetinu**. Njegov govor, koliko god uspješan, bio je sakat. On je rekao da se Efežani nemaju čega bojati. Nakon svega, svatko zna da je Efez kao **grad** bio određen služiti kao **čuvar hrama velike božice Dijane**. Premda se trinaest gradova iz pokrajine Azije zanimalo za hram, ipak tom svetom građevini

nom ponosno upravljaju Efežani. Njih je osim toga zapala i povlastica da čuvaju **Dijanin lik** koji je navodno pao s neba.

19,36-40 Navevši kako su njihovi religijski temelji sigurni i da nikada ništa neće ukinuti štovanje Dijane, rekao je ljudima da su postupili glupo napravivši takav nared. Naposljetku, ljudi protiv kojih su vikali nisu **pljačkaši hramova** niti pak **hule** Dijanu. Ako **Demetrije i njegovi obrtnici** imaju pravednu tužbu, na raspolaganju su im **sudovi a prokonzuli** su spremni saslušati njihove optužbe. Ako imaju još što reći, uvijek se može sazvati **zakoniti skup**. Ali oni su se okupili kao razuzdana svjetina. Rimsko Carstvo oštrim okom gleda na takve postupke. Ako ih se pozove da **opravdaju** taj nemir, neće se moći opravdati. Gradski je tajnik također znao da će mu posao, a možda i život, biti u opasnosti ako vijest o buni dođe do Rima.

19,41 Dotada se svjetina već umirila pa su sada ljudi hitali svojim kućama.

Malo je čudno, ali Pavlovo poslanje u Efezu nije prekinula buna nego gradski tajnik svojim postupkom za uspostavu građanskog reda. Sve dok je postojalo zdravo protivljenje, Pavao je osjećao da su u Efezu širom otvorena vrata djelovanju (1 Kor 16, 8,9). Ali izgleda da je, kad ga je zaštitila upravna vlast, otputovao (Selected).

Izraz **skup** (st. 32, 39 i 41) prijevod je grčke riječi *ekklesia*, što znači 'sazvana skupina ljudi'. Ista ta riječ prevodi se kao *crkva* u drugim dijelovima Novog zavjeta. Kontekst određuje odnosi li se riječ na pogansku svjetinu, kao ovdje, na zajednicu Izraela, kao u Dj 7,38, ili na novozavjetnu crkvu. Bolje je riječ *ekklesia* prevesti kao *skup* ili *skupština* negoli kao *crkva*. Riječ *crkva* potječe od grčke riječi koja znači "pripadati Gospodinu" (*kuriake*, usp. škot. *kirk*). Danas se obično odnosi na vjersku građevinu. Zbog toga mnogi kršćani radije upotrebljavaju riječ *skupština*; ona izražava činjenicu da je crkva sazvana skupina ljudi, a ne zgrada ili pak vjerski pokret.

20,1 Iz prvoga stiha izgleda kao da je apostol iz Efeza otputovao izravno u Ma-

kedoniju. Ipak, iz 2. Korinćanima saznajemo da je prvo otišao u TROADU. Ondje je našao "otvorena vrata" za propovijedanje evanđelja, ali je bio željan vidjeti Tita i saznati od njega kako su Korinćani primili njegovu prvu poslanicu. Kad u Troadi nije našao Tita preplovio je sjeveroistočni dio Egejskog mora do **MAKEDONIJE**. Nesumnjivo se iskrcao u NEAPOLU a potom kopnom otputovao do **FILIPA**. Dok je bio u **Makedoniji**, vjerojatno u Filipima; sreo je Tita i silno se ohrabrio novostima iz Korinta. Vjerojatno je u to doba napisao Druhu poslanicu Korinćanima (56. god. po Kr.?). (Vidi 2 Kor 1,8,9; 2,12-14; 7,5-7)

20,2,3a Nakon što je služio neko vrijeme u Makedoniji, otišao je na **jug u Grčku**, to jest, **AHAJU**. U **tri mjeseca** provedena ondje najviše je vremena nesumnjivo proveo u **KORINTU** i vrlo je vjerojatno da je tada napisao Poslanicu Rimljanima. Neki vjeruju da je u to doba napisana i Poslanica Galaćanima.

20,3b Pavao je najprije namjeravao preploviti Egejsko more od Korinta do **Sirije**. Ipak, kad je saznao da su **Židovi** nakanili ubiti ga negdje na tome putu, promijenio je plan i ponovno otišao na sjever **kroz MAKEDONIJU**.

20,4 Sada se predstavljaju neki od Pavlovih suputnika. Navedeno je da su mu se **pridružili sve do Azije**, ali znamo da su neki od njih otišli s njim čak u Rim.

Sopater Berejac vjerojatno je Sosipater, Pavlov rođak spomenut u Rim 16,21.

Aristarh iz Soluna skoro je izgubio život u buni u Efezu (Dj 19,29). Kasnije o njemu čitamo da je bio Pavlov suuznik u Rimu (Flm 24; Kol 4,10).

Sekund, također iz Soluna, pridružio se Pavlu sve do Azije, vjerojatno do Troade ili Mileta.

Gaja Derbanina ne treba brkati s Makedoncem kojega je pograbila svjetina u Efezu (Dj 19,29). Još je jedan Gaj spomenut kao stanovnik Korinta i Pavlov domaćin u tom gradu (Rim 16,23). Ivanova treća poslanica upućena je čovjeku imenom

Gaj koji je vjerojatno živio u nekom gradu blizu Efeza. Gaj je bilo vrlo rašireno ime.

Timotej ne samo da se pridružio Pavlu **do Azije**, nego je bio s njim i u Rimu tijekom njegova prvog tamnovanja. Sada je s Pavlom putovao po pokrajini Aziji. U svojoj drugoj poslanici Timoteju Pavao izražava želju da ga ponovno vidi, ali ne znamo je li mu se ikad ispunila ta želja.

Tihik, rodom iz Male Azije, vjerojatno je s apostolom putovao sve do Mileta. Kasnije se u Rimu pridružio Pavlu i rečeno je kako je radio s njim tijekom njegova drugog tamnovanja.

Trofim je očito poganin čiji je dom bio u Efezu, u Maloj Aziji. On je otišao s Pavlom u Jeruzalem i nehotice bio razlogom Pavlova uhićenja; spomenut je i u Drugoj poslanici Timoteju 4,20.

20,5,6 Izgleda da su ta sedmorica braće otputovala naprijed do **Troade**, dok su Pavao i Luka posjetili **FILIFE**. (Držimo da je Luka bio s apostolom zbog uporabe zamjenice "nas" u 5. stihu i "mi" u stihu 6, itd.) **Nakon dana Beskvasnih kruhova**, to jest Pashe, Pavao i Luka odjedrili su iz Makedonije u **Troadu**. To putovanje inače ne bi smjelo trajati **pet dana**. Nije objašnjeno to kašnjenje.

20,7-9 Usporedimo li 6. i 7. stih, izgleda da je apostol namjerno čekao sedam dana u Troadi kako bi mogao lomiti **kruh** na Dan Gospodinov. Sasvim je jasno iz 7. stiha da je praksa prvih kršćana bila okupljati se **prvog dana u tjednu** kako bi održavali Gospodnju večeru.

To što je Pavao govorio **do ponoći** ne bi nas trebalo previše iznenaditi. Kad crkva ima visoku duhovnu temperaturu, Božji Duh slobodno djeluje bez da ga se okiva u vremenske rokove. Kako se noć polako vukla, u **gornjoj** je **sobi** postalo vruće i zagušljivo. Vjerojatno su tome doprinijele **mnoge svjetiljke** kao i brojni prisutni. **Neki** je **mladić imenom Eutih** sjedio na otvorenom **prozoru** te zaspao i stropoštao se s prozora. Bio je to pad s trećega kata i on je zbog toga umro.

20,10 Pavao je **sišao** i ispružio se nad mladićevim tijelom kao što su to činili negdašnji proroci. Ljudima je rekao neka se više ne uznemiruju jer je Eutih živ. Iz Pavlovih bi riječi moglo izgledati da je njihova briga bila nepotrebna jer mladić nije umro i **život** je još uvijek bio **u njemu**. Ali iz 9. stiha jasno je da je stvarno umro. Djelujući snagom apostola, **Pavao** ga je čudesno povratio u život.

20,11,12 Kad se Pavao vratio gore, lomili su **kruh** (st 11), to jest, održali Gospodnju večeru zbog koje su se okupili (st. 7). Tada su pojeli i običan obrok, vjerojatno kao dio *agape* ili "gozbe ljubavi". Taj zajednički obrok održavao se zajedno s Gospodnjom večerom u ranim danima Crkve, ali su se uvukle neke zloporabe (1 Kor 11,20-22) pa je postupno ukinut.

Nakon nezaboravnog cjelonoćnog sastanka, apostol se oprostio od vjernika iz Troade.

20,13-15 Pavao je pošao **pješice** iz Troade te propješačio trideset dva kilometra preko brdovitog poluotoka **do ASA**. Njegovu su suputnici **lađom** oplovili taj poluotok pa ga uzeli s njegove južne strane. Vjerojatno je htio provesti neko vrijeme nasamo i razmišljati o Božjoj riječi.

Jedreći prema jugu uz zapadnu obalu Male Azije najprije su došli u **MITILENU**, glavni grad otoka LESBOSA. Sljedeće noći očigledno su se usidrili na otoku **HIOSU**. Još jedan dan putovanja doveo ih je na otok **SAMOS** pa su se **zadržali u TROGILIJU**. Konačno su putnici stigli u **MILET**, luku na jugozapadnoj obali Male Azije, četrdeset šest kilometara južno od Efeza.

20,16 Pavao je namjerno zaobišao **Efez** jer se bojao da bi mu taj posjet oduzeo previše vremena, a **žurio** je da stigne u **Jeruzalem do Pedesetnice**.

20,17 Po iskrcavanju u **Miletu**, Pavao je poslao **glas starješinama** u Efez moleći ih da dođu na sastanak. Nesumnjivo je potrajalo dosta dugo dok je poruka stigla do njih a oni stigli na jug. Ipak, bili su dobro

nagrađeni veličanstvenom porukom koju su čuli s usana velikoga apostola. U njoj nalazimo vrijedan opis uzornog sluga Gospodina Isusa Krista. Vidimo čovjeka koji je fanatično ođan Spasitelju. On se trudi bilo zgodno ili nezgodno. On je neumoran, nepopustljiv, neiscrpiv. Krasi ga istinska poniznost. Nijedan mu trošak nije prevelik. Njegova je služba ishod duboke uvježbanosti duše. On ima svetu smjelost i neustrašivost. Nije važno živi li ili umire, ali je važno da se provodi volja Božja i da ljudi čuju evanđelje. Nesebičan je u svemu što čini. Radije će dati negoli primiti. Ne da se uplašiti poteškoćama. Provodi ono što propovijeda.

20,18.19 Pavao je podsjetio efeške starješine na svoj način življenja dok je živio među njima. **Od prvoga dana** kad je stigao u **Aziju**, i cijelo vrijeme koje je ondje proveo, služio je **Gospodinu** s istinskom **poniznošću** i samoodricanjem.

Što se tiče poslanja, emocionalni mu je sustav stalno bio pod pritiskom; bilo je **suza** žalosti i **kušnji**. Neprestance je trpio progone zbog **židovskih urota**. Ipak je usprkos svih tih neprijateljskih okolnosti njegovo služenje bilo smjelo i neustrašivo.

20,20.21 Pavao Efežanima nije **propustio navijestiti ništa** što bi bilo za njihov duhovni boljitak. Prisiljen Kristovom ljubavlju **poučavao ih je javno i po kućama**. Za njega to nije značilo voditi sastanke u utvrđeno vrijeme, nego radije iskoristiti svaku prigodu da ohrabri vjernike na rast. Bez pristranosti što se tiče nacionalnosti ili vjerske pozadine propovijedao je nužnost **pokajanja Bogu i vjeru u Gospodina našega Isusa Krista**, a to su dva temeljna elementa evanđelja. U istinskom obraćenju sadržani su i **pokajanje** i **vjera**. To su dvije strane novčića evanđelja. Spasonosna **vjera** je nemoguća ako se osoba valjano ne pokaje. S druge strane, **pokajanje** je beskorisno ako nije popraćeno **vjerom** u Sina Božjega. **Pokajanje** je obraćanje kojim grešnik priznaje svoje izgubljeno stanje i slaže se s Božjom osudom svoje kri-

vice. **Vjera** je predanje sebe samoga Isusu Kristu kao Gospodinu i Spasitelju.

U mnogim je novozavjetnim odjeljcima ustvrđeno kako je samo **vjera** uvjet za spasenje. Ipak, **vjera** pretpostavlja da najprije nastupi **pokajanje**. Kako bi netko mogao istinski prihvatiti Isusa Krista kao Spasitelja ako ne shvati da treba Spasitelja. To shvaćanje, ostvareno uvjeravanjem Duha Svetoga, zove se **pokajanje**.

20,22.23 Nakon pregleda svog ranijeg ponašanja među Efežanima, apostol se sada okreće patnjama koje ga očekuju. Bio je **pritisnut u duhu ići u Jeruzalem**. Bila je to nutarnja prisila koju očitito nije mogao otkloniti. Iako nije točno znao koji će biti poredak zbivanja u Jeruzalemu, znao je da će **okovi** i **nevolje** biti uobičajeni dio njegova života. **Duh Sveti** mu je tu činjenicu obznanjivao u **svakom gradu**, možda preko proroka ili pak kroz tajanstvenu nutarnju povezanost s božanskim umom.

20,24 Dok je procjenjivao to u svom umu, apostol nije previše mislio na vlastiti život. Njegova je želja bila pokoravati se Bogu i ugađati mu. Čineći to bit će pozvan da žrtvuje svoj život – i bio je na to spreman. Nijedna žrtva koju bi mogao podnijeti za Onoga koji je za njega umro, neće biti prevelika. Najvažnije je da on **dovrši svoju trku** i **upotpuni službu koju je primio od Gospodina Isusa – da posvjedoči evanđelje Božje**. Nijedan naziv ne bi bolje opisao Dobru vijest koju je propovijedao Pavao kao naziv: **evanđelje milosti Božje**. To je uzbudljiva poruka o nezastuženoj Božjoj naklonosti krivim, bezbožnim grešnicima koji nisu zaslužili ništa drugo doli vječnost u paklu. On govori da je Božji ljubljani Sin sišao od Boga iz najviše slave patiti, krvariti i umrijeti na Golgoti kako bi oni koji u njega vjeruju mogli primiti oprostjenje grijehâ i vječni život.

20,25-27 Pavao je bio siguran da više nikada neće vidjeti svoju ljubljenu braću iz Efeza ali je njegova savjest bila čista dok ih je ostavljao, jer je znao da nije propustio ništa navijestivši im **sav naum Božji**. Nije

ih samo poučio temeljnim istinama evanđelja, nego i svim istinama važnim za po-božno življenje.

20,28 Budući da se više nikada neće sresti s njima na Zemlji, starješine je ozbiljno upozorio da najprije **paze** na vlastito duhovno stanje. Ne mogu očekivati da budu duhovni vođe u **crkvi** ako i sami ne budu živjeli u zajedništvu s Gospodinom.

Njihova dužnost kao starješina bila je **paziti na sve stado u kojem ih je Duh Sveti postavio nadglednicima**. Kako je već rečeno, **nadglednici** se u Novom zavjetu zovu i biskupi, starješine i prezbiteri. Ovaj stih ističe da starješine ne postavlja niti bira mjesna skupština. Njih je **za starješine postavio Duh Sveti**, što vjernici među kojima djeluju trebaju prepoznati.

Oni su, između ostalog, bili odgovorni **pasti crkvu Božju**. Važnost takvog upozorenja vidimo u riječima koje slijede: **koju je otkupio vlastitom krvlju**. Ta kasnija izreka postala je uzrokom silnih raspi i neslaganja među biblijskim stručnjacima. Teškoća je u tome što je **Bog** ovdje prikazan kao onaj čija je krv prolivena, a **Bog** je duh. Gospodin Isus je prolio svoju krv i, premda je on **Bog**, Biblija nigdje drugdje ne spominje da **Bog** krvari i umire.

Većina rukopisa tu donosi "crkvu Gospodina i Boga koju je otkupio vlastitom krvlju" očito navodeći da je jedna Osoba Božanstva (Gospodin) prolila svoju krv.

Vjerojatno se J. N. Darby najviše približio pravom smislu tog odjeljka u svom *Novom prijevodu*: "...Crkvu Božju koju je otkupio krvlju svog vlastitog." Ovdje je **Bog** onaj koji je otkupio Crkvu, ali je to učinio krvlju svog vlastitog Sina, blaženog Gospodina Isusa.

20,29.30 Pavao je bio svjestan da će Crkva nakon njegovog odlaska biti napadnuta iznutra i izvana. Lažni učitelji, **vukovi** u ovčjim odijelima, napasti će na stado bez imalo milosti. I u samoj zajednici naći će se takvi koji će težiti za istaknutim mjestom, govoriti izopačenosti glede istine i **pokušavati odvući učenike za sobom**.

20,31 Glede tih predstojećih opasnosti, starješine trebaju biti na straži i neprestanice se **sjećati** kako ih je apostol **tri godine dan i noć** sa suzama upozoravao.

20,32 Sada je Pavlov jedini način bio **predati ih Bogu i Riječi njegove milosti**. Zapazite da ih nije **predao** drugim ljudskim vođama ili navodnim nasljednicima apostola. Radije ih je povjerio **Bogu i Bibliji**. To je snažno svjedočanstvo o dostatnosti nadahnutih Pisama. Ona su ono što **može izgraditi vjernike i dati im baštinu među svima posvećenima**.

20,33-35 I dok je završavao svoju poruku apostol Pavao je još jedanput iznio pred starješine primjer svog života i službe. Sa svom je čestitošću mogao reći da **srebra, zlata ili oprave nije poželio ni od koga**. U njegovom ga radu za Gospodina nije poticala nada u novčani dobitak. Što se tiče materijalnog, on je zapravo bio siromašan, ali je bio bogat u Bogu. Ispruživši svoje **ruke** podsjetio ih je da su te ruke radile kako bi privredile životnim **potrebama** njemu i **onima što bijahu s njim**. Ali, pošao je i dalje od toga. Radio je kao šatorar kako bi imao sredstva za pomoć **slabima** – tjelesno bolesnima, ili pak bolesnima što se tiče moralnih skrupula, ili **slabima** u duhovnim stvarima. Starješine bi se toga trebali sjećati i u svemu tražiti dobro drugih sjećajući se **riječi Gospodina Isusa koji sâm reče: "Blaženije je davati nego primati."** No najzanimljivije je što te riječi našega Gospodina ne nalazimo ni u jednom od evanđelja. One predstavljaju zbroj više njegovih pouka, ali su ovdje dodane kao nadahnuti dodatak njegovim riječima u evanđeljima.

20,36-38 Po zaključenju svoje poruke, Pavao je **kleknuo** na tlo i **pomolio** se sa starješinama. Za njih je to bio trenutak duboke žalosti. Prikazali su svoju ljubav voljenom apostolu tako što su mu pali oko **vrata i izljubili** ga. Ono što ih je osobito ražalostilo bila je izjava da **lica njegova više neće vidjeti**. Teška srca **otpratili su ga do lađe** kojom je plovio za Jeruzalem.

21,1-4a Nakon nježnog i osjećajnog rastanka u Miletu, Pavao i njegovi suputnici odjedrili su na otok **KOS** gdje su prenoćili. **Sutradan** su nastavili jugoistočno do otoka **RODOSA**. Obišavši sjeverni kraj otoka otplovili su istočno do **PATARE**, licijske luke na južnoj obali Male Azije. U **Patari** su prešli na **lađu** koja je **plovila za Feniciju**, obalni pojas **Sirije** gdje je **Tir** jedan od najvažnijih gradova. Ploveci jugoistočno Sredozemljem prošli su južno uz **Cipar** ostavivši otok **slijeva**. Prva luka u koju su svratili na tlu Palestine bio je **TIR**. Kako je ondje **lađa imala iskrcati teret**, Pavao i ostali potražili su kršćanske vjernike te **ostali s njima sedam dana**.

21,4b Tih su dana ti učenici **Pavlu po Duhu rekli da ne ide u Jeruzalem**. Ovo otvara prastaro pitanje je li Pavao hotimice bio nepokoran pa išao u Jeruzalem; je li nehotice propustio razumjeti volju Gospodinovu ili je doista krenuo po Božjoj volji. Površnim čitanjem stiha 4b moglo bi se shvatiti da je apostol bio samovoljan i tvrdoglav te hotimice prkosio Duhu. Ipak, malo pozornije čitanje moglo bi pokazati kako **Pavao**, u stvari, nije znao da su ta upozorenja **dana po Duhu**. Luka, povjesničar, svojim čitateljima tvrdi da je savjet tirske učenika bio Duhom nadahnut, ali ne kaže da je apostol to prepoznao kao jasnu činjenicu. Vjerojatnije je da je **Pavao** taj savjet svojih prijatelja smatrao sračunatim da ga se očuva od tjelesnih trpljenja pa čak i smrti. U svojoj ljubavi za svoje zemljake, Židove, nije mislio da bi njegova tjelesna dobrobit bila važna pozornosti.

21,5,6 Kad je prošlo sedam dana, velika skupina vjernika iz Tira pridružila se apostolima na putu do obale prikazavši golemu kršćansku ljubav. Nakon molitve i srdačnog pozdravljanja **lađa se otisnula** a oni što su ostali **vratili se kućama**.

21,7 Sljedeća je postaja bila **PTOLEMAIDA**, luka udaljena četrdesetak kilometara južno od Tira, danas poznata kao Akko nedaleko Haife. Nazvana je po Ptolemeju. Zaustavljanje od samo jednog da-

na omogućilo je Gospodinovim slugama da posjete tamošnju **braću**.

21,8 **Sutradan** su prešli posljednji dio svog putovanja, to jest, četrdeset osam kilometara plovidbe na jug do **CEZAREJE** u Šaronskoj ravnici. Ondje su odsjeli u **kući Filipa evangelista** (ne treba ga brkati s apostolom istog imena). Bio je to **Filip** kojega je ono jeruzalemska crkva izabrala za đakona i koji je ponio evanđelje u Samariju. Po njegovom je poučavanju spašen etiopski eunuh.

21,9 **Filip je imao četiri kćeri djevice koje su prorokovale**. To znači da ih je Duh Sveti obdario da izravno od Gospodina primaju poruke i predaju ih drugima. Neki su iz toga stiha zaključili kako je ženama dopušteno propovijedati i naučavati u crkvi. No budući da je ženi *izričito zabranjeno* naučavati, govoriti ili vladati nad muškarcima u skupštini (1 Kor 14,34. 35; 1 Tim 2,11.12), možemo zaključiti da su te **četiri kćeri djevice** provodile svoju proročku službu u kući ili na drugim izvancrkvenim okupljanjima.

21,10.11 Dok je Pavao boravio u Cezareji, **neki prorok imenom Agab sišao je iz Judeje**. Bio je to isti prorok koji je došao iz Jeruzalema u Antiohiju i predskazao glad koja je nastala za Klaudijeve vladavine (Dj 11,28). Sada je **uzeo Pavlov pojas i njime svezao svoje ruke i noge**. Tim dramatičnim činom on je, kao i drugi proroci prije njega, odglumio svoju poruku. Potom je iznio značenje te slikovite pouke. Upravo kao što je on **svezao svoje ruke i noge**, tako će **Židovi iz Jeruzalema svezati Pavlu ruke i noge** te ga **predati** poganskim vlastima. Pavlovo služenje Židovima (simbolizirano **pojasom**) završit će tako što će ga oni uhititi.

21,12-14 Kad su apostolovi suputnici i kršćani u Cezareji to čuli, stali su ga **zaklinjati da ne uzlazi u Jeruzalem**; ali nije se složio s njihovom zabrinutošću. Njihove su suze samo poslužile tome da mu **slo-me srce**. Zar će ga strah od okova i utamničenja odvratiti da ne učini ono što je

smatrao Božjom voljom? Htio bi da znaju kako je on spreman ne samo biti svezan nego i umrijeti za ime Gospodina Isusa. Sva njihova uvjerenja bila su uzaludna. On je odlučio poći, a oni su jednostavno rekli: "Neka bude volja Gospodinova!"

Teško je povjerovati da je Pavao te oproštajne riječi izrekao kao čovjek svjesno nepokoran vodstvu Duha Svetoga. Znamo da su mu učenici u Tiru po Duhu rekli da ne ide u Jeruzalem (st. 4). Ali je li Pavao znao da govore po Duhu? I nije li Gospodin kasnije potvrdio njegov put u Jeruzalem rekavši: "Hrabro, Pavle! Kako si svjedočio za mene u Jeruzalemu, tako trebaš i u Rimu posvjedočiti" (Dj 23, 11). Jasno je dvoje – prvo: Pavao nije mislio da je njegova osobna sigurnost važna spomena u služanju Gospodinu; drugo: Gospodin je okrenuo sve te događaje na svoju slavu.

21,15.16 Od Cezareje do Jeruzalema trebalo je putovati kopnom osamdesetak kilometara što je tada, u doba sporih prijevoznih sredstava, bio dugi put. Apostolu i njegovim sputnicima pridružili su se još neki učenici iz Cezareje kao i brat u vjeri imenom Mnason. Rodom s Cipra, on je bio jedan od najranijih učenika ondje. Sada je živio u Jeruzalemu i imao je povlasticu ugostiti apostola i one koji su s njim putovali tijekom njegova posljednjeg posjeta Jeruzalemu.

Pavlova misijska putovanja zaista su završila njegovim dolaskom u Jeruzalem. Ostatak Djela apostolskih bavi se njegovim uhićenjem, suđenjem, putovanjem u Rim, suđenjem i njegovim utamničenjem.

21,17.18 Po dolasku u Jeruzalem braća su srdačno primila apostola i njegove prijatelje. Sutradan je upriličen sastanak s Jakovom i svim starješinama. Nemoguće je saznati o kojem se Jakovu radilo. Mogao je to biti Jakov, brat našeg Gospodina; Jakov, Alfejev sin; ili pak netko drugi istoga imena. Najvjerojatnije je to bio onaj prvi.

21,19.20a Pavao je preuzeo riječ i potanko ispriopovijedao što je Bog po nje-

govoj službi učinio među poganima. To je izazvalo silno radovanje.

21,20b-22 Ipak, židovska su braća bila pronicava. Širio se glas da je apostol Pavao propovijedao i naučavao protiv Mojsija i protiv Zakona. To je moglo izazvati probleme u Jeruzalemu.

Osobita optužba protiv Pavla bila je da sve Židove u stranim zemljama naučava na otpadništvo od Mojsija govoreći im da ne obrezuju djecu i ne žive po židovskim običajima. Je li Pavao to zaista naučavao ili nije? Naučavao je da je Krist svršetak Zakona i pravednost onima koji vjeruju. Naučavao je da, otkad je došla kršćanska vjera, vjerujući Židovi više nisu pod Zakonom. Naučavao je da se onaj tko primi obrezanje kao sredstvo postizanja opravdanja odsjekao od spasenja u Kristu Isusu. Naučavao je da, nakon što je Krist došao, povratak slikama i sjenama Zakona obećava Krista. Sagledavši sve to, nije teško uvidjeti zašto su Židovi tako mislili o njemu.

21,23.24 Ali židovska braća u Jeruzalemu imala su plan kojim su mislili umiriti svoje zemljake, spašene i nespašene. Predložili su Pavlu da preuzme na se židovski zavjet. Četiri su čovjeka već bila uključena. Pavao bi im se trebao pridružiti, očistiti se zajedno s njima i platiti njihove troškove. F. W. Grant objašnjava:

Neka uzme tu četvoricu koji su bili vjernici kao i on a sada se vezali nazirejskim zavjetom, neka se očišćen pokaže s njima u Hramu, preuzme na sebe troškove potrebne da se to dovrši, i to javno, kako bi svi mogli jasno vidjeti njegov odnos prema Zakonu.⁷⁶

Ne znamo previše što je sve uključivao taj zavjet; protankosti su ostale skrivene. Sve što trebamo znati jest da je to bio židovski zavjet i da će Židovi, vide li kako apostol obavlja obred povezan s time, zacijelo znati da on ne odvrća druge od Mojsijeva Zakona. Židovima će to pokazati da i sâm apostol obdržava Zakon.

To što je apostol preuzeo na sebe taj židovski zavjet branjeno je i kritizirano. U

Pavlovu se *obranu* može reći da je on djelovao u skladu sa svojim načelom da svima bude sve, kako bi ih što više pridobio (1 Kor 9,19-23). S druge strane, Pavla se kritizira da je otišao predaleko trudeći se da umiri Židove i tako stvori utisak da je pod Zakonom. Drugim riječima, Pavlu se prigovara da nije bio dosljedan svom gledištu da vjernik nije pod Zakonom, bilo to glede opravdanja ili pak životnog mjerila (Gal 1 i 2). I mi naginjemo tome da se složimo s tom kritikom, ali također držimo da valja biti oprezan u prosuđivanju apostolovih pobuda.

21,25 Jeruzalemska su braća savjetovala Pavla da poganima ne treba nametati druga pravila osim onih koje je predložilo vijeće u Jeruzalemu, naime, **da se pogani klone onog što je žrtvovano idolima i od krvi, od udavljenoga i od bluda.**

21,26 Nama danas nisu jasni koraci koje je Pavao poduzeo. Mnogi tumači misle da se radilo o nazirejskom zavjetu. Ali ako je to i bilo slučaj, još uvijek ne razumijemo različite korake u obredu koji je opisan u ovom odjeljku.

H. Pavlovo uhićenje i suđenja (21,27 – 26,32)

21,27-29 Ali na samom isteku tih sedam dana zavjeta, Pavlov se pokušaj da umiri Židove pokazao neuspješnim. Kad su ga neki nevjerni Židovi iz pokrajine Azije spazili u Hramu, izazvali su izgred protiv njega. Ne samo da su ga optužili da naučava nauk protivan židovskom narodu i Zakonu, nego su ga optužili i da je uveo pogane u unutrašnjost Hrama. U stvari se zbililo ovo: ranije su vidjeli Trofima Efezanina s Pavlom u gradu. Trofim je bio poganin, obraćenik iz Efeza. Budući da su ih vidjeli zajedno, **mislili su da je Pavao uveo svog poganskog prijatelja u unutrašnje dvorište Hrama.**

21,30-35 Premda je optužba očigledno bila lažna, ipak je poslužila svojoj svrsi. Sav se grad uskomešao. Svjetina je **po-grabila Pavla te ga odvukla iz Hrama**

zatvorivši za njim vrata unutarnjeg dvorišta. I kad su se spremali **pogubiti ga**, došla je vijest do **tisućnika**, vojnog zapovjednika koji je upravljao **četom** u tvrđavi Antoniji. On je dotrčao sa svojim **vojnicima** i **oteo** Pavla razbješnjennoj svjetini, **okovao ga s dva lanca** i **ispitao tko bi to mogao biti i što je učinio**. Svjetina je, naravno, bila nesuvisla i zbrkana. **Neki su vikali ovo, drugi ono**. Zbunjeni časnik **zapovjedio** je vojnicima da odvedu uhićenika u **vojarnu** kako bi točnije utvrdio o čemu se radi. Kad je pokušao to učiniti **svjetina** je nahrupila s tolikom silovitošću da **su vojnici morali ponijeti** Pavla uza stube.

21,36 Dok su to činili, od mnoštva je odjekivao povik – riječi koje su neki od njih možda već jednom čuli – “Smakni ga!”

21,37-39 Upravo kad su ga htjeli **uvesti u vojarnu** Pavao zamoli časnika može li što god reći. Časnik se iznenadio čuvši da **Pavao govori grčki**. Očito je mislio da je uhitio onog **Egipćanina koji je pobunio i odveo u pustinju četiri tisuće** takozvanih **bodežara**. Pavao ga je ubrzo uvjerio da je on **Židov iz grada Tarza u Ciliciji**. Kao takav, bio je **građanin znamenitoga grada** koji je bio poznat kao grad kulture, obrazovanja i trgovine, a August ga je proglasio “slobodnim gradom”. Sa sebi svojestvenom smjelošću apostol je zamolio za dopuštenje **da prozbori narodu**.

21,40 To mu je **dopušteno**; i dok je **Pavao stajao** ondje okružen rimskim vojnicima, utiša mnoštvo dajući znak **rukom**. Nastala je **tišina velika** kao i ranija gaja. On je bio spreman iznijeti svoje svjedočanstvo jeruzalemskim Židovima.

Hebrejski jezik spomenut ovdje vjerojatno je bio aramejski (vrlo blizak hebrejskom) kojim su u to doba govorili Židovi.

22,1,2 U obraćanju židovskoj svjetini apostol je mudro progovorio aramejskim umjesto grčkim jezikom. Čuvši svoj materinji jezik ugodno su se iznenadili i prekinuli dovikivati, barem na neko vrijeme.

22,3-5 Pavao je počeo govoriti o svojim korijenima: kao **Židov rođen je u Tarzu u**

Ciliciji; obrazovan je **do nogu** dobro znanož židovskog učitelja **Gamaliela** koji ga je i poučio židovstvu. Tada je osobito naglasio svoju revnost kao Židova. **Progonio** je kršćansku vjeru puneći **zatvore** onima koji su vjerovali u Isusa. **Veliki** bi **svećenik** i **Sanhedrin** mogli **posvjedočiti** o temeljitosti njegovih metoda. **Od** njih je i **primio pisma** kojima je bio ovlašten poći u **Damask** i **dovesti** odande tamošnje **kršćane** u **Jeruzalem** da ih se **kazni**.

22,6-8 Do toga dijela Pavlove poruke Židovi su savršeno razumjeli i, da su pošteni, trebali bi se složiti da je istina sve što je rekao. Sada će im apostol ispričovijedati događaj koji je potpuno izmijenio smjer njegova života. Na njima će ostati da prosude je li to što se dogodilo bilo od Boga.

Dok je Pavao **putovao** u **Damask**, **s neba** ga je **obasjala svjetlost velika**. Činjenica da se to dogodilo **oko podneva**, ovdje prvi put spomenuta, govori da je to **svjetlo** bilo sjajnije i veličanstvenije negoli sunce u punome sjaju. Zbačen na zemlju zbog jačine **svjetlosti**, **progonitelj** je čuo **glas** s neba kako **govori**: “**Saule, Saule, zašto me progoniš?**” Nakon preispitivanja doznao je da mu to **Isus iz Nazareta** govori s neba. Nazarećanin je uskrsnuo od mrtvih i bio proslavljen u visini.

22,9 Ljudi koji su s njime putovali **ugledali su svjetlo** i čuli **zvuk glasa** (9,7), ali **nisu čuli** riječi koje su izrečene. Drugim riječima, bili su svjesni zvuka ali ne i razumljivoga govora.

22,10.11 Nakon tog osobnoga prijema kod Gospodara života i slave Pavao je potpuno predao svoj duh, dušu i tijelo Spasitelju. To je iskazano pitanjem: “**Što mi je činiti, Gospodine?**” Gospodin Isus uputio ga je **da ode u Damask** gdje će dobiti upute. Oslijepljenog **svjetlošću** Kristove **slave**, **za ruku** ga **povedoše** u grad.

22,12 U Damasku ga je obišao **Ananija**. Pavao ga svojim židovskim slušateljima opisuje kao **čovjeka pobožna po Zakonu** i **na dobru glasu među ondje nastanjenim Židovima**. – **Svjedočanstvo** takvog

čovjeka bilo je važna potvrda izvješću o Pavlovu obraćenju..

22,13 Oslovlivši Pavla riječima “**Saule, brate**”, Ananija mu je zapovjedio da **progleda**. Tada se Pavao **zagledao u njega**.

22,14-16 U stihovima 14-16 prvi put saznajemo da je Ananija Pavlu rekao:

Bog otaca naših predodredio te da spoznaš volju njegovu i ugledaš Pravednika i čuješ glas iz usta njegovih; jer ćeš mu biti svjedokom pred svim ljudima o onome što si vidio i čuo. A sada, što oklijevaš? Ustani, krsti se i operi grijehe svoje prizivajući ime Gospodinovo!

U ovim stihovima valja istaknuti nekoliko zanimljivih i važnih točaka. Prvo: Ananija je izjavio da je **Bog otaca naših** odredio događaje na putu za Damask. Ako se Židovi usprotive i odupru tome što se dogodilo, u stvari se suprotstavljaju **Bogu**. Drugo: Ananija je Pavlu rekao da će biti **svjedok** Gospodinov *svim* ljudima. To je trebalo pripremiti židovsko mnoštvo za Pavlovu izjavu da je poslan poganima. Na posljertku je Pavlu rečeno da **ustane, krsti se i opere grijehe svoje**.

Stih 16 je bio zlorabljen za naučavanje kršćeničke obnove. Moguće je da se taj stih odnosi na Pavla kao na Židova koji krštenjem u vodi treba prekinuti s nacijom koja je odbacila Krista (vidi tumač. 2,38).

Jednostavnije rješenje koje se temelji na gramatičkom sklopu grč. izvornika jest: Za razliku od KJV koji zarezima stvara dojam da su u toj rečenici spomenute četiri radnje, NKJV, slijedeći izvornik, dijeli stih na dvije prve i na dvije druge radnje. U grčkom je u svakoj polovici stiha konačni glagol poblize određen participom. Doslodice bi to glasilo: “Ustavši budi kršten, i operi svoje grijehe prizivajući ime Gospodinovo.”⁷⁷ Ova posljednja rečenica potvrđena je općim naučavanjem Biblije (usp. Joel 2,32; Dj 2,21; Rim 10,13).

22,17-21 Sada prvi put saznajemo i o iskustvu koje je Pavao imao pred kraj svog prvog posjeta **Jeruzalemu**, nakon što je već bio obraćen. Dok je **jednom molio u**

Hramu, pao je u zanos i čuo Gospodina kako mu zapovijeda da žurno izađe iz Jeruzalema jer ljudi neće primiti njegovo svjedočanstvo o Kristu. Apostolu je izgledalo nevjerojatno da će njegov vlastiti narod odbiti poslušati ga. Naposljetku, oni su znali kako je revan bio kao Židov, kako je zatvarao i tukao Isusove učenike, i kako je čak bio sudionik u Stjepanovu ubojstvu. Ali Gospodin je ponovio svoju zapovijed: "Idi jer ja ću te poslati daleko k poganima!"

22,22.23 Židovi su smireno slušali Pavlov govor sve do tog trenutka, ali čim je spomenuo odlazak s evanđeljem k poganima izazvao je luđačku ljubomoru i mržnju. Bijesno urlajući i divljajući, vičući su tražili Pavlov život.

22,24.25 Kad je zapovjednik vidio njihov luđački bijes zaključio je kako mora da je Pavao skrivio neki vrlo ozbiljan zločin. Očito nije mogao razumjeti Pavlovu poruku jer je bila izrečena na aramejskom, pa je odlučio mučenjem izvući priznanje iz apostola. Naredio je da se uhićenika uvede u vojarnu i poveže remenjem kako bi ga se bičevalo. I dok su ga pripremali za bičevanje, Pavao je smireno upitao stotnika je li dopušteno bičevati rimskoga građanina i to neosuđenog? U stvari, bilo je protuzakonito čak i svezati rimskoga građanina prije negoli mu se dokaže krivica! Bičevati ga bio je vrlo ozbiljan prekršaj.

22,26 Stotnik je hitro pošao izvijestiti tisućnika rekavši da pripazi što čini Pavlu jer je taj čovjek rimski građanin.

22,27.28 To je nagnalo tisućnika da požuri k Pavlu. Preispitavši ga utvrdio je da je Pavao doista rimski građanin. U to doba postojala su tri načina kako postati Rimljaninom. Prvo: građanstvo se dobivalo carskom odredbom kao nagrada za obavljanu službu. Drugo: moguće je bilo postati Rimljanin rođenjem. To je bio slučaj s Pavlom; on je rođen u Tarzu, slobodnom gradu Rimskog Carstva, a i njegov je otac bio rimski građanin. I konačno, često je bilo moguće kupiti građanstvo za velik no-

vac. Tako je taj tisućnik kupio svoje građanstvo plativši velik novac.

22,29 Otkriće o Pavlovu rimskom građanstvu prekinulo je sve planove za njegovo bičevanje i uplašilo vlasti.

22,30 Zapovjednik je očito bio vrlo značiteljan kako bi doznao za što Židovi optužuju Pavla. Istodobno je odlučio provesti redovite zakonske mjere. Zato je dan nakon nereda u Jeruzalemu izveo Pavla iz zatvora i priveo ga pred velike svećenike i Sanhedrin.

23,1.2 Stupivši pred Sanhedrin, Pavao je započeo svoj govor izjavom da je cijelog svog života živio čiste savjesti. Velikog svećenika Ananiju razbjesnila je ta izjava. On je nesumnjivo Pavla smatrao otpadnikom od židovske religije, odmetnikom i prevrtljivcem. Kako se samo netko tko se obratio sa židovstva na kršćanstvo može praviti tako nevinim? Shodno tome veliki je svećenik naredio da se uznička udari po ustima. Ta je naredba bila nadasve nepravedna jer proces tek što je bio započeo.

23,3 Pavao je uzvratio Ananiji da će Bog udariti njega jer je kao objeljeni zid! Izvanjski je veliki svećenik izgledao pravedan i čestit no iznutra je bio pokvaren. Tvrdći da sudi drugima po Zakonu, ovdje protuzakonito zapovijeda da se udari Pavla.

23,4 Njegove poslužnike zapanjio je Pavlov oštar prijekor. Zar ne zna da govori velikom svećeniku?

23,5 Iz nekog nama nepoznatog razloga, Pavao doista nije shvatio da je Ananija veliki svećenik. Sanhedrin se na brzinu okupio pa Ananija vjerojatno nije nosio svoju službenu opravu. Može čak biti da nije ni sjedio na sjedalu određenom za velikog svećenika. Ili je možda uzrok bio Pavlov slabi vid. Što god bilo, Pavao nije namjerno govorio loše o propisno postavljenom glavaru. Žurno se ispričao za svoje riječi navodeći Izl 22,28: "O glavaru svog naroda ne govori loše".

23,6 Shvativši iz razgovora u sudnici da između **saduceja** i **farizeja** vlada nesloga, apostol je odlučio produbiti taj jaz proglašivši se **farizejom** kojemu se sudi zbog vjere u **uskrснуće mrtvih**. **Saduceji** su, naravno, poricali **uskrснуće** i postojanje duhova i anđela. **Farizeji** pak su, kao vrlo pravovjerni, vjerovali u oboje (vidi 23,8).

Pavla se kritizira što je ovdje primijenio ono što djeluje kao tjelesno sredstvo kako bi podijelio svoje slušateljstvo. "Ne možemo izbjeći osjećaj", piše A. J. Pollock, "da je Pavao pogriješio proglašivši se farizejom i tako zadobio stratešku prednost posvađivši suparničke saduceje i farizeje."

23,7-9 Bio on u pravu ili ne, njegove su riječi izazvale **podjelu između farizeja i saduceja** pa je nastala **velika raspra**. **Neki pismoznanci farizejske stranke** branili su Pavlovu nevinost govoreći: "Kakve sve to uopće ima veze **ako mu je govorio duh ili anđeo?**"

23,10 Sukob suprotstavljenih stranaka se tako užario da je **tisućnik** zapovjedio **vojnicima** neka izvedu uznika iz dvorane i otprave ga natrag u **vojarnu**.

23,11 **Iduće noći Gospodin** Isus se osobno objavio **Pavlu** u zatvoru i rekao mu: "**Hrabro, Pavle! Kako si svjedočio za mene u Jeruzalemu, tako trebaš i u Rimu posvjedočiti!**" Značajno je to da ga u odjeljku u kojem su apostolovi postupci izloženi silnim zamjerkama **Gospodin** osobno hvali što je vjerno posvjedočio u **Jeruzalemu**. Spasitelj nije izrekao ni riječ zamjere ili ukora. Prije je to bila poruka prave pohvale i obećanja. Pavlovo poslanje još nije gotovo. Kako je vjerno služio u **Jeruzalemu**, tako će posvjedočiti za **Krista i u Rimu**.

23,12-15 Sutra dan su **neki Židovi skovali urotu** da ubiju apostola Pavla. u stvari, **više od četrdeset njih zaklelo se** da neće ni jesti ni piti sve dok ne ubiju "toga varalicu". Njihov je plan bio sljedeći: otići će k **velikim svećenicima i starješinama** i dogovoriti se s njima da zakažu sastanak Sanhedrina kako bi se podrobnije preispri-

tao Pavlov slučaj. Sanhedrin će zaiskati od **tisućnika** da im privede uhićenika. Uto će **četrdeset ubojica** čekati u zasjedi negdje između zatvora i vijećnice. Kad im se **Pavao** približi, navalit će na njega i **ubiti ga**.

23,16-19 Po Božjoj providnosti, za tu je urotu dočuo apostolov nećak i javio to **Pavlu**. Ovaj se nakanio poslužiti zakonskim sredstvima kako bi ostvario svoju sigurnost; stoga je o tome dojavio **jednom od stotnika**. Stotnik je osobno otpratio **mладиća tisućniku**.

23,20.21 Pavlov nećak ne samo da je iznio potpuno izvješće o uroti nego je i žarko zamolio tisućnika da se **ne da nagovoriti od Židova** kako bi im doveo **Pavla**.

23,22 Kad je **tisućnik** čuo tu vijest, otpustio je **mладиća** s uputom da nikom drugom ne govori o njihovom susretu. Sada je shvatio da mora poduzeti nešto hitno i odlučno kako bi izbio svog uhićenika od raspaljenog gnjeva Židova.

23,23-25 Zapovjednik je odmah **pozvao dva stotnika** i odredio vojnu pratnju koja će odvesti apostola u **Cezareju**. Pratnju je sačinjavalo **dvjesto vojnika, sedamdeset konjanika i dvjesto kopljanika**. Na put su trebali krenuti pod okriljem mraka – **noću** oko devet sati.

Velik broj vojnika u pratnji nije bio zbog počasti vjernom Kristovom navjestitelju. Prije je to bio izraz zapovjednikove odlučnosti da očuva dobar glas pred svojim nadređenima; ako bi Židovi uspjeli ubiti Pavla, rimskog građanina, tada bi odgovorni časnik odgovarao za svoju nemarnost.

23,26-28 Zapovjednik se u pismu koje je napisao rimskom **upravitelju Feliksu** predstavio kao **Klaudije Lizija**. Namjera pisma je bila da objasni okolnosti glede Pavla. Zabavno je vidjeti kako **Lizija** pokušava prikazati sebe kao junaka u obrani građanskih prava. On se vjerojatno silno bojao da **Feliks** ne sazna kako je on svezao neosuđenog rimskog građanina. Srećom po **Klaudija Liziju**, Pavao nije tužakao.

23,29.30 Zapovjednik je objasnio da je njegova istraga pokazala kako je Pavao

nevin glede optužbe po kojoj bi zaslužio smrt ili okove. Buna je izgleda nastala zbog nekih pitanja koja se tiču židovskog zakona. Zbog urote protiv Pavla, smatrao je preporučljivim poslati Pavla u Cezareju tako da i njegovi tužitelji mogu doći i izložiti stvar pred Feliksom.

23,31-35 Putovanje u Cezareju nakratko je prekinuto u Antipatridi udaljenoj 52 kilometra od Jeruzalema i 38 od Cezareje. Kako odande više nije bilo opasnosti od židovskih zasjeda, vojnici su se vratili u Jeruzalem prepustivši konjanicima da otprate Pavla u Cezareju. Po dolasku su Pavla zajedno Lizijinim s pismom predali Feliksu. Kad je početna istraga zadovoljila Feliksa potvrdom da je apostol rimski građanin, obećao je saslušati njegov slučaj kad stignu i njegovi tužitelji iz Jeruzalema. U međuvremenu je zapovjedio da se Pavla čuva u Herodovu dvoru, to jest, u pretoriju.

Rimski upravitelj Feliks doživio je me-teorski uspon od ropstva do stjecanja političke važnosti u Rimskom Carstvu. Što se tiče njegova osobnog života, bio je strašno nemoralan. U doba kad je služio kao upravitelj provincije Judeje bio je muž trima kraljevskim gospođama. Tijekom službe zaljubio se u Druzilu, ženu Aziza, kralja Emese. Prema Josipu Flaviju vjenčanje je uredio Šimun, čarobnjak s otoka Cipra.

Bio je okrutni silnik, što je očito iz činjenice da se pobrinuo za umorstvo velikog svećenika Jonatana koji ga je ukorio zbog njegove loše vladavine. – Pred tog je Feliksa trebao stati Pavao.

24,1 Pet dana nakon što je Pavao otišao iz Jeruzalema u Cezareju, stigao je veliki svećenik Ananija s nekim članovima Sanhedrina. Najmili su nekog Rimljanina Tertula da bude njihov pravni zastupnik. Njegova je dužnost bila da izide pred Feliksa i iznese optužbe protiv Pavla.

24,2-4 Tertul je otvorio sudski postupak obasuvši upravitelja laskanjem. Naravno, bilo je ponešto istine u tome što je rekao. Feliks je održavao vlast i poredak gušeći

pobune i nemire. Ali Tertulove riječi prevazišle su puko priznavanje te činjenice i prerasle u očiti napor da se glede svog slučaja dodvori upravitelju.

24,5-8 Tada je nastavio navoditi četiri različite optužbe protiv apostola Pavla:

1. on je kuga, to jest pošast ili napast;
2. pokretač bunâ među svim Židovima;
3. kolovođa nazaretske sljedbe;
4. i pokušao je oskrnuti Hram.

24,9 Nakon što je Tertul izrazio povjerenje u Feliksov sposobnost da utvrdi ispravnost optužaba protiv Pavla, prisutni su Židovi dodali svoj glas te poduprli Tertulove optužbe.

24,10 Pavao, kao odgovor na upraviteljev znak, počeo iznositi vlastitu obranu. Najprije je izrazio zadovoljstvo što mu je dopušteno pojaviti se pred čovjekom koji je zbog mnogo godina iskustva upoznat s običajima i navikama židovskog naroda. To bi moglo zvučati kao laskanje ali je samo uljudno izražavanje istine.

Apostol je potom po redu odgovorio na optužbe iznesene protiv njega.

24,11 Što se tiče tvrdnje da je javna napast, odgovorio je kako je prošlo tek dvanaest dana otkako je uzašao u Jeruzalem, i to s namjerom da se pokloni a ne da izaziva nemire.

24,12.13 Zatim je pobio optužbu da je poticao Židove na bunu. Ni u koje doba, ni u Hramu, ni po sinagogama, ni po gradu nije raspravljao s ljudima ili ih pokušao pobuniti. To su bile činjenice koje nitko nije mogao poreći.

24,14-17 Pavao nije porekao treću optužbu, naime da je kolovođa nazaretske sljedbe. Ali ono što je rekao jest da u tom svojstvu služi Bogu Židovâ vjerujući sve što je napisano u Starom zavjetu. On je dijelio očekivanje svih pravovjernih Židova, osobito farizeja, da će uskrsnuti mrtvi – pravednici i nepravednici. U svjetlu budućeg uskrsnuća uvijek je pokušavao očuvati nepomućeno zajedništvo s Bogom i bližnjima. Daleko od toga da je poticao Židove na nemire, Pavao je došao u Jeru-

zalem **donijeti milodare** židovskom narodu. On je, naravno, govorio o novcu sabranom u makedonskim i ahajskim crkvama, određenom za svete u potrebi, za hebrejske kršćane u Jeruzalemu.

24,18.19 Što se tiče četvrte optužbe, naime da je pokušao oskrvniti **Hram**, Pavao je odgovorio da su ga tijekom donošenja prinosa u **Hram**, u provođenju židovskog zavjeta, **našli neki Židovi iz Azije** i optužili da je uveo nečiste pogane u Hram. To, naravno, nije bilo istina. U to je doba apostol bio sâm i **očišćen** od obredne okaljivosti. Ti bi optužitelji, **Židovi iz Azije** koji su u Jeruzalemu izazvali bunu protiv njega, trebali doći u Cezareju i optužiti ga **ako imaju što protiv njega**.

24,20.21 Tada je Pavao izazvao prisutne Židove da jasno iznesu koja su mu zlodjela dokazana **kad je stajao pred Vijećem** u Jeruzalemu. Oni to nisu mogli. Sve što su mogli navesti bilo je da je Pavao **povikao**: **"Zbog uskrsnuća mrtvih sudite mi danas!"** Drugim riječima, ono što je u optužbi prikazano kao zločin nije bilo istina; a ono što je bilo istina, nije bio zločin.

24,22 **Kad je Feliks** saslušao optužbu, suočio se s dvojmom. Dovoljno je poznao kršćansku vjeru da bi znao tko je u pravu. Zatvorenik pred njim očito je nedužan za bilo koji zločin protiv rimskoga zakona. Ipak, ako oslobodi Pavla, izazvat će gnjev židovskog naroda. S političkog je gledišta bilo važno očuvati njihovu naklonost. Stoga je tražio prigodu da razvuče slučaj. Izjavio je kako želi pričekati da **ti-sućnik Lizija** dođe u Cezareju. U stvari je to bila samo taktika odugovlačenja. Nema mo zapis da je **ti-sućnik** ikada došao.

24,23 Zaključujući slučaj Feliks je **zapovjedio** da se **Pavlu**, premda i dalje treba ostati u pritvoru, dopusti određena **sloboda** i da ga **prijatelji** smiju **posjećivati** i **posluživati** jelom i opravom. To zasigurno pokazuje da upravitelj Pavla nije smatrao beznadnim zločincem.

24,24.25a **Nekoliko dana** nakon javnog suđenja, **Feliks** i **njegova žena Druzila**

poveli su privatni razgovor s apostolom kako bi mogli čuti više o kršćanskoj **vjeri**.

Pavao je s krajnjom neustrašivošću raspravljao s razvratnim upraviteljem i njegovom preljubničkom ženom o pravednosti, suzdržljivosti i o budućem sudu. Oni su znali malo o osobnoj **pravednosti**, bilo to u javnom bilo u osobnom životu. **Suzdržljivost** im je bila nepoznata, što je i svjedočio njihov sadašnji iskvareni brak. Trebalo ih je upozoriti na **budući sud** jer će propasti u ognjenom jezeru ako im po krvi Isusa Krista ne budu oprošteni grijesi.

24,25b.26 **Feliksa** je to izgleda bolje potreslo negoli Druzilu. Iako se **uplašio**, nije se pouzdao u Spasitelja. Odbio je odlučiti se za Krista rekavši: **"Zasad idi, kad nađem vremena pozvat ću te!"** Žalosan je da to vrijeme, što se Biblije tiče, nikada nije našao. Ipak, to nije bilo posljednje svjedočenje Feliksu. Upravitelj ga je tijekom iduće dvije godine koje je apostol kao uznik proveo u Cezareji uvijek iznova pozivao. U stvari, **Feliks** se nadao da će mu Pavlovi prijatelji platiti znatan novac kako bi ga oslobodio.

24,27 **Nakon dvije godine**, 60. po Kristu, **Feliksa je naslijedio Porcije Fest**. **Feliks pak, htijući ugoditi Židovima, ostavio je Pavla okovanog u Cezareji**.

25,1 Porcija **Festa** je za rimskog upravitelja u Judeji postavio car Neron u jesen 60. godine po Kristu, a **Cezareja** je bila političko središte rimske provincije Sirije koje je Judeja bila dijelom. **Nakon tri dana Fest je uzašao iz Cezareje u Jeruzalem**, vjerski glavni grad koji je bio u njegovoj nadležnosti.

25,2.3 Iako su sada prošle dvije godine otkako je **Pavao** zatvoren u Cezareji, **Židovi** ga nisu zaboravili niti pak je splasnula njihova krvožedna mržnja. Misleći da bi od novoga upravitelja mogli dobiti političku **naklonost**, **veliki svećenik** i vodeći Židovi napunili su mu uši optužbama **protiv Pavla** i zaškali da im ga pošalje na suđenje u **Jeruzalem**. Vjerojatno su mislili da treba biti suđen pred Sanhedrinom, ali

je njihov stvaran naum bio zaskočiti ga na putu i ubiti.

25,4,5 Ali Fest je nedvojbeno bio obaviješten o njihovom ranijem planu da ubiju Pavla kao i o dobro smišljenim pripravama koje je proveo tisućnik iz Jeruzalema da ga potajno dovede u Cezareju. Stoga je odbacio njihovu zamolbu, ali im je obećao pružiti prigodu da iznesu svoj slučaj protiv Pavla ako dođu u Cezareju.

25,6-8 Nakon što se desetak dana zadržao u Jeruzalemu Fest se vratio u Cezareju i sutradan sazvaio sud. Židovi su se žurili s napadom iznoseći mnoge i teške optužbe protiv Pavla, ali ni jednu nisu mogli dokazati. Uvidjevši slabost njihovih optužaba apostol se branio jednostavnim poricanjem ikakvoga zlodjela protiv zakona, protiv Hrama, ili cara.

25,9-11 Na trenutak je izgledalo kao da je Fest voljan ispuniti molbu Židovima i Pavla poslati u Jeruzalem da mu se sudi pred Sanhedrinom. Ipak, nije to htio učiniti bez uznikova pristanka. Pavao je očigledno shvatio da, pristane li, nikada neće živ stići u Jeruzalem. Stoga je to odbio ustvrdivši da je sud u Cezareji pravo mjesto za suđenje. Ako je počinio zlodjelo protiv Rimskoga Carstva, ne odbija za to umrijeti. Ali ako nije skrivio takav grijeh, po kojem bi to zakonskom osnovu mogao biti predan Židovima? Okoristivši se potpuno svojim pravima rimskoga građanina, apostol Pavao izrekao je značajne riječi: "Na cara se pozivam!"

Je li Pavao bio u pravu što se pozvao na cara? Nije li trebao posve prepustiti svoj slučaj Bogu i prestati oslanjati se na svoje zemaljsko građanstvo? Je li to bila jedna od tzv. "Pavlovih pogrešaka"? Na to ne možemo odgovoriti u potpunosti. Sve što znamo jest da ga je taj priziv caru spriječio da tada bude oslobođen kao i da bi i bez tog priziva na neki drugi način, ovako ili onako, stigao u Rim.

25,12 Fest se ukratko posavjetovao sa svojim zakonskim savjetnicima glede postupka u takvom slučaju. Tada je Pavlu,

vjerojatno prkosnim tonom, rekao: "Na cara si se pozvao, k caru ćeš ići!"

25,13 Nedugo nakon toga su kralj Herod Agripa II. i njegova sestra Berenika došli u Cezareju čestitati Festu na njegovu imenovanju. Agripa je bio sin Heroda Agripe I. koji je umorio Jakova i utamničio Petra (Dj 12). Njegova je sestra bila žena neobične ljepote. I dok joj povjesničari pripisuju nedoličan život, uključujući tu i njezine nedopuštene odnose s bratom, Novi zavjet ne govori ništa o njezinu osobnom karakteru.

25,14-16 Tijekom njihova poduljeg boravka u Cezareji Fest je odlučio ispričati Agripi o teškoćama koje ima s uznikom Pavlom. Najprije je izvijestio o sirovom zahtjevu Židova da se Pavla kazni mimo propisnog suđenja. Prikazavši sebe braniteljem i pokroviteljem pravilnog sudskog postupka, rekao je kako je zahtijevao suđenje na kojem bi se optuženik mogao suočiti sa svojim tužiteljima i na kojem bi mu se dala prigoda za obranu.

25,17-19 Kad je slučaj došao na sud Fest je zaključio da uznik nije skrivio nikakvo zlodjelo protiv Carstva. Slučaj se vrtio oko "neke raspre" o njihovom "praznovjerju i o nekom Isusu koji je umro, a Pavao tvrdi da je živ."

25,20-22 Fest je tada prepričao o svojoj ponudi Pavlu da pođe u Jeruzalem i o njegovu prizivu na Veličanstvo (u izvorniku Augustus – titula rimskog cara, a ne osobno ime). To je, naravno, izazvalo problem. Ako pošalje uznika u Rim, koju će optužbu dići protiv njega? Budući da je Agripa Židov, i stoga upoznat sa židovstvom, Fest se nadao da će mu on pomoći sročiti prikladnu optužbu.

Govoreći o Spasitelju svijeta, Fest se poslužio izrazom "neki Isus". Vrijedno je ponoviti Bengelovu primjedbu na to: "Na taj način taj bijedni Fest govori o Onome kome će se pokloniti svako koljeno."

25,23 Sutradan je priređeno službeno saslušanje. Agripa i Berenika stigli su s velikim sjajem. Pratili su ih tisućnici i

najugledniji muževi iz grada. Tada dovedoše Pavla.

25,24-27 Još jedanput je Fest iznio povijest optužbe – uporne zahtjeve Židova da se Pavla smakne, Festovu nemogućnost da utvrdi apostolovu krivicu za bilo kakvo zlodjelo koje zaslužuje smrt i apostolov priziv na cara. Festova je dilema, naravno, bila u tome što je Pavlovim prizivom prisiljen poslati ga Neronu, a nije postojala prikladna zakonska osnova za suđenje. Fest je jasno izjavio kako se nada da će mu Agripa moći pomoći; naposljetku, izgleda mu besmisleno poslati uznika, a ne naznačiti optužbu protiv njega. Ovaj je postupak po naravi više bio saslušanje negoli suđenje. Nije bilo Židovâ da optuže apostola, a od Agripe se nije očekivalo da donese neku obvezujuću odluku.

26,1-3 Prizor u dvorani dobro je opisan riječima: “zarobljeni kralj i ustoličeni zatvorenik”. S duhovnog gledišta, Agripa je bio bijedna spodoba dok je apostol lebdio na krilima vjere, uzvišen iznad okolnosti.

Kad mu je Agripa dao riječ Pavao dade znak rukom i počne s uzbudljivim govorom o svom kršćanskom iskustvu. Najprije se zahvalio što mu je dopušteno iznijeti svoj slučaj pred nekim tko je, budući da je Židov, upoznat s običajima i spornim pitanjima židovskog naroda. Njegov uvod nije bilo laskanje; bio je to izraz kršćanske uljudnosti i jednostavna istina.

26,4.5 Što se tiče njegova ranijeg života, apostol je bio primjeran Židov. Židovi bi, kad bi samo htjeli, mogli posvjedočiti da je Pavao živio životom najstrožeg pravovjerja kao dosljedan farizej.

26,6 Sada mu se sudi za zločin ne veći od činjenice da je prionuo uz nadu u obećanje koje je Bog dao židovskim ocima u starom Savezu (Zavjetu). Tijek Pavlove obrane izgledao je ovako: u starom je Zavjetu Bog sklopio razne saveze s vođama Izraela, kao što su Abraham, Izak, Jakov, David i Salomon. U osnovi je Savez bio obećanje o Mesiji i Njegovom dolasku da izbavi narod Izraela i zavlada Zemljom.

Patrijarsi staroga Zavjeta poumirali su ne vidjevši ispunjenje toga obećanja. Znači li to da Bog neće sprovesti svoja obećanja? On će to sasvim sigurno učiniti! Ali kako da to učini kad su oci mrtvi? Odgovor je: uskrisit će ih od mrtvih. Tako na izravan način apostol povezuje obećanja dana starozavjetnim svetima s uskrsnućem mrtvih.

26,7 Apostol je prikazao dvanaest Izraelovih plemena kako usrdno i bez prestanka služe Bogu nadajući se vidjeti ispunjenje obećanja. Ovaj navod o dvanaest plemena važan je zbog raširenog naučavanja da je deset Izraelovih plemena “izgubljeno” od doba Sužanjstva. Premda su raspršeni među poganske narode, apostol Pavao smatra ih zasebnim narodom koji služi Bogu i očekuje obećana Izbavitelja.

26,8 To je dakle Pavlov zločin! On je vjerovao da će Bog ispuniti svoje obećanje ocima uskrisivši ih od mrtvih. Što je bilo tako nevjerojatno u tome?

26,9-11 Skrenuvši na pripovijest o svom životu, Pavao je ispričao o divljačkom i neumornom pohodu protiv kršćanske vjere. Svim svojim snagama protivio se imenu Isusa Nazarećanina. Pomoću punomoći od velikih svećenika u Jeruzalemu je utamničio mnoge kršćane. Kad bi se našli na sudu pred Sanhedrinom, uvijek bi davao svoj glas protiv njih. Uvijek iznova bi priređivao kažnjavanje za one koje bi pronalazio po svim sinagogama te činio sve što je mogao kako bi ih prinudio da se odreknu svoga Gospodina. (Kad kaže da ih je prisiljavao⁷⁸ huliti, ne znači da je u tome uspijevaio nego da je pokušavao.) Pavlov pohod mržnje protiv Isusovih učenika proširio se iz Jeruzalema na Judeju pa sve do tuđih gradova.

26,12-14 Tijekom jednog od tih pohoda doživio je veliko preobražujuće iskustvo. Bio je na putu za Damask, i to opskrbljen službenim dokumentima kojima je bio ovlašten hititi kršćane i dovesti ih u Jeruzalem da ih se kazni. U podne ga je svladalo viđenje slave. Obasjala ga je svjetlost s neba sjajnija od podnevnog sunca. Na-

kon što je pao na zemlju, začuo je glas koji ga pita: "Saule, Saule, zašto me progoniš?" Glas je također dodao: "Teško ti se protiv ostana opirati." Ostan je bila šiljata alatka kojom se tvrdoglave životinje prisiljavalo na kretanje. Pavao se opirao protiv ostana vlastite savjesti i, što je još važnije, protiv uvjerljivog glasa Duha Svetoga. On nikada nije zaboravio stav i otmjenost s kojom je Stjepan umro. On se, dakle, borio protiv samoga Boga.

26,15 Pavao je upitao: "Tko si ti, Gospodine?" Glas mu je odvratio: "Ja sam Isus koga ti progoniš." – Isus? Kako je to moguće? Nije li Isus bio razapet i pokopan? Nisu li učenici ukrali njegovo tijelo i negdje ga sakrili? Kako mu onda Isus sada govori? Istina je ubrzo zasvjeltila u Pavlovoj duši. Isus je doista bio pokopan, ali je uskrsnuo od mrtvih! Uzašao je na Nebo odakle mu sada govori! Progoneći kršćane, Pavao je progonio njihova Učitelja. A progoneći njega, progonio je Izraelovog Mesiju – samog Sina Božjega.

26,16 Nakon toga je Pavao iznio sažetak poslanja koje mu je povjerio uskrsli Gospodin Isus Krist. Gospodin mu je rekao neka ustane i stane na noge. To osobito otkrivenje Krista u slavi imao je zato što je bio određen za Gospodinovog poslužitelja i svjedoka svega što je taj dan vidio, kao i svih velikih istina kršćanske vjere koje će mu biti obznanjene.

26,17 Obećanje Pavlu da će biti izbavljen od židovskoga naroda i od pogana treba razumjeti kao općenito izbavljenje sve dok ne obavi svoje djelo.

26,18 Pavao će biti poslan osobito poganima otvoriti oči njihove da se obrate od tame k svjetlosti, od vlasti Sotonine k Bogu. Po vjeri u Gospodina Isusa primiti će oprostjenje grijeha i baštinu među onima koji su posvećeni. H. K. Downie pokazuje kako je 18. stih sjajan sažetak onoga što evanđelje čini:

1. Izbavlja od tame.
2. Oslobađa od Sotonine moći.
3. Otpušta grijeh.

4. Vraća izgublenu baštinu.

26,19-23 Nakon što je tako opunomoćen, objašnjava Pavao Agripi, nije bio neposlušan nebeskom viđenju. I u Damasku i u Jeruzalemu i po svoj Judeji, kao i među poganima, propovijedao je ljudima da se trebaju pokajati i obratiti Bogu čineći djela kojima će dokazati zbiljnost svog pokajanja. To je i činio kad su ga Židovi ubitili u Hramu i pokušali ga ubiti. Ali Bog ga je zaštitio i pomogao mu pa je nastavio svjedočiti svima koje je susretao propovijedajući im Poruku koju su Proroci i Mojsije propovijedali u starom Zavjetu. To je bila Poruka da će Mesija trpjeti i da će najprije od uskrsnuti od mrtvih, i da će naviještati svjetlost židovskom narodu i poganima.

26,24-26 Kao poganim, Fest vjerojatno uopće nije mogao pratiti tijekom apostołova obrazlaganja. Potpuno nesposoban poštovati čovjeka punog Duha Svetoga, nepromišljeno je optužio Pavla da je poludio zbog mnogoga znanja. Bez traga ljutnje ili razdraženosti, apostol je smireno porekao tu optužbu naglasivši kako su to bile riječi istine i razbora. Tada je izrazio povjerenje da je kralj upoznat s istinom toga što je ispričao. Pavlov život i svjedočanstvo nisu bili tajna. Židovi su znali sve o njemu, a izvješća su nesumnjivo doprla i do Agripe.

26,27 Izravno se obrativši kralju, Pavao ga je upitao: "Vjeruješ li, kralju Agripa, Prorocima?" Tada je Pavao odgovorio na vlastito pitanje: "Znam da vjeruješ!" Silina tog argumenta je nepogrešiva. Pavao je u stvari rekao: "Ja vjerujem sve što su proroci rekli u Starom zavjetu. I ti vjeruješ njihovu svjedočanstvu – nije li tako Agripa? Pa kako me onda Židovi mogu optuživati za zločin koji zaslužuje smrt? Ili, kako me možeš osuditi jer vjerujem ono što i ti sâm vjeruješ?"

26,28 To da je Agripa osjetio silinu te tvrdnje izrazio je riječima: "Zamalo si me uvjerio da postanem kršćanin." Ipak je golemo neslaganje glede toga što je Agri-

pa točno mislio. Oni koji slijede KJV tradiciju smatraju da je kralj bio doveden do toga da zamalo donese odluku za Krista. Drže da je to sadržano u Pavlovu odgovoru iz 29. stiha. Drugi misle da je **Agripa** time ironično upitao Pavla: "Zar misliš da me s malo uvjeravanja možeš učiniti kršćaninom?" Drugim riječima, pritisku apostolovih riječi izbjegao je pomoću šale.

26,29 Govorio to Agripa iskreno ili se šalio, **Pavao** mu je odgovorio smrtnom ozbiljnošću. Izrazio je svoju žarku želju da, bilo s malo ili mnogo uvjeravanja, i Agripa i svi prisutni mogu zadobiti radost i blagoslov kršćanskog života te imati udjela u Pavlovim povlasticama i **postati** kao što je on – **osim lanaca**. Morgan piše:

On bi umro da spasi Agripu, ali ne bi stavio lance na njega. To je kršćanstvo. Povećaj, umnoži, primijeni. Iskrenost koja progona nije kršćanska. Iskrenost koja umire kako bi izbavila – ali ne stavlja lanac – jest kršćanstvo.⁷⁹

26,30.32 **Kralj, upravitelj, Berenika** i drugi službenici napustili su dvoranu kako bi zasebno vijećali. Svi su bili prisiljeni priznati da **Pavao nije učinio ništa što zaslužuje smrt ili okove**. Možda s prizvukom žaljenja, **Agripa je rekao Festu** kako bi **Pavao mogao biti pušten da se nije pozvao na cara**.

Mi se, naravno, pitamo zašto jednostavno nije povučen priziv na cara. Je li takav priziv bio opoziv ili neopoziv ne znamo, no znamo da je Božji naum za "Apostola pogaña" bio da ode u Rim kako bi mu se ondje sudilo pred carem (23,11) i kao bi ondje našao ispunjenje svoje želje da bude suobličen smrti svoga Gospodina.

I. Pavlovo putovanje u Rim i brodolom (27,1 – 28,16)

Ovaj odjeljak je uzbudljiva junačka pripovijest o apostolovu putovanju od Cezareje pa preko Malte do Rima. Da **Pavao** nije bio putnik nikada ne bismo čuli za to putovanje ni brodolom. Pripovijest obiluje nautičkim izrazima pa je nije uvijek lako pratiti.

27,1 Putovanje je započelo u Cezareji. **Pavao** je predan pod nadzor časniku **ime-nom Julije**. Taj je **stotnik** bio dodijeljen **Carskoj četi**, istaknutoj legiji rimske vojske. Poput ostalih stotnika spomenutih u Novom zavjetu i on je bio izuzetan po karakteru, ljubaznu ophođenju, pravednosti i skrbi za druge.

27,2 Na lađi su bili i drugi uznici koje su kao i Pavla vodili na suđenje u Rim. Na popisu putnika bila su imena **Aristarha** i Luke, dvojice apostolovih suputnika na ranijim putovanjima. **Lađa** u koju su se ukrkali bila je iz Adramita, mizijskog grada na sjeverozapadu Male Azije. Po redu plovidbe trebala je ploviti je na sjever pa onda na zapad zaustavljajući se u lukama uz obalu pokrajine Azije, zapadne provincije Male Azije.

27,3 Lađa je plovila na sjever uz obalu Palestine i zaustavila se u **Sidonu**, sto dvanaest kilometara od Cezareje. Stotnik **Julije čovječno** je dopustio Pavlu da se iskrci, **posjeti prijatelje i okrijepi se**.

27,4.5 Od Sidona su preplivali sjeveroistočni krak Sredozemlja ostavivši **Cipar** slijeva i tako iskoristili prednosti te strane otoka na kojoj su bili zaklonjeni od vjetrova. Usprkos **protivnim vjetrovima**, lađa je stigla na južnu obalu Male Azije, a potom **preplivala** zapadno duž **Cilicije** i **Pamfilije** te stigla u **Miru**, lučki grad Licije.

27,6 **Ondje je stotnik** prebacio uznike na drugu **lađu** jer ih ona prva ne bi dovela ni blizu **Italije**; ona je plovila u svoju matičnu luku na zapadnoj obali Male Azije.

Druga je **lađa** bila iz Aleksandrije na sjevernoj obali Afrike. Prevozila je 276 osoba, posadu i putnike, kao i tovar pšenice. Od Aleksandrije je preko Sredozemlja doplovila na sjever do Mire i sada je krenula na zapad prema **Italiji**.

27,7.8 **Više dana** plovidba je bila vrlo spora zbog protivnih vjetrova. Posada je **jedva** dovela lađu do **Knida**, luke na najistaknutijem jugozapadnom dijelu Male Azije. **Budući** da im je **vjetar** bio protivan, okrenuli su na jug i plovili duž zaklonjene

istočne strane otoka **Krete**. Zaobišavši rt **Salmonu**, okrenuli su na zapad boreći se sa snažnim vjetrovima sve dok nisu došli do **Dobrih Pristaništa**, luke **blizu grada Laseje** na južnoj središnjoj obali Krete.

27,9.10 Do sada su već izgubili mnogo vremena zbog nepovoljnih uvjeta za plovidbu. Dolazak zimskog vremena činio je daljnju plovidbu **opasnom**. Mora da je to bilo kasno u rujnu ili rano u listopadu jer je **Post** (Dan pomirenja) već bio prošao. **Pavao** je upozorio posadu da je plovidba pogibeljna i da će, nastave li **putovanje**, biti u opasnosti da **izgube tovar i lađu**, pa čak i **živote** nekih na brodu.

27,11.12 **Kormilar i vlasnik lađe** svejedno su htjeli nastaviti. **Stotnik** je prihvatio njihovu prosudbu, a i većina se ostalih složila. **Držali** su da ta luka **nije prikladna za zimovanje** kao što bi bila luka **Feniks**. **Feniks** je bio udaljen šezdeset četiri kilometra od Dobrih Pristaništa, na jugozapadu Krete. Njegova je luka okrenuta prema jugozapadu i sjeverozapadu.

27,13-17 Kad je zapuhao blagi južnjak mornari su pomislili da bi još mogli prijeći i taj put do Feniksa. Podigli su sidro i otplovili na zapad držeći se uz obalu. Tada se na njih s priobalnih planina sručio žestok vjetar nazvan **Sjeveroistočnjak** (*Euroklydon*⁸⁰). Ne mogavši održati željeni pravac posada je bila prisiljena prepustiti **lađu** da je nosi bura. Nosilo ih je u smjeru jugozapada prema otočiću koji se naziva **Klauda**⁸¹, udaljenom četrdesetak, pedesetak kilometara od Krete. Kad su se uhvatili zaštićene strane otoka, jedva su uspjeli dohvatiti čamac koji su vukli za sobom. No na posljertku su ga podigli na palubu i učvrstili. Tada su **užetima** povezali trup lađe da ga snažni valovi ne bi razbili. Silno su se bojali da ih vjetar ne odnese na jug u živi pijesak, u afrički zaljev Sirt poznat po opasnim sprudovima. Kako bi to spriječili, **spustili su jedro; i tako ih je nosilo**.

27,18.19 Nakon što su čitav dan bili nošeni prepušteni na milost i nemilost oluji, počeli su izbacivati tovar. Trećega su dana

izbacili brodsku opremu. U brod je nesumnjivo nadiralo mnogo vode pa je bilo nužno olakšati mu teret kako bi ga sačuvali od potonuća.

27,20 **Više ih je dana** bespomoćno nosilo amo-tamo. Ne vidjevši ni sunce ni zvijezde nisu se mogli orijentirati ni odrediti svoj položaj. Na posljertku su **izgubili svaku nadu da će se spasiti**.

27,21-26 Glad je pojačala beznadnost. Ljudi nisu jeli više dana. Nesumnjivo su provodili vrijeme radeći da očuvaju lađu i izbacivali vodu. Možda nisu imali ni gdje kuhati. Bolest, strah i obeshrabrenje oduzeli su im volju za jelom. Nije bilo nestašice hrane, ali nije bilo ni sklonosti k jelu.

Tada stade Pavao posred njih s porukom nade. Najprije ih je blago podsjetio da nisu **trebali otploviti s Krete**. Zatim im je zajamčio da, premda će **lađa** propasti, **ničiji život neće biti izgubljen**. Kako je to znao? **Anđeo** Gospodinov ukazao mu se te **noći** zajamčivši mu da će stati **pred cara** u Rimu. **Bog je podario** apostolu sve koji su s njime plovili, što je značilo da će i oni biti pošteđeni. Stoga se trebaju razvedriti. **Pavao** je vjerovao da će sve biti dobro – samo će doživjeti brodolom **na nekom otoku**. A. W. Tozer oštroumno piše:

Kad je ono "zapuhao blagi južnjak" lađa koja je nosila Pavla jedrila je dovoljno lagano te nitko od suputnika nije znao tko je Pavao ni kolika se snaga karaktera skriva iza njegove neugledne vanjštine. Ali kad je na njih navalio silni Sjeveroistočnjak, Pavlova će veličina uskoro progovoriti svakome na lađi. Apostol, premda zatvorenik, doslovce je preuzeo upravu nad lađom, donosio odluke i izdavao zapovijedi koje su ljudima značile život ili smrt. Mislim da je kriza izazvala nešto u Pavlovu umu što nije bilo jasno ni njemu samome. Kad je navalila oluja, prekrasna se teorija ubrzo iskristalizirala u krutu činjenicu.⁸²

27,27-29 Četnaest je dana prošlo otkad su napustili Dobra Pristaništa. Sada ih je bespomoćno nosilo dijelom Sredozemlja zvanim **Jonsko more**, koje se nalazi između Grčke, Italije i Afrike. **Oko ponoći na-**

slutiše mornari da im se primiče neka zemlja; možda su čuli velike valove koji se razbijaju o obalu. Kad su prvi put izmjerili dubinu našli su da iznosi dvadeset hvati (oko četrdeset metara). Malo kasnije bilo je petnaest hvati. Kako bi spriječili nasukavanje lađe, bace s krme četiri sidra željno čekajući da se razdani.

27,30-32 U strahu za svoje živote, neki mornari naume dohvatiti se obale u malome čamcu. Već su spuštali čamac s palube lađe – pod izlikom da žele spustiti više sidra – kad li Pavao dojavio stotniku o njihovoj uroiti. Pavao je upozorio da se ostali neće spasiti ako mornari ne ostanu na lađi. Tada vojnici odsjekoše užad čamca i puštiše ga da padne. Tako su mornari bili prisiljeni pokušati uz pomoć lađe spasiti vlastite živote kao i živote ostalih putnika.

27,33.34 Phillips stihove 33-37 naziva "Pavlov zdravi razum". Kako bismo shvatili dramatiku tog trenutka, doista bismo trebali znati nešto o strahotama žestokih oluja na moru. Potom se također trebamo sjetiti da Pavao nije bio kapetan lađe nego običan putnik, i to zatvorenik.

Kratko pred zoru Pavao je molio ljude da jedu podsjetivši ih da su dva tjedna bez jela. Došlo je vrijeme da jedu; njihova je dobrobit ovisila o tome. Apostol im je zamjercio da im ni vlas s glave neće pasti.

27,35 Tada ih je primjerom potaknuo. Uzevši kruh, javno je zahvalio Bogu i počeo jesti. – Kako se često ustežemo moliti pred drugima! A kako često molitva govori glasnije od propovijedi.

27,36.37 Ohrabreni time i oni uzmu jelo. Na lađu je bilo dvjesto sedamdeset i šest duša.

27,38-41 Nakon jela stanu rasterećivati lađu bacajući pšenicu u more. Zemlja je bila blizu ali je nisu mogli prepoznati. Donesena je odluka da nasuču lađu što je moguće bliže obali. Odriješili su sidra i ostavili ih u moru. Tada odriješe vesla koja su prije podigli i spuste ih u njihov položaj. Razapevši prednje jedro, zaploviše k žalu i nasukaše lađu na mjestu gdje

se susreću dvije struje – vjerojatno u prolazu između dva otoka. Pramac se čvrsto zabio u pijesak ali se krma počela lomiti pod silinom valova.

27,42-44 Tada vojnici naume poubijati sužnje kako bi ih spriječili da pobjegnu ali je stotnik, htijući spasiti Pavla, spriječio taj naum. Zapovjedio je da svi koji mogu plivati iziđu na obalu. Ostalima je rečeno da doplove na daskama ili drugim dijelovima lađe. Na taj je način svaki član posade i svaki putnik sigurno stigao na kopno.

28,1.2 Čim su putnici i posada stigli na obalu saznali su da se nalaze na otoku Malti. Neki od domorodaca vidjeli su brodolom i bili svjedocima kako se žrtve s mukom probijaju kroz valove da bi se dohvatili kopna. Susretljivo su zapalili vatru za došljake koji su od mora i kiše što je padala bili potpuno mokri i prozeblili.

28,3 Dok je Pavao pomagao oko vatre, ugrizla ga je otrovna zmija koja je očito drijemala u naplavljenom granju. Kad je bacio granje na vatru, otrovnica je u trenutku došla k sebi i odskočila na apostola. Pripila mu se uz ruku i ne samo da se omotala nego ga je i ugrizla.

28,4-6 Najprije su domoroci zaključili da apostol mora da je ubojica. Premda je izbjegao brodolom, Pravda ga je pratila i sada će uskoro oteći i srušiti se na mjestu mrtav. Ipak, kad se na Pavlu nisu pokazale posljedice zmijskoga ugriza, promijeniše mišljenje pa rekoše da je bog! To je još jedan znak kolebljivosti i promjenjivosti ljudskoga srca i uma.

28,7 Prvak otoka Malte u to je doba bio Publije. On je posjedovao mnogo zemlje u blizini žala na kojem se iskrcala skupina brodolomnika. Taj bogati rimski službenik ljubazno je primio Pavla i njegove prijatelje te ih ugostio na tri dana, to jest tako dugo dok im se nije uredilo trajno boravište gdje će prezimiti.

28,8 Ljubaznost tog poganina nije ostala bez nagrade. U to je doba njegov otac obolio od vrućice i proljeva. Pavao uđe k

njemu, pomoli se, položi ruke na nj i ozdravi ga.

28,9-10 Vijest o tom čudu ozdravljenja brzo se proširila otokom. Sljedeća tri mjeseca Pavlu su dovodili bolesnike i on ih je sve ozdravljao. Maltežani su apostolu i Luki⁸³ kad su odlazili iskazali svoju zahvalnost obasuvši ih mnogim počastima i donijevši mnoge darove koji će im biti od pomoći na putu u Rim.

28,11 Nakon tri mjeseca zima je prošla i plovidba je ponovno postala sigurnom. Stotnik se s uznicima ukrcao na **aleksandrijsku lađu koja je prezimila na otoku. Znak na toj lađi bili su Blizanci**, to jest Kastor i Poluks. Njih su poganski moreplovcu držali zaštitnicima mornara.

28,12-14 Od Malte su preplivali oko sto trideset kilometara do **Sirakuze**, glavnoga grada Sicilije smještenog na istočnoj obali otoka. Lađa se ondje zadržala **tri dana** a potom nastavila do **Regija** na jugozapadu Italije, na palcu. **Dan kasnije zapuhao je pogodni južnjak** te pomogao posadi da preplave dvjesto devedeset kilometara na sjever duž zapadne obale Italije sve do **Puteola** na sjevernoj obali Napuljskog zaljeva. **Puteoli** su bili oko dvjesto četrdeset kilometara jugoistočno od **Rima**. Ondje je apostol **našao braću** kršćane s kojima mu je bilo dopušteno ostati **sedam dana**.

28,15 Nije nam rečeno kako je do Rima doprla vijest o Pavlovu dolasku u Puteoli. Ipak, u susret su mu izišle dvije različite skupine **braće**. Jedna je skupina putovala sedamdeset kilometara na jugoistok od Rima, sve do Apijeve trga. Druga je skupina prešla šezdeset kilometara do **Tri gostionice**. **Pavao se silno razveselio i ohrabrio tom dirljivom ljubavlju svetih iz Rima**.

22,16 Po dolasku u Rim dopušteno mu je da stanuje zasebno u privatnoj kući zajedno s vojnikom koji ga je čuvao.

J. Pavlov kućni pritvor i svjedočenje Židovima u Rimu (28,17-31)

28,17-19 U skladu sa svojim načinom da najprije svjedoči **Židovima, Pavao je**

pozvao njihove vjerske prvake. Kad su se okupili u njegovoj unajmljenoj kući objasnio im je svoj slučaj. Rekao im je kako su ga **Židovi iz Jeruzalema predali u ruke Rimljanima** da mu ovi sude, premda nije učinio ništa protiv židovskog naroda ili njihovih običaja. Poganske vlasti nisu na njem pronašle krivicu i htjele su ga osloboditi, ali kad su se **Židovi tome usprotivili** apostol je bio prisiljen prizvati se na cara. Tim prizivom nije naumio iznijeti nikakvu optužbu protiv židovskog naroda, samo je želio obraniti sebe.

28,20 Budući da nije skrivio nikakav zločin protiv židovskog naroda, sazvao je sada rimske prvake Židova. U stvari, on je vezan lancem zbog nade Izraelove. **Nada Izraelova**, kao što je ranije objašnjeno, odnosi se na ispunjenje obećanja danih židovskim patrijarcima, a osobito na obećanje o Mesiji. Uključeno u ispunjenje tih obećanja jest i uskrsnuće od mrtvih.

28,21.22 Židovski su vođe priznali da ne znaju ništa o apostolu Pavlu. **Iz Judeje nisu primili nikakvo pismo** o njemu i nitko od njihovih prijatelja Židova nije im donio nikakvih izvješća o njemu. Ipak, htjeli bi čuti od Pavla nešto više jer znaju da se kršćanskoj vjeri s kojom je on u vezi posvuda proturječi.

28,23 Kasnije je mnogo tih Židova došlo k njemu u stan kako bi čuli još više od njega. On je iskoristio prigodu da im svjedoči o **kraljevstvu Božjem** i uvjerava ih o **Isusu**. Čineći to, **od jutra do večeri** navodio im je **iz Zakona Mojsijeva i Prorokâ**.

28,24 Neki su povjerovali poruci koju je iznio, **no drugi nisu povjerovali**. ("Ne povjerovati" jest snažnije od jednostavnog propusta da se prihvati poruka. To ukazuje na izričito odbijanje.)

28,25-28 Kad je Pavao vidio da je Izraelski narod ponovno kao cjelina odbacio evanđelje, naveo je Iz 6,9 i 10 gdje je proroku zapovjedbno propovijedati Riječ narodu čija su srca otupjela a uši oglušile, i čije su oči zasljepljene. Apostolu se ponovno slomilo srce kad je vidio da propo-

vijeda Dobru vijest onima koji je ne žele slušati. Zbog tog odbacivanja od strane Židova, Pavao je najvjestio da će prenijeti evanđelje poganima i izrazio uvjerenje da će ga oni poslušati.

28,29 Nevjerni su Židovi otišli kućama međusobno raspravljajući. Kao što Kalvin ističe, Pavlovo navođenje njima protivnog proročanstva nadražilo je u njima bezbožnost koja odbacuje Mesiju. To ih je navelo na gnjev prema onim Židovima koji su primili Isusa. Reformator je iznio ko-risnu tvrdnju:

Na poslijetku, bilo bi isprazno kad bi netko kazao da Kristovo evanđelje izaziva sukobe kad je jasno da oni nastaju jedino zbog ljudske tvrdoglavosti. U stvari, da bismo uživali mir s Bogom nužno je ratovati s onima koji Njega preziru.⁸⁴

28,30 Potom je Pavao ostao pune dvije godine u Rimu živeći u svom unajmljenom stanu i propovijedajući neprestanom nizu posjetitelja. Vjerojatno je u to doba napisao poslanice Efežanima, Filipljanima, Kološanima i Filemonu.

28,31 Pavao je u velikoj mjeri uživao slobodu te propovijedao kraljevstvo Božje i naučavao o Gospodinu Isusu Kristu sa svom slobodom, nesmetano.

Tako završavaju Djela apostolska. Neki drže da završavaju neobično naglo. Ipak, obrazac iznesen na početku sada je ostvaren. Evanđelje je zahvatilo Jeruzalem, Judeju i Samariju, a sada i poganski svijet.

Događaje iz Pavlova života nakon završetka Djela moguće je saznati jedino iz njegovih kasnijih spisa. Općenito se vjeruje da je nakon te dvije godina u Rimu njegov slučaj iznesen pred Nerona te je oslobođen optužbe. Tada se uputio na ono što je postalo poznato kao Četvrto misijsko putovanje. Mjesta koja je na tom putovanju vjerojatno posjetio, premda ne nužno i po prikazanom poretku, jesu:

1. KOLOSSA i EFEZ (Flm 22).
2. MAKEDONIJA (1 Tim 1,3; Fil 1,25; 2,24).
3. EFEŽ (1 Tim 3,14).
4. ŠPANJOLSKA (Rim 15,24).

5. KRETA (Tit 1,5).

6. KORINT (2 Tim 4,20).

7. MILET (2 Tim 4,20).

8. Zimu je proveo u NIKOPOLU (Tit 3,12).

9. TROADA (2 Tim 4,13).

Nemamo nikakvu informaciju zašto, kada ili gdje je bio uhićen, ali znamo da je po drugi put doveden u Rim kao zatvorenik. To je uzništvo bilo mnogo oštrije negoli prvo (2 Tim 2,9). Napustila ga je većina prijatelja (2 Tim 4,9-11) i znao je da mu se približio trenutak smrti (2 Tim 4,6-8).

Predaja kaže da mu je 67. ili 68. godine po Kristu izvan Rima odrubljena glava. Kao počasni govor Pavlu pročitajte njegove riječi iz 2 Kor 4,8-10 i 11,23-28, kao i naš komentar tog nadahnutog sažetka.

PORUKA DJELA

Nakon čitanja Djela apostolskih dobro je ponoviti što su načela i postupci prvih kršćana. Što je bilo svojstveno pojedinim vjernicima i mjesnim crkvama kojih su oni bili članovi?

Očito je da su kršćani prvog stoljeća živjeli ponajprije i ponajviše za Gospodina Isusa. Sav njihov nazor bio je Kristocentričan. Prvenstveni razlog njihova postojanja bio je svjedočiti za Spasitelja i toj su se zadaći s odlučnošću predali. U svijetu koji se ludo borio za opstanak postojala je čvrsta jezgra revnih kršćanskih učenika koji su najprije tražili kraljevstvo Božje i njegovu pravednost. Za njih je sve drugo bilo podčinjeno tom slavnom pozivu.

Jowett piše s poštovanjem:

Učenici su bili kršteni ... svetim, gorućim oduševljenjem uzetim s Božjeg žrtvenika. Imali su taj središnji oganj od kojega svaki naum i svaka sposobnost crpi snagu. Taj oganj u dušama apostola bio je poput ognja u ložištima golemog parobroda koji te duše provodi kroz oluje i preko dubina zavisti i propasti. Ništa ih nije moglo zaustaviti! Ništa nije moglo spriječiti njihov hod ... Snažan imperativ odzvanja svim njihovim djelima i svim njihovim govorima. Imali su žar i imali su svjetlo jer su bili kršteni silom Svetoga Duha.⁸⁵

Poruci koju su propovijedali središnja je tema uskrsnuće i slava Gospodina Isusa Krista. Bili su svjedoci uskrsloga Spasitelja. Ljudi su ubili Mesiju ali ga je Bog podigao od mrtvih i dao mu najslavniji položaj u Nebu. Svako se koljeno mora prignuti pred Njim – proslavljenim Čovjekom zdesna Bogu. Ne postoji drugi način spasenja.

Premda okruženi mržnjom, gorčinom i pohlepom, učenici su ipak svima iskazivali ljubav. Na progone su uzvraćali ljubaznošću i molili za svoje ubojice. Njihova ljubav prema drugim kršćanima prisilila je njihove neprijatelje da kažu: “Gledaj kako ovi kršćani vole jedni druge.”

Osjećamo da su živjeli požrtvovno kako bi širili evanđelje. Materijalna dobra koja su posjedovali nisu smatrali svojima, nego da su im povjerena od Gospodina. Gdje god je nastala stvarna potreba odmah je počela doticati pomoć.

Oružje njihove borbe nije bilo tjelesno, nego moćno u Bogu za rušenje tvrđava. Shvatili su da se ne bore protiv religijskih i političkih vođa, nego protiv zlih sila u nebeskim prostorima. Tako su išli naprijed oboružani vjerom, molitvom i Božjom riječju. Za razliku od islama, kršćanstvo nije napredovalo uporabom sile.

Rani su kršćani živjeli odvojeno od svijeta. Bili su u njemu, ali ne i od njega. Održavali su djelatnu vezu s nevjernicima dokle god se to ticalo njihova svjedočanstva, ali nikada nisu ugrozili svoju odanost Kristu prepuštajući se grešnim zadovoljstvima ovoga svijeta. Kao hodočasnici i tuđinci putovali su “tuđinom” pokušavajući pritom biti na blagoslov svima ne sudjelujući u njihovom prljanju.

Jesu li se uključivali u politiku ili tražili lijek za društvena zla svoga doba? Njihov je nazor bio da sve bolesti i zloporabe u svijetu potječu od ljudske grešne naravi. Da bi se ta zla izliječila treba pronaći uzrok. Političke i društvene reforme bave se posljedicama i ne napadaju samu bolest. Jedino evanđelje može doprijeti do srži problema i promijeniti zlu ljudsku narav.

Stoga ih nije zavaravalo neko drugorazredno rješenje. Propovijedali su evanđelje bilo zgodno ili nezgodno. Posvuda gdje bi došlo evanđelje gnojni su čirevi uklanjani ili su se smanjivali.

Nisu se iznenadili ni kad su naišli progoni. Bili su poučeni da ih očekuju. Umjesto da uzvraćaju ili čak da se osvećuju, svoj bi slučaj predali Bogu koji sudi pravedno. Umjesto da pokušaju pobjeći od iskušenja, molili su za smjelost u propovijedanju Krista svakome koga su sretali.

Cilj učenika bio je evangelizirati svijet. Oni nisu pravili razliku između domaćih i inozemnih misija. Polje njihova rada bio je svijet. Njihova evangelizatorska djelatnost nije bila sama sebi smislom, to jest nisu bili zadovoljni time da samo dovedu duše Kristu i tada ih prepuste njima samima. Obraćeničke bi organizirali u mjesne kršćanske skupštine gdje bi ih poučavali Riječi, odgajali u molitvi i na druge načine jačali u vjeri. Tada bi ih poticali da Poruku nose drugima.

Ta upostava mjesnih crkava učinila je djelo trajnim i omogućila evangeliziranje u okolnim područjima. Te su zajednice bile domaće, to jest same su upravljale, same se promicale i same uzdržavale. Svaka je zajednica pokušavala osnovati druge zajednice u okolini. Svaka je sama sebe financirala. Nisu imale središnju riznicu niti pak su bile podložne organizaciji.

Skupštine su prvenstveno bile duhovna utočišta vjernicima a ne toliko središta za dosizanje nespasjenih. U djelatnosti crkve spadalo je lomljenje kruha, bogoštovlje, molitva, proučavanje Biblije i zajedništvo. Evangelizacijski se skupovi nisu održavali u samim skupštinama, nego radije gdje god bi postojala prigoda da se govori nespasjenima – u sinagogama, na trgovima, na ulicama, u zatvorima i po kućama.

Crkva se nije sastajala u osobitim građevinama sagrađenim za te skupove, nego u domovima vjernikâ. To je crkvi davalo veliku pokretljivost u doba progona i dopuštalo joj da brzo i lako prijeđe u tajnost.

Na samom početku zacijelo nije bilo denominacija. Svi su se vjernici međusobno smatrali udovima Kristovog Tijela i svaka je mjesna crkva bila izraz sveopće Crkve.

Nije bilo ni podjele na kler i na laike. Ni jedan čovjek nije imao isključiva prava u skupštini glede naučavanja, propovijedanja, krštavanja ili podjele Gospodnje večere. Prepoznavala se činjenica da svaki vjernik ima neki dar i da je slobodan upotrebljavati ga.

Oni koji su bili nadareni kao apostoli, proroci, evangelizatori, pastori ili učitelji nisu se pokušavali postaviti u crkvi kao prijeko potrebni službenici. Njihova djelatnost bila je izgrađivati svete u vjeri kako bi i oni mogli svaki dan služiti Gospodinu. Ti nadareni ljudi novozavjetnog razdoblja bili su opremljeni za svoj rad osobitim pomazanjem Svetoga Duha. To je odgovor na pitanje kako to da su neuki i priprosti ljudi postigli toliki utjecaj na razdoblje u kojem su živjeli. Oni nisu bili "profesionalci" u smislu kako mi danas shvaćamo taj izraz, nego laički propovjednici s pomazanjem odozgo.

Naviještanje Poruke u Djelima često je bilo popraćeno čudima – znamenjima i čudesima te različitim darovima Duha Svetog. Dok su ta čudesa nešto izraženija u prvim poglavljima, pred svršetak knjige polako prestaju.

Nakon što bi se negdje osnovala mjesna crkva, apostoli ili njihovi poslanici postavili bi starješine – muškarce koji su bili duhovni nadglednici. On bi pasli stado. U svakoj je crkvi bilo po nekoliko starješina.

Imenica "đakon" u Djelima se ne primijenjuje osobito za službenika crkve. Ipak, glagolski oblik te riječi rabi se za opis službe, bilo duhovne bilo svjetovne, koja se provodi za Gospodina.

Prvi su vjernici krstili uranjanjem. Opći je utisak da su vjernici krštavani uskoro nakon obraćenja. Prvog dana u tjednu učenici bi se okupljali da se u lomljenju kruha sjete Gospodina. To bogoslužje vjerojatno nije tako svečano kao što je danas.

Izgleda da su to činili zajedno s uobičajenim obrokom ili na "gozbi ljubavi".

Prva je Crkva bila ovisna o molitvi koja je bila njezina pupčana vrpca s Bogom. Molitve su bile iskrene, pune vjere i žarke. Učenici su i postili kako bi bez rastresenosti ili uspavanosti svu svoju snagu usredotočili na duhovno.

Nakon molitve i posta proroci i učitelji iz Antiohije otposlali su Barnabu i Saula na osobito misijsko djelo. Obojica su već neko vrijeme služili Gospodinu. To otpušljanje nije bilo neko službeno zaredenje nego prepoznavanje antiohijskih vođa da ih je Duh Sveti uistinu pozvao. Bio je to i izraz srdačnog zajedništva cijele skupštine u djelu koje su Barnaba i Saul preuzimali.

Onima koji bi polazili u službu naviještanja nije u tom služenju upravljala njihova skupština. Očito su bili slobodni služiti kako ih je već Duh Sveti vodio, no svoje su crkve izvještavali o tome kako je Bog blagoslovio njihov trud.

Što se toga tiče, crkva nije bila visoko organizirani sustav, nego živi organizam koji se kretao u neprestanoj poslušnosti Gospodinovu vodstvu. Glava crkve, Krist u Nebu, upravljao je svojim udovima i oni su trebali biti poučljivi, pokretljivi i odgovorni. Zato u Djelima apostolskim umjesto krutog modela služenja nailazimo na žitkost, osvježavajuću odsutnost ukočenosti. Primjerice, nije postojalo kruto i strogo pravilo kako dugo može apostol ostati na jednom mjestu. U Solunu je Pavao proveo tri mjeseca, dok je u Efezu ostao čak tri godine. Sve je ovisilo o tome koliko dugo treba izgrađivati svete kako bi sami mogli obavljati kršćansku službu.

Neki misle da su apostoli obraćali pozornost na velike gradove kako bi se crkve odande širile u okolice. No je li to istina? Jesu li apostoli imali takvu čvrstu i omeđenu strategiju? Ili su iz dana u dan slijedili Gospodinove odredbe – bilo to u značajnim središtima ili u običnim zaseocima?

Jedan od zacijelo najznačajnijih utisaka koji dobivamo iz Djela jest da su prvi vjer-

nici iščekivali Gospodinovo vodstvo i o njemu ovisili. Sve su ostavili zbog Krista. Nisu imali ništa i nikoga osim samog Boga. Stoga su od njega očekivali svakodnevne upute; i nisu se razočarali.

Izgleda da su putujući kršćanski djelatnici obično išli dva po dva. Suputnik bi obično bio mlađi djelatnik koji je služio kao naučnik. Apostoli su rado sobom vodili vjerne mladiće koje su poučavali.

Ponekad bi se Gospodinovi sluge sami uzdržavali, npr. kad je Pavao radio kao šatorar. Drugi put bi se uzdržavali darovima od pojedinaca ili crkava.

Drugi značajni utisak jest da su duhovne vođe kao takve prepoznali sveti koji su s njima radili. Duh Sveti je bio taj koji im je omogućavao da govore s autoritetom. Isti Duh davao je ostalim vjernicima duhovnu snagu da se podlože njihovom autoritetu.

Učenici su se do određene mjere podlagali ljudskim vlastima. Tu su mjeru vlasti prelazile kad su im zabranjivale propovijedati evanđelje. Tada su se kršćani radije pokoravali Bogu negoli ljudima. Kad su ih građanske vlasti kažnjavale podnosili su to bez opiranja i nikad nisu pravili spletke protiv vlade.

Evanđelje bi se najprije propovijedalo Židovima; tada bi, nakon Izraelova odbacivanja Poruke, Dobra vijest prelazila k poganima. Zapovijed "najprije Židovima" povijesno je ispunjena u Djelima. Židovi su danas glede Boga na istoj razini kao i pogani – nema razlike "jer su svi sagriješili i lišeni su slave Božje".

S poslanjem prve crkve bila je povezana golemo snaga. Zbog straha od Božjeg nezadovoljstva ljudi se nisu olako proglašavali kršćanima. Grijech u Crkvi ubrzo je izlazio na svjetlo i Bog ga je ponekad strogo kažnjavao, npr. u slučaju Ananije i Safire.

Posljednje i trajno uvjerenje koje proizlazi iz proučavanja Djela apostolskih jest: Kad bismo mi slijedili primjer prve Crkve – u vjeri, požrtvornosti, predanosti i neumornom služenju – svijet bi bio evangeli-ziran već tijekom našeg naraštaja.

BILJEŠKE

¹(Uvod) J. B. Phillips, *The Young Church in Action*, st. 7.

²(1,5) Između Kristova uskrsnuća i uznese-nja prošlo je četrdeset dana. Ostali su dani prošli prije Pedesetnice. No Gospodin im nije otkrio točan broj dana, vjerojatno zato da bi održao učenike u stanju iščekivanja.

³(1,20) To nije isti tekst kao u psalmu u našim Biblijama. Moguća su dva razloga. (1) Pis-ci NZ često su stihove Starog zavjeta navodili iz Septuaginte (LXX) dok su naši prijevodi s izvornog hebrejskog teksta; to bi bio odgovor na neke razlike u riječima. (2) Kao što je često slučaj, Duh Sveti koji je nadahnuo Stari zavjet iskazuje slobodu prilagođavajući ponešto kad iznosi navode u novozavjetnom kontekstu.

⁴(2,1) Iste riječi kao "boraviti zajedno" u grč. verziji Ps 133,1 (132,1 u LXX) rabe se ovdje u Djelima za "na istome mjestu" (*epi to auto*).

⁵(2,4) Druge službe Duha Svetoga koje su nam pripale *obraćenjem* jesu: pomazanje (1 Iv 2,27), zapečaćenje (Ef 1,13) i zalog (Ef 1,14). Ostale službe Duha koje *ovise* o našoj poslušnosti i predanosti jesu: vodstvo (Dj 8,29), radost (1 Sol 1,6) i snaga (Rim 15,13).

⁶(2,22-24) Riječ prevedena kao *muka* obično se odnosi na muke pri radu. Kristovo uskrsnuće uspoređeno je s rađanjem iz smrti u život. Patnje povezane s tim cjelokupnim procesom bile su učestale, ali i privremene. U Ps 18,5 isti je izraz preveden kao "patnje Šeola" (kod nas "užad Podzemlja"). Op. prev.)

⁷(2,25-27) Raj i treće nebo su jedno te isto (2 Kor 12,4).

⁸(2,38) Charles C. Ryrie, *The Acts of the Apostles*, st. 24.

⁹(2,39) Charles H. Spurgeon, *The Treasury of the New Testament*, I., 530.

¹⁰(2,41) Kritički (NU) tekst izost. "radosno".

¹¹(2,44.45) F. W. Grant, "Acts", *The Numerical Bible: Acts to 2 Corinthians*, VI., 25, 26.

¹²(2,46) Kad god čitamo o tome kako su Pavao i ostali išli u Hram, što ne znači u Svetinju kamo su mogli samo svećenici, nego u hram-ska dvorišta. Poganima je bio dopušten pristup samo u vanjsko dvorište; usuditi se dalje bilo bi kažnjeno smrću.

¹³(Osvrt) U kritičkom se tekstu "crkva" ne pojavljuje sve do 5,11.

¹⁴(Osvrt) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Handbook*, st. 586.

¹⁵(Osvrt) E. Stanley Jones, *Christ's Alternative to Communism*, st. 78.

¹⁶(Osvrt) G. H. Lang, *The Churches of God*, st. 11.

¹⁷(4,1-4) C. H. Spurgeon, bez podataka.

¹⁸(4,13) James A. Stewart, *Evangelism*, 95.

¹⁹(4,14-18) J. H. Jewett, *The Redeemed Family of God*, st. 137.

²⁰(4,27.28) Ovdje je bolje riječ *pais* prevesti kao "sluga" a ne "Sin" kao u 3,13.26; 4,30.

²¹(4,27.28) George Matheson, *Rest by the River*, st. 75-77.

²²(4,32.35) Grant, "Acts", st. 34.

²³(4,32.35) F. E. Marsh, *Fully Furnished*, 74.

²⁴(4,32-35) Ryrie, *Acts*, st. 36.

²⁵(5,40) Ryrie misli da su bili išibani zbog neposlušnosti prethodnoj zapovijedi Sanhedrina (usp. Pnz 25,2.3).

²⁶(5,41) Tri su zanimljiva oblika u rukopisnoj tradiciji: TR: "Njegovo ime", NU: "Ime" i M: "Isusovo ime".

²⁷(6,8) Stjepan (grč. *Stefanos*) znači "vijenac" ili "pobjednički vijenac".

²⁸(6,10-14) Poredak riječi mogao bi ukazivati da su bili kivniji zbog Mojsijeve negoli zbog Božje časti!

²⁹(7,9-19) "I izvornik i grčki tekst mogli bi biti u pravu; ovaj potonji pribraja i petoricu Manaševih sinova rođenih u Egiptu (1 Dn 7,14-27), što u skladu s rasprostranjenošću različitih oblika nesumnjivo nije neobičajeno u takvim popisima." Kelly, *Acts*, st. 84.

³⁰(7,9-19) Glede daljnje obrade ove i prethodne teškoće, vidi Kelly, *Acts*, st. 84, 85.

³¹(7,20-43) *Daily Notes ...*, 31. V. 1969.

³²(8,4-8) *Dolje* se odnosi na silazak s gorja na kojem je Jeruzalem.

³³(8,4-8) Homer L. Payne, "What Is A Missionary Church?" *The Sunday School Times*, 22. veljače 1964., st. 129.

³⁴(8,12.13) Budući da tekst kaže da je Šimun "povjerovao" i zatim moli Petra da se pomoli za nj (st. 24), neki tvrde da je bio spašen ali je ostao vrlo tjelesan.

³⁵(8,26) Drevni filistejski grad na obali Sredozemnog mora jugozapadno od Jeruzalema, na putu iz Palestine u Egipat.

³⁶(8,27-29) *Kandaka* (ili *kandake*) vjerojatnije je naziv (kao *faraon*) a ne osobno ime.

³⁷(8,27-29) Muški sluge ženskih vladara ponekad su bili uškopljeni. U židovstvu eunusi nisu imali pristup u najviši društveni stalež (Pnz 23,1). Bili su ograničeni na status "prozelita kapije"; ali ovaj je eunuh postao punopravnim članom kršćanske Crkve.

³⁸(8,37) Ovog stiha nema ni u najstarijim (NU) ni u najmnogobrojnijim (M) rukopisima. Mišljenje je da se radi o kršćeničkoj formuli koja se na početku drugog stoljeća rabila u Rimu, a nalazi je se u Zapadnim rukopisima i u Latinskome prijevodu. Oni koji naučavaju kršćeničku obnovu očito ne bi htjeli ostati bez tog stiha.

³⁹(8,38) Većina rimokatoličkih struč., Kalvin i mnogi koji provode polijevanje ili škropljenje priznaju da je drevni način krštenja bilo uranjanje. Ipak sa svom iskrenošću treba reći da se "u" i "iz" može prevesti i kao "k" i "od" vode, premda je NKJV vrlo doslovan i točan.

⁴⁰(8,40) Etiopija je jedina afr. zemlja s neprekinutom kršćanskom tradicijom od antike do danas. Filipova vjernost vjerojatno je bila ključ kojim su ondje otvorena vrata Crkvi.

⁴¹(9,1.2) Vidi i 19,9.23; 22,4; 24,14.22.

⁴²(Osvrt) Harnack, naveo Leighton Ford u *The Christian Persuader*, st. 46.

⁴³(Osvrt) Dean Inge, naveo E. Stanley Jones, *Conversion*, st. 219.

⁴⁴(Osvrt) Bryan Green, isto.

⁴⁵(Osvrt) Leighton Ford, naveo Jones, *Conversion*, st. 46.

⁴⁶(Osvrt) James A. Stewart, *Pastures of Tender Grass*, st. 70.

⁴⁷(9,36-38) Tabita je *gazela* na aramejskom a Dorka na grčkom jeziku.

⁴⁸(10,1.2) Ryrie, *Acts*, st. 61.

⁴⁹(10,3-8) Kožaru je bilo bolje van grada. Blizina mora bila je kao poručena za higijensko odlaganje životinjskih lešina.

⁵⁰(11,20.21) U grč. NZ *helenisti*; obično su to bili grčki Židovi, ali ovdje to mogu biti samo Grci, tji. pogani. Razmotrite kontekst 19. st.: "ne propovijedajući riječ nikome osim Židovima". Stih 20 u NKJV donosi "Grcima" (nasuprot Židovima).

⁵¹(11,25.26) James A. Stewart, *Evangelism*, st. 100, 101.

⁵²(12,25) I aleksandrijski (NU) i Većinski (M) tekst donose "Jeruzalem". Budući da su Barnaba i Saul u 13,1 ponovno u Antiohiji, moguće je da je prepisivač "ispravio" tekst u "iz".

⁵³(13,3) Donald Grey Barnhouse, *The Measure of Your Faith*, Knjiga 69, st. 21.

⁵⁴(13,7.8) U KJV (st. 7) Sergije Pavao nazvan je "predstavnik" ali je njegov točniji naziv "prokonzul" (NKJV). Luka pokazuje izuzetno poznavanje naziva službi koje su tada bile uobičajene u Rim. Carstvu. Tako zapovjednike u Filipima na grčkom naziva *strategoí*, a na latinskom *praetori* (16,20) i poistovjećuje ih s *rhabdouchoi*, latinski *licitori* (16,35). Glavare u So-

lunu točno naziva *politarsima* (17,6), a u Efezu *azijarsima* (19,31). "Sve su to bile mjesne vlasti u raznim gradovima nad kojima je kao upravitelj cijele provincije bio rimski prokonzul. Stoga Luka, pridajući svakome točan naziv kakav je imao u tim gradovima, pokazuje da dobro zna o čemu piše i taj pečat točnosti trebao bi pojačati povjerenje u njega kao dosljednog povjesničara" (C. E. Stuart, *Tracing from the Acts of the Apostles*, st. 272).

⁵⁵(13,19-22) O kronološkim i tekstualnim teškoćam vidi: Kelly, *Acts*, st. 185. i 186.

⁵⁶(13,48) Charles R. Erdman, *The Epistle of Paul to the Romans*, st. 109.

⁵⁷(14,4-7) Ovdje se riječ praktički poistovjećuje s "misionarima".

⁵⁸(14,10-12) U izvorniku Zeus i Hermes. Prijelod iz 1611. godine koristi Jupiter i Merkur što su češća latinska imena tih bogova.

⁵⁹(14,19,20) Kelly, *Acts*, st. 202.

⁶⁰(14,21) Erdman, *Acts*, st. 109.

⁶¹(Osvrt) C. A. Coates, *An Outline of Luke's Gospel*, st. 254.

⁶²(15,20) Neki drže da se četiri zabranjene prakse odnose na Lev 17 i 18: oskvrnuto idolima (17,8,9); spolna nečistoća – ne samo preljub, mnogoženstvo (18,20), homoseksualnost (18,22) i općenje sa životinjama (18,23), nego i brak između krvnih srodnika (18,6-14) i srodnika po braku (18,15,16); ishrana udavljenim ili nepropisno zaklanim životinjama (17, 15); ishrana krvlju (Lev 17,10-12). Židovski bi se vjernici sablaznili ako bi vidjeli vjernike iz poganstva kako krše te propise (Dj 15,21).

⁶³(16,6-8) Ryrie, *Acts*, st. 88. i 89.

⁶⁴(16,9) James Stalker, *Life of St. Paul*, 78.

⁶⁵(16,19-24) A. J. Pollock, *The Apostle Paul and His Missionary Labors*, st. 56.

⁶⁶(16,25) G. Campbell Morgan, *The Acts of the Apostles*, st. 389. i 390.

⁶⁷(17,2,3) Neki vjeruju da je Pavao proveo oko tri mjeseca u Solunu, premda je u sinagogi naučavao samo tri subote.

⁶⁸(17,16) William Arnot, *The Church in the House: A Series of Lessons on the Acts of the Apostles*, st. 379.

⁶⁹(Osvrt) Neki stručnjaci drže da se to propovijedanje zbilo u dvorištima Hrama.

⁷⁰(Osvrt) A. B. Simpson, podaci nedostupni.

⁷¹(18,2,3) Dinsdale T. Young, *Neglected People of the Bible*, st. 232. i 233.

⁷²(18,18) Glagolski pridjev za šišanje u grč. izvorniku dolazi odmah nakon "Akville" i daleko od "Pavla" (st. 18 u grč. je jedna rečenica).

⁷³(19,8) Stuart, *Tracings*, st. 285.

⁷⁴(19,15,16) F. B. Meyer, naveo W. H. Aldis u *The Keswick Convention 1934.*, st. 60.

⁷⁵(19,23-27) *Dijana* je lat. oblik grč. imena *Artemide*, božice plodnosti s mnogo dojki.

⁷⁶(21,23,24) Grant, *Acts*, st. 147.

⁷⁷(22,14-16) Parafraziramo li tada će biti: "Ustani (*anastas*) i krsti se (*baptisai*); operi svoje grijehе (*apolusai*) zazivajući (*epikalesamenos*) ime Gospodinovo."

⁷⁸(26,9-11) Ovdje je grč. vrijeme nedvojbeno *pokusajni* imperfekt: "Pokušah ih prisiliti."

⁷⁹(26,29) Morgan, *Acts*, st. 528.

⁸⁰(27,13-17) Umjesto *Euraklion* NU tekst donosi *Eurakulon*.

⁸¹(27,13-17) NU tekst: *Cauda*

⁸²(27,21-26) A. W. Tozer, *That Incredible Christian*, st. 134.

⁸³(28,9,10) U najmanju je ruku moguće da se Luka uz Pavlov dar iscjeljivanja služio svojim liječničkim sposobnostima. Da Bog osuđuje liječničko zanimanje, teško da bi odabrao liječnika da napiše dvadeset osam posto Novog zavjeta (Luka i Djela).

⁸⁴(28,29) John Calvin, *The Acts of the Apostles*, II., 314. NU tekst izostavlja stih 29.

⁸⁵(Osvrt) J. H. Jowett, *Things that Matter Most*, st. 248.

BIBLIOGRAFIJA

Arnot, William. *The Church in the House: A Series of Lessons on the Acts of the Apostles*. New York: Robert Carter & Brothers, 1873.

Blaiklock, E. M. *The Acts of the Apostles*, TBC. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1959.

Calvin, John. *The Acts of the Apostles*, dva djela. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1977.

Erdman, Charles R. *The Acts*, Philadelphia: The Westminster Press, 1919.

Kelly, William. *An Exposition of the Acts of the Apostles*, London: C. A. Hammond, 1952.

Martin, Ralph. *Understanding the New Testament: Acts*, Philadelphia: A. J. Holman Company, 1978.

Morgan, G. Campbell. *The Acts of the Apostles*, New York: Fleming H. Revell Co., 1924.

Rackham, R. B. *The Acts of the Apostles*, London: Methuen, 1901.

Ryrie, Charles Caldwell. *The Acts of the Apostles*, Chicago: Moody Press, 1961.

Stuart, C. E. *Tracings from the Acts of the Apostles*, London: E. Marlborough and Company, bez datuma.

POSLANICA RIMLJANIMA

Uvod

Prvostolnica kršćanske vjere. Frederic Godet

I. Jedinostveni položaj u Kanonu Svetog pisma

Poslanica Rimljanima uvijek je stajala na početku Pavlovih pisama, i to s pravom. Budući da Djela završavaju Pavlovim dolaskom u Rim, logično je da novozavjetne poslanice počinju s apostolovim pismom rimskoj crkvi napisanim prije no što je posjetio tamošnje kršćane. Točnije rečeno, poslanica Rimljanima u teološkom je smislu najvažnija knjiga Novog zavjeta, koja skoro sustavno prikazuje kršćansku teologiju kakvu nalazimo u Božjoj riječi.

Povijesno gledano, poslanica Rimljanima najutjecajnija je biblijska knjiga. Augustin se obratio čitajući Rim 13,13 i 14 (380.). Protestantska reformacija započela je kad je Martin Luther konačno shvatio značenje Božje pravednosti, i da će "pravednik živjeti po vjeri" (1517.).

John Wesley dobio je sigurnost spasenja slušajući čitanje predgovora Lutherovog komentara poslanice Rimljanima u kućnoj crkvi moravske braće u londonskoj ulici Aldersgate (1738. god.). John Calvin je napisao: "Kad netko razumije tu poslanicu, otvoren mu je prolaz za razumijevanje cijeloga Pisma."

II. Autorstvo

Krivovjerci, pa čak i radikalni negativni kritičari, konačno jednom prihvaćaju neki opći pravovjerni stav – Pavao, "apostol pogana" jest pisac poslanice Rimljanima. U stvari, krivovjerac Marcion prvi je poznati pisac koji osobito proglašava Pavla njezinim autorom. Iz nje navode i pravovjerni kršćani kao što su, primjerice, Kle-

ment Rimski, Ignacije, Justin Mučenik, Polikarp, Hipolit i Irenej. Muratorijev Kanon također pripisuje to pismo Pavlu.

Nutarnji dokazi Pavlova autorstva također su vrlo snažni. Teologija, rječnik i duh prepoznatljivo su Pavlovi. Naravno, to što *samo* pismo kaže da je Pavlovo (1,1) nije dovoljno da uvjeri sumnjičavce ali to kasnije potvrđuju drugi navodi, primjerice, 15,15-20. Možda najuvjerljivije jest velik broj povremenih podudarnosti s Djelima, što nipošto ne izgleda kao smišljeno. Na primjer, spominjanje o sabiranju za svete, o Gaju, Erastu i o dugo namjeravanom putovanju u Rim, sve upućuje na Pavla kao pisca. Tertul mu je bio tajnik (16,22).

III. Datum

Poslanica je napisana nakon 1. i 2. Korinćanima. To znamo po tome što je novac skupljan tijekom pisanja tih poslanica bio spreman za ponijeti siromašnim svetima u Jeruzalemu. Spominjanje Kenhreje, luke grada Korinta (16,1), i ostalih potankosti čini da mnogi stručnjaci drže kako je mjesto nastanka Korint. Kako je Pavao bio ondje samo tri mjeseca (pred kraj svog trećeg misijskog putovanja) prije negoli je potjeran urotama usmjerenim protiv sebe, mora da je poslanica napisana tijekom tog kratkog razdoblja. To njezin nastanak smješta u 56. godinu po Kristu.

IV. Pozadina i teme

Kako je kršćanstvo uopće stiglo u Rim? Ne možemo točno znati, ali može biti da su Židovi iz Rima koji su se obratili na Pedeseticu (vidi Dj 2,10) sa sobom ponijeli Dobru vijest. To je bilo oko 30. godine.

Kad Pavao dvadeset šest godina kasnije piše to pismo iz Korinta, on još uvijek nije bio u Rimu ali, kao što se vidi iz 16. pogl., poznaje dosta rimskih kršćana. Kršćani su u to doba bili vrlo pokretljivi, bilo zbog progonâ, bilo kao glasnici evanđelja uz svoj uobičajeni posao. Kršćani u Rimu bili su i židovskog i poganskog podrijetla.

Pavao je konačno stigao u Rim oko 60. godine, ali ne onako kako je očekivao. Došao je kao zatvorenik zbog Isusa Krista.

Poslanica Rimljanima jest klasika. Nespasenima jasno prikazuje njihovo grešno stanje i Božji pravedni plan spasenja. Novi vjernici tu uče o svojem poistovjećanju s Kristom i o pobjedi po sili Duha Svetoga. Odrasli vjernici nalaze neprolazan užitak u njezinu široku spektru kršćanske istine: doktrinarne, proročke i praktične.

Sjajan način za razumijevanje poslanice Rimljanima jest dijalog između Pavla i nekog neimenovanog kritičara. Izgleda kao da Pavao, dok izlaže evanđelje, sluša sve vrste protivnih argumenata od tog prigovarača. Apostol odgovara na jedno po jedno protivnikovo pitanje. Do završetka će Pavao odgovoriti na svako važno pitanje koje bi ljudi mogli imati u vezi evanđelja milosti Božje.

Ponekad su ti prigovori izneseni jasno; ponekad se samo daju naslutiti. Ali bili oni izneseni ili se tek naslućivali, svi se okreću oko evanđelja – dobre vijesti spasenja po milosti vjerom u Gospodina Isusa Krista – bez djela Zakona.

Mi ćemo poslanicu razmatrati u njezinu obradi jedanaest glavnih pitanja: (1.) Što je tema Poslanice? (1,1.9.15.16) – (2.) Što je evanđelje? (1,1-17) – (3.) Zbog čega lju-

di trebaju evanđelje? (1,18-3,20) – (4.) Kako, prema evanđelju, sveti Bog može opravdati bezbožnog grešnika? (3,21-31) – (5.) Slaže li se evanđelje sa Starim zavjetom? (4,1-25) – (6.) Što su dobrobiti od opravdanja u vjernikovu životu? (5,1-21) – (7.) Zar nauk o spasenju vjerom po milosti dopušta ili potiče na grešno življenje? (6,1-23) – (8.) U kojem su odnosu kršćanin i Zakon? (7,1-25) – (9.) Kako je kršćanin osposobljen živjeti svetim životom? (8,1-39) – (10.) Znači li da je evanđelje obećanjem spasenja Židovima i poganima ukinulo Božja obećanja njegovu zemaljskom narodu, tj. Židovima? (9,1-11,36) – (11.) Kako bi se u svagdanjem življenju trebali ponašati oni koji su opravdani milošću? (12,1-16,27)

Poznavanje tih jedanaest pitanja i odgovora na njih pružit će nam djelatno znanje o toj važnoj poslanici. Odgovor na prvo pitanje: "Što je tema poslanice Rimljanima?" bit će, naravno: "evanđelje". Pavao ne gubi vrijeme i odmah dolazi do tog odgovora. Spominje ga četiri puta u prvih šesnaest stihova (st. 1., 9., 15., 16.).

To odmah postavlja drugo pitanje: Što je evanđelje? Sama riječ znači *dobra vijest*. Ali u st. 1.-17. apostol nam iznosi šest važnih činjenica o Dobra vijesti: (1.) Njezin izvor jest Bog (st. 1); (2.) Obećana je u proročkim starozavjetnim Pismima (st. 2); (3.) Ona je dobra vijest o Božjem Sinu, Gospodinu Isusu Kristu (st. 3); (4.) Ona je sila Božja za spasenje (st. 16); (5.) Za sve je ljude – za pogane i za Židove (st. 16); (6.) Dobiva se samo vjerom (st. 17).

Nakon ovog uvoda promotrimo malo detaljnije te stihove.

PREGLED

I. DOKTRINA: EVANĐELJE BOŽJE (pogl. 1-8)

- A. Uvod u Evanđelje (1,1-15)
- B. Obrana evanđelja (1,16.17)
- C. Sveopća potreba za evanđeljem (1,18-3,20)
- D. Osnova i uvjeti evanđelja (3,21-23)
- E. Skladnost evanđelja sa Starim zavjetom (pogl. 4)

- F. Praktične blagodati evanđelja (5,1-11)
  - G. Trijumf Kristovoga Djela nad Adamovim grijehom (5,12-21)
  - H. Evanđeoski način svetog življenja (pogl. 6)
  - I. Mjesto Zakona u životu vjernika (pogl. 7)
  - J. Duh Sveti kao snaga svetog življenja (pogl. 8)
- II. DISPENZACIJA (RASPOREDBA): EVANĐELJE I IZRAEL (pogl. 9-11)
- A. Izraelova prošlost (pogl. 9)
  - B. Izraelova sadašnjost (pogl. 10)
  - C. Izraelova budućnost (pogl. 11)
- III. DUŽNOST: ŽIVJETI EVANĐELJE (pogl. 12-16)
- A. Osobno posvećenje (12,1-2)
  - B. Služenje duhovnim darovima (12,3-8)
  - C. Odnos prema društvu (12,9-21)
  - D. Odnos prema vlastima (13,1-7)
  - E. Odnos prema budućnosti (13,8-14)
  - F. Odnos prema ostalim vjernicima (14,1-15,13)
  - G. Pavlovi planovi (15,14-33)
  - H. Prihvatanje i priznavanje drugih (pogl. 16)

Komentar

I. DOKTRINALNO: EVANĐELJE BOŽJE (pogl. 1-8)

A. Uvod u Evanđelje (1,1-15)

1,1 Pavao se predstavlja kao onaj koji je *kupljen* (određen za slugu Isusa Krista), *pozvan* (na putu za Damask *pozvan* je da bude apostol, osobiti izaslanik Isusa Krista), i *odijeljen* (odvojen kako bi ponio evanđelje poganima /vidi Dj 9,15; 13,2/). I mi smo otkupljeni dragocjenom krvlju Krista, pozvani da svjedočimo o njegovoj spasonosnoj snazi i odvojeni da govorimo radosnu vijest kuda god prolazimo.

1,2 Kako Pavlovi židovski čitatelji ne bi mislili da je evanđelje nešto potpuno novo i nema veze s njihovom duhovnom baštinom, on spominje da su starozavjetni **proci obećali**, kako jasnim izjavama (Prz 18,15; Iz 7,14; Hab 2,4) tako i uzorima i simbolima (npr. Noina lađa, mjedena zmijsa i sustav žrtvovanja).

1,3 Evanđelje je dobra vijest o Božjem **Sinu, Gospodinu našem, koji je po tijelu** (to se tiče njegova čovječstva) **od Davida potomstva**. Izraz **"po tijelu"** podrazumijeva da je naš Gospodin više negoli čovjek. Te se riječi odnose na Njegovo **čovječstvo**. Da je Krist bio samo čovjek, bi-

lo bi nužno izdvojiti tu značajku njegova bića, jer ne bi bilo drugog. Ali on je, kao što to pokazuje idući stih, više od čovjeka.

1,4 Gospodin Isus prikazan je kao **Sin Božji u sili**. Duh Sveti, ovdje nazvan **Duhom svetosti**, opečatio je Isusa za njegova krštenja i tijekom njegova poslanja tijekom kojega je činio čudesa. Spasiteljeva silna čudesa izvedena snagom Duha Svetoga¹ potvrđuju činjenicu da on jest **Sin Božji**. Kad čitamo da je **proglašen Sinom Božjim u sili ... uskrsnućem od mrtvih**, naravno da prvo pomislimo na njegovo uskrsnuće. Ali ovdje je doslovno značenje "uskrsnućem mrtvih osoba", tako da je apostol mogao misliti na Kristovo uskrsavanje Jairove kćeri, sina udovice iz Naina, i Lazara. Ipak, nema sumnje da se tu prvenstveno radi o Gospodinovu uskrsnuću.

Kad kažemo da je **Isus Sin Božji**, mislimo da je takav Sin kakav nije nitko drugi. Bog ima mnogo sinova. Svi su vjernici njegovi sinovi (Gal 4,5-7). Čak se i za anđele veli da su sinovi (Job 1,6; 2,1). Ali Isus je Božji Sin u *jedinstvenom* smislu. Kad je naš Gospodin govorio o Bogu kao svome Ocu, Židovi su ga pravilno razumjeli kako tvrdi da je jednak Bogu (Iv 5,18).

1,5 Po Isusu Kristu našem Gospodinu Pavao je **primio milost** (nezasluženu-naklonost koja ga je spasila) i **apostolstvo**. Kad Pavao kaže da **primismo milost i apostolstvo**, on skoro izvjesno koristi tzv. urednički *mi*, što se odnosi na njega samoga. Povezivanje **apostolstva s narodima**, to jest poganima, ukazuje na njega a ne na druge apostole. Pavlu je povjereno da pozove ljude svih nacija k poslušnosti vjere, to jest, da se pokore poruci evanđelja pokajanjem i vjerom u Gospodina Isusa Krista (Dj 20,21). Cilj tog općesvjetskog naviještanja Poruke jest "za Njegovo ime" – da mu se ugodi i proslavi ga se.

1,6 Među onima koji su se odazvali evanđelju jesu i ti koje Pavao počašćuje nazivom "**pozvanici Isusa Krista**" naglašavajući kako je Bog taj koji je preuzeo inicijativu u njihovu spašavanju.

1,7 Pismo je naslovljeno na sve vjernike u **Rimu** a ne (kao neke druge poslanice) samo jednoj crkvi. Završno poglavlje ukazuje da je u gradu bilo nekoliko zajednica vjernikâ i ovaj pozdrav uključuje sve njih.

"**Ljubljenima Božjim, pozvanima da budu sveti**". Ta su dva krasna imena istinita za sve koji su otkupljeni dragocjenom Kristovom krvlju. Ti su miljenici na osobit način predmet Božje ljubavi i također su pozvani odvojiti se za Boga od svijeta, jer to je značenje naziva "**sveti**".

Spomenuta **milost** nije milost koja spašava (Pavlovi su čitatelji već bili spašeni) nego **milost** koja oprema i daje snagu za kršćansko življenje i služenje. **Mir** nije toliko mir s Bogom (sveti ga već imaju jer su opravdani vjerom) nego prije **mir** Božji koji vlada u njihovim srcima dok su usred uznemirenog društva. **Milost i mir** dolaze od **Boga, Oca našega, i Gospodina Isusa Krista**, čime se snažno naglašava jednakost Sina s Ocem. Da je Isus bio samo čovjek bilo bi besmisleno navoditi da je jednak s Ocem u davanju **milosti i mira**. Bilo bi to kao da kažemo: "Milost i mir od Boga Oca i od Abrahama Lincolna."

1,8 Kad je god moguće, apostol počinje svoja pisma izražavanjem poštovanja za ono što je hvalevrijedno kod njegovih čitatelja. (Dobar primjer za sve nas!) Ovdje on zahvaljuje **Bogu po Isusu Kristu**, Posredniku, što se **vjera** rimskih kršćana razglasila **po svemu svijetu**. O njihovom kršćanskom svjedočanstvu govorilo se diljem Rimskog Carstva koje je tada, s gledišta onih što su živjeli na području Sredozemlja, sačinjavalo **sav svijet**.

1,9 Budući da su rimski kršćani dali da njihovo svjetlo svijetli pred ljudima, Pavao je bio ponukan **neprekidno** moliti za njih. On poziva **Boga** kao **svjedoka** o neprekidnosti svojih **molitava**, jer to nitko drugi nije mogao znati. Ali **Bog** zna – Bog komu apostol služi svojim **duhom u evanđelju njegova Sina**. Pavlovo je služenje bilo **duhom**. Nije to bilo religijsko mučenje, provođenje beskrajnih obreda te ponavljanje besmislenih molitava i ustaljenih propisa. Bilo je to služenje natopljeno žarkim molitvama vjere. Bilo je to voljno, predano i neumorno služenje zapaljenog duha koji je nadasve ljubio Gospodina Isusa. Bila je to goruća strast da se obznani dobra vijest o Božjem Sinu.

1,10 Pavlovom zahvaljivanju Bogu za svete iz Rima pridružena je i molitva da ih posjeti u bliskoj budućnosti. Htio je da njegovo putovanje, kao i sve drugo, bude u skladu s **voljom Božjom**.

1,11 Apostolova snažna želja bila je pomoći svetima duhovno, tako da se još **ojačaju** u vjeri. Ovdje nema ni naznake da bi mislio na nekakav "drugi blagoslov", niti je namjeravao udijeliti im neki duhovni dar polaganjem svojih ruku (iako je to učinio Timoteju u 2 Tim 1,6). To se ticalo pomaganja u njihovu **duhovnom** rastu kroz službu Riječi.

1,12 Nastavlja objašnjavajući da bi to bio **zajednički blagoslov**. On će biti **ohrabren** njihovom, a oni njegovom **vjerom**. U društvu koje se uzajamno izgrađuje dolazi do duhovnoga obogaćenja. "Željezo

se željezom oštri, i čovjek oštri jedan drugoga" (Izr 27,17). Pazapazite Pavlovu poniznost i prostodušnost – on nije bio tako velik da mu sveti ne bi mogli pomoći.

1,13 Često je namjeravao posjetiti Rim ali je svaki put bio spriječen, vjerojatno hitnim potrebama u drugim područjima, možda izravnim ograničavanjem Svetoga Duha, a možda i zbog Sotonina suprotstavljanja. Želio je **imati koji plod među poganima u Rimu kao što je imao među drugim narodima.** Ovdje on, kao što iduća dva stiha pokazuju, govori o **plodu** u evanđelju. U st. 11 i 12 njegov je cilj vidjeti rimske kršćane izgrađene u njihovoj vjери, ovdje pak želi duše zadobivene za Krista u glavnom gradu Rimskoga Carstva.

1,14 Svatko tko ima Krista ima i odgovor za najdublje potrebe svijeta. On ima lijek za bolest grijeha, način kako izbjeći vječne užase pakla i jamstvo vječne radosti s Gospodinom. To ga ozbiljno obvezuje da podijeli dobru vijest s ljudima svih kultura – **barbarima** – i ljudima svih obrazovnih razina – **mudrima i nerazumnima.** Pavao je istinski shvaćao tu obvezu. Rekao je: **"Dužnik sam ..."**

1,15 Kako bi isplatio taj dug bio je spreman naviještati evanđelje onima u Rimu sa svom snagom koju mu je dao Bog. Sigurno se to ne odnosi na vjernike u Rimu, kako bi ovaj stih možda mogao navesti da mislimo, jer su se oni već odazvali Dobroj vijesti. On je bio spreman propovijedati neobraćenim poganima u metropoli.

B. Obrana evanđelja (1,16.17)

1,16 Pavao se nije stidio nositi Božju dobru vijest u sofisticirani Rim, premda se ona iskazala kao kamen spoticanja Židovima i ludost Grcima, jer je znao da je **sila Božja za spasenje;** to jest, govori kako Bog svojom snagom spašava svakoga tko vjeruje u njegovog Sina. Ta je snaga namijenjena Židovima jednako kao i Grcima.

Poredak: **"najprije Židovu, pa Grku"** – gledamo li povijesno – ispunio se tijekom razdoblja Djela. Premda imamo traj-

nu obvezu prema Božjem drevnom narodu, Židovima, od nas se ne zahtijeva da najprije evangeliziramo njih pa potom idemo k poganima. Danas Bog sa Židovima kao i s poganima djeluje na istom osnovu; i poruka i raspored za sve su jednaki.

1,17 Budući da se ovdje prvi put u Poslanici spominje riječ pravednost, zastat ćemo da razmotrimo njezino značenje. Ta se riječ u Novom zavjetu rabi na nekoliko različitih načina, ali mi ćemo razmotriti samo tri uporabe.

Prvo: njome se opisuje Božje svojstvo po kojem on uvijek čini što je ispravno, pravedno, pravilno i u skladu s njegovim ostalim značajkama. Kad kažemo da je Bog pravedan, mislimo da u njemu nema ničeg pogrešnog, nečasnog ili nepoštenog.

Drugo: pravednost Božja može se odnositi i na Njegov način opravdavanja bezbožnih grešnika. On to može učiniti i dalje biti bezgrešan jer je Isus kao bezgrešni Zamjenik zadovoljio sve zahtjeve božanske pravde.

Konačno, pravednost Božja odnosi se na savršeni položaj koji Bog pridaje onima koji vjeruju u njegovog Sina (2 Kor 5, 21). One koji sami po sebi nisu pravedni, Bog drži pravednima jer ih vidi u potpunom Kristovom savršenstvu. Pravednost im je uračunata.

Što je značenje 17. stiha? Moglo bi biti bilo koje od navedena tri značenja, no ipak izgleda da se pravednost Božja osobito odnosi na njegov način opravdavanja grešnikâ vjerom.

Pravednost Božja otkrivena je u evanđelju. Evanđelje nam najprije govori da Božja pravednost zahtijeva da grijesi budu plaćeni, a kazna za njih je vječna smrt. Ali tada saznajemo da se Božja ljubav pobrinula za ono što zahtijeva njegova pravednost. On je poslao svog Sina da umre kao Zamjena za grešnike i time potpuno plati kaznu. Sada, budući da su u potpunosti zadovoljeni njegovi pravedni zahtjevi, Bog može pravedno spasiti sve koji se žele okoristiti Kristovim Djelom.

Božja se pravednost otkriva od vjere k vjeri. Izraz "od vjere k vjeri" može značiti: (1.) od Božje vjernosti k našoj vjeri; (2.) od jedne razine vjere do druge; ili (3.) vjerom od početka do vršetka. Odgovor je vjerojatno ovo treće. Božja se pravednost ne uračunava na temelju djela niti pak se omogućuje dobivanje pravednosti onima koji je pokušavaju zaraditi ili zaslužiti. Otkriva se isključivo po načelu vjere. To je u savršenom skladu s božanskom odlukom iz Hab 2,4: "Pravednik će živjeti po vjeri" koji možemo razumjeti i kao "onaj koji je opravdan po vjeri, živjet će".

U prvih sedamnaest stihova poslanice Pavao je prikazao svoju temu i ukratko iznio neke od načelnih točaka. Sada upućuje treće važno pitanje: "Zašto ljudi trebaju evanđelje?" Odgovor je kratak: jer su bez njega izgubljeni. Ali to dovodi do još četiri sporedna pitanja: (1.) jesu li pogani, koji nikad nisu čuli evanđelje, izgubljeni? (1, 18-32); (2.) Jesu li izgubljeni samopravedni moralisti, bilo Židovi, bilo pogani? (2,1-16); (3.) Je li izgubljen Božji drevni narod, Židovi? (2,17-3,8); (4.) Jesu li svi ljudi izgubljeni? (3,9-20).

C. Sveopća potreba za evanđeljem

(1,18-3,20)

1,18 Ovdje imamo odgovor na pitanje: "Zašto ljudi trebaju evanđelje?" Odgovor je da su bez njega izgubljeni i da se **otkriva gnjev Božji s Neba na svaku opačinu ljudi koji istinu sputavaju nepravednim ponašanjem i svojim nepravednim životima**. Ali kako se **otkriva** Božji gnjev? Jedan nam odgovor otkriva sâm kontekst. Bog je ljude predao nečistoći (1,24), sramotnim strastima (1,26) i pokvarenu umu (1,28). Istina je i da Bog ponekad zahvaća u ljudsku povijest kako bi iskazao svoje golemo nezadovoljstvo ljudskim grijehom – npr., potop (Post 7); uništenje Sodome i Gomore (Post 19); kažnjavanje Koraha, Datana i Abirama (Br 16,32).

1,19 "Jesu li pogani koji nikada nisu čuli evanđelje izgubljeni?" Pavao pokazuje da

jesu; i to ne zbog nedostatka znanja, nego **zbog** svjetla koje imaju ali ga odbacuju! Po svemu što je stvoreno otkriveno **im** je ono što se o **Bogu može spoznati**. Bog ih nije ostavio bez otkrivenja o sebi.

1,20 **Od samog stvaranja svijeta** svi-ma su očita dva **nevidljiva** Božja svojstva: njegova vječna moć i njegova božanskost ili **božanstvo**. Riječ koju Pavao ovde rabi znači *božanstvenost* ili *bogovstvo*. Odnosi se više na Božji karakter negoli na Njegovo suštinsko biće; Njegove veličanstvene značajke negoli Njegovu urođenu božanskost. Božanskost se podrazumijeva.

Ova je tvrdnja jasna: Stvorenje zahtijeva Stvoritelja. Građevina zahtijeva Graditelja. Promotri li sunce, mjesec i zvijezde svatko može znati da postoji Bog.

Odgovor na pitanje: "A što je s poganim?" jest: oni su **bez isprike**. Bog im se otkrio u svemu stvorenom, ali oni nisu odgovorili na njegovo otkrivanje. Stoga ljudi nisu osuđeni zbog odbacivanja Spasitelja o kojemu nikada nisu čuli, nego zbog nevjere onome što su o Bogu mogli saznati.

1,21 **Premda su upoznali Boga** po njegovim djelima, **nisu ga proslavili** zbog onoga što on jest niti mu zahvalili za sve što je učinio. Radije su se prepustili ispraznim filozofijama i nagađanju o drugim bogovima pa su izgubili sposobnost da jasno vide i razmišljaju. "Zanijekana svjetlost je odbačena svjetlost." Oni koji ne žele vidjeti, gube sposobnost uviđanja.

1,22 Kako su ljudi sve više rasli u svojoj umišljenosti glede svog nazovi znanja, to su dublje tonuli u neznanje i gluposti. Ova su dva svojstva uvijek pratila one koji su odbacivali spoznaju Boga: postali su nesnosno umišljeni i krajnje nezalice.

1,23 Umjesto da se postupno razvija od nižih vrsta, "pračovjek" je imao visok moralni poredak. Odbivši priznati istinskog, beskrajnog, neraspodljivog Boga, izrodio se u glupost i pokvarenost koje prate idolopoklonstvo. Cijelo ovo poglavlje prikazuje lažnost evolucije.

Čovjek je instinktivno religiozan i mora imati neki predmet štovanja. Kad je odbio štovati živoga Boga načinio si je vlastite bogove od drveta i kamena koji su prikazivali **čovjeka, ptice, četveronošce i gmizavce**. Primijetite silazni poredak: **čovjek, ptice, četveronožne životinje, gmizavci**. Sjetite se da čovjek postaje ono što štuje. Kako se izopačuje njegovo shvaćanje o božanstvu, izopačuje se i njegovo čudoređe. Ako mu je bog gmizavac, tada osjeća da može živjeti kako želi. Podsjećam vas i da se štovatelj u osnovi osjeća nižim od svog objekta štovanja. Stvoren na sliku i sličnost Božju, čovjek ovdje preuzima položaj niži od zmijā!

Kad se čovjek klanja idolima, klanja se zlodusima (demonima). Pavao je jasno ustvrdio da ono što pagani žrtvuju idolima, u stvari žrtvuju zlodusima a ne Bogu (1 Kor 10,20).

1,24 Tri puta je rečeno da je **Bog predao** ljude. **Predao ih je nečistoći** (1,24), sramotnim strastima (1,26) i pokvarenu umu (1,28). Drugim riječima, Božji je gnjev usmjeren na čovjekovu cjelokupnu osobnost.

Kao odgovor na opake požude njihovih srdaca, Bog ih je prepustio spolnoj nečistoći u odnosu na drugi spol: preljubu, bludu, besramnosti, prostituciji, razvratu, itd. Život im se počeo vrjeti oko spolnih orgija u kojima su **međusobno obeščašćivali svoja tijela**.

1,25 To Božje odbacivanje zbilo se jer su oni najprije zbog **laži** idolopoklonstva odbacili istinu o Njemu. Idol je laž, lažan prikaz Boga. Idolopoklonik se klanja obličju **stvorenja** i tako vrijeđa i obeščašćuje **Stvoritelja koji je vječno dostojan časti i slave** a ne poruge.

1,26 Iz istog je razloga **Bog predao** ljude erotskim aktivnostima s osobama istoga spola. **Žene** su postale lezbijke te bez stida nenaravno spolno opće.

1,27 **Muškarci** su, potpuno izopačivši svoje naravne funkcije, postali homoseksualci. Napustivši bračne odnose koje je

odredio Bog, raspalili su se u požudi jedni prema drugima te spolno opće muškarcima s muškarcima. Ali taj je grijeh uzeo danak na njihovim tijelima i dušama. Bolest, krivica i izopačena osobnost pogodili su ih kao žalac škorprije. Na njima se dokazuje lažnost tvrdnje da netko može počinuti taj grijeh i osloboditi ga se.

Homoseksualnost danas jedni smatraju bolešću a drugi dopuštenim alternativnim načinom življenja. Kršćanin mora paziti da ne prihvati čudoredne prosudbe svijeta nego dopustiti da ga vodi Božja riječ. U starozavjetno doba taj se grijeh kažnjavao smrću (Lev 18,29; 20,13), a i u Novom se zavjetu za one koje takvo što čine kaže da zaslužuju smrt (Rim 1,32). Biblija homoseksualnost smatra vrlo ozbiljnim grijehom što je očigledno iz Božjeg uništenja Sodome i Gomore gdje su se razularili borbeni "homići" (Post 19,5-25).

Evangelje homoseksualcima nudi pomilovanje i oprostjenje, kao što to nudi i svima koji se pokaju i povjeruju u Gospodina Isusa Krista. Kršćani koji su pali u taj odvratni grijeh mogu biti obnovljeni tako da ga ispovjede i napuste. Potpuno oslobođenje od homoseksualnosti očekuje sve koji su voljni poslušati Božju riječ. U većini je slučajeva potrebna pomoć savjetnika.

Izgleda da jest istina da neki ljudi imaju naravnu sklonost prema homoseksualnosti. To nas ne treba iznenaditi jer je pala ljudska narav sposobna za svaku vrst gaudosti i izopačenosti. Najveći grijeh nije u sklonosti, nego u predanju nečemu i činjenu nečega. Duh Sveti daje snagu za odupiranje iskušenju i za trajnu pobjedu (1 Kor 10,13). Neki od korinških kršćana živi su dokaz da homoseksualci ne trebaju neopozivo biti vezani uz taj način življenja (1 Kor 6,9-11):

1,28 Zbog odbijanja da imaju spoznaju Boga kao Stvoritelja, Svedržitelja ili Izbavitelja, **Bog ih je predao pokvarenu umu** da čine cijeli niz ostalih vidova zla. Ovaj stih daje duboki uvid u to zašto je evolucija tako strašno privlačna naravnom

čovjeku. Razlog nije u ljudskom intelektu, nego u volji. Oni nisu htjeli **imati spoznanju Boga**. Nisu oni prisiljeni prihvatiti evoluciju zato što bi dokazi za nju bili tako brojni; prije je to zbog toga što žele neko objašnjenje nastanka koje bi potpuno uklonilo Boga. Znaju da su pred Bogom, ako postoji, moralno odgovorni.

1,29 Evo, dakle, mračnog popisa još nekih grijeha koji obilježuju čovjeka u njegovu otuđenju od Boga. Zapazite da ih je *pun*, a ne da se samo tu i tamo njima uprlja. On je uvježban u grijesima koji ne pristaju ljudskom biću: **nepravda** (nepravda), **blud** (jednako kao i preljub te druge vrste nedopuštenog spolnog općenja), **pakost** (djelotvorna zloća), **lakomost** (pohlepa, neutaživa želja da se posjeduje sve više i više), **zloća** (želja da se nekome naudi, otrovna mržnja), **puni zavisti** (ljubomornost na druge), **puni ubojstva** (smišljeno i nezakonito ubijanje drugoga, bilo u srdžbi ili činjenju nekakvog drugog zločina), **puni svađe** (prepiranje, rječkanje, nadmetanje), **puni prijekare** (lukavština, podmuklost, spletkarenje), **puni zlonamjernosti** (zlovolja, inačenje, neprijateljstvo i ogorčenost), **došaptavači** (prikriiveni klevetnici, ogovarači);

1,30 **klevetnici** (ocrnjivači, oni što govore loše o drugima), **mrzitelji Boga** (ili: mrski Bogu), **drznici** (zlobnici, pogrđivači), **oholice** (uznositi, bahati), **hvastavci** (razmetljivci, oni što se kočopere), **izmišljači zala** (začetnici nevaljalština i novih oblika zla), **roditeljima neposlušni** (buntovni glede roditeljskog autoriteta);

1,31 **nerazumni** (bez moralnog i duhovnog razumijevanja, besavjesni), **vjerolomni** (oni što krše obećanja, dogovore, sporazume i ugovore kad god im odgovara), **bezosjećajni** (oni što uopće ne mare za prirodne veze i obveze koje te veze prate), **nepomirljivi**³ (koji ne opraštaju, neumoljivi), **nemilosrdni** (okrutni, osvetoljubivi, nesmiljeni).

1,32 Oni koji zlorabe spolnost (1,24); oni koji spolnost iskrivljuju (1,26.27) i oni

što čine ostale navedene grijeha (1,29-31) imaju urođenu spoznanju, i to ne samo da je takvo što pogrešno nego i da sami zaslužuju smrt. Znaju za tu Božju osudu pa ipak uvelike pokušavaju opravdati i ozakoniti te grijeha. To ih spoznanje ne sprečava da se prepuštaju tim oblicima bezboštva. U stvari, udružuju se s drugima kako bi to promicali i imaju osjećaj zajedništva sa svojim sudionicima u grijehu.

NEEVANGELIZIRANI POGANI

Pa što je onda odgovor na pitanje "Jesu li pagani koji nikada nisu čuli evanđelje izgubljeni?" Osuda na pagane dolazi zbog toga što nisu živjeli u skladu sa svjetlom koje im je Bog dao u Stvorenju. Umjesto toga postali su idolopoklonici, što je dovelo do toga da se prepuste izopačenom i pokvarenom životu.

Ali pretpostavimo da neki poganim ipak živi prema svjetlu koje mu Bog daje. Pretpostavimo da spali svoje idole i potraži istinskoga Boga. Što je s njime?

Glede te teme među evanđeoskim kršćanima postoje dvije vrste naučavanja.

Jedni vjeruju da će poganinu koji živi prema Božjem svjetlu otkrivenom u Stvorenju, Bog poslati svjetlo evanđelja. Pritom kao primjer navode Kornelija. Njegove molitve i milostinje došle su pred Boga kao podsjetnica. Tada je Bog poslao Petra da mu kaže kako da se spasi (Dj 11,14).

Drugi vjeruju da će čovjeka koji vjeruje u jedinog, istinskog i živog Boga kakav je otkriven u Stvorenju, Bog spasiti na temelju Kristova Djela na Golgoti. Premda takav ne zna ništa o Kristovom Djelu, Bog mu uračunava vrijednost tog Djela kad se on pouzda u Boga na temelju primljenog svjetla. Oni što drže to gledište ističu da je tako Bog spašavao ljude prije Golgote i da tako još uvijek spašava slaboumnike, imbecile, kao i djecu prije no što dosegnu doba odgovornosti.

Prvo je gledište moguće potvrditi Kornelijevim slučajem. Drugom gledištu ne-

dostaje potpora Pisma za razdoblje nakon Kristove smrti i uskrsnuća (sadašnje razdoblje), a ono osim toga slabi nužnost za snažnim misionarskim djelovanjem.

Pavao je pokazao da su pogani izgubljeni i trebaju evanđelje. On se sada okreće drugoj vrsti ljudi čiji je identitet na neki način upitan. Mi držimo da apostol ovdje govori samopravednim moralistima, bilo Židovima, bilo poganima. Prvi stih pokazuje da oni doista jesu samopravedni moralisti zbog toga što osuđuju ponašanje drugih (a sami čine isto što i oni). Stihovi 9, 19, 12, 14 i 15 pokazuju da Pavao govori i Židovima i poganima. Stoga je pitanje pred sudom: *Jesu li samopravedni moralisti, bilo Židovi, bilo pogani, izgubljeni?* Odgovor je, kao što ćemo vidjeti: "Da, i oni su izgubljeni!"

2,1 Tu drugu vrst ljudi sačinjavaju oni što s visoka gledaju na pogane smatrajući sebe civiliziranijim, obrazovanijim i finijim. Osuđuju pogane za nepristojno ponašanje a sami se jednako ponašaju, čemda možda na malo finiji način. Pali čovjek lakše uviđa pogreške u ostalima negoli u sebi. Ono gadno i odvratno u životima drugih izgleda mu dosta podnošljivim u njegovom životu. Ali činjenica da može suditi grijeha u drugima, pokazuje da zna što je dobro a što zlo. Ako zna da je pogrešno ako mu netko ukrade ženu, tada zna i da je pogrešno ako on ukrade ženu drugome. Zato kad netko počini isti grijeh koji osuđuje u drugima, ostavlja sâm sebe bez isprike. Grijesi kulturnih ljudi u biti su isti kao i grijesi poganâ. Premda bi moralist mogao tvrditi kako nije počinio svaki navedeni grijeh, trebao bi se podsjetiti na sljedeće činjenice:

1. Kriv je da ih je počinio sve.
2. Prekršivši jednu zapovijed, kriv je za sve (Jak 2,10).
3. Sagriješio je mislima koje možda nikada nije odjelotvorio, ali su i takvi grijesi zabranjeni u Riječi. Primjerice, Isus je naučavao da je požudan pogled isto što i preljub (Mt 5,28).

2,2 Ono što samodopadni moralista treba jest pouka o **osudi Božjoj**. Apostol tu pouku nastavlja iznositi u st. 2-16. Prva točka je: **osuda Božja je po istini** i ne temelji se na nepotpunu, netočnu ili uzgrednom uvidu nego, prvenstveno, na istini, potpunoj istini i ničem drugom doli istini.

2,3 Drugo; **sud Božji je neizbježiv** za one koji osuđuju druge za iste grijeha koje i sami čine. Njihova sposobnost da sude drugima ne rješava ih krivice. To, u stvari, uveličava njihovu vlastitu osudu.

Osuda Božja je neizbježiva ako se ne *pokajemo i ne primimo oprostjenje.*

2,4 Nakon toga učimo da se *Božja osuda ponekad odgađa*. To odgađanje dokaz je njegove **dobrote, podnošenja i dugotrajne strpljivosti**. Njegova dobrotu znači da je On dobronamern prema grešnicima, ali ne i prema njihovim grijesima. Njegovo **podnošenje** govori da on zadržava kaznu za ljudsku opakost i pobunu. Njegova **dugotrajna strpljivost** u stvari je zadivljujuće suzdržavanje usprkos neprestanom ljudskom izazivanju.

Dobrota Božja, koju vidimo u njegovoj skrbi, zaštiti i očuvanju, usmjerena je na to da dovede ljude do pokajanja. On "ne želi da tko propadne, nego da svi k pokajanju pristupe" (2 Pt 3,9).

Pokajanje je obraćenje, okretanje leđa grijehu i kretanje u drugom smjeru. Ono je "promjena uma koja dovodi do promjene stava i djelovanja"¹⁴ i pokazuje da takav čovjek prelazi k Bogu i protivi se sebi i svojim grijesima. To je više negoli intelektualno prihvaćanje činjenice vlastite grešnosti; ono uključuje i savjest. John Newton piše: "Moja savjest osjeća krivicu i obvezna je učiniti nešto glede toga."

2,5 Četvrto što učimo o Božjoj osudi jest da je se ona povećava u odnosu na gomilanje grijeha. Pavao okorjele i nepokajane grešnike prikazuje kako **zgrću** na se osudu kao da sabiru zlato i srebro. Ali kakvo će im to biti bogatstvo u dan kad se konačno otkrije Božji **gnjev** na sudu pred velikim bijelim prijestoljem! (Ot 20,11-15) U taj

dan **sud** će **Božji** biti apsolutno **pravedan**, bez ikakvih predrasuda ili nepravde.

2,6 U sljedećih pet stihova Pavao nas podsjeća da će *sud Božji biti prema djelima*. Netko se može hvastati velikom osobnom dobrotom. Može se snažno uzdati u svoje rasno ili nacionalno podrijetlo, ili se pozivati na to da je među njegovim precima bilo Božjih ljudi. Ali suditi će mu se u skladu s *njegovim vlastitim ponašanjem – ni po čemu drugom. Njegova će djela biti odlučujući čimbenik*.

Ako stihove 6-16 izvadimo iz konteksta, lako bismo mogli zaključiti da oni naučavaju spasenje djelima. *Izgleda* kao da kažu da će oni koji čine dobra djela njima zadržati vječni život.

Ali treba nam biti jasno kako taj odjeljak ne može to značiti jer bi bio u izravnom protuslovlju s dosljednim svjedočanstvom ostatka Pisma koje naučava da je spasenje po vjeri, bez djela. Chafer ističe kako oko sto pedeset odlomaka Novog zavjeta uvjetuje spasenje jedino vjerom, to jest, vjerovanjem.⁵ Ni jedan odlomak, ako li se pravilno razumije, ne može protusloviti tako nadmoćnom svjedočanstvu.

Kako da onda razumijemo taj odjeljak? Najprije moramo shvatiti da dobrih djela ni nema sve dok se osoba ne rodi nanovo. Kad su ljudi upitali Isusa: "Što nam je činiti da bismo činili djela Božja?" on im je odgovorio: "Ovo je djelo Božje – da vjerujete u onoga koga on posla" (Iv 6,28.29). Stoga je prvo dobro djelo koje netko može učiniti – vjerovati u Gospodina Isusa Krista. No moramo neprestance imati na umu da *vjera nije djelo zasluge* kojim bi netko mogao zaslužiti spasenje. Tako nevjernici, kad budu suđeni po svojim djelima, neće imati ništa vrijednog što bi mogli prikazati kao dokaz. Sva njihova tobožnja pravednost smatrati će se prljavim dronjcima (Iz 64,6). Njihov grijeh zbog kojega će biti osuđeni bit će to što nisu vjerovali u Isusa kao Gospodina (Iv 3,18). Osim toga, njihova će djela odrediti stupanj njihove kazne (Lk 12,47.48).

Što bi bilo kad bi *vjernici* bili suđeni prema svojim djelima? Oni zasigurno ne mogu prikazati ni jedno dobro djelo po kojem bi mogli zaraditi ili zaslužiti spasenje. Sva njihova djela prije obraćenja bila su grešna, ali krv Kristova izbrisala je prošlost. Sada ni sâm Bog ne može protiv njih pronaći nikakvu optužbu koja bi ih osudila na pakao. Tek kad su spašeni, počeli su činiti dobra djela – ne nužno djela dobra u očima svijeta, nego dobra jer ih takvima smatra Bog. Njihova su dobra djela rezultat spasenja a ne zasluge. Pred Kristovim sudištem njihova će djela biti razmotrena i oni će biti nagrađeni za vjerno služenje.

Ali neprestance trebamo imati na umu da se ovaj odjeljak ne odnosi na vjernike nego isključivo na nevjernike.

2,7 Objašnjavajući da će suđenje biti po djelima, Pavao kaže da će Bog dati **vječni život onima koji postojanošću u dobru djelu traže slavu, čast i besmrtnost**. Kao što je već objašnjeno, to ne znači da će ti ljudi biti spašeni **postojanošću** čineći **dobro djelo**. Bilo bi to neko drugo evanđelje. Nitko po naravi ne živi takvim životom, a nitko ni ne može živjeti bez božanske snage. Jedini se u taj opis uklapa onaj tko je već spašen milošću po vjeri. Činjenica da takav traži **slavu, čast i besmrtnost** pokazuje da je već nanorodođen. Sav tijek njegova života pokazuje da je obraćen.

On traži *nebesku slavu; čast* koja dolazi samo od Boga (Iv 5,44); *besmrtnost* koju karakterizira uskršlo tijelo (1 Kor 15,53-54); *nebesku baštinu* koja je nepropadljiva, neokaljana i neprolazna (1 Pt 1,4).

Bog će **vječnim životom** nagraditi sve koji iskažu te dokaze iskustva obraćenja. O **vječnom se životu** u Novom zavjetu govori na nekoliko načina. On je sadašnji posjed koji primamo u trenutku svog obraćenja (Iv 5,24). On je i budući posjed koji će biti naš kad dobijemo proslavljena tijela (ovdje i u Rim 6,22). Iako se taj dar prima vjerom, ponekad mu je pridružena nagrada za život u vjernosti (Mk 10,30). Svi će vjernici imati **vječni život**, ali će ga jedni

živati više negoli drugi. On je nešto više od samog vječnog postojanja; to je kakvoća života, izobilniji život koji je Spasitelj obećao u Iv 10,10. To je život samoga Krista (Kol 1,27).

2,8 Buntovnicima pak koji su nepokorni istini a pokorni nepravdosti nagrada će biti srdžba i gnjev. Oni se ne pokoravaju istini; nikada se nisu odazvali pozivu evanđelja. Radije su izabrali pokoravati se nepravdosti kao svome gospodaru. Njihov je život ispunjen svađama, prepirkama i nepokornošću, što je siguran dokaz da nikada nisu bili spašeni.

2,9 Sada apostol ponavlja Božju presudu glede dvije vrste djelatnika i djela, s tim što ovaj put ne mijenja poredak.

Ta će presuda biti **nevolja i tjeskoba** na svakoga tko čini zlo. Sada moramo ponovno naglasiti da ta zla djela razotkrivaju opako, nevjerno srce. Djela su vanjski izraz nečijeg stava prema Gospodinu.

Izraz "**na Židova najprije pa na Grka**" pokazuje da će osuda Božja biti u skladu s povlasticom ili primljenom svjetlošću. Židovi su prvi zbog povlastice što su Božji izabrani narod; stoga su prvi i u odgovornosti. Taj ćemo vid Božjega suda razmotriti u stihovima 12–16.

2,10 Presuda će biti slava, čast i mir svakomu, Židovu ili poganinu, koji čini dobro. I ne zaboravimo da nitko ne može činiti dobro, što se Boga tiče, osim ako najprije svoju vjeru i pouzdanje ne položi u Gospodina Isusa Krista.

Izraz "**na Židova najprije pa na Grka**" ne ukazuje na pristranost, jer idući stih ističe da je sud Božji nepristran. Tako taj izraz mora ukazivati na povijesni poredak po kojem je evanđelje krenulo, kao u 1,16. Najprije je bilo naviješteno Židovima, a i prvi su vjernici bili Židovi.

2,11 Sljedeća istina o Božjem sudu jest da on ne gleda tko je tko. U ljudskim sudišima prvenstvo se daje zgodnima, bogatima i utjecajnim; ali Bog je strogo nepristran. Na njega neće nikada utjecati rasa, položaj ili izgled, niti će to uzeti u obzir.

2,12 Kao što je već rečeno, st. 12–16 ukazuju da će osuda Božja biti u skladu s primljenom svjetlošću. Pritom se misli na dvije skupine: oni koji nemaju Zakon (pogani) i oni koji su pod Zakonom (Židovi). To uključuje sve ljude osim onih koji su u Crkvi Božjoj (vidi 1 Kor 10,32 gdje se ljudski rod podijeljen na te tri skupine).

Oni koji bez Zakona sagriješše, bez Zakona će i propasti. Ne kaže da će biti suđeni bez Zakona, nego da će propasti bez Zakona. Suđeni će biti prema tome kakvo im je Bog otkrivenje dao i, budući da nisu uspjeli živjeti prema tom otkrivenju, propasti će.

Oni koji su **sagriješili pod Zakonom, po Zakonu će biti suđeni** i, ako mu se nisu pokoravali, propast će i oni. Zakon zahtijeva potpunu poslušnost.

2,13 Puko posjedovanje Zakona nije dostatno. Zakon zahtijeva savršenu i trajnu poslušnost. Nikome se ne uračunava pravednost samo zato jer zna što Zakon govori. Jedini zamislivi način stjecanja pravednosti pod Zakonom bilo bi u cijelosti ga održati. Ali budući da su svi ljudi grešnici, nemoguće im je to učiniti. Tako taj stih u stvari iznosi idealno stanje, a ne nešto što ljudi mogu postići.

Novi zavjet naglašeno naučava da se nitko ne može opravdati držanjem Zakona (Dj 13,39; Rim 3,20; Gal 2,16.21; 3,11). Božji naum nikada nije ni bio da se itko spasi Zakonom. Čak i ako ga tko može savršeno ispuniti od danas pa nadalje, još uvijek neće biti opravdan jer Bog zahtijeva i ono što je prošlo. Tako kad 13. stih kaže da će vršitelji Zakona biti opravdani, moramo razumjeti kako to znači da Zakon zahtijeva poslušnost i da će biti opravdan onaj tko može iskazati savršenu poslušnost od dana svog rođenja. Ali kruta i neumoljiva činjenica jest da to ne može nitko.

2,14 Stihovi 14 i 15 su umetak pogledamo li unazad na stih 12a gdje saznajemo da će pogani koji griješe bez Zakona, bez Zakona i propasti. Sada Pavao objašnjava da pogani, iako im Zakon nije dan, ipak

imaju urođeni osjećaj za dobro i zlo. Nagonski znaju da je pogrešno lagati, krasti, činiti preljub i ubiti. Jedina zapovijed koju nagoni ne poznaju jest ona o suboti; a ta je više obredna negoli moralna.

Dakle, sve se svodi na to da su **pogani koji nemaju Zakona ... sami sebi Zakon**. Oni na temelju svojih moralnih nagona stvaraju vlastiti zakonik o dobru i zlu.

2,15 Oni pokazuju da je ono što Zakon nalaže zapisano u njihovim srcima. Nije sâm Zakon zapisan u njihovim srcima, nego **ono što Zakon nalaže**. Djela za koja je Zakon namijenjen ostvariti u životima Izraelaca, u određenoj mjeri nalazimo i u životima pogana. Činjenica da oni znaju što je dobro a što zlo glede vlastitih roditelja, pokazuje da je **ono što Zakon nalaže zapisano u njihovim srcima**. I oni znaju da su neka djela u osnovi zla. Njihova savjest služi kao promatralo koje potvrđuje tu nagonsku spoznaju. I njihove misli neprestane razlučuju ispravnost ili neispravnost njihovih postupaka, **optužuju ili brane**, zabranjuju ili dopuštaju.

2,16 Ovaj je stih nastavak misli iz 12. stiha i govori *kada* će biti suđeni oni bez Zakona i oni pod Zakonom. Čineći to naučava konačnu istinu o Božjem sudu, *nai-me, da će uzeti u obzir i ljudske tajne, a ne samo njihov javni grijeh*. Grijeh koji je danas tajna, bit će javna sablazan na sudu pred Velikim bijelim prijestoljem. Sudac u tom uzvišenom trenutku bit će **Isus Krist**, jer je Otac sav sud povjerio njemu (Iv 5, 22). Kad Pavao dodaje **“po mojem evanđelju”** on misli “onako kako moje evanđelje naučava”. **Moje evanđelje** jest evanđelje koje je Pavao propovijedao, isto ono koje su propovijedali i ostali apostoli.

2,17 Apostol sada prelazi na treću skupu pa postavlja pitanje: *Jesu li Židovi, kojima je dan Zakon, također izgubljeni?* Odgovor je: “Da, i oni su izgubljeni!”

Nema sumnje da su mnogi Židovi mislili da su imuni na Božju osudu. Mislili su da Bog nikada neće poslati jednog **Židova** u pakao. Pogani su, s druge strane, bili go-

rivo za pakleni oganj. Pavao mora sada uništiti tu nedokazanu tvrdnju pokazujući da pod određenim okolnostima pogani može biti bliži Bogu negoli Židov.

Najprije razmatra one stvari koje Židovi smatra da mu daju unutarnji odnos s Bogom. Nosi ime **Židov** i time je član Božjeg izabranog zemaljskog naroda. Počiva na **Zakonu** koji nikada nije zamišljen da donese mir, nego probudi savjest glede grešnosti. Diči se **Bogom**, jedinim istinitim Bogom koji je ušao u jedinstveni odnos - savez - s narodom Izraela.

2,18 Znao je Božju volju jer su njezine osnovne prikazane u Pismu. Pristajao je uz ono što je odličnije jer ga je Zakon naučavao procijenjivati moralne vrijednosti.

2,19 Hvastao se da je **vođa** moralno duhovno **slijepih** te **svjetlo** onih koji su u **tami** neznanja.

2,20 Osjećao se sposobnim ispravljati **nerazumne** i **neuke** te poučavati “dječicu” jer je u Zakonu imao prikaz **znanja** istine.

2,21 Ali sve to čime se Židov hvastao nikada nije promijenilo njegov život. To je jednostavno bio ponos zbog rase, religije, znanja bez ikakva utjecaja na moralnu preobrazbu. Poučavao je druge, ali sâm nije uzimao k srcu te pouke. Propovijedao je da se ne krade, ali nije provodio to što je propovijedao.

2,22 Kad je zabranjivao **preljub**, bilo je to: “Čini kako ti kažem, a ne kako činim.” Premda je mrzio idole i gnušao ih se, nije oklijevao **pljačkati hramove**, vjerojatno doslovce plijenivši poganska svetišta.

2,23 Hvastao se posjedovanjem **Zakona** ali je kršeći svete zapovijedi obećavao **Boga** koji ga je dao.

2,24 Taj spoj uzvišenoga govora i niskoga ponašanja doveo je do toga da **pogani hule ime Božje**. Oni su Gospodina prosuđivali onako kako to ljudi uvijek čine, prema onima koji se izdaju za njegove sljedbenike. Tako je bilo u Izajimim danima (Iz 52,5), a tako je i danas. Svatko bi se od nas trebao upitati:

Ako je sve što vide o Kristu Isusu

Ono što o Njemu vide u meni,

(upiši svoje ime), što će tada vidjeti?

2,25 Uz Zakon, Židov se hvatao obredom **obrezanja**. To je laki kirurški zahvat na spolnom udu židovskog muškog djeteta. Uveo ga je Bog kao znak svog saveza s Abrahamom (Post 17,9-14). Izražavao je odvojenost naroda od svijeta i pripadnost Bogu. Nakon nekog vremena Židovi su se toliko uzoholili zbog te operacije da su pogane prezirivo nazivali "neobrezanjem".

Pavao **obrezanje** povezuje s Mojsijevim **Zakonom** i ističe da je ono kao znak važno jedino ako je bilo udruženo sa životom poslušnosti. Bog nije običan ritualist; on nije zadovoljan izvanjskim obredima sve dok nisu udruženi s unutarnjom svetošću. Stoga je obrezani Židov koji je kršio Zakon bio kao da je neobrezan.

Kad apostol u ovom odjeljku govori o obdržavateljima i vršiteljima Zakona, ne trebamo to shvaćati u apsolutnom smislu.

2,26 Tako je s poganinom: ako se drži ćudoređa propisanog u **Zakonu**, premda i nije pod Zakonom, **njegovo neobrezanje** mnogo je prihvatljivije negoli obrezanje židovskog prekršitelja. U takvom je slučaju obrezano srce poganina, a to je ono što se uračunava.

2,27 Poganinovo kvalitetnije ponašanje osuđuje Židova koji ni **uza sve slovo i obrezanje** ne drži **Zakon** i ne živi "obrezanim" životom odvojenosti i posvećenja.

2,28 Po Božjoj računici, istinski Židov nije jednostavno onaj čijim žilama teče Abrahamova krv ili onaj koji na svom tijelu nosi znak obrezanja. Netko može imati oboje a moralno biti zemaljski ološ. Na Gospodina ne utječe ako se netko izvanjski diči rasom ili religijom, nego gleda na unutarnju iskrenost i čistoću.

2,29 Istinski je **Židov** onaj koji ne samo da je Davidov potomak nego i očituje božanski život. Ovaj odjeljak ne naučava da su svi vjernici Židovi, ili da je Crkva Božji Izrael. Pavao govori o onima koji su rođeni od roditelja Židova i tvrdi da činjenica

podrijetla i obred obrezanja nisu dovoljni. Mora tu postojati i unutarnja zbiljnost.

Istinsko je **obrezanje stvar srca**; nije to samo doslovno zarezivanje tijela nego duhovna zbiljnost operacije na staroj, neobnovljenoj naravi.

Oni što na taj način spoje vanjski znak i unutarnju milost, primaju pohvalu od Boga. U tom posljednjem stihu postoji igra riječi koja nije tako očita u engleskom prijevodu. Riječ "Židov" dolazi od riječi "Juda" koja znači "**pohvala**". Pravi je **Židov** onaj čiji je karakter takav da prima **pohvalu od Boga**.

3,1 Pavao u prvih osam stihova ovoga poglavlja nastavlja pisati o krivici Židova. Ovdje uvodi židovskog prigovaratelja koji počinje ispitivati apostola. Ispitivanje teče ovako:

PRIGOVARATELJ: Ako je istina sve što si rekao u 2,17-29, što je dakle **prednost** od toga što je netko **Židov** i kakva **korist od obrezanja**?

3,2 PAVAO: Židovi su imali mnogo osobitih povlastica. Najvažnija je ta što su im povjerene riječi **Božje**. Židovima su bila predana Pisma Starog zavjeta da ih zapišu i sačuvaju; ali kako se narod Izraela ponio prema toj golemoj povlastici? Oni su kao narod iskazali strašan nedostatak vjere.

3,3 PRIGOVARATELJ: Dobro, stoji da nisu svi Židovi povjerovali, ali znači li to da će Bog povući svoja obećanja? Naposljetku, on je Izraela izabrao da bude njegov narod i sklopio s njim određene saveze. Može li **nevjera** nekih učiniti da **Bog** prekrši svoju riječ?

3,4 PAVAO: **Nipošto!** Kad god se postavi pitanje je li u pravu Bog ili čovjek, uvijek izide da je Bog u pravu a svaki je čovjek lažac. To je ono što otprilike glede toga kaže David u Ps 51,4: "Morate obraniti svu svoju istinitost, i morate se opravdati uvijek kad vas grešnici nešto zapitaju." Naši grijesi služe jedino tome da potvrde istinitost Božjih riječi.

3,5 PRIGOVARATELJ: Ako je to tako, zašto nas Bog osuđuje? Ako li **naša ne-**

pravednost čini da **pravednost Božja** još slavnije zasvijetli, kako bi onda **Bog** mogao izliti svoj **gnjev** na nas? (Pavao ovdje ističe da se u navođenju tih riječi služi argumentima koji su svojstveni ljudima.)

3,6 PAVAO: Takav argument nije vrijedan ozbiljne pozornosti. Kad bi postojala ikakva mogućnost da Bog bude nepravedan, kako bi tada bio sposoban **suditi svijetu**? A ipak svi mi priznajemo da *će* on suditi svijetu.

3,7 PRIGOVARATELJ: Ali ako moj grijeh donosi slavu Bogu, ako **moja lažljivost** potvrđuje njegovu istinu i ako On čini da ga ljudski gnjev proslavlja, kako me onda, u skladu s rečenim, može smatrati **grešnikom**?

3,8 Ne bi li bilo logičnije reći ...

PAVAO: Dopusti da te prekinem i kažem da neki zaista optužuju nas kršćane da se služimo tim argumentom, ali to je kleveta.

PRIGOVARATELJ: Zašto ne bi bilo logičnije: "**Činimo zlo da dođe dobro.**"

PAVAO: Sve što mogu reći jest da su ljudi koji tako govore zaslužili osudu.

(U stvari, ovaj posljednji argument, koliko god glup, neprestance se obara na evanđelje milosti Božje. Ljudi kažu: "Ako se možeš spasiti samo vjerom u Krista, tada možeš i živjeti u grijehu. Budući da Božja milost obiluje tamo gdje je grijeh, tada što više griješiš to više obiluje Njegova milost." Apostol odgovara na taj prigovor u 6. poglavlju.)

3,9 PRIGOVARATELJ: Kažeš li **onda** da smo **mi** Židovi **bolji** od tih grešnih pogana? Ili bi pitanje moglo biti: "Zar smo mi Židovi gori od pogana?" Odgovor u oba slučaja jest da Židovi nisu ni bolji ni gori. Svi su ljudi grešnici.

To nas dovodi do sljedećeg pitanja u Pavlovu prikazu. On je pokazao da su pogani izgubljeni; samopravedni moralisti – bilo da su Židovi ili pogani – izgubljeni su; dakle, i Židovi su izgubljeni. Sada se okreće pitanju: *Jesu li svi ljudi izgubljeni?*

Odgovor je: "Da, upravo smo optužili sve ljude da su pod vlašću grijeha." To

znači da se u tom smislu Židovi ne razlikuju od pogana.

3,10 Ako treba još dokaza oni se nalaze u Starom zavjetu. Kao prvo, vidimo da je grijeh utjecao na svakoga tko je rođen od ljudskih roditelja (3,10-12) a potom je utjecao na svaki ljudski ud (3,13-18). To bi smo mogli prepričati ovako: "Ne postoji ni jedna **pravedna osoba**" (Ps 14,1).

3,11 "Nema ni jednoga tko bi pravilno razumio Boga. Nema ni jednoga tko bi **tražio Boga**" (Ps 14,2). Da ga se prepusti njemu samome, pali čovjek nikada ne bi tražio Boga. To da netko uopće traži jest jedino zbog djelovanja Duha Svetoga.

3,12 "**Svi su zastranili** od Boga. Svo se čovječanstvo pokvarilo. Nema ni jednoga tko bi živio dobrim životom, baš **ni jednoga**" (Ps 14,3).

3,13 "Ljudska su grla kao **otvoren grob**. Njihov je govor zbog toga neiskren (Ps 5,10). "Njihov govor teče s otrovnih usana" (Ps 140,3; NKJV).

3,14 "Usta su im puna **kletve i mržnje**" (Ps 10,7).

3,15 "**Noge su im hitre** na putovima ubojstva" (Iz 59,7).

3,16 "Za sobom ostavljaju trag **ruševina i nevolja**" (Iz 59,7).

3,17 "Nikada nisu **upoznali** kako tvoriti **mir**" (Iz 59,8).

3,18 "Nemaju poštovanje prema **Bogu**" (Ps 36,1).

To je dakle Božja rendgenska snimka ljudskog roda. Ona otkriva nepravednost (3,10); nepoznavanje Boga i neovisnost o njemu (3,11); svojeglavost, beskorisnost i nedostatak ikakve dobrote (3,12); čovjekovo je grlo puno truleži, jezik prijeveran, usne otrovne (3,13); usta su mu puna kletve (3,14); noge su mu sklone ubojstvu (3,15); za sobom ostavlja probleme i uništenje (3,16); ne zna kako tvoriti mir (3,17); nema poštovanje za Boga (3,18). Ovdje nam je otkrivena potpuna ljudska izopačenost, čime mislimo da je grijeh zahvatio cjelokupno čovječanstvo kao i svaki ud ljudskoga bića. Jasno da nije svaki čovjek

počinio svaki grijeh, ali svaki čovjek ima narav koja je *spособna* sve ih počiniti.

Da je Pavao htio iznijeti potpuniji popis grijehâ, spomenuo bi *spolne grijeh*e: preljube, homoseksualnost, lezbijstvo, izopačenosti, bestijalnost, prostituciju, silovanja, besramnost, pornografiju i prostote. Spomenuo bi i *grijeh*e povezane s ratom: ubijanje nevinih, krvoločnost, plinske komore, peći za spaljivanje, sabirne logore, sredstva za mučenje, sadizam. Spomenuo bi *grijeh*e u obitelji: nevjeru, razvode, zlostavljanje žena, mentalnu okrutnost, zloporabu djece. Dodajmo još tome zločine: ubojstva, sakaćenja, krađe, provale, pronevjere, divljanje, podmitljivost i potkupljivanje, kao i *grijeh*e u govoru: svetogrđe, viceve, bludničke izraze, psovanje i huljenje, laži, klevetanje, ogovaranje, uništavanje nečijeg karaktera, mrmljanje i jadicovanje. U osobne grijehe spadaju još i: pijanstvo, ovisnosti o drogama, oholost, zavist, pohlepa, nezahvalnost, prljave misli, mržnja i gorčina. Popis je očigledno beskrajn – zagađenje okoliša, rasizam, izrabljivanje, prijevara, izdajstva, prekršena obećanja, itd., itd. – Treba li još koji dokaz ljudske izopačenosti?

3,19 Kad je ono Bog Izraelu dao Zakon, upotrijebio je Izraela kao uzork sveg ljudskog roda. Utvrdio je da je Izrael promašaj i ispravno primijenio taj nalaz na cijelo čovječanstvo. To je isto kao kad zdravstvena služba uzme bočicu vode iz zdenca, ispita uzorak te utvrdi da je zagađen pa čitav zdenac proglasi zagađenim.

Tako Pavao objašnjava da **Zakon**, kad govori, govori **onima koji su pod Zakonom** – narodu Izraela – tako da bi **svaka usta, Židovi i pogani, umukla i sav svijet bio proglašen krivim pred Bogom**.

3,20 Nitko se ne može opravdati držanjem **Zakona**. Zakon nije dān da bi se ljudi opravdali nego da dovede do **spoznaje grijeha** – ne do spoznaje *spasenja*, nego do **spoznaje grijeha**.

Kad ne bismo znali za ravnu crtu, nikada ne bismo mogli znati što je to zakrivljena

crta. Zakon je ravna crta. Kad se ljudi njime preispituju, vide kako su iskrivljeni.

Pomoću zrcala vidimo kako nam je lice prljavo, ali zrcalo ne služi za pranje prljavog lica. Toplomjer će pokazati ima li netko vrućicu, ali gutanjem toplomjera nemoguće je izliječiti vrućicu.

Zakon je dobar za to da uvjeri čovjeka u njegovu grešnost, ali je bezvrijedan u spasavanju od grijeha. Luther je rekao da zadaća Zakona nije opravdati nego uplašiti.

D. Osnova i uvjeti evanđelja (3,21-23)

3,21 Sada kad Pavao odgovara na pitanje: *Kako, prema evanđelju, sveti Bog može opravdati bezbožnoga grešnika?* stigli smo do srži poslanice Rimljanima.

On počinje riječima da se **pravednost Božja očitov**ala izvan Zakona. To znači da je **očitovan** plan ili program po kojemu Bog može na pravedan način spasiti nepravedne grešnike – i to ne zahtjevom da čovjek održi Zakon. Budući da je Bog svet On ne može samo tako oprostiti grijeh, prijeći preko njega ili pogledati nekome kroz prste. Grijeh mora kazniti; a kazna za grijeh je smrt. Ipak, Bog voli grešnika i želi ga spasiti. U tome je dilema: Božja pravednost zahtijeva grešnikovu smrt, ali njegova ljubav želi grešniku vječnu radost. Evanđelje otkriva kako Bog može spasiti grešnike a da pritom ne zanemari svoju vlastitu pravednost.

Za taj pravedni plan **svjedoče Zakon i Proroci**. Prorečen je u simbolima i "sjenama" žrtvenog sustava koji je zahtijevao prolijevanje krvi za oprostjenje. Predskazan je i izravnim proročanstvima (vidi Iz 51,5.6.8; 56,1; Dn 9,24).

3,22 Stih 21 govori nam da ta pravednost nije stečena na temelju držanja Zakona. Sada pak nam apostol govori da je zadrživena po vjeri u Isusa Krista. Vjera ovdje znači potpuno oslanjanje na živoga Gospodina Isusa Krista kao jedinog Spasitelja od grijeha i jedine nade u Nebo. Temelji se na otkrivenju Kristove Osobe i njegova Djela kakve nalazimo u Bibliji.

Vjera nije skok u tamu. Ona zahtijeva najizvjesniji dokaz, a nalazi ga u nepogrešivoj Božjoj riječi. Vjera nije nelogična ni nerazumna. Što je razumnije od toga da se stvorenje pouzda u svoga Stvoritelja?

Vjera nije zaslužno djelo kojim netko zaradi ili zasluži spasenje. Čovjek se ne može hvastati zato što je povjerovao u Gospodina; bio bi luđak kad *ne bi* vjerovao u Njega. Vjera nije pokušaj da se zaradi spasenje, nego jednostavno prihvaćanje spasenja koje Bog nudi kao besplatan dar.

Pavao nastavlja govoreći nam kako je to spasenje **prema svima i na sve⁶ koji vjeruju**. Ono je **prema svima** u smislu da je svima dostupno, svima ponuđeno i za sve dovoljno. Ali ono je samo **na one koji vjeruju**; to jest, djelotvorno je samo u životima onih koji odlučnim činom vjere prihvate Gospodina Isusa. Oproštenje je za sve, ali počinje vrijediti u životu neke osobe samo kad ga ona prihvati. Kad Pavao kaže da je spasenje dostupno svima, tu uključuje i pogane i Židove, jer **nema razlike**. Židov nema neku osobitu povlasticu, a poganin nije u nepovoljnijem položaju.

3,23 Dostupnost evanđelja je sveopća kao i potreba za njime. A potreba je sveopća **jer su svi sagriješili⁷ i lišeni su slave Božje**. Svatko je u Adamu sagriješio; kad je on sagriješio djelovao je kao predstavnik svih svojih potomaka. Ali ljudi nisu samo grešnici po naravi; oni su grešnici i po *postupanju*. Oni su, u sebi samima, **lišeni slave Božje**.

OSVRT O GRIJEHU

Grijev je svaka misao, riječ ili djelo koje ne dosiže Božje mjerilo svetosti i savršenstva. To je promašaj cilja, nedosizanje mete. Indijanac čija strelica ne bi pogodila metu, rekao bi: "Eh, sagriješio sam." U njegovom se jeziku⁸ ista riječ rabila kako bi izrazila grijev i promašaj mete.

Grijev je bezakonje (1 Iv 3,4), pobuna volje stvorenja protiv volje Božje. Grijev nije samo kad netko čini nešto pogrešno, nego i propust da učini ono za što zna da je

dobro (Jak 4,17). Što god nije iz vjere, grijeh je (Rim 14,23). To znači da je pogrešno kad netko čini nešto zbog čega se dvoumi u svome umu. Ako nema čistu savjest glede toga, a ipak to učini, tada griješi.

"Svaka je nepravednost grijeh" (1 Iv 5,17) I luđa pomisao je grijeh (Izr 24,9). Grijev počinje u umu. Kada ga potičemo i bavimo se njime pretvara se u djelo, a djelo vodi u smrt. Grijev je u početku kad ga se namjerava počiniti najčešće privlačan, ali je poslije odvratn i kad ga se sjetimo.

Poneki put Pavao pravi razliku između grijehâ (množ.) i grijeha (jed.). Grijesi se odnose na ono loše što smo učinili, a grijeh se odnosi na našu zlu narav – ono što jesmo. Ono što *jesmo* mnogo je gore od ica što smo ikada učinili. Ali Krist je umro za našu zlu narav kao i za naša zla djela. Bog nam oprašta grijehe ali Biblija nikada ne govori o Njegovu opraštanju našega grijeha. *On proklinje ili osuđuje grijeh* u tijelu (Rim 8,3).

Postoji razlika između grijeha i prijestupa. Prijestup je kršenje poznatog zakona. Krađa je u osnovi grešna; loša je sama po sebi. Ali krađa postaje i prijestup kad postoji zakon koji je zabranjuje: "Gdje nema Zakona, nema ni prijestupa" (Rim 4,15).

Pavao je pokazao da su svi ljudi sagriješili i da su trajno lišeni Božje slave. Sada pak će opisati lijek.

3,24 **Opravdani su besplatno njegovom milošću**. Evanđelje govori da je Božje opravdavanje grešnika njegov besplatni dar i čin nezasluzene naklonosti. Ali što smatramo činom opravdanja?

Riječ *opravdati* znači uračunati pravednost ili proglasiti pravednim. Primjerice, Bog proglašava grešnika pravednim kad on povjeruje u Gospodina Isusa Krista. To je način na koji se ta riječ najčešće rabi u Novom zavjetu.

Ipak, čovjek može opravdati Boga (vidi Lk 7,29) kad vjeruje Božjoj riječi i podlaže joj se. Drugim riječima, on proglašava Boga pravednim u svemu što Bog govori i čini.

I, naravno, čovjek može opravdati sebe samoga; to jest, može se proglasiti pravednim (vidi Lk 10,29). Ali to nije ništa drugo doli jedna vrst samoobmane.

Opravdati ne znači zaista učiniti nekoga pravednim. Mi ne možemo učiniti Boga pravednim; on već jest pravedan. Ali mi ga možemo proglasiti pravednim. Bog ne čini grešnika bezgrešnim ili pravednim u samome sebi. U stvari, Bog samo stavlja pravednost na njegov "račun". Kao što to veli A. T. Pierson: "Kad Bog opravdava grešnike, u stvari ih naziva pravednima kad to nisu – ne uračunava grijeh tamo gdje grijeh u stvarnosti postoji, a uračunava pravednost tamo gdje je nema."⁹

Omiljena definicija opravdanja jest: *kao da nikada nisam sagriješio*. Ali to nije sve. Kad Bog opravdava vjerujućeg grešnika On ne samo da ga odrješuje od krivice nego i zaodijeva u svoju pravednost i tako čini posve podobnim za Nebo. "Opravdanje ide dalje od odrješivanja, sve do priznavanja svojim; i dalje od oprostjenja, sve do promaknuća."¹⁰ Odrješivanje znači da je osoba samo oslobođena od optužbe; opravdanje znači da joj je uračunata pravednost.

Razlog zbog kojeg Bog može bezbožne grešnike proglasiti pravednima jest taj što je Gospodin Isus svojom smireu i uskrsnućem potpuno platio kaznu za njihove grijehe. Kad grešnici prihvate Krista vjerom, opravdani su.

Kad Jakov naučava da se opravdavamo djelima (Jak 2,24) on ne misli da se spašavamo dobrim djelima, ili vjerom i dobrim djelima, nego takvom vjerom iz koje proizlaze dobra djela.

Važno je shvatiti da je opravdanje uračunavanje pravednosti i do njega dolazi u Božjem umu. To nije nešto što vjernik osjeća; on zna da se to dogodilo jer Biblija tako kaže. C. I. Scofield izražava to ovako: "Opravdanje je čin Božji po kojemu On proglašava pravednim sve koji vjeruju u Isusa. To je nešto što se zbiva u Božjem umu, a ne u živčanom sustavu ili emocionalnoj naravi vjernika."

Ovdje u Rim 3,24 apostol naučava da smo **opravdani besplatno**. To nije nešto što možemo zaraditi ili kupiti, nego nešto što nam se nudi kao dar.

Nakon toga saznajemo da smo **opravdani Božjom milošću**. To znači da je opravdanje potpuno odvojeno od svake naše zasluge. Što se nas tiče, nismo ga ni zaslužili, ni tražili, ni kupili.

Da bismo kasnije izbjegli zbrku, zastat ćemo da objasnimo kako u Novom zavjetu nalazimo šest različitih vidova opravdanja. Rečeno nam je da smo opravdani milošću, vjerom, krvlju, snagom, Bogom i djelima; ipak, u tome nema nikakva proturječja ni neslaganja.

Opravdani smo milošću – to znači da opravdanje nismo zaslužili.

Opravdani smo vjerom (Rim 5,1) – to znači da smo morali primiti opravdanje vjerujući u Gospodina Isusa Krista.

Opravdani smo krvlju (Rim 5,9) – to se odnosi na cijenu koju je Spasitelj platio za naše spasenje.

Opravdani smo snagom (Rim 4,24,25) – onom koja je podigla Isusa od mrtvih.

Opravdani smo Bogom (Rim 8,33) – On je taj koji nas smatra pravednima.

Opravdani smo djelima (Jak 2,24) – to ne znači da dobra djela donose opravdanje, nego su ona dokaz da smo spašeni.

Vratimo li se u 3,24, pročitat ćemo da smo opravdani **po otkupljenju koje je u Kristu Isusu**. Otkupljenje znači: otkupiti plaćanjem otkupne cijene. Gospodin Isus nas je otkupio od grijeha na "tržnici robova". Njegova je dragocjena krv bila otkupna cijena isplaćena da zadovolji zahtjeve svetog i pravednog Boga. Ako tko upita: "Kome je bila plaćena otkupnina?" tada je pogrešno razumio. Pismo nigdje ne navodi da je neka osobita cijena isplaćena ili Bogu ili Sotoni. Otkupnina nije plaćena nikome nego je to teorijsko namirenje dugova kojim je osigurana pravedna osnova po kojoj Bog može spasiti bezbožnike.

3,25 Bog je postavio Krista Isusa kao Pomirilište. Pomirilište je sredstvo kojim

se na temelju prihvatljive žrtve udovoljava pravdi, uklanja Božji gnjev i može iskazati milost.

Tri puta u Novom zavjetu Krista se naziva Pomirilištem. Ovdje u Rim 3,25 saznajemo da oni koji polože svoju vjeru u Isusa nalaze milost po zasluzi njegove prolivene krvi. U 1 Iv 2,2 Krist je opisan kao pomirbena žrtva za naše grijehi i grijehi cijelog svijeta. Djelo je dostatno za cijeli svijet ali je učinkovito samo za one koji se pouzdaju u Njega. Na posljetku, u 1 Iv 4,10 Božja je ljubav očitovana time što je poslao svog Sina da bude pomirnica za naše grijehi.

Molitva carinika u Lk 18,13 doslovcce je bila: "Bože, budi pomiriteljski naklonjen meni grešniku." Iskao je od Boga da mu iskaže milost ne zahtijevajući od njega da plati kaznu za krivicu koju je počinio.

Pomirilište se pojavljuje i u Heb 2,17 (u NKJV): "Stoga je trebalo da u svemu postane braći sličan, da milosrdan bude i vjerran Veliki svećenik u odnosu na Boga kako bi *okajao* grijehi naroda". "Okajati" ovdje znači "ukloniti plaćanjem kazne".

U Starom se zavjetu također spominje riječ *Pomirilište*. Pomirilište je bio poklopac zavjetnog kovčega koji se nazivao i *prijestolje milosti*. Na Dan pomirenja veliki je svećenik škropio Pomirilište krvlju žrtvovane životinje. Na taj su način pogreške velikoga svećenika i naroda bili okajani ili prekriveni.

Kad je Isus prinio pomirnicu za naše grijehi, pošao je mnogo dalje. On ih nije samo *prekrio* nego u *potpunosti uklonio*.

Sada nam Pavao u 3,25 govori da je **Bog postavio Krista kao Pomirilište po vjeri u njegovu krv**. Nije nam rečeno da položimo svoju vjeru u njegovu krv; sâm Isus je objekt naše vjere. Jedino uskršli i živi Krist može spasiti. On je pomirnica. Vjera u njega uvjet je po kojem zadobivamo pomirenje. **Njegova krv** je cijena koja je plaćena.

Dovršeno Kristovo Djelo iskazuje Božju **pravednost za opraštanje grijeha** iz prošlosti. To se odnosi na grijehi počinje-

ne prije Kristove smrti. Od Adama do Krista Bog je one koji su položili svoju vjeru u njega spašavao na temelju onog otkrivenja koje im je dao. Abraham je, primjerice, povjerovao Bogu i to mu se uračunalo u pravednost (Post 15,16). Ali kako je Bog to mogao učiniti i ostati pravedan? Bezgrešni Zamjenik još nije bio žaklan. Krv savršene Žrtve još nije bila prolivena. Drugim riječima, Krist još nije umro. Dug nije bio isplaćen. Božjim pravednim zahtjevima nije bilo udovoljeno. Kako je onda Bog mogao spašavati vjerujuće grešnike u doba starog Saveza?

Odgovor jest da je Bog, premda Krist još nije umro, znao da će on umrijeti pa je spašavao ljude na temelju budućeg Kristovog Djela. Premda starozavjetni sveti nisu znali za Golgotu, Bog je znao za nju pa je kad su mu povjerovali na njihov "račun" stavljao vrijednost Kristova Djela. Realno gledajući mogli bismo reći da su starozavjetni vjernici bili spašavani na vjeresiju. Bili su spašeni na temelju cijene koju je tek trebalo platiti. Gledali su naprijed prema Golgoti, dok mi gledamo unatrag.

To misli Pavao kad kaže da Kristova pomirbena žrtva iskazuje Božju **pravednost u opraštanju grijeha učinjenih prije**. On ne govori, kao što neki pogrešno misle, o grijesima koje je netko počinio prije svog obraćenja. To bi moglo značiti da su Kristovim Djelom zbrinuti grijesi prije nanovorođenja, ali da je nakon toga čovjek prepušten sâm sebi. Ne, on se bavi Božjom popustljivošću koju je On tobože imao kad se očito nije osvrtao na grijehi onih koji su bili spašeni prije Križa. Moglo bi izgledati da je Bog otpisao te grijehi ili se pravio da ih ne vidi. "Nije tako," kaže Pavao. "Gospodin je znao da će Krist u potpunosti okajati grijehi pa je na temelju toga spašavao ljude."

Starozavjetno je doba bilo doba Božje strpljivosti. Najmanje četiri tisuće godina zadržavao je On svoju osudu grijeha. Kad je došla punina vremena poslao je svog Sina da ponese grijeh. Kad je Gospodin Isus

uzeo naše grijeha na sebe, Bog je odriješio svu srdžbu svog pravednog, svetog gnjeva i sručio je na svog ljubljenog Sina.

3,26 Kristova smrt i sada navješta Božju pravednost. Bog je pravedan jer je zahtijevao punu cijenu glede kazne za grijeha. Stoga može opravdati bezbožnike bez da propusti njihov grijeh ili uđe u kompromis s vlastitom pravednošću, jer savršeni je Zamjenik umro i uskrsnuo. Albert Midlane iznio je tu istinu u stihovima:

Savršena je pravednost Božja posvjedočena krvlju Spasiteljevom; stoga na Kristovu križu nalazimo trag Njegove pravednosti, ali i čudesne milosti. Bog grešniku nije mogao otpustiti, grijeh je njegov zahtijevao smrt. Ali u križu Kristovu vidimo kako Bog može spasiti i pravedan ostati. Kako to Bog može spasiti i pravedan ostati? Grijeh je na Spasitelja položen i njegovom krvlju dug grijeha naplaćen. Nemišljena pravda ne može ništa više zahtijevati,

a milost može svoju riznicu otvoriti. Grešnik koji povjeruje jest slobodan te može reći: "Spasitelj je umro za mene!" Može ukazati na okajničku krv i reći: "To je ono što me s Bogom pomirilo!"

3,27 **Gdje je dakle** u tom prekrasnom planu spasenja **hvastanje?** **Isključeno** je, ušutkano, odagnano. **Po kojem** je načelu **isključeno** hvastanje? Zar po načelu **djelâ?** Ne. Kad bi spasenje bilo djelima to bi otvorilo prostor svim vrstama samohvale. Ali kad je spasenja po načelu **vjere**, nema više mjesta **hvastanju**. Opravdana osoba kaže: "Ja sam posve sagriješio – Isus me posve spasio." Istinsko vjerovanje isključuje svaku mogućnost samopomoći, samopoboljšanja ili samospasenja te jedino u Kristu vidi Spasitelja. Njezin je govor:

U ruci ti ništa vrijedno ne donosim
Samo se uz tvoj križ privijam;
Go! k Tebi dolazim po odijelju;
Bespomoćan, milost od Tebe ja tražim.
Gnusan, k vrele prilazim;
operi me, Spasitelju, ili u smrt odlazim.

Augustus M. Toplady

3,28 Kao razlog zašto je isključeno hvastanje, Pavao neprestance ponavlja da se **čovjek opravdava vjerom bez djelâ Zakona**.

3,29 Kako evanđelje prikazuje Boga? Je li on isključivo **Bog Židova?** Ne, on je i **Bog poganâ**. Gospodin Isus Krist nije umro za jedno ljudsko pleme nego za cijeli svijet grešnika. Potpuno i besplatno spasenje nudi se svakome tko ga želi, Židovu ili poganinu.

3,30 Ne postoje dva Boga – jedan za Židove, drugi za pogane. Samo je **jedan Bog** i samo je jedan način spasenja za svekoliko čovječanstvo. On opravdava **obrezane iz vjere i neobrezane po vjeri**. Što god bio razlog za uporaobljene različite prijedloge (**iz i po¹¹**), nema razlike u uzroku opravdanja; oba puta je to **vjera**.

3,31 Preostaje jedno važno pitanje. Kad kažemo da je spasenje po vjeri a ne vršenjem zakona, tvrdimo li da je Zakon bezvrijedan i da ga treba zanemariti? Odbija li evanđelje Zakon kao da mu nema mjesta? **Nipošto!** Ono ovako utvrđuje **Zakon**: Zakon zahtijeva savršenu poslušnost. Kazna za kršenje Zakona mora biti plaćena. Ta kazna jest **SMRT**. Plati li sâm prekršitelj Zakona kaznu, zauvijek će biti izgubljen. Evanđelje govori da je Krist umro kako bi platio kaznu za kršenje Zakona. On nije smatrao Zakon nečime što možemo zanemariti. Platio je dug u potpunosti. Sada se svatko tko je prekršio Zakon može uhvatiti činjenice da je Krist platio kaznu i za nje. Tako evanđelje spasenja vjerom uzdiže Zakon zahtijevajući da njegovi najviši zahtjevi moraju biti i jesu potpuno plaćeni.

E. Skladnost evanđelja sa Starim zavjetom (pogl. 4)

Peto glavno pitanje koje Pavao iznosi jest: *Slaze li se evanđelje s naukom Starog zavjeta?* Odgovor na to pitanje od osobite je važnosti židovskom narodu. Stoga apostol sada pokazuje da postoji potpun sklad između evanđelja iz Novog i Starog zavjeta – opravdanje je uvijek bilo vjerom.

4,1 Pavao dokazuje tu tvrdnju podsjetivši nas na najveće likove Izraelove povijesti: Abrahama i Davida. Bog je sklopio veličanstvene saveze s obojicom. Jedan je živio stoljećima prije negoli je dan Zakon, a drugi mnogo godina kasnije. Jedan je bio opravdan prije obrezanja, drugi poslije.

Promotrimo **Abrahama** koga svi Židovi nazivaju svojim praocem. Kakvo je bilo njegovo iskustvo **po tijelu**?¹² Što je on utvrdio o načinu na koji se opravdava?

4,2 Da je **Abraham bio djelima opravdan**, imao bi razlog za hvastanje. Mogao bi se potapšati po ramenu što je zaslužio stav pravednosti pred Bogom. Ali to je potpuno nemoguće. Nitko se nikada neće moći hvastati pred Bogom (Ef 2,9). U Pismima nema ničega što bi ukazivalo da je Abraham imao ikakva razloga za hvastanje da se opravdao svojim djelima.

Ali netko bi mogao reći: "Ne kaže li Jakov da se Abraham opravdao djelima?" Da, kaže; ali ondje to znači nešto posve drugo. Abraham je u Post 15,6 bio opravdan vjerom kad je povjerovao u Božje obećanje glede svog bezbrojnog potomstva. Tek nakon trideset ili više godina bio je opravdan (potvrđen) djelima kad je prinio Izaka kao žrtvu paljenicu Bogu (Post 22). Tom poslušnošću dokazao je stvarnost svoje vjere. Bio je to vanjski prikaz da je uistinu opravdan vjerom.

4,3 Što govori **Pismo** o Abrahamovom opravdanju? Ono kaže: on "povjerova Jahvi, i to mu se uračuna u pravednost" (Post 15,6). Bog se otkrio Abrahamu i rekao mu da će imati bezbrojno potomstvo. Patrijarh je povjerovao u Gospodina, a Bog mu je pripisao pravednost. Drugim riječima – Abraham je bio opravdan vjerom. Bilo je to upravo tako jednostavno. Djela nemaju ništa s time. Djela čak nisu ni spomenuta.

4,4 To nas dovodi do jedne od najuzvišenijih tvrdnji Biblije koja se tiče suprotnosti između djela i vjere glede spasenja.

Razmišljajte o tome ovako: kad netko radi pa ga se koncem tjedna isplati, tada on ima pravo na svoju plaću. Zaradio ju

je. On se ne klanja glupo pred svojim poslodavcem zahvaljujući mu za takav iskaz ljubaznosti i protestirajući da ne zaslužuje taj novac. – Nipošto! On stavi novac u džep i ode kući s osjećajem da je samo naplatio svoje vrijeme i trud. – Ali nije tako u svezi s opravdanjem.

4,5 Koliko god izgledalo nevjerovatno, opravdani čovjek jest onaj **tko**, prije svega, **ne radi**. On odbacuje svaku mogućnost da zaradi svoje spasenje. Odriče se svake osobne zasluge ili dobrote. Priznaje kako, ni da se najbolje trudi, ne bi nikada mogao ispuniti Božje pravedne zahtjeve.

Umjesto toga on **vjeruje u Onoga koji opravdava bezbožnika**. Svoju vjeru i pouzdanje polaže u Gospodina. Pouzdaje se u njegovu riječ. Kao što smo već vidjeli, to nije neko djelo zasluge. Zasluga nije u njegovoj vjeri, nego u *objektu njegove vjere*.

Primijetite da on **vjeruje u Onoga koji opravdava bezbožnika**. On se ne pravda da je dao svoje najbolje, da je živio po Zlatnom pravilu, da nije bio tako loš kao ostali ... Ne, on dolazi kao bezbožni, krivi grešnik i prepušta se milosti Božjoj.

I što je ishod? **Njegova mu se vjera uračunava u pravednost**. Budući da mu je prišao s vjerom, Bog stavlja **pravednost** na njegov "račun". Po zaslugama uskrslog Spasitelja Bog ga zaodijeva u pravednost i tako ga čini prikladnim za Nebo. Od tog trenutka Bog ga vidi u Kristu i na osnovu toga ga prihvaća.

Ukratko, opravdanje je za bezbožnike – a ne za dobre ljude. Ono je stvar milosti – a ne duga. Prima se vjerom – a ne djelima.

4,6 Potom se Pavao, kako bi dokazao tu tvrdnju, okreće Davidu. Riječi "**kao što**" na početku ovoga stiha ukazuju da je Davidovo iskustvo bilo isto kao i Abrahamovo. Milozvučni izraelski pjevač rekao je da je sretan grešnik kojemu Bog uračunava pravednost **bez djela**. Iako to David nije izrekao s toliko riječi, apostol ih vadi iz Ps 32,1.2 koji navodi u sljedeća dva stiha:

4,7 **Blazeni oni kojima su oproštena bezakonja i kojima su pokriveni grijesi.**

4,8 Blagoslovljen čovjek kojemu Gospodin zaista neće uračunati grijeha.

Što je Pavao vidio u tim stihovima? Prije svega, primijetio je da David nije rekao ništa o djelima; oprostjenje je stvar Božje milosti, a ne ljudskih napora. Kao drugo, uvidio je da ako Bog nekome ne **uračunava grijeh** tada mora da je taj pravedan pred Njim. I konačno, uvidio je da Bog opravdava bezbožnika; David je skrivio preljub i umorstvo pa ipak je u ovim stihovima okusio radost potpunog i besplatnog oprostjenja.

4,9 Ali u umovima nekih Židova još se uvijek mogla skrivati ideja da Izabrani narod ima neku prednost glede Božjeg opravdanja – da samo obrezani mogu biti opravdani. Apostol se ponovno vraća **Abrahamovu** iskustvu kako bi pokazao da nije baš tako. On postavlja pitanje: “Uračunava li se pravednost samo Židovima koji vjeruju ili i poganima koji također vjeruju?” Činjenica što on za primjer uzima Abrahama mogla bi izgledati kao da je opravdanje samo za Židove.

4,10 Ovdje se Pavao laća povijesne činjenice koju većina od nas nikada ne bi primijetila. On pokazuje da je Abraham bio opravdan (Post 15,6) prije negoli je bio **obrezan** (Post 17,24). Ako je otac izraelskog naroda mogao biti opravdan dok je još bio **neobrezan**, postavlja se pitanje: “Zašto i drugi neobrezani ljudi ne bi mogli biti opravdani?” Na vrlo stvaran je način Abraham bio opravdan dok je još bio u poganstvu, što širom otvara vrata opravdanju drugih pogana – i to bez obrezanja.

4,11 **Obrezanje** stoga nije bilo uzrok Abrahamova opravdanja. Ono je jednostavno bilo vanjski znak na njegovom tijelu, koji je značio da je opravdan vjerom. U osnovi, obrezanje je vanjsko obilježje saveza između Boga i naroda Izraela; ali ovdje je njegovo značenje prošireno kako bi ukazalo na pravednost koju je Bog uračunao Abrahamu po vjeri.

Osim što je bilo znak, obrezanje je bilo i pečat – **pečat pravednosti vjere koju je**

imao još u neobrezanju. Znak ukazuje na postojanje onoga što prikazuje; pečat pak ovjerovljuje, potvrđuje, posvjedočuje ili jamči istinitost onoga što označava. Obrezanje je Abrahamu potvrdilo da ga Bog po vjeri smatra pravednim i tako se prema njemu ponaša.

Obrezanje je bilo pečat pravednosti Abrahamove vjere. To može značiti da mu je **vjera** bila pravedna ili pak da je po **vjeri** zadobio pravednost. Ovo drugo je, sasvim izvjesno, pravo značenje; **obrezanje je bilo pečat pravednosti**, pečat koji je spadao u njegovu vjeru, to jest, koji je zadobio na osnovu **vjere**.

Budući da je Abraham opravdan prije negoli je bio obrezan, **on može biti otac** i ostalima, **neobrezanima**, to jest, poganima koji vjeruju. Oni se mogu opravdati na isti način – vjerom.

Kad kaže da je Abraham **otac** poganima koji vjeruju, time naravno ne misli na tjelesno srodstvo. To jednostavno znači da su ti vjernici njegova djeca jer nasljeđuju njegovu vjeru. Nisu mu djeca rođenjem nego time što slijede njegov uzor i primjer. Taj odjeljak ne naučava da pogani koji vjeruju postaju Božji Izrael. Božji Izrael sačinjavaju **Židovi** koji su prihvatili Isusa, Mesiju, kao svog Gospodina i Spasitelja.

4,12 Abraham je znak **obrezanja** primio i iz jednog drugog razloga, naime, da bude **otac** onim Židovima koji ne samo da su obrezani **nego i idu** njegovim **stopama** putem **vjere**, i to one vrste **vjere koju je imao još u neobrezanju.**

Postoji razlika između Abrahamova potomstva i Abrahamove djece. Isus je rekao farizejima: “Znam da ste potomstvo Abrahamovo” (Iv 8,37). Ali tada nastavlja: “Da ste djeca Abrahamova, djela biste Abrahamova činili” (Iv 8,39). Tako Pavao ovdje tvrdi da tjelesno obrezanje nije ono što vrijedi. Mora postojati **vjera** u živoga Boga. Oni **iz obrezanja** koji vjeruju u Gospodina Isusa Krista pravi su Izrael Božji.

Ukratko, u Abrahamovu je životu postojalo vrijeme kad je imao vjeru ali je još

bio u neobrezanju, i vrijeme kad je imao vjeru i bio obrezan. Pavlovo orlovsko oko u toj činjenici vidi da i vjerni pogani i vjerni Židovi mogu smatrati Abrahama svojim ocem i mogu se poistovjetiti s njim kao njegová djeca.

4,13 "Ta tvrdnja ustrajno se nastavlja dok Pavao svakog mogućeg prigovaratelja tjera niz svaku moguću uličicu logike i Pisma."¹³ Apostol se sada mora pozabaviti s prigovorom da je blagoslov došao po Zakonu i da su stoga pogani koji nisu poznavali Zakon, prokleti (vidi Iv 7,49).

Kad je Bog Abrahamu i njegovu potomstvu obećao da će biti baštinik svijeta, nije to obećanje uvjetovao prihvaćanjem nekog zakonika. (Zakon je dán 430 godina poslije. Gal 3,17.) Bilo je to bezuvjetno obećanje milosti, koje se trebalo primiti vjerom – istom vrstom vjere kojom mi danas stječemo Božju pravdu.

Izraz "baštinik svijeta" znači da će on biti otac poganima koji vjeruju kao i Židovima (4,11.12), i da će biti otac mnogim narodima (4,17.18) a ne samo židovskom narodu. U potpunosti će se to obećanje ispuniti kad Gospodin Isus, Abrahamov potomak, preuzme žezlo sveopćega kraljevstva i zavlada kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodará.

4,14 Ako oni koji traže Božji blagoslov, a osobito opravdanje, mogu taj blagoslov baštiniti na temelju držanja Zakona, tada je vjera isprazna a obećanje nemoćno. Vjera je uklonjena jer je ona načelo potpuno suprotno Zakonu: vjera je stvar vjerovanja, dok je Zakon stvar činjenja. Obećanje bi tada bilo bezvrijedno jer bi bilo utemeljeno na uvjetima koje nitko ne bi mogao ostvariti.

4,15 Zakon stvara Božji gnjev, a ne blagoslov. On proklinje one koji savršeno i trajno ne održe njegove zapovijedi. A kako to nitko ne može, svi koji su pod Zakonom osuđeni su na smrt. Nemoguće je biti pod Zakonom a ne biti pod prokletstvom.

Ali gdje nema Zakona, nema ni prijestupa. Prijestup je kršenje poznatog za-

kona. Pavao ne kaže da tamo gdje nema Zakona, nema ni grijeha. Neko djelo samo po sebi može biti loše čak i ako ne postoji zakon protiv njega. Ali prekršaj nastaje kad, recimo, znak pokazuje najveću dopuštenu brzinu od 40 km na sat ... !

Židovi su držali da su baštinili blagoslov jer posjeduju Zakon, ali ono što su baštinili bio je prijestup. Bog im je dao Zakon da bi grijeh počeli smatrati prijestupom ili, drugim riječima, da bi grijeh mogli vidjeti u svoj njegovoj grešnosti. On nikada nije naumio da Zakon bude način spasenja za grešne prijestupnike!

4,16 Budući da Zakon uzrokuje Božji gnjev, a ne Njegovo opravdanje, Bog je odlučio spasiti ljude milošću po vjeri. Dati će vječni život kao besplatan, nezaslужeni dar bezbožnim grešnicima koji će to primiti jednostavnim činom vjere.

Na taj je način obećanje života osigurano svemu potomstvu. Naglasit ćemo dvije riječi – *sigurno* i *sve*. Prvo: Bog želi da obećanje bude *sigurno*. Kad bi opravdanje ovisilo o čovjekovom držanju Zakona, nikada ne bi mogao biti siguran jer ne bi mogao znati je li učinio dovoljno ispravnih dobrih djela. Tko god pokušava *zaraditi* spasenje ne može imati potpunu sigurnost. Ali kad se spasenje prikaže kao dar koji se prihvaća vjerovanjem, tada čovjek po autoritetu Božje riječi može biti siguran da je spašen.

Drugo: Bog želi da obećanje bude osigurano svemu potomstvu – ne samo Židovima kojima je dao Zakon, nego i poganima koji su se u Nj pouzdali na isti način kao i Abraham. Abraham je otac svih nas, to jest svih vjernih Židova i pogana.

4,17 Da bi potvrdio Abrahamovo oćinstvo nad svim istinskim vjernicima, Pavao kao umetak uvodi Post 17,5: "Postavio sam te ocem mnogih naroda". Božji odabir Izraela kao Njegovog izabranog zemaljskog naroda nije značio da će njegova milost i milosrđje biti ograničeni samo na njih. Apostol otvoreno navodi stih za stihom iz Starog zavjeta kako bi pokazao da

je Božja namjera uvijek bila nagraditi vjeru gdje god je pronađe.

Izraz **“pred Bogom komu je povjerovao”** nastavlja misao iz 4,16 “... Abraham koji je otac nas svih”. Veza je sljedeća: Abraham je otac nas svih u očima **Boga komu je povjerovao, onoga koji oživljuje mrtve** i govori o onome što još nije kao da već postoji. Kako bismo razumjeli taj opis Boga, trebamo samo pogledati stihove koji slijede. **Bog oživljuje mrtve** – to su Abraham i Sara koji su, premda tjelesno nisu bili mrtvi, bili bez djece i u poodmakloj dobi kad nisu ni mogli imati djecu (vidi 4,19). **Bog zove ono što nije kao da jeste** – to je brojno potomstvo koje uključuje mnoge narode (vidi 4,18).

4,18 U prethodnim stihovima Pavao je naglašavao da je obećanje Abrahamu dano vjerom a ne Zakonom, kako bi moglo biti po milosti i osigurano svom njegovom potomstvu. To, naravno, dovodi do razmatranja Abrahamove vjere u Boga uskrsnuća. Bog je Abrahamu obećao potomstvo bezbrojno poput zvijezda i pijeska. Ljudski rečeno, za to nije bilo nade. Ali **protivno** ljudskoj **nadi** Abraham je **povjerovao u nadi** da će **postati ocem mnogih naroda**, upravo kao što mu je Bog obećao u Post 15,5: **“Toliko će biti tvoje potomstvo.”**

4,19 Abrahamu je bilo sedamdeset pet godina kad mu je prvi put obećano mnogobrojno potomstvo (Post 12,2-4). U to je doba tjelesno još bio sposoban postati otac jer mu se nakon toga rodio Išmael (Post 16,1-11). Ali u ovome stihu Pavao govori o Abrahamu kad mu je obnovljeno obećanje, a bilo mu je oko sto godina (Post 17,15-21). Do tada ga je napustila sposobnost stvaranja novog života bez čudesne Božje snage. Ipak, Bog mu je obećao sina i Abraham je povjerovao u Božje obećanje.

Nije bio slab u vjeri, niti je **promotrio svoje tijelo**, koje je već bilo **obumrlo, ni obumrlost utrobe Sarine**. Ljudski rečeno, bilo je krajnje beznadno – ali je Abraham imao vjeru.

4,20 Očita nemogućnost da će **obećanje** ikad biti ispunjeno nije ga pokolebala – Bog je *rekao*; Abraham je *povjerovao*; to je *odlučilo*. Što se tiče praoca postojala je samo jedna nemogućnost, a to je da Bog slaže. Abrahamova je vjera bila snažna i oduševljena. Dao je **slavu Bogu** odavši mu tako čast kao Onom na koga se moguće osloniti da će ispuniti svoje obećanje usprkos svim zakonima slučajnosti ili vjerojatnosti.

4,21 Abraham nije znao kako će Bog ispuniti svoju riječ, ali to je nevažno. Poznavao je Boga i imao puno pouzdanje da **Bog može učiniti što je obećao**. Na neki je način to bila veličanstvena vjera, ali s druge je strane to bilo najrazumnije učiniti jer je Božja riječ nešto najizvjesnije u svemiru pa Abraham uopće nije riskirao vjerujući!

4,22 Bog je bio zadovoljan, i uvijek jest, što je našao čovjeka koji mu je povjerovao na riječ. Stoga je stavio **pravednost** na Abrahamov **“račun”**. Ondje gdje je nekad postojala ravnoteža grijeha i krivice sada nije bilo ničega osim stava pravednosti pred Bogom. Abraham je bio izbavljen od prokletstva i po Bogu opravdan vjerom.

4,23 Povijesni zapis o njegovom opravdanju vjerom **nije napisan samo za njega**. *Bilo je* smisla zašto je to napisano za njega – bio je to trajan zapis o njegovom namiremnom dugu i njegovom novom savršenom stavu pred Bogom.

4,24 Ali zapisano je to i **za nas**. I nama se vjera uračunava u pravednost kad **vjerujemo u Boga koji je od mrtvih uskrisio Isusa, Gospodina našega**. Jedina je razlika ovo: Abraham je vjerovao da će Bog dati život mrtvima (to jest, njegovu slabom tijelu i Sarinoj besplodnoj maternici). Mi vjerujemo da *Bog jest* dao život mrtvima uskrisivši Gospodina Isusa Krista. C. H. Mackintosh objašnjava:

Abraham je bio pozvan vjerovati u obećanje, dok mi imamo povlasticu vjerovati u već ostvarenu činjenicu. On je bio pozvan gledati unaprijed u nešto što se tek trebalo

ostvariti; mi gledamo unatrag na nešto što je već učinjeno – u ostvareno otkupljenje potvrđeno činjenicom uskrslog i proslavljenog Spasitelja koji je zdesna Veličanstvu u nebesima.¹⁵

4,25 Gospodin Isus je bio **predan za opačine naše i uskrišen radi (za) našega opravdanja**. Iako je prijedlog za (gr. *dia*) ovdje primijenjen u vezi s našim pristupima a **radi** s našim opravdanjem, kontekst u svakom od ta dva slučaja ukazuje na različito značenje. On je bio predan ne samo zbog naših opačina nego i da bi ih uklonio. On je bio **uskrišen zbog našega opravdanja** – to jest, kako bi iskazao potpuno Božje zadovoljstvo s Kristovim Djelom kojim smo opravdani. U prvom slučaju, naše su **opačine** bile problem koji je trebalo riješiti. U drugom slučaju, naše **opravdanje** je ishod zajamčen Kristovim uskrsnućem. Ne bi moglo biti opravdanja da je Isus ostao u grobu. Ali činjenica da je uskrsnuo govori da je Djelo dovršeno, cijena plaćena, a Bog beskrajno zadovoljan Spasiteljevim Djelom uklanjanja grijeha.

F. Praktične blagodati evanđelja

(5,1-11)

Apostol ide korak dalje sa svojim slučajem opravdanja pitajući: *Što su blagodati opravdanja u životu vjernika?* Drugim riječima, je li ono djelatno? Njegov odgovor dok nabroja sedam glavnih blagoslova koje vjernik posjeduje, jest gromko “*da*”. Ti blagoslovi dotječu vjerniku kroz Krista. On je Posrednik između Boga i ljudi, i svi Božji darovi dolaze kroz Njega.

5,1 Prva golema blagodati koju uživaju oni koji su **opravdani vjerom** jest **mir s Bogom po Gospodinu našem Isusu Kristu**. Rat je završen. Neprijateljstva su prestala. Kristovim su Djelom svi uzroci za neprijateljstvo između naših duša i Boga uklonjeni. Čudom milosti ono nas je promijenilo iz neprijatelja u prijatelje.

5,2 **Imamo i pristup u neopisiv položaj naklonosti kod Boga**. Prihvaćeni smo u Ljubljenome; zbog toga smo bliski i dragi Bogu poput njegovog vlastitog ljubljenog

Sina. Otac nam pruža zlatno žezlo i iskazuje dobrodošlicu kao sinovima a ne tuđincima. Ta milost, ili “biti u naklonosti”, obuhvaća svaki vid našeg položaja pred Bogom, položaja koji je savršen i trajan kao i Kristov; jer smo u Kristu.

I kao da to nije dovoljno, *mi se i dičimo u nadi slave Božje*. To znači da radosno iščekujemo vrijeme kad ćemo – ne samo gledati Božji sjaj, nego i sami biti očitovani u slavi (vidi Iv 17,22; Kol 3,4). Dokle god smo na Zemlji ne možemo shvatiti potpuno značenje te nade, niti ćemo joj se moći nadiviti svu vječnost.

5,3 Četvrti blagoslov koji proizlazi iz opravdanja jest da **se dičimo u nevoljama** – ne toliko u neugodama koliko u onome što na poslijetku donose (vidi Heb 12,11). Jedno od divnih proturječja kršćanske vjere jest da radost može postojati istodobno s nevoljama. Suprotnost radosti je grijeh, a ne trpljenje. Jedan od rezultata **nevolje** jest da ona **rađa postojanost** ili ustrajnost. Nikada ne bismo mogli razviti **postojanost** kad u životu ne bismo imale nevolje.

5,4 Pavao sada nastavlja objašnjavajući da **postojanost rađa prokušanost**. A kad nas Bog vidi kako podnosimo nevolje da kroz njih ostvarimo Njegov naum i pritom gledamo na Njega, nagrađuje nas svojim pečatom potvrde za strpljivo podnošenje. Iskušani smo i potvrđeni. Ta svijest o njegovoj potvrdi ispunjava nas **nađom**. Znamo da On djeluje u našim životima razvijajući naš karakter. To nam daje sigurnost da će dovršiti dobro djelo koje je započeo u nama (Fil 1,6).

5,5 **Nada ne postiđuje**. Ako se nećemo nadamo pa kasnije saznamo da to nikada nećemo dobiti, u svojoj ćemo nadi biti postiđeni ili razočarani. Ali nada našega spasenja nikada neće biti izložena sramoti. Nikada se nećemo razočarati otkrivši da je naše pouzdanje lažno. Kako možemo biti tako sigurni? **Jer je ljubav Božja razlivena u našim srcima**. Ljubav Božja može biti naša ljubav prema Bogu ili njegova ljubav prema nama. Ovdje ona znači ovo

drugo, jer stihovi 6-20 nabrajaju neke od velikih dokaza Božje ljubavi prema nama. **Duh Sveti, koji nam je dān** u trenutku kad smo povjerovali, ispunjava naša srca tim izrazima Božje vječne ljubavi po kojima nam je zajamčeno da ćemo sigurno stići kući u Nebo. Nakon što primiš Duha osjetit ćeš da te Bog voli. To nije neki maglovit, tajanstven osjećaj da "Netko tamo gore" brine za čovječanstvo, nego duboko uglavljeno uvjerenje da Bog koji je osoba doista voli tebe kao pojedinca.

5,6 U st. 6-20 Pavao kreće od manjeg k većemu. Njegova logika jest: ako je Božja ljubav krenula k nama dok smo još bili Njegovi bezbožni neprijatelji, neće li nas još više sačuvati sada kad mu pripadamo? To nas dovodi do pete blagodati našeg opravdanja: *u Kristu imamo vječnu sigurnost*. U razvijanju te teme apostol pet puta uključuje izraz "mnogo više".

"Mnogo više" izbjavljeni od srdžbe (5,9).

"Mnogo više" očuvani njegovim uskrslim životom (5,10).

"Mnogo više" dara milosti (5,15).

"Mnogo više" vjernikovog kraljevanja u životu (5,17).

"Mnogo više" obilne milosti (5,20).

U stihovima 6, 7 i 8 Pavao naglašava što smo bili (**nemoćni i bezbožni grešnici**) kad je **Krist umro za nas**. U stihovima 9 i 10 naglašava što smo sada (opravdani Kristovom krvlju, pomireni njegovom smrću) i izvjesnost koja proizlazi iz toga što će Spasitelj učiniti za nas (izbaviti nas od srdžbe, očuvati svojim životom).

Najprije nas podsjeća da smo bili slabi, bespomoćni, nemoćni i nesposobni spasiti se. Ali u predodređeno je doba Gospodin Isus Krist posjetio naš planet i umro za ljude. On nije umro za dobre ljude, kako bi netko mogao pomisliti, nego za **bezbožnike**. U nama nije bilo vrline ni odlike koja bi nas preporučila Bogu. Bili smo krajnje bezvrijedni ali je **Krist ipak umro za nas**.

5,7 Taj čin božanske ljubavi bio je jedinstven i neusporediv s bilo čime u ljudskom iskustvu. Običnom je čovjeku dragocjen

njegov život pa on ni ne pomišlja da bi ga se odrekao zbog neke nedostojne osobe. Primjerice, on ne bi umro za ubojicu, preljubnika ili nekog drugog zločinca. U stvari, odbio bi **umrijeti čak i za "pravednika"**, nekoga tko je pošten i pouzdan ali ne osobito srdačan. Možda bi u krajnjem slučaju umro za "**dobroga**" čovjeka, to jest za prijaznoga, ljubaznog, punoga ljubavi i koga je lako voljeti.

5,8 Ljubav Božja je potpuno nadnaravna i nadzemaljska. On je pokazao svoju čudesnu ljubav prema nama poslavši svojga ljubljenog Sina da umre **za nas dok smo još bili grešnici**. Ako se pitamo zašto je to učinio, moramo potražiti odgovor u suverenoj volji samoga Boga. U nama nije bilo dobra koje bi izazvalo toliku ljubav.

5,9 Sada postoji novi skup uvjeta. Više nas se ne smatra krivim grešnicima. Golemom cijenom, Spasiteljevom krvlju prolivenom za nas na Golgoti, proglašeni smo pravednima pred Bogom. Budući da je platio tu golemu cijenu kako bi nas opravdao dok smo još bili grešnici, neće li nas sada, **po Kristu, mnogo više spasiti od gnjeva**. Ako je platio najveću moguću cijenu da bi nas uveo u svoju naklonost, zar će dopustiti da na poslijetku propadnemo?

Spasiti od srdžbe moglo bi značiti ili "spasiti iz srdžbe" ili "spasiti od svake veze sa srdžbom". Mislimo da ovdje grč. pridjev *apo* znači ovo drugo – spasiti od svake veze s Božjom srdžbom, bilo u vremenu, bilo u vječnosti.

5,10 Sjetimo se onoga što smo bili i onoga što smo sada te razmišljajmo na ovaj način: **dok još bijasmo neprijatelji, pomirili smo se s Bogom smrću njegova Sina**. Bili smo neprijateljski raspoloženi prema Gospodinu i to nas nije smetalo. Što se nas tiče, nismo osjećali potrebu da se pomirimo s Njime. Zamislite samo – bili smo **neprijatelji Božji!**

Bog nije dijelio naše mišljenje o tome. On je nastupio iskazavši čistu milost. Zastupnička Kristova smrt ukinula je naše neprijateljstvo prema Bogu, naime, naše

grijehe. Vjerom u Krista **pomireni smo s Bogom**.

Ako je Bog tako skupo platio naše pomirenje, hoće li nas ikada pustiti? Ako smo **pomireni smrću njegova Sina**, što je simbol naše krajnje slabosti, nećemo li do svršetka biti očuvani sadašnjim životom Krista koji je zdesna Bogu, životom bezgranične snage? Ako je njegova **smrt** imala toliku snagu da nas spasi, koliko li će više **njegov život** imati snage da nas očuva?

5,11 I sada dolazimo do šeste blagodati opravdanja: **dičimo se u Bogu po Gospodinu našem Isusu Kristu**. Ne samo da se radujemo njegovim darovima, nego i samom Darovatelju. Prije spasenja posvuda smo si nalazili radosti. Sada smo ushićeni kad god ga se *sjetimo*, a tugujemo samo kad ga *zaboravimo*. Što je dovelo do te čudesne promjene da sada možemo biti radosni u Bogu? To je Djelo **Gospodina Isusa Krista**. Kao i ostali naši blagoslovi, ta radost dolazi **po** njemu.

Sedma blagodati koju uživaju opravdani opisana je riječima: **sada primismo pomirenje**.¹⁶ **Pomirenje** se odnosi na uspostavu sklada između Boga i čovjeka, i to na temelju Spasiteljeva požrtvornog Djela. Dolazak grijeha doveo je do otuđenja, odvojenosti i neprijateljstva između čovjeka i Boga. Uklonivši grijeh koji je doveo do odvojenosti, Gospodin Isus je one koji u nj vjeruju obnovio i doveo u sklad s Bogom. Osim toga, moramo istaknuti da pomirenje nije trebalo *Bogu* nego *čovjeku* jer je bio u neprijateljstvu s Bogom.

G. Trijumf Kristovog Djela nad Adamovim grijehom (5,12-21)

5,12 Ostatak petog poglavlja služi kao veza između prvog dijela poslanice i sljedeća tri poglavlja. S prvim je dijelom povezan tako da uzima teme prokletstva po Adamu i opravdanja po Kristu, kao i time što pokazuje da Kristovo Djelo blagoslovom uvelike nadilazi bijedu i gubitak koje je donijelo Adamovo djelo. S poglavljima 6-8 povezano je tako da od opravdanja

prelazi na posvećenje, i od djela grijeha do grijeha u ljudskoj naravi.

Adam je u tim stihovima prikazan kao poglavar ili predstavnik svih koji pripadaju starom stvorenju. Krist je prikazan kao poglavar svima koji su u novom stvorenju. Predstojnik djeluje u ime sviju koji su pod njime. Primjerice, kad predsjednik države potpiše neku zakonsku odluku, on to čini za sve građane te države.

To se dogodilo u Adamovu slučaju. Kao ishod njegovog **grijeha**, u **svijet** je na ljude prešla **smrt**. Smrt je postala nešto zajedničko svim Adamovim potomcima, jer su u njemu **svi sagriješili**. Istina je da su svi sagriješili i osobno, ali to nije ono na što se ovdje misli. Pavlova je tvrdnja da je Adamov grijeh bio zastupnički čin koji se uračunava i svim njegovim potomcima – kao da su u Adamu i oni **sagriješili**.

Netko bi mogao primijetiti da je prvi grijeh na Zemlji počinila Eva, a ne Adam. To je istina, ali kako je Adam bio prvi stvoren njemu je pripadalo prvenstvo pa se stoga njega smatra da je djelovao u ime svih svojih potomaka.

Kad Pavao ovdje kaže da je **smrt prešla na sve ljude**, on misli na *tjelesnu smrt*; premda je Adamov grijeh donio i duhovnu smrt, stihovi 13 i 14 ukazuju da se radi o tjelesnoj smrti.

Kad dođemo do ovog poglavlja Pisma, neizbježno se javljaju neka pitanja. Je li pošteno da su Adamovi potomci proglašeni grešnicima samo zato što je on pogriješio? Osuđuje li Bog ljude zato što su rođeni kao grešnici, ili samo za grijehe koje su doista počinili? Ako su ljudi rođeni s grešnom naravi, i ako griješe zato što su rođeni kao grešnici, kako ih Bog može držati odgovornima za ono što čine?

Biblijski stručnjaci hvalili su se s tim i sličnim problemima te došli do iznenađujućeg mnoštva zaključaka. Ipak, postoje određene *činjenice* u koje možemo biti *sigurni*.

Prvo: Biblija naučava da su svi ljudi grešnici, i po naravi i djelom. Svatko ro-

đen od ljudskih roditelja baštini Adamov grijeh, a također i griješi po vlastitom dobrovoljnom izboru.

Drugo: znamo da je plaća za grijeh smrt – i tjelesna smrt i vječna odvojenost od Boga.

Ali nitko ne treba platiti tu kaznu osim ako to želi. To je važna točka. Bog je platio golemu cijenu poslavši svog Sina da umre kao Zamjenik za grešnike. Spasenje od grijeha i plaće za nj nudi se kao besplatan dar po vjeri u Gospodina Isusa Krista.

Čovjek je proklet na tri područja: ima grešnu narav; uračunat mu je Adamov grijeh; grešnik je po svojim djelima. Ali njegov najveći grijeh iz odbacivanje rješenja koje je Bog ponudio za njegovo spasenje (Iv 3,18.19.36).

Ali netko će upitati: "Što je s onima koji nikada nisu čuli evanđelje?" Na to je pitanje, u najmanju ruku, odgovoreno u 1. poglavlju. Osim toga možemo biti sigurni da će Sudac sve Zemlje presuditi pravedno (Post 18,25). On nikada neće postupiti nepravedno ili nepošteno. Sve su njegove odluke utemeljene na nepristranosti i pravednosti. Iako nama neke okolnosti stvaraju teškoće zbog mutnoga uvida, njemu to nisu teškoće. Kad bude iznesen i posljednji slučaj i vrata sudnice zalupljena, nitko neće imati zakonitu osnovu za priziv na presudu.

5,13 Pavao sada pokazuje da je Adamov grijeh zahvatio sve ljude. Najprije ističe da je grijeh bio u svijetu u razdoblju od Adama pa sve do davanja Zakona na Sinaju. Ali tijekom toga razdoblja Božji zakon nije bio jasno otkriven. Adam je primio jasnu usmenu zapovijed od Gospodina, a stoljećima kasnije Deset su zapovijedi bile vidljivo pisano otkrivenje božanskoga zakona. Ali u tome međurazdoblju ljudi nisu imali zbornik zakona od Boga. Stoga, iako je u to doba grijeh postojao, nije bilo *prijestupa* jer je prijestup kršenje obznanjenoga zakona. Ali se grijeh ne uračunava kao prekršaj kad nema Zakona koji ga zabranjuje.

5,14 Ipak, tijekom razdoblja kad nije postojao Zakon smrt nije mirovala. S izuzetkom Henoka, smrt je harala čovječanstvom. Ne može se reći da su ti ljudi umirali jer su prekršili jasnu Božju zapovijed kao što je Adam. Pa zašto su onda umirali? Nameće se odgovor: umirali su zato što su sagriješili u Adamu. Ako to izgleda nepravedno, sjetite se da to nema veze sa spasenjem. Svi koji su povjerovali u Gospodina bili su spašeni za vječnost. Ali oni su umrli *tjelesno*, a razlog njihovoj smrti bio je grijeh njihovog predstojnika, Adama. U svojoj ulozi predstojnika Adam je bio slika (simbol) Onoga koji ima doći – Gospodina Isusa Krista. U sljedećim stihovima Pavao će razviti temu o ta dva predstojnika, ali više zbog njihovih razlika negoli sličnosti. Pokazat će da se:

U Kristu sinovi Adamovi diče
s više blagoslova negoli ih je njihov otac izgubio.

5,15 Prva su suprotnost Adamov prekršaj i Kristov milosni dar. Po prekršaju prvoga čovjeka mnogi umriješše. Mnogi se, naravno, odnosi na Adamove potomke. Spomenuta smrt može uključivati i duhovnu i tjelesnu smrt.

Milosni je dar mnogo više izobilovao mnogima. Taj besplatni dar je čudesno očitovanje milosti Božje koje je obilovalo grešnome ljudskome rodu. To je omogućeno milosnim darom jednoga čovjeka, Isusa Krista. Zadivljujuća je ta Njegova milost da umre za svoja otpadnička stvorenja. Po Njegovoj smrti mnogima je ponuđen dar vječnoga života.

Te dvije riječi *mnogi* iz ovoga stiha ne odnose se na iste ljude. Prva riječ "*mnogi*" uključuje sve one koji su postali podložni smrti zbog Adamovog prekršaja. Druga riječ "*mnogi*" označava sve koji su postali članovi novoga Stvorenja kojemu je Krist Glava. Ona uključuje samo one prema kojima je obilovala Božja milost, to jest istinske vjernike. I dok je Božje milosrđe izliveno na sve, njegova je milost ukazana samo onima koji se pouzdaju u Spasitelja.

5,16 Još je jedna važna razlika između Adamovog grijeha i Kristovog dara. Samo jedan Adamov **prekršaj** donio je neizbježivu **osudu**, a presuda je bila: proklet. S druge je strane besplatni Kristov **dar** djelatno riješio **mnoge prekršaje** a ne samo jedan i završio s presudom: razriješen. Pavao stoga ističe razliku između Adamovog grijeha i Kristovog dara, između strašnog pustošenja koje je donio jedan grijeh i golemog izbavljenja nakon mnogih grijeha i, na posljetku, između dosuđene **osude** i dosuđenog **opravdanja**.

5,17 **Prekršajem jednoga smrt je zakraljevala** kao okrutni tiranin. Ali milostivim **darom pravednosti**, darom izobilne milosti, svi vjernici **kraljuju u životu po Jednome – Isusu Kristu**.

Koje li milosti! Ne samo da smo izbavljeni od tiranske vladavine smrti nad nama, nego vladamo kao kraljevi uživajući život sada i u vječnosti. Razumijemo li to doista i jesmo li zahvalni? Živimo li kao članovi nebeske kraljevske obitelji ili pak puzimo po prljavštini ovoga svijeta?

5,18 Adamov **prekršaj** donio je **osudu** na sve ljude, ali je Kristova **pravednost** svima donijela **opravdanje života**. **Pravednost** nije bila Spasiteljev život ili njegovo držanje Zakona, nego njegova zastupnička smrt na Golgoti. To je donijelo **opravdanje života**, to jest, **opravdanje** kojemu je ishod život – i to **svim ljudima**.

Dvije riječi *svim* u ovom stihu ne odnose se na iste ljude. Prvo **svim** znači svima koji su u Adamu. Drugo **svim** govori o svima koji su u Kristu. To je jasno iz riječi prethodnog stiha "oni koji primaju obilje milosti i dara pravednosti..." *Dar treba prihvatiti vjerom*. Samo oni koji se pouzdaju u Gospodina primaju **opravdanje života**.

5,19 **Kao što je Adamova neposlušnost** Božjoj zapovijedi dovela da **mnogi postanu grešnici**, tako su i **po Kristovoj poslušnosti** Ocu mnogi koji se u Njega pouzdaju proglašeni **pravednicima**. Krista je njegova poslušnost odvela na križ, kamo je ponio naše grijeha.

Univerzalistima ne pomaže što koriste te stihove kako bi dokazali da će na koncu svi ljudi biti spašeni. Ovaj odjeljak bavi se s dva predstojnika i jasno je da kao što Adamov grijeh utječe na one koji su "u njemu", tako i Kristov pravedni čin donosi blagodat onima koji su "u Njemu".

5,20 To što Pavao govori dolazi kao udarac židovskom prigovaratelju koji misli da se sve okreće oko Zakona. Sada taj prigovaratelj saznaje da grijeh i spasenje nisu sadržani u Zakonu, nego u dva predstojnika. Kad je to tako, on bi mogao upitati: "Pa zašto je onda dan Zakon?" Apostol odgovara: "**Zakon je došao da se umnoži prekršaj**." On nije uveo grijeh, nego je razotkrio grijeh kao prekršaj protiv Boga. Nije ni spasio od grijeha nego razotkrio grijeh i njegovu užasnu narav.

Ali Božja se milost pokazala većom od sveg ljudskog grijeha. **Gdje se umnožio grijeh još je nadmoćnije obilovala Božja milost** s Golgote!

5,21 Sada, kad je završila vladavina grijeha koja je donijela smrt svima ljudima, **milost vlada kroz pravednost** donoseći **život vječni po Isusu Kristu Gospodinu našem**. Zapazite da milost vlada **kroz pravednost**. Udoboljeno je svim zahtjevima Božje svetosti i plaćena je kazna koju je zahtijevao Zakon pa sada Bog može dati vječni život svima koji dolaze pozivajući se na zasluge Krista, njihova Zamjenika.

Možda u ovim stihovima imamo djelomičan odgovor na poznato pitanje: "Zašto je Bog dopustio da grijeh uđe u svijet?" Odgovor jest da je Bog primio više slave a čovjek više blagoslova kroz Kristovu žrtvu negoli bi primio da grijeha nije bilo. Mi smo bolji u Kristu negoli bismo ikada mogli biti u Adamu koji ne bi pao u grijeh. Da Adam nikada nije sagriješio nastavio bi živjeti na Zemlji u Edenskom vrtu. Ali kao takav nije imao mogućnost postati otkupljeno dijete Božje, Božji baštinik, ili subaštinik s Isusom Kristom. Nije mu bio obećan dom u Nebu ili da će biti s Kristom i poput Njega zauvijek. Ti blagoslovi dola-

ze jedino kroz izbaviteljsko Djelo Isusa Krista našega Gospodina.

H. Evanđeoski način svetog življenja

(pogl. 6)

To što je Pavao rekao na svršetku petog poglavlja – da milost nadmoćno obiluje nad svim ljudskim grijesima – potiče na još jedno, i to vrlo važno, pitanje: *Zar naučavanje evanđelja (spasenje milošću po vjeri) dopušta ili čak i potiče na grešno življenje?*

Odgovor, koji to naglašeno poriče, protječe se od šestog do osmog poglavlja. Ovdje u šestom poglavlju odgovor se vrti oko tri ključne riječi: *znati* (st. 3-6), *smatrati* ili *držati* (st. 11) i *predati* (st. 13).

Kako bismo mogli slijediti Pavlovu tvrdnju u ovom stihu bit će nam od pomoći ako najprije shvatimo razliku između vjernikova položaja i vjernikova postupanja. Njegov položaj jest njegov stav u Kristu. Njegovo postupanje jest ono što bi trebao biti u svagdanjem življenju.

Milost nas postavlja u položaj, a potom nas naučava da živimo dostojno tog položaja. Naš je položaj apsolutno savršen jer smo u Kristu. Naši postupci sve više i više bi se trebali slagati s našim položajem. Nikada, dokle god ne ugledamo Spasitelja u Nebu, neće se oni slagati savršeno – ali ćemo mu u međuvremenu postajati sve sličniji i sličniji.

Apostol najprije iznosi istinu o našem poistovjećenju s Kristom u smrti i uskrsnuću, a potom nas potiče da živimo u svjetlu te velike istine.

6,1 Židovski prigovaratelj iznosi ono što on smatra nepobitnim argumentom. Ako evanđelje milosti naučava da ljudski grijeh pridonosi još većem iskazivanju Božje milosti, ne navodi li nas to da **ostanemo u grijehu** da još više **obiluje milost**?

Suvremeni oblik te tvrdnje jest: "Kažete da se čovjek spašava milošću, po vjeri, bez Zakona? Ali ako je sve što trebaš učiniti samo vjerovati, tada možeš i dalje živjeti u grijehu." Prema toj tvrdnji milost nije do-

voljna pobuda za sveto življenje. Ljude samo treba podložiti ograničenjima Zakona.

Bit će nam od pomoći pronađemo li u ovom poglavlju četiri odgovora na početno pitanje: **Hoćemo li ostati u grijehu?**

1. *Ne možemo*, jer smo sjedinjeni s Kristom. Razboritost (st. 1-11).

2. *Ne moramo*, jer je milošću prekinuta vladavina grijeha. Privlačnost (st. 12-14).

3. *Ne smijemo*, jer bi to ponovno dovelo do toga da grijeh zagospodari nad nama. Zapovijedanje (st. 15-19).

4. *Bolje nemojmo*, jer bi to završilo prošašću. Upozorenje (st. 20-23).¹⁷

6,2 Stoga je Pavlov prvi odgovor da ne možemo nastaviti grijehiti jer smo umrli grijehu. To je istina o položaju. Kad je Isus umro grijehu, umro je kao naš Predstavnik. Nije umro samo kao naš *Zamjenik* – to jest za nas ili *umjesto* nas – nego je umro i kao naš *Predstavnik* – to jest, *kao* mi. Zbog toga smo, kad je on umro, i mi umrli. On je umro cijelom pitanju grijeha riješivši to pitanje jednom zauvijek. Sve koji su u Kristu Bog smatra mrtvima grijehu.

To ne znači da je vjernik bezgrešan. To znači da je poistovjećen s Kristom u Njegovoj smrti i sa svime što ta smrt znači.

6,3 Prva ključna riječ koju Pavao spominje jest **ZNATE**. Ovdje on uključuje krštenje kako bi pokazao da je za vjernike moralno neprimjereno da nastave grijehiti. Ali odmah se postavlja pitanje: "Na koje on to krštenje misli?" Stoga je potrebna uvodna riječ kako bismo to razjasnili.

Kad netko prima spasenje biva **kršten u Krista Isusa** što znači da je poistovjećen s Kristom u **njegovoj smrti** i uskrsnuću. To nije isto kao i krštenje u Duhu (ili Duhom), iako se oboje zbiva istodobno. Ovo drugo krštenje usađuje vjernika u Kristovo Tijelo (1 Kor 12,13); to nije krštenje u **smrt**. Krštenje u Krista znači da je u Božjem umu vjernik umro s Kristom i zajedno s njime i uskrsnuo.

Kad Pavao ovdje spominje krštenje, on misli na naše duhovno poistovjećenje s Kristom i prikazivanje te činjenice kršte-

njem u vodi. Ali kako nastavlja s izlaganjem, izgleda da na osobit način premješta naglasak na krštenje u vodi jer podsjeća svoje čitatelje da su bili "ukopani" i "sjedinjeni" u "sličnosti" Kristovoj smrti.

Novi zavjet nikada ne razmatra nenormalnu situaciju – nekrštenog vjernika. On pretpostavlja da se obraćenici krste odmah po obraćenju. Stoga naš Gospodin o vjeri i krštenju govori istodobno: "Tko povjeruje i krsti se biti će spašen" (Mk 16,16). Iako krštenje nije uvjet za spasenje, trebalo bi biti neizostavni javni znak spasenja.

6,4 Krštenje u vodi vizualni je prikaz krštenja u Krista. Ono prikazuje vjernika kako je uronjen u tamne vode smrti (u osobi Gospodina Isusa), a potom novog čovjeka u Kristu kako uskrsava na hodanje u novini života. Zatim je tu značenje da vjernik, kad ga se krsti, pribiva ukupu svoga staroga sebe. Dok zaranja u vodu on govori: "Sve što sam bio kao grešni Adamov sin usmrćeno je na križu." Kad ga se podiže iz vode kaže: "Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni" (Gal 2,20).

Conybeare i Howson tvrde da "to po glavnije nije moguće razumjeti osim ako imamo na umu da se krštenje prvotno izvodilo uranjanjem."

Apostol nastavlja tvrdeći da nam Kristovo uskrsnuće omogućuje hodati u novini života. On objašnjava da je Krist uskrišen od mrtvih Očevom slavom. To jednostavno znači da su sve Božje savršene božanske odlike – Njegova pravednost, ljubav, pravda, itd. – zahtijevale da uskrisi Gospodina. Glede vrsnoće Spasiteljeve Osobe, ne bi bilo u skladu s Božjim karakterom da ostavi Spasitelja u grobu. Bog ga je uskrisio pa, zbog toga što smo poistovječeni s Kristom u njegovom uskrsnuću, i mi možemo i trebamo **hoditi u novini života.**

6,5 Jednako kao što smo postali sjedinjeni s Kristom smrću sličnom njegovoj, zasigurno ćemo biti sjedinjeni s Njime i uskrsnućem sličnim njegovu. Rečenica "smrću sličnom njegovoj" odnosi se na to što je vjernik krštenjem uronjen u vodu.

Stvarno ujedinjenje s Kristom u njegovoj smrti dogodilo se prije otprilike dvije tisuće godina, ali krštenje je "sličnost" s onime što se tada dogodilo.

Mi ne samo da idemo pod vodu nego i izlazimo iz nje, što je **slično njegovom uskrsnuću.** Premda je istina da izraz "sličnim" u drugom djelu stiha izvorno nije dio ovog teksta, mora ga se umetnuti kako bi upotpunio značenje.

Kao što smo sjedinjeni s Kristom smrću sličnom njegovoj (uranjanje u vodu), tako smo ujedinjeni s Njim i uskrsnućem sličnim njegovom (podizanjem iz vode). Izraz "biti ćemo" ne mora nužno značiti budućnost. Hodge kaže:

To se ne odnosi uvijek na ono što će biti kasnije, nego na izvjesnost slijeda ili uzročne povezanosti. Ako se dogodilo jedno, zaci-jelo će uslijediti i drugo.¹⁸

6,6 U krštenju ispovijedamo da je naš stari čovjek razapet zajedno s Kristom. Naš stari čovjek je sve što smo bili kao Adamova djeca – naše staro, neobnovljeno. Ja sa svim našim navikama i željama. Obraćanjem skidamo staroga čovjeka i odijevamo se u novoga kao da mijenjamo prljave dronjke za besprijekorno čistu odjeću (Kol 3,9.10).

Raspeće starog čovjeka na Golgoti znači da je ovo tijelo grijeha obesnaženo. Tijelo grijeha ne odnosi se na materijalno tijelo nego predstavlja urođeni grijeh koji je prikazan kao tiranin koji vlada osobom. Ovo tijelo grijeha je uništeno, to jest, ukinuto ili kao upravljačka snaga učinjeno neučinkovitim. Ovaj zadnji izraz pokazuje da to znači: **da više ne robujemo grijehu.** Prekinuta je tiranija grijeha nad nama.

6,7 Jer tko je umro, opravdan je od grijeha. Uzmimo za primjer čovjeka koji je osuđen na smrt na električnoj stolici jer je ubio policajca. Čim umre on je **opravdan** (osloboden) od tog zločina. Kazna je plaćena i slučaj je zaključen.

A sada, mi smo umrli s Kristom na križu Golgote. Ne samo da je plaćena naša kazna, nego je prekinut smrtni zagrljaj grijeha

u našem životu. Više nismo bespomoćni zarobljenici grijeha.

6,8 Naša je smrt s **Kristom** jedna strana istine. Druga je strana **da ćemo s njime i živjeti**. Umrli smo grijehu i živimo pravednosti. Slomljena je vlast grijeha nad nama; sada i ovdje dijelimo s Kristom njegov život uskrsnuća. I dijelit ćemo ga svu vječnost – nek' je hvaljeno Njegovo ime!

6,9 Naše se uvjerenje temelji na činjenici da uskrsli Krist više nikada neće umrijeti – **smrt više ne gospodari nad njim**. Smrt je gospodarila njime tri dana i tri noći, ali je to gospodarenje zauvijek prošlo. Krist više nikada ne može umrijeti!

6,10 Kad je Gospodin Isus **umro, umro je** svem problemu grijeha **jedanput zauvijek**. Umro je njegovoj vlasti, njegovoj plaći, njegovim zahtjevima i kazni za nj. Dovršio je Djelo i namirio račun tako savršeno da to više nikada ne treba ponoviti. Sada to što **On živi, živi Bogu**. Na neki je način On, naravno, uvijek živio u Bogu. Ali sada **živi Bogu** u novom zajedništvu, kao Uskrsli, i u novoj sferi u koju grijeh nikada ne može ući.

Prije negoli nastavimo osvrnimo se na prvih deset stihova. Njihova osnovna tema jest posvećenje – Božja metoda za sveto življenje. Što se tiče našeg položaja pred Bogom, smatra nas se umrlima s Kristom i uskrslima zajedno s njime. To je prikazano u krštenju. Našom smrću zajedno s Kristom završava naš život muškaraca i žena u Adamu. Božja kazna nad našim "starim čovjekom" nije obnova nego smrt. Ta je kazna izvršena kad smo umrli s Kristom. Sada smo uskrsli s Kristom da bismo hodali u novini života. Strahovlada grijeha je prekinuta jer grijeh nema više ništa s mrtvom osobom. Sada smo slobodni živjeti za Boga.

6,11 Pavao je opisao istinu glede našeg *položaja*. Sada se okreće *praktičnom djelovanju* te istine u našim životima. Trebamo **SMATRATI** sebe **mrtvima grijehu a živima Bogu u Kristu Isusu, Gospodinu našem**.

Smatrati se znači prihvatiti da je ono što Bog kaže o nama istina te u svjetlu toga živjeti.

Ruth Paxson piše:

To znači vjerovati onome što Bog kaže u Rim 6,6 i poznavati to kao činjenicu osobnog spasenja. To zahtijeva određeni čin vjere koji prerasta u čvrsti stav prema "starom čovjeku". Mi ćemo njega vidjeti ondje gdje ga vidi i Bog – na križu, usmrćenog s Kristom – a vjera će neprestano djelovati kako bismo ga zadržali tamo kamo ga je milost smjestila. To i nas vrlo snažno uključuje jer znači da smo od sveg srca pristali na Božju presudu i osudu tog starog "Ja" koji je posve nedostojan živjeti i potpuno lišen svih svojih daljnjih zahtjeva u odnosu na nas. Prvi korak u djelatnoj svetosti jest smatrati mrtvim "starog čovjeka".¹⁹

Mi se **smatramo mrtvima grijehu** kad se prema kušnji ponašamo onako kako bi se ponašao mrtvac. Augustinu je jednog dana prišla žena koja mu je prije obraćenja bila ljubavnica. Okrenuo se i hitro pošao od nje, a ona je povikala za njim: "Augustine, ja sam! Ja sam!" Ubrzavši korak, preko ramena joj je odvratio: "Da, znam; ali ovo više nisam ja!"²⁰ Ono što je time mislio jest da je **mrtav grijehu a živ Bogu**. Mrtvac više nema ništa s nemoralom, laganjem, varanjem, ogovaranjem niti pak s ikakvim drugim grijehom.

Sada smo **živi Bogu u Kristu Isusu**. To znači da smo pozvani na svetost, štovanje, molitvu, služenje i donošenje plodova.

6,12 U 6,6 smo vidjeli da je naš "stari čovjek" razapet tako da grijeh, tiranin koji je nad nama vladao, može biti nadvladan – da ne budemo više bespomoćni robovi grijeha. Sada je praktična pobuda utemeljena na onome što je istina o našem položaju. Ne trebamo dopustiti da **grijeh kraljuje u našim smrtnim** tijelima pokoravajući se njegovim zlim željama. Na brdu Golgoti smrću je dovršena vladavina grijeha. Sada to trebamo provesti u djelo. Pritom je potrebno naše sudjelovanje. Samo nas Bog može učiniti svetima, ali neće to učiniti ako se mi voljno ne uključimo.

6,13 To nas dovodi do treće ključne riječi u ovom poglavlju – **PREDATI**. Ne smijemo **predati udove** svoga tijela **grijehu** da budu uporabljani kao oružje ili sredstvo opakosti. Naša je obveza predati upravu nad našim udovima **Bogu** kako bi bili uporabljani za **pravednost**. Naposljetku, iz smrti smo uskrsnuti na život i, kako nas se podsjeća u 6,4, trebamo hodati u novini života.

6,14 Nije otkriven nikakav drugi razlog zašto da **grijech ne kraljuje nad** nama kao vjernicima. Prvi je razlog bio da je stari čovjek razapet s Kristom (6,6). Drugi je razlog to što više nismo **pod Zakonom nego pod milošću**.

Grijech ima izvršnu vlast nad osobom koja je pod Zakonom. Zašto? Zato što joj Zakon kaže što činiti ali ne daje i snagu da to čini. Zakon budi uspavane želje u ljudskoj naravi kako bi činila što je zabranjeno. Poznata je stvar da je “zabranjeno voće, najslade voće”.

Grijech nema vlasti nad osobom koja je pod milošću. Vjernik je umro grijehu. Duha Svetog koji u njemu stanuje primio je kao snagu za sveto življenje. Na to ga pobuđuje ljubav prema Spasitelju, a ne strah od kazne. Milost je jedino što uistinu donosi svetost. Kao što kaže Denney: “Nije zabrana, nego nadahnuće ono što oslobađa od grijeha; nije brdo Sinaj, nego brdo Golgota ono što stvara svece.”²¹

6,15 Oni koji se boje **milosti**, uporno tvrde da milost dopušta griješiti. Pavao tu zabludu dočekuje licem u lice spomenutim pitanjem, potom je glatko poriče. Mi smo slobodni od Zakona ali ne bezakonici. Milost znači slobodu da se služi Gospodinu – a ne da se griješi protiv Njega.

U 6,1 pitanje je bilo: “Hoćemo li ostati u grijehu?” Ovdje je pitanje: “**Da malčice griješimo?**” Odgovor je u oba slučaja užasnut: “**Nipošto!**” – Bog ne dopušta nikakav grijeh.

6,16 Jednostavna je životna činjenica: kad se nekomе podložimo kao svom gospodaru, postajemo mu robom. Na isti na-

čin postajemo robovi grijeha ako mu se prodamo, a na svršetku tog puta očekuje nas vječna smrt. S druge strane, odlučimo li pokoravati se Bogu, ishod je sveti život. Robovi grijeha okovani su krivicom, strahom i bijedom, ali Božji su sluge slobodni činiti ono što voli njihova nova narav. Zašto biti rob kad možeš biti slobodan?

6,17 “Hvala Bogu što ste vi koji nekoč bijaste robovi grijeha iskreno odgovorili na djelovanje Kristovog naučavanja kad ste bili izloženi njegovu utjecaju” (JBP). Rimski su se kršćani od sveg srca pokorili evanđelju milosti kojemu su bili predani, uključujući sav **nauk** koji Pavao naučava u ovoj poslanici.

6,18 Ispravni nauk trebao bi voditi do ispravnog osjećaja dužnosti. Odgovor na istinu: **oslobođeni su od grijeha** kao svog gospodara jest: postali su **sluge pravednosti**. Izraz “**slobodni od grijeha**” ne znači da više nemaju grešnu narav. Niti to ne znači da više ne čine nikakva grešna djela. Kontekst pokazuje da se to odnosi na slobodu od grijeha kao snage koja prevladava u životu.

6,19 U 18. stihu apostol govori o robovima (u NKJV) pravednosti, ali shvaća da oni koji žive pravedno u stvari nisu u ropstvu. “Praktična pravednost nije ropstvo, osim kad govorimo na ljudski način.”²² Oni koji čine grijeh robovi su grijeha, ali oni koje je Sin oslobodio uistinu su slobodni (Iv 8,34.36).

Pavao objašnjava da rabeći usporedbu o **robovima** i gospodarima, govori **na ljudski način**; to jest uzima poznati prikaz iz svagdanjeg života. To čini **zbog slabosti njihovog tijela** – drugim riječima, zbog njihove intelektualne i duhovne poteškoće da razumiju istinu kad je iznesena općenitim izrazima. Istinu često treba ilustrirati kako bi postala jasnija.

Prije svog obraćenja vjernici su predali svoja tijela za robove svakoj vrsti **nečistoće** i mnogim vrstama zla. Sada bi ta ista tijela trebali predati za robove **pravednosti** kako bi im životi bili potpuno sveti.

6,20 Kad su bili robovi grijeha, jedina sloboda koju su poznavali bila je sloboda od **pravednosti**. Bilo je to očajno stanje – zarobljeni svakom vrstom zla i **slobodni** od svakoga dobra.

6,21 Pavao ih (i nas) izaziva da popišu plodove nespasenog života, plodove djelatnosti **kojih** se kao vjernici **sada stide**. Marcus Rainsford sastavio je takav popis:

1. zloporabljene sposobnosti; 2. srušeni osjećaji; 3. protraćeno vrijeme; 4. zloporabljene utjecaji; 5. izigrani najbolji prijatelji; 6. pogazeni naši najbolji interesi; 7. oskvrnuta ljubav, osobito prema Bogu. Ili, sažmimo to u jednu riječ – SRAMOTA.²³

Jer svršetak je tome – smrt. “Svaki grijeh”, piše A. T. Pierson, “stremi k smrti i, ako se u njemu ostane, završava smrću koja je ishod i plod grijeha.”²⁴

6,22 Obraćanjem se u potpunosti mijenja čovjekov položaj. **Oslobođen** je od **grieha** kao svog gospodara i dobrovoljno je postao rob **Bogu**. Ishod je sveti život sada i **život vječni** na **svršetku** puta. Naravno, vjernik ima vječni život već sada, ali ovaj se stih odnosi na taj život u punini te uključuje i proslavljeno uskrslo tijelo.

6,23 Apostol zaključuje ovu temu iznoseći očigledne suprotnosti:

Dva gospodara – **grieh** i **Bog**.

Dva načina – **plaća** i besplatni **dar**.

Dvije posljedice – **smrt** i **život vječni**.

Zapazite da je **vječni život** u Osobi, a ta je Osoba **Krist Isus naš Gospodin**. Svi koji su u **Kristu** imaju **vječni život**. To je upravo tako jednostavno!

I. Mjesto Zakona u životu vjernika

(pogl. 7)

Apostol sada predusreće pitanje koje će se neizbježno pojaviti: *Kakav je odnos kršćanina prema Zakonu?* Možda Pavao, kad odgovara na to pitanje, osobito ima na umu židovske vjernike; jer je Zakon bio dan Izraelu, ali se ta načela isto tako odnose i na poganske vjernike koji su se, nakon što su bili opravdani, glupo htjeli podložiti Zakonu kao pravilu za življenje.

U 6. smo poglavlju vidjeli kako je smrću

završena tiranija grešne naravi u životu Božjeg djeteta. Sada ćemo vidjeti da smrt na isti način ukida vladavinu Zakona nad onima koji su mu podložni.

7,1 Ovaj je stih povezan sa 6,14: “Niste pod Zakonom nego pod milošću.” Ta je veza: “Trebate znati da niste pod Zakonom – ili vam nije poznata činjenica da **Zakon gospodari čovjekom** samo dok je on živ?” Pavao govori onima koji su upoznati s temeljnim načelima Zakona pa bi stoga trebali znati da Zakon nema što kazati mrtvome čovjeku.

7,2 Kako bi to ilustrirao, Pavao prikazuje na koji način smrt prekida bračni savez. **Žena je zakonom** o braku vezana uz muža **dokle god on živi**; a **umre li muž, riješena je toga zakona**.

7,3 **Pođe li žena za drugog muškarca dok joj muž živi**, bit će kriva za preljub; **ako pak joj muž umre, slobodna je** ponovno se udati bez ikakve mrlje ili krivice za prijestup.

7,4 U primjeni tog prikaza ne trebamo isticati svaku potankost s točnom doslovnosti. Primjerice, *ni muž ni žena* ne simboliziraju Zakon. Svrha tog prikaza jest: kao što smrt prekida bračnu vezu, tako i vjernikova smrt u Kristu prekida nad njime vlast Zakona.

Pavao ne kaže da je Zakon mrtav. Zakon je još uvijek pravovaljan u uvjeravanju ljudi da su grešni. I upamtite da se “mi” u ovome stihu odnosi na one koji su bili Židovi prije negoli su došli Kristu.

Mi smo **po tijelu Kristovu umrli Zakonu**. “**Tijelo**” se odnosi na to što je on svoje **tijelo** predao smrti. Mi više nismo združeni sa **Zakonom**; sada smo združeni s uskrsnim Kristom. Jedan je brak prekinut zbog smrti i nastupio je novi. Sada kad smo slobodni od **Zakona**, možemo **donositi plodove Bogu**.

7,5 Spomenuti plodovi podsjećaju nas na vrstu **plodova** koje smo donosili **dok bijasmo u tijelu**. Izraz “**u tijelu**” očito ne znači doslovno tijelo. Izrazom “**u tijelu**” opisan je naš položaj prije negoli smo bili

spašeni. Tada je "tijelo" bilo osnova našeg stava pred Bogom. Ovisili smo o onome što smo bili i što smo mogli učiniti kako bismo zadobili Božje prihvaćanje. Biti "u tijelu" suprotno je od biti "u Kristu".

Prije obraćenja nama su vladale **grešne strasti izazvane Zakonom**. Nije ih Zakon započeo nego imenovao i zabranio te tako potaknuo snažnu želju da ih činimo!

Te grešne strasti iskazivale su se u udovima našega tijela; kad smo se prepustili iskušenju rodili smo otrovni plod koji je završio smrću. Apostol posvuda taj plod naziva djelima tijela: "prljub, bludnost, nečistoća, razuzdanost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađe, ljubomora, srdžbe, prepirke, razdori, strančarenja, zavisti, ubojstva, pijanke" (Gal 5,19-21).

7,6 U mnogo toga prekrasnog što nam se dogodilo kad smo se obratili spada i to što smo oslobođeni Zakona. To je ishod naše smrti s Kristom. Budući da je on umro kao naš Zamjenik, i mi smo umrli s njime. Svojom je smrću zadovoljio sve zahtjeve Zakona plativši strašnu kaznu koju on zahtijeva. Stoga smo mi slobodni od Zakona i njegove neizbježive osude. Ne može postojati dvostruka kazna:

Bog neće dva puta zahtijevati plaćanje – Najprije iz krvareće ruke mog Jamca, A potom iz moje.

Augustus M. Toplady

Sada smo oslobođeni da **služimo u novini Duha, a ne u stareži slova**. Naše je služenje potaknuto ljubavlju, ne strahom; to je služenje u slobodi, ne ropstvu. To više nije pitanje ropskog prijanjanja uz sitničavo obdržavanje forme i obreda, nego radošno izlivanje sebe samoga na slavu Bogu i blagoslov drugima.

7,7 Po svemu ovome moglo bi izgledati da Pavao *kritizira* Zakon. Rekao je da su vjernici mrtvi grijehu i mrtvi Zakonu, što bi moglo stvoriti dojam da je Zakon zao. Ali to je daleko od istine.

U 7,7-13 nastavlja s opisivanjem važne uloge koju je Zakon imao u njegovu životu prije negoli je bio spašen. On naglašava da

Zakon sâm po sebi nije grešan, nego da *razotkriva grijeh u čovjeku*. Zakon je bio taj koji ga je uvjerio u strašnu pokvarenost njegova srca. Tako dugo dok se uspoređivao s drugima, osjećao se prilično dobar. Ali čim su zahtjevi Zakona s uvjeravajućom snagom doprli do njegove svijesti, ostao je bez riječi i osuđen.

Osobita zapovijed koja mu je razotkrila grijeh, bila je deseta: "Ne poželi!" Želja započinje u umu. Premda Pavao nije počinio ni jedan od najvećih, odvratnih grijeha, shvatio je da je iskvaren njegov misaoni život. Shvatio je da su zle misli grešne jednako kao i zla djela. Njegov misaoni život bio je zagađen. Njegov je izvanjski život mogao biti razmjerno besprijekoran, ali mu je nutarnji život bio soba strave.

7,8 "Ali grijeh je, uhvativši zgodu po zapovijedi, prouzročio u meni svakovrsnu" zlu želju. Ta zla želja odnosi se na **požudu**. Kad zakon zabranjuje svakovrsne zle želje, ljudska se iskvarena narav sve više razbuktava da to čini. Primjerice, Zakon kaže otprilike ovako: "Nemoj si dočaravati u umu svakovrsne ugodne spolne odnose. Ne trebaš živjeti u svijetu bludnih sanjarija." Zakon zabranjuje prljavi, nevaljali, sugestivan misaoni život. Ali, na nesreću, ne daje snagu da ga se nadvlada. To dovodi do toga da su oni što su pod Zakonom još više uvučeni u spolnu nečistoću negoli ikad prije. Shvatili su da kad god je zabranjen čin, pala narav to još više želi činiti. "Kradena je voda slatka, i ugodno je potajno jesti kruh" (Izr 9,17).

Bez Zakona grijeh je mrtav, uvjetno rečeno. Grešna narav je poput zaspalog psa. Kad dođe Zakon i kaže: "Nemoj!" – pas se probudi i razgoropadi čineći preko mjere ono što je zabranjeno.

7,9 Prije negoli ga je Zakon presvjedočio, Pavao je bio živ; to jest, njegova grešna narav bila je *razmjerno* uspavana i on je bio u blaženom neznanju glede ponora pokvarenosti u svom srcu.

Ali kad je došla zapovijed – to jest, kad je došla s poraznim uvjeravanjem – njego-

va grešna narav posve se raspalila. Što se više pokušavao pokoravati Zakonu, to je niže padao. Što se tiče bilo kakve nade u dosizanje spasenja vlastitom karakternošću ili naporima, bio je mrtav. Umro je svakoj pomisli na svoju urođenu dobrotu. Umro je svakom snu da će biti opravdan držanjem Zakona.

7,10 Utvrdio je kako je **zapovijed koja bijaše za život**, njemu donijela **smrt**. Ali na što je mislio rekavši da je zapovijed bila **na život**? To je vjerojatno podsjećanje na Lev 18,5 gdje je Bog rekao: "Zato držite moje zakone i moje naredbe: tko ih vrši, u njima će naći život. Ja sam Jahve!" U *idealnom* pogledu, Zakon je obećavao život onima koji će ga držati. Natpis na lavljem kavezu veli: "Ne prilazi rešetki." Ako je se poslušao, ta zapovijed donosi život. Ali neposlušnom djetetu koje se približi kako bi pomilovalo laya, donosi smrt.

7,11 Pavao ponovno naglašava da je Zakon u redu. Urođeni **grijež** naveo ga je da učini ono što je Zakon zabranjivao. Grijež ga je zaveo da misli kako zabranjeno voće naposljetku i nije tako loše, da će mu donijeti radost i da će ga se moći riješiti. Navodio ga je da misli kako mu Bog uskraćuje zadovoljstva koja su za njegovo dobro. Tako ga je grijeh **ubio** nagovijestivši smrt svim njegovim nadama da će zaslužiti ili zaraditi spasenje.

7,12 **Sâm Zakon jest svet i svaka je zapovijed sveta, i pravedna, i dobra**. Neprestance trebamo imati na umu da je sa Zakonom sve u redu. Dao ga je Bog pa je stoga savršeni izraz njegove volje za njegov narod. Slabost Zakona je u "sirovini" s kojom mora raditi: bio je predan ljudima koji su već bili grešnici. Njima je trebao Zakon da im donese spoznaju grijeha, ali više od toga trebali su Spasitelja da ih izbavi od kazne i moći grijeha.

7,13 **To dobro** odnosi se na Zakon, kako je izričito i navedeno u prethodnom stihu. Pavao postavlja pitanje: "Zar mi je Zakon **postao smrt**?" što znači: "Je li Zakon postao krivac time što osuđuje Pavla (i sve

nas ostale) na smrt?" Naravno, odgovor je: "Nipošto!" *Grijež* je krivac: Zakon nije započeo grijeh, nego je razotkrio grijeh u svoj njegovoj grešnosti. "Jer po Zakonu – samo spoznaja grijeha" (3,20b). Ali to nije sve! Kako se ponaša grešna ljudska narav kad joj Božji sveti zakon nešto zabranjuje? Odgovor je dobro znan. Ono što je do tada bila uspavana želja pretvara se u goruću strast! Tako je **grijež po zapovijedi postao neizmerno grešan**.

Izgleda kao da postoji protuslovlje između ovoga što Pavao kaže ovdje i u 7,10. Ondje veli kako je utvrdio da Zakon donosi smrt; ovdje pak poriče da mu je Zakon postao smrt. Rješenje je sljedeće: Zakon sâm po sebi ne može poboljšati staru narav niti pak učiniti da ona griješi. On prikazuje grijeh jednako kao što toploplomer prikazuje temperaturu. Ali Zakon ne može *upravljati* grijehom onako kao što termostat upravlja temperaturom.

Događa se sljedeće: ljudska pala narav nagonski želi činiti ono što je zabranjeno. Stoga koristi Zakon kako bi razbudila inače uspavane strasti u grešnikovu životu. Što više čovjek pokušava, to mu je gore: sve dok na posljetku ne završi u očajnoj beznadnosti. Tako se grijeh koristi Zakonom kako bi u čovjeku usmrtio svaku nadu u poboljšanje, a on uvidi prekomjernu grešnost svoje stare naravi kako je još nikad nije vidio.

7,14 Sve do ove točke apostol je opisivao negdašnje iskustvo iz svog života, naime, potresnu krizu izazvanu djelovanjem Zakona kad je bio izložen dubokom uvjerenju u svoju grešnost.

Sada prelazi u sadašnjost kako bi opisao iskustvo koje je imao otkad je rođen nanovo, naime, sukob između dvije naravi i nemogućnost izbavljenja svojom snagom od snage urođenog grijeha. Pavao priznaje da je **Zakon duhovan**, to jest, svet u samome sebi i kad je primijenjen za ljudsku duhovnu dobrobit. Ali shvaća i da je tjelesan jer ne donosi pobjedu nad snagom urođenog grijeha u njegovom životu. On je prodan

pod grijeh. Osjeća da je prodan kao rob, a grijeh mu je gospodar.

7,15 Sada apostol opisuje borbu koja se vodi u vjerniku koji ne zna za istinu da je poistovjećen s Kristom u smrti i uskrsnuću. To je sukob između dviju naravi u osobi koja se u potrazi za svetošću penje na brdo Sinaj. Harry Foster objašnjava:

To je čovjek koji pokušava doseći svetost osobnim naprezanjem boreći se svom svojom snagom kako bi ispunio Božje "svete, i pravedne, i dobre" zapovijedi (st. 12), jedino da bi otkrio kako njegovo stanje postaje to gore što više se bori. To je izgubljena bitka; a nije ni čudo, pala ljudska narav nema snage da pobijedi grijeh i živi u svetosti.²⁵

Zapazite prevladavanje zamjenicâ za prvu osobu jednine – ja, mene, moj, ja sâm; one se u stihovima 9-25 pojavljuju četrdesetak puta. Oni koji prolaze to iskustvo iz Rimljanima 7, kao da su uzeli preveliku dozu "vitamina JA". Takvi su do srži skloni samopromatranju i traženju pobjede u samome sebi – a tu je nije moguće naći.

Na žalost, većina suvremenih kršćanskih savjetnika usredotočuje pažnju onih koje savjetuju na njih same i tako, umjesto da ga riješi, još povećava problem. Ljudi trebaju znati da su umrli s Kristom i uskrsnuli s njime kako bi hodali u novini života. Tada će "tijelo", umjesto da ga pokušavaju poboljšati, predati u Isusov grob.

Opisujući tu borbu između dvije naravi Pavao kaže: "ne razumijem što činim." On je podvojena ličnost, kao Dr. Jekyll i Mr. Hyde. Nalazi da je uvučen u ono što ne želi činiti i da provodi ono što mrzi.

7,16 Čineći tako djela koja njegovo uvjerenje osuđuje, on se **slaže sa Zakonom** protiv sebe samoga jer ih i Zakon osuđuje. Tako se on iznutra slaže da je Zakon dobar.

7,17 To dovodi do zaključka da optuženik nije novi čovjek u Kristu nego u njemu i dalje živi grešna, pokvarena narav. Ali tu moramo biti oprezni. Ne smijemo ispričavati svoje grijehe svaljujući krivicu na **grieh** koji prebiva u nama. *Mi* smo odgovorni za ono što činimo i ne bismo trebali upotrebljavati ovaj stih za otklanjanje

odgovornosti. Sve što Pavao ovdje čini jest utvrđivanje što je izvor njegova grešnog ponašanja, a ne ispričavanje istoga.

7,18 Ne možemo napredovati u svetosti sve dok ne naučimo ono što je Pavao naučio ovdje – **da u meni, to jest, u mojem tijelu, ništa dobro ne prebiva**. "Tijelo" ovdje predstavlja zlu, iskvarenu narav koja je baštinjena od Adama i koja je još uvijek u svakom vjerniku. "Tijelo" je izvor svakog zlog djela kojeg netko čini. U njemu nema ničeg dobrog.

Kad to naučimo, to nas oslobađa toga da tražimo nešto dobro u staroj naravi. Oslobađa nas da se ne razočaramo kad u njoj ne nađemo ništa dobro i oslobađa nas od bavljenja samim sobom. Nema pobjede u samopromatranju. Kao što je pobožni Škot Robert Murray McCheyne rekao, za svaki pogled na sebe trebamo deset puta pogledati na Krista.

Kako bi potvrdio beznadnost tijela, apostol jadikuje da, premda ima želju činiti što je pravo, nema u sebi sredstva kojima bi tu želju sproveo u djelo. Problem je, naravno, taj da on baca sidro u čamac.

7,19 I tako sukob između dviju naravi i dalje bjesni. Za sebe nalazi da ne čini **dobro** koje bi htio činiti, nego umjesto toga čini **zlo** koje mu je odvratno. On je zapravo pun protuslovlja i suprotnosti.

7,20 Ovaj bismo stih mogli ovako dopuniti: "**Ali ako (stara narav) činim ono što ne bih htio (nova narav), više to ne činim ja (osoba), nego grijeh što prebiva u meni.**" Neka ponovno bude jasno da se Pavao ne ispričava niti izbjegava odgovornost. On jednostavno zaključuje kako nije pronašao izbavljenje od moći grijeha koji u njemu prebiva, i da kad griješi to nije u skladu sa željama novoga čovjeka.

7,21 On u svom životu nalazi na djelu načelo ili zakon koji čini da sve njegove dobre namjere završe neuspjehom. Kad želi činiti ono što je ispravno, završava u grijehu.

7,22 Što se tiče njegove nove naravi, on uživa u **Zakonu Božjem**. On zna da je Za-

kon svet i da je izraz Božje volje; a on želi činiti Božju volju.

7,23 Ali u svom životu vidi na djelu protivno načelo koje se opire novoj naravi i čini ga zarobljenikom **grijeha** koji u njemu prebiva. George Cutting piše:

Njegovu nutarnjem čovjeku, premda u njemu uživa, Zakon ne daje nikakvu snagu. Drugim riječima, pokušava ostvariti ono što je Bog proglasio krajnje nemogućim, naime, da tijelo podloži Božjem svetom zakonu. On nalazi da tijelo misli na tjelesne stvari i da je neprijatelj Božjem zakonu kao i samom Bogu.²⁶

7,24 Sada slijedi poznati Pavlov izražajni uzdah. Osjeća se kao da mu je na leđa pričvršćeno neko tijelo koje se raspada. U svom jađu priznaje da se ne može osloboditi tog odvratnog i odbojnog ropstva. Mora primiti pomoć iz vanjskog izvora.

7,25 Izliće zahvaljivanja kojim započinje ovaj stih moguće je shvatiti na najmanje dva načina. Može značiti: "**Zahvaljujem Bogu** što izbavljenje dolazi **po Isusu Kristu Gospodinu našem**"; ili pak je to rečenica kojom Pavao **po Gospodinu Isusu** zahvaljuje **Bogu** što više nije jadnik (kao u prethodnom stilu).

J. Duh Sveti kao snaga svetog življenja (pogl. 8)

Tema o Duhu Svetom se nastavlja. U šestom poglavlju Pavao je odgovorio na pitanje: "Dopušta li naučavanje evanđelja (spasenje samo vjerom) ili čak potiče grešno življenje?" U sedmom poglavlju suočili smo se s pitanjem: "Govori li evanđelje kršćanima da drže Zakon kako bi živjeli u svetosti?" Sada je pitanje: *Kako je kršćanin osposobljen živjeti svetim životom?*

Odmah moramo primijetiti da osobne zamjenke koje su bile tako česte u 7. poglavlju uvelike nestaju te počinje prevladavati Osoba Duha Svetoga. To je važan ključ za razumijevanje ovoga poglavlja. Pobjeda nije u nama samima, nego u Duhu Svetom koji prebiva u nama. A. J. Gordon spominje sedam pomoći Duha: sloboda u služenju (st. 2), snaga za služenje (st. 11),

pobjeda nad grijehom (st. 13), vodstvo u služenju (st. 14), svjedočanstvo djece Božje (st. 16), pomaganje u služenju (st. 26) i pomaganje u molitvi (st. 26).

8,1 Iz doline očaja i poraza apostol se sada penje na vrhunce s pobjedničkim poklikom: "**Sada dakle nema osude onima koji su u Kristu Isusu!**" To se može shvatiti na dva načina.

Prvo: što se tiče našega grijeha, više nema božanske osude jer smo u Kristu. Osuda je postojala sve dok smo bili u svom prvom predstojniku, Adamu. Ali sada smo u Kristu i stoga slobodni od prokletstva kao i on. Zato možemo baciti izazov:

Uzmi najprije mog blaženog Spasitelja,
Uzmi ga iz Božjeg poštovanja;
Dokaži da Isus nosi mrlju grijeha,
onda kaži meni da nisam čist.

W. N. Tomkins

Ali to može značiti da nema ni potrebe za samoosuđivanjem kakvo Pavao opisuje u 7. pogl. Kroz iskustvo opisano u tom poglavlju – nesposobnost da vlastitim naporima ispunimo zahtjeve Zakona – možemo proći, ali ne trebamo tamo ostati. Stih 2 objašnjava zbog čega više **nema osude**.²⁷

8,2 Zakon Duha života u Kristu Isusu oslobodio nas je zakona grijeha i smrti. To su dva suprotna zakona ili načela. Za Duha Svetog svojstveno je da osposobi vjernike za sveto življenje. Usađenom grijehu svojstveno je načelo da odvuče nekoga dolje u smrt. To je poput zakona sile teže. Kad baciš loptu u vis, vraća se dolje jer je teža od zraka kojeg istiskuje. Živa ptica je također teža od zraka kojeg istiskuje, ali kad je baciš u zrak ona odleti dalje. Zakon života u ptici nadvladava zakon sile teže. Tako i Duh Sveti snabdijeva snagom uskrslu život Gospodina Isusa čineći vjernika slobodnim **od zakona grijeha i smrti**.

8,3 Zakon nikada ne može postići da ljudi ispune njegove svete zahtjeve, ali je milost uspjela tamo gdje Zakon nije. Pogledajmo kako!

Zakon nije mogao proizvesti sveto življenje jer je bio **oslabljen zbog tijela**. Problem nije bio u Zakonu, nego u paloj ljudskoj naravi. Zakon je govorio ljudima koji su već bili grešnici i koji nisu imali snage pokoravati mu se. Ali nastupio je **Bog poslavši Sina svoga u obličju grešnog tijela**. Budite osobito pozorni pa zapazite da Gospodin Isus nije došao u grešnom tijelu, nego u **"obličju" grešnog tijela**. On nije sagriješio (1 Pt 2,22), nije poznavao grijeh (2 Kor 5,21) i u njemu nije bilo grijeha (1 Iv 3,5). Ali dolaskom na svijet u ljudskom obličju On je predstavljao grešno čovječanstvo. Kao žrtvu za grijeh, Krist je **osudio grijeh u tijelu**. Nije umro samo za grijeha koje činimo (1 Pt 3,18), nego i za našu grešnu narav. Drugim riječima, umro je i za ono što *jesmo* i za ono što *smo učinili*. Učinivši to, **osudio je grijeh u tijelu**. Nikada nije rečeno da nam je oprostena naša grešna narav; ona je osuđena. Oprošteni su grijesi koje smo *počinili*.

8,4 Sada treba da se pravednost Zakona ispuni u nama koji ne živimo po tijelu nego po Duhu. Kad Duhu Svetom predamo upravljanje našim životima on nam daje snagu da ljubimo Boga i svog bližnjega a to je, u stvari, sve što Zakon zahtijeva.

U ova prva četiri stiha apostol je skupio niti svojih tvrdnji iz Rim 5,12 do 7,25. U 5,12-21 govorio je o predstojništvu Adama i Krista. Sada u 8,1 pokazuje kako je osuda koju smo baštinili zbog naše poistovjećenosti s Adamom uklonjena našim poistovjećivanjem s Kristom. U poglavlju 6 i 7 govorio je o strašnom problemu grijeha u naravi. Sada pobjednički proglašava da nas je Duhov zakon života u Kristu Isusu oslobodio od zakona grijeha i smrti. U 7. je poglavlju iznesen sav problem Zakona. Sada saznajemo da je Duhom upravljani život zadovoljio sve zahtjeve Zakona.

8,5 Oni koji su po tijelu – to jest neobraćeni – brinu za ono što je od tijela. Pokoravaju se poticajima tijela. Žive kako bi udovoljavali željama iskvarene naravi.

Brinu za tijelo koje će se uskoro ionako vratiti u prah.

Oni koji žive po Duhu – to jest pravi vjernici – nadilaze "meso i krv" te žive za ono što je vječno. Oni se bave Božjom riječju, molitvom, štovanjem i kršćanskim služenjem.

8,6 Težnja tjelesnom – to jest, mentalna sklonost pale naravi – **jest smrt**. To je smrt i što se tiče trenutnog uživanja i konačne sudbine. U sebi sadrži sav potencijal smrti, jednako kao i prevelika količina otrova.

Ali **težnja** duhovnom jest **život i mir**. Duh Božji je jamac života, i to pravoga: mira s Bogom i života spokojstva.

8,7 Namisao tijela jest smrt jer je **neprijateljstvo prema Bogu**. Grešnik je pobunjenik protiv Boga i u djelatnom je neprijateljstvu prema njemu. Treba li za to neki dokaz, nalazimo ga najjasnije prikazanog u raspeću Gospodina Isusa Krista. Tijelo se u svojim nakanama **ne podvrgava Zakonu Božjem**. Ono želi provoditi svoju volju. Želi biti samo sebi gospodar i ne podvrgavati se Njegovoj vlasti. Narav tijela je takva da se ne može podložiti Božjem zakonu. Nije samo *sklonost* ono što mu nedostaje, nego i *snaga*. Tijelo je mrtvo u odnosu na Boga.

8,8 Stoga ne iznenađuje da **oni koji su u tijelu ne mogu ugoditi Bogu**. Razmislite o tome! Ne postoji ništa što bi nespasena osoba mogla učiniti kako bi **ugodila Bogu** – ni dobra djela, ni religijski obredi: apokaltu ništa. Ona najprije mora priznati da je grešna pa primiti Krista odlučnim činom vjere. Tek tada može zadobiti Božje odobravanje.

8,9 Kad se neka osoba nanovo rodi, **više nije u tijelu nego u Duhu**. Takav živi u drugačijem okruženju. Kao što riba živi u vodi a čovjek na zraku, tako vjernik živi u Duhu. I ne samo da on živi u Duhu, nego i Duh živi u njemu. U stvari, ako u njemu ne stanuje Duh Kristov, on ne pripada Kristu. Premda je pitanje je li spomenuti **Duh Kristov** isto što i Duh Sveti, pretpostavka da jest najbolje se uklapa u kontekst.

8,10 Po službi Duha, Krist je doista u vjerniku. Prekrasno je pomisliti da Gospodin života i slave prebiva u našim tijelima, osobito kad se sjetimo da su ta tijela **zbog grijeha** podložna smrti. Netko bi mogao reći da još nisu mrtva kao što to kaže ovaj stih. Nisu, ali sile smrti već djeluju u njima i neizostavno će umrijeti ako se Gospodin u međuvremenu ne vrati.

Za razliku od tijela, **duh²⁸ je život zbog pravednosti**. Premda je jednom bio mrtav u odnosu na Boga, oživljen je po pravednom djelu Gospodina Isusa Krista u njegovoj smrti i uskrsnuću, i zbog toga što nam je uračunata pravednost Božja.

8,11 Podsjećanje da je tijelo još uvijek podložno smrti ne treba nas uznemiriti ni baciti u očaj. Činjenica da Duh Sveti nastanjuje naša tijela jamči da će, jednako kao što je **uskrisio Krista od mrtvih**, i našim smrtnim tijelima dati život. To će biti posljednji čin našeg otkupljenja – kad nam tijela budu proslavljena kao što je proslavljeno i Spasiteljevo slavno tijelo.

8,12 Što zaključujemo sada kad uviđamo snažnu suprotnost između tijela i Duha? Nismo dužni **tijelu** da bismo **živjeli po njegovim naredbama**. Stara, zla i iskvarena narav nije bila ništa drugo doli teret. Nikada nam nije donijela nimalo dobra. Da nas Krist nije spasio, tijelo bi nas odvuklo u najdublje, najmračnije i najvrelije mjesto u paklu. Zašto bismo se onda osjećali obvezni prema takvom neprijatelju?

8,13 Oni što **žive po tijelu** moraju **umrijeti**, ne samo tjelesnom nego i vječnom smrću. **Živjeti po tijelu** jest biti nespašen, što je jasno prikazano u 8,4 i 5. Ali zašto Pavao govori onima koji već jesu kršćani? Želi li reći da bi neki od njih mogli propasti? Ne, nego apostol često u svoja pisma uključuje riječi upozorenja i samoispitivanja shvaćajući da bi u svakoj zajednici moglo biti takvih koji se nikada nisu uistinu nanovo rodili.

Ostatak ovog stiha opisuje nam značajku istinskih vjernika. Sposobnošću koju daje **Duh Sveti** oni su **usmrtili djela tije-**

la. Već sada uživaju vječni život, i ući će u nj u njegovoj punini kad odu sa Zemlje.

8,14 Drugi način da se opiše prave vjernike jest reći da njih **vodi Duh Božji**. Pavao ovdje ne govori o spektakularnim slučajevima božanskog vodstva u životima poznatih kršćana. Ne, on govori o onom što je istina za sve sinove Božje – naime, da ih **vodi Duh Božji**. Nije tu u pitanju stupanj do kojeg su se predali Svetom Duhu, nego odnos koji nastaje u trenutku obraćenja.

Sinovstvo podrazumijeva prihvaćanje u Božju obitelj zajedno sa svim povlasticama i odgovornošću koje ima odraslo djetete. Novoobraćenik ne treba čekati određeno vrijeme prije negoli će moći ući u svoju duhovnu baštinu; to se zbiva u trenutku njegova obraćenja i važi za sve vjernike, muškarce i žene, mladiće i djevojke.

8,15 Oni što žive pod Zakonom poput male su djece; šepure se kao da su sluge i žive u sjeni straha od kazne. Ali kad se netko nanovo rodi, ne rađa se u služinski položaj. On nije uveden u Božje domaćinstvo kao rob. On prima **Duha posinjenja**; to jest, uvršten je u Božju obitelj kao odrasli sin. S istinskim duhovnim nagonom on gleda na Boga i kliče mu: **“Abba! Oče!”** **Abba** je aramejska riječ koja prijevodom mnogo gubi. Inače je to prisni oblik riječi *otac* – primjerice, “tata” ili “tatica”. I dok se mi u našem jeziku oklijevamo obraćati Bogu tako prisnim nazivima, ostaje istina da je On koji je beskrajno visoko, istodobno i tako prisno blizu.

Izraz **Duh²⁹ posinjenja** mogao bi se odnositi na Duha Svetoga kao Onoga koji vjernika čini svjesnim njegova osobitog sinovskog dostojanstva; ili pak može značiti ostvarenje ili stav posinjenja nasuprot **duhu robovanja**.

Posinjenje se u Rimljanima rabi na tri različita načina. Ovdje se odnosi na svjesnost o sinovstvu koje Duh Sveti proizvodi u životu vjernika. U Rim 8,23 *iščekuje* se trenutak kada će tijelo vjernika biti otkupljeno, to jest, proslavljeno. U 9,4 se

gleda unatrag na vrijeme kad je Bog odredio Izraela za svojega sina (Izl 4,22).

U Gal 4,5 i Ef 1,5 ta riječ znači "postaviti za sina", što je čin kojim se sve vjernike prima kao zrele, odrasle sinove sa svim povlasticama i odgovornošću sinovstva. Svaki je vjernik dijete Božje jer je rođen u obitelji u kojoj je Bog otac. Ali svaki je vjernik i sin – u osobitom je odnosu koji sobom nosi povlastice što krase onoga koji je dosegnuo zrelost muževnog doba.

U Novom zavjetu **posinjenje nikada** ne znači ono što to znači u našem društvu – uzeti dijete drugih roditelja i posvojiti ga.

8,16 U nanovorođenom vjerniku postoji duhovni nagon po kojemu zna da je sin Božji. **Duh Sveti** mu govori da je tako. sâm Duh svjedoči zajedno s vjernikovim duhom da je član Božje obitelji. On to prvenstveno čini kroz Božju riječ. Kad kršćanin čita Bibliju, Duh mu potvrđuje istinu da je sada, budući da se pouzdao u Spasitelja, dijete Božje.

8,17 Članstvo u Božjoj obitelji donosi povlastice od kojih um zadrhti. Sva su Božja djeca **Božji baštinici**. Baštinik, naravno, baštini ili nasljeđuje očev imetak. Na to se ovdje upravo i misli. Sve što ima Otac, naše je. Zasad još nismo došli u posjed i uživanje svega toga, ali ništa nas ne može spriječiti da to ne učinimo u budućnosti. Mi smo i **subaštinici Kristovi**. Kad se On vrati preuzeti žezlo vječne vladavine, mi ćemo s Njime dijeliti pravo na vlašništvo sveg Očevog bogatstva.

Kad Pavao dodaje "ako doista zajedno **trpimo – da zajedno budemo i proslavljeni**", on ne proglašava junačko trpljenje uvjetom spasenja. Ne opisuje ni neku elitnu skupinu pobjednika koji su podnijeli goleme nedaće. Umjesto toga on sve kršćane vidi kao supatnike i kao **proslavljene zajedno s Kristom**. "Ako" je istoznačnica od "budući da". Naravno, neki trpe više od drugih za Kristovu stvar i to će donijeti različite stupnjeve nagrade i slave. Ali svi koji Isusa priznaju kao Gospodina i Spasitelja izlažu se neprijateljstvu svijeta zajed-

no sa svom sramotom i klevetama koje to neprijateljstvo prate.

8,18 Najveća sramota koju na Zemlji možemo podnijeti za Krista bit će obična sitnica kad nas on prozove i javno pohvali pred nebeskim vojskama. Čak i bolne muke mučenikâ izgledat će poput uboda trnom kad Spasitelj njihova čela uresi krnom života. Na drugim mjestima Pavao o našim sadašnjim nevoljama govori kao o laganom trpljenju koje je samo za trenutak, ali slavi pripisuje izvanrednu i vječnu težinu (2 Kor 4,17). Kad god opisuje buduću slavu, izgleda kao da mu se riječi povijaju pod težinom te predodžbe.³⁰ Kad bismo mogli shvatiti **slavu** koja će biti naša, **patnje** koje uz put doživljavamo smatrali bismo neznatnima!

8,19 Sada na smjeli način Pavao posobljuje cjelokupno **Stvorenje** koje prikazuje kako sa **žudnjom iščekuje** vrijeme kad ćemo zapanjenom svijetu biti otkriveni kao **sinovi Božji**. To će se zbiti kad se Gospodin Isus vrati vladati – i mi s Njim.

Mi već jesmo **sinovi Božji** ali nas svijet kao takve ne prepoznaje niti nas cijeni. Pa ipak, svijet iščekuje bolje dane; dane koji ne mogu doći sve dok se Kralj ne vrati zavladati sa svojim svetima. "Cjelokupno je Stvorenje na prstima kako bi ugledalo prekrasan prizor sinova Božjih kako dolaze na svoje" (JBP).

8,20 Kad je Adam sagriješio njegov pristup nije utjecao samo na čovječanstvo nego i na **cjelokupno Stvorenje**, na živo i neživo. Tlo je proketo. Mnoge divlje životinje ugibaju nasilnom smrću. Bolesti zahvaćaju ptice i životinje, ribe i zmije. Čovjekov grijeh odaslao je udarne valove kroz sve što je stvoreno.

Zbog toga je, objašnjava Pavao, **Stvorenje podvrgnuto ispraznosti, potištenosti i neredu; ne po vlastitom izboru nego po odluci Božjoj**, i to zbog nepokornosti čovjekovog prvog predstojnika.

Izraz "u nadi" na svršetku 20. stiha mogao bi se povezati s idućim stihom: "u nadi da će i samo Stvorenje biti oslobođeno".

8,21 Stvorenje gleda unatrag na savršene uvjete koji su vladali u Edenu a potom promatra pustoš koja je nastala dolaskom grijeha. No uvijek je postojala nada povratka u stanje bezbrižnosti kad će i **samo Stvorenje biti oslobođeno od robovanja pokvarljivosti** kako bi uživalo u slobodi zlatnog doba kada ćemo se mi kao Božja djeca objaviti u slavi.

8,22 Mi živimo u svijetu uzdisanja, jecanja i patnje. Cjelokupno **Stvorenje zajedno uzdiše** i trpi bolove poput porođajnih. Glazba prirode je sumorna. Zemlju udaraju elementarne nepogode. Zlokoban utjecaj smrti je na svakom živom biću.

8,23 Vjernici nisu od toga izuzeti. Premda imaju **prvine Duha**, jamstvo svog izbavljenja, oni ipak **uzdišu** za tim slavnim danom. **Sâm Duh Sveti je prvina**. Kao što je šaka žita koje dozrijeva zalag da dolazi žetva, tako je i Duh Sveti zalag ili jamstvo da će sva baština biti naša.

On je osobito jamstvo **posinjenja – otkupljenja tijela** (Ef 1,14). Na neki način mi smo već posvojeni, to jest pridruženi Božjoj obitelji kao sinovi. Ali u punijem smislu, naše će **posinjenje** biti potpuno kad dobijemo proslavljena tijela. O tome se govori kao o **otkupljenju našega tijela**. Naši su duhovi i duše već otkupljeni, no tijela će nam biti otkupljena u doba Uznesenja (1 Sol 4,13-18).

8,24 **Spašeni smo u nadi**. U trenutku obraćenja nismo primili sve dobrobiti našeg spasenja. Od početka obraćenja iščekujemo potpuno i konačno izbavljenje od grijeha, patnje, bolesti i smrti. Da smo već ranije primili te blagoslove, ne bismo im se nadali. Nadamo se samo onome što je u budućnosti.

8,25 Naša nada u izbavljenje od prisutnosti grijeha i njegova pogubnog djelovanja temelji se na Božjem obećanju pa je stoga izvjesno kao da smo ga već primili. **Stoga to strpljivo iščekujemo**.

8,26 Jednako kao što nas ta veličanstvena nada održava, i **Duh nas održava u našoj slabosti**. Često smo zbunjeni u svom

molitvenom životu. **Ne znamo kako moliti** to što trebamo. Molimo sebično, glupo i uskogrudno. Ali Duh ponovno dolazi k nama da bi nam pomogao u našoj slabosti posredujući **za nas neopisivim uzdasima**.

U ovom je stihu Duh taj koji uzdiše a ne mi, premda je to istina i za nas.

Tu smo suočeni s tajnom. Mi zavirujemo u nevidljivo, u duhovno područje gdje u našu korist djeluje velika Osoba i goleme sile. I premda sve to ne možemo shvatiti, možemo crpsti beskrajno ohrabrenje iz činjenice da uzdisanje ponekad može biti najduhovnija molitva.

8,27 Ali ako Bog **istražuje srca ljudi**, On može tumačiti i **misao Duha** – iako se ta misao izražava samo uzdasima. Najvažnije je što su molitve Svetog Duha za nas uvijek **po volji Božjoj**. Budući da su uvijek u skladu s Božjom voljom, uvijek su za naše dobro. To, kao što otkriva sljedeći stih, objašnjava mnogo toga.

8,28 Bog čini da **sve ide na dobro onima koji ga ljube, onima koji su pozvani njegovom odlukom**.

No ne izgleda uvijek tako! Ponekad kad nam netko slomi srce, kad doživimo tragediju, razočaranje, potištenost ili bolan gubitak, pitamo se kakvo dobro može proizići iz toga. Ali idući stih daje odgovor: što god Bog dopusti da dođe u naše živote, namijenjeno je da nas preobrazi u sliku njegovog Sina. Kad to uvidimo, nestaje upitnik iz naših molitava. Našim životima ne upravljaju neosobne sile kao što su slučaj, sreća ili sudbina, nego naš prekrasni osobni Gospodin koji je “preljubazan da bi bio bez obzira i premudar da bi pogriješio”.

8,29 Sada Pavao skicira veličanstveni božanski plan određen da mnoge sinove dovede k slavi. Kao prvo, Bog nas je **predvidio** (pred-znao) još u vječnosti. To nije bilo obično znanje uma. Što se tiče znanja, on je znao za **svakoga** tko će se ikad roditi. Ali to što je **predvidio** uključivalo je samo one koje je **predodredio** (predestinirao) **da budu suobličeni slici Sina njegova**. Tako je to znanje bilo sa svrhom koja nika-

da ne može razočarati. Nije dovoljno reći da je Bog **predodredio** one za koje je shvatio da će se jednoga dana pokajati i povjerovati. U stvari, njegovo predznanje osigurava konačno pokajanje i vjerovanje.

Nadasve zapanjujuća istina božanskog otkrivenja jest da će jednog dana bezbožni grešnici čudom milosti biti preobraženi u Kristovu sliku. Naravno, stvar nije u tome da ćemo jednom imati svojstva božanstva ili pak izgledom biti nalik Kristu, nego da ćemo *moralno* biti kao On – potpuno slobodni od grijeha – i imati proslavljena tijela kao i On.

U taj slavni dan **On** će biti **prvorođenac među mnogom braćom**. Ovdje **Prvorođenac** znači prvi po položaju ili časti. On neće biti Jedan od jednakih, nego Onaj koji ima uzvišen položaj i čast među svojom braćom i sestrama.

8,30 Svakoga koga je **predodredio** u vječnosti, Bog je i **pozvao** u vremenu. To ne znači da je takav samo čuo evanđelje, nego da mu se i odazvao. Poziv je, dakle, djelotvoran. Svi smo pozvani; to je općenit (i djelotvoran) Božji poziv, ali samo se nekolicina odazvala; to je djelotvoran Božji poziv koji dovodi do obraćenja.

Sve koji su se odazvali Bog je **opravdao**, to jest dao im je potpuno pravedni položaj pred sobom. Oni su po Kristovim zaslugama zaodjenući Božjom pravednošću i time podobni za Gospodinovu nazočnost.

Koje je opravdao, one je i proslavio. U stvari, mi *za sada nismo* proslavljeni, ali je to tako izvjesno da Bog opisujući to koristi prošlo glagolsko vrijeme. Možemo biti sigurni u to proslavljeno stanje kao da smo ga već doživjeli!

Ovo je jedan od najvažnijih odjeljaka Novog zavjeta o vječnoj sigurnosti vjernika. Od svakog milijuna ljudi za koje je Bog znao unaprijed i **predvidio** ih, svaki će od njih biti **pozvan, opravdan i proslavljen**. Nitko neće nedostajati! (Usporedi to sa "svi" u Iv 6,37.)

8,31 Kad promotrimo te neslomljive karike u zlatnom lancu otkupljenja, nameće

se neminovni zaključak: **Ako je Bog za nas**, s time da nas je izdvojio za sebe, tada nitko ne može uspjeti **protiv nas**?³¹ Ako Svemoćni radi za nas, nikakva slabija sila ne može nadvladati njegov plan,

8,32 On koji ni vlastitoga Sina nije poštedio, nego ga je predao za sve nas. Kojih li čudesnih riječi! Nikada ne smijemo dopustiti da nam prisnost s njima zamagli njihov sjaj ili im umanjimo snagu da nas nadahnjuju na štovanje. Kad je nastala potreba da se svijet izgubljenih ljudi spasi bezgrešnim Zamjenikom, veliki Bog svemira nije za sebe zadržao to najbolje Blago svojega srca, nego ga je prepustio smrti, sramoti i propasti – za nas.

Logični zaključak koji iz toga proizlazi neoboriv je. Ako nam je Bog već dao najveći dar, ima li ikakav manji dar koji nam neće dati? Ako je već platio najvišu cijenu, hoće li oklijevati platiti ikakvu nižu cijenu? Ako je otišao tako daleko da nam pribavi spasenje, hoće li nas ikada napustiti? – **Kako nam onda s Njime neće sve darovati?**

"Dok nevjera govori: 'Kako će?' " – rekao je Mackintosh – "govor vjere je: 'Kako neće?'"³²

8,33 Još smo uvijek u sudnici, ali je sada nastupila značajna promjena. Dok opravdani grešnik stoji kraj optuženičke klupe, upućen je poziv optužiteljima da pristupe. – Ali nema nikoga! – **Kako je to moguće?** – Ako je Bog već opravdao svoje izabranike, **tko ih može optužiti?**

Uvelike ćemo pojasniti tvrdnju ovog idućeg stiha dodamo li prije svakog odgovora riječi "nitko, jer". Tako bi taj stih izgledao ovako: **Tko će optužiti izabranike Božje? Nitko, jer Bog opravdava**. Ne dodamo li te riječi moglo bi izgledati kao da će Bog optužiti svoje izabranike, a upravo to Pavao poriče!

8,34 Još se jedan izazov javlja! Ima li koga tko osuđuje? **Nitko, jer je Krist umro za optuženika**, uskrsnuo je od mrtvih i sada je **zdesna Bogu** gdje za nj posreduje. Ako Gospodin Isus kome je predan sav

sud ne osuđuje optuženika nego radije moli za njega, tada nema nikog drugog tko bi imao valjan razlog da ga osudi.

8,35 Sada vjera trpi posljednji izazov: ima li koga tko može odvojiti opravdanu osobu od ljubavi Kristove? Preispitana je svaka neprijateljska okolnost koja uspješno odvaja od Boga u drugim područjima ljudskog života, ali ništa nije pronađeno. Ni mlatilo **nevolje** sa svojim upornim satiranjem, **tjeskobom** i mučenjem; ni zvijer strepnje koja donosi krajnju bol umu i tijelu; ni okrutnost **progona** što donosi patnju i smrt onima koji se usuđuju biti drugačiji; ni stravičan spektar gladi: mučenje, iscrpljenost i postajanje kosturom; ni **golotinja** praćena oskudicom, lošim izgledom i nezaštićenošću: ni **pogibao**: prijetnja trenutnom i stravičnom opasnošću; ni **mač**, to jest okrutna i tegobna smrt.

8,36 Kad bi bilo što od spomenutog moglo odvojiti vjernika od ljubavi Kristove, tada bi pogubno odvojenje nastalo već davno prije jer je život kršćanina život smrti. To je ono što psalmist misli kad kaže da nas zbog naše poistovjećenosti s Gospodinom **ubijaju cijeli dan** i da smo kao **ovce** osuđene na **klanje** (Ps 44,22).

8,37 Umjesto da odvoji od Kristove ljubavi, sve nas to samo dovodi bliže Njemu. Mi nismo samo **pobjednici**, već **više nego pobjednici**.³³ I ne samo da pobjeđujemo te goleme sile nego, čineći to, donosimo slavu Bogu, blagoslov drugima i dobro sebi samima. Od svojih neprijatelja činimo robove, a od prepreka putove.

Ali sve to nije našom snagom, nego jedino **po Onomu koji nas je uzljubio**. Jedino Kristova snaga može izvesti ugodu iz gorčine, snagu iz slabosti, pobjedu iz poraza i blagoslov iz teške boli.

8,38 Apostol nije završio svoje razmatranje. On temeljito pretražuje univerzum ne bi li pronašao nešto što bi nas možda moglo odvojiti od Božje ljubavi, i tada odbacuje jednu po jednu mogućnost:

ni smrt sa svim svojim strahotama;

ni život sa svim svojim dražima;

ni anđeli, **ni vlasti** svojom nadnaravnom snagom i znanjem;

ni sile ljudskih tlačitelja ili anđeoskih protivnika;

ni ovo sadašnje što nas satire;

ni ono buduće što izaziva zle strepnje;

8,39 ni visina, **ni dubina**, to jest ono što je u području ove dimenzije i prostora a uključuje okultne sile.³⁴ I tada, kako bi bio siguran da ništa ne nedostaje, Pavao dodaje još:

niti ikoje drugo stvorenje.

Ishod Pavlova traganja jest da ne može pronaći ništa što bi nas moglo rastaviti od ljubavi Božje koja je u Kristu Isusu, Gospodinu našem.

Nije ni čudo da su te pobjedničke riječi bile poj onih koji su umirali mučeničkom smrću i ushićena pjesma onih koji su živjeli životom mučenika!

II. DISPENZACIJA: EVANĐELJE I IZRAEL (pogl. 9–11)

A. Izraelova prošlost (pogl. 9)

U poglavljima 9–11 čitamo o Pavlovu odgovoru zamišljenom židovskom prigovaratelju koji pita: *Zar evanđelje, obećavajući spasenje poganima kao i Židovima, hoće reći da je Bog ukinuo svoja obećanja svom zemaljskom narodu, Izraelu?* Pavlov odgovor obuhvaća Izraelovu prošlost (pogl. 9), njegovu sadašnjost (pogl. 10) i budućnost (pogl. 11).

Spomenuta poglavlja stavljaju velik naglasak na božansku suverenost i ljudsku odgovornost. Rimljanima 9 je jedno od ključnih poglavlja Biblije o Božjem suverenom izboru. Sljedeće poglavlje s jednakom snagom iznosi uravnoteženu istinu o ljudskoj odgovornosti.

BOŽANSKA SUVERENOST I LJUDSKA ODGOVORNOST

Kad kažemo da je Bog suveren, time mislimo da upravlja svime što postoji i čini što god mu se sviđa. Kad to kažemo ipak znamo da On, budući da je Bog, nikada

neće učiniti nešto pogrešno, nepravilno ili nepravedno. Stoga kad kažemo da je Bog suveren jednostavno dopuštamo Bogu da bude Bog. Ne trebamo se bojati te istine ili se za nju ispričavati. To je veličanstvena istina koja nas treba poticati na štovanje.

U svojoj suverenosti Bog je izabrao, tj., odredio neke osobe da mu pripadaju. Ali ista Biblija koja naučava božji suvereni odabir, naučava i ljudsku odgovornost. I dok je istina da Bog izabire ljude za spasenje, istina je i da oni konačnim činom volje moraju odabrati spasenje. Božansku stranu spasenja nalazimo u riječima: "Svi koje mi daje Otac doći će k meni", a ljudsku stranu u: "a onoga koji dođe nipošto neću izbaci van" (Iv 6,37). Mi se kao vjernici radujemo što nas je Krist izabrao prije utemeljenja svijeta (Ef 1,4), ali s pouzdanjem vjerujemo da vodu života može besplatno uzeti tko god hoće (Otk 22,17). D. L. Moody ovako je prikazao te dvije istine: Kad dođemo pred vrata spasenja, na njima pročitamo poziv "Tko god želi, neka dođe". Kad prođemo kroz njih, okrenemo se i na vratima ugledamo napisane riječi "Izabrani po Božjem predznanju". Tako se ljudi što dolaze pred vrata spasenja suočavaju s istinom o ljudskoj odgovornosti, a istina o suverenom izboru obiteljska je istina za one koji su već ušli.

Kako Bog može izabrati pojedince da mu pripadaju i istodobno nuditi spasenje svim ljudima posvuda? Kako da pomirimo te dvije istine? Činjenica je da ne možemo. Po ljudskom mišljenju, one su sukobljene. Ali Biblija naučava oba ta nauka i mi u njih trebamo vjerovati pomirivši se da sva teškoća nije u Božjem nego u našem umu. Te su istine poput dvije usporedne crte koje se spajaju samo u vječnosti.

Neki su pokušali pomiriti suvereno izabranje i ljudsku odgovornost rekavši da je Bog unaprijed znao koji će se ljudi pouzdati u Spasitelja pa je takve izabrao za spasenje. To mišljenje temelje na Rim 8,29 ("koje je predvidio, one je i predodredio") i 1 Pt 1,2 ("izabranima predznanjem Boga

Oca"). Ali to zanemaruje činjenicu da je Božje predznanje *presudno*. Nije samo da on *zna* unaprijed tko će se pouzdati u Spasitelja, nego on *unaprijed određuje* ishod privlačeći k sebi određene pojedince.

Premda Bog izabire neke ljude da se spase, on nikada ne izabire nekoga da bi bio proklet. Drugim riječima, premda Biblija naučava izabranje, nigdje ne naučava božansko odbacivanje. Ali netko bi mogao reći: "Ako Bog neke izabire za blagoslov, tada one druge nužno izabire za propast." Ali to nije istina! Sav je ljudski rod osuđen na propast zbog vlastitog grijeha a ne proizvoljnom Božjom odlukom. Kad bi Bog dopustio da svi odu u pakao, a mogao bi s pravom to učiniti, ljudi bi dobili upravo što su zaslužili. Pitanje je: "Ima li suvereni Bog pravo prignuti se i izabrati šačicu inače prokletih ljudi da budu Nevjesta njegovom Sinu?" Odgovor je: "Njavno da ima!" Sve se zapravo svodi na ovo: ako su ljudi izgubljeni to je zbog njihovog grijeha i pobune; ako su neki spašeni to je zbog Božje suverene milosti izabranja.

Spašenom čovjeku tema Božjeg suverelog izbora treba biti uzrokom neprestanog divljenja. Vjernik ide naokolo i nailazi na ljude bolje naravi, bolje osobnosti i boljeg ponašanja od svog pa se upita: "Zašto je Gospodin izabrao baš mene?"

Zašto sam ja čuo tvoj glas
i ušao dok još ima mjesta,
kad tisuće nevaljalo biraju
i radije će umrijeti negoli doći?

Isaac Watts

Nespašeni ne bi trebali uzimati istinu o izabranju kao ispriku za svoju nevjeru. Ne mogu reći: "Ne mogu ništa ako nisam izabran." Jedini način kako mogu doznati da su izabrani jest da se pokaju za svoje grijeha i prime Gospodina Isusa Krista kao svog Spasitelja (1 Sol 1,4-7).

Ne bi ni kršćani istinu o Izabranju smjeli uzimati kao izliku za nedostatak revnosti u naviještanju evanđelja. Ne smijemo reći: "Ako su izabrani ionako će biti spašeni." Samo Bog zna tko su spašeni. Nama je za-

povjedeno propovijedati evanđelje svemu svijetu jer je Božja ponuda spasenja poziv svim ljudima. Ljudi odbacuju evanđelje zbog okorjelosti svojih srdaca a ne zato što bi Božji sveopći poziv bio neiskren.

Dvije su opasnosti povezane s ovom temom koje bi trebalo izbjegavati. Prva je držati se samo jedne strane te istine, primjerice, vjerovati u Božji suvereni izbor i poricati ikakvu čovjeku odgovornost u odlučivanju glede svog spasenja. Druga je opasnost pre naglasiti jednu istinu na račun druge. Biblijski pristup jest – vjerovati u Božje suvereno izabranje i na isti način vjerovati u ljudsku odgovornost. Jedino na taj način možemo održati te doktrine u pravilnoj biblijskoj ravnoteži.

Vratimo se sada Rimljanima 9 i slijedimo apostola dok razvija tu temu.

9,1 Uporno tvrdeći da je spasenje za pogane jednako kao i za Židove, Pavao, što se tiče Izraela, odaje dojam da je izdajnik, prodana duša i otpadnik. Zato ovdje svečano se zaklinjući izražava svoju duboku odanost narodu Izraela. On govori istinu, ne laže. Njegova savjest, u zajedništvu s **Duhom Svetim**, potvrđuje istinu o tome što govori.

9,2 Kad se najprije sjeti veličanstvenog poziva upućenog Izraelu i kako je sada odbacivši Mesiju odbacio Boga, u njegovom je **srcu silna tuga i neprestana bol**.

9,3 Čak bi htio i sâm biti proklet ili odsječen od Krista ako bi gubitkom vlastitog spasenja mogao spasiti svoju braću Židove. U toj snažnoj izjavi samoodbacivanja osjećamo najviši oblik ljudske ljubavi – ono što potiče čovjeka da položi svoj život za svoje prijatelje (Iv 15,13). Osim toga osjećamo golemi teret koji taj obraćeni Židov nosi glede obraćenja svojih **sunarodnjaka**. To nas podsjeća na Mojsijevu molitvu za njegov narod: "Ipak im taj grijeh oprostite ... ako nećeš, onda i mene izbriši iz svoje knjige koju si napisao" (Izl 32,32).

9,4 I dok Pavao oplakuje svoj narod, promiču njihove veličanstvene povlastice.

Oni su Izraelci, članovi Božjeg drevnog izabranog naroda.

Bog je *usvojio* tu naciju sebi za sina (Izl 4,22) i izbavio narod svoj iz Egipta (Hoš 11,1). On je bio Otac Izraelu (Prz 14,1) a Efrajim mu je bio prvorođenac (Jer 31,9). (*Efrajim* se ovdje rabi kao još jedno od imena za izraelski narod.)

Shekina (Šekina) ili oblak **slave** simbolizirao je Božju nazočnost među njima, vodio ih je i branio.

S Izraelcima, a ne s poganima, sklopio je Bog saveze. S Izraelcima je, primjerice, sklopio palestinski savez obećavši im zemlju od Rijeke u Egiptu do rijeke Eufrata (Post 15,18). Izraelu će Bog sada potvrditi novi Savez obećavši "neprestano trajanje, buduće obraćenje i blagoslov pokajanom Izraelu" (Jer 31,31-40).³⁵

Izraelcima je bio dan **Zakon**. Oni, i to samo oni, bili su sposobni primiti ga.

Izraelu su predani i pomno razrađeni obredi, **bogoslužje** povezano sa Šatorom sastanka i Hramom te svećenstvo.

Kao dodatak spomenutim savezima Bog je Izraelu dao **nebrojena obećanja** o zaštiti, miru i napretku.

9,5 Židovi su s pravom svojatali patrijarhe: Abrahama, Izaka, Jakova i dvanaestoricu Jakovljevih sinova. To su bili praoci njihove nacije. A imali su i najveću od svih povlastica – Mesija je, što se tiče njegova ljudskog podrijetla, Izraelac, premda je i Vladar svega što postoji – **Bog blagoslovljen u vjekove**. Ovdje imamo potvrdu Spasiteljeve božanskosti i ljudskosti. (Neki prijevodi oslabljuju snagu ovog stiha. Primjerice, RSV kaže: "...i od njihovoga roda, po tijelu, jest Krist. Bog koji je iznad svega neka bude blagoslovljen u vjekove. Amen." Gledano strogo gramatički, izvornik tu ne pobija RSV ali duhovno razlučivanje kad se Pismo uspoređuje s Pismom daje prednost KJV, NKJV i drugim konzervativnim prijevodima.)³⁶

Apostol se sada suočava s ozbiljnim teološkim problemom. Ako je Bog dao obećanja Izraelu, svom zemaljskom narodu,

kako to sada uskladiti s Izraelovim trenutnom odbačenosti i s poganima uvedenim u blagoslovljeni položaj? Pavao tvrdi da to ne ukazuje ni na kakav prekid obećanja s Božje strane. On nastavlja ukazivati da je Bog uvijek suvereno izabirao na temelju obećanja, a ne na temelju izravnog podrijetla. Samo zato što je netko rođen u izraelskom narodu ne znači i da je baštinik obećanja. Unutar nacije Izraela Bog ima istinski, vjerujući Ostatak.

9,7 Ne računaju se svi Abrahamovi potomci kao njegova djeca. Išmael je, primjerice, bio **Abrahamovo potomstvo**. Ali linija obećanja došla je kroz Izaka a ne Išmaela. Božje je obećanje bilo: “**U Izaku će ti se nazvati potomstvo**” (Post 21,12). Kao što smo istaknuli u bilješci o 4,12, Gospodin Isus je uveo tu zanimljivu podjelu kad je razgovarao s nevjernim Židovima u Iv 8,33-39. Oni su mu rekli: “Potomstvo smo Abrahamovo” (st. 33). Isus je to priznao rekavši: “Znam da ste potomstvo Abrahamovo” (st. 37). Ali kad su rekli: “Naš je otac Abraham”, Gospodin je odvratio: “Da ste djeca Abrahamova, djela biste Abrahamova činili” (st. 39). Drugim riječima, potekli su od Abrahama ali nisu imali Abrahamovu vjeru pa stoga nisu bili njegova duhovna djeca.

9,8 Tjelesno podrijetlo nije ono najvažnije. Istinski Izrael sačinjavaju samo oni Židovi koje je Bog izabrao i kojima je dao osobito **obećanje** te ih tako obilježio kao svoju djecu. To načelo suverenog izbora nalazimo i u slučajevima Izaka i Jakova.

9,9 Bog se ukazao Abrahamu obećavši mu da će se vratiti u određeno doba i da će Sara imati sina. Naravno, taj sin bio je Izak. On je uistinu bio dijete **obećanja** i dijete nadnaravnog rođenja.

9,10 Drugi slučaj suverenog izbora nalazimo kod Jakova. **Izak i Rebeka** su, naravno, bili roditelji; ali **Rebeka** je nosila dva djeteta.

9,11 Prije negoli su dječaci uopće rođeni izrečeno je predskazanje o njima. To predskazanje stoga ne može imati ništa s djeli-

ma zasluge bilo kojega od njih. Ono je u potpunosti bilo stvar Božjeg izbora, utemeljeno na njegovoj volji a ne na karakteru ili postignućima dječaka. **Odluka Božja o izabranju** jest njegova namjera da udijeli svoju naklonost u skladu sa svojom suverenom voljom i zadovoljstvom.

Ovaj stih (slučajno) odbacuje mišljenje da je Bog izabrao Jakova na temelju predznanja o onome što će on učiniti. Tu izričito kaže da izbor **nije** bilo na temelju **djela!**

9,12 Božja je odluka bila da će **stariji služiti mlađemu**. Ezav će položajem biti niži od Jakova. Jakov je bio izabran za *zemaljsku slavu i povlastice*. Ezav je bio prvorodeni blizanac i kao takav trebao je imati časti i povlastice povezane s tim položajem. Ali Božji ga je izbor mimoišao i počinuo na Jakovu.

9,13 Kako bi još potkrijepio Božju suverenost u izboru, Pavao navodi Mal 1,2,3: “**Jakova uzljubih, a Ezava zamrzih.**” Tu Bog govori o dva naroda, o Izraelu i Edomu, kojima su **Jakov i Ezav** bili “glave”. Bog je izdvojio Izraela kao narod kojemu je obećao Mesiju i mesijansko kraljevstvo. Edom nije primio takvo obećanje. Umjesto toga, njegova brda i baština opustošeni su i prepušteni pustinjским šakalima (Mal 1,3; vidi i Jer 49,17.18 i Ez 35,7-9).

Premda je istina da navod iz Malahije 1,2,3 opisuje Božje postupanje s narodima a ne pojedincima, on potvrđuje Njegovo suvereno pravo da izabire i pojedince.

Riječi “**Jakova uzljubih, a Ezava zamrzih**” treba razumjeti u svjetlu suverene Božje odluke koja kaže: **stariji će služiti mlađemu**. Prednost dana Jakovu tumači se kao čin ljubavi dok se na odbacivanje Ezava gleda kao na mržnju *zbog usporidbe*. Nije Bog mrzio Ezava krutom, osvetoljubivom mržnjom, samo ga je volio manje od Jakova što je i očigledno u njegovu suverenom odabiru Jakova.

Ovaj se odjeljak odnosi na *zemaljske blagoslove*, a ne na vječni život. Božja mržnja na Edom ne znači da se poneki Edomac *ne može* spasiti, jednako kao što

ni njegova ljubav prema Izraelu ne znači da se Židov pojedinac *ne treba* spasiti. (Zapazite da je i Ezav primio neke zemaljske blagoslove, kao što sâm svjedoči u Post 33,9.)

9,14 Apostol je ispravno pretpostavio da će njegovo naučavanje o suverenom izabranju uzrokovati svaku vrst protivljenja. Ljudi još uvijek optužuju Boga za nepravdičnost. Kažu da on, ako neke izabire, time nužno osuđuje ostale. Tvrde da se, ako je Bog sve unaprijed odredio, ne može učiniti ništa protiv toga pa je Bog nepravedan što osuđuje ljude.

Pavao energično odbija bilo kakvu mogućnost da je riječ o **nepravdičnosti** s Božje strane. Umjesto da Božju suverenost razvodni i učini prihvatljivijom tim prigorateljima, on je nastavljajući iznositi još odlučnije i bez ikakva opravdavanja.

9,15 Tu navodi Božje riječi Mojsiju (vidi Izl 33,19): “**Smilovati ću se komu hoću da se smilujem, sažaliti se nad kime hoću da se sažalim**”. Tko može reći da Svevišnji, Gospodar Neba i Zemlje nema pravo iskazivati **smilovanje** i **sažaljenje**?

Svi su ljudi osuđeni zbog vlastitog grijeha i nevjere. Da ostanu prepušteni sebi samima, svi bi propali. Kao dodatak širenju istinskog poziva evanđelja svim ljudima, Bog je izabrao neke od tih osuđenih ljudi da budu osobiti predmet njegove milosti. Ali to ne znači da samovoljno izabire druge da budu osuđeni. Oni već jesu osuđeni jer su sav život grešnici i odbacili su evanđelje. Izabranici mogu zahvaliti Bogu za njegovu milost. Oni izgubljeni nemaju koga okrivljavati za to osim sebe samih.

9,16 Zaključak je, dakle, da konačna sudbina ljudi ili narodâ ne leži u snazi njihove volje ili pak snazi njihovih nastojanja, nego radije u milosti Božjoj.

Kad Pavao kaže da “**nije do onoga koji hoće**”, to ne znači da osobna volja nije uključena u spasenje. Poziv evanđelja izravno je upućen ljudskoj volji, što pokazuje i Otk 22,17: “Tko hoće, neka zagrabi vode života besplatno.” Isus je optužio nevjernu

Židove da *ne žele* doći k njemu (Iv 5,40). Kad Pavao kaže “**ni do onoga koji trči**”, on ne poriče da se moramo truditi ući na uska vrata (Lk 13,24). Potrebna je određena doza duhovne usrdnosti i voljnosti. Ali ljudska volja i ljudska naprezanja nisu ni najvažniji ni odlučujući čimbenici: spasenje je od Gospodina. Morgan kaže:

Nikakva naša voljnost ni naša naprezanja ne mogu nam pribaviti spasenje koje trebamo, ili nas uvesti u blagoslove koje ono donosi ... Što se nas tiče, u nama nema volje za spasenjem i sami se ne bismo trudili tražiti ga. Sve što se tiče ljudskoga spasenja ima začetak u Bogu.³⁷

9,17 Božja suverenost ne očituje se samo u iskazivanju milosti jednima, nego i u otvrđivanju drugih. Kao primjer naveden je **faraon**.

Nema ovdje ni naznake da je egipatski vladar bio osuđen od dana svog rođenja. Naime, zbilo se to ovako: kao odrastao čovjek pokazao se kao zao, okrutan i nada sve tvrdoglav čovjek. Usprkos najozbiljnijim opomenama nastavljao je otvrđivati svoje srce. Bog ga je mogao trenutno uništiti, ali nije. Umjesto toga očuvao ga je na životu kako bi na njemu mogao pokazati svoju **moć** i da se po njemu Božje ime pročuje po svemu svijetu.

9,18 Faraon je uvijek iznova otvrđivao svoje srce i svaki put *nakon* toga Bog bi mu *dodatno* otvrdnuo srce u znak osude nad njime. Isto sunce koje otapa led, otvrđuje glinu. Isto sunce koje izbjeljuje tkaninu, potamnjuje kožu. Isti Bog koji iskazuje milosrđe uciviljenima, otvrđuje okorjele. Onome tko je odbaci, milost se uskraćuje.

Bog se ima pravo smilovati kome hoće i otvrdnuti koga god želi. Ali, budući da je Bog, On nikada ne postupa nepravedno.

9,19 Pavlovo ustrajavanje na Božjem pravu da čini što mu se sviđi dovodi do prigovora da, ako je tako, Bog ne može nikome **zamjeriti** jer se nitko nije uspješno **odupro njegovoj volji**. Za takvog prigoratelja čovjek je bespomoćni pijun na božanskoj šahovskoj ploči. Ništa što učini

ili kaže neće promijeniti njegovu sudbinu.

9,20 Apostol najprije kori drskost svakog stvorenja koje se usuđuje tražiti pogreške na svom Stvoritelju. Smrtni čovjek natovaren grijehom, neznanjem i slabošću nije u položaju da bi se prepirao s **Bogom** ili smatrao upitnom mudrost ili pravednost njegovih putova.

9,21 Potom Pavao, kako bi opravdao Božju suverenost, rabi prikaz lončara i gline. Jednoga dana lončar ulazi u svoju radionicu i na podu spazi hrpu bezoblične gline. Uzme šaku te gline, stavi je na svoje kolo i izradi prekrasnu posudu. Ima li on pravo to učiniti?

Lončar je, naravno, Bog. Glina je grešno, izgubljeno čovječanstvo. Da ga je lončar ostavio na miru, svo bi čovječanstvo završilo u paklu. On bi bio potpuno pravedan i pošten da ga je i ostavio na miru. Umjesto toga On izabire šaku grešnika, spašava ih svojom milošću i preobličuje ih prema slici svog Sina. Ima li On pravo to učiniti? Sjetimo se da On proizvoljno ne osuđuje ostale na pakao. Oni su već osuđeni svojom nevoljkošću i nevjerom.

Bog ima apsolutnu vlast i snagu od jednog dijela gline načiniti posudu za časnu, a od drugog za nečasnu uporabu. U slučaju kad su svi nedostojni, on može iskazati svoje blagoslove gdje god odabere i uskratiti ih kad god poželi. "Ondje gdje su svi nedostojni", piše Barnes, "krajnje što se može iskati jest da prema nikome ne postupi nepravedno."³⁸

9,22 Velikog Lončara, Boga, Pavao prikazuje kao da je suočen s tobožnjim sukobom interesa. S jedne strane, želi očitovati svoj gnjev i prikazati svoju moć u kažnjavanju grijeha a, s druge strane, želi biti strpljiv s posudama gnjeva prikladnim za propast. Tu se, kao prvo, radi o suprotnosti između pravedne Božje strogosti i, kao drugo, njegove milosrdne strpljivosti. Stoga je na mjestu argument: "Tko može zamjeriti Bogu ako opakima, premda je u pravu kazni li ih trenutno, umjesto toga iskaže golemu strpljivost?"

Zapazite izraz "posude gnjeva prikladne za propast". Posude gnjeva su oni koje njihovi grijesi čine predmetom Božjega gnjeva. Oni su pripremljeni za propast vlastitim grijehom, neposlušnošću i buntovništvom, a ne nekom proizvoljnom Božjom odlukom.

9,23 Tko se može usprotiviti ako Bog hoće obznaniti bogatstvo svoje slave ljudima kojima želi iskazati milosrđe – ljudima koje je unaprijed pripremio za vječnu slavu? Izgleda da je ovdje tumačenje C. R. Erdmana od osobite pomoći:

Božja se suverenost nikada ne iskazuje osuđivanjem onih koji bi se trebali spasiti, nego je dovela do spasenja onih koji bi trebali biti izgubljeni.³⁹

Bog ne pripremlja posude gnjeva za propast, ali pripremlja posude milosrđa za slavu.

9,24 Pavao u posudama milosrđa prepoznaje nas kršćane, koje je Bog pozvao i iz poganskog i iz židovskog svijeta. Time je postavljen temelj za ono što će uslijediti – ostavljanje po strani sveg izraelskog naroda osim njegova Ostatka i poziv poganima na povlašteni položaj.

9,25 Apostol navodi dva stiha iz Hošee kako bi pokazao da poziv poganima nije trebao biti iznenađenje Židovima. Prvi je Hoš 2,23: "Narod koji nije moj narod, prozvat ću svojim narodom, i neljubljenom ljubljenom." Ti stihovi iz Hošee u stvari se odnose na Izraelce a ne na pogane. Oni iščekuju doba kad će Izrael biti obnovljen kao Božji narod i kao Njegova Ljubljena. Ali kad ih Pavao navodi ovdje u Rimljanima, primjenjuje ih kao poziv poganima. Ima li Pavao pravo učiniti takvu radikalnu promjenu? Odgovor je da Duh Sveti koji je ponajprije nadahnuo te riječi, ima pravo kasnije ih drugačije protumačiti i primijeniti.

9,26 Drugi stih je Hoš 1,10: I dogodit će se; na mjestu gdje im je rečeno: "Vi niste narod moj", biti će nazvani sinovima Boga živoga. I ponovno, u svom starozavjetnom okruženju ti stihovi ne govore o

poganima nego opisuju Izraelovu buduću obnovu u Božjoj naklonosti. Sada pak Pavao to primjenjuje na Božje priznavanje poganâ za svoje sinove. To je još jedna ilustracija da Duh Sveti stihove Starog zavjeta, kad ih navodi u Novom, s pravom može primijeniti kako želi.

9,27 O odbacivanju svega Izraela, osim Ostataka, govori se u 9,27-29. **Izaija** je predskazao da će se samo manji broj djece **Izraelove spasiti**, premda će sâm narod narasti do golemoga broja (Iz 10,22).

9,28 Kad ono Izaija kaže: "**Jer djelo će dovršiti i skratiti u pravednosti; ukratko će Gospodin na Zemlji djelo dovršiti**" (Iz 10,23), to se odnosi na babilonsku najezdu na Palestinu i kasnije izgnanstvo. To **djelo** je Božje djelo osude. Navodeći te riječi, Pavao govori kako bi se to što se Izraelu dogodilo u povijesti moglo i hoće dogoditi ponovno u njegovo doba.

9,29 Kao što Izaija reče prije (u ranijem djelu svog proročanstva): **Da nam Gospodin nebeskih vojski nije ostavio neke preživjele**, Izrael bi bio izbrisan kao **Sodoma i Gomora** (Iz 1,9).

9,30 Što bismo, pita se Pavao, mogli zaključiti glede svega što se tiče razdoblja Crkve? Prvi je zaključak da **pogani** kojima je bilo svojstveno to što **nisu tražili pravednost** nego radije opakost, i koji sami po sebi nisu težili pravednosti, **nađoše pravednost** po vjeri u Gospodina Isusa. Naravno, nisu opravdani svi pogani nego samo oni koji su povjerovali u Krista.

9,31 S druge strane, **Izrael** koji je tražio opravdanje na temelju držanja **Zakona**, nije pronašao zakon po kojem bi mogao steći **pravednost**.

9,32 Razlog je očigledan. Odbili su vjerovati da je opravdanje **po vjeri** u Krista i tvrdoglavo su pokušavali zaraditi pravednost osobnim zaslugama. **Spotakoše se o kamen spoticanja**, o Isusa Krista, Gospodina.

9,33 To je upravo ono što je Gospodin prorekao po Izaiji. Mesijin dolazak u Jeruzalem imao je dvojak učinak. Nekima je

On postao **kamen spoticanja i stijena sablazni** (Iz 8,14); drugi su povjerovali u nj i nisu se postidjeli, to jest, ni sablaznili ni razočarali (Iz 28,16).

B. Izraelova sadašnjost (pogl. 10)

10,1 Pavlovo je naučavanje bilo odvrtno neobraćenim Židovima. Držali su ga izdajnikom i neprijateljem Izraela. Ali ovdje on svojoj kršćanskoj **braći** kojoj piše jamči kako je njegova najusrdnija molitva Bogu i ono što bi najviše obradovalo njegovo srce – **da se Izrael spasi**.

10,2 Daleko od toga da bi ih osuđivao kao bezbožne i bezvjerne: apostol, naprotiv, **svjedoči da imaju revnosti za Boga**. To je bilo očigledno u njihovu pomnom obdržavanju obredâ i običajâ židovstva, i u nepodnošenju svakog protivnog nauka. Ali sama **revnost** nije dovoljna; treba je spojiti s istinom, inače donosi više štete nego koristi.

10,3 Tu su oni promašili. Nisu poznavali **Božju pravednost** i bili su u neznanju glede činjenice da Bog usađuje **pravednost** po načelu vjere a ne djela. Pokušavali su izgraditi **svoju vlastitu pravednost** držanjem Zakona. Božju su naklonost pokušavali steći vlastitim naporima, vlastitim karakternošću i vlastitim dobrim djelima. Uporno su odbijali podložiti se Božjem planu po kojemu se pravednost računava onim bezbožnim grešnicima koji povjeruju u Njegovog Sina.

10,4 Da su samo povjerovali u Krista, uvidjeli bi da je on **svršetak Zakona** – **na opravdanje**. Svrha Zakona jest razotkrivanje grijeha, uvjeravanje u grešnost te osuđivanje prijestupnika. Zakon nikada ne može usaditi pravednost. Kazna za kršenje Zakona jest smrt. Svojom smrću Krist je platio kaznu zbog Zakona kojeg je čovjek prekršio. Kada grešnik primi Gospodina Isusa Krista kao svog Spasitelja, Zakon mu nema više što reći. Po smrti svog Zamjenika grešnik je umro Zakonu. Završio je sa Zakonom i ispraznim pokušajima da po njemu zadobije pravednost.

10,5 U jeziku Starog zavjeta nalazimo razliku između riječi Zakona i riječi vjere. Primjerice, u Lev 18,5 **Mojsije piše** da će čovjek koji postigne **pravednost** koju zahtijeva **Zakon** po njoj i **živjeti**. Naglasak je na postizanju, na činjenju.

Naravno, ta tvrdnja prikazuje ideal koji ni jedan grešnik ne može postići. Sve što kaže jest da čovjek, ako savršeno i trajno održi Zakon, neće biti osuđen na smrt. Ali Zakon je bio dan ljudima koji su već bili grešnici i koji su već bili osuđeni na smrt. Čak i da su mogli savršeno održati Zakon od tog dana pa nadalje, ipak bi bili izgubljeni jer Bog zahtijeva naplatu i za prošle grijeh. Svaka nada da ljudi mogu steći pravednost po Zakonu, od samog je početka osuđena na propašaj.

10,6 Kako bi prikazao da se jezik vjere posve razlikuje od jezika Zakona, Pavao najprije navodi Pnz 30,12 i 13 gdje o Riječi piše: "Nije na nebesima, da bi rekao: 'Tko će se za nas popeti na nebesa, skinuti nam je te nam je objaviti da je vršimo?'"

Nije ni preko mora, da bi mogao reći: "Tko će preko mora za nas poći, donijeti nam je te nam je objaviti da je vršimo?" "

Zanimljivo je da se tu gdje jesu, u knjizi Ponovljenog zakona, ti stihovi uopće ne odnose na vjeru i evanđelje. Oni govore o Zakonu i, osobito, o zapovijedi "obradi se Bogu svome, svim srcem svojim i svojom dušom svojom" (Pnz 30,10b). Bog kaže da Zakon nije skriven, dalek ili nepristupačan. Čovjek ne treba ići na nebo ili preploviti mora kako bi ga našao. On je nadomak ruke i čeka da mu se pokorimo.

Ali apostol Pavao uzima te riječi i primjenjuje ih na evanđelje. On kaže da jezik **vjere** ne traži od čovjeka da se penje u **nebo** i **spusti Krista**. To bi, ponajprije, bilo potpuno nemoguće; ali bi također bilo i potpuno nepotrebno, jer je Krist već sišao na Zemlju kad se utjelovio!

10,7 Kad apostol navodi Ponovljeni zakon 30,13, on "tko će preko mora" mijenja u **tko će sići u Bezdán**. On ističe kako evanđelje ne traži od čovjeka da siđe u

grob **podići Krista iz mrtvih**. To bi bilo i nemoguće i nepotrebno jer je Krist već uskrsnuo od mrtvih. Zapazite da u 10,6,7 imamo dvije doktrine o Kristu koje je Židovu bilo najteže prihvatiti – Njegovo utjelovljenje i Njegovo uskrsnuće. Sada on to mora prihvatiti želi li biti spašen. Ponovno ćemo naići na te doktrine u 10,9,10.

10,8 Pa što onda veli evanđelje ako ne nalaže ljudima da učine ono što je ljudski nemoguće, ili da učine ono što je Gospodin već učinio?

Pavao ponovno prilagođuje stih iz Pnz 30 kako bi rekao da je evanđelje blizu, dohvatljivo, razumljivo i lako ga se dobiva; može ga se izraziti u prisnom razgovoru (u **ustima tvojim**) i lako ga se razumije u umu (**u srcu tvome**) (Pnz 30,14). Ono je Dobra vijest spasenja vjerom koje su propovjedali Pavao i ostali apostoli.

10,9 A evo i srži: najprije moraš prihvatiti istinu utjelovljenja – da je Djeteta iz betlehemske jaslara Gospodin života i slave, i da je **Isus Novog zavjeta Gospodin** (Jahve) Starog zavjeta.

Drugo: moraš prihvatiti istinu njegova uskrsnuća sa svime što to uključuje. Bog je uskrisio Krista od mrtvih kao dokaz da je On dovršio djelo nužno za naše spasenje te da je Bog zadovoljan tim djelom. Vjerovati to srcem znači vjerovati svojim razumom, snagom osjećaja i snagom volje.

Tako **ustima svojim ispovijedaš da je Isus Gospodin** i u srcu svome vjeruješ da ga je **Bog uskrisio od mrtvih**. To je osobno prisvajanje Osobe i Djela Gospodina Isusa Krista. To je spasonosna vjera.

Često se puta postavlja pitanje: "Može li netko biti spašen ako prihvati Isusa kao Spasitelja, ali ga ne prizna Gospodinom?" Biblija ne ohrabruje nikoga tko vjeruje s mentalnom uzdržljivošću: "Primit ću Isusa kao svog Spasitelja, ali ga ne želim okruniti Gospodarom nad svime." S druge strane, oni koji podvrgavanje Isusu kao Gospodinu čine *uvjetom spasenja*, suočavaju se s problemom: "U kojoj ga mjeri trebam priznati Gospodinom?" Malo će

kršćana ustvrditi da su mu se potpuno i savršeno predali na taj način. Kad iznosimo evanđelje, moramo tvrditi da je *vjera jedini uvjet za opravdanje*. Ali neprestano trebamo podsjećati grešnike i svete da Isus Krist jest Gospodin (Jahve, Bog), i da ga se takvim treba priznati.

10,10 Objašnjavajući dalje, Pavao piše da **srcem vjerovati opravdava**. To nije samo intelektualni pristanak nego istinsko prihvaćanje cijelim nutarnjim bićem. Kad netko to učini, istog trenutka je opravdan.

Potom, **ustima ispovijedati spašava**; to jest, vjernik javno ispovijedi da je već primio spasenje. Ispovijedanje *nije uvjet* spasenja nego neizostavni vanjski izraz onoga što se dogodilo: "Ako se pouzdaješ u Isusa Krista, svakako moraš o njemu govoriti." Kad netko stvarno u nešto vjeruje, tada to želi podijeliti s drugima. Tako je nekome kad se istinski rodi nanovo to predobro da bi tajio – takav ispovijeda Krista.

Pismo uzima za sigurno da će netko, kad je spašen, javno ispovijediti to spasenje. To dvoje ide zajedno. Kelly kaže: "Ako se ustima ne ispovijedi Krista Gospodina, ne možemo govoriti o spasenju; kao što je naš Gospodin rekao: 'Tko povjeruje i krsti se, biti će spašen'."⁴⁰ A Denny komentira:

Srce koje vjeruje na opravdanje i usta što ispovijedaju na spasenje nisu dvoje, nego dvije strane istoga.⁴¹

Pitanje je zašto se u 10,9 prvo spominje ispovijedanje a potom vjera, dok u 10,10 prvo dolazi vjera pa onda ispovijedanje. Odgovor nije teško naći. U 9. stihu naglasak je na utjelovljenju i na uskrsnuću, i te su doktrine spomenute po svom kronološkom redu. Prvo dolazi utjelovljenje – Isus jest Gospodin. Tada dolazi uskrsnuće – Bog ga je uskrisio od mrtvih. U 10. stihu naglasak je na poretku događaja u spašavanju grešnika. On najprije **vjeruje**, a tada javno **ispovijedi** svoje spasenje.

10,11 Apostol sada navodi Iz 28,16 kako bi naglasio da se **tko god vjeruje u Njega neće postidjeti**. Pomisao na javno priznavanje Krista mogla bi pobuditi strah

od sramote, ali je istina upravo suprotno. Ako mi priznaemo Njega ovdje *na Zemlji*, On će priznati nas *u Nebu*. Naša je nada da nikada nećemo biti razočarani.

Izraz "**tko god**" veza je s onim što slijedi, naime: Božje veličanstveno spasenje je za svakoga – i za poganina i za Židova.

10,12 U Rim 3,23 saznali smo da, što se potrebe spasenja tiče, nema razlike između Židova i poganina; jer su svi grešnici. Sada saznajemo da **nema razlike** ni što se tiče mogućnosti spasenja. Gospodin nije isključivi Bog, nego **Gospodin svega čovječanstva**. On je **bogat milošću i milosrđem prema svima koji ga zazivaju**.

10,13 Joel 2,32 naveden je kao dokaz o univerzalnosti evanđelja. Teško je pronaći jednostavniju tvrdnju o načinu spasenja negoli ovu koju nalazimo u riječima: "**Tko god zazove ime Gospodinovo, bit će spašen**." **Ime Gospodinovo** ovdje označava samog Gospodina.

10,14 Ali takvo evanđelje pretpostavlja sveopće naviještanje. Kakva je korist od spasenja ponuđenog Židovima i poganima ako nikada ne čuju za njega? To je žila kucavica kršćanskih misija!

U nizu od tri "kako" (**kako će zazvati ... vjerovati ... čuti bez propovjednika**) apostol se vraća stubama koje vode do spasenja Židovâ i poganâ. Možda će biti jasnije ako izmijenimo poredak:

- Bog izašilje svoje slugue;
- oni propovijedaju dobru vijest spasenja;
- grešnici čuju za Božju ponudu života u Kristu;
- neki od onih što čuju povjeruju poruci;
- oni koji povjeruju zazovu Gospodina;
- oni koji ga zazovu bivaju spašeni.

Hodge ističe da je ta tvrdnja utemeljena na načelu da će Bog, želi li nešto dovršiti, pribaviti sredstva da se to i postigne.⁴² To je osnova kršćanskog misijskog pokreta. Pavao tu brani svoje propovijedanje evanđelja poganima, djelatnost koju su nevjerni Židovi smatrali neoprostivom.

10,15 Bog je onaj koji šalje, mi smo oni koji su poslani. Što poduzimamo u vezi

toga? Imamo li **krasne noge** koje Izaija pripisuje Njemu koji je donio **radosnu vijest dobra**? (Iz 52,7) Dok Izaija piše o *Njegovim krasnim nogama* (to jest, Mesijinim), ovdje u Rim 10,15 "njegove" postaju "njihove". On je došao s **krasnim nogama** prije 1900 godina. Sada je *naša* povlastica i odgovornost početi s **krasnim nogama** izgubljenom i umirućem svijetu.

10,16 Ali Pavlova vječita žalost jest to što narod Izraela nije poslušao **evanđelje**. Izaija je to prerekao rekavši: "**Gospodine, tko povjerova našoj poruci**?" (Iz 53,1) To pitanje nameće odgovor: "Malo njih." Kad je naviješten Mesijin prvi dolazak, nije se mnogo ljudi odazvalo.

10,17 U tom navodu iz Izaije, Pavao opaža da vjera o kojoj prorok govori izvire iz poruke koju se sluša, a ta poruka dolazi kroz riječ o Mesiji. Tako on zaključuje da **vjera dolazi po poruci, a poruka riječju Božjom**. Vjera nastaje u ljudima kad slušaju naše propovijedanje o Gospodinu Isusu Kristu koje je, naravno, utemeljeno na zapisanoj riječi **Božjoj**.

Ali slušanje ušima nije dovoljno. Osoba mora slušati otvorena srca i uma, voljna da joj se pokaže Božja istina. Učini li tako, utvrditi će da Riječ ima pečat istine i da istina sama sebe potvrđuje. Tada će povjerovati. Naravno, trebalo bi biti jasno da "čuti", spomenuto u ovom stihu, ne uključuje isključivo uši. Poruku se, primjerice, može i *čitati*. Tako "čuti" znači primiti Riječ na bilo koji način.

10,18 Pa u čemu je onda problem? Nisu li i Židovi i pogani čuli propovijedanje evanđelja? Jesu. Pavao posuđuje riječi iz Ps 19,4 kako bi pokazao da doista jesu. On kaže: "**Dapače, po svojoj zemlji razliježe se glas njihov i riječi njihove do nakraj svijeta.**"

Ali iznenađuje to da te riječi iz Ps 19 ne govore o evanđelju nego opisuju sveopće svjedočanstvo sunca, mjeseca i zvijezda na slavu Božju. Ali kao što smo rekli, Pavao ih posuđuje i na neki način veli da su jednako tako istinite i glede rasprostranje-

nog naviještanja evanđelja u njegovo doba. Po nadahnuću Duha Božjega, apostol često uzima starozavjetne tekstove i primjenjuje ih na posve različit način. Isti Duh koji je izvorno dao te riječi zacijelo ima pravo da ih kasnije ponovno primijeni.

10,19 Poziv poganima kao i odbacivanje evanđelja od strane *većine* Židova nije trebalo iznenaditi narod **Izraela**. Njihova vlastita Pisma točno su prerekla što će se dogoditi. Primjerice, Bog je upozorio da će **izazvati Izrael na ljubomoru** nekim **nenarodom** (poganima) te ih razdražiti **nerazumnim** – idolopokloničkim – **narodom** (Pnz 32,21).

10,20 Sve smjelijim riječima **Izaija** navodi Gospodina koji veli da ga **nadoše** pogani koji ga u stvari nisu ni iščekivali i da se **objavio onima koji ga nisu tražili** (Iz 65,1). Uzevši u cjelini, pogani nisu tražili Boga. Bili su zadovoljni svojim poganskim religijama. Ali mnogi su se od njih odazvali kad su čuli evanđelje. Razmjerno rečeno, odazvalo se više pogana negoli Židova.

10,21 Nasuprot toj slici pogana koji hrle k Jahvi, Izaija prikazuje Gospodina kako cijeli dan stoji s ispruženim **rukama** narodu **Izraela**, a oni mu odvrću nepokornošću i tvrdoglavim odbijanjem.

C. Izraelova budućnost (pogl. 11)

11,1 Što je s Izraelovom budućnošću? Je li istina da je Bog završio s Izraelom, da je sada Crkva Božji Izrael i da od sada sva obećanja Izraelu važe za Crkvu? Rimljanima 11 jedno je od biblijskih poglavlja koje naj snažnije opovrgavaju to gledište.

Pavlovo uvodno pitanje znači: "**Zar je Bog potpuno odbacio svoj narod?** To jest, zar je svaki pojedini Izraelac odbačen?" Nipošto! Stvar je u tome da, premda je Bog odbacio svoj narod kao što je jasno navedeno u 11,15, to ne znači da ih je sve odbacio. Sâm Pavao dokaz je da to odbacivanje nije bilo potpuno. Naposljetku, on je bio **Izraelac, iz potomstva Abrahamova i plemena Benjaminova**. Njegove vjerdajnice kao Židova bile su bespriekorne.

11,2 Stoga prvi dio toga stiha trebamo razumjeti kao da kaže: "**Bog nije potpuno odbacio svoj narod kojeg je prevideo.**" Situacija je bila slična onoj u doba Ilije. Veći dio naroda odvratio se od Boga k idolima. Uvjeti su bili tako loši da se Ilija molio protiv umjesto za Izraela.

11,3 Podsjećao je **Gospodina** kako je narod smrću ušutkao **proroke**. **Srušili** su Božje žrtvenike. Izgledalo mu je da je on jedini preostali vjerni glas za Boga i život mu je bio u neprestanoj opasnosti.

11,4 Ali nije bilo baš tako mračno i beznadno kao što se Ilija pribijavao. Bog je podsjetio proroka da si je **ostavio sedam tisuća ljudi** koji su nepokolebljivo odbili sljediti narod u klanjanju **Baalu**.

11,5 Ono što je bilo istina tada, istina je i danas: Bog nikada ne ostavlja sebe bez svjedoka. On uvijek ima vjerni **Ostatak** onih koje je sâm izabrao da budu osobiti predmet njegove **milosti**.

11,6 Bog nije izabrao taj **Ostatak** na temelju njihovih **djela**, nego zbog svoje suverene **milosti** odabira. Ta dva načela – **milost** i **djela** – međusobno se isključuju. Dar se ne može zaslužiti. Na sreću, Božji odabir zasniva se na **milosti** a ne **djelima**; inače nitko nikada ne bi mogao biti izabran.

11,7 Zaključujemo, dakle, da je **Izrael** propustio zadobiti pravednost zbog toga što ju je tražio kroz svoja nastojanja umjesto kroz dovršeno Kristovo Djelo. **Ostatak** što ga je Bog izabrao uspio je zadobiti pravednost po vjeri u **Gospodina Isusa**. Narod je patio od onoga što bismo mogli nazvati pravnim sljepilom. Odbijanje da prihvate **Mesiju** umanjilo je sposobnost i sklonost da ga prihvate.

11,8 To je točno ono što je Stari zavjet preokao da će se dogoditi (Iz 29,10; Pnz 29,4). Bog ih je prepustio stanju **obamrlosti** u kojem su postali neosjetljivi za duhovne stvarnosti. Zato što su odbili u njemu prepoznati **Mesiju** i **Spasitelja**, izgubili su moć da **vide** **Gospodina Isusa**. Budući da nisu slušali Božji preklinjajući glas, sa-

da su udareni duhovnom gluhoćom. Ta strašna osuda proteže se **sve do dana današnjega**.

11,9 I **David** se pridružio Bogu u njegovom osuđivanju Izraela. U Ps 69,22.23 on odbačenog **Spasitelja** opisuje kako zaziva Boga da im pretvori **stol** u **zamku** i **stupicu**. **Stol** označava potpuni zbroj vlastica i blagoslova što dotiču kroz Krista. Ono što je trebalo biti blagoslov, pretvorilo se u prokletstvo.

11,10 U Psalmima mučeni **Spasitelj** također zaziva Boga neka učini **da im potamne oči**, a njihova tijela pogne kao pri teškome radu ili u starosti (ili, "neka im se prestance tresu bokovi").

11,11 Pavao sada postavlja novo pitanje: "Jesu li posrnuli da propadnu?" Ovdje moramo umetnuti riječ **konačno** ili **zauvijek**. Jesu li posrnuli da padnu i nikad se ne oporave? **Apostol** snažno odbija takvu sugestiju. Božji je naum obnoviteljski. Njegov je plan da, kao ishod njihova pada, **spasenje** može doći **poganima** i da se tako izazove Izraela na **ljubomoru**. Ta je ljubomora namijenjena da Izraela vrati Bogu.

Pavao ne poriče Izraelov pad. U stvari, on to upravo priznaje u ovom stihu: "**Po njihovu prekršaju** (padu) – **spasenje poganima**", a u sljedećem stihu: "Ako je njihov **prekršaj** (pad) bogatstvo za svijet." Ali on se žestoko protivi zamisli da je Bog zauvijek završio s Izraelom.

11,12 Kao ishod Izraelova odbacivanja evanđelja, narod je ostavljen po strani i evanđelje je otišlo k **poganima**. U tome je smislu Izraelov **prekršaj** bogatstvo za svijet, a Izraelov je gubitak postao **poganima** dobitak.

Ali ako je to istina, **koliko li će više** Izraelova obnova biti bogati blagoslov za sav svijet! Kad se Izrael na svršetku Velike nevolje obrati **Gospodinu**, postat će rijekom blagoslova narodima.

11,13 **Apostol** se ovdje obraća **poganima** (11,13-24). Neki misle da to govori **poganskim kršćanima** u Rimu, ali taj odjeljak zahtijeva drugo slušateljstvo; to jest,

poganske narode kao takve. Pri razumijevanju ovoga teksta uvelike će nam pomoći ako gledamo da Pavao o Izraelcima govori s nacionalnog gledišta, a o poganima kao takvima. On ne govori o Crkvi Božjoj; inače bismo se suočili s mogućnošću da Crkva bude odsječena (11,22), a to nije u skladu s Pismom.

Budući da je Pavao bio **apostol poganâ**, bilo je posve prirodno za njega da govori vrlo otvoreno. Čineći to on je ispunjavao svoje poslanje.

11,14 On je na svaki način pokušavao **izazvati na ljubomoru njih**, svoje sunarodnjake, tako da ga Bog može upotrijebiti kako bi **spasio neke od njih**. Znao je kao što i mi znamo da on sâm ne može spasiti nikoga. Ali Bog spasenja tako se blisko poistovjećuje sa svojim slugama da im dopušta da svom radu pripisuju ono što samo On može učiniti.

11,15 Ovaj stih samo drugim riječima ponavlja tvrdnju iz 11,12. Kad je Izrael kao Božji izabrani narod ostavljen po strani, pogani su ušli u povlaštenu odnos s Bogom i tako se figurativno s njime pomirili. Kad Izrael tijekom tisućgodišnjeg Kristovog kraljevanja bude obnovljen, bit će to općesvjetski preporod ili uskrsnuće.

To se može prikazati iskustvom Jone koji je bio slika naroda Izraela. Kad je Jona tijekom oluje bačen s lađe, to je dovelo do izbjavljenja, tj., spasenja poganske posade. Ali kad je Jona bio obnovljen i propovijedao u Ninivi, to je dovelo do obraćenja grada punog pogana. Tako je Božje privremeno odbacivanje Izraela učinilo da evanđelje, razmjerno rečeno, ode šaćici pogana. Ali kad Izrael bude obnovljen, silne gomile pogana ući će u kraljevstvo Božje.

11,16 Sada Pavao uključuje dvije metafore. Prva je o **prvinama i tijestu**, druga o **korijenu i granama**. **Prvine i tijesto** ne govore o plodu. U Br 15,19-21 čitamo da se malo tijesta posvećivalo Gospodinu kao žrtva podizanica. Izdvoji li se nešto tijesta za Gospodina, odvojeno će biti i ono tijesto koje se s njime pomiješa.

Što se tiče primjene, **prvina** je Abraham. On je bio svet u smislu da je bio izdvojen za Boga. Ako je tako bilo s njime, tako je i s njegovim izabranim potomstvom. Oni su izdvojeni i imaju izvanjsku povlasticu pred Bogom.

Druga metafora su **korijen i grane**. Ako je **korijen** izdvojen, i **grane** su. Abraham je **korijen** u smislu da je Bog njega prvoga izdvojio kako bi stvorio novo društvo, različito od ostalih naroda. Ako je Abraham bio izdvojen onda su izdvojeni i oni koji su po liniji izbora nastali kroz njega.

11,17 Apostol nastavlja s metaforom o **korijenu i granama**.

Grane koje su **odlomljene** prikazuju nevjerni dio od dvanaest Izraelovih plemena. Zbog svog odbacivanja Mesije uklonjeni su s povlaštenog položaja Božjeg izabranog naroda. Ali samo su **neke grane** uklonjene. Ostatak naroda, uključujući i Pavla, prihvatio je Gospodina.

Divlja maslina odnosi se na pogane na koje se gleda kao na jedan narod. Oni su **pricijepljeni** na maslinovo drvo.

Zajedno s njima pogani su postali dionici korijena i **sočnosti maslinova** stabla. Pogani imaju udjela u naklonosti koja je izvorno bila dana Izraelu i koju još uvijek ima Izraelov vjerujući Ostatak.

Važno je primijetiti da u ovom prikazu **maslina nije Izrael**, nego Božji **niz povlastica** tijekom povijesti. Da je deblo Izrael, tada bismo imali neobični prikaz Izraela koji je odlomljen od Izraela i potom ponovno pricijepljen Izraelu.

Također je važno imati na umu da grana **divlje masline nije Crkva**, nego svi pogani zajedno. Inače bismo se suočili s mogućnošću da istinski korijeni mogu biti odsječeni od Božje naklonosti. Pavao je već prikazao da je to nemoguće (Rim 8,38,9).

Što smo mislili kad smo ono rekli da je deblo stabla "niz povlastica" kroz povijest? Bog je odlučio izdvojiti neke ljude kako bi bili u osobitom položaju bliskosti s njime. Oni će biti odvojeni od ostatka svijeta i imati osobite povlastice. Uživat

će ono što bismo danas nazvali "status povlaštene nacije". U različitim razdobljima povijesti On je htio imati osobit krug ljudi.

Narod Izraela bio je prvi u tom povlaštenom nizu kao Božji drevni, izabrani zemaljski narod. Zbog njihova odbacivanja Mesije, neke su od tih **grana odlomljene** i tako izgubile mjesto "omiljenog sina". Na stablo masline **pricijepljeni** su pogani koji su zajedno s vjernim Židovima postali dionici **korijena** i **sočnosti**. **Korijen** pokazuje unatrag na Abrahama s kojim je taj niz povlastica i počeo. **Sočnost** maslinova stabla odnosi se na plodnost, to jest na bogati urod maslina i na ulje koje se od njih dobiva. Sočnost tu simbolizira povlastice koje proizlaze iz zajedništva sa stablom **masline**.

11,18 Ali pogani ne smiju prema Židovima zauzeti stav *svetiji-od-tebe*, ili se **uzvisivati** zbog nekakve prednosti. Svako takvo nadimanje gubi iz vida činjenicu da nisu oni započeli tu liniju povlastica. Prije bi bilo da je taj niz povlastica njih doveo tu gdje jesu, na položaj osobite naklonosti.

11,19 Pavao pretpostavlja da bi zamišljeni poganin s kojim on kao raspravlja, mogao reći: "Židovske su **grane odlomljene da se ja** i druge poganske grane možemo **pricijepiti**."

11,20 Apostol nam priznaje da je ta tvrdnja djelomice točna. Židovske su grane **odlomljene** i **pricijepljeni** su pogani. Ali to je bilo zbog Izraelove **nevjere**, a ne zbog toga što pogani imaju nekakvo osobito pravo na Boga. Pogani su **pricijepljeni** jer, kao narod, stoje po vjeri. Taj izraz, **ti po vjeri stojiš**, izgleda da ukazuje kako Pavao govori o istinskim vjernicima, ali ne mora to nužno značiti. Jedini način zašto pogani stoje **po vjeri** bio je taj da su, razmjerno govoreći, iskazali više vjere negoli Židovi. Tako je Isus rimskom stotniku rekao: "Ni u Izraelu ne nađoh tako velike vjere" (Lk 7,9). I Pavao je kasnije Židovima u Rimu rekao: "Neka vam je dakle znano da je poganima poslano spasenje Božje – oni će poslušati!" (Dj 28,28) Za-

pazite ovo "oni će poslušati". Kao narod oni danas bolje prihvaćaju evanđelje negoli Izrael. Spomenuto "stajati" suprotno je od "pasti". Izrael je pao s povlaštenog položaja, a pogani su usađeni na to mjesto.

Ali neka se onaj koji stoji čuva da ne bi pao. Pogani se ne trebaju ponosno nadimati, **nego strahovati**.

11,21 Jer ako Bog nije oklijevao odsijeći **prirodne grane** iz povlaštene linije, nema razloga vjerovanju da će pod sličnim uvjetima **poštedjeti** grane divlje masline.

11,22 Tako u usporedbi o maslinovom stablu nalazimo dva velika suprotna vida Božjeg karaktera – njegovu **dobrotu** i njegovu **strogost**. Njegova se **strogost** očitovala u uklanjanju Izraela iz povlaštenog stanja. Njegova je **dobrota** vidljiva u okretanju poganima s evanđeljem (vidi Dj 13,46; 18,6). Ali tu **dobrotu** ne može se uzeti zdravo za gotovo. I pogani bi mogli biti **odsječeni** ako li ne nastave s određenom otvorenošću na koju je Spasitelj naišao među njima tijekom svog zemaljskog poslanja (Mt 8,10; Lk 7,9).

Neprestance trebamo imati na umu da Pavao tu ne govori o Crkvi ili o pojedinim vjernicima. On govori o poganima kao takvima. Ništa i nikada ne može odvojiti Kristovo Tijelo od Glave, i ništa ne može odvojiti vjernika od ljubavi Božje, ali poganski narodi mogu biti odvojeni od sadašnjeg stanja osobite povlaštenosti.

11,23 Izraelovo odcjepljenje ne mora biti konačno. Ako kao nacija odbace svoju nevjeru, nema razloga zašto ih Bog ne bi ponovno stavio u njihov prvotni povlaštenu položaj. Bogu to ne bi bilo nemoguće.

11,24 U stvari, Bogu je lakše ponovno postaviti Izrael kao svoj povlaštenu narod negoli je bilo staviti pogane u njihov položaj. Ljudi Izraela su izvorne grane na stablu Božje naklonosti pa su stoga i nazvani **prirodnim granama**, dok poganske grane potječu sa stabla **divlje masline**. **Pricijepiti grane divlje masline na pitomu maslinu** neprirodno je **pricijepljivanje** ili je, kao što Pavao kaže, **mimo naravi**. Pri-

cijepiti prirodne grane na njihovu izvornu **pitomu maslinu** vrlo je prirodan proces.

11,25 Sada apostol otkriva da budući preporod Izraela nije samo mogućnost nego zajamčena činjenica. To što Pavao sada otkriva jest **tajna** – istina dotad nepoznata, istina koju ljudski razum ne bi mogao doznati bez pomoći, istina koja je sada obznanjena. Pavao ističe neka poganski vjernici ne budu **sami po sebi pametni** te s visoka nacionalistički gledaju na Židove. **Tajna** je u sljedećem:

Djelomično je otvrdnuće zadesilo Izraela. Ono nije utjecalo na sav narod, nego samo na njegov nevjerni dio.

To je **otvrdnuće** privremeno. Postojat će samo **dok punina pogana** ne pristupi. **Punina pogana** odnosi se na vrijeme kad Crkvi bude pridodan njezin posljednji član i kad dovršeno Tijelo Kristovo bude uzneseno kući u Nebo. **Puninu pogana** treba razlikovati od **razdoblja** pogana (Lk 21, 24). **Punina pogana** poklapa se s Uznesenjem Crkve. Izraz “razdoblja pogana” pak se odnosi na cijelo razdoblje poganske vladavine nad Židovima koje je počelo s babilonskim sužanjstvom (2 Ljet 36,1-21) a završava Kristovim povratkom da vlada na Zemlji.

11,26 Kad se u doba Uznesenja ukloni židovska pravna sljepoća to ne znači da će odmah sav Izrael biti spašen. Židovi će se obraćati i tijekom razdoblja Nevolje, ali potpun izabrani Ostatok neće se spasiti sve dok se Krist ne vrati na Zemlju kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodarâ.

Kad Pavao kaže da će se **sav Izrael spasiti**, on misli na **sav vjerujući Izrael**. Nevjerujući dio naroda bit će uništen za Kristova Drugog dolaska (Zah 13,8.9). Samo oni koji kažu: “Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodinovo” bit će pošteđeni i ući u Kraljevstvo.

Na to je Izaija mislio kad je spominjao Otkupitelja kako dolazi na **Sion** i odvrća grijeh od **Jakova** (Iz 59,20). Zapazite da Krist ne dolazi u Betlehem nego na **Sion**; radi se o njegovom Drugom dolasku.

11,27 To je isto vrijeme o kojem govore Iz 27,9 i Jer 31,33.34; vrijeme kad će Bog ukloniti njihove grijeha na način Novog **Saveza**.

11,28 Izraelovo sadašnje stanje možemo sažeto prikazati tako da najprije kažemo da su oni u **pogledu evanđelja protivnici radi nas**. Oni su **protivnici** time što su odsječeni, odstranjeni i otuđeni od Božje naklonosti kako bi evanđelje moglo ići k poganima.

Ali to je samo polovica slike. U **pogledu izabranja oni su ljubimci zbog otaca**, to jest Abrahama, Izaka i Jakova.

11,29 Razlog zbog kojeg su još uvijek ljubimci jest taj da Božji **darovi** i **poziv** nikada nisu opozvani. Bog ne uzima natrag svoje darove: dao je bezuvjetno obećanje i nikad ga neće povući. Izraelu je dao osobite povlastice navedene u 9,4 i 5. Pozvao je Izrael da bude njegov zemaljski narod (Iz 48,12) i odvojio ga od ostalih naroda. Ništa ne može promijeniti njegove naume.

11,30 Pogani su **nekoć** bili neukročeni, nepokorni ljudi; ali kad je Izrael prezirno odbio Mesiju i evanđelje spasenja, Bog se s **milosrđem** okrenuo k poganima.

11,31 U neku ruku sličan slijed događaja nastat će u budućnosti. Nakon Izraelove nepokornosti, kad budu izazvani na ljubomoru **po milosrđu iskazanu** poganima, i njima će doći **milosrđe**. Neki naučavaju da će Židovi biti obnovljeni kad im pogani iskažu milosrđe, ali mi znamo da to nije tako. Obnova Izraela početak će tek s Drugim dolaskom Gospodina Isusa (vidi Rim 11, 26 i 27).

11,32 Kad prvi put pročitamo ovaj stih dobivamo dojam da je Bog proizvoljno osudio i Židove i pogane na nevjeru; da oni nisu mogli ništa učiniti. Ali to nije tako. Nevjera je bila njihovo djelo. Ovaj stih kaže sljedeće: utvrdivši da su i Židovi i pogani neposlušni, Bog i jedne i druge zaključava u tom stanju tako da se ne mogu izvući – osim pod njegovim uvjetima.

Nevjera je omogućila Bogu da se **smiluje svima**, i Židovima i poganima. Ovdje

nema naznake za sveopće spasenje. Bog je iskazao milost poganima a sada će iskazati milost i Židovima, ali to ne osigurava spasenje svakome: milost je iskazana po nacionalnoj liniji. George Williams kaže:

Bog je iskušao i Hebreje i pogane pa ih je, budući da su i jedni i drugi pali na ispitu, zatvorio u nevjeru tako da im se, očito bez ikakve njihove zasluge i dokazano izgubljenih svih prava, uključujući i pravo na božansku naklonost, u neistraživu bogatstvu svoje milosti može svima smilovati.⁴⁴

11,33 Ovaj zaključni hvalospjev gleda unatrag na cijelu poslanicu i božanska čudesna koja je ona razotkrila.

Pavao je izložio čudesni plan spasenja po kojem Bog može spasiti bezbožne grešnike a ipak biti pravedan kad to čini. Pokazao je da je Kristovo Djelo donijelo više slave Bogu i više blagoslova ljudima negoli je Adam svojim grijehom izgubio. Objasnio je kako milost stvara sveto življenje na način kojim Zakon to nikad ne bi mogao. Slijedio je neprekinuti lanac Božje namjere od predznanja do krajnjeg proslavljenja. Izložio je nauk o suverenom izabranju i popratni nauk o ljudskoj odgovornosti. Slijedio je pravednost i skladnost Božjeg dispencacijskog djelovanja s Izraelom i poganima. Stoga sada ništa nije prikladnije negoli izliti himnu slavljenja i štovanja: "O dubino bogatstva, i mudrosti, i znanja Božjega!"

Bogatstva Božja! On je bogat milosrdjem, ljubavlju, milošću, vjernošću, snagom i dobrotom.

Mudrost Božja! Njegova je mudrost bezgranična, neistraživa, neusporediva i nepobjediva.

Znanje Božje! "Bog je sveznajući," piše Arthur W. Pink, "on sve zna: sve moguće, sve zbiljsko; sve događaje, sva stvorenja; prošlost, sadašnjost i budućnost."⁴⁵

Njegove su odluke neistražive; predučke su da bi ih umovi smrtnika potpuno shvatili. **Putovi**, to jest načini na koje je uredio sve što je stvoreno, povijest, otkupljenje i providanje nadilaze naše ograničeno shvaćanje.

11,34 Ni jedno stvoreno biće ne može znati misao Gospodinovu, osim u onoj mjeri koliko je On odlučio otkriti. Pa i tada vidimo u zrcalu, nejasno (1 Kor 13,12). Nitko nije sposoban savjetovati Boga. Naši mu savjeti ne trebaju; ionako mu ne bi bili od koristi (vidi Iz 40,13).

11,35 Nitko nikada nije ničim obvezao Boga (vidi Job 41,11). Kojim svojim darom bismo doveli Vječnoga u položaj da nam mora uzvratiti?

11,36 Svemogući je samodostatan. On je izvor svega dobra; on je djelatni Upravitelj koji sve održava i upravlja svime što je stvoreno; on je i Svrha za koju je sve bilo stvoreno. Sve je uređeno tako da mu done-se slavu.

Neka i bude tako! – Njemu slava u vjekove! Amen.

III. DUŽNOST: ŽIVJETI EVANĐELJE (pogl. 12-16)

Ostatak poslanice Rimljanima odgovara na pitanje: *Kako će se u svagdanjem životu ponašati oni koji su opravdani milošću?* Pavao obrađuje naše dužnosti prema drugim vjernicima, prema društvu, prema našim neprijateljima, prema vlastima i prema slabijoj braći.

A. Osobno posvećenje (12,1.2)

12,1 Ozbiljno i odano ponašanje prema milosrdju Božjem, kako je izloženo u poglavljima 1-11, dovodi do samo jednog zaključka – trebamo **prinijeti svoja tijela na žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu**. Naša tijela su svi naši udovi i, u širem smislu, naši cjelokupni životi.

Potpuno predanje jest naše **razumsko bogoštovlje**. To je **razumsko bogoštovlje** na ovaj način: "ako je Isus Krist Bog i umro je za mene," kaže bivši britanski atletičar C. T. Studd, "tada za mene ne postoji žrtva koja bi bila prevelika za Njega."⁴⁶ U jednoj svojoj veličanstvenoj pjesmi Isaac Watts kaže to isto: "Ljubav tako čudnovata, tako božanska, zahtijeva moje srce i moj život, moje sve."

“Razumsko bogoštovlje” mogli bismo prevesti i kao “duhovno štovanje”. Kao vjernici-svećenici mi ne dolazimo k Bogu s tijelima zaklanih životinja, nego s duhovnim žrtvama njemu predanih života. Mi Njemu prinosimo i svoju službu (Rim 15, 16), svoju hvalu (Heb 13,15) i svoj imetak (Heb 13,16).

12,2 Drugo: Pavao nas zaklinje da se ne **suobličujemo ovome svijetu**, ili kao što Phillips parafrazira: “Ne dopustite da vas svijet stisne u svoj kalup.” Kad dođemo do kraljevstva Božjega, trebali bismo napustiti način razmišljanja i način življenja ovoga svijeta.

“Svijet” (doslovce *doba*) ovdje znači društvo ili uređenje koje su ljudi izgradili kako bi sretno živjeli bez Boga. To je kraljevstvo neprijateljski raspoloženo prema Bogu. Bog i knez ovoga svijeta jest Sotona (2 Kor 4,4; Iv 12,31; 14,30; 16,1). Svi neobraćeni ljudi njegovi su podložnici. On pokušava privući i zgrabiti ljude požudom očiju, požudom tijela i ohološću života (1 Iv 2,16). Svijet ima svoju politiku, umjetnost, glazbu, religiju, zabave, način razmišljanja i način življenja, te pokušava pridobiti svakoga da se suobliči njegovoj kulturi i običajima. One koji mu se ne suobličuju, Krista i njegove sljedbenike, mrzi.

Krist je umro kako bi nas izbavio od ovoga svijeta. Svijet je razapet nama a mi smo razapeti svijetu. Kad bi vjernici ljubili ovaj svijet bila bi to potpuna nevjernost Gospodinu. Tko god ljubi svijet, neprijatelj je Božji.

Vjernici nisu od svijeta, isto kao što ni Krist nije od svijeta. Ipak, oni su poslani u svijet da mu svjedoče kako su mu djela zla i da je spasenje na raspolaganju svima koji svoju vjeru polože u Gospodina Isusa Krista. Ne samo da trebamo biti odvojeni od svijeta – trebamo se i **preobraziti obnavljanjem svojega uma**, što znači da trebamo razmišljati kao što razmišlja Bog, onako kako nam je to otkriveno u Bibliji. Tada možemo iskusiti i izravno Božje vodstvo u svojim životima. Tada ćemo otkriti da je

njegova volja, umjesto da bude neprijatna i teška, **dobra, ugodna i savršena**.

Ovo je ključ za spoznavanje Božje volje: *prvo* – predanje tijela, *drugo* – odvojeni život i *treće* – obnovljeni um.

B. Služenje duhovnim darovima

(12,3-8)

12,3 Pavao ovdje govori **po milosti** koja mu je **dana** kao apostolu Gospodina Isusa. Sada će se pozabaviti s različitim oblicima ispravnog i iskrivljenog razmišljanja.

Najprije kaže da u evanđelju nema ničeg što bi ikoga moglo potaknuti na kompleks veličine. Potiče nas da budemo ponizni u uporabi svojih darova. Nikada ne smijemo pretjerati s mišljenjem da smo osobito važni. Ne trebamo zavidjeti drugima. Radije trebamo shvatiti da je svaka osoba jedinstvena i da svatko od nas ima djelatnosti koje mora obaviti za našega Gospodina. Trebali bismo biti zadovoljni s mjestom koji nam je **Bog dodijelio** u Tijelu i trebali bismo pokušati poslužiti svojim darovima svom snagom koju daje Bog.

12,4 Ljudsko tijelo ima **mnogo udova**, ipak svaki ima jedinstvenu ulogu. Zdravlje i dobrobit tijela ovisi o ispravnom djelovanju svakoga uda.

12,5 Tako je i u Kristovu Tijelu. U njemu postoji jedinstvo (**jedno tijelo**), raznolikost (**mnogi**) i međuovisnost (**udovi jedan drugom**). Nijedan dar koji imamo nije za sebičnu uporabu ili pokazivanje, nego za dobrobit **tijela**. Nijedan dar nije samodovoljan i nijedan nije nepotreban. Ako li sve to shvaćamo, tada trijezno razmišljamo (12,3).

12,6 Pavao sada daje upute za uporabu pojedinih **darova**. Ipak, njegov popis ne obuhvaća sve **darove**; namjera mu je da bude poticajan a ne iscrpan.

Naši se **darovi razlikuju po milosti koja nam je dana**. Drugim riječima, Božja **milost** dodjeljuje različite **darove** različitim ljudima. Bog daje potrebnu snagu ili sposobnost da upotrebljavamo koje god **darove** imamo. Stoga smo odgovorni da kao

dobri sluge dobro upotrebljavamo te, od Boga dane, sposobnosti.

Oni koji imaju dar **prorokovanja** trebaju **prorokovati primjereno** svojoj vjeri. Prorok je Božji govornik koji naviješta riječ Gospodinovu. U to može biti uključeno i predskazivanje, ali ono nije nužno dio proročanstva. U prvoj Crkvi, piše Hodge, proroci su bili "muškarci koji su govorili pod neposrednim utjecajem Duha Božjega i predavali božanska priopćenja koja su se odnosila na doktrinarnu istinu, na sadašnje dužnosti, na buduće događaje i ono što je već trebalo."⁴⁷ Rezultati njihovog služenja sačuvani su nam u Novom zavjetu. Danas ne može biti nadahnutih proročkih dodataka cjelini kršćanskog nauka jer je vjera jedanput zauvijek predana svetima (vidi Jd 3). Tako je danas prorok jednostavno onaj koji razlaže Božju misao kakva je otkrivena u Bibliji. Strong kaže:

Svako istinito suvremeno proročanstvo samo je ponovno objavljivanje Kristove poruke – proglas i razlaganje istine već otkrivene u Pismu.⁴⁸

Oni od nas koji imaju dar **proricanja** trebali bi **proricati primjereno vjeri**. To bi moglo značiti "prema mjerilu ili obrascu vjere", to jest u skladu s doktrinama kršćanske vjere kakve nalazimo u Pismu. Ili pak to može značiti "u skladu s mjerom naše vjere", to jest prema veličini vjere koju nam daje Bog. Većina prijevoda ovdje umeće riječ "naše", ali nje nema u izvorniku.⁴⁹

12,7 Služenje je vrlo širok pojam koji označava služenje za Gospodina. To ne znači zvanje, dužnosti ili djelatnosti svećenika (kako se to danas obično smatra). Osoba koja ima dar služenja ima i srce sluge. Kad naiđe na prigode za služenje on ih iskoristi.

Učitelj je onaj tko je sposoban objasniti Božju riječ i primijeniti je na srca svojih slušatelja. Što god bio naš dar, moramo mu se predati od svega srca.

12,8 Hrabrenje je dar poticanja svetih da se klone svakog vida zla i ostvare nova

postignuća za Krista u svetosti i služenju.

Dijeljenje je božanski dar koji nekome pomaže da bude svjestan potreba i pomoćne u njihovu rješavanju. Takav bi to trebao činiti **iskreno**.

Dar predstojništva (vodstvo) zasigurno je povezan s radom starješina (vjerojatno i đakona) mjesne crkve. Starješina je podpastir koji korača ispred stada te ga brižno i **marljivo** vodi.

Dar milosrđa je nadnaravna sposobnost i talent pomaganja onima koji su u nevolji. Oni koji imaju taj dar trebaju ga upotrebljavati s **veseljem**. Naravno, svi bismo mi trebali iskazivati milosrđe i to s veseljem.

Jedna je kršćanka rekla: "Kad mi je majka ostarjela i trebala nekoga da joj pomaže, muž i ja pozvali smo je da dođe živjeti s nama. Učinila sam sve da se osjeća ugodno. Kuhala sam joj, prala rublje, vozila je autom i uopće brinula za svaku njezinu potrebu. Ali dok sam to izvanjski činila, iznutra sam bila nesretna. Podsvjesno sam žalila zbog toga što nam je uobičajeni život bio poremećen. Ponekad bi mi mama rekla: "Više se ne smiješ. Zašto se nikada ne nasmiješiš?" Vidite, ja sam iskazivala milosrđe, ali nisam to činila s veseljem."

C. Odnos prema društvu (12,9-21)

12,9 Pavao nabraja neke značajke koje bi vjernik trebao razviti u svom postupanju s drugim kršćanima i s neobraćenima.

Ljubav bi trebala biti bez licemjerja. Ne bi smjela nositi masku, nego biti istinska, iskrena i neizvještačena.

Trebali bismo zazirati od svakog oblika zla i prijanjati uz dobro. U ovom sklopu zlo vjerojatno označava sve stavove i djela neljubavi, opakosti i mržnje. Dobro, nasuprot tome, označava očitovanje nadnaravne ljubavi.

12,10 U zajedništvu s onima koji spadaju u obitelj vjere trebali bismo iskazivati nježnu ljubav, a ne hladnu nezainteresiranost ili rutinsko prihvaćanje.

Trebali bismo težiti tome da radije budu počašćeni drugi a ne mi. Jednom je neki

drugi sluga Božji prije početka sastanka bio u pokrajnjoj prostoriji s ostalim zvaničnicima. Prije no što je na njega došao red da iziđe, nekolicina je njih već izišla na podij. Kad se pojavio na vratima prolomio se gromoglasan pljesak u njegovu čast. Hitro je stupio na podij i zapljeskao kako ne bi primio počast za koju je iskreno mislio da je namijenjena drugima.

12,11 Moffattov živopisan prijevod ovog stiha glasi: "Nikada ne dopustite da vam revnost omlitavi, održavajte duhovni žar, služite Gospodinu." Tu nas se podsjeća na riječi iz Jer 48,10: "Proklet bio tko nemarno obavlja poslove Jahvine!"

Nema ljudima šale; život je kratak i posvuda grijeh.

Naša je dob ko' padanje lišća, kapanje suza.

Nemamo vremena na zabavu gubiti sate; budimo ozbiljni u svijetu kakav je naš.

Horatius Bonar

12,12 Bez obzira kakve su naše sadašnje okolnosti, možemo se i trebamo radovati u našoj **nadi** – dolasku našeg Spasitelja, otkupljenju naših tijela i našoj vječnoj slavi. Potiče nas se da budemo **strpljivi u nevolji**, to jest, da je hrabro podnošimo. Podnošenje koje sve pobjeđuje jest nešto čime možemo preokrenuti jad u slavu. Trebamo i dalje biti **postojani u molitvi**. U **molitvi** obavljamo djelo i postižemo pobjede. **Molitva** donosi snagu u naš život i mir u srca. Kad molimo u ime Gospodina Isusa, približavamo se svemoći koliko god je to smrtniku moguće. Stoga si činimo golemu protuuslugu kad zanemarimo moljenje.

12,13 Potrebith **svetih** ima posvuda – nezaposlenih, osiromašenih plaćanjem liječenja, zaboravljenih propovjednika i misionara u zabitim mjestima, staraca kojima su presahla sredstva. Istinski život u Tijelu jest dijeliti s onima u potrebi.

"Nikada ne uskrati jelo i postelju onima kojima trebaju" (JBP). Gostoljubivost je zaboravljena umjetnost. Ljudi se izgovaraju da su im kuće i stanovi premali, samo da ne bi morali primiti kršćane u prolazu.

Vjerojatno se ne želimo suočiti s dodatnim poslom i uznemirivanjem. Ali zaboravljamo da je to kad ugostimo Božju djecu isto kao da smo ugostili samoga Gospodina. Naši bi domovi trebali biti kao dom u Betaniji u kojem je Isus volio boraviti.

12,14 Pozvani smo iskazivati dobrotu svojim progoniteljima umjesto da im pokušamo uzvratiti na isti način. Potreban nam je božanski život kako bismo na ne-ljubaznost i uvredu uzvratili uljudnošću. Prirodni je odgovor proklinjati i uzvraćati.

12,15 Sućut je sposobnost da požrtvovno dijelimo s drugima osjećaje i emocije. Skloni smo ljubomori kad se drugi raduju i izbjegavati ih kad tuguju. Božji način je ući u radost i tugu ljudi koji nas okružuju.

12,16 **Međusobno biti istomišljenici** ne znači da moramo misliti isto o nebitnome. Ne radi se toliko o istovjetnosti uma koliko o skladu odnosa.

Trebali bismo izbjegavati svaki trag nadutosti i pristupati **poniznim**, običnim ljudima isto kao i bogatima i uglednima. Kad je jedan znameniti kršćanin stigao na postaju dočekali su ga starješine crkve u kojoj je trebao propovijedati. Limuzinom su krenuli u otmjeni hotel. "Tko ovdje obično ugošćuje gostujuće propovjednike?" upita starješine. Rekoše mu da je to obično jedan stariji bračni par koji živi nedaleko u skromnoj kući. "I ja bih odsjeo kod njih", bio je njegov odgovor.

Apostol ponovno upozorava neka vjernik ne umišlja da je mudar. Shvaćanje da nemamo ništa što nismo primili, trebalo bi nas čuvati od nadutosti.

12,17 Uzvratanje **zlo za zlo** uobičajeno je u svijetu. Ljudi govore da će vratiti "mi-lo za drago", "platiti na isti način" ili "dati nekome što zaslužuje". Ali takav užitak u osvećivanju ne bi trebao imati mjesta u životima otkupljenika. Umjesto toga, oni bi se trebali ponašati časno kad se suoče sa zloporabom i kad ih se povrijedi, kao i u svim ostalim okolnostima života. Oni su osposobljeni da mogu **nastojati zamisliti se nad nekim i biti pažljivi** što čine.

12,18 Kršćani ne bi smjeli bespotrebno biti razdražljivi ili osvetoljubivi. Ratobornost i gnjev ne čine pravdu Božju. Mi bismo trebali voljeti mir, stvarati mir i biti u miru. Kad nekoga povrijedimo ili kad netko povrijedi nas, trebali bismo neumorno raditi da se stvar riješi na miroljubiv način.

12,19 Moramo se oduprijeti sklonosti da se osvećujemo za nepravde koje nam netko nanese. Izraz **“dajte mjesta gnjevu”** može značiti **“dopustite Bogu da se pobrine za nepravdu ili za vas”**; ili bi moglo značiti da joj se prepustite nedjelatno i u duhu neopiranja. Ostatak stiha u skladu je s prvim tumačenjem – ostati po strani i prepustiti gnjevu Božjemu da sve riješi. Osveta je Božje isključivo pravo. Mi se ne bismo smjeli miješati u ono što je njegovo pravo. On će naplatiti u pravom trenutku i na pravi način. Lenski piše:

Bog je već davno riješio stvar glede utjerivanja pravde od zločinitelja. Ni jedan od njih neće izbjeći. U svakom pojedinom slučaju biti će izvršena savršena pravda i to na savršen način. Ako bi se tko god od nas miješao, bilo bi to vrhunac drskosti.⁵⁰

12,20 Kršćanstvo ide dalje od neopiranja – sve do djelatnog činjenja dobra. Ono neprijatelje ne uništava silom nego ih obraća s ljubavlju. Hrani **neprijatelja** kad je **gladan** i napaja ga kad je žedan zgrčući mu na taj način **žeravicu ognjenu na glavu**. Ako nam zgrtanje **žeravice** izgleda okrutno, to je stoga što ne razumijemo ispravno taj idiomatski izraz. Zgrtati usijanu **žeravicu** na nečiju glavu znači postidjeti ga zbog njegova neprijateljstva tako da ga iznenadimo neuobičajenom dobrotom.

12,21 Darby ovako objašnjava prvi dio ovoga stiha: **“Ako te moja zlovolja ozlovolji, nadvladalo te zlo.”**⁵¹

Veliki crnački znanstvenik George Washington Carver rekao je: **“Nikada neću dopustiti da mi netko uništi život time što će me navesti da ga zamrzim.”**⁵² Kao vjernik nije htio dopustiti zlu da ga pobijedi.

Nego dobrim pobijedi zlo. Značajka je kršćanskog naučavanja da ne staje na za-

brani lošeg, nego nastavlja s poticanjem dobra. Zlo se može nadvladati dobrim. To bismo oružje trebali češće upotrebljavati.

Stanton je mrzio Lincolna otrovnom mržnjom. Rekao je kako je glupo bilo ići tražiti gorilu po Africi, kad se pravoga gorilu može naći u Springfieldu, u Illinoisu. Lincoln je sve to prevladao. Kasnije je postavio Stantona za ministra obrane držeći da je on najsposobniji za tu službu. Nakon što je Lincoln ustrijeljen, Stanton ga je nazvao najvećim ljudskim vođom. Ljubav je pobijedila!⁵³

D. Odnos prema vlastima (13,1-7)

13,1 Oni što su opravdani vjerom obvezni su podlagati se ljudskim vlastima. U stvari, ta se podložnost odnosi na svakoga, ali se apostol ovdje osobito bavi s vjernicima. Bog je uspostavio ljudske vlasti nakon potopa, kad je odlučio: **“Tko prolije krv čovjekovu, njegovu će krv čovjek proliti!”** (Post 9,6). Tom su odlukom ljudi ovlašteni suditi za zločine i kažnjavati počinitelje.

U svakom uređenom društvu mora postojati vlast i podlaganje toj vlasti; inače bi vladala anarhija, bezvlašće, a pod bezvlašćem ne bismo mogli opstati. Imati bilo kakve vlasti bolje je negoli uopće ne imati vlasti. Zato je Bog uspostavio ljudske vlasti i bez njegove volje ne postoji nijedna vlast. To ne znači da se on slaže sa svime što čine ljudski vladari. On se zasigurno ne slaže s pokvarenošću, okrutnošću i nasiljem! Ali ostaje činjenica da su **one koje su na vlasti, od Boga postavljene.**

Vjernici mogu živjeti pobjedonosno u demokraciji, ustavnoj monarhiji pa čak i u totalitarnom režimu. Ni jedna ljudska vlada nije bolja negoli su ljudi koji je tvore. Zbog toga ni jedna vlast nije savršena. Jedina savršena vladavina jest blagotvorna monarhija s Gospodinom Isusom Kristom kao Kraljem. Pomoći će nam prisjetimo li se da je Pavao ovaj odjeljak o podlaganju ljudskim vlastima pisao za carevanja zloglasnog Nerona. To su bili mračni dani za kršćane. Neron ih je optužio da su podmet-

nuli oganj koji je uništio pola Rima (što je, po svemu sudeći, on sâm naredio). Odredio je da se neke kršćane uroni u smolu i zapali kako bi kao žive buktinje osvjetljavale njegove orgije. Ostale su uživali u životinjske kože i bacali divljim psima koji su ih raskomadali.

13,2 Još uvijek stoji da se svatko tko se ne pokorava vlastima ili se protiv njih buní, ne pokorava i buni protiv onoga što je odredio Bog. **Tko se suprotstavlja zakonitoj vlasti** zaradit će, tj., zaslužiti kaznu.

Naravno, postoje i iznimke. Od kršćanina se ne zahtijeva pokoravanje vlastima ako mu one naređuju da griješi ili pak ugrožava svoju odanost Isusu Kristu (Dj 5,29). Nijedna vlast nema pravo zapovijedati nečijoj savjesti. Stoga postoje trenuci kad vjernik, pokoravajući se Bogu, neizostavno navlači na sebe gnjev ljudi. U takvim slučajevima mora biti spreman platiti kaznu bez pritužbe. Ni pod kakvim uvjetima ne smije se buniti protiv vlasti ili se pridružiti pokušaju da ih se zbaci.

13,3 Oni koji čine što je ispravno ne trebaju se bojati vlasti. Samo se oni što krše zakon moraju bojati kazne. Stoga, želi li tko uživati život bez troškova, naplaćenih kazni, suđenjâ i izdržavanjâ kazne, ono što mora činiti jest biti građanin koji se drži zakona. Tada će dobiti priznanje od vlasti, a ne njihov prijekor.

13,4 Vladar, bio on predsjednik, upravitelj, gradonačelnik ili sudac, **poslužitelj** je Božji u smislu da je Gospodinov sluga i predstavnik. On možda osobno ne poznaje Boga, ali je službeno još uvijek Gospodinov čovjek. Tako je David uvijek iznova zlog kralja Saula nazivao Božjim pomazanimom (1 Sam 24,6.10; 26,9.11.16.23).

Usrcos opetovanim Saulovim pokušajima da Davidu oduzme život, David nije svojim ljudima dopustio da naude kralju. Zašto? Zato što je Saul bio kralj, i kao takav bio je Gospodinov namještenik.

Kao od Božjih poslužitelja, od vladara se očekuje da promiču dobro svog naroda – sigurnost, spokoj i opću dobrobit. Ako li

tko ustrajava u kršenju zakona, može očekivati da će za to platiti jer vlasti imaju ovlast izvesti ga pred sud i kazniti. U izrazu “**ne nosi uzalud mač**” imamo snažnu tvrdnju glede moći koju je Bog dodijelio vlastima. **Mač** nije samo bezazleni simbol moći; za tu bi svrhu bilo dovoljno i žezlo. Mač izgleda govori o izvršnoj moći vladara, to jest da može izricati smrtnu kaznu. Zato ne možemo reći da je smrtna kazna bila samo za starozavjetno, a ne i novozaavjetno doba. Ova tvrdnja iz Novog zavjeta podrazumijeva da vlasti imaju ovlast oduzeti život zločincima. Neki se tome protive navodeći Izlazak 20,13: “Ne ubij!” Ta se zapovijed dakle odnosi na ubojstvo, a smrtna kazna nije ubojstvo. Hebrejska riječ prevedena u KJV kao “oduzeti život” (eng. *kill*), doslovce znači “nezakonito i pakosno ubojstvo s predumišljajem” (eng. *murder*) i tako je prevedena u NKJV.⁵⁴ Smrtna je kazna bila propisana u starozavjetnom Zakonu kao kazna koju se zahtijevalo za neke ozbiljne prekršaje.

Apostol nas ponovno podsjeća da je vladar **Božji poslužitelj**, ali ovaj put dodaje: **izvršitelj gnjeva nad onime tko zlo čini**. Drugim riječima, k tome što je **poslužitelj** Božji za naše dobro, on služi Bogu i tako da kažnjava one koji prekrše zakon.

13,5 To znači da su dva razloga zašto se trebamo pokoravati vlastima – strah od kazne i želja da imamo čistu savjest.

13,6 Vlastima ne dugujemo samo poslušnost nego i novčanu potporu – **poreze**. Za naš je napredak ako živimo u društvu gdje vladaju red i zakon, u kojem ima policije i vatrogasaca, pa moramo biti spremni sudjelovati i u troškovima. Vladini službenici daju svoje vrijeme i nadarenost kako bi provodili Božju volju za održavanje uravnoteženog društva pa ih zato treba uzdržavati.

13,7 Činjenica da su vjernici građani Neba (Fil 3,20) ne izuzima ih od odgovornosti pred ljudskim vlastima. Moraju platiti svaki **porez** koji je propisan na njihova primanja, posjed i osobno vlasništvo. Mo-

raju platiti i carinu koja se zahtijeva za robu koja uvoze u zemlju. Moraju s poštovanjem iskazati **strah** od nezadovoljstva s onima koji nameću zakone; i moraju iskazati **čast imenima i službama** svih društvenih poslužitelja (čak i ako ne cijene uvijek njihove *osobne* živote).

U svezi s time kršćani nikada ne bi smjeli prezirno govoriti o predsjedniku države ili o predsjedniku vlade. Čak bi i u žaru izborne borbe trebali izbjegavati pridružiti se vrijeđanju poglavara države. Pisano je: "O glavaru svog naroda ne govori loše" (Dj 23,5).

E. Odnos prema budućnosti (13,8-14)

13,8 U osnovi, prvi dio ovoga stiha znači: "Plati na vrijeme svoje račune." Ovo nije zabrana bilo kakve vrste dugovanja. Neke su vrste dugovanja neizbježive u našem društvu: većina od nas svakog mjeseca dobije račune za telefon, plin, struju, vodu, itd. A nemoguće je i poslovati a da se ne zadužimo. Opomena iznesena ovdje jest da ne ostavljamo nepodmirene (i pretjerane) dugove.

No u tom području postoje još neka načela kojima se trebamo rukovoditi. Ne bismo se trebali zaduživati za nešto što nam nije nužno. Ne bismo se trebali zaduživati kad nema nade da ćemo to moći podmiriti. Trebali bismo izbjegavati kupovanje na otplatu i time se izložiti pretjeranim kamata. Trebali bismo izbjegavati posuđivanje za kupovinu nečega čemu pada cijena. Općenito, trebali bismo biti odgovorni glede novca tako da živimo skromno i u skladu s vlastitim sredstvima, uvijek imajući na umu da je dužnik sluga vjerovniku (vidi Izr 22,7).

Jedini dug koji od toga odskoče jest obveza da **ljubimo**. Riječ koja se u Rimljanima rabi za ljubav, s jedinom iznimkom u 12,20, jest *agape* i označava duboku, nesebičnu i nadljudsku sklonost koju netko ima prema nekome. Na tu ljubav, koja ne pripada ovome, svijetu ne potiče nikakva vrlina u osobi koju se ljubi; potpuno je ne-

zaslužena. Od svake se druge ljubavi razlikuje po tome što je ne iskazujemo samo onima koje smo sposobni ljubiti nego i neprijateljima. Ta se ljubav očituje u davanju i, općenito, u žrtvovanju. Tom je ljubavlju Bog ljubio svijet i dao svog jedinorođenog Sina. Krist je ljubio Crkvu i dao samoga sebe za nju.

Ona je ponajprije stvar *volje*, a ne osjećaja. Činjenica da nam je **zapovjedbano ljubiti**, ukazuje da je to nešto što možemo odlučiti činiti. Kad bi to bio osjećaj koji ne možemo nadzirati i koji nas ponekad neočekivano obuzme, teško da bi nas se smatralo odgovornima za nj. To ipak ne znači da ne mogu biti uključeni i osjećaji.

Neobraćenj je osobi nemoguće iskazati tu božansku ljubav. U stvari, i vjerniku je nemoguće iskazati je vlastitom snagom. Moguće mu je iskazati je jedino snagom Duha Svetoga koji u njemu prebiva.

Ljubav se na Zemlji savršeno iskazala u Osobi Gospodina Isusa Krista.

Naša ljubav prema Bogu očituje se u poslušnosti njegovim zapovijedima.

Onaj **tko ljubi** svoga bližnjega **ispunio je Zakon**, ili u najmanju ruku onaj dio Zakona koji nas uči da ljubimo svog bližnjeg.

13,9 Apostol izdvaja **zapovijedi** koje zabranjuju djela koja nisu iz ljubavi prema bližnjemu. To su **zapovijedi** protiv: **preljuba, ubojstva**, krađe, krivokletstva i lakomosti. Ljubav ne iskorištava tuđe tijelo; nemoral to čini. Ljubav ne oduzima život drugome; ubojstvo to čini. Ljubav ne krađe ono što pripada drugome; krađa to čini. Ljubav ne poriče pravo drugima; lažno svjedočenje to čini.⁵⁵ Ljubav ni ne razmišlja o tuđoj imovini; lakomost to čini.

I ima li koja druga zapovijed. Pavao je mogao spomenuti još jednu: "Poštuj svoga oca i majku svoju." Sve se one svode na jednu izreku: **ljubi svoga bližnjega kao sebe samog**. Ponašaj se prema njemu s istom naklonošću, pažnjom i uviđavnošću kako bi se ponašao prema sebi.

13,10 Ljubav nikada ne pokušava drugome nanijeti **zlo**. Ona radije traži dobro-

bit i čast za svakoga. Stoga onaj tko djeluje u ljubavi uistinu ispunjava zahtjeve s druge ploče **Zakona**.

13,11 Ostatak poglavlja ohrabruje nas na život duhovne spremnosti i moralnu čistoću. **Vrijeme je kratko**. Razdoblje milosti bliži se svršetku. Već je "kasni sat" koji zahtijeva da odbacimo uspavanost i nedjelotvornost. **Spasenje nam je bliže** no ikada. Dolazi Spasitelj da nas povede u Očev dom.

13,12 Sadašnje je doba kao **noć grijeha** koja je skoro na izmaku. Uskoro će vjernicima osvanuti **dan** vječne slave. To znači da trebamo **odložiti** svu prljavu odjeću svjetovnosti, to jest sve što je povezano s nepravednošću i zlom. Trebamo se i **zaodjenuti oružjem svjetlosti**, to jest, zaštitnim pokrivalom svetog življenja. Dijelovi toga naoružanja potanko su navedeni u Ef 6,14-18. Oni opisuju elemente pravog kršćanskog karaktera.

13,13 Primijetite, naglasak je na našem praktičnom kršćanskom življenju. Budući da smo djeca **dana**, trebamo **hoditi** kao sinovi svjetlosti. Što kršćanin ima zajedničkog s razularenim zabavama, pijankama, seksualnim orgijama, divljaštvom, pa čak i prepirkama i zavišću? Uopće ništa!

13,14 Najbolje što možemo učiniti, prije svega, jest **zaodjenuti se u Gospodina Isusa Krista**. To znači da trebamo usvojiti sav njegov način življenja, živjeti kao što je on živio i prihvatiti ga da nam bude Vođa i Primjer.

Drugo: **brinući za tijelo ne trebamo ugađati strastima**. Tijelo je stara, iskvarena narav. Ono neprestance poziva da mu se ugađa udobnošću, obiljem, nedopuštenim spolnim užicima, ispraznim zabavama, svjetovnim užicima, neumjerenošću, materijalizmom, itd. **Tijelu ugađamo** kad si kupujemo nešto što je povezano s iskušenjem, kad si olakšavamo griješiti, kad prvenstvo dajemo tjelesnom a ne duhovnom. Tijelu ne bismo trebali nimalo ugađati. Ne bismo trebali "dati tijelu prigode da uzme zamah" (JBP).

Upravo je ovaj stih upotrijebio Bog kako bi Kristu i čistoći obratio sjajnog ali tjelesnog Augustina. Kad je ovaj došao do 14. stiha predao se Gospodinu. Otada je poznat u povijesti kao "sveti" Augustin.

F. Odnos prema ostalim vjernicima

(14,1-15,13)

14,1 Rim 14,1-15,13 bavi se važnim nacjelima vođenja Božjega naroda u postupanju s onim što je od sporedne važnosti. To su stvari koje tako često dovode do sukoba među vjernicima; ali ti su sukobi, kao što ćemo vidjeti, posve nepotrebni.

Slabi kršćanin je onaj tko je neutemeljeno u nedoumici glede onoga što je od sporedne važnosti. U tom kontekstu često je to bio obraćeni Židov koji je još uvijek bio u nedoumici glede nečistih jela ili rada subotom.

Prvo je načelo ovo: slaboga kršćanina treba prihvatiti u mjesnu zajednicu, ali ne tako da se s njime prepire glede njegove pretjerane savjesnosti. Kršćani mogu imati radosno zajedništvo premda se i ne slažu u nevažnom.

14,2 Vjernik koji na temelju naučavanja iz Novog zavjeta potpuno uživa u kršćanskoj slobodi vjeruje da su sva jela čista. Posvećena su riječju Božjom i molitvom (1 Tim 4,4,5). Vjernik slabe savjesti može imati dvojbe glede jedenja svinjetine ili neke druge vrste mesa. Može čak biti i vegetarijanac.

14,3 Stoga je *drugo načelo* da se trebamo međusobno podnositi. Zreli kršćanin ne treba **prezirati** svog slabijeg brata. Niti pak bi slabiji brat trebao osuditi kao grešnika nekoga tko uživa u šunki, škampima ili jastogu. **Bog ga je prihvatio** u svoju obitelj kao punopravnog člana.

14,4 *Treće je načelo* da je svaki vjernik sluga Gospodinu pa stoga nema pravo suditi kao da je on gospodar. Svatko će biti priznat ili osuđen pred svojim **Gospodarom**. Netko bi mogao s visoka gledati na drugoga s ledenim prezirom, siguran da će ovaj zbog svog gledišta o tome i tome

doživjeti brodolom vjere. Ali takav je stav neispravan. **Bog** će održati i njega i onog drugog. Njegova snaga da to učini dostatna je.

14,5 Neki su židovski kršćani subotu još uvijek smatrali danom obveze. Savjest im nije dopuštala da rade ikakav posao subotom. U tom su smislu **razlikovali dan od dana**.

Ostali vjernici nisu dijelili te židovske dvojbe. **Svaki su dan smatrali jednakim**. Nisu smatrali šest dana svjetovnim a sedmi svetim. Njima su svi dani bili sveti.

Ali što je s danom Gospodinovim, prvim danom u tjednu? Zauzima li on osobito mjesto u životima kršćana? U Novom zavjetu nalazimo da je to bio dan uskrsnuća našega Gospodina (Lk 24,1-9). U iduća dva Gospodinova dana Krist se susreo sa svojim učenicima (Iv 20,19.26). Duh Sveti je bio dan na Pedeseticu koja je padala na prvi dan tjedna; Pedesetica se slavila sedam nedjelja poslije blagdana Prvina (Lev 23,15.16; Dj 2,1) što je simboliziralo Kristovo uskrsnuće (1 Kor 15,20.23). Apostoli su se okupljali lomiti kruh prvoga dana u tjednu (Dj 20,7). Pavao je Korinćanima savjetovao da skupe novac prvoga dana u tjednu. Stoga je Gospodinov dan osobito istaknut u Novom zavjetu. Ali umjesto da poput subote bude dan *obveze*, to je dan *povlastice*. Slobodni od uobičajenoga posla, na osobiti način možemo odvojiti taj dan za štovanje našega Gospodina.

Kršćanima nigdje u Novom zavjetu nije rečeno da trebaju držati subotu. Ipak, u njemu istodobno prepoznajemo načelo o jednom danu izdvojenom od ostalih sedam, danu odmora nakon šest dana rada.

Kakvo god gledišće imao netko o toj temi, načelo je sljedeće: **neka je svatko posve uvjeren u svoje mišljenje**. Ipak, treba biti jasno da je takvo načelo primjenjivo jedino glede onoga što je moralno *neutralno*. Ali kad dođemo do *temeljnih* doktrina kršćanske vjere, onda nema mjesta osobnim mišljenjima. Ali u područjima gdje nešto samo po sebi nije ni ispravno ni nei-

spravno, moguća su različita gledišta. Na ne smije im se dopustiti da postanu kušnja zajedništvu.

14,6 Onaj tko pridaje važnost danu jest židovski vjernik kojega još uvijek muči savjest zbog rada subotom. Nije da on na držanje subote smatra sredstvom za postizanje ili održavanje spasenja; jednostavno se radi o tome da čini nešto čime misli da ugađa **Gospodinu**. Na isti način onaj koji ne pridaje važnost danu čini to u čast Kristu, to jest, zbiljnosti a ne samo sjeni vjere (Kol 2,16.17).

Onaj tko je slobodan jesti "nečistu" hranu, sagiba glavu i **zahvaljuje Bogu** za nju. Isto to čini i vjernik koji jede samo *košer*, to jest "čistu" hranu. Obojica traže blagoslov od Gospodina.

U oba slučaja časti se Boga i zahvaljuje mu, pa zašto onda od toga činiti prigodu za svađu i sukobe?

14,7 Kristovo gospodstvo prožima svaki vid vjernikova života. Mi ne živimo sebi nego Gospodinu, i ne umiremo sebi nego Gospodinu. Iстина je da ono što činimo i govorimo utječe na druge, ali ovdje se ne radi o tome. Pavao naglašava da bi Gospodin trebao biti cilj i središte života svoga naroda.

14,8 Sve što u životu činimo podložno je Kristovoj pomnijoj provjeri i njegovu davanju pristanka. Sve moramo provjeravati kako bismo znali što On misli o tome. Čak i smrću želimo proslaviti Gospodina, jer odlazimo da bismo bili s njime. Njemu pripadamo i u životu i u smrti.

14,9 Jedan od razloga zašto je **Krist umro, uskrsnuo i oživio** jest taj da **zagospodari** nad nama, a mi budemo njegovi dragovoljni podanici koji mu s veseljem izručujemo odanost svojih zahvalnih srдца. Njegovo gospodstvo produžuje se i u smrti kad naše tijelo bude u grobu a duša i duh u njegovoj nazočnosti.

14,10 Budući da je to istina, glupo je što presavjesni kršćanin židovskog podrijetla osuđuje **brata** koji se ne drži židovskog kalendara i koji se ne ograničava samo na

“košer” hranu. Jednako tako nije ispravno ni ako jači brat **prezire slabijega brata**. Činjenica je da će svaki od nas **stajati pred sudištem Kristovim**⁵⁶ i to će biti jedina procjena koja uistinu vrijedi.

Taj će sud biti povezan s vjernikovim služenjem, a ne grijesima (1 Kor 3,11-15). Bit će to trenutak preispitivanja i nagrađivanja, i ne treba ga brkati sa suđenjem poganskim narodima (Mt 25,31-46) ili sa suđenjem pred Velikim bijelim prijestoljem (Otk 20,11-15). Ovo posljednje bit će posljednji sud svim zlim mrtvima.

14,11 Izvjesnost našeg izlaska pred Kristovu *bemu* pojačana je navođenjem Izaije 45,23 gdje sâm Jahve iznosi snažnu tvrdnju da će se, u znak priznanja Njegova vrhovnog autoriteta, pred Njim **prignuti svako koljeno**.

14,12 Tako je jasno da će **svaki od nas za sebe dati račun Bogu**, a ne za našu braću. Mi previše sudimo jedan drugoga i to bez prave ovlasti ili znanja.

14,13 Umjesto da neprestance sudimo svojim bližnjim kršćanima u takvim moralno nevažnim stvarima, **radije odlučimo da nikada nećemo učiniti nešto što bi brata sprečavalo u njegovu duhovnom napredovanju**. Nijedna od tih nebitnih stvari nije dovoljno važna da bismo zbog nje učinili da se brat **sablazni** ili padne.

14,14 Pavao je znao, a i mi znamo, da hrana više nije obredno nečista kao što je bila Židovu koji je živio pod Zakonom. Ono što jedemo posvećuje se Božjom riječju i molitvom (1 Tim 4,5). Riječju je hrana posvećena u smislu da je Biblija izričito proglašava dobrom. Molitvom se posvećuje kad zaištemo Boga da je blagoslovi na svoju slavu i za okrjepu naših tijela u službi za Njega. Ali ako slabi brat misli da za nj, recimo, nije ispravno ako jede svinjetinu, tada to i nije ispravno. Ako bi jeo, oskrvnuo bi svoju od Boga danu savjest.

Kad Pavao ovdje kaže da **ništa nije nečisto samo po sebi**, moramo shvatiti da govori *samo* o *beznačajnim* stvarima. U životu je mnogo toga nečisto; primjerice,

pornografske tiskovine, prosti vicevi, prljavi filmovi i svaka vrst nemoralna. Stoga Pavlovu izjavu trebamo razumjeti u svjetlu konteksta. Kršćani se ne izlažu obrednoj nečistoći jedući jela koja je Mojsijev Zakon proglasio nečistima.

14,15 Kad sjednem za stol jesti sa **slabim bratom** hoću li ustrajati na svom opravdanom pravu da jedem jastoga premda znam da on misli kako je to pogrešno? Ako to učinim ne djelujem u ljubavi, jer ljubav misli na druge a ne na sebe. Ljubav se odriče svojih opravdanih prava kako bi promicala dobro brata. Tanjur jela nije važan kao duhovna dobrobit **onoga za koga je Krist umro**. Ako pak sebično ističem svoja prava glede jela, mogu nanijeti nepopravljivu štetu životu slabijega brata. Nije to toliko vrijedno kad se samo sjetimo da je njegova duša otkupljena tako golemom cijenom – Jaganjčevom dragocjenom krvlju.

14,16 Stoga je ovdje načelo da ne trebamo dopustiti manje važnim stvarima, koje su same po sebi dopustive, da pruže prigodu drugima kako bi nas osudili za “raspuštenost” ili “bezosjećajnost”. Bilo bi to kao žrtvovanje našeg dobrog imena za tanjur variva.

14,17 Ono što u kraljevstvu Božjem *doista* vrijedi nisu prehrambeni propisi nego duhovne stvarnosti. Kraljevstvo Božje je sfera u kojoj je Bog priznat kao Vrhovni Vladar. U svom proširenom smislu ono uključuje čak i sve one koji ispovijedaju vjeru u Boga. Ali u svojoj nutarnjoj zbiljnosti ono uključuje samo one koji su *novo* rođeni. U tom se smislu ono ovdje i spominje.

Podanici kraljevstva nisu izbirljivci u jelu, ni sladokusci, ni dobri poznavatelji vina. Njih treba krasiti život djelatne **pravednosti**, sklonost **miru** i skladu, te stav **radosti u Duhu Svetom**.

14,18 Nije važno što čovjek jede ili ne jede. Svetim življenjem zadobivamo čast od Boga i priznanje od ljudi. Oni što naglasak stavljaju na pravednost, mir i radost

služe Kristu pokoravajući se njegovu naučavanju.

14,19 Tada se javlja jedno *drugo načelo*. Umjesto riječkanja oko nevažnih stvari, trebali bismo uložiti sav napor da održimo **mir** i sklad u zajednici kršćana. Umjesto da budemo spoticalo drugima ustrajući na vlastitim pravima, trebali bismo se truditi izgrađivati druge u najsvetijoj vjeri.

14,20 **Bog čini djelo** u životu svakog svog djeteta. Strašno je i pomisliti na sprečavanje toga djela u životu slabijega brata zbog drugorazrednih stvari kao što su jelo, piće ili određeni dani. Djetetu su Božjem sada sva jela čista, ali bi bilo pogrešno ako bi jeo neko osobito jelo ili bi, čineći to, sablaznio brata ili pak učinio da posrne u kršćanskom življenju.

14,21 Tisuću puta je bolje susprezati se od **mesa** ili **vina**, ili od bilo čega drugog, negoli sablazniti **brata** ili ga navesti da duhovno posrne. Odricanje od onoga što nam je dopušteno mala je cijena koju plaćamo za skrb o onome tko je **slab**.

14,22 Ja imam potpunu slobodu jesti svaku vrst jela znajući da ga je Bog dao da se uzima sa zahvalnošću. Ali ne trebam se baš kočoperiti s tom slobodom pred nekim tko je slab. Bolje je iskazivati tu slobodu nasamo kad nikoga ne mogu sablazniti.

Dobro je u potpunosti uživati kršćansku slobodu i ne biti sputan nepodnošljivom nedoumicom. Ali bolje je propustiti svoja zakonita prava negoli na sebe navući osudu zbog sablažnjavanja drugih. **Blagoslovljen** je onaj tko izbjegava navoditi druge da posrnu.

14,23 Što se tiče slaboga brata, za nj je pogrešno jede li nešto zbog čega se koleba u savjesti. Kad tako jede to nije čin **vjere**; to jest, on ima nečistu savjest glede toga — a **grijev** je nautiti vlastitoj savjesti.

Istina jest da savjest nije nepogrešiv vodič, nego je se mora poučavati Božjom riječju. "Ali," piše Merrill Unger, "Pavao iznosi zakon da čovjek treba slušati svoju savjest premda je ona slaba; inače bi bila uništena moralna osobnost."⁵⁷

15,1 Prvih trinaest stihova petnaestog poglavlja nastavljaju temu prethodnog poglavlja i obrađuju moralnu ravnodušnost. Između obraćenika iz židovstva i onih iz poganstva nastale su napetosti pa Pavao ovdje poziva na skladne odnose između židovskih i poganskih kršćana.

Oni **koji su jaki** (to jest, potpuno slobodni glede onoga što je moralno beznačajno) ne trebaju **ugađati sebi** sebično zahtijevajući svoja prava. Radije bi se prema slabijoj braći trebali ponašati obzirno i s pažnjom te imati uvidavnosti za njihove pretjerane **slabosti**.

15,2 Ovdje nalazimo sljedeće načelo: ne živi da bi ugađao sebi. **Živi da bi ugađao bližnjemu**, čini mu **dobro**, izgrađuj ga. To je kršćanski pristup.

15,3 Krist nam je dao primjer. On je živio kako bi ugađao svome Ocu, a ne sebi. Rekao je: "**Poruge onih koji se rugaju tebi padoše na me**" (Ps 69,9). To znači da je bio potpuno obuzet Božjom čašću pa je, kad su ljudi napadali Boga, to shvatio kao osobni napad na sebe.

15,4 Taj navod iz Psalama podsjeća nas da je Pismo Starog zavjeta **napisano nama za pouku**. Premda nije napisano izravno nama, sadrži neprocjenjive poruke za nas. Dok se suočimo s teškoćama, sukobima, nevoljama i problemima, Pismo nas uči da budemo nepokolebljivi i donosi nam **utjehu**. Tako umjesto da nas prekriju valovi, bivamo održani **nadom** da će se Gospodin pobrinuti za nas.

15,5 To gledište dovelo je apostola Pavla do toga da izrazi želju kako će **Bog** koji daje nepokolebljivost i **utjehu** dati jakim i slabim, poganskim i židovskim kršćanima, da žive skladno prema naučavanju i primjeru **Krista Isusa**.

15,6 To će dovesti do toga da se sveti ujedine u štovanju **Boga i Oca Gospodina našega Isusa Krista**. — Kojeg li prizora! Spašeni Židovi i spašeni pogani slave Gospodina **jednim ustima!**

Četiri puta se u Rimljanima spominju usta i tako sačinjavaju biografsku skicu

“spašene duše”, to jest spašene osobe. U početku su usta bila puna kletve i gorčine (3,14). Tada su usta umukla i izveden je kao krivac pred Boga (3,19). Potom je ustima priznao Isusa Gospodinom (10,9). Na poslijetku, njegova usta djelatno hvale i štiju Gospodina (15,6).

15,7 Tu se javlja još jedno načelo. Usprkos svim razlikama koje bi mogle postojati glede manje važnih stvari, trebali bismo **prihvaćati jedni druge kao što je Krist prihvatio nas**. Ovo je istinski temelj za prihvaćanje u mjesnu skupštinu. Nemojmo prihvaćati ljude na osnovu njihove denominacijske pripadnosti, duhovne zrelosti ili društvenog položaja. Trebali bismo **primiti one koje je Krist primio** kako bismo promicali **slavu Božju**.

15,8 U idućih šest stihova apostol podsjeća svoje čitatelje da poslanje **Isusa Krista** uključuje Židove i pogane, što podrazumijeva da i naša srca budu dovoljno velika kako bi prihvatila i jedne i druge. Naravno da je Isus došao posluživati obrezanima, to jest židovskom narodu. Bog je opetovano obećavao da će Izraelu poslati Mesiju i Kristov je dolazak potvrdio istinitost tih obećanja.

15,9 Ali Krist i poganima donosi blagoslave. Bog je naumio da narodi čuju evanđelje te da oni koji povjeruju **proslave Boga za njegovu veliku milost**. To ne bi trebalo iznenaditi židovske vjernike jer im je učestalo predskazivano u njihovu Svetom pismu. Primjerice, u Psalmu 18,50 David naviješta dan u koji će Mesija među poganskim vjericima pjevati hvale Bogu.

15,10 U Ponovljenom zakonu 32,43 pogani su prikazani kako se raduju blagoslovu spasenja zajedno s **njegovim pukom**, Izraelom.

15,11 U Psalmu 117,1 čujemo Izraela kako za Mesijine tisućgodišnje vladavine poziva **narode da hvale Gospodina**.

15,12 I konačno, **Izaija** dodaje svoje svjedočanstvo o uključivanju nežidovskih **naroda** u Mesijino kraljevstvo (Iz 11,1 i 10). Osobita tvrdnja ovdje jest da će i po-

gani imati udjela u povlasticama koje donosi Mesija i njegovo evanđelje.

Gospodin Isus je **Jesejev izdanak** po tome što je On njegov Stvoritelj, a ne da je potekao od Jeseja (premda je to, *također*, istina). U Otkrivenju 22,16 Isus govori o sebi da je korijen i izdanak Davidov. Što se tiče Njegova božanstva, On je Davidov Stvoritelj; što se tiče njegove ljudskosti, Davidov je potomak.

15,13 Tako Pavao ovaj odjeljak zaključuje veličanstvenim blagoslovom moleći se da bi **Bog** koji daje **nadu**, po milosti ispunio svete **svakom radošću i mirom** dok vjeruju u Njega. Možda ovdje osobito misli na poganske vjernike, ali je ta molitva prikladna za sve. Osim toga, istina je da oni koji **obiluju u nadi snagom Duha Svetoga** nemaju vremena za svađu oko nebitnog. Naša zajednička nada je moćna ujedinjujuća sila kršćanskog života.

G. Pavlovi planovi (15,14-33)

15,14 U ostatku 15. poglavlja Pavao navodi razlog zašto je pisao Rimljanima i svoju veliku želju da ih posjeti.

Premda još nije sreo rimske kršćane **uvjeren** je da će oni pozdraviti njegove opomene. Tu svoju uvjerenost zasniva na onome što je čuo o njihovoj **dobroti**. Osim toga, uvjeren je da dobro poznaju kršćanski nauk što ih čini sposobnima da **opominju druge**.

15,15 Usprkos tome što je uvjeren u njihov duhovni napredak i usprkos činjenici da im je bio stranac, Pavao nije oklijevao podsjetiti ih na neke od njihovih povlastica i obveza. Njegova iskrenost u pisanju kao da proizlazi **iz milosti koja mu je dana od Boga**, to jest, **milosti** kojom je postavljen za apostola.

15,16 Njega je odredio Bog da bude neka vrst službujućeg svećenika **Isusa Krista poganima**. Na svoj rad u službenju **evanđelja Božjega** gledao je kao na svećeničku službu u kojoj prinosi spašene **pogane** kao **ugodan prinos Bogu** jer su po nanovorođenju **Duhom Svetim** bili odvo-

jeni za Boga. G. Campbell Morgan kliče:

Kakvu samo blistavu svjetlost prosipa to na sve naše evangelizacijske i pastoralne napore! Svaka duša pridobivena propovijedanjem evanđelja nije samo dovedena u položaj sigurnosti i blagoslova; ona je prinos Bogu, dar koji mu donosi zadovoljstvo – upravo prinos kakav je htio. Svaka duša koju se brižno i strpljivo pouči o Kristu i tako suobliči njegovoj slici jest duša ugodna Ocu. Stoga se mi ne trudimo samo spasiti ljude, nego i zadovoljiti Božje srce. To i jest najснаžnija pobuda.⁵⁸

15,17 Ako se Pavao nadima tada to ne čini zbog sebe samog nego se diči u **Kristu Isusu**. I nije to zbog vlastitih postignuća nego zbog onoga što se Bogu sviđjelo učiniti kroz njega. Ponizni sluga Kristov ne upušta se u nedolično hvastanje nego je svjestan činjenice da ga Bog upotrebljava kako bi postigao svoje naume. Svako iskušenje da se hvasta umanjeno je shvaćanjem da sâm po sebi nije ništa, da nema ništa osim onoga što je primio i da ne može činiti ništa za Krista osim snagom Duha Svetoga.

15,18 Pavao se ne usuđuje **govoriti** o onome što je **Krist učinio** kroz služenje drugih. Ograničava se na način kako je *njega* Gospodin upotrijebio da bi **pogane** priveo k poslušnosti, onime što je govorio i onime što je činio – to jest, porukom koju je propovijedao i čudesima koje je činio.

15,19 Gospodin je potvrđivao apostolove poruke čudesima koja su iznosila duhovne pouke i izazivala zadivljenost, kao i raznolikim očitovanjima snage Duha. Rezultat je bio da je on **potpuno navijestio evanđelje**, počevši od **Jeruzalema** pa **sve do Ilirika** (priobalje Jadranskog mora sjeverno od Makedonije). “**Od Jeruzalema ... do Ilirika**” opisuje zemljopisni opseg a ne kronološki poredak njegovog poslanja.

15,20 Idući tim putom, Pavlu je cilj bio **propovijedati evanđelje** u nedosegnutom području. Njegovo su slušateljstvo prvenstveno sačinjavali pogani koji još nikada nisu čuli za **Krista**. Na taj način nije gradio na tuđem temelju. Pavlov primjer uti-

ranja puta u novim krajevima ne obvezuje i druge Gospodinove sluge na točno takvo djelovanje. Neki su, primjerice, pozvani pridružiti se i naučavati nakon što nastanu nove crkve.

15,21 To utemeljiteljsko djelo među poganima bilo je ispunjenje Izaijina proročanstva (52,15) da će pogani koji još nikada nisu bili evangelizirani **vidjeti**, a oni koji još nisu čuli Dobru vijest **razumjeti** i odgovoriti vjerom.

15,22.23 U svojoj želji da ore neobrađeno područje, Pavao je ranije bio prezaposlen da bi došao u Rim. **Ali sada** je položen temelj u području opisanom u 15,19. Na tome su temelju sada mogli graditi drugi. Tako se Pavao osjetio slobodnim ispuniti svoju davnu **želju** da posjeti Rim.

15,24 Njegov je plan bio da se zaustavi u Rimu kad bude putovao u **Španjolsku**. Neće moći ostati dugo koliko bi htio kako bi se nauživao zajedništva s braćom, ali će se radovati ako mu se barem djelomice **ispuni želja biti** s njima. Znao je da će mu oni pružiti pomoć u svemu što mu treba da ostvari svoje putovanje u Španjolsku.

15,25 **Ali** u međuvremenu odlazi u **Jeruzalem** predati sredstva koja je skupio u crkvama poganâ za jeruzalemske **svete** u potrebi. To je onaj skupljeni novac o kojem čitamo u 1 Kor 16,1 i 2 Kor 8 i 9.

15,26.27 Vjernici u **Makedoniji** i **Ahaji** s radošću su dali svoj prilog toj zakladi da riješe oskudicu među **siromašnim** kršćanima. To je sabiranje, što se tiče darovatelja, bilo potpuno dragovoljno; a bilo je i ispravno da daju. Naposljetku, oni su se duhovno okoristili time što im je preko židovskih vjernika došlo evanđelje. Stoga nije bilo pretjerano očekivati da podijele svoja **tjelesna dobra** sa svojom braćom iz židovstva.

15,28.29 Čim Pavao **obavi** to poslanje, to jest, preda skupljena sredstva kao što je obećao, na svom putovanju u **Španjolsku** posjetit će Rim. Bio je posve uvjeren da će njegov posjet Rimu biti popraćen **puniom blagoslova evanđelja**, i to blagoslo-

va kojeg Krist uvijek izljuje kad se Božja riječ propovijeda u sili Duha Svetog.

15,30 Apostol zaključuje ovaj odjeljak žarko preklinjući braću da mu pomognu svojim **molitvama**. Razlog zbog kojeg to čini jest njihovo međusobno jedinstvo u **Gospodinu Isusu Kristu** i njihova **ljubav** koja dolazi od Duha Svetoga. On ih moli da se bore u **molitvama Bogu za njega**. Kao što Lenski kaže: "To poziva na molitve u koje se netko preda svim srcem i dušom, kao što to čine protivnici u areni."⁵⁹

15,31 Naveo je četiri specifične molbe za molitvu. *Prvo*: traži da se mole kako bi **umaknuo** revniteljima u **Judeji** koji se fanatično protive evanđelju kao što je i on to nekad činio.

Drugo: želi da Rimljani mole kako bi židovski **sveti** spremno primili prikupljenu pomoć. Još su uvijek postojale snažne religijske predrasude protiv vjernikâ iz poganstva i onih koji su propovijedali poganima. Osim toga, uvijek postoji mogućnost da se ljudi uvrijede na pomisao da prime "milostinju". Često je puta potrebno više milosti od strane koja prima negoli od strane koja daje!

15,32 *Treća* molba je bila da Gospodin učini njegov put u Rim radosnim. Riječi "**po volji Božjoj**" iskazuju Pavlovu želju da ga Gospodin vodi u svemu.

Kao *posljednje*, moli da bi tijekom tog posjeta mogao **odahnuti** usred svog burnog i iscrpljujućeg poslanja.

15,33 Pavao ovo poglavlje zaključuje s molitvom da **Bog** koji je izvor **mira** bude njihov dio. U 15. poglavlju Bog je nazvan *Bogom strpljivosti i utjehe* (st. 5), *Bogom nade* (st. 13), a sada **Bogom mira**. On je izvor svega dobroga i svega što jadni grešnik treba sada i u vječnosti. **Amen**.

H. Prihvatanje i priznavanje drugih (pogl. 16)

Na prvi pogled zaključno poglavlje poslanice Rimljanima izgleda kao nezanimljiv popis imena koja nama danas znače malo ili uopće ništa. Svejedno, brižljivije

proučavanje ovog zanemarenog poglavlja donosi mnoge važne pouke za vjernika.

16,1 **Feba** je tu predstavljena kao **poslužiteljica**⁶⁰ **crkve u Kenhreji**. Nju ne treba smatrati pripadnicom osobitog vjerskog reda. Svaka sestra koja poslužuje u mjesnoj crkvi može biti "đakonisa".

16,2 Kad god su prvi kršćani putovali od crkve do crkve nosili su sa sobom pisma preporuke. To je uistinu bilo pristojno prema posjećenoj crkvi i korisno posjetitelju.

Stoga apostol ovdje predstavlja Febu i traži da joj se kao istinskoj vjernici dobrodošlica iskaže **dostojno** kao i ostalim suvjernicima. Nadalje traži da joj se na svaki način pomogne. Nju preporučuje to što se predala službi pomaganja drugima, uključujući i samoga Pavla. Ona je vjerojatno bila neumorna sestra koja je uvijek iskazivala gostoljubivost propovjednicima i ostalim vjernicima u Kenhreji.

16,3 Nakon toga Pavao pozdravlja **Prisku** i **Akvilu**, koji su bili njegovi nadasve smioni **suradnici** u službenju Kristu Isusu. Koliko li samo trebamo zahvaliti Bogu za kršćanske bračne parove koji se "izljevaju" u požrtvovnom radu za Krista!

16,4 U jednoj su prigodi Priska i Akvila doista stavili živote na kocku za Pavla – bilo je to junačko djelo o kojem ne znamo pojedinosti. Ali apostol je zahvalan, a zahvalne su i **crkve obraćenih pogana** kojima je on posluživao.

16,5 **Pozdravite crkvu koja je u njihovoj kući**. To znači da se u njihovoj kući okupljala prava zajednica vjernika. Crkvene su zgrade bile nepoznate sve do kraja drugog stoljeća. I ranije, kad su živjeli u Korintu, Priska i Akvila imali su crkvu u svojoj kući.

Epenet znači "hvalevrijedan"; i uopće ne sumnjamo da je taj prvi obraćenik iz pokrajine Ahaje⁶¹ bio dosljedan svojem imenu – Pavao ga naziva **ljubljenim**.

16,6 To što u ovom poglavlju prevladavaju ženska imena naglašava njihovo široko područje korisnosti (st. 1, 3, 6, 12, itd.). Marija je srčano radila za svete.

16,7 Ne znamo kada su **Andronik i Junija** bili Pavlovi **suuznici**. Ne možemo biti ni sigurni znači li riječ **rođaci** (*sunarodnjaci* u NKJV) da su bili apostolovi bliski rođaci ili jednostavno Židovi. Ne znamo ni znači li izraz **“ugledni među apostolima”** da su ih apostoli poštovali ili da su i oni sami bili istaknuti apostoli. Sve što znamo jest da su postali kršćanima prije Pavla.

16,8 Nakon njih srećemo **Amplijata**, Pavlovog **ljubljenog** prijatelja. Nikada ne bismo čuli ni za jednog od tih ljudi da nisu imali veze s Golgotom. To je i jedino što vrijedi glede svakog od nas.

16,9 Urban je zaslužio naziv **suradnika**, a Stah je nazvan **ljubljenim**. Rimljanima 16 je poput Kristova sudišta pred kojim će se iznijeti pohvala za svaki od slučajeve vjernosti Kristu.

16,10 **Apel** je uspješno prošao kroz neku golemu kušnju te osvojio pečat prokušnosti u Kristu.

Pavao pozdravlja **Aristobulove**; vjerojatno kršćanske robove koji su pripadali Aristobulu, unuku Heroda Velikog.

16,11 I **Herodion** je vjerojatno bio rob. Spomenut kao Pavlov **rođak** (*sunarodnjak* u NKJV) mogao je biti jedino židovski rob iz Aristobulova doma.

I neki robovi što su pripadali **Narcisu** bili su vjernici pa ih Pavao uključuje u svoj pozdrav. Čak i oni najniži na društvenoj ljestvici nisu izuzeti od biranih dobrobiti koje donosi kršćanstvo. Uključivanje robova na ovaj popis imena dragi je podsjetnik da su u Kristu poništene društvene razlike jer smo svi jedno u Njemu.

16,12 **Trifena i Trifoza** imale su imena koja znače “nježna” i “raskošna”, ali su bile pouzdane i predane djelatnice u službi za Gospodina. **Ljubljena Persida** je bila još jedna od tih žena radnica koje su tako potrebne u mjesnoj crkvi ali ih se cijeni tek kad odu.

16,13 **Ruf** je mogao biti sin onog Šimuna koji je nosio Isusov križ (Mt 27,32). On je bio **izabranik u Gospodinu**, ne samo

što se tiče njegova spasenja nego i kršćanskog karaktera; to jest, on je bio izabrani sveti. **Majka** Rufova iskazala je materinsku naklonost Pavlu i tako zaslužila njegov nježni naziv “moja majka”.

16,14.15 Vjerojatno su **Asinkrit, Flegon, Herma, Patroba** i **Hermes** bili djelatni u kućnoj crkvi poput crkve u domu Priske i Akvile (16,3.5). **Filolog i Julija, Nerej i njegova sestra, i Olimpa** mogli su biti jezgro jedne druge kućne crkve.

16,16 **Sveti je poljubac** u to doba bio uobičajeni način prisnog pozdrava među svetima i još se uvijek provodi u nekim zemljama. Nazvan je **svetim poljupcem** iz opreza od nedoličnosti. U našoj je kulturi **poljubac** u osnovi zamijenjen rukovanjem.

Crkve iz Azije, odakle je Pavao pisao, pridružile su mu se šaljući svoj pozdrav.

16,17 Apostol ne može zaključiti pismo a da ne upozori protiv bezbožnih učitelja koji bi se mogli ušuljati u crkvu. Kršćani bi trebali biti na oprezu glede svakoga tko oko sebe okuplja pristaše i postavlja stupice kako bi umišio vjeru onih koji toga nisu svjesni. Trebali bi biti oprezni glede svih čije je naučavanje **protivno** zdravom **nauku** koji su kršćani **naučili** i potpuno se **kloniti** takvih ljudi.

16,18 Ti lažni učitelji nisu pokorni Gospodinu našem Isusu Kristu. Pokoravaju se **svojim vlastitim** prohtjevima. Preuspješni su u zavaravanju bezazlenih svojim ljupkim riječima i **laskanjem**.

16,19 Pavao se **raduje** što je **poslušnost** njegovih čitatelja Gospodinu općepoznata. Ali on još uvijek želi da budu sposobni razlučivati što je dobro naučavanje i budu mu poslušni te ne pristaju uz zlo.

16,20 Na taj će im način **Bog**, koji je izvor **mira**, dati brzu pobjedu nad Sotonom.

Apostol u svom karakterističnom blagoslovu želi svu potrebnu osposobljenost za svete dok putuju prema slavi.

16,21 **Timoteja**, Pavlovog sina u vjeri i vjernog suradnika, već znamo. O **Luciju** ne znamo ništa drugo, osim što je kao i Pa-

vao potjecao od roditelja Židovâ. Za **Jasona** i **Sosipatra**, također Židove, već smo čuli ranije u Dj 20,4.

16,22 Tercije je bio onaj kome je Pavao kazivao u pero ovu poslanicu. On si je uzeo slobodu da doda svoje osobne dobre želje čitateljima.

16,23 U Novom zavjetu postoje najmanje četiri muškarca po imenu **Gaj**. Ovaj je vjerojatno isti o kojem se govori u 1 Kor 1,14. Bio je na glasu zbog svoje gostoljubivosti, ne samo prema Pavlu nego prema svakom kršćaninu kojemu je to trebalo. **Erast** je bio gradski blagajnik u Korintu. Ali je li on bio isti onaj što je spomenut u Dj 19,22 i/ili u 2. Tim 4,20? Ne možemo znati zasigurno. **Kvart** je spomenut jednostavno kao brat ali, nakon svega, koje li časti, koje li dike u tome!

16,24 Milost Gospodina našega Isusa Krista sa svima vama je Pavlov svojstven zaključni blagoslov. Jednak je kao i st. 20b s dodatkom "svima". Činjenica je da je u većini rukopisa poslanice Rimljanima ovo posljednji stih, a doksologija iz stihova 25-27 dolazi nakon 14. poglavlja. Aleksandrijski (NU) tekst izostavlja st. 20. I blagoslivljanje i doksologija prekrasan su način da se završi knjigu. I jedno i drugo završavaju s "amen".

16,25 Poslanica završava s doksologijom koja je upućena Bogu koji je moćan učiniti da njegov narod stoji čvrsto u skladu s evanđeljem koje je Pavao propovijedao i koje naziva "moje evanđelje". Naravno, samo je jedan način spasenja; ali povjeren je njemu kao "apostolu poganâ" dok ga je Petar, primjerice, propovijedao Židovima. Ono je javno naviještanje poruke o Isusu Kristu glede otkrivenja čudesne istine skrivene od postanka svijeta. Tajna je u Novom zavjetu istina koja ranije nije bila poznata, istina koju ljudski um nikada ne može otkriti, ali je sada obznanjena.

16,26 Osobita tajna o kojoj se ovdje govori jest istina da su vjerni Židovi i pogani učinjeni subaštinicima, suodovima Kristo-

vog Tijela i sudionici Njegovog obećanja danog po evanđelju (Ef 3,6).

Sada je očitovana po spisima prorokâ – ne prorokâ starog Zavjeta, nego onima iz novozavjetnog razdoblja. Bila je nepoznata u Pismu Starog zavjeta ali je otkrivena u proročkim spisima Novog zavjeta (vidi Ef 2,20; 3,5).

To je poruka evanđelja za koju je Bog zapovjedio da se obznani svim narodima kako bi se ljudi mogli spasiti po poslušnosti vjeri.

16,27 Jedini je Bog izvor i očitovanje čiste mudrosti i njemu pripada slava po Isusu Kristu, našem Posredniku, u vjeka vjekova.

I tako Pavao završava ovu veličanstvenu poslanicu. Koliko samo dugujemo Bogu za nju! – Kako bismo bez nje bili siromašni! Amen.

BILJEŠKE

¹ (1,4) Neki tumači drže da se "Duh svetosti" odnosi na Kristovo vlastito sveto biće, to jest, njegov ljudski duh.

² (1,29) Lako je vidjeti kako su prepisivači nekih rukopisa mogli greškom izostaviti blud; u grčkom riječ *porneia* (blud) jako nalikuje riječi *poneria* (zlo).

³ (1,31) Stih 31 sadrži pet riječi koje u grč. počinju s *alfom* što im daje negativno značenje (primjerice: a-teist, "ne-božnik" ili "bez-božnik"). U našem jeziku to postizemo s "ne" ili "bez". NU izostavlja "nepomirljivi" (*aspondous*) koja sliči riječi "bezosjećajni" (*astorgous*).

⁴ (2,4) A. P. Gibbs, *Preach and Teach the Word*, st. 12/4.

⁵ (2,6) Lewis S. Chafer, *Systematic Theology*, III., st. 376.

⁶ (3,22) NU tekst izostavlja "i na sve".

⁷ (3,23) Doslovce "sagriješiše" (aorist, ne perfekt).

⁸ (OSVRT) Jednako je i u hebrejskom i u grčkom jeziku.

⁹ (3,24) Arthur T. Pierson, *Shall We Continue in Sin?* st. 23.

¹⁰ (3,24) Paul Van Gorder: *Our Daily Bread*.

¹¹ (3,30) Cranfield ukazuje (u *Romans* I., st. 222) da nisu baš uvjerljivi pokušaji da se pro-

nade vrlo istančana razlika. Augustin je vjerojatno bio u pravu pripisujući razliku govornoj raznolikosti.

¹² (4,1) Ili iskustvo "Abrahama, našeg (pred) oca po tijelu".

¹³ (4,13) *Daily Notes of the Scripture Union* (daljnji podaci nepoznati).

¹⁴ (4,19) Premda neki rukopisi izostavljaju "niti", značenje je skoro isto.

¹⁵ (4,24) C. H. Mackintosh, *The Mackintosh Treasury: Miscellaneous Writings by C. H. Mackintosh*, st. 66.

¹⁶ (5,11) KJV izraz *atonement* iz 1611. bio je ispravan i značio "at-one-ment" ili pomirenje.

¹⁷ (6,1) J. Oswald Sanders, *Spiritual Problems*, st. 112.

¹⁸ (6,5) Charles Hodge, *The Epistle to Romans*, st. 196.

¹⁹ (6,11) Ruth Paxson, *The Wealth, Walk, and Warfare of the Christian*, st. 108.

²⁰ (6,11) C. E. Macartney, *Macartney's Illustrations*, st. 378, 379.

²¹ (6,14) James Denney, "St. Paul's Epistle to the Romans", *The Expositor's Greek Testament*, II., st. 635.

²² (6,19) Charles Gahan, *Gleanings in Romans, in loco*.

²³ (6,21) Marcus Rainsford, *Lectures on Romans VI*, st. 172.

²⁴ (6,21) Pierson, *Shall We Continue in Sin?* st. 45.

²⁵ (7,15) Harry Foster, članak u *Toward the Mark*, st. 110.

²⁶ (7,23) George Cutting, *The Old Nature and the New Birth* (traktat), st. 33.

²⁷ (8,1) Za riječi "koji ne žive po tijelu nego po Duhu" općenito se mislilo da su zabunom prepisane iz 4. stiha. Ipak, one se pojavljuju u većini rukopisa i jednostavno mogu potvrditi opis onih koji su u Kristu.

²⁸ (8,10) NKJV prevoditelji držali su da se *pneuma* odnosi na *Duha Svetoga*; otuda i veliko slovo "D". Izvorno su rukopisi bili pisani velikim tiskanim slovima (uncijalima) pa je to stoga stvar tumačenja. Mi držimo da se odnosi na vjernikov (ljudski) duh.

²⁹ (8,15) Vidi bilješku 28. Ovdje alternativno značenje Duha nije *ljudski* duh, nego stav koji je suprotan ropstvu.

³⁰ (8,18) U hebrejskom riječ za *slavu* dolazi od *biti težak*, pa Židovi u ovome stihu nalaze igru riječi koja je u grčkom prikriivena.

³¹ (8,31) To je bio životni stih Johna Calvina.

³² (8,32) C. H. Mackintosh, daljnji podaci nedostupni.

³³ (8,37) Vrlo doslovan prijevod bio bi "mi više nego pobjeđujemo" (*hipernikomen*).

³⁴ (8,39) Te se riječi, primjerice, upotrebljavaju u astrologiji.

³⁵ (9,4) *The New Scofield Reference Bible*, st. 1317.

³⁶ (9,5) Za daljnje obrazlaganje tog pitanja vidi: Hodge, *Romans*, st. 299-301.

³⁷ (9,16) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, st. 335, 336.

³⁸ (9,21) Albert Barnes, *Barnes's Notes on the New Testament*, st. 617.

³⁹ (9,23) Charles R. Erdman, *The Epistle of Paul to Romans*, st. 109.

⁴⁰ (10,10) William Kelly, *Notes on the Epistle to the Romans*, st. 206.

⁴¹ (10,10) James Denney, navod Kennetha Wuesta u *Romans in the Greek New Testament*, st. 178.

⁴² (10,14) Hodge, *Romans*, st. 545.

⁴³ (11,1) Žalosno je da mnogi koji Izraelove blagoslove pripisuju Crkvi, Izraelu ostavljaju prorečena prokletstva!

⁴⁴ (11,32) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, st. 871.

⁴⁵ (11,33) Arthur W. Pink, *The Attributes of God*, st. 13.

⁴⁶ (12,1) Norman Grubb, *C. T. Studd, Cricketer and Pioneer*, st. 141.

⁴⁷ (12,6) Hodge, *Romans*, st. 613.

⁴⁸ (12,6) A. H. Strong, *Systematic Theology*, st. 12.

⁴⁹ (12,6) Ipak, određeni član koji ovdje stoji u izvorniku praktično je jednak zamjenici u određenom kontekstu.

⁵⁰ (12,19) R. C. H. Lenski, *St. Paul's Epistle to the Romans*, st. 780.

⁵¹ (12,21) J. N. Darby, iz fusnote o Rim 12,21 u njegovom *New Translation*.

⁵² (12,21) George Washington Carver, podaci nedostupni.

⁵³ (12,21) Navod Charlesa Swindolla u *Growing Strong in the Seasons of Life*, st. 69, 70.

⁵⁴ (13,4) Uobičajeni hebr. glagoli za "oduzeti život" i "pogubiti" su *qatal* i *harag*. U Deset zapovijedi nalazi se specifični glagol "ubiti" (*rahats*). Grčki je prijevod također tako jasan.

⁵⁵ (13,9) NU tekst izostavlja ovu zapovijed.

⁵⁶ (14,10) Neki stari rukopisi (NU) donose

“sudište Božje” umjesto “Kristovo” (TR i M rukopisi). Ali mi znamo da će Krist biti Sudac, jer je Otac sav sud povjerio Njemu (Iv 5,22).

⁵⁷ (14,23) Merill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, st. 219.

⁵⁸ (15,16) Morgan, *Searchlights*, st. 337.

⁵⁹ (15,30) Lenski, *Romans*, st. 895.

⁶⁰ (16,1) Vjerojatno bi, da se mislilo na specifičnu službu žena, bio naveden osobiti ženski oblik imenice *diakonos* (poslužitelj, đakon).

⁶¹ (16,5) NU tekst ovdje donosi “Azija” ali Korint, odakle je Pavao vjerojatno pisao, bio je u Ahaji.

BIBLIOGRAFIJA

Cranfield, C. E. B. *The Epistle to the Romans*, Sv I. (ICC), Edinburgh: T. & T. Clark Ltd., 1975.

Denny, James. “St. Paul’s Epistle to the Romans”, *The Expositor’s Greek Testament*, Sv. II., Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Erdman, C. R. *The Epistle of Paul to the Romans*, Philadelphia: The Westminster Press, 1925.

Gahan, Charles. *Gleanings in Romans*, u izdanju autora.

Hodge, Charles. *Commentary on the Epistle to the Romans*, New York: George H. Doran Company, 1886.

Kelly, William. *Notes on the Epistle to the Romans*, London: G. Morrish, 1873.

Lenski, R. C. H. *St. Paul Epistle to the Romans*, Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1961.

Newell, William R. *Romans Verse by Verse*, Chicago: Moody Press, 1938.

Rainsford, Marcus. *Lectures on Romans*, VI., London: Charles J. Thynne, 1898.

Shedd, William G. T. *A Critical and Doctrinal Commentary on the Epistle of St. Paul to the Romans*. Grand Rapids: Zondervan, 1967.

Stifler, James M. *The Epistle to the Romans: A Commentary Logical and Historical*, Chicago: Moody Press, 1960.

Wuest, Kenneth S. *Romans in the Greek New Testament*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1964.

PRVA POSLANICA KORINĆANIMA

Uvod

Nenadmašivi ulomak crkvene povijesti. Weizaecker

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Prva poslanica Korinćanima je "problematična knjiga" u tom smislu što se Pavao bavi problemima ("a sada o ...") na koje je nailazila zajednica u pokvarenom gradu Korintu. Kao takva danas je potrebna današnjim, problemima pritiješnjem crkvama. Sve je tu obrađeno: razdori, štovanje vođa kao junaka, nemoral, parnice, bračni problemi, sumnjive prakse i upravljanje duhovnim darovima.

Ipak, bilo bi pogrešno misliti da se Poslanica bavi samo problemima. Ovo je poslanica u kojoj je 1. Korinćanima 13, najdivniji esej o ljubavi, i to ne samo u Bibliji nego i u *svoj* literaturi. Tu je i veličanstveno naučavanje u uskrsnuću – Kristovom i našem (pogl. 15), propis o Gospodnjoj večeri (pogl. 11) i zapovijed o sudjelovanju u sabiranju priloga (pogl. 16).

Bez Prve Korinćanima bili bismo mnogo siromašniji. Ona je riznica praktičnog kršćanskog naučavanja.

II. Autorstvo

Svi se stručnjaci slažu da je to što nazivamo 1. Korinćanima izvorni Pavlov spis. Neki (uglavnom liberalni) pisci vide neke "umetke" u Poslanici, ali to su subjektivna nagađanja koja nisu potkrijepljena dokazima iz rukopisâ. 1 Kor 5,9 očito se odnosi na neko ranije (nekanonsko) Pavlovo pismo koje su Korinćani pogrešno shvatili.

Vanjski dokaz za 1. Korinćanima vrlo je star; osobito je spominje Klement Rimski (oko 95. po Kristu) kao "poslanicu blaženog apostola Pavla". Drugi ranocrkveni pisci koji je navode jesu: Polikarp, Justin

Mučenic, Atenagora, Irenej, Klement Aleksandrijski i Tertulijan. Popisana je u Muratorijevom kanonu te slijedi nakon poslanice Galaćanima u Marcionovu vlastitom "kanonu", *Apostolikonu*.

Unutarnji dokaz također je vrlo snažan. Uz to što autor sebe naziva Pavlom u 1,1 i 16,21, tvrdnja u 1,12-17 i 3,4.6.22 također podupire Pavlovo autorstvo. Podudaranje s Djelima i ostalim Pavlovim poslanicama, uz snažan okus izvorne apostolske skrbi, isključuju mogućnost da se radi o krivotvorini i čine nadmoćnom tvrdnju o autentičnosti.

III. Datum

Pavao sâm kaže da piše iz Efeza (16,8.9 i 19). Budući da je on tamo djelovao tri godine, 1. Korinćanima je najvjerojatnije napisana u drugoj polovici tog produljenog službovanja, to jest oko 55. ili 56. godine. Neki stručnjaci iznose čak i raniji datum.

IV. Pozadina i tema

Antički je Korint bio (i ostao) na jugu Grčke, zapadno od Atene. Strateški smješten na glavnim trgovačkim putovima Pavlova doba postao je golemo središte za međunarodnu trgovinu i kroza nj je prolazio neizmjeran promet. Zbog izopačene religije svojih građana uskoro je postao i središtem najodvratnijih oblika nemorala, tako da je ime Korint postao poslovičan naziv za sve nečisto i tjelesno. Grad je bio na glasu po takvoj razuzdanosti da je čak i iskovan glagol *korinthiazomai*, što znači: *voditi pokvaren život*.

Apostol Pavao je prvi put došao u Korint za svog Drugog misijskog putovanja

(Dj 18). Najprije je s Priskom i Akvilom, svojim prijateljima šatorarima, radio među Židovima. Kad je većina Židova odbila njegovu poruku, okrenuo se korinćanskim poganima. Nakon propovijedanja evanđelja obratile su se duše i osnovana je crkva.

Tri godine kasnije, kad je Pavao propovijedao u Efezu, primio je pismo iz Korinta u kojemu je obaviješten o ozbiljnim poteškoćama u tamošnjoj crkvi. U tom su mu pismu postavljena razna pitanja glede kršćanske prakse. Prva poslanica Korinćanima napisana je kao odgovor na to pismo.

Tema Poslanice je kako ispravno postupiti sa svjetovnom i tjelesnom crkvom koja je olako prihvaćala stavove, zablude i djela koja je apostol Pavao smatrao tako zabrinjavajućim. Moffatt je to jezgrovito izrazio: "Crkva je bila u svijetu, kao što je i trebala biti; ali je i svijet bio u crkvi, kao što nije trebao biti."

Pošto su takve okolnosti još uvijek uobičajene u mnogim zajednicama, važnost 1. Korinćanima je trajna.

Komentar

I. UVOD (1;1-9)

A. Pozdrav (1,1-3)

1,1 Pavao je na putu za Damask pozvan da bude apostol Isusa Krista. Taj mu poziv nije bio upućen po nekom čovjeku, nego izravno od Gospodina Isusa. **Apostol** doslovce znači "poslanik". Prvi su apostoli bili svjedoci Kristova uskrsnuća. I oni su mogli činiti čudesa kako bi potvrdili da je poruka koju propovijedaju božanska. Pavao je istinski mogao reći jezikom Gerharda Tersteegenaa:

Krist, Sin Božji, posla me
Na ponoćne njive.
Silno je moje zaredenje
Probodenih ruku.

Kad je Pavao pisao, uza nj je bio **brat** imenom **Sosten** pa Pavao u pozdrav uključuje i njegovo ime. Ne možemo biti posve sigurni radi li se o Sostenu upravitelju sinagoge spomenutom u Dj 18,17 koga su Grci javno istukli. Moguće je da je taj vo-

PREGLED

I. UVOD (1;1-9)

- A. Pozdrav (1,1-3)
- B. Zahvaljivanje (1,4-9)

II. NEREDI U CRKVI (1,10-6,20)

- A. Razdori među vjernicima (1,10-4,21)
- B. Nemoralnost među vjernicima (pogl. 5)
- C. Parničenje vjernika (6,1-11)
- D. Moralna raspuštenost među vjernicima (6,12-20)

III. APOSTOLOVI ODGOVORI NA PITANJA CRKVE (pogl. 7-14)

- A. O braku i neženstvu (pogl. 7)
- B. O jedenju mesa žrtvovanog idolima (8,1-11,1)
- C. O pokrivanju glava u žena (11,2-16)
- D. O Gospodnjoj večeri (11,17-34)
- E. O darovima Duha i njihovoj uporabi u crkvi (pogl. 12-14)

IV. PAVLOV ODGOVOR PORICATELJIMA USKRSNUĆA (pogl. 15)

- A. Izvjesnost uskrsnuća (15,1-34)
- B. Razmatranje protivljenja uskrsnuću (15,35-57)
- C. Zaključni poziv u svjetlu uskrsnuća (15,58)

V. PAVLOV POSLJEDNJI SAVJET (pogl. 16)

- A. O skupljanju novca (16,1-4)
- B. O Njegovim osobnim planovima (16,5-9)
- C. Završna ohrabrenja i pozdravi (16,10-24)

da spašen po Pavlovom propovijedanju pa mu sada pomaže u radu oko evanđelja.

1,2 Pismo je ponajprije upućeno **crkvi Božjoj u Korintu**. Ohrabrujuće je znati da na Zemlji ne postoji mjesto koje bi bilo previše pokvareno da se u njemu osnuje crkva koja pripada Bogu. Slijede riječi koje vjernike korinthske crkve opisuju kao **posvećene u Kristu Isusu, pozvane ... svete**. *Posvećeni* ovdje znači "za Boga odvojeni od svijeta" i opisuje *položaj* svih koji pripadaju Kristu. Što se tiče njihovog *praktičnog stanja*, iz dana u dan: bi se trebali odvajati na sveto življenje.

Neki ljudi smatraju da je posvećenje zasebno djelo milosti prigodom kojega se u nekome iskorjenjuje grešna narav. Ovaj se stih protivi takvom naučavanju. Korinćanski su kršćani bili daleko od onoga što su u primjeni svetosti trebali biti, ali ostaje činjenica da ih je Bog, glede njihova položaja, smatrao **posvećenima**.

Kao sveti, bili su članovi goleme zajednice **pozvanih da budu sveti – sa svima onima koji na svakom mjestu prizivaju ime Gospodina našega Isusa Krista, njihovog i našega**. Premda je naučavanje ove poslanice ponajprije poslano svetima u Korintu, namijenjeno je i svima koji pripadaju sveopćoj Zajednici i priznaju Kristovo gospodstvo.

1,3 Prva Korinćanima je na osobit način pismo Njegova Gospodstva. Razmatrajući mnoge poteškoće u zajednici i u osobnom životu, apostol neprestance podsjeća svoje čitatelje da Isus Krist jest Gospodin i da sve što činimo treba biti u priznavanju te velike istine.

U trećem je stihu Pavlov osobiti pozdrav. **Milost i mir** zajednički su nazivnik njegova cjelokupnog evanđelja. **Milost** je izvor svakog blagoslova, a **mir** je ishod života osobe koja prima milost Božju. Ti veliki blagoslovi dolaze **od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista**. Pavao ne oklijeva spomenuti **Gospodina Isusa** zajedno s **Bogom našim Ocem**. Ovo je jedna od stotina sličnih izraza iz Novog zav-

jeta koji govore o jednakosti Gospodina Isusa s Bogom Ocem.

B. Zahvaljivanje (1,4-9)

1,4 Završivši svoj pozdrav, apostol sada izražava zahvalnost za Korinćane i prekrasno djelo Božje u njihovim životima (st. 4-9). Plemenita je crta Pavlova života to što uvijek pokušava pronaći nešto hvalevrijedno u životima vjernika. Ako njihovi praktični životi nisu bili previše preporučljivi, onda bi u najmanju ruku zahvaljivao **svojemu Bogu** za to što je On učinio za njih. To je upravo slučaj ovdje. Korinćani nisu bili ono što bismo nazvali duhovnim kršćanima, ali Pavao barem zahvaljuje **za milost Božju koja im je dana u Kristu Isusu**.

1,5 Osobit način kako je Božja milost očitovana Korinćanima bilo je to što su bogato obdareni darovima Duha Svetog. Pavao spominje obdarenost u **svakoj riječi i znanju**, vjerojatno misleći da su Korinćanima obiln dani darovi govorenja i tumačenja jezika te dar spoznanja. Obdarenost u **svakoj riječi** tiče se vanjskog izražavanja, a **znanje** unutarnjeg shvaćanja.

1,6 Činjenica da su imali te darove bila je potvrda Božjeg djelovanja u njihovim životima, a to je ono što Pavao misli kad kaže: **kao što se svjedočanstvo o Kristu potvrdilo u vama**. Čuli su **svjedočanstvo o Kristu**, prihvatili ga vjerom i Bog im je potvrdio da su istinski spašeni dajući im te čudesne moći.

1,7 Što se tiče posjedovanja darova, korinthska crkva nije bila zakinjuta u odnosu na ostale. Ali puko posjedovanje tih darova nije samo po sebi bilo znak istinske duhovnosti. Pavao je, u stvari, zahvaljivao Gospodinu za nešto za što sami Korinćani nisu bili izravno zaslužni. Darove je dao uzašli Gospodin bez obzira na zasluge obdarene osobe. Ako netko ima neki dar, ne treba se zbog njega uzvisivati nego ga ponizno upotrebljavati za Gospodina.

Plod je Duha nešto sasvim drugo. To uključuje vjernikovo predanje vodstvu Duha

Svetog. Apostol nije mogao pohvaliti Korinćane za prikazivanje plodova Duha u njihovim životima, nego samo za ono što im je Bog suvereno predao – nešto čime oni nisu mogli upravljati.

Kasnije će u poslanici apostol morati ukoriti svete zbog njihove zloporabe tih darova, ali ovdje se zadovoljava izražavanjem hvale što su u neobičnoj mjeri primili te darove.

Korinćani su željno **iščekivali otkrivenje Gospodina našega Isusa Krista**. Proučavatelji Biblije se ne slažu odnosi li se to na Kristov dolazak po njegove svete (1 Sol 4,13-18), ili na Gospodinov dolazak zajedno s njegovim svetima (2 Sol 1,6-10). Prvi će slučaj biti otkrivenje Krista samo vjernicima, dok će drugi biti njegovo otkrivenje cijelom svijetu. Vjernici željno **iščekuju** oboje, i svoje Uznesenje i Kristov dolazak u slavi.

1,8 Sada Pavao izražava uvjerenost da će Gospodin svete **učiniti postojanima do kraja**, kako bi mogli biti **besprigovorni u Dan Gospodina našega Isusa Krista**. Ponovno upada u oči da se Pavlova zahvala prije odnosi na ono što će učiniti Bog, negoli na ono što su učinili Korinćani. Budući da su se pouzdali u Boga, i budući da je Bog potvrdio tu činjenicu dajući im darove Duha, Pavao je uvjeren da će ih Bog očuvati za sebe sve dok Krist ne dođe po svoj narod.

1,9 Pavlov optimizam glede Korinćana zasniva se na vjernosti **Boga** koji ih je pozvao u **zajedništvo Sina svojega**. On zna da Bog, budući da je platio tako golemu cijenu kako bi ih učinio dionicima života **našega Gospodina**, nikada neće dopustiti da iskliznu iz njegovih ruku.

II. NEREDI U CRKVI

(1,10–6,20)

A. Razdori među vjernicima

(1,10–4,21)

1,10 Apostol je sada spreman pozabaviti se problemom **razdora** u crkvi (1,10–4,21) pa počinje ljubaznim poticanjem na je-

dinstvo. Umjesto da im zapovjedi svojim autoritetom apostola, zauzima se za njih nježnošću brata. Poziv na jedinstvo zasnovan je na **imenu Gospodina našeg Isusa Krista**, a budući da ime zastupa Osobu, zasnovan je na svemu što Gospodin Isus jest i što je učinio. Korinćani su uzvisivali ljudska imena i to je moglo voditi jedino u podjele. Pavao će uzvisiti ime Gospodina Isusa znajući da je to jedini način ostvarenja jedinstva u narodu Božjem. Biti **složni** znači biti **ujedinjeni u istoj misli** i **jednodušni**. To znači biti ujedineni u odatnosti i privrženosti. To jedinstvo nastaje kad kršćani imaju misao Kristovu. U idućim će im stihovima Pavao na praktičan način reći kako mogu misliti Kristove misli nakon Njega.

1,11 Vijest o **prepiranju** u Korintu došla je do Pavla iz **Klojina** doma. Navevši tko ga je izvijestio, Pavao izlaže važno načelo kršćanskog ponašanja. Ne smijemo prenositi vijesti o suvjernicima osim ako dopustimo da se pritom spomene i naše ime. Da se danas postupa po tom primjeru, to bi spriječilo većinu ispraznog ogovaranja koje sada zadaje muke Crkvi.

1,12 U mjesnoj su crkvi nastale sljedbe i stranke od kojih se svaka pozivala na drugoga vođu. Neke su bile naklonjene **Pavlu**, neke **Apolonu**, a neke **Kefi** (Petru). Neki su čak tvrdili da pripadaju Kristu, što je vjerojatno značilo da Njemu pripadaju **samo** oni – dok su ostale isključivali!

1,13 Pavlov ogorčeni prijekor zbog sektaštva nalazimo u st. 13-17. Stvarati takve stranke u crkvi značilo je poricati jedinstvo Kristovog Tijela. Slijediti ljudske vođe značilo je omalovažavati Onoga koji je za njih bio razapet. Uzeti ime nekog čovjeka bilo je zaboraviti da su u krštenju priznali svoju privrženost Gospodinu Isusu.

1,14 Nastanak stranaka u Korintu potakao je Pavla na zahvalnost što je u toj zajednici **krstio** samo nekolicinu. Od onih koje je krstio spominje **Krispa** i **Gaja**.

1,15.16 On uopće ne želi da bi itko **mogao** reći kako ga je **krstio u svoje ime**.

Drugim riječima, nije pokušavao pridobiti obraćenike za sebe ili pak sebe proslaviti. Njegov jedini cilj bio je uputiti muškarce i žene Gospodinu Isusu Kristu.

Kasnije će se Pavao sjetiti da je **krstio i Stefanin dom**, ali se više nije mogao sjetiti nikog drugog.

1,17 Objašnjava da ga **Krist nije prvenstveno poslao krstiti, nego navješćivati evanđelje**. To uopće ne znači da Pavao nije vjerovao u krštenje. Već je naveo imena nekih koje *jest* krstio. To prije znači da njegov glavni posao nije bilo krstiti; to je vjerojatno prepuštao drugima, najvjerojatnije nekom od kršćana u mjesnoj crkvi. Ipak, taj stih pridaje svoje svjedočanstvo protiv ikakve zamisli da je krštenje nužno za spasenje. Da je to istina, izgledalo bi kao da Pavao ovdje kaže kako je zahvalan što nije spasio nikoga od njih osim Krispa i Gaja! – Takvo je shvaćanje neodrživo.

U posljednjem djelu ovog stiha Pavao lagano prelazi na iduće stihove. On nije **navješćivao evanđelje koristeći govornu mudrost – da se ne obeskrjepi križ Kristov**. Znao je da će u mjeri u kojoj ljudi budu očarani njegovim govorništvom ili rječitošću, u toj mjeri poraziti sebe u svojim naporima da izloži istinsko značenje **Kristovoga križa**.

Pomoć da razumijemo odjeljak na koji dolazimo bit će sjetimo li se da su Korinćani, kao Grci, bili veliki ljubitelji ljudske mudrosti. Svoje su filozofe smatrali nacionalnim junacima. Nešto od toga duha očito se ušuljalo u korintsku crkvu. U njoj je bilo onih koji su željeli učiniti evanđelje prihvatljivijim školovanim ljudima. Smatrali su da Poruka nema pravi status među znalcima pa su je htjeli intelektualizirati. To uzvisivanje intelektualizma očito je bilo jedna od stvari koje su dovele do toga da ljudi stvaraju stranke oko ljudskih vođa. Napori da se evanđelje učini prihvatljivijim završilo je potpunim promašajem. Golema je razlika između Božje i ljudske mudrosti te nema koristi pokušava li ih se pomiriti.

Pavao sada pokazuje svu glupost uzvisivanja ljudi te naglašava da je to nespojivo s istinskom naravi evanđelja (1,18–3,4). Njegova prva tvrdnja jest da je poruka križa suprotna svemu što ljudi smatraju pravom mudrošću (1,18–25).

1,18 Propovijedanje o križu ludost je onima koji propadaju. Kao što je Barnes prikladno rekao:

Smrt na križu bila je povezana sa svime što je sramotno i nečasno; govoriti o spasenju jedino na temelju muke i smrti nekog razapetog čovjeka, u ljudskim je srcima moglo jedino izazvati nepatvoreni prezir.¹

Grci su bili ljubitelji mudrosti (doslovno značenje te riječi jest “filozofi”). Ali u poruci evanđelja nije bilo ničega što bi se dopalo njihovom hvastanju zbog znanja.

Onima koji su spašeni evanđelje je sila Božja. Takvi čuju Poruku, prihvate je vjeron i u njihovim se životima dogodi čudo preporoda. Zapazite u ovom stihu ozbiljnu činjenicu da postoje samo dva ljudska stalaža: oni koji propadaju i oni koji su spašeni. Ne postoji neki međustalaž. Ljudi mogu voljeti svoju ljudsku mudrost ali samo evanđelje vodi k spasenju.

1,19 Izaija (29,14) je prerekao da će evanđelje biti odbojno ljudskoj mudrosti: **“Uništiti ću mudrost mudrih i odbaciti umnost umnih.”**

S. Lewis Johnson u *The Wycliffe Bible Commentary* bilježi da su, u kontekstu, “te riječi Božja osuda stava onih ‘mudraca’ u Judeji koji su suočeni sa Sanheribovom prijatnjom tražili savez s Egiptom”.² Kako je istinito da Bog uživa ostvariti svoje nauke na načine koji ljudima izgledaju ludi. On često upotrebljava metode kojima se mudraci ovog svijeta izruguju, a koje ipak postižu željene rezultate s nevjerojatnom točnošću i učinkovitošću. Primjerice, ljudi njihova mudrost uvjerava da mogu zaraditi ili zaslužiti vlastito spasenje. Evanđelje odbacuje sve ljudske napore da spase sami sebe i prikazuje Krista kao jedini put k Bogu.

1,20 Pavao zatim izbacuje izazovni poziv: “**Gdje je mudrac, gdje je književnik, gdje li znalac ovoga svijeta?**” Je li ih Bog pitao za savjet kad je smišljao svoj plan spasenja? Bi li oni ikad mogli ostvariti takav plan otkupljenja da ga se prepustilo njihovoj mudrosti? Mogu li oni ustati i zamjeriti Bogu išta što je ikad rekao? Odgovor je jasan: “**Ne!**” **Bog je učinio ludom mudrost ovoga svijeta.**

1,21 Čovjek svojom **mudročuću** ne može spoznati Boga. Stoljećima je ljudski rod imao tu od Boga danu mogućnost, ali je ishod bio promašaj. Tada se **svidjelo Bogu** propovijedanjem o križu, porukom koja je ljudima izgledala luda, **spasiti one koji vjeruju**. Ludost propovijedanja odnosi se na križ. Mi, naravno, znamo da to nije ludost ali izgleda ludo čovjekovu neprosvijetlenu umu. Godet kaže da ovaj stih sadrži cjelokupnu filozofiju povijesti i srž svih njezinih svezaka. Ne trebamo prebrzo preći preko toga nego zaroniti duboko u njezine veličanstvene istine.

1,22 Za **Židove** je bilo karakteristično da **ištu znak**. Njihov je stav bio da će vjerovati ako im se pokaže kakvo čudo. **Grci** su pak tražili **mudrost**. Njih je zanimalo ljudsko umovanje, argumenti, logika.

1,23 Ali Pavao nije brinuo za njihove želje. Rekao je: “**Mi propovijedamo Krista rassetog.**” Netko je rekao: “On nije bio Židov koji voli znakove, ni Grk koji voli mudrost, nego kršćanin koji voli Spasitelja.”

Židovima je rasseti Krist bio **sablazan**. Oni su očekivali moćnog ratničkog vođu da ih oslobodi rimske okupacije. Umjesto njega evanđelje im je ponudilo Spasitelja prikovanog na sramotni križ. **Grcima** je razapeti Krist bio **ludost**; nisu mogli shvatiti kako bi Onaj koji je naoko umro u slabosti i neuspjehu ikada mogao riješiti njihove probleme.

1,24 Ali što je najčudnije, upravo ono što su Židovi i pogani tražili na prekrasan se način može pronaći u Gospodinu Isusu. Onima koji poslušaju njegov poziv i pouz-

daju se u Njega, i **Židovima** i **Grcima**, **Krist** postaje **Božja sila** i **Božja mudrost**.

1,25 U stvari, kod Boga nema ni ludosti ni slabosti. Apostol u ovom stihu kaže da ono što u očima ljudi izgleda kao **ludost** s Božje strane, u stvari je **mudrije od ljudi** i to u onom u čemu su najbolji. Dakle, ono što u ljudskim očima izgleda kao **slabost** s Božje strane, ispada da je **jače od** ičega što **ljudi** ikada mogu proizvesti.

1,26 Dovršivši to o evanđelju apostol se okreće ljudima koje Bog poziva evanđeljem (st. 26-29). Podsjeća Korinćane da među pozvanima **nema mnogo mudrih po tijelu, ni mnogo moćnika, ni mnogo plemenita roda**. Često je puta bilo naglašeno da tekst ne kaže “nitko” nego **ne mnogo**. Zbog te blage razlike (igra riječi u engl.: *not many* /ne mnogo/ i *not any* /nitko/. Prim. prev.) jedna je engleska dama plemenita roda kazala kako je spašena pomoću slova “m”.

Sami Korinćani nisu potjecali iz višeg društvenog intelektualnog sloja. Oni nisu bili pridobijeni zvučnim filozofijama nego jednostavnim evanđeljem. Zbog čega su onda toliko važnost pridavali ljudskoj mudrosti i uzvisivali propovjednike koji su pokušavali poruku učiniti prihvatljivijom mudracima ovoga svijeta?

Ako bi ljudi gradili crkvu, u to bi najradije uključili najistaknutije članove društva. Ali 26. stih naučava da Bog zaobilazi one koje ljudi toliko cijene. Oni koje on poziva u osnovi nisu ti koje svijet smatra velikima.

1,27 “**Nego, ludo ovoga svijeta izabra Bog da posrami mudro; i slabo ovoga svijeta izabra Bog da posrami jako.**”

Kao što Erich Sauer kaže:

Što je materijal siroviji, veća je – postigne li se određen uspjeh u umjetnosti – čast majstora; što je manja vojska, silnija je – ako li pobijedi – slava pobjednika.³

Bog je trubljam srušio zidine Jerihona. Gideonovu vojsku od 32,000 ljudi smanjio je na 300 i potjerao vojsku Midijanaca. Upotrijebio je ostan u Šamgarovoj ruci

i porazio Filistejce. Samsona je osposobio da magarećom čeljusti porazi cijelu vojsku. I naš je Gospodin sa samo 5 hljebova kruha i dvije ribe nahranio 5000 ljudi.

1,28 Kako bi upotpunio ono što je netko nazvao "Božjom armijom luđaka", Pavao dodaje **one neplemenita roda, i prezrene, i ono što nije**. Koristeći takve bezizgledne sirovine Bog uništava **ono što jest**. Drugim riječima, on rado uzima ljude koje svijet ne cijeni te ih upotrebljava da proslavi sebe. Ovi bi stihovi trebali poslužiti kao ukor kršćanima koji se ulagaju istaknutim i poznatim osobama a pokazuju malo ili nimalo poštovanja poniznim Božjim svetima.

1,29 Božja namjera u odabiru onih koji nemaju poštovanja u očima svijeta jest u tome da sva slava pripadne njemu a ne čovjeku. Budući da je spasenje u potpunosti od Njega, jedino On zaslužuje da ga se slavi.

1,30 Ovaj stih još više naglašava da sve što jesmo i što imamo dolazi od Njega – ne od filozofije – i da stoga nema mjesta ljudskoj slavi. Ponajprije, **Krist nam je postao mudrost**. On je mudrost Božja (st. 24), Onaj koga je Božja mudrost izabrala kao način spasenja. Kad imamo njega, imamo mudrost koja nam jamči potpuno spasenje. Drugo: on je naša **pravednost**. Po vjeri u njega sveti nas Bog drži pravednima. Treće: on je naše **posvećenje**. U nama samima nema nikakve osobne svetosti, ali u njemu smo posvećeni i njegovom se snagom preobražavamo iz jedne razine posvećenja u drugu. I na posljetku, on je naše **otkupljenje**. To nedvojbeno govori o otkupljenju u njegovu konačnom vidu kad Gospodin dođe povesti nas kući da budemo s njim; vrijeme kad budu otkupljeni naši duh, duša i tijelo.

Trail je oštro ocrtao tu istinu:

Mudrost izvan Krista jest prokleta ludost – pravednost izvan Krista jest krivica i osuda – zadovoljstvo izvan Krista jest prljavština i grijeh – otkupljenje izvan Krista jest sužanjstvo i ropstvo.⁴

A. T. Pierson primjenjuje 30. stih na život i službu našega Gospodina:

Njegova djela, njegove riječi i njegovi postupci pokazuju da je on mudrost od Boga. Potom dolaze njegova smrt, ukop i uskrsnuće, što je sve povezano s njegovom pravednošću. Njegov četrdesetdnevni boravak među ljudima, njegovo uznesenje u visinu, dar Duha i to što je sjeo zdesna Bogu povezani su s našim posvećenjem. Potom slijedi njegov ponovni dolazak koji je povezan s našim otkupljenjem.⁵

1,31 Bog je uređio tako da nam svi ti blagoslovi dolaze u **Gospodinu**. Dakle, Pavlov je argument: "Čemu se hvaliti ljudima? Oni vam ne mogu učiniti ništa od svega toga."

2,1 Apostol sada podsjeća svete na njegovo služenje među njima te kako je nastojao proslaviti Boga a ne sebe. Došao je k njima naviještati **svjedočanstvo Božje**, i to ne **uzvišenim govorom ili mudrošću**. Njega uopće nije zanimalo da se iskaže kao govornik ili filozof. To pokazuje da je apostol Pavao uviđao razliku između duševne i duhovne službe. Duševna je služba ona koja zabavlja, razonodi ili općenito utječe na ljudske osjećaje. Duhovna služba, s druge strane, prikazuje istinu Božje riječi tako da proslavlja Krista te zahvaća srca i savjesti slušatelja.

2,2 Sadržaj Pavlove poruke bio je **Isus Krist, i to raspeti**. "Isus Krist" se odnosi na Osobu, dok se "raspeti" odnosi na Njegovo Djelo. Osoba i Djelo Gospodina Isusa tvore jezgru kršćanskog evanđelja.

2,3 Pavao nadalje naglašava da njegovo osobno ponašanje nije bilo ni dojmljivo ni privlačno. S Korinćanima je bio u **slabosti, u strahu i velikom drhtanju**. Blago evanđelja bilo je u zemljanoj posudi kako bi savršenstvo snage bilo od Boga a ne od Pavla. On sâm bio je dokaz kako Bog upotrebljava slabe da bi posramio moćne.

2,4 Ni Pavlov govor ni njegovo **propovijedanje** nije bilo u **uvjerljivim riječima ljudske mudrosti, nego u pokazivanju Duha i snage**. Neki tvrde da se njegov govor odnosi na sadržaj koji je iznosio, a

propovijedanje na način iznošenja. Drugi njegov **govor** smatraju svjedočenjem pojedincima, **propovijedanje** pak iznošenje poruke skupinama. Premia mjerilima ovoga svijeta, apostol nikada ne bi pobijedio na natjecanju govornika. Usprkos tome, **Duh** je Božji upotrijebio Poruku da uvjeri u grijeh i dovede do obraćenja Bogu.

2,5 Pavao je znao kako postoji golemo opasnost da se njegovi slušatelji više zanimaju za njega ili njegovu osobnost negoli za živoga Gospodina. Svjestan svoje nesposobnosti da blagoslovi ili spasi odlučio je dovoditi ljude do pouzdanja samo u **Boga** a ne u **ljudsku mudrost**. To bi svi koji navještaju poruku evanđelja ili naučavaju Riječ Božju trebali učiniti svojim trajnim ciljem.

2,6 Prije svega, mudrost koja je iskazana u evanđelju – božanskog je podrijetla (st. 6 i 7). **Mudrost doduše propovijedamo među savršenima** ili zrelima. **Ali ne mudrost ovoga svijeta**, ni ono što je mudrost u očima **vladarâ ovoga svijeta**. Njihova je mudrost nešto propadljivo kao i oni sami te ne traje dugo.

2,7 Propovijedamo mudrost Božju u tajni. Tajna je novozavjetna istina koja prije nije bila otkrivena a sada je obznanjena vjernicima po apostolima i prorocima iz razdoblja prve Crkve. Ta je tajna **skrivena mudrost koju je predodredio Bog prije vjekova za slavu našu**. Tajna evanđelja uključuje i veličanstvene istine kao što je činjenica da su *sada* Židovi i pogani postali jedno u Kristu; da će Gospodin Isus doći po svoj narod koji ga iščekuje i povesti ga kući da bude s Njim; i da neće svi vjernici umrijeti nego se preobraziti.

2,8 Vladari ovoga svijeta mogla bi biti i demonska duhovna bića u nebeskim prostranstvima ili njihovi posrednici na Zemlji. Oni nisu razumjeli skrivenu mudrost Božju (Krista na križu), to jest, nisu shvatili da će njihovo ubojstvo svetog Božjeg Sina završiti njihovim uništenjem: **jer da su upoznali Božje putove ne bi Gospodina slave razapeli.**

2,9 Načini otkrivanja, nadahnuća i prosvjetljenja opisani su u st. 9-16. Oni nam govore kako su apostolima po Duhu Svetom obznanjene te prekrasne istine, kako su nam oni te istine po nadahnuću Duha Svetoga predali i kako ih mi prosvjetljenjem Duha Svetog razumijemo.

Navod iz ovog stiha proročanstvo je iz Izaije 64,3 koje govori da je Bog sabrao prekrasne istine koje nije moguće razotkriti naravnim osjetilima nego ih On otkriva onima koji ga ljube. Navedena su tri organa (**oko, uho i srce**, to jest um) pomoću kojih saznajemo zemaljsko, ali oni nisu dovoljni za primanje duhovnih istina jer je za to nužan Duh Božji.

Ovaj se stih obično tumači kao da govori o nebeskim slavama pa je jednom kad u svoje umove prihvatimo to značenje teško riješiti ga se i prihvatiti neko drukčije značenje. Ali Pavao ovdje, u stvari, govori o istinama koje su po prvi put otkrivene u Novom zavjetu. Ljudi ne bi nikada došli do tih istina znanstvenim istraživanjima ili filozofskim traganjima. Ljudski um, da je ostao prepušten sâm sebi, nikada ne bi mogao razotkriti prekrasne tajne koje su obznanjene na početku razdoblja evanđelja. Ljudski je razum potpuno neprikladan za nalaženje istine o Bogu.

2,10 To da se 9. stih ne odnosi na Nebo dokazano je tvrdnjom da je **nama Bog to otkrio po Duhu svojemu**. Drugim riječima, istine prorečene u *Starom zavjetu* obznanjene su apostolima iz *novozavjetnog* razdoblja. "**Nama**" se odnosi na pisce Novog zavjeta. Apostoli i proroci prosvjetljeni su po **Duhu Božjemu** – jer **Duh sve istražuje, pa i dubine Božje**. Drugim riječima, Duh Božji, jedan od članova Božanstva, ima neograničenu mudrost, razumije sve Božje istine i može ih predati drugima.

2,11 Čak i među ljudima nitko ne zna što neki **čovjek** misli – osim njega samoga. Nitko drugi ne može to saznati ako mu sâm čovjek ne odluči obznaniti. Čak i tada onaj tko želi razumjeti čovjeka treba imati **duha ljudskoga**. Životinje ne mogu ra-

zumjeti naše misli. Tako je i s Bogom. Jedini tko može razumjeti Božje stvari jest **Duh Božji**.

2,12 "Mi" iz ovog stiha odnosi se na pisce Novog zavjeta, iako je to istina i za sve pisce Biblije. Budući da su apostoli i proroci primili Duha Svetoga, On im je mogao prenijeti duboke istine o Bogu. To je apostol imao na umu kad kaže: "A mi nismo primili duha ovog svijeta, nego Duha koji je od Boga – da znademo što nam je podario Bog." Bez Duha koji je od Boga, apostoli nikada ne bi primili božanske istine o kojima Pavao govori i koje su sačuvane za nas u Novom zavjetu.

2,13 Opisavši proces otkrivanja po kojem su pisci Svetog Pisma primili istinu od Boga, Pavao sada nastavlja opisivanjem procesa nadahnuća po kojem je istina predana nama. Ovaj je stih jedan od najjačih odjeljaka u Božjoj riječi o doslovnom nadahnuću. Apostol Pavao jasno ustvrđuje da se apostoli u predavanju tih istina nama nisu služili riječima po vlastitom izboru ili riječima koje im je u pero kazivala ljudska mudrost. Oni su radije zapisivali upravo riječi naučene od Duha Svetoga. Stoga mi vjerujemo da su stvarne riječi Pisma, sadržane u izvornim rukopisima, bile izravne riječi Božje (i da je Biblija u svom sadašnjem obliku potpuno pouzdana).

Na temelju upravo rečenog dolazi do glasnog protivljenja budući da to nekim ljudima znači *mehaničko diktiranje*; kao da Bog nije dopustio piscima da primijene vlastiti stil. Ipak, poznato nam je da se Pavlov način pisanja posve razlikuje od Lukinog. Kako onda možemo pomiriti doslovno nadahnuće s očitim osobnim stilom pisaca? Na neki nama neshvatljiv način Bog je predao doslovne riječi Pisma, a ipak ih zaodjenuo osobnim stilom pisaca dopustivši njihovoj ljudskoj osobnosti da bude dijelom njegove savršene riječi.

Izraz "duhovno s duhovnim uspoređujemo" moguće je objasniti na više načina. To može značiti (1.) naučavanje duhovnih istina riječima danim od Duha; (2.)

prenositi duhovne istine duhovnim ljudima; ili (3.) uspoređivati duhovne istine iz jednog odjeljka Biblije s riječima iz drugog odjeljka. Mi vjerujemo da prvo objašnjenje najbolje odgovara kontekstu. Pavao kaže da proces nadahnuća uključuje prenošenje duhovnih istina riječima koje je osobito za tu svrhu izabrao Duh Sveti. Stoga to možemo parafrazirati kao: "izlaganje duhovnih istina duhovnim riječima".

Neki se protive tvrdeći kako se ovaj odjeljak ne može odnositi na nadahnuće jer Pavao kaže "mi govorimo" a ne "mi pišemo". Ali nije neobično da se glagol "govoriti" rabi za nadahnete spise (npr. Iv 12, 38.41; Dj 28,25; 2 Pt 1,21).

2,14 Ne samo da je evanđelje božansko po svom otkrivenju i božansko po svom nadahnuću, nego sada saznajemo da ga se može primiti jedino snagom Duha Božjega. Bez te pomoći naravan čovjek ne prima ono što je od Duha Božjega, ludost mu je. On ne može razumjeti jer to treba razumjeti na duhovan način.

Vance Havner slikovito savjetuje:

Mudri kršćanin ne gubi vrijeme pokušavajući objasniti Božji program neobnovljenom čovjeku; bilo bi to bacanje biserja pred svinje. To je kao da slijepcu pokušava opisati zalazak sunca ili raspravljati o nuklearnoj fizici sa spomenikom u gradskom parku. Prirodni čovjek ne može primiti tako što. Izlagati Božje otkrivenje bez pomoći Duha Svetoga isto je kao pokušati hvatati sunčeve zrake udicom. Ako netko nije rođen i poučen od Duha, sve mu je to krajnje strano. Ne pomaže tu ni titula doktora filozofije – u tom području ona jednostavno ne znači ništa!⁶

2,15 S druge strane, čovjek prosvijetljen Duhom Božjim može razumjeti te prekrasne istine dok njega neobraćeni ne mogu prosuđivati. Ma bio on tesar, limar ili ribar – on je ipak uspješan proučavatelj Svetog pisma. "Duhom upravljani kršćanin pretražuje, istražuje i pomno ispituje Bibliju te počinje cijeniti i razumjeti njezin sadržaj" (KSW). Za svijet je takav čovjek zagonetka. Možda nikada nije polazio ne-

ku srednju ili višu školu, a ipak može razumjeti duboke tajne Riječi Božje pa čak o njima poučavati druge.

2,16 Apostol sada zajedno s Izajiom postavlja retoričko pitanje: "**Tko je upoznao um Gospodinov da ga pouči?**" Postaviti to pitanje isto je kao i odgovoriti na nj. Boga se ne može upoznati ljudskom mudrošću ili ljudskom snagom. Njega upoznaju samo oni za koje on odluči da ga upoznaju. Ipak, oni koji imaju **um Kristov** mogu razumjeti duboke Božje istine.

Da ponovimo. Kao prvo, postoji *otkrivenje* (st. 9-12). To znači da je Bog ljudima po Duhu Svetom otkrio dotad nepoznate istine. Te su istine objavljene na nadnaravni način po Duhu Božjem.

Drugo: postoji *nadahnuće* (st. 13). U prenošenju tih istina drugima apostoli (i ostali pisci Biblije) koristili su iste one riječi kojima ih je Duh Sveti poučavao.

I konačno, postoji *prosvjetljenje* (st. 14-16). Ne samo da je te istine trebalo na čudesan način *objaviti* i čudesno *nadahnuti*, i *razumjeti* ih se može jedino nadnaravnom silom Duha Svetoga.

3,1 Kad je Pavao prvi put posjetio Korint, nahranio je vjernike osnovnim mlijekom Riječi jer su bili slabi i mladi u vjeri. Nauk koji im je predao odgovarao je njihovom stanju. Nisu mogli primiti dublju duhovnu pouku jer su bili novi vjernici. Bili su samo **mala djeca u Kristu**.

3,2 Pavao ih je poučio samo osnovnim istinama o Kristu, koje naziva **mlijekom**. Nisu mogli jesti **čvrsto jelo** jer su još bili nezreli. Na isti je način Gospodin Isus rekao svojim učenicima: "Još vam mnogo imam reći, ali sada ne možete nositi" (Iv 16,12). Što se tiče Korinćana, tragično je bilo što se oni nisu još dovoljno popravili kako bi primili dublju istinu od apostola.

3,3 Ti su vjernici još uvijek bili u **tjelesnom** duševnom stanju. To je bilo očito iz činjenice da je među njima bilo **zavisti** i **prepiranja**. Takvo je ponašanje značajka ljudi ovoga svijeta, ali ne i onih koje vodi Duh Božji.

3,4 Stvarajući stranke oko ljudskih vođa kao što su bili **Pavao** i **Apolon**, ponašali su se čisto ljudski. Na to Pavao misli kad pita: "Ne postupate li ljudski?"

Sve do sada je apostol Pavao razmatranjem prave naravi poruke evanđelja pokazivao kolika je ludost uzvisivati ljude. Sada se okreće temi kršćanskog služenja te i s toga gledišta pokazuje da je čista ludost uzvisivati vjerske vođe i stvarati stranke oko njih.

3,5 **Apolon** i **Pavao** bili su sluge (sluga je lat. *minister*) **po kojima** su Korinćani povjerovali u Gospodina Isusa. Oni su jednostavno bili zastupnici a ne glavari suparničkih škola. Kako je onda bilo glupo od Korinćana što su uzdizali sluge na razinu gospodara. Ironside to zanimljivo komentira: "Zamislite gospodarstvo podijeljeno slugama!"

3,6 Koristeći prikaz iz poljodjelstva Pavao pokazuje da je sluga, naposljetku, vrlo ograničen u tome što može učiniti. **Pavao** je mogao zasaditi a **Apolon** zalijevati, ali jedino **Bog** može dati **da raste**. Tako je i danas, neki od nas mogu propovijedati Riječ, svi pak možemo moliti za nespašene rođake i prijatelje, ali stvarno djelo spašenja može učiniti jedino Gospodin.

3,7 Gledamo li to s te točke, vidimo da, razmjerno gledano, oni koji sade i zalijevaju u stvari nisu jako važni. U sebi sami nemaju snage kako bi stvorili život. Zbog čega bi onda među kršćanskim dje-latnicima uopće bilo zavisti i suparništva? Svaki bi trebao raditi ono što mu je dodijeljeno i radovati se kad Gospodin ispruži ruku blagoslivljući.

3,8 **Onaj koji sadi i onaj koji zalijeva jedno su** u smislu da obojica imaju isti predmet i cilj rada. Između njih ne bi smjelo biti zavisti. Što se tiče službe, na istoj su razini. U Danu koji dolazi **svaki će primiti svoju plaću prema svome trudu**. Taj Dan jest dolazak pred Kristovo sudište.

3,9 Bog je **Onaj** kojemu su svi odgovorni. Njegovi su sluge **suradnici** koji se zajedno trude radeći na Božjoj **njivi** ili, pri-

kažemo li to drugačije, rade zajedno na istoj **građevini**. Erdman ovako izlaže tu misao: "Suradnici smo koji pripadaju Gospodinu i rade jedan s drugim."⁷

3,10 Nastavljajući s prikazom građenja, apostol, prije svega, priznaje da sve što je sâm bio sposoban ostvariti duguje milosti Božjoj. Pritom misli na nezasluženu sposobnost primljenu od Boga da čini djelo apostola. Tada prelazi na opis svog udjela u osnivanju crkve u Korintu: "**Kao mudri graditelj postavio sam temelj.**" Došao je u Korint propovijedajući Krista i to razapetoga. Duše su spašene i osnovana je mjesna crkva. Tada dodaje: "**A drugi nadograđuje.**" Time on, nedvojbeno, misli na ostale učitelje koji su nakon njega posjetili Korint i gradili na temelju koji je ondje već bio postavljen. Svejedno, apostol upozorava: "**No neka svatko pazi kako nadograđuje.**" On službu naučavanja u mjesnoj crkvi smatra nečim vrlo ozbiljnim. Neki su u Korint došli s doktrinama razdora i s naučavanjima protivnim Božjoj riječi. Pavao je nedvojbeno mislio na te učitelje dok je pisao ove riječi.

3,11 Za neku građevinu potreban je samo jedan temelj. Jednom kad je postavljen ne treba ga ponovno postavljati. Apostol Pavao postavio je temelj crkvi u Korintu. Taj temelj bio je **Isus Krist**, to jest, njegova Osoba i njegovo Djelo.

3,12 Naučavanje u mjesnoj crkvi dolazi kasnije i može biti različite vrijednosti. Neko naučavanje, primjerice, ima trajnu vrijednost te ga se može usporediti sa **zlatom, srebrom ili dragim kamenjem**. No drago se kamenje vjerojatno ne odnosi na dijamante, rubine ili ostale dragulje, nego na granit, mramor ili alabaster koji se rabio u izgradnji skupocjenih hramova. S druge strane, naučavanje u mjesnoj crkvi može biti od prolazne vrijednosti ili bez ikakve vrijednosti. Takvo je naučavanje prikazano **drvetom, sijenom i slamom**.

Ovaj se odjeljak Pisma često općenito koristi u opisu života svih kršćanskih vjernika. Istina je da svi mi iz dana u dan gra-

dim o i da će rezultati našega rada biti očitovani u Danu koji dolazi. Ipak, brižljivi će proučavatelj Biblije zapaziti kako se ovaj odjeljak ne tiče primarno svih vjernika, nego propovjednikâ i učiteljâ.

3,13 U Danu koji dolazi **svačije će djelo izići na vidjelo**. Dan se odnosi na dolazak pred Kristovo sudište kad će se nagraditi svaka služba za Gospodina. Proces preispitivanja uspoređen je s djelovanjem **oganja**. Službi koja je Bogu donijela slavu a ljudima blagoslov, onoj poput zlata, srebra i dragoga kamenja, oganj neće nauditi. S druge strane, ono što je uzrokovalo probleme u narodu Božjem ili ih nije uspjelo poučiti, izgorjet će: "**A kakvo je čije djelo – oganj će iskušati.**"

3,14 Djelo u svezi s crkvom može biti trojako. U 14. stihu nalazimo prvu vrst – službu koja je bila korisne naravi. U takvom slučaju slugino životno djelo **ostati** će nakon ispitivanja pred Kristovim sudištem, a radnik će **primiti plaću**.

3,15 Druga vrst rada jest ono što je beskorisno. U tom će slučaju sluga **štetovati**, premda će se **on sâm spasiti – ali kao kroz oganj**. E. W. Rogers ističe: "Gubitak ne znači gubljenje nečega što se nekoć posjedovalo."⁸ Iz ovoga bi stiha trebalo biti jasno da se pred Kristovim sudištem ne rješava pitanje vjernikovih grijeha i kazne za njih. Kaznu za vjernikove grijeha ponio je Gospodin Isus Krist na križ Golgote i ta je stvar riješena jednom za uvijek. Dakle, pred Kristovim sudištem uopće nije u pitanju vjernikovo spasenje; tu se radi o njegovu služenju.

Zbog neuočavanja očigledne razlike između spasenja i nagrađivanja, rimokatolička je crkva ovaj stih koristila kao potporu svom naučavanju o čistilištu. Ipak, pažljivim proučavanjem ovoga stiha nećemo otkriti ni nagovještaj o Čistilištu. Nema ni spomena o tome da oganj pročišćava ljudski karakter. Prije će biti da oganj preispituje čovjekovo djelo ili služenje, koje god vrsti bilo. Čovjek je spašen usprkos činjenici što mu djela izgore.

Zanimljiva misao u svezi s tim stihom jest to da se Riječ Božja ponekad uspoređuje s ognjem (vidi Iz 5,24 i Jer 23,29). Ista Riječ Božja koja će preispitivati našu službu pred Kristovim sudištem pristupačna nam je sada. Ako gradimo u skladu s naučavanjem Biblije, naše će djelo opstati na preispitivanju u Danu koji dolazi.

3,16 Pavao podsjeća vjernike da su oni **hram** (grč. unutrašnjost hrama, to jest *svećinja*) **Božji** i da **Duh Božji prebiva** u njima. Istina je i da je svaki vjernik osobno hram Božji u kojem prebiva Duh Sveti, ali ne misli se ovdje na to. Apostol gleda na crkvu kao na okupljeno mnoštvo i želi da shvate svetu uzvišenost takvoga poziva.

3,17 Treća vrst djela u mjesnoj crkvi jest ono što bismo mogli nazvati razornim. Očito je da su u korintsku crkvu dolazili lažni učitelji čije je poučavanje više težilo ka grijehu negoli k svetosti. Korinćani to nisu smatrali toliko ozbiljnim da bi moglo opustošiti hram Božji pa stoga Pavao grmi izričući ovu ozbiljnu opomenu: "**Razara li tko hram Božji, uništiti će njega Bog.**" Gledano u lokalnim razmjerima to je značilo da će, ako netko uđe u crkvu i uništava njezino svjedočanstvo, **Bog uništiti njega**. Ovaj odjeljak govori o lažnim učiteljima koji nisu pravi vjernici u Gospodina Isusa. Ozbiljnost takvog prijestupa izražena je u završnim riječima 17. stiha: "**Jer je svet hram Božji, a to ste vi.**"

3,18 U kršćanskoj službi kao i u svem kršćanskom življenju uvijek postoji opasnost od samoobmane. Možda su neki od tih što su došli u Korint kao učitelji sloveli kao muškarci izvanredne mudrosti. Oni koji imaju visoko gledište o vlastitoj svjetloskoj mudrosti moraju naučiti da trebaju postati ludaci u očima svijeta kako bi po Božjoj procjeni bili mudri. Godet je to zgodno parafrazirao:

Ako li ikoji pojedinac, Korinćanin ili netko drugi, dok propovijeda evanđelje u vašim skupštinama zahtijeva ono što ide mudraca i želi steći glas dubokoumnog mislioca, neka bude siguran da neće zadobiti istinsku

mudrost sve dok ne prođe kroz krizu u kojoj će propasti njegova mudrost kojom se nadima i tek nakon toga će primiti mudrost koja je odozgor.⁹

3,19 **Mudrost ovoga svijeta ludost je pred Bogom.** Čovjek u svom traganju nikada ne bi mogao pronaći Boga, niti bi ljudska mudrost ikada izmislila plan spašenja po kojemu će Bog postati čovjekom kako bi umro za opake, buntovne grešnike. U 15. stihu naveden je Job 5,13 kako bi pokazao da Bog trijumfira nad tobožnjom ljudskom mudrošću kako bi ostvario vlastite namjere. Ljudi sa svom svojom učenošću ne mogu zapriječiti Gospodinove planove; umjesto toga Bog im, usprkos njihovoj svjetskoj mudrosti, često pokazuje da su krajnje siromašni i bespomoćni.

3,20 Ovdje je naveden Ps 94,11 kako bi se naglasilo da su **Gospodinu poznate sve namisli mudrih ljudi ovoga svijeta** i da **On zna da su isprazne, puste i besplodne**. Ali zbog čega se Pavao toliko trudi ozglasiti svjetsku mudrost? Zbog jednostavnoga razloga – Korinćani su toliko cijenili takvu vrst mudrosti i slijedili vođe koji su je izgleda u značajnoj mjeri iskazivali.

3,21 U svjetlu svega rečenog, **nitko** se ne bi trebao **hvastati ljudima**. I što se tiče pravih slugu Gospodinovih, ne bismo se trebali hvastati da im pripadamo nego radije shvatiti da svi oni pripadaju nama – "**ta sve je vaše.**"

3,22 Netko je 22. stih nazvao "potvrdom o vlasništvu Božjeg djeteta". Kršćanski djelatnici pripadaju nama; bio to evangelizator **Pavao**, ili učitelj **Apolon**; ili pastor **Kefa**. Budući da nam svi oni pripadaju, glupo je tvrditi da mi pripadamo *kojemu* od njih. Nadalje, i **svijet je naš**. Kao subaštini s Kristom jednog ćemo ga dana dobiti u posjed, ali u međuvremenu je naš po božanskom obećanju. Oni koji brinu o njegovim poslovima ne shvaćaju da to čine za nas. **Život je naš**. Time ne mislimo na puko postojanje na Zemlji nego na život u svom najistinskijem i najpotpunijem smislu. I **smrt je naša**. Nama ona više nije za-

strašujući neprijatelj koji izručuje dušu nepoznatoj tami; ona je sada Božji vjesnik koji dovodi dušu u Nebo. **Ovo sadašnje i ono buduće – sve je na isti način naše.** Netko je istinito rekao da sve služi onome tko služi Kristu. A. T. Robertson je jednom rekao: "I zvijezde na svojoj putanji bore se za čovjeka koji je božji suradnik u otkupljenju svijeta."

3,23 Svi kršćani pripadaju Kristu. Neki u Korintu tvrdili su da mu pripadaju samo oni i isključivali su sve ostale. Oni su osnovali "Kristovu stranku". Ali Pavao je odbacivao svako takvo suparništvo. Svi smo mi Kristovi a Krist Božji. Pokazujući time svetima njihovo istinsko i pravo dostojanstvo, Pavao smjelo razotkriva ludost stvaranja stranaka i podjela u Crkvi.

4,1 Kako bi mogli pravilno procijeniti njega i ostale apostole, Pavao im je rekao da bi ih sveti trebali smatrati **službenicima** ili pomoćnicima **Kristovim i upraviteljima tajna Božjih**. Službenik je sluga koji skrbi za neku osobu ili nečiji posjed. **Tajne Božje** su do tada skrivene tajne koje je Bog otkrio apostolima i prorocima novozavjetnog razdoblja.

4,2 Ono glavno što se očekuje od **upravitelja** jest **da budu vjerni**. Ljudi cijene pronicljivost, mudrost, bogatstvo i uspješnost; ali Bog traži takve koji će u svemu biti vjerni Isusu.

4,3 Vjernost koja se očekuje od upravitelja nešto je što ljudi teško mogu procijeniti. Zato Pavao ovdje kaže da njemu **nimalo nije do toga da ga sude Korinćani ili neki ljudski sud**. On shvaća kako je čovjek krajnje nesposoban donijeti mjerodavan sud o istinskoj vjernosti Bogu. Stoga dodaje: "**Pa ni ja sâm sebe ne sudim.**" On shvaća da je rođen u ljudsku obitelj sa sudom uvijek naklonjenom njemu samome.

4,4 Kad apostol kaže: "**Jer ničega u sebi nisam svjestan**", time misli da glede kršćanskog služenja nije svjestan nikakve optužbe za nevjernost koja bi se mogla podići protiv njega. Ni trenutak ne misli da ne zna ni za kakav grijeh u svom životu ili

nijedan način kojim je promašio postići savršenost! Ovaj bi odjeljak trebalo čitati u svjetlu konteksta, a njegova je tema kršćansko služenje i vjernost u služenju. Ali premda i nije znao ništa protiv sebe, ipak nije **time opravdan**. On jednostavno nije mjerodavan suditi u tome. Naposljetku, Gospodin je Sudac.

4,5 U svjetlu svega toga trebamo biti **nadasve oprezni** u našoj procijeni kršćanskog služenja. Mi smo skloni uzvisivati sve što je osobito i uzbudljivo a ne cijeniti ono nisko ili neupadljivo. Koristan stav je **ne suditi ništa prije vremena nego čekati dok ne dođe Gospodin**. On će biti sposoban prosuditi: ne samo ono što je vidljivo, nego i pobude srdaca – ne samo ono što je učinjeno, nego i *zašto* je učinjeno. On će **očitovali nakane srdaca** a, nepotrebno je reći, sve što je učinjeno za samouzvisivanje ili vlastitu slavu ostati će bez nagrade.

To da će **svatko primiti hvalu od Boga** ne treba uzeti kao izričito obećanje da će se u taj Dan služba svakog vjernika iskazati u najboljem svjetlu. To znači da će svatko tko to *zaslužuje* primiti hvalu **od Boga** a ne od ljudi.

U sljedećih osam stihova apostol jasno ističe da je uzornost uzrok podjelama koje su nastale u korintskoj crkvi.

4,6 Najprije objašnjava da je govoreći o kršćanskom služenju i sklonosti ljudi da slijede ljudske vođe (3,5–4,5) kao primjer uzeo sebe i Apolona. Korinćani nisu stvarali stranke samo oko Pavla i Apolona, nego i drugih muževa koji su tada bili u njihovoj crkvi. Ipak, zbog osjećaja kršćanske učtivosti i obzirnosti, Pavao je sve primijenio na sebe i Apolona kako bi na njihovu primjeru sveti naučili ne pretjerivati u stavovima o svojim vođama ili podilaziti njihovoj uzornosti stvaranjem stranaka. On je htio da sveti sve i svakoga vrednuju uz pomoć Pisma.

4,7 Ako je jedan kršćanski učitelj **nadareniji** od drugoga, to je zbog toga jer ga je Bog učinio takvim. Sve što ima, primio je od Gospodina. U stvari, za sve nas vrijedi

da nam je Bog dao sve što imamo. Budući da je tako, zbog čega bismo se uznosili ili nadimali? Naši talenti i nadarenost nisu rezultat naše vlastite sposobnosti.

4,8 Korinćani su postali sami sebi dostatni; već su se nasitili. Uzvisivali su se zbog obilja duhovnih darova među njima; već su se obogatili. Živjeli su u raskoši, udobnosti i lagodnosti. Nisu imali osjećaj potrebe. Ponašali su se kao da već kraljuju, ali su to činili bez apostolâ. Pavao izjavljuje kako bi on htio da je već nastupilo vrijeme kraljevanja tako da i on može kraljevati s njima! Ali u međuvremenu, kao što je netko rekao, "vrijeme življenja je vrijeme uvježbavanja za vrijeme kraljevanja". Kršćani će s Gospodinom Isusom Kristom kraljevati kad se On vrati i uspostavi svoje kraljevstvo na Zemlji. U međuvremenu, njihova je povlastica dijeliti sramotu s odbačenim Spasiteljem.

H. P. Barker upozorava:

Čisto vjerolomstvo je iskati svoju krunu prije negoli Kralj dobije svoju. Ipak, upravo su to činili neki kršćani u Korintu. Sami su apostoli nosili sramotu Kristovu. Ali korinćanski su kršćani bili "bogati" i "dostojni poštovanja". Za sebe su tražili provod, dok je njihov Gospodin i Gospodar proživio takve teškoće.¹⁰

Tijekom krunidbe plemići i plemkinje nikada ne stavljaju svoje plemićke krune prije negoli je okrunjen suveren. Korinćani su to izokrenuli; oni su već kraljevali dok je Gospodin još uvijek bio odbačen!

4,9 Nasuprot samozadovoljstvu Korinćana, Pavao opisuje udio koji je zapao **apostole**. Njih opisuje kao bačene u arenu s divljim zvijerima dok ljudi i anđeli to promatraju. Kao što je Godet rekao: "Nije bilo vrijeme za samozadovoljstvo i hvatanje Korinćana dok je crkva bila 'na prijestolju' a apostoli mačem ubijani."

4,10 I dok se s apostolima postupalo kao s **ludima radi Krista**, sveti su u zajednici uživali ugled kao **mudri kršćani**. Apostoli su bili slabi, ali Korinćani nisu trpjeli slabosti. Slava svetih bila je u golemoj suptnosti sa sramotom apostolâ.

4,11 Apostolima nije izgledalo kao da je nastupio trenutak trijumfa ili kraljevanja. Oni su podnosili glad i žeđ, golotinju i progone. Lovilo ih se, gonilo, bili su **bez boravišta**.

4,12 Izdržavali su se **radeći svojim rukama**. Na pogrde su uzvraćali blagoslivljanjem. Kad su bili **progonjeni** nisu uzvraćali nego strpljivo podnosili.

4,13 Kad su bili pogrdživani pozivali su ljude da prime Gospodina Isusa. Ukratko, postali su **kao nečist svijeta, izmet svijui**. Ovaj opis trpljenja za Krista trebao bi progovoriti našim srcima. Da apostol Pavao živi danas, bi li i nama kao ono Korinćanima mogao reći: "Zavladaste kao kraljevi bez nas"?"

4,14 U stihovima 14-21 Pavao iznosi posljednju opomenu vjernicima na temu podjelâ. Svjestan činjenice da je bio ironičan, objašnjava da to nije učinio kako bi **postidio kršćane** nego radije da ih upozori **kao svoju ljubljenu djecu**. Nije ga na to da govori na taj način nadahnula gorčina nego iskreno zanimanje za njihovu duhovnu dobrobit.

4,15 Apostol ih podsjeća: **kad bi i deset tisuća učitelja imali u Kristu**, ipak imaju samo jednog oca u vjeri. Mnogi su drugi mogli doći poučavati ih, ali nitko drugi nije mogao imati takvu nježnu obzirnost kao onaj koji im je ukazao na Jaganjca. Pavao uopće ne podcjenjuje službu naučavanja nego jednostavno iznosi ono što svi mi znamo da je istina, naime da mnogi mogu biti uključeni u kršćansku službu a da se osobno ne zanimaju za svete – što je inače značajka onoga tko ih je doveo Kristu.

4,16 Pavao ih **stoga** potiče da nasljeđuju njega, to jest, njegovu nesebičnu odanost Kristu, te njegovu neumornu ljubav i služenje za braću vjernike kakva je opisana u stihovima 9-13.

4,17 Kako bi im pomogao da dosegnu taj cilj Pavao im je poslao **Timoteja**, svoje **ljubljeni i vjerno dijete u Gospodinu**. Timotej je poučen da ih **podsjeti** na Pavlove **naputke u Kristu**, kako je naučavao u

svim crkvama. Pavao kaže da je on provodio u život ono što je propovijedao, a tako treba biti sa svakim tko je uključen u kršćansko služenje.

4,18 Kad je Pavao objasnio da im šalje Timoteja, možda su neki od njegovih klevetnika na brzinu ustvrdili kako se sâm Pavao boji doći. Ti su se ljudi **uznijeli** tvrdeći kako Pavao neće doći osobno.

4,19 Ali on obećaje da će doći uskoro – **ako Gospodin htjedne**. A kad dođe, rasrinkat će uznositost onih koji tako olako govore ali nemaju duhovnu snagu.

4,20 Naposljetku, **snaga** je ono što vrijeđi, jer **kraljevstvo se Božje** ne bavi prvenstveno riječima nego djelima. Ono nije u vjeroispovijedanju nego u zbiljnosti.

4,21 Način na koji će im Pavao doći ovisit će o njima samima. Ako pokažu bunтовni duh, doći će im **sa šibom**. Ako, s druge strane, budu ponizni i podložni, doći će im u ljubavi i duhu blagosti.

B. Nemoralnost među vjernicima

(pogl. 5)

Peto se poglavlje bavi nužnošću za stegovnim postupkom u crkvi kad jedan od njezinih članova počini ozbiljan javni grijeh. Stega je potrebna crkvi da održi svoj sveti karakter u očima svijeta, kao i da Duh Sveti može djelovati u njezinoj sredini a da se ne ožalosti.

5,1 Očito se naširoko **spominjalo** da je jedan od muškaraca iz zajednice u Korintu počinio **blud**. Radilo se o strašnom obliku grijeha, nečemu što se nije činilo **ni među bezbožnim poganima**. Točnije, grijeh je bio to što je taj čovjek imao zabranjene odnose s **očevom ženom**. Njegova je majka najvjerojatnije umrla pa se otac ponovno oženio. Stoga se "očeva žena" u tom slučaju odnosi na njegovu maćehu. Ona vjerojatno nije bila vjernica jer se ne spominje da je protiv nje nešto poduzeto. Crkva nije imala ovlast nad njezinim slučajem.

5,2 Kako su se glede svega toga ponijeli korintski kršćani? Umjesto da zapadnu u duboko žaljenje, oni su bili uznositi i ba-

hati. Vjerojatno su se ponosili svojom snošljivošću i nediscipliniranjem prijestupnika. Ili su možda bili tako ponosni na obilje duhovnih darova u crkvi da nisu smatrali ozbiljnim to što se dogodilo. Ili ih je više zanimao broj članova negoli njihova svetost. Grijeh ih nije dovoljno potresao.

"A vi se još nadimate, umjesto da tugujete pa da se ukloni između vas onaj tko je počinio takvo djelo!" To znači da bi se sâm Gospodin, da su vjernici zauzeli pravilan stav poniznosti pred njim, uključio u to i poduzeo neki stegovni zahvat na prekršitelju. Erdman kaže:

Trebali su razumjeti da istinska slava kršćanske crkve nije u rječitosti i darovima njezinih velikih učitelja, nego u moralnoj čistoći i primjermi životima njezinih članova.¹¹

5,3 Nasuprot toj njihovoj ravnodušnosti apostol kaže da je on, premda odsutan, već presudio slučaj kao da je prisutan.

5,4 Pavao tu prikazuje crkvu koja se okupila da poduzme nešto protiv počinitelja. Premda nije prisutan tjelesno, ipak je ondje **u duhu** dok se oni sastaju **u ime Gospodina našeg Isusa Krista**. Gospodin Isus je crkvi i apostolima dao ovlasti da u takvim slučajevima provode stegu. Stoga Pavao kaže da će postupiti sa **snagom** (ili vlašću) **našeg Gospodina Isusa**.

5,5 Postupak koji će poduzeti bit će predavanje **takvoga Sotoni na propast tijela kako bi se duh spasio u Dan Gospodina Isusa**. Tumači se ne slažu glede značenja ove rečenice. Neki drže da se radi o opisu čina isključenja (ekskomunikacije) iz mjestsne crkve. Izvan crkve je područje Sotonine vlasti (1 Iv 5,19) pa bi stoga "predati Sotoni" jednostavno značilo isključiti iz crkve. Drugi pak drže da je snaga da se preda Sotoni bila osobita snaga dana apostolima koja danas više ne postoji.

Nadalje, neslaganje postoji i glede značenja izraza **"na propast tijela"**. Mnogi drže sa se tu radi o opisu tjelesne patnje koju će Bog primijeniti da slomi snagu grešnih požuda i navika u nečijem životu.

Drugi misle da je "na propast tijela" opis sporog umiranja što će čovjeku dati vremena da se pokaje i bude pošteđen.

U bilo kom slučaju, trebamo se prisjetiti da je discipliniranje vjernika uvijek sračunato da dovede do njegove obnove na zajedništvo s Gospodinom. Isključenje nije samo sebi svrhom, nego se uvijek očekuje sretan ishod. Njegova je krajnja svrha da se **duh spasi u Dan Gospodina Isusa**. Drugim riječima, nema tu ni govora o čovjekovoj vječnoj propasti. Njega Gospodin disciplinira u ovom životu zbog grijeha koji je počinio, ali je spašen za **Dan Gospodina Isusa**.

5,6 Pavao sada kori Korinćane zbog njihova hvastanja i umišljenosti. Možda su ispričavali sami sebe govoreći kako se to dogodilo samo jedanput. Trebali su znati da **malu kvasca ukvasa sve tijesto**. Ovdje je kvasac slika moralnog grijeha. Apostol kaže da će moralni grijeh u crkvi, ako ga budu dopuštali, uskoro porasti i raširiti se sve dok ozbiljno ne ugrozi cijelu zajednicu. Pravednička, pobožna stega nužna je da bi se održao moralni karakter crkve.

5,7 Stoga im je zapovjedbano da **očiste stari kvasac**. Drugim riječima, trebali su poduzeti ozbiljan čin protiv zla kako bi mogli biti **novi kao čisto tijesto**. Tada Pavao dodaje: "**Kao što i jeste beskvasni**." Bog ih u Kristu vidi kao svete, pravedne i čiste. Sada apostol kaže da taj njihov položaj u Kristu treba odgovarati njihovu stanju u životu. Što se *položaja* tiče, bili su beskvasni. Što se pak tiče njihovog *postupanja*, također su trebali biti beskvasni. Njihova je narav trebala biti u skladu njihovim imenom, a njihovo ponašanje s njihovim vjerovanjem (*credom*).

Jer je Krist, naša Pasha, već žrtvovan za nas. U tom razmišljanju o beskvasnom kruhu, Pavlove se misli vraćaju na svetkovinu Pashe, kad se u večer prvoga dana svetkovine od Židova zahtijevalo da ukloni sav kvasac iz svoje kuće. On bi uzeo korito u kojem se mijesilo tijesto i ostrugao ga. Ribao bi mjesto gdje se držao kvasac

sve dok mu se ne bi potpuno izgubio trag. Sa svjetiljkom bi pretražio kuću kako bi bio siguran da nije što previdio. Tada bi podigao ruke Gospodinu i rekao: "O Bože, izbacio sam sav kvasac iz kuće; a ako negdje ima još kvasca za koji ja ne znam, i nje ga od svega srca izbacujem." To prikazuje vrst odvojenja od zla, na koje je danas pozvan kršćanin.

Klanje pashalnog janjeta bio je pralik ili slika smrti našeg Gospodina Isusa Krista na križu. Ovaj je stih jedan od mnogih u Novom zavjetu koji utvrđuju *slikovito* naučavanje. Time mislimo da su starozavjetne osobe i događaji bili *slike* ili sjene onoga što je imalo doći. Mnoge su od njih unaprijed izravno pokazivale dolazak Gospodina Isusa koji će ukloniti naše grijeha žrtvujući sebe.

5,8 Svetkovanje se ovdje ne odnosi na Pashu ili na Gospodnju večeru nego se radi o pćenito za opis sveg vjernikovog života. Naše cjelokupno postojanje trebalo bi biti blagdan radosti koji ne trebamo **svetkovati sa starim kvascem grijeha kao ni s kvascem pokvarenosti i zloće**. I dok se radujemo u Kristu, ne smijemo u srcima imati zle misli prema drugima. Iz toga vidimo da apostol Pavao nije govorio o doslovnom kvascu, kao što je onaj s kojim se pravi kruh, nego je on kvasac rabio u duhovnom smislu za opis načina kako grijeh zagadi ono s čime dođe u dodir. Mi svoj život trebamo živjeti s **beskvasnim kruhom iskrenosti i istine**.

5,9 Sada Pavao objašnjava da im je ranije u pismu pisao neka se **ne družu s bludnicima**. To što je ta poslanica izgubljena uopće ne utječe na nadahnutost Biblije. Nije svako Pavlovo pismo bilo nadahnuto, nego samo ona koja je Bog smatrao prikladnim da ih uključujući u Sveto pismo.

5,10 Apostol sada objašnjava kako tim upozorenjem da se ne družu s **bludnicima** on nije mislio reći da trebaju prekinuti svaki kontakt s bezbožnicima. Sve dok smo na svijetu nužno imamo posla s nespasanim ljudima i ne postoji način kako bismo

saznali dubine grijeha u koje su oni utonuli. Ako biste htjeli živjeti životom potpune odvojenosti od grešnika, **morali biste izići iz svijeta.**

Pavao kaže da uopće ne misli na potpuno odvojenje od **bludnikâ ovoga svijeta, ili od lakomaca, grabežljivaca i idolopoklonika. Lakomci** su oni što su krivi za nečasno poslovanje ili novčane zloporabe. Primjerice, za koga se god utvrdi da vara u plaćanju poreza treba ga se isključiti zbog lakomosti. **Grabežljivci** su oni što se bogate koristeći nasilna sredstva kao što su prijetnje ozljedama ili ubojstvom. **Idolopoklonici** su oni koji se klanjaju svakome ili svačemu osim istinskom Bogu, oni što čine grozne nemoralne grijeha koji su skoro uvijek povezani s idolopoklonstvom.

5,11 Ono od čega ih Pavao u stvari odvrća, jest imati zajedništvo s bratom koji za se tvrdi da je kršćanin a upleten je u bilo koji od tih strašnih grijeha. Njegove bismo riječi mogli ovako prepričati:

Ono što sam mislio reći i što sada ponavljam jest da čak ni ne jedete običan obrok s bilo kim tko za se tvrdi da je kršćanin ali je bludnik, ili lakomac, ili idolopoklonik, ili klevetnik, ili pijanac, ili grabežljivac.

Često puta je nužno da budemo u dodiru s nespasenima, i često puta možemo iskoristiti taj kontakt kako bismo im svjedočili. Takav kontakt nije za vjernika opasan kao što je imati zajedništvo s onima koji se smatraju kršćanima a žive u grijehu. Nikada ne bismo smjeli učiniti nešto što bi si takva osoba mogla protumačiti kao ispričavanje njezinih grijeha.

Popisu grešnika spomenutih u desetom stihu, Pavao u jedanaestom dodaje klevetnike i pijance. **Klevetnik** je čovjek koji grubim i nekontroliranim riječima govori protiv nekoga. Ali ovdje bismo trebali dodati upozorenje. Bi li trebalo isključiti iz crkve čovjeka koji je u samo jednoj prigodi izgubio vlast nad sobom i izgovorio nepromišljene riječi? Mislim da ne bismo. Osim toga, tvrdimo da se taj izraz odnosi

na ukorijenjeno ponašanje. Drugim riječima, klevetnik bi bio onaj čija je značajka to da napada druge. U svakom slučaju, nama to treba biti upozorenje da upravljamo svojim govorom. Kao što je Dr. Ironside napomenuo, mnogi ljudi vele da su samo bili *nepažljivi* sa svojim jezikom, ali on ističe kako su isto tako mogli reći da su nepažljivi sa strojnicom.

Pijanac je, naravno, onaj tko pretjeruje s uporabom alkoholnih pića.

Misli li apostol Pavao da ne smijemo ni jesti s kršćaninom koji čini takvo što? – Da, upravo to naučava ovaj stih! S njime ne smijemo jesti Gospodnju večeru, a ni uobičajeni zajednički obrok. Postoje i izuzetni slučajevi. Primjerice, žena kršćanka još uvijek je obvezna jesti s mužem koji je isključen iz zajedništva. Ali općenito je pravilo da takve koji za sebe tvrde da su vjernici treba u društvu izbjegavati kako bi im se ukazalo na veličinu njihovog prekršaja i dovelo do pokajanja. Ako li se netko usprotivi tome riječima da je sâm Gospodin jeo s carinicima i grešnicima, htjeli bismo ukazati kako ti ljudi nisu tvrdili da su Njegovi sljedbenici i da ih on, jedući s njima, nije priznao svojim učenicima. Ono što ovaj odjeljak naučava jest da se ne trebamo družiti s *kršćanima* koji žive iskva-renim životom.

5,12 Pavlova dva pitanja u ovome stihu znače da kršćani nisu pozvani suditi nespasenim ljudima. Pokvarene ljude iz svijeta koji nas okružuje sâm će Gospodin izvesti na sud u Danu koji dolazi. Ali mi smo odgovorni za suđenje onima koji su **unutra**, to jest u crkvi. Dužnost mjesne crkve jest provoditi božansku stegu.

A opet, neki se protive govoreći da je Gospodin naučavao: "Ne sudite da ne budete suđeni". Na to bismo odgovorili da je On ovdje govorio o pobudama. Mi nismo pozvani suditi ljudskim pobudama jer za tu vrst suđenja nismo sposobni. Ali Riječ Božja je potpuno jasna da grijeh, kad ga prepoznamo u Božjoj zajednici, trebamo osuditi kako bismo očuvali njezin dobar

glas o svetosti i vratili grešnog brata u zajedništvo s Gospodinom.

5,13 Pavao objašnjava da će se Bog pobrinuti za osudu onih vani, to jest nespašenih. U međuvremenu su Korinćani trebali provoditi osude koje im je Bog povjerio i ukloniti zločinatelja iz svoje sredine. To podrazumijeva da se u crkvi javno proglašiti kako taj brat više nije u zajednici. Proglas bi trebalo iznijeti u istinskoj poniznosti i trebala bi ga pratiti neprestana molitva za duhovnu obnovu zalutalog vjernika.

C. Parničenje vjernikâ (6,1-11)

Prvih jedanaest stihova šestog poglavlja bave se parničenjem među vjernicima. Do Pavla je stigla vijest da kršćani tuže jedni druge – pred sucima ovoga svijeta. Stoga on iznosi ove upute koje su od trajne vrijednosti za crkvu. Zapazite ponavljanje izraza “ne znate li” (st. 2, 3, 9, 15, 16, 19).

6,1 Uvodno pitanje izražava potresno iznenađenje kako netko uopće može i pomisliti da se **parniči s bratom pred nevjernicima**, to jest, pred nespašenim sucima. Pavao nalazi kako je protuslovlje da se oni koji poznaju istinsku pravednost odlaze suditi pred ljude kojima pravednost nije značajka. Zamislite kršćane kako očekuju pravdu od onih koji je nemaju za dati!

6,2 Drugo izrazito protuslovlje jest: oni koji će jednog dana **suditi svijetu** nisu sposobni suditi u malenkostima koje se pojavljuju među njima. Pismo naučava da će kršćani, kad se Krist vrati u moći i slavi, s Njim vladati Zemljom i da će njima biti povjereno suđenje. Ako će kršćani **suditi svijetu**, ne bi li trebali biti sposobni pozabaviti se sitnicama koje ih sada muče?

6,3 Pavao podsjeća Korinćane da će oni **suditi anđelima**. Zapanjujuće je promotriti način na koji apostol umeće takvu značajnu tvrdnju u ovu raspravu. Bez fanfara ili pripremanja terena on iznosi silnu činjenicu da će kršćani jednog dana **suditi anđelima**. Iz Jude 6 i Pt 2,4,9 znamo da će se suditi anđelima. Znamo i da će sudac biti Krist (Iv 5,22). No zbog našega jedin-

stva s Njim i za nas se govori da ćemo u taj Dan suditi anđelima. Ako nas se smatra sposobnima suditi anđelima, trebali bismo biti sposobni rješavati svakodnevne probleme **ovoga života**.

6,4 “**Ali kad imate sporove o svagdanjem, postavljate da sude oni do kojih crkva nimalo ne drži.**” Nespašeni suci nisu u mjesnoj crkvi imali čast i poštovanje. Njih se, naravno, cijeniло zbog posla koji su obavljali u svijetu, ali što se tiče crkvenih problema, tu nisu imali ovlasti. Stoga Pavao moli Korinćane:

Zar, kad među vama nastane nešto što zahtijeva nepristranu presudu neke treće strane, izlazite iz okvira crkve i postavljate da vam sude ljudi kojima crkva ne priznaje duhovno razlučivanje?

6,5 Pavao postavlja to pitanje kako bi ih potaknuo da se postide. Zar je istina kako se u zajednici koja se hvatala svojom mudrošću i bogatom nadarenošću svojih članova, nije moglo pronaći **ni jednoga mudroga** koji bi riješio te sukobe **između braće**?

6,6 Očigledno nije bilo takvog mudraca jer se kršćanski **brat parničio s bratom** u Kristu iznoseći obiteljske probleme pred nevjernike. – Uistinu bijedno!

6,7 Riječi “**u stvari, krivo je već i to**” pokazuju da su glede toga bili potpuno u krivu. Nisu smjeli ni pomisliti da bi se parničili jedan protiv drugoga. Ali, možda bi jedan od njih tu proturječio: “Pavle, ti ne shvaćaš. Brat taj i taj prevario me u poslovanju.” Pavlov je odgovor: “**Zašto radije ne trpите nepravdu? Zašto da radije ne budete prevareni?**” To bi bio pravi kršćanski stav. Mnogo je bolje trpjeti nepravdu negoli je počiniti.

6,8 Ali to nije bio stav među Korinćanima. Umjesto da spremno prihvate nepravdu i budu prevareni, oni su u stvari činili **nepravdu** protiv drugih – čak i protiv vlastite braće u Kristu.

6,9 Zar su zaboravili da ljudi čija je značajka da su **nepravdници, neće baštiniti kraljevstvo Božje**? Ako li su zaboravili

on će ih podsjetiti na popis grešnika koji neće imati udjela u Božjem kraljevstvu. On time ne misli da će kršćani koji čine takve grijeha biti izgubljeni, nego da oni koji takve grijeha čine nisu kršćani.¹²

Na ovom se popisu **bludnici** razlikuju od **preljubnika**. Ovdje blud označava nedopušten spolni odnos osoba koje nisu u braku, dok je preljub takvo ponašanje u okvirima braka. **Idolopoklonici** su ponovno spomenuti kao i u dva prethodna popisa u 5. poglavlju. **Mekoputnici** su oni što dopuštaju iskorištavanje svojih tijela na izopačen način, a jasno je tko su **oni što s muškarcima liježu**.

6,10 Popisu su pridodani **kradljivci, lakomci, pijanci, psovači i grabežljivci**. **Kradljivci** su oni koji uzimaju ono što im ne pripada. Zapazite i da se grijeh lakomstva uvijek svrstava među najpokvarenije proke. Iako ga ljudi mogu ispričavati i smatrati laganim grijehom, Bog ga snažno osuđuje. **Lakomac** je čovjek neumjerene želje za posjedovanjem koja ga često navodi da rabi nepravedna sredstva kako bi nešto zadobio. **Pijanci** su, kao što je već spomenuto, prije svega oni koji su ovisni o alkoholu. **Psovači** su oni koji grubim riječima napadaju druge. **Grabežljivci** pak su oni što iskorištavaju nečije siromaštvo ili nuždu kako bi ostvarili golemu zaradu.

6,11 Pavao ne tvrdi da su korinški vjernici činili te grijeha nego podsjeća kako ih je sve to karakteriziralo prije nego li su bili spašeni – **to neki od njih i bijahu**. Ali su se **oprani, posvetili i opravdali**. Bili su oprani od svojih grijeha i nečistoće dragocjenom krvlju Krista i Riječ ih je Božja neprestano prala od onečišćenja. Bili su **posvećeni** zahvatom Duha Božjega i za Boga odvojeni od svijeta. **Opravdali su se u imenu Gospodina Isusa i u Duhu Boga našega**; to jest, smatra ih se pravednima pred Bogom na osnovu Djela Gospodina Isusa ostvarenog za njih na križu. Što, dakle, Pavao tvrdi? Upravo ovo što Godet tako prikladno izriče: "Takvu se beskrajnu dubinu milosti ne može zanemariti."

D. Moralna raspuštenost među vjernicima (6,12-20)

6,12 U zaključnim stihovima ovog poglavlja apostol izlaže neka načela za prosuđivanje ispravnog i pogrešnog. Prvo je načelo da nešto može biti dopušteno ali ne i korisno. Kad Pavao kaže: "Sve mi je dopušteno", on ne misli na apsolutno sve. Primjerice, ne bi mu bilo dopušteno počinuti ni jedan od navedenih grijeha. On ovdje govori samo o onome što je moralno nevažno. Primjerice, pitanje smije li kršćanin jesti svinjetinu bilo je golem problem vjernicima Pavlova doba. U stvari, to je pitanje bilo moralno nevažno. Boga doista nije zanimalo jede li netko svinjetinu. Pavao jednostavno kaže da nešto može biti dopušteno ali ne i korisno. Može biti da postoji nešto što je meni dopušteno činiti, ali ako me netko drugi vidi da to činim moj bi ga postupak mogao sablazniti. To u takvom slučaju ne bi bilo za mene.

Drugo je načelo: nešto može biti **dopušteno** a da ipak zarobljuje. Pavao kaže: "**Ali ja neću da nada mnogom bilo što ovlada.**" To bi danas bila izravna poruka u odnosu na žestoka pića, cigarete i drogu. Sve to, kao i još mnogo toga, zarobljuje i kršćanin si ne bi smio dopustiti da to njime ovlada.

6,13 Treće je načelo da je nešto potpuno dopustivo vjerniku, ali je tome vrijednost privremena. Pavao kaže: "**Jela trbuhu, a trbuh jelima; ali će Bog i jedno i drugo uništiti.**" To znači da je ljudski **trbuh** sačinjen tako da može primati **jela** i probavljati ih. Na isti je način Bog prekrasno stvorio **jela** tako da ih ljudski **trbuh** može primati. Ipak, mi ne bismo trebali živjeti za jela jer ona imaju samo privremenu vrijednost. Ne treba im davati neprikladno mjesto u životu vjernika. Nemojte živjeti kao da je najveća stvar u životu zadovoljavati svoje nagone.

Premda je Bog prekrasno sačinio tijelo za primanje i prerađivanje hrane, jedno je izvjesno: **tijelo nije za blud, nego za Gospodina i Gospodin za tijelo**. U planiranju ljudskoga tijela, Bog nikada nije nam-

jeravao da se ono koristi za zlu ili nečistu svrhu. On je naumio da se ono upotrebljava na slavu Gospodinovu i za njegovu blaženu službu.

U ovom stihu postoji nešto zadivljujuće što ne bi trebalo izmaći našoj pozornosti. Ne samo da je **tijelo za Gospodina**, nego je još krasnija misao da je **Gospodin za tijelo**. To znači da se Gospodin zanima za naša tijela, njihov boljitak i njihovu pravilnu uporabu. Bog želi da mu prinesemo svoja tijela kao žrtvu živu, svetu i ugodnu (Rim 12,1). Kao što Erdman kaže: "Bez Gospodina tijelo nikada ne bi moglo samo steći svoje istinsko dostojanstvo i besmrtnu sudbinu."¹³

6,14 Činjenica da je Gospodin za tijelo još je bolje razjašnjena u ovom stihu. Bog ne samo da je **uskrisio Gospodina Isusa** od mrtvih nego **će i nas uskrisiti svojom snagom**. Njegovo zanimanje za naša tijela ne završava u trenutku smrti. On **će uskrisiti** tijelo svakog vjernika da bi ga preobličio prema slavnom tijelu Gospodina Isusa. U vječnosti nećemo biti bestjelesni duhovi. Naš će duh i duša biti ponovno sjedinjeni s našim proslavljenim tijelima kako bismo zauvijek uživali u nebeskoj slavi.

6,15 Kako bi još više naglasio potrebu osobne čistoće u našim životima i očuvanje naših tijela od okaljanosti, apostol nas podsjeća da su naša **tijela udovi Kristovi**. Svaki je vjernik ud Kristovoga tijela. Bi li onda bilo ispravno **uzeti udove Kristove i učiniti ih udovima bludničnim**? Postaviti to pitanje isto je što i odgovoriti na nj. Pavao to i čini ljutim: "**Nipošto!**"

6,16 U činu spolnog sjedinjenja, dva tijela postaju **jedno**. Ta na samom početku stvaranja ustvrđeno je: "**Jer bit će, rekao je, dvoje jedno tijelo**" (Post 2,24). Budući da je to tako, **združi** li se vjernik s **bludnicom** to bi bilo isto kao da se neki od Kristovih "udova" učini udom bludnice. Njih bi dvoje postali **jedno tijelo**.

6,17 Jednako kao što se u tjelesnom činu sjedinjuju dvoje u jedno, tako je i kad netko povjeruje u Gospodina Isusa Krista i

združi se s njime; vjernik i Krist postaju tako združeni da se od tog trenutka o njima govori da su **jedan duh**. To je najsavršenije moguće stapanje dviju osoba. To je vrst najbliskijeg sjedinjenja. Stoga je Pavlov zaključak da oni koji su tako **združeni s Gospodinom** nikada ne smiju trpjeti ikakvu vrst sjedinjavanja koja bi bila protivna tom duhovnom braku.

A. T. Pierson piše:

Može se dogoditi da ovca odluta od pastira i da loza bude odsječena od trsa; ud otkinut od tijela, dijete odvojeno od oca, pa i žena od muža; ali kad se dva duha stope u jedan, što ih može razdvojiti? Nikakva izvanjska povezanost ili sjedinjenje, čak ni brak, nije takav naglašen prikaz savršenog stapanja dva života u jedan.¹⁴

6,18 Stoga apostol upozorava Korinćane da **bježe od bludnosti**. Ne smiju se u nju upletati, šaliti se o njoj, proučavati je – pa čak ni o njoj pričati. Od nje trebaju **bježati!** Prekrasnu biblijsku ilustraciju toga nalazimo u izvješću o Josipu kad ga je Putifarova žena navodila na grijeh (Post 39). Ponekad je zaista najsigurnije pobjeći pred bludnošću.

Tada Pavao dodaje: "**Svaki grijeh koji čovjek učini izvan tijela je, ali tko počinj blud – protiv vlastita tijela griješi.**" Većina grijeha ne utječe izravno na **tijelo**, ali **bludnost** je jedinstvena u tome što *izravno* utječe na tijelo: počinitelj žanje posljedice tog grijeha na vlastitu tijelu. Teškoća ovog stiha jest što kaže da je *svaki* grijeh što ga čovjek počinj izvan tijela. Mi držimo da apostol ovdje govori u poredbenom smislu. I dok je istina da proždrljivost i pijanstvo utječu na tijelo počinitelja, većina grijeha to ne čini. Čak ni proždrljivost ni pijanstvo ne utječu na tijelo tako izravno, dalekosežno i razorno kao bludništvo. Da, spolni odnosi izvan braka neizbježno i nedodjeljivo uništavaju počinitelja.

6,19 Pavao ponovno podsjeća Korinćane na njihov sveti i uzvišeni poziv. Zar su zaboravili da su im tijela **hram Duha Svetoga**? Ozbiljna istina Biblije jest da u svakom vjerniku stanuje Duh Božji. Kako

možemo i pomisliti da tijelo u kojem stane *Sveti Duh* upotrijebimo za *zle* namjere? Ne samo da nam je tijelo svetište Duha Svetoga, nego k tome još nismo ni *svoji*. Nije na nama da svoja tijela upotrebljavamo kako nam se sviđa. Naposlijetku, ona ne pripadaju nama nego Gospodinu.

6,20 Mi smo Gospodinovo vlasništvo po stvaranju i otkupljenju. Ovdje se osobito misli na ovo drugo. Njegovo vlasništvo nad nama vraća nas na Golgotu. **Skupo** smo **otkupljeni**. Na križu vidimo natpis sa cijenom koju je Gospodin Isus stavio na nas. Smatrao nas je tako vrijednima da je bio spreman platiti nas cijenom svoje dragocjene krvi. Kako li je golema morala biti Isusova ljubav kad je na svome tijelu ponio naše grijeha na križ!

Budući da je to tako, više ne mogu vlastito tijelo smatrati svojim. Ako se njime služim kako se meni sviđa, tada postupam kao kradljivac uzimajući ono što mi ne pripada. Svoje **tijelo** radije moram upotrebljavati kako bih **proslavio** Boga – Njega kome ono i pripada.

Bates je oduševljeno rekao:

– Glavo! Misli na Njega čije je čelo bilo trnjem ovijeno. – Ruke! Radite za Njega čije su ruke bile na križ pribijene. – Noge! Pohitite izvršiti naloge Onoga čija su stopala bila probijena. – Tijelo moje! Ti budi hram Onoga čije je tijelo bilo izobličeno u bolovima neizrecivim.¹⁵

Boga trebamo proslaviti i u svojem **duhu** jer je i onaj materijalni i onaj nematerijalni dio čovjeka – **Božji**.¹⁶

III. APOSTOLOVI ODGOVORI NA PITANJA CRKVE (pogl. 7-14)

A. O braku i neženstvu (pogl. 7)

7,1 Sve do sada Pavao se bavio raznim zloporabama u korinškoj crkvi za koje je saznao iz izravnih izvješća. Sada počinje odgovarati na pitanja koja su mu poslali sveti iz Korinta. Prvo se tiče braka i samštva. Stoga on kao prvo načelo izlaže da je **dobro muškarcu ne dotaknuti že-**

nu. “**Dotaknuti ženu**” u ovom se slučaju odnosi na tjelesne odnose. Apostol *ne* tvrdi da je neženstvo svetije od braka, nego da je onome tko se bez zapreka želi predati u službu Gospodinu bolje biti neoženjen. To ćemo objasniti u kasnijim stihovima.

7,2 Pavao je svjestan da neoženjenost povlači za sobom golemo iskušenje: spolnu nečistoću. Stoga tu prvu tvrdnju potkrepljuje riječima: “**Ali zbog bludnosti svaki neka ima svoju ženu, i svaka neka ima svojega muža.**” Ovo “**svaki neka ima svoju ženu**” jest jednoženstvo. Ovaj stih potvrđuje načelo da i dalje vrijedi Božja odredba za njegov narod, naime, da netko može imati samo jednog bračnog druga.

7,3 U braku svaki supružnik treba svom bračnom drugu **iskazivati** bračne obveze jer međusobno ovise jedno o drugom. Kad kaže: “**Muž neka iskazuje ženi dužnu nježnost**” to znači: “neka provodi svoje obveze koje kao muž ima prema njoj”. Ona, naravno, treba **jednako** činiti njemu. Zapazite s kojom istančanošću Pavao govori o toj temi. Nema kod njega nepristojnosti ni prostote. – Kako se to samo razlikuje od svjetskog načina!

7,4 U bračnoj zajednici **žena** ovisi o **mužu** i obratno. Da bi sproveli Božju odredbu za to sveto zajedništvo i muž i žena moraju biti svjesni svoje međuovisnosti.

7,5 Christenson piše:

Otvoreno rečeno, to znači da ako jedan od supružnika želi spolni odnos, drugi bi se trebao odazvati toj želji. Muž i žena koji usvoje taj “prizemni” pristup spolnosti, utvrdit će da je taj vid njihovog braka prekrasan i zadovoljavajući – zbog jednostavnog razloga da je taj odnos ukorijenjen u zbilji a ne nekom umjetnom ili neostvarivom idealu.¹⁷

Možda su neki od tih Korinćana nakon što su spašeni počeli misliti kako bračne intimnosti nisu spojive s kršćanskom svetošću. Pavao će ih razuvjeriti glede takvih zamisli. Ovdje im odlučno veli neka se kršćanski supružnici **ne uskraćuju jedno drugom**, to jest ne zakidaju svog bračnog

druga glede onoga što se tiče vlastitog tje-
la. Samo su dvije iznimke. Ponajprije, tak-
vo suzdržavanje može se provesti samo po
zajedničkom dogovoru tako da se muž i
žena mogu posvetiti postu i molitvi. Dru-
gi je uvjet da takvo suzdržavanje može biti
samo privremeno. Muž i žena trebaju se
ponovno združiti da ih Sotona ne bi isku-
šao zbog njihove **neizdržljivosti**.

7,6 Ovaj je stih potaknuo mnogobrojne
spekulacije i polemike. Pavao kaže: "**Ali
to vam velim kao dopuštenje, ne kao za-
povijed.**" Neki su uzeli da to znači kako
apostol prethodne riječi nije smatrao na-
dahnutim od Boga. Takvo je tumačenje
neodrživo pošto u 1 Kor 14,37 tvrdi da je
to što je pisao Korinćanima zapovijed Go-
spodinova. Mi prije mislimo da je apostol
kazao kako je pod određenim uvjetima
ispravno ako se bračni par suzdržava od
spolnoga odnosa, ali je to suzdržavanje
dopuštenje a ne **zapovijed**. Kršćani se ne
trebaju susprezati od tog čina kako bi se
nepodijeljeno predali molitvi. Drugi drže
da se ovaj stih odnosi na ukupnu zamisao
o braku, to jest da kršćanima jest dopušte-
no ali ne i zapovjedbano stupati u brak.

7,7 Pavao sada počinje savjetovati ne-
oženjene. Prije svega, jasno je kako on
neženstvu daje prednost, ali shvaća da se
tako može živjeti jedino ako Bog osposobi
čovjeka. Kad kaže: "**Htio bih da svi ljudi
budu kao što sam ja**", iz konteksta je oči-
to da time misli na neoženjenost. Mnogo
je neslaganja glede toga je li Pavao uvijek
bio neženja ili je u doba kad ovo piše bio
udovac. Ipak, za ovo što sada proučavamo
nije nužno rješavati tu dvojbu, premda bi-
smo mogli. Kad Pavao kaže: "**Ali svatko
ima svoj dar od Boga; jedan ovakav,
drugi onakav**", on misli na to kako Bog
nekima daje milost da ostanu neoženjeni
dok neke druge izričito poziva da se žene.
To je osobna stvar i ne možemo prihvatiti
nikakvu općenitu zakonitost koja bi bila
primjenjiva za sve.

7,8 Stoga on **neoženjene i udovice** sav-
jetuje da **ostanu** kao što je on.

7,9 No ako im nedostaje snage za **suz-
državanje** u stanju neženstva, dopušteno
im je **ženiti se; jer je bolje ženiti se negoli
izgarati**. To izgaranje uključuje vrlo oz-
biljnu opasnost da se padne u grijeh.

7,10 Sljedeća dva stiha namijenjena su
oženjenima, to jest, onim bračnim parovi-
ma gdje su oba supružnika vjernici. "**O-
ženjenima pak zapovijedam, ne ja nego
Gospodin**" jednostavno znači da je to što
Pavao naučava, već naučavao **Gospodin**
Isus *kad je bio na Zemlji*. Krist je već dao
izričitu zapovijed glede toga. Primjerice,
on je zabranio rastavu, osim na temelju
nevjerstva (Mt 5,32; 19,9). Općenito reče-
no, naputak koji daje Pavao jest: "**Žena
neka se od muža ne rastavlja.**"

7,11 Ipak, on shvaća da postoje krajnosti
kad može postati nužno da žena napusti
muža. U takvom slučaju ona je obvezna
ostati **neudana** ili se **pomiriti s mužem**.
Odvajanje ne prekida bračnu povezanost
nego daje Gospodinu prigodu da izliječi
neslaganja koja su se uvukla među su-
ružnike i oboje ih obnovi na zajedništvo
sa sobom i jednoga s drugim. Mužu je za-
povjedbano da ne otpušta svoju ženu. U
njegovu slučaju nema izuzetka.

7,12 Stihovi 12-24 bave se problemom
braka u kojem je vjernik samo jedan od su-
ružnika. Pavao započinje svoja opažanja
tvrđnjom: "**Ostalima kažem ja, ne Gospo-
din.**" I ponovno, snažno naglašavamo da
to ne znači kako ovo što Pavao govori
predstavlja njegova vlastita gledišta a ne
Gospodinova. On jednostavno objašnjava
da **Gospodin** Isus, dok je bio na Zemlji,
nije naučavao ovo što će on sada reći. U
evanđeljima ne postoje upute slične ovoj.
Gospodin Isus jednostavno nije spominjao
slučaj braka gdje je vjernik samo jedan od
supružnika. Ali sada je Krist poučio svog
apostola pa je ovo što Pavao ovdje govori
nadahnutu Riječ Božja.

"**Ostalima**" znači onima čiji supružnici
nisu vjernici. Ovaj odjeljak *ne* ispričava
kršćanina koji ulazi u brak s nespašenom
osobom. On se najvjerojatnije odnosi na

situaciju kad je jedan od supružnika spašen nakon udaje.

“Ako koji brat ima ženu nevjernicu i ona pristane stanovati s njime, neka je ne otpušta!” Kako bismo pravilno shvatili ovaj odjeljak Pisma korisno je podsjetiti se Božje zapovijedi njegovom narodu u Starom zavjetu. Kad bi se Židov oženio pogankom i imao djecu s njom, bilo mu je zapovjedbno da otpusti i ženu i djecu. To je jasno prikazano u Ez 1,2,3 i Neh 13,23-25.

Sada se u Korintu pojavilo pitanje što će žena koja se obratila učiniti glede svog muža i djece, ili što će muškarac koji ima ženu nevjernicu učiniti s njom. Hoće li je otpustiti? Odgovor je očito niječan. Starozavjetna zapovijed ne tiče se naroda Božjeg pod milošću. Ako kršćanin ima ženu nekršćanku i ona pristane stanovati s njim, ne treba je otpuštati. To ne znači da je ispravno sklopiti brak s nevjernicom, nego jednostavno da je ne treba napuštati ako je već bio u braku kad se obratio.

7,13 Jednako tako i žena koja ima muža nekršćanina treba ostati s njim ako on pristane stanovati s njom. Možda će ga svojim svjedočanstvom, krotkošću i pobožnošću, zadobiti za Gospodina.

7,14 U stvari, nazočnost vjernika u nekršćanskom domu ima posvećujuće djelovanje. Kao što je već spomenuto, posvetiti znači odvojiti. Ovdje to ne znači da je muž nevjernik spašen zbog žene ni da je učinjen svetim. To prije znači da je odvojen za povlašteni vanjski položaj. Sretan je što ima ženu kršćanku koja se moli za njega. Njezin život i svjedočanstvo u domu jest utjecaj za Boga. Promatrajući s ljudskoga gledišta, mogućnost da se taj čovjek spasi veći je kad ima za ženu pobožnu kršćanku negoli kad ima nevjernicu. Kao što Vine kaže: “On je izložen duhovnom utjecaju i ima mogućnost stvarnog obraćenja.”¹⁸ Isto vrijedi i u slučaju kad je nevjernica žena a kršćanin muž. U tom je slučaju posvećena žena nevjernica.

Potom apostol dodaje: **“Inače bi vam djeca bila nečista, no sada su sveta.”** Već

smo spomenuli da se u starom Zavjetu trebalo odvojiti od žene poganke i od njezine djece. Sada Pavao objašnjava da su u razdoblju milosti djeca koja se rode u braku gdje je jedan od supružnika vjernik a drugi nije, sveta. Riječ “svet” ima isti korijen kao i riječ prevedena s “posvećen”, a spomenuta je u ovome stihu. To ne znači da su djeca u sebi samima učinjena svetim, to jest, da će neizbježno živjeti čistim i krepkim životom. To prije znači da su odvojena za povlašteni položaj. U najmanju ruku, imaju jednog roditelja koji ljubi Gospodina i koji im pripovijeda o evanđelju. Velika je mogućnost da se takva djeca spase. Povlašteni su živjeti u domu gdje u jednom od roditelja stanuje Duh Božji. U tom su smislu posvećena. Ovaj stih jamči i da je u redu imati djecu kad je jedan od supružnika kršćanin a drugi nije. Bog priznaje taj brak i djeca nisu nezakonita.

7,15 Ali kakav bi stav trebali zauzeti kršćanin ili kršćanka ako ih nespašeni supružnik želi napustiti? Odgovor je da se njemu ili njoj dopusti rastaviti. Izraz “u takvim slučajevima brat ili sestra nisu vezani” teško je potpuno objasniti. Neki vjeruju kako to znači da se, ako nevjerna strana napusti vjernu i sve govori u prilog vjerovanju da je napuštanje konačno, vjerna strana slobodno može razvesti. Oni koji drže to gledište naučavaju da je 15. stih umetak te da je 16. stih povezan s 14. na sljedeći način:

1. Stih 14 iznosi da je vjerniku najbolje ostati s nevjernim supružnikom zbog kršćaninova posvećujućeg utjecaja u domu.

2. Stih 16 sugerira da vjerni supružnik, ostane li u domu, može nevjernog pridobiti za Krista.

3. Stih 15 je umetak koji dopušta vjernoj strani da se razvede (i možda ponovno stupi u brak) ako je nevjerna napusti.

Nada u možebitno spašenje povezana je s nastavljanjem zajedničkog življenja a ne s nevjernikovim napuštanjem doma.

No neki proučavatelji Biblije ustrajno tvrde da se 15. stih odnosi na odvajanje a

ne na razvod i ponovno stupanje u brak. Njima to jednostavno znači da se nevjer- noj strani, ako se rastavi, dopusti da to učini u miru. Žena nije obvezna držati brak da se ne raspadne povrh onoga što je već učinila. **Bog nas je pozvao na mir** i od nas se ne zahtijeva služiti se emocionalnim ispadima ili zakonskim postupcima da bismo spriječili nevjernu stranu od napuštanja.

Koje je tumačenje ispravno? Teško nam je konačno se odlučiti. Izgleda da je Gospodin u Mt 19,9 poučavao kako je razvod dopušten kad je jedna strana kriva za nevjeru (preljub). Vjerujemo da je u tom slučaju neudžnoj strani dopušteno ponovno stupiti u brak. Što se tiče 1 Kor 7,15, nismo sigurni da je razvod i ponovno stupanje u brak dopušteno kad nevjernik napusti supružnika vjernika. Ipak, svatko tko na taj način napusti drugoga skoro neizostavno će ući u novu vezu pa će tako ona prva ionako biti prekinuta. J. M. Davies piše:

Nekršćanin ili nekršćanka koji napuste bračnog druga uskoro će stupiti u brak s nekim drugim, što će automatski prekinuti bračnu vezu. Ustrajati na tome da napušteni supružnik ne stupa u novi brak bilo bi stavljanje jarma na njega ili nju, koji u većini slučajeva oni ne bi mogli nositi.¹⁹

7,16 Nečije razumijevanje ovoga stiha ovisi o tome kako tumači 15. stih.

Ako netko vjeruje da 15. stih ne dopušta razvod, onda kao dokaz toga uzima ovaj stih. Takav tvrdi da vjernik treba dopustiti odvajanje ali se ne treba razvesti od nevjerničke strane jer bi to spriječilo mogućnost obnove bračne veze kao i mogućnost da se nevjerujući spasi. Ako, s druge strane, netko vjeruje da je razvod dopušten nakon što je vjernik napušten, tada je ovaj stih povezan s 14. stihom a 15. se stih smatra umetkom.

7,17 Ponekad kod novoobraćenika vlada mišljenje da moraju potpuno prekinuti sa svakim dijelom svog prijašnjeg života uključujući tu i brak koji, kao takav, nije grešan. U novopronađenoj radosti spase- nja postoji opasnost da se silovitim prevratom odbaci sve što se ranije poznavalo.

Kršćanstvo se ne služi silovitim prevratima u postizanju svojih ciljeva. Ono promjene radije provodi miroljubivim sredstvima. U stihovima 17-24 apostol izlaže osnovno pravilo da postajanje kršćaninom ne treba uključivati kruti prevrat protiv postojećih veza. Nedvojbeno da na umu prvenstveno ima brak, ali to načelo primjenjuje i na međurasne i društvene veze.

Svaki vjernik treba živjeti u skladu s Božjim pozivom. Ako je pozvan na život u braku, neka živi tako u strahu Gospodinu. Ako li je Bog nekome dao milost da živi u neženstvu, tada bi takav trebao slijediti taj poziv. K tome, ako se netko u doba svog obraćenja nađe u braku s nespašenom ženom tada ne treba prekinuti tu vezu nego nastaviti što bolje može težiti za spašenjem svoje žene. To što Pavao iznosi nije samo za Korinćane; to je on naučavao u **svim crkvama**. Vine piše:

Kad Pavao kaže: "Tako određujem u svim crkvama", on ne iznosi odluke nekog središnjeg stožera, nego jednostavno daje do znanja crkvi u Korintu da su informacije koje im je predao ono što je predao u svakoj crkvi.²⁰

7,18 Međurasnim se vezama Pavao bavi u ovom i idućem stihu. Ako li je netko bio Židov u doba svog obraćenja i na svome tijelu nosi znak obrezanja, ne treba poduzeti naprasiti preokret glede toga i pokušati zatrti sve tjelesne oznake svog prijašnjeg života. Isto tako, ako je čovjek u doba svog novog rođenja bio poganin, ne treba pokušavati skrivati svoje pogansko podrijetlo preuzimajući na sebe oznake Židova.

Za ovaj bismo stih mogli reći da znači kako se Židov, kad se obrati, ne bi smio bojati živjeti sa svojom ženom Židovkom; ili, obraćeni poganin ne bi trebao ni pokušavati bježati od svog podrijetla. Vanjske razlike uistinu nisu važne.

7,19 Što se tiče biti kršćanstva, **obrezanje nije ništa, i neobrezanje nije ništa**. Ono što je uistinu važno jest **držanje zapovijedi Božjih**. Drugim riječima, Boga zanima ono što je u nutрини, a ne ono iz-

vanjsko. Životne veze ne treba naprasito prekidati kad u život uđe kršćanstvo. "Zapravo," kaže Kelly, "kršćanska vjera uzdiže vjernika na položaj gdje je uzdignut iznad svih okolnosti."²¹

7,20 Općenito je pravilo da svatko ostane s Bogom u stanju u kojem je pozvan. To se, naravno, odnosi samo na zvanja koja nisu grešna. Ako je netko u doba svog obraćenja bio uključen u nešto iskvareno, očekuje se da to napusti! Ali ovdje se apostol bavi onime što samo po sebi nije neispravno. To je dokazano u idućim stihovima gdje se govori o robovima.

7,21 Što da učini rob kad bude spašen? Hoće li se pobuniti protiv svog vlasnika i zahtijevati slobodu? Zahtijeva li kršćanstvo da obilazimo okolo tražeći svoja prava? Pavao u odgovara: "**Jesi li pozvan kao sluga, ne brini!**" Drugim riječima: "Jesi li u doba svog obraćenja bio u ropstvu? Ne brini bespotrebno o tome. Možeš biti i rob pa svejedno uživati najveće blagoslove kršćanstva."

Nego ako i možeš postati slobodan, radije se okoristi. Dva su tumačenja ovog odjeljka. Neki drže da Pavao kaže: "Ako možeš postati slobodan, na svaki se način okoristi tom mogućnošću." Drugi drže kako apostol kaže da od takvoga, ako se i može osloboditi, kršćanstvo ne zahtijeva da se okoristi tom slobodom. Zapravo bi on trebao iskoristiti svoje robovanje kao svjedočanstvo za Gospodina Isusa. Većina će prihvatiti prvo tumačenje (i vjerojatno je ono ispravno), ali ne treba previdjeti ni činjenicu da bi ono drugo bilo bliže i u skladu s primjerom koji nam je ostavio sâm Gospodin Isus Krist.

7,22 Jer tko je u Gospodinu pozvan kao rob, slobodnjak je Gospodinov. To ne označava čovjeka koji je rođen slobodan nego onoga koji je oslobođen, to jest, roba koji je stekao slobodu. Drugim riječima, ako je netko u doba obraćenja bio rob ne bi trebao dopustiti da ga to zabrinjava – jer je **slobodnjak Gospodinov**. Oslobođen je svojih grijeha i robovanja Sotoni. S

druge strane, ako li je bio **slobodnjak** u doba svog obraćenja trebao bi shvatiti da je sada, kao sluga, rukom i nogom vezan uz Spasitelja.

7,23 Svaki je kršćanin kupljen otkupnim. Odsada pripada Onome koji ga je kupio – Gospodinu Isusu. Mi trebamo biti Kristovi **sluge**, a ne sluge ljudima.

7,24 Zato, bez obzira kakav je nečiji društveni položaj, takav može čvrsto ostati s **Bogom** u tom položaju. Ove dvije riječi (s Bogom) ključ su koji otključava svu istinu. Ako je netko s **Bogom** tada čak i ropstvo može biti potpuna sloboda. "To je ono što oplemenjuje i posvećuje svaki položaj u životu."

7,25 U stihovima 25-38 apostol se obraća neoženjenima i neudatima. "Djevice" se može odnositi i na ženske i na muške osobe. Ovo je još jedan stih koji su neki rabili kako bi naučavali da nije sav sadržaj ovog poglavlja nadahnut. Čak idu u takvu krajnost da tvrde kako je Pavao, budući da je bio neženja, bio muški šovinist i da se u ovome što ovdje govori odražavaju njegove predrasude! Prihvatiti takav stav, naravno, jest sudjelovati u zlobnom napadu na nadahnuće Pisma. Kad Pavao kaže da nema **Gospodinovu zapovijed o djevicama**, on jednostavno misli da tijekom svog zemaljskog poslanja Gospodin nije ostavio nikakve izričite upute glede toga. Stoga Pavao iznosi vlastiti **savjet kao onaj koji je stekao milost Gospodinovu pa zaslužuje povjerenje**, a taj je savjet nadahnut od Gospodina.

7,26 Općenito je **dobro biti neoženjen zbog sadašnje nevolje**. Sadašnja pak se **nevolja** općenito odnosi na ovozemaljski život. Možda je u doba kad Pavao piše ovo pismo bilo neko osobito razdoblje nevolje. Ipak, nevolje će i dalje postojati i ostati sve dok Gospodin ne dođe.

7,27 Pavlov je savjet da oni koji su već oženjeni ne traže rastavu. S druge strane, ako je muškarac **slobodan od žene** ne treba si je **tražiti**. Izraz "**slobodan od žene**" ne odnosi se samo na udovca ili na rastav-

ljenog muškarca, nego općenito na onoga koji je slobodan od bračnih sveza, a može uključivati i one koji se nikada nisu ženili.

7,28 Ništa što Pavao kaže ne možemo protumačiti da ukazuje kako je grijeh ženiti se. Naposljetku, brak je utemeljio Bog u Edenskom vrtu prije negoli je grijeh ušao u svijet. Sâm je Bog bio taj koji je odlučio: "Nije dobro da čovjek bude sâm" (Post 2,18). "Brak neka bude častan u svemu i postelja neokaljana" (Heb 13,4). Pavao na jednom drugom mjestu o onima koji zabranjuju ženiti se govori da su znak otpadništva posljednjih vremena (1 Tim 4,1-3).

Tako Pavao veli: "**Ako li se i oženiš, ne griješiš; i ako se djevica uda, ne griješi.**" Novooobraćenici na kršćanstvo nikada ne bi trebali smatrati da sklapanje bračne zajednice nije u redu. Ipak, Pavao dodaje kako će žene koje stupe u brak **imati tjelesnu nevolju**. Ta nevolja kod žena može se odnositi na rađanje. Kad Pavao kaže: "**A ja bih vas htio poštediti**" možda misli: (1.) **htio bih vas poštediti tjelesne nevolje** koja prati brak, osobito od teškoća obiteljskog života, ili: (2.) **htio bih poštediti** čitatelja od nabranjanja svih tih teškoća.

7,29 Pavao želi naglasiti kako zbog toga što je **vrijeme kratko** čak i svoje opravdane životne odnose trebamo podložiti služenju Gospodinu. Kristov se dolazak približio pa muževi i žene, premda trebaju vjerno ispunjavati svoje zajedničke obveze, ipak najprije trebaju svojim životom služiti Kristu. Ironside to izražava ovako:

Svatko se treba ponašati u skladu s činjenicom da vrijeme doista izmiče i približava se Gospodinov dolazak pa nije dopušteno obazirati se na vlastitu udobnost što bi zaprijecilo predanost Božjoj volji.²²

W. E. Vine kaže:

To, naravno, ne znači da se oženjeni muškarac mora suzdržavati od toga da se ponaša kako bi se kao takav trebao ponašati, nego da njegov odnos sa ženom treba biti potpuno podložan njegovom višem pozivu od Boga ... koji treba imati prvo mjesto u srcu; nije mu dopušteno da prirodna veza osujeti njegovu predanost Kristu.²³

7,30 Nevolje, ono što nas raduje i ono što posjedujemo ne bi smjelo dati mjesta neprikladnim pobudama u našim životima. Sve to mora biti podložno našim nastojanjima da iskoristimo prigodu i služimo Gospodinu "dok je još dan".

7,31 Dok živimo na Zemlji neizbježno je da ćemo u određenoj mjeri biti povezani sa zemaljskim stvarima. Vjerniku je dopuštena uporaba tih stvari no Pavao ipak upozorava da ih ne **zlorabimo** dok ih **rabimo**. Primjerice, kršćanin ne bi trebao živjeti za jelo, odjeću i zadovoljstva. On jelo i odjeću može rabiti kao nešto nužno za svoj život, ali to ne smije postati bog njegovog života. Brak, imanje, trgovanje ili političke, znanstvene, glazbene i umjetničke djelatnosti imaju svoje mjesto u svijetu, ali mogu postati zapreke duhovnom životu ako im to dopustimo.

Izreka "**prolaznije ovoga svijeta**" posuđen je iz kazališta i odnosi se na promjenu prizorâ te govori o prolaznosti svega što danas vidimo oko sebe. Njegova kratkotrajna narav dobro je izražena poznatim Shakespeareovim recima: "Sav je svijet pozornica, a svi muškarci i žene samo su glumci. Imaju svoje izlaske i svoje ulaske, a jedan čovjek u svoje vrijeme igra mnoge uloge."

7,32 Pavao želi da kršćani budu **bezbrizni**. On misli da će ih brige ovog svijeta neizostavno sprečavati da služe Gospodinu. Stoga nastavlja objašnjavati da **neoženjeni brine za Gospodinovo, kako da ugodu Gospodinu** što ne znači da se svi neoženjeni bezostatno predaju Gospodinu nego da neženstvo osigurava prigode da se to čini na način nemoguć u braku.

7,33 Ponovno, to ne znači da **oženjeni muškarac** ne može biti vrlo pomnjev u radu za Gospodina, ali je općenito iskustvo da bračni život zahtijeva od muškarca da **ugodi ženi**. On mora misliti na dodatne obveze. Kao što je Vine istaknuo: "Muškarac koji je oženjen, općenito je ograničen u služenju. Ako nije oženjen, može otići i na kraj svijeta te propovijedati evanđelje".²⁴

7,34 Neudana brine za Gospodinovo, da bude sveta i tijelom i duhom, dok udana brine za ovosvjetsko, kako da ugodu mužu. I za ovo treba objašnjenje. Neudana žena ili djeвица može velik dio svog vremena odvojiti za ono što je Gospodinovo. Izraz "da bude sveta i tijelom i duhom" ne znači da je to što je neudana čini svetijom, nego jednostavno da može više biti odvojena i tijelom i duhom za djelo Gospodinovo. Ona u biti nije čistija, samo ima više vremena.

I ponovno, udana brine za ovosvjetsko. To ne znači da je ona svjetovnija od neudane nego da ona neizbježno mora odvojiti dio dana za ovosvjetske obveze kakva je, primjerice, briga za dom. Sve je to dopušteno i ispravno, i Pavao ih ne kudinuti ne omalovažava; u jednostavno zaključuje da neudana osoba ima veće područje za služenje i više vremena negoli udana žena.

7,35 Pavao ne iznosi ovo naučavanje kako bi podčinio ljude nekom krutom ropskom sustavu. Jednostavno ih, u njihovu korist, upućuje tako da kad promisle o svojim životima i o svom služenju Gospodinu mogu prepoznati Njegovo vodstvo u svjetlu tog upućivanja. Njegov je stav da je neženstvo dobro i omogućuje osobi da nesmetano služi Gospodinu. Što se tiče Pavla, muškarac je slobodan odabrali između braka i neženstva. Apostol ne želi nikome postaviti zamku ili ga zarobiti.

7,36 Stihovi 36-38 možda su najpogrešnije shvaćeni stihovi u ovom poglavlju, a možda i u cijeloj poslanici. Uobičajeno je objašnjenje kako je u Pavlovo doba muškarac kruto vladao nad svojim domom. O njemu je ovisilo hoće li mu se kćeri udati ili neće. One to nisu mogle učiniti bez njegovog odobrenja. Stoga se ti stihovi uzimaju da znače kako je dobro ako muškarac ne dopusti kćerima da se udaju; no ako li im dopusti udaju, ne griješi.

Takvo tumačenje, što se tiče uputa za narod Božji u našim danima, izgleda skoro besmisleno. To se tumačenje ne uklapa u

kontekst ostatka poglavlja i izgleda beznadno zbrkano.

RSV riječ *djeвица* prevodi kao *vjerenica*. To znači da muškarac ne griješi oženi li se svojom vjericom, to jest zaručnicom; ali ako odbije oženiti se njome, to je bolje. Takvo je gledište opterećeno teškoćama.

U svom komentaru Prve Korinćanima, William Kelly prikazuje alternativno gledište koje izgleda najprihvatljivije. Kelly vjeruje da je riječ "djeвица" (*parthenos*) moguće prevesti i kao "djevičanstvo".²⁵ Tako taj odjeljak ne govori o kćerima djevicama nekog muškarca nego o *njegovu vlastitom djevičanstvu*. Prema tom tumačenju ovaj odjeljak govori da muškarac koji održi svoje neženstvo čini dobro; ali ako se odluči oženiti, ne griješi.

John Nelson Darby preuzima to tumačenje u svoj prijevod *New Translation*:

Ali ako tko misli da se ponaša nedolično prema svom djevičanstvu a više nije u cvijetu mladosti, i tako mora biti, neka učini što hoće, on ne griješi: neka se žene. Ali tko ostaje čvrst u svome srcu nemajući potrebu, nego ima vlast nad svojom vlastitom voljom i odlučio je u svome srcu očuvati svoje djevičanstvo, taj dobro čini. Stoga onaj koji se ženi, dobro čini: a onaj koji se ne ženi, bolje čini.

Razmotrivši dakle pozornije 36. stih, vidimo da on znači kako muškarac koji je dosegnuo punu muževnost, a ne osjeća da ima dar suzdržavanja, ne griješi ako se oženi. On osjeća da potreba zahtijeva od njega da to učini – pa neka učini što želi, to jest, oženi se.

7,37 Ali ako je odlučio neometano služiti Gospodinu i ako ima dostatnu samokontrolu tako da nema potrebe ženiti se; ako je odlučio ostati neoženjen i to zbog toga da proslavi Boga svojim služenjem, tada dobro čini.

7,38 Zaključak je da onaj koji se²⁶ ženi čini dobro, a onaj koji se ne ženi kako bi bolje služio Bogu, čini bolje.

7,39 Posljednja dva stiha ovog poglavlja donose savjete udovicama. Žena je vezana zakonom prema svome mužu dokle

god on živi. **Zakon** koji se ovdje spominje jest zakon o braku što ga je ustanovio Gospodin. **Ako li ženi umre muž, slobodna je udati se za drugog muškarca.** Ista ta istina iznesena je u Rim 7,1-3, naime da smrt prekida bračnu vezu. Ipak, apostol dodaje da je ona slobodna udati se za koga hoće, samo u Gospodinu. To, prije svega, znači da osoba za koju se udaje mora biti kršćanin, ali i više od toga – “u Gospodinu” znači “po volji Božjoj”. Drugim riječima, ona se može udati za kršćanina a da to ipak ne bude po volji Božjoj. Ona mora tražiti Gospodinovo vodstvo u toj važnoj stvari i udati se za vjernika kojega joj je Gospodin namijenio.

7,40 Pavlova iskrena prosudba jest da će udovica biti blaženija ostane li neudana. To ne protuslovi 1 Tim 5,14 gdje Pavao iskazuje svoj sud da bi se mlađe udovice trebale udavati. Ovdje on iznosi općenitu misao, a u 1 Tim osobiti izuzetak.

Tada dodaje: “**A mislim da i ja imam Duha Božjega.**” Neki su pogrešno shvatili da te riječi znače kako Pavao nije bio siguran u sebe kad je to iznosio! Mi se ponovno žestoko protivimo svakom takvom tumačenju. Uopće nije u pitanju nadahnuće glede svega što je Pavao pisao u ovom odjeljku. On se tu koristi podsmjehom. Njegovo apostolstvo i naučavanje našlo se pod udarom nekih ljudi u Korintu. Tvrđili su da imaju misao Gospodinovu u onome što govore. Pavao pak nasuprot tome veli: “Što god drugi rekli o meni, mislim da i ja imam Duha Božjega. Oni tvrde da imaju Duha Svetoga, ali zacijelo ne misle kako imaju isključivo pravo na Njega.”

Mi znamo da je Pavao uistinu imao Duha u svemu što nam je napisao i da ćemo biti sretni slijedimo li njegove upute.

B. O jedenju mesa žrtvovanog idolima (8,1-11,1)

Pitanje jedenja mesa žrtvovanog idolima obrađuje se u 8,1-11,1. To je bio ozbiljan problem onima koji su se nedavno obratili Kristu iz poganstva. Moglo im se

dogoditi da budu pozvani na neko društveno slavlje u hramu gdje bi se priredila velika gozba i služilo meso koje je prije bilo žrtvovano idolima. Ili bi možda otišli na tržnicu kupiti meso pa bi utvrdili da mesar prodaje meso koje je bilo žrtvovano idolima. To, naravno, ne bi utjecalo na kakvoću mesa, ali smije li ga kršćanin kupiti? Ili bi možda vjernik bio pozvan u nečiji dom i poslužen jelom koje je bilo žrtvovano, to jest, ponuđeno nekom idolskom božanstvu. Smije li uzeti takvo jelo ako zna da je to bio slučaj s njime? Pavao se pripravlja kako bi odgovorio na ta pitanja.

8,1 Apostol započinje s tvrdnjom da **glede mesa žrtvovanog idolima** i on i Korinćani imaju znanje. Nije to bila tema o kojoj nisu znali ništa. Svi su oni, primjerice, znali da sâm čin prinošenja komada mesa idolu nimalo ne mijenja to meso. Njegov okus i hranidbena vrijednost ostali su isti. Ipak, Pavao ističe da **znanje napuhuje, a ljubav izgrađuje.** Time on misli da samo znanje nije dovoljno dobar vodič u tome. Kad bi znanje bilo jedino načelo koje primjenjujemo moglo bi nas dovesti do oholosti. U stvari, u svim takvim stvarima kršćanin osim znanja treba primijenjivati i ljubav. Ne treba misliti samo na ono što mu je dopušteno, nego i na ono što bi bilo najbolje za druge.

8,2.3 Vine ovako parafrazira drugi stih: “Ako netko zamišlja da je stekao potpuno znanje, nije čak ni počeo spoznavati kako ga se treba zadobiti.” Bez ljubavi ne može ni biti istinskoga znanja. S druge strane, **ako tko ljubi Boga, On ga poznaje** – u smislu da se Bog slaže s njime. Na jedan način Bog poznaje svakoga, a na drugi način on osobito poznaje vjernike. Ali ovdje se riječ “poznaje” rabi kako bi iskazala naklonost ili priznanje. Ako netko svoju odluku u nečemu kao što je meso žrtvovano idolima donese iz ljubavi prema Bogu i čovjeku, a ne zbog samoga znanja, takav dobiva priznanje od Boga.

8,4 Što se tiče “**žrtvovanoga idolima**”, vjernici shvaćaju da **idol nije stvarni bog**

koji ima snagu, znanje i ljubav. Pavao ne poriče postojanje samih idola; znao je da postoje kipovi isklesani iz drveta ili kamena. Kasnije on daje na znanje kako iza tih idola stoje zloduhovske sile. Ali ovdje naglašava da bogovi koje ti idoli prikazuju ne postoje. **Nema drugog Boga osim jednoga**, a to je Bog i Otac našega Gospodina Isusa Krista.

8,5 Pavao priznaje da je u poganskoj mitologiji **mного takozvanih bogova**, kao što su Jupiter, Junona i Merkur. Za neke od tih bogova držalo se da žive na nebu, a za druge, kao što su Ceres i Neptun, ovdje na Zemlji. U tom je smislu **mного bogova i mnogo gospodara**, to jest mitoloških bića koja su ljudi štovali i kojima su robovali.

8,6 Vjernici znaju da postoji samo **jedan istiniti Bog, Otac od koga je sve i mi u njemu**. To znači da je Bog, naš Otac, Izvor ili Stvoritelj svega i da smo mi stvoreni za njega. Drugim riječima, on je svrha ili cilj našeg postojanja. Mi znamo i da je **jedan Gospodar, naime, Isus Krist po kojemu je sve i mi po njemu**. Izraz **“po kojemu je sve”** opisuje Gospodina Isusa kao Božjeg Posrednika i Zastupnika, dok izraz **“i mi po njemu”** ukazuje da smo po njemu stvoreni i otkupljeni.

Kad Pavao kaže da je **jedan Bog – Otac – i jedan Gospodar – Isus Krist** – on ne misli da Gospodin Isus Krist nije Bog. On jednostavno ukazuje na osobite uloge koje su te dvije Osobe Božanstva ispunile u stvaranju i otkupljenju.

8,7 No ne shvaćaju svi kršćani, osobito novoobraćenici, slobodu koju imaju u Kristu Isusu. Došavši iz idolopoklonstva i priviknuti na idole, mislili su da jedući meso koje je bilo **žrtvovano idolu** ponovno štaju idole. Mislili su da je idol zbiljnost i stoga im se **nejaka savjest onečišćavala**.

Izraz **“nejaka”** ovdje ne znači tjelesno pa čak ni duhovno slaba. Taj izraz opisuje one koji bespotrebno sitničare u moralno nevažnim stvarima. Primjerice, što se Boga tiče, vjernik ne griješi jede li svinjetinu. Za Židova starozavjetnog doba bilo bi to

pogrešno, ali kršćanin ima savršenu slobodu uzimati takvu hranu. Ipak, Židov obraćen na kršćanstvo još bi se uvijek mogao u tome kolebati. Mogao bi osjećati da je pogrešno pojesti tanjur pečene svinjetine. Takav je ono što Biblija naziva slabim bratom. To znači da potpuno ne uživa svoju kršćansku slobodu. U stvari, sve dok misli da je pogrešno jesti svinjetinu, griješit će ako je ipak jede. Na to se misli u riječima **“njihova se nejaka savjest onečišćava”**. Ako moja savjest osuđuje neko djelo a ja ga svejedno počinim, sagriješio sam. **“A sve što nije iz vjere – grijeh je”** (Rim 14,23).

8,8 Jelo samo po sebi nije Bogu toliko važno. Suzdržavanje od nekih jela ne donosi nam Božju naklonost niti nas uzimanje tih jela ne čini boljim kršćanima.

8,9 Ali premda se uzimanjem takvih jela ne može ništa dobiti, mnogo se može izgubiti ako jedući ih učinim da **slabi kršćanin posrne**. Tu valja primijeniti načelo ljubavi. Kršćanin ima slobodu jesti meso koje je prije toga bilo prineseno na žrtvu idolu, ali bi bilo krajnje krivo da time što ga jede sablazni **slaboga brata ili sestru**.

8,10 Opasnost je u tome što se slabijega brata, kad **vidi drugoga** da čini nešto što je za nj upitno, može ohrabriti da čini ono za što ga savjest osuđuje. U ovom stihu apostol osuđuje blagovanje u **idolskome hramu** zbog utjecaja koji bi to imalo na druge. Naravno, kad Pavao ovdje spominje blagovanje u **idolskome hramu**, onda se to odnosi na neki društveni događaj ili proslavu, primjerice na vjenčanje. Ne bi bilo u redu jesti u takvom hramu ako bi taj obrok na bilo koji način uključivao sudjelovanje u štovanju idola. Pavao to kasnije osuđuje (10,15-26). Riječi **“jer ako tebe koji imaš znanje tko vidi”** znače: ako tko vidi tebe koji imaš potpunu kršćansku slobodu, tebe koji znaš da meso žrtvovano idolima nije nečisto i pokvareno, itd. Pritom je važno načelo da moramo ne samo promisliti kako će to djelo utjecati na nas nego, što je još važnije, kako će utjecati na druge.

8,11 Netko bi se mogao toliko kočoperiti svojim **znanjem** o tome što je kršćaninu dopušteno da bi uzrokovao da se spotakne slabiji brat u Kristu. Riječ "propadne" ne znači da bi izgubio svoje vječno spasenje. Ne znači da bi izgubio *postojanje* nego *blagostanje*. Svjedočanstvo slabijeg brata bilo bi pozlijedeno a njegov život, što se tiče korisnosti za Boga, izložen negativnom djelovanju. Golema ozbiljnost sablažnjavanja slabijega brata u Kristu izražena je riječima: **za kojega je Krist umro**. Pavlov je argument ovaj: ako je Gospodin Isus Krist tog čovjeka ljubio toliko da je bio voljan umrijeti za njega, mi se ne smijemo ni usuditi zapriječiti njegov duhovni napredak čineći nešto zbog čega bi se on spotaknuo. – Nekoliko svinjskih odrezaka nije toga vrijedno!

8,12 Nije to samo stvar grijeha protiv brata u Kristu ili ranjavanja njegove **neja-ke savjesti**: to postaje grijeh protiv samog **Krista**. Što god činimo najmanjemu od njegove braće, Njemu činimo. Ono što boli jedan ud Tijela, boli i Glavu. Vine ističe kako apostol, baveći se tim predmetom, dovodi svoje čitatelje do toga da to promotre u svjetlu pomiriteljske Kristove smrti. Barnes kaže: "To je zavir što proizlazi iz duboke i brižne ljubavi, mukâ i samrtnih uzdaha Sina Božjega."²⁷ **Griješiti protiv Krista** Godet naziva "najvećim od svih zločina". Shvaćajući to, sve svoje postupke trebamo vrlo pažljivo preispitati u svjetlu njihova utjecaja na druge i suzdržavati se da ne činimo nešto što bi sablažnilo nekog brata.

8,13 Budući da je grijeh protiv Krista učiniti da se jedan **brat sablažni**, Pavao izjavljuje da neće **jesti mesa** **dovijeka** ako bi to vodilo do toga da mu se **brat sablažni**. Djelo Božje u životu neke osobe mnogo je važnije od sočnog pečenja! Premda problem mesa žrtvovanog idolima danas nije problem većini kršćana, *načela* koja nam Duh Božji otkriva u ovom odjeljku od trajne su vrijednosti. Mnogo je toga danas u životu kršćana što bi, premda u Bo-

žjoj riječi nije zabranjeno, bespotrebno sablažnilo slabije kršćane. Premda imamo pravo sudjelovati u tome, veće je pravo odreći se tog prava zbog duhovne dobrobiti onih koje ljubimo u Kristu, naše subraće u vjeri. Deveto poglavlje na prvi pogled izgleda kao da uvodi novu temu. Ipak, pitanje mesa žrtvovanog idolima nastavlja se u još dva poglavlja. Pavao se jednostavno okreće *vlastitom primjeru* samoodričanja zbog dobrobiti drugih. On je, u skladu s načelom iznesenim u 8,13, bio voljan odreći se svog prava na novčanu potporu koju je kao apostol bio zaslužio. Stoga je deveto poglavlje usko povezano s osmim.

9,1 Koliko znamo, u Korintu je bilo onih koji su smatrali upitnim Pavlov autoritet. Govorili su da on nije jedan od Dvanaestorice pa stoga ni pravi apostol. Pavao se tome protiviti tvrdi za se da je slobodan od ljudskoga autoriteta i istinski **apostol** Gospodina Isusa. Svoju tvrdnju zasniva na dvije činjenice. Ponajprije, i on je **vidio uskrslog Isusa Krista, Gospodina našega**. To se zbilo na putu za Damask. Korinćanima je ukazao i na njih same kao dokaz svog apostolstva pitajući ih: "**Niste li vi moje djelo u Gospodinu?**" Imaju li ikakve sumnje u njegovo apostolstvo, neka samo preispitaju sebe. Jesu li spašeni? Naravno, rekli bi da jesu. Dobro, tko ih je uputio na Krista? Apostol Pavao! Stoga su oni sami bili dokaz činjenice kako je on pravi Gospodinov apostol.

9,2 **Drugi** ga možda ne bi priznali **apostolom**, ali Korinćani bi zacijelo trebali. Oni su bili **pečat** njegovog **apostolstva u Gospodinu**.

9,3 Ovaj se stih vjerojatno odnosi na ono prijašnje (a ne na ovo što slijedi, kao što navodi NKJV). Pavao kaže kako je to što je upravo rekao njegov **odgovor onima koji ga optužuju**, to jest, smatraju upitnim njegovo autoritet apostola.

9,4 U stihovima 4-14 apostol govori o svom **pravu** na novčanu potporu koju kao apostol zasluhuje. Kao onaj kojega je Gospodin Isus poslao, Pavao je imao pravo

na novčanu naknadu od vjernika. Ipak, on nije uvijek ustrajavao na tom pravu. Često je radio svojim rukama izrađujući šatore da bi muškarcima i ženama mogao besplatno propovijedati evanđelje. Nema sumnje da su ti što su ga kudili iskoristili to tvrdeći kako nije primao potporu jer je znao da nije pravi apostol. On počinje tu temu pitanjem: **“Nemamo li prava jesti i piti?”** – to jest, a da za to ne moramo raditi? Nemamo li prava primati potporu od crkve?”

9,5 “Nemamo li prava ženu, sestru u vjeri, sa sobom voditi kao i drugi apostoli i braća Gospodinova, i Kefa?” Možda su neki Pavlovi kritičari nabacili da se Pavao nije ženio zato što je znao da on i njegova žena ne bi imali pravo na potporu od crkava. Petar i ostali apostoli bili su oženjeni, kao i neka **Gospodinova braća**. Ovdje apostol izjavljuje da bi imao ista prava kao i ostali ženiti se i uživati potporu kršćana i za svoju ženu i za sebe. Izraz **“ženu, sestru u vjeri, sa sobom voditi”** ne odnosi se samo na pravo ženidbe nego i na novčanu potporu za muža i ženu. **Braća Gospodinova** vjerojatno su bila Njegova polubraća ili pak bratići. Sâm tekst ne razrješuje taj problem, premda drugi stihovi ukazuju na to da je Marija nakon Isusa, svog prvorođenca, rodila još djece (Lk 2, 7; vidi i Mt 1,25; 12,46; 13,55; Mk 6,3; Iv 2,12; Gal 1,19).

9,6 Izgleda da je **Barnaba** kao i Pavao radio dok je propovijedao evanđelje kako bi priskrbio za materijalne potrebe. Pavao pita nemaju li njih dvojica **pravo ne raditi** i biti prepušteni skrbi Božjeg naroda.

9,7 Apostol je svoju prvu tvrdnju o novčanoj potpori utemeljio na primjeru ostalih apostola. Sada se okreće argumentu ljudskih zanimanja. Vojnika se ne šalje ratovati o njegovu **trošku**. Od onoga tko **sadi vinograd** nikada se ne očekuje da to čini a da ne očekuje plaću od vinogradova **uroda**. Naposljetku, ni od pastira se ne očekuje da čuva **stado** a da nema pravo na **mlijeko**. Kršćanska je služba kao ratovanje, poljodjelstvo ili pak pastirski život. U

nju je uključeno: boriti se protiv neprijatelja, skrbiti za Božja plodonosna stabla i služiti kao podpastir njegovim ovcama. Ako li se u zemaljskim zanimanjima priznaje pravo na naknadu, koliko li će se više priznati u službi za Gospodina!

9,8 Pavao se sada okreće Starom zavjetu kako bi dokazao tu svoju tvrdnju. Zar je mora temeljiti samo na svjetovnim poslovima ovog života, kao što su ratovanje, poljodjelstvo i ovčarstvo? **Ne kaže li Pismo to isto?**

9,9 Jasno je izneseno u Ponovljenom zakonu 25,4 da **volu** ne treba **zavezivati usta dok vrši žito**. To jest, kad se za žetvu koristi životinju treba joj se dopustiti da jede od požnjevenoga. **“Ta zar za volove brine Bog?”** Bog se brine za volove ali nije dopustio da se ovo napiše u Stari zavjet samo zbog nijemih životinja. U to je uključeno duhovno načelo koje trebamo primijeniti u svom životu i službi.

9,10 “Ili to sve govori za nas?” Odgovor je: **“Da.”** Bog je, kad je dao **napisati** te riječi, na umu imao našu dobrobit. Kad netko **ore**, **treba orati** očekujući za to nekakvu naknadu. Slično bi i netko kad **vrši žito** trebao očekivati dio žita kao naknadu za rad. Kršćanska služba je poput oranja i vršenja pa je Bog odlučio da oni koji su uključeni u te vidove njegove službe ne trebaju to činiti o vlastitom trošku.

9,11 Za se Pavao govori da je kršćanima u Korintu **sijao duhovna dobra**. Drugim riječima, došao je u Korint i propovijedao im evanđelje te naučavao dragocjene duhovne istine. Kad je to tako, zar je previše ako traži da mu oni za uzvrat posluže svojim novcem ili drugim materijalnim **dobra**? Argument je ovaj: **“Propovjednička plaća uvelike zaostaje za vrijednošću koju je on dao. Materijalna su dobra malo u usporedbi s duhovnim blagoslovima.”**

9,12 Pavao je bio svjestan da korinška crkva podupire druge koji su u njoj propovijedali ili pak naučavali. Korinćani su bili svjesni te obveze prema drugima, ali ne i prema apostolu Pavlu, pa on pita: **“Ako**

drugi imaju to pravo nad vama, nemo li mi veće?" Ako su uvidali pravo drugih na novčanu potporu, ne bi li trebali uvidjeti da i on, njihov otac u vjeri, ima to pravo? Nedvojbeno su neki od njihovih štićenika bili učitelji koji su ih navodili na židovstvo. Pavao dodaje da se, iako ima to pravo, nije njime okoristio kod Korinćana nego ustrajao u svemu da ne bi postavljao **zapreke evanđelju Kristovom**. Umjesto da ustrajava na svojim pravima radije je podnio svaku vrst oskudice i teškoće samo da evanđelje ne bi bilo zapriječeno.

9,13 Sada Pavao uvodi argument o potpori onih koji su služili u židovskom Hramu. Oni koji su obavljali službene dužnosti glede hramske službe uzdržavali su se od hramskog dohotka. U tome su smislu živjeli od Hrama. I sami svećenici koji su služili kod žrtvenika primali su određeni dio od žrtva koje su prinošene na žrtveniku. Drugim riječima, i leviti koji su vršili uobičajene dužnosti oko Hrama i svećenici kojima su povjerene svetije dužnosti uzdržavali su se od svoje službe.

9,14 Naposlijetku, Pavao iznosi isključivu zapovijed samoga **Gospodina**. On je **odredio onima koji evanđelje navješćuju – od evanđelja živjeti**. Samo to bio bi dovoljan dokaz opravdanosti Pavlova prava na potporu Korinćana. Ali to potiče na pitanje zašto Pavao nije zahtijevao da ga uzdržavaju. Na to odgovara on u recima 15-18.

9,15 On objašnjava kako se **ničime od toga nije poslužio**, to jest, nije zahtijevao svoja prava. Ni ovo što je **napisao nije napisao da bi mu poslali novac**. Radije bi **umro nego da ga tko liši njegove dike**.

9,16 Pavao kaže da se ne može **hvastati** činjenicom što propovijeda evanđelje. Na njemu je božanska prinuda. Nije on sâm odabrao to zvanje. Bog ga je potaknuo na to i bio bi najveći bijednik da se nije pokorio božanskom poslanju. To ne znači da apostol nije bio voljan propovijedati nego radije da odluka da propovijeda nije došla od njega samog nego od Gospodina.

9,17 Ako bi apostol Pavao propovijedao evanđelje **dragovoljno** primio bi **nagradu** koja ide uz takvu službu, naime, pravo na uzdržavanje. Diljem Starog i Novog zavjeta jasno se naučava kako oni koji služe Gospodinu imaju pravo na uzdržavanje od strane Božjeg naroda. U ovom odjeljku Pavao ne misli da on nevoljko služi Gospodinu, nego jednostavno zaključuje da u njegovu apostolstvu postoji Božji poticaj. To naglašava u drugom djelu ovog stiha. Ako je propovijedao **protiv volje**, to jest, zato što je u njemu gorio oganj i nije se mogao uzdržati od propovijedanja, tada je to jednostavno zbog **službe evanđelja koja mu je povjerena**. Kao takav postupao je prema naredbama pa se stoga nema što hvastati.

Ovaj je stih na glasu kao težak. Ipak, izgleda da znači kako Pavao nije ustrajavao na svome pravu da ga Korinćani uzdržavaju jer ta služba nije bila zvanje koje je on sâm izabrao. U nju je bio postavljen rukom Božjom. Lažni učitelji u Korintu mogli su zahtijevati svoje pravo da ih sveti uzdržavaju, ali apostol Pavao je svoju nagradu tražio negdje drugdje.

Knox ovako prevodi ovaj stih: "Ja mogu tražiti nagradu za ono što činim po vlastitu izboru; ali kad djelujem pod prinudom, samo izvršavam poslanje."

Ryrie komentira:

Pavao nije izbjegavao svoju odgovornost da propovijeda evanđelje jer mu je povjerena ta služba (odgovornost) i bio je izvrgnut odredbi da propovijeda premda mu nikada nije bilo plaćeno (vidi Lk 17,20).²⁸

9,18 Ako se dakle ne može ponositi činjenicom što je propovijedao evanđelje, čime se onda može ponositi? Nečime što je bilo stvar njegova vlastitog odabira, naime, time što je **besplatno** pronosio **evanđelje Isusa Krista**. To je nešto za što se on sâm mogao odlučiti činiti. Propovijedao je evanđelje Korinćanima i istodobno zarađivao za vlastiti život tako da se nije u potpunosti služio svojim pravom na uzdržavanje u radu na evanđelju.

Sažmemo li apostolov argument ispada da je on pravio razliku između onoga na što je bio obvezan i onoga što je bilo prepušteno njegovom izboru. Nema tu ni traga njegovu protivljenju u propovijedanju evanđelja. To je činio oduševljeno. Ali na vrlo stvaran način bila je to ozbiljna obveza koju je nosio. Stoga u provođenju te obveze nije bilo razloga za hvastanje. Zbog propovijedanja evanđelja mogao je zahtijevati svoje pravo na novčanu potporu, ali nije; radije je odlučio predati Korinćanima evanđelje **besplatno**. Budući da je to bila stvar njegove volje – mogao se time ponositi. Kao što smo rekli, Pavlovi su kuditelji tvrdili da time što radi kao šatorar pokazuje kako se ne smatra pravim apostolom. Ovdje on svojim samouzdržavanjem upravo dokazuje da je njegovo apostolstvo u najmanju ruku istinsko; u stvari, ono je bilo uzvišenog i plemenitog karaktera.

U stihovima 19-22 Pavao navodi svoj primjer odricanja od svojih priznatih prava glede evanđelja. U proučavanju toga teksta važno je upamtiti kako Pavao ne misli da je ikada žrtvovao važna načela Pisma. On nije mislio da cilj opravdava sredstvo. U tim stihovima on govori o moralno nevažnim stvarima. Prilagođivao se običajima i navikama ljudi s kojima je radio kako bi ih pridobio za slušanje evanđelja, ali nikada nije učinio nešto što bi naudilo istini evanđelja.

9,19 Na neki je način Pavao bio **slobodan od sviju**. Nitko nije nad njime imao ovlasti ili ga na što mogao siliti. Ipak, on se sâm podložio **svima** kako bi ih **što više pridobio**. Ako je mogao učiniti neki ustupak a da ne žrtvuje božansku istinu, činio je i to ne bi li pridobio duše za Krista.

9,20 **Židovima** je postao kao **Židov** da pridobije **Židove**. To ne znači da se ponovno podložio Mojsijevom zakonu kako bi spasio Židove. Što to znači najbolje se dade prikazati onime što je Pavao učinio glede Timotejeva i Titova obrezanja. U Titovu je slučaju bilo onih koji su tvrdili da se on ne može spasiti, osim ako se obreže.

Uvidjevši da je to izravni napad na evanđelje milosti Božje, Pavao je odlučno odbio da se Tit obreže (Gal 2,3). No izgleda da u Timotejevu slučaju to nije bio problem. Stoga je apostol pristao da se Timotej obreže ako bi to pomoglo da ljudi bolje slušaju evanđelje (Dj 16,3).

“A onima pod Zakonom kao da sam pod Zakonom da one koji su pod Zakonom pridobijem.” Kad veli **“onima pod Zakonom”** to se odnosi na židovski narod. Ali Pavao je već u prvom djelu ovog stiha govorio o svom postupanju sa Židovima. Zašto onda ovdje to ponavlja? Objašnjenje koje je često nudio jest: kad o Židovima govori u prvom djelu ovog stiha, govori o njihovim nacionalnim običajima, a ovdje je u pitanju njihov vjerski život.

Tu je potrebno jedno kratko objašnjenje. Kao Židov, Pavao se rodio pod Zakonom. Pokušavao je zadobiti Božju naklonost vršeći Zakon ali je utvrdio da nije za to sposoban. Zakon mu je samo pokazao kako je jadan grešnik i potpuno ga osudio. Nekako je došao do toga da vršenje Zakona nije način spasenja nego jedino Božji način otkrivanja čovjeku njegove grešnosti i potrebe za Spasiteljem. Pavao se tada pouzdao u Gospodina Isusa Krista i, učinivši to, bio oslobođen optužujućeg djelovanja Zakona. Kaznu za njegovo kršenje Zakona platio je Gospodin Isus na križu Golgote.

Nakon svog obraćenja apostol je shvatio da Zakon nije način spasenja niti pak pravilo za život spašene osobe. Vjernik nije pod Zakonom nego pod milošću. To ne znači da se može ponašati kako hoće. To prije znači da će ga istinski osjećaj milosti Božje čuvati da ni ne poželi činiti neke stvari. Ispunjen Duhom Božjim, kršćanin je uzdignut na novu razinu ponašanja. On sada baš želi živjeti svetim životom, no ne iz straha da ne bi prekršio Zakon nego iz ljubavi prema Kristu koji je za njega umro i uskrsnuo. Pod Zakonom njegova je pobuda bila strah, ali pod milošću pobuda je ljubav. Ljubav je mnogo snažnija pobuda negoli strah. Ljudi zbog ljubavi čine ono

što nikada ne bi učinili zbog straha. Arnot kaže:

Božji način vezivanja dušâ na pokornost sličan je njegovu načinu kojim drži planete na njihovom putanjama – pušta ih da slobodno kruže. Ne vidi se nikakav lanac koji bi zadržavao te sjajne svjetove da se ne razlete iz svog središta. U vlasti ih drži neko nevidljivo načelo ... Po nevidljivoj svezi ljubavi – ljubavi prema Gospodinu koji ih je kupio – otkupljeni su ljudi prisiljeni živjeti trijezno, i pravedno, i pobožno.³⁰

Imajući na umu sve ovo vratimo se sada drugom djelu 20. stiha. **“A onima pod Zakonom kao da sam pod Zakonom, da one koju su pod Zakonom pridobijem.”** Kad je bio sa Židovima, Pavao se glede moralno nevažnih pitanja ponašao kao Židov. Primjerice, jeo je jela koja su jeli Židovi i čuvao se da ne jede njima zabranjena jela kao što je, recimo, svinjetina. Možda se Pavao suzdržavao i od rada subotom shvaćajući da će, čini li tako, evanđelje naići na veći odaziv među ljudima.

Kao nanovorođenom vjerniku u Gospodina Isusa, apostolu Pavlu Zakon nije bio pravilo za život. On se jednostavno prilagođivao običajima, navikama i predrasudama ljudi kako bi ih mogao pridobiti za Gospodina.

9,21 Rylie piše:

Pavao ne pokazuje dva ili više lica nego radije govori o trajnom, sputavajućem samodiscipliniranju kako bi mogao služiti svim vrstama ljudi. Jednako kao što je usko usmjerena brzica mnogo snažnija od nespupane močvare, tako i sputana sloboda donosi mnogo snažnije svjedočanstvo za Krista.³¹

S onima koji su bez Zakona, Pavao se ponašao kao da je i on bez Zakona (premda on sâm nije bio bez Zakona Božjega, nego u Kristovu Zakonu). Ti za koje kaže da su bez Zakona, nisu buntovnici i odmetnici koji ne priznaju nikakav zakon, nego je to samo općenit opis poganâ. Zakon kao takav bio je predan židovskom narodu, a ne poganima. Tako je Pavao, kad je bio s poganima, postupao prema njihovim navikama i osjećajima koliko god je mogao a da još uvijek ostane odan Spasitelju.

Pavao objašnjava da i tada kad je postupao kao bez Zakona, nije to činio bez Zakona Božjega. Nije smatrao da može postupati kako mu se prohtije, nego je bio pod Kristovim Zakonom. Drugim riječima, bio je vezan ljubiti, častiti, služiti i ugađati Gospodinu Isusu; no ne više po Mojsijevu Zakonu nego po zakonu ljubavi. Bio je “prizakonjen” Kristu. Postoji izreka “kad si u Rimu, ponašaj se kao Rimljanin”. Pavao ovdje kaže da se, kad je s poganima, prilagođava njihovu načinu življenja do mjere u kojoj ostaje tome dosljedan a ipak ostaje odan Kristu. Ali moramo imati na umu da se ovaj tekst bavi samo kulturnim običajima, a ne doktrinama ili moralom.

9,22 Ovaj stih govori o onima koju su nejakim ili presitničavi. Oni su bili preosjetljivi u onome što u stvari nije bilo od fundamentalnog značaja. Nejakima je Pavao postao kao³² nejak – da ih pridobije. Bio bi i vegetarijanac da je to bilo nužno, samo da takve ne sablazni jedenjem mesa. Ukratko, Pavao je svima postao sve da pošto-poto neke spasim. Ove retke nikada ne treba upotrebljavati za opravdanje žrtvovanja svetopisamskih načela. Oni jednostavno opisuju spremnost na prilagođavanje običajima i navikama ljudi kako bi ih se pridobilo da slušaju Dobru vijest spasenja. Kad Pavao kaže: **“Da pošto-poto neke spasim”** nipošto ne misli da on može nekoga spasiti jer zna da je Gospodin Isus jedina Osoba koja može spašavati. Istodobno je prekrasno zapaziti da su oni što u evanđelju služe Kristu tako usko poistovječeni s Njime da im on čak dopušta rabiti glagol “spasiti” da opišu djelo u koje su uključeni. Kako li to samo uzvisuje i oplemenjuje službu naviještanja evanđelja!

Stihovi 23–27 opisuju pogibelj gubljenja nagrade zbog nedostatka samodiscipline. Za Pavla je odbijanje novčane pomoći od Korinćana bila jedna vrst stroge stege.

9,23 **“A to činim radi evanđelja – da budem njegov suzajedničar.”** U prethodnim stihovima Pavao je opisao kako je vlastita prava i želje podložio djelu Go-

spodnjem. Zbog čega je to učinio? Učinio je to **radi evanđelja** kako bi mogao imati udjela u pobjedonosnom slavju evanđelja u Danu koji dolazi.

9,24 Nedvojbeno je apostol pišući riječi ovog stiha imao na umu Istmijske igre koje su se održavale nedaleko Korinta. Korintski su vjernici trebali biti dobro upoznati s tim atletskim natjecanjima. Pavao ih podsjeća kako, premda mnogi **trče u trkalištu**, svi ne primaju **nagradu**. Kršćanski je život poput trke i zahtijeva samodisciplinu te poziva na velike napore. Osim toga, zahtijeva i točno određivanje svrhe. No ovaj stih ne sugerira da u kršćanskoj trci samo jedan zadobiva nagradu. On jednostavno naučava da svi trebamo **trčati** kao pobjednici. Svi trebamo provoditi istu vrst samoodricanja kakvo je provodio i apostol Pavao. Ovdje, naravno, nagrada nije spasenje, nego plaća za vjerno služenje. Nigdje se ne spominje da bi spasenje bilo ishod naše vjernosti u trčanju te trke. Spasenje je besplatan dar Božji po vjeri u Gospodina Isusa Krista.

9,25 Sada Pavao mijenja prikaz s trčanja na hrvanje. Svoje čitatelje podsjeća kako **svaki koji se natječe** u igrama, to jest u hrvanju, u **svemu** iskazuje samokontrolu. Jednom je neki hrvač upitao svog trenera: "Mogu li, ako želim hrvati, pušiti, piti i provoditi se?" Trener mu je odgovorio: "Da, možeš; ali tada ne možeš pobijediti!" Dok Pavao razmišlja o natjecateljima na igrama, u mislima vidi pobjednika gdje istupa kako bi primio nagradu. Što je ta nagrada? To je **raspadljivi vijenac** od cvijetća ili lišća koje će uskoro usahnuti. Ali za razliku od njega on spominje **neraspadljiv vijenac** kojim će biti nagrađeni svi koji su vjerno služili Kristu.

Zahvaljujemo ti za krunu

Života i slave;

Nije to bijedan zemaljski usahli vijenac,

Nagrada ljudska u samrtnoj borbi;

Neraspadljiv je kao i Prijestolje,

Kraljevstvo našega Boga i

Njegov utjelovljeni Sin.

Horatius Bonar

9,26 Imajući u vidu taj nepropadljivi vijenac, Pavao izjavljuje da on stoga **ne trči besciljno** i **ne bori se kao da mlati vjetar**. Njegovo služenje nije bilo ni besciljno ni neučinkovito. Pred očima je imao određeni cilj i namjera mu je bila da svaki zahvat bude vrijedan. Apostol ne smije gubiti vrijeme ili energiju. Njega nisu zanimali promašaji.

9,27 Umjesto toga držao je pod stegom svoje **tijelo** i **krotio** ga da, **nakon** što je **drugima propovijedao**, on **sâm** ne bude **odbačen** ili isključen. U kršćanskom je življenju nužna samokontrola, umjerenost i stega. Moramo se vježbati gospodarenju nad samima sobom.

Apostol Pavao je shvatio strašnu mogućnost da, nakon što je **propovijedao drugima**, on **sâm** bude **odbačen**. Vode se velike raspre glede značenja ovog stiha. Neki drže kako on naučava da netko može biti spašen pa nakon toga propasti. To je, naravno, u suprotnosti s općenitim naučavanjem Novog zavjeta po kojemu ni jedna prava Kristova ovca nikada neće propasti.

Drugi kažu da je riječ prevedena kao "**odbačen**"³³ snažna riječ i odnosi se na vječnu propast. Ipak, oni tumače da taj stih znači kako Pavao ne naučava da će osoba koja je bila spašena biti isključena, nego jednostavno da onaj tko ne uspije sprovesti samodisciplinu, u stvari, nije nikada ni bio spašen. Imajući na umu lažne učitelje i kako su popuštali svakoj strasti i nagonu, Pavao iznosi opće načelo da kad netko ne obuzdava svoje tijelo to jest dokaz da nikada nije ni bio nanovorođen; premda takav može propovijedati drugima, on **sâm** bit će isključen.

Treće je objašnjenje da Pavao tu uopće ne govori o spasenju nego o služenju. On ne ustrajava na tvrdnji da bi mogao propasti nego da, što se tiče njegovog služenja, može pasti na ispitu i biti odbijen glede nagrade. To se tumačenje u potpunosti slaže sa značenjem riječi *isključen* i atletskim natjecanjima. Pavao shvaća strašnu mogućnost kako bi njega samoga, premda je

propovijedao drugima, Gospodin mogao *odstraniti* kao neuporabljivog za sebe.

U svakom slučaju, ovaj je odjeljak nada-sve ozbiljan i trebao bi potaknuti na duboko preispitivanje srca kod svakoga tko pokušava služiti Gospodinu Kristu. Svatko bi trebao odlučiti da po Božjoj milosti nikada neće morati iskustvom naučiti značenje te riječi.

I dok je Pavao razmišljao o nužnosti samokontrole, sjetio se primjera Izraelaca. U desetom nas poglavlju podsjeća kako su počeli sami sebi ugađati i postali nemarni u discipliniranju svojih tijela te su tako bili isključeni i odbačeni.

Najprije govori o Izraelovim povlasticama (st. 1-4); potom o Izraelovoj kazni (st. 5); i na poslijetku o razlozima Izraelova pada (st. 6-10). Tada objašnjava kakve to veze ima s nama (st. 11-13).

10,1 Apostol podsjeća Korinćane kako su svi židovski **oci bili pod oblakom** i svi su prošli **kroz more**. Naglasak je na riječi "svi". Podsjeća ih na razdoblje njihova izbjavljenja iz Egipta i kako ih je danju čudesno vodio stup od **oblaka** a noću stup od ognja. Prisjeća se trenutka kad su prošli kroz Crveno more i pobjegli u pustinju. Što se tiče povlastice: svi su uživali božansko vodstvo i božansko izbjavljenje.

10,2 Osim toga, svi se u **Mojsija krstije u oblaku i u moru**. Biti kršten u **Mojsija** znači poistovjetiti se s njime i priznati njegovo vodstvo. Kad je Mojsije izveo djecu Izraelovu iz Egipta i vodio ih prema Obećanoj zemlji sav je izraelski narod najprije izrazio svoju odanost Mojsiju i priznao ga od Boga postavljenim spasiteljem. Rečeno je kako se izraz "pod oblakom" odnosi na ono što ih je poistovjećivalo s Bogom, a izraz "kroz more" prikazuje ono što ih je odvajalo od Egipta.

10,3 "Svi su isto duhovno jelo jeli" odnosi se na manu koja je čudesno dobavljana izraelskom narodu dok je putovao kroz pustinju. Izraz "**duhovno jelo**" ne znači da mana nije bila tvarna. Ne znači ni da je bila nevidljiva ili nestvarna. "**Duhovno**" jed-

nostavno znači da je to tvarno jelo bilo pralik ili prikaz duhovne prehrane, kao i da pisac prvenstveno ima na umu duhovnu stvarnost. Osim toga, može značiti i da je to jelo davano na nadnaravan način.

10,4 Tijekom njihova putovanja Bog im je na prekrasan način pribavljao vodu za piće. Bila je to prava voda, ali je se naziva **duhovnim pićem** zbog toga što je bila simbol duhovne okrepe i pribavljena na čudesan način. Oni bi više puta pomrli od žeđi da im Gospodin nije na čudesan način pribavio tu vodu. Izraz "**pili su iz duhovne Stijene koja ih je pratila**" ne označava doslovnu tvarnu stijenu koja je išla za njima dok su putovali. Ta Stijena simbolizira rijeku koja je iz nje tekla i pratila Izraelce. **Ta Stijena bijaše Krist** u smislu da je on bio taj koji ju je priskrbio i onaj koga ona predstavlja, onaj koji pribavlja živu vodu svom narodu.

10,5 Nakon što je pobrojao sve te čudesne povlastice koje su im pripadale, apostol sada mora podsjetiti Korinćane kako **većina Izraelaca nije bila po volji Bogu, pa su im tijela porazbacana po pustinji**. Premda je sav Izrael napustio Egipat i ustvrdio kako je jedno srcem i dušom sa svojim vođom, Mojsijem, ipak ostaje tužna istina da su im tijela doduše bila u pustinji, ali su im srca još uvijek bila u Egiptu. Uživali su u tjelesnom izbjavljenju iz faronova ropstva ali su još uvijek žudjeli za grešnim zadovoljstvima te zemlje. I od svih ratnika koji su, kad su napustili Egipat, bili stariji od dvadeset godina, samo su dvojica, Kaleb i Jošua, zadobili nagradu – ušli su u Obećanu zemlju. Trupla ostalih ostala su u **pustinji** kao prikaz Božjeg nezadovoljstva.

Zapazite suprotnost između riječi "svi" u prva četiri stiha i "**većina**" u petom stihu. Svi su bili povlašteni, ali je **većina njih** propala. Godet je zapanjen:

Kojeg li prizora što ga apostol iznosi pred oči samozadovoljnih Korinćana: sva ta tijela, zasićena čudesnim jelom i pićem, razasuta po pustinjskom pijesku!³⁴

10,6 U događajima koji su se zbili u doba Izlaska nalazimo naučavanje koje se odnosi i na nas danas. Djeca Izraelova bila su stvarni **primjeri** koji pokazuju što će nam se dogoditi ako i mi **žudimo za zlima kao što su oni žudjeli**. I dok čitamo Stari zavjet ne trebamo ga čitati samo kao povijesni prikaz nego kao trajnu pouku koja je od praktičnog značaja za naše živote.

U stihovima koji slijede apostol će nabrojati neke osobite grijehе u koje su oni upali. Valja primijetiti da su mnogi od tih grijehа povezani s udovoljavanjem našim tjelesnim nagonima.

10,7 Ovaj stih odnosi se na klanjanje zlatom teletu i slavlju koje je uslijedilo, kao što je opisano u Izl 32. Kad se Mojsije spustio s brda Sinaja, utvrdio je da su ljudi izradili zlatno tele i klanjali mu se. U Izl 32,6 čitamo kako **narod posjeda da jede i pije, pa ustadoše da plešu**.

10,8 Grijeh spomenut u ovom stihu odnosi se na doba kad su se sinovi Izraelovi ženili s Moapkama (Br 25). Zavedeni od proroka Balama odbili su poslušnost Božjoj riječi i pali u blud. U osmom stihu čitamo da **ih je u jednome danu palo dvadeset tri tisuće**. U Starom zavjetu kaže da ih je dvadeset tri tisuće umrlo od pošasti (Br 25,9). Kritičari Biblije često su se koristili time u pokušaju da nađu protuslovlja u Svetom pismu. Da su malo pozornije pročitali tekst uvidjeli bi da protuslovlja nema. Ovdje se jednostavno iznosi da su *dvadeset tri tisuće pale u jednom danu*. U Starom zavjetu pak tih *dvadeset tri tisuće* iskazuju potpun broj umrlih *od pošasti*.

10,9 Nadalje Pavao cilja na događaj kad su se Izraelci tužili na jelo i izražavali sumnju u Gospodinovu dobrotu. U to je doba Bog među njih poslao zmije pa su mnogi izginuli (Br 21,5.6). Ovdje ponovno vidimo kako ih je nezadovoljstvo s jelom dovelo do pada.

10,10 Ovo se odnosi na grijeh Koraha, Datana i Abirama (Br 16,14-47). I ponovno su mrmljali protiv Boga zbog okolnosti s jelom (Br 16,14). Izraelci nisu provodili

samokontrolu glede svojih tijela. Nisu ih držali pod stegom ni obuzdavali. Umjesto toga, ugađali su požudama tijela i to je dovelo do njihova pada.

10,11 Sljedeća tri stiha govore o praktičnoj primjeni tih događaja. Ponajprije, Pavao objašnjava da značenje tih događaja nije ograničeno samo na njihovu povijesnu vrijednost nego da imaju značenje i za nas danas. **Zapisani** su za upozorenje nama koji živimo nakon što je prestalo razdoblje Židova i traje razdoblje evanđelja, "nama na koje su prešle naplate prošlih vjekova", kako je to dobro izrazio Rendall Harris.

10,12 Ona tvore upozorenje samouvjerenima: "Stoga onaj tko misli da stoji, neka pazi da ne padne." Vjerojatno se to osobito odnosi na jakoga vjernika koji misli da se može nositi sa samoudovoljavanjem a da mu to ne naudi. Takva je osoba u najvećoj opasnosti da bude izvrgnuta disciplinirajućoj ruci Božjoj.

10,13 Ali sada Pavao daje čudesnu riječ ohrabrenja onima koji su u iskušenju. On naučava da su ispiti, provjere i iskušenja s kojima smo suočeni zajednički svima. **Ta vjeran je Bog koji neće dopustiti da budemo iskušani iznad onoga što možemo podnijeti**. On ne obećaje da će nas izbaviti iz kušnje ili provjere, ali obećaje da će ograničiti njihovu jačinu. Nadalje obećaje da će **dati izlaz kako bismo mogli izdržati**. Čitajući ovaj stih zadivljeni smo golemom utjehom koju je on nudio iskušanim Božjim svetim ljudima u povijesti. Mlađi vjernici prionuli su uz to kao uz spasonosno uže, a stariji vjernici prilegli na nj kao na jastuk. Vjerojatno su u to doba neki od Pavlovih čitatelja bili žestoko iskušavani ne bi li prešli na idolopoklonstvo. Pavao ih ohrabruje mišlju kako Bog ne bi dopustio da ih sustigne nikakvo nepodnosivo iskušenje. Istodobno ih se upozorava kako se ne moraju izlagati iskušenjima.

10,14 Ulomak od 10,14 pa do 11,1 vraća se detaljnijoj razradi teme mesa žrtvovanog idolima. Pavao ponajprije pita bi li

vjernici smjeli sudjelovati na slavljinama u idolskim hramovima (st. 14-22).

“Stoga, ljubljeni moji, bježite od idolopoklonstva.” Vjerojatno je pravi ispit za vjernike u Korintu bio poziv da sudjeluju u idolskom slavlju u jednom od hramova. Neki su možda mislili za sebe da su jači od iskušenja. Vjerojatno bi rekli kako doista neće štetiti odu li samo jednom. Apostolov nadahnuti savjet glasi: **“Bježite od idolopoklonstva!”** On ne kaže da ga proučavaju kako bi se s njime bolje upoznali niti da se s njime na bilo koji način poigravaju. Trebaju bježati u suprotnom smjeru.

10,15.16 Pavao zna da se obraća pametnim ljudima koji mogu razumjeti što im govori. U 16. stihu govori o Gospodnjoj večeri. Prije svega pita: **“Čaša blagoslovljena koju blagoslivljamo nije li zajedništvo krvi Kristove?”** Čaša blagoslovljena bila je čaša vina koja se ispijala pri Gospodnjoj večeri. Ta čaša govori o golemom blagoslovu koji nam je došao po Kristovoj smrti; zato se i naziva **“čaša blagoslovljena”**. Izraz **“koju blagoslivljamo”** znači **“za koju zahvaljujemo”**. Kad uzmemo tu čašu i prinesemo je usnama, mi u stvari tvrdimo da smo sudionici svih blagodati koje proističu iz Kristove krvi. Stoga bismo mogli ovako prepričati taj stih:

Ta čaša koja govori o golemom blagoslovu koji nam je došao po krvi Gospodina Isusa, čaša za koju zahvaljujemo, što li je drugo negoli svjedočanstvo za činjenicu da su svi vjernici sudionici blagodati što proizlaze iz krvi Kristove?

To je istina i za kruh koji lomimo, kruh večere Gospodnje. Dok jedemo taj kruh, u stvari tvrdimo da smo svi mi spašeni time što je On žrtvovao svoje tijelo na križu Golgote i da smo stoga udovi njegova Tijela. Ukratko, čaša i hljeb kruha govore o zajedništvu s Kristom – o sudjelovanju u njegovom slavnom poslanju za nas.

Neki su postavili pitanje zašto se u ovoj stihu najprije spominje krv, dok je pri ustanovljenju Gospodnje večere prvo spomenut kruh. Mogući odgovor jest da ovdje

Pavao govori o poretku događaja prigodom našeg ulaska u kršćansku zajednicu. Novoobraćenik obično najprije shvati vriednost Kristove krvi pa tek potom istinu o jednom Tijelu. Taj bi stih mogao otkrivati i redosljed po kojem shvaćamo spasenje.

10,17 Svi vjernici, premda mnogi, **jedno su tijelo** u Kristu i prikazani su tim jednim hljebom **kruha**. Svi su **dionici** toga **jednoga kruha** po tome da su svi dionici u blagodati koje proistječu iz predanja Kristova tijela na križu.

10,18 Pavao u ovim stihovima govori da blagovanje kod Stola Gospodnjeg simbolizira zajedništvo s Njim. Isto je bilo i s Izraelcima koji su jeli **od žrtava**. To znači da su imali zajedništvo sa **žrtvenikom** i nedvojbeno se odnosi na žrtvu pomirnicu. Ljudi bi donosili svoje žrtve u Hram. Dio žrtve spaljivao se na žrtveniku, drugi dio bio je određen za svećenike, a treći se dio odvajao za prinositelja i njegove prijatelje koji bi isti dan pojeli žrtvu. Pavao naglašava su se svi što su jeli od žrtve poistovjećivali s Bogom i narodom Izraela, ukratko, svime što je **žrtvenik** simbolizirao.

Ali kako se to uklapa u odjeljak Pisma koji proučavamo? Odgovor je dosta jednostavan. Isto kao što sudjelovanje u Gospodnjoj večeri govori o zajedništvu s Gospodinom i kao što sudjelovanje Izraelaca kod žrtve pomirnice govori o zajedništvu s Jahvinim žrtvenikom, tako i blagovanje na gozbi u idolskom hramu govori o zajedništvu s idolima.

10,19 **“Što dakle govorim? Da je idol nešto? Ili da je žrtvovano idolu nešto?”** Misli li Pavao svime što je rekao da meso žrtvovano idolima mijenja svoja svojstva ili kakvoću? Ili misli reći kako je idol stvaran – da čuje, vidi i ima snagu? Očigledno je odgovor na oba ta pitanja: **“Ne”**.

10,20 Ono što Pavao želi istaknuti jest da je **ono što pogani žrtvuju žrtvovano zlodusima**, to jest demonima. Na neki čudan i tajanstven način idolopoklonstvo je povezano sa zlodusima. Koristeći se idolima, zlodusi upravljaju srcima i umovima

onih koji ih štiju. Đavao, to jest, Sotona, samo je jedan, ali postoji mnogo zlih duhova koji su njegovi poslanici i zastupnici. Pavao dodaje: "A ja neću da vi budete zajedničari sa zlodusima."

10,21 "Ne možete piti čašu Gospodinovu i čašu zloduhovsku; ne možete biti sudionici stola Gospodinovog i stola zloduhovskoga". U ovom stihu čaša Gospodinova je slikoviti izraz za opis blagodati koje nam dolaze po Kristu. To je jezična figura poznata kao metonimija gdje posuda označava sadržinu. Izraz "stol Gospodinov" također je figurativni izraz ali nije isto što i Gospodnja večera, premda može imati i to značenje. Stol je dio namještaja na koji se postavlja jelo i kod kojeg se provodi zajedništvo. Ovdje stol Gospodinov označava cjelokupni zbroj svih blagoslova koje uživamo u Kristu.

Kad Pavao kaže: "Ne možete piti čašu Gospodinovu i čašu zloduhovsku", kao i: "Ne možete biti sudionici stola Gospodinovog i stola zloduhovskoga", on ne misli da je to fizički nemoguće. Vjerniku bi fizički bilo moguće otići u idolski hram i pridružiti se gozbi. Ali ono što Pavao ovdje misli jest da bi to bilo moralno neodrživo. Bio bi čin izdaje i vjerolomstva iskazati privrženost ili odanost Gospodinu Isusu a tada otići u zajedništvo s onima koji žrtvuju idolima. Bilo bi to moralno neispravno i krajnje pokvareno.

10,22 Ne samo to, ne bi to bilo moguće učiniti a da se ne izazove na ljubomoru Gospodina. Kao što je William Kelly rekao: "Ljubav ne može drugo doli biti ljubomorna na nestalne osjećaje; ne bi bila ljubav kad ne bi zamjerala nevjerstvo".³⁵ Kršćanin bi se trebao bojati da ne razočara Gospodina ili da ne izazove njegovu pravednu srdžbu. Zar mislimo da smo jači od njega? To jest, usuđujemo li ga žalostiti i riskirati provođenje njegove disciplinske osude na nama?

10,23 Apostol napušta temu sudjelovanja u idolopokloničkim gozbama i prelazi na neka osnovna načela koja bi trebala

upravljati kršćanima u njihovom svagdanjem življenju. Kad kaže "sve mi je dopušteno" ne misli baš na sve. Primjerice, ni trenutka ne dopušta misao kako bi mu bilo dopušteno da počinu umorstvo ili se napije! Ponovno moramo shvatiti da se taj izraz odnosi samo na ono što je moralno nevažno. U kršćanskom životu postoji veliko područje gdje su neke stvari same po sebi savršeno dopustive ali zbog drugih razloga ne bi bilo mudro da kršćanin ima bilo kakve veze s njima. Stoga Pavao kaže: "Sve mi je dopušteno, ali nije sve korisno." Primjerice, nešto bi za vjernika moglo biti posve ispravno, ali ne bi bilo mudro zbog običajâ naroda u kojem živi. Osim toga, nešto što je dopušteno možda ne bi bilo na izgradnju. To jest, ne bi dovelo do toga da se neki brat izgrađuje u najsvetijoj vjeri. Hoću li stoga tvrdoglavo zahtijevati vlastita prava ili ću gledati na ono što bi pomoglo bratu u Kristu?

10,24 U svim odlukama koje donosimo ne smijemo sebično misliti na to kakvu bismo korist mogli imati, nego bismo radije trebali misliti na dobrobit svoga bližnjega. Načela koja proučavamo u ovome odjeljku vrlo bi se dobro mogla primijeniti na odijevanje, jelo i piće, životna mjerila i zabave u kojima sudjelujemo.

10,25 Kad bi vjernik na tržnici kupovao meso od njega se nije zahtijevalo da pita trgovca je li meso koje prodaje prije toga bilo žrtvovano idolima. Samo meso nije ni na koji način bilo time pogođeno i odanost Kristu uopće nije bila u pitanju.

10,26 Objašnjavajući taj savjet, Pavao navodi Ps 24,1: "Gospodinova je Zemlja i sve na njoj." To znači da nam je Gospodin milostivo pribavio hranu i osobito je namijenio za našu uporabu. Heinrici nam govori da su tim riječima iz 24. psalma Židovi obično zahvaljivali kod stola.

10,27 Sada Pavao prelazi na novu situaciju koja bi mogla potaknuti vjernika na dvojbu. Recimo da nevjernik pozove vjernika na objed u svoj dom. Bi li kršćanin smio prihvatiti takav poziv? – Da. Ako si

pozvan na objed u nevjernikov dom i odlučiš poći, slobodno jedi sve što stave pred tebe ništa ne ispitujući radi savjesti.

10,28 Ako bi na objedu bio i drugi kršćanin, takav kojemu je savjest nejak, i rekao ti da je meso koje jedeš bilo **žrtvovano idolima**, bi li ga smio jesti? Ne bi si to smio dopustiti jer bi ga, nastaviš li jesti, mogao sablazniti i raniti njegovu savjest. Ne bi smio jesti ni ako bi time spriječio nevjernika da primi Gospodina. Na svršetku 28. stiha još je jedan navod iz Ps 24,1: **“Ta Gospodinova je Zemlja i punina njezina.”**³⁶

10,29 U opisanom se slučaju ne bi sudržavao od blagovanja radi *vlastite* savjesti. Kao vjernik imao bi savršenu slobodu jesti to meso. Ali nekog brata što sjedi kraj tebe mučila bi **savjest** u vezi toga pa bi se ti uzdržao od blagovanja iz obzira prema njegovoj savjesti.

Pitanje: **“Ta zašto da moju slobodu sudi savjest drugoga?”** mogli bismo ovako prepričati:

Zašto bih se sebično razmetao svojom slobodom da jedem meso ako bi mi zbog toga sudila nečija savjest? Zašto bih svoju slobodu izlagao osudi njegove savjesti? Zašto bih dopuštao da se govori loše o mojem dobru? (Vidi Rim 14,16.)

Zar je komad mesa toliko važan da tako sablaznim subrata u Gospodinu Isusu Kristu? (Ipak, mnogi tumači vjeruju kako Pavao ovdje navodi prigovor Korinćana, ili pak postavlja retoričko pitanje prije negoli na nj odgovori u sljedećim stihovima.)

10,30 Ono što apostol izgleda želi reći jest da mu izgleda vrlo protuslovno **zahvaljivati** Bogu kad jedući ranjava brata. Bolje je odreći se svojih dopuštenih prava, negoli zahvaljivati Bogu za nešto što će učiniti da drugi govori **zlo** o tebi. William Kelly komentira kako je “bolje zanemariti sebe samoga i ne dopustiti da moju slobodu sudi drugi ni izazvati zle riječi za ono što zahvaljujem”. Zbog čega se toliko koristiti slobodom da sablaznim drugoga? Zašto dopustiti da moje zahvaljivanje bu-

de izloženo pogrešnom tumačenju ili pak proglašeno svetogrđem ili sablazni?

10,31 Dva su velika pravila koja nas trebaju voditi u našem kršćanskom življenju. Prvo je **slava Božja** a drugo dobrobit mog blišnjega. Ovdje Pavao iznosi prvo pravilo: **“Jedete li dakle, ili pijete, ili drugo što činite, sve činite na slavu Božju.”** Kršćanska mladež često mora odlučiti hoće li neki smjer djelovanja biti ispravan ili pogrešan. Evo dobrog pravila koje možeš primijeniti: Ima li u tome **slave Božje**? Možeš li prije negoli u nečemu sudjeluješ spustiti glavu i zamoliti Gospodina da se proslavi u onome što ćeš upravo učiniti?

10,32 Drugo je pravilo: dobrobit našega blišnjega. Ne bismo smjeli biti **sablazan** ili uzrok posrtanja **ni Židovima, ni Grcima, ni crkvi Božjoj**. Ovdje Pavao dijeli cijelo čovječanstvo na tri staleža. **Židovi** su, naravno, narod Izraela, **Grci** su neobraćeni pogani, dok **crkvi Božju** tvore svi istinski vjernici u Gospodina Isusa Krista, bili oni židovskog ili poganskog podrijetla. Na neki način mi smo obvezni sablazniti druge i izazvati njihovu propast ako im vjerno svjedočimo. Ipak, ne govori se ovdje o tome. Ovdje apostol misli na *bespočetnu* **sablazan**. On nas upozorava da se ne koristimo dopuštenim sredstvima na takav način da sablaznimo druge.

10,33 Pavao može iskreno reći da pokušava **svima u svemu ugadati ne tražeći svoju korist nego korist mnogih**. Vjerojatno je vrlo malo ljudi ikad živjelo tako ne-sebično za druge kao veliki apostol Pavao.

11,1 Prvi stih 11. poglavlja vjerojatno bolje pristaje uz 10. poglavlje. Pavao je upravo govorio kako je pokušavao uskladiti svoje postupke u svjetlu njihova utjecaja na druge. Sada kaže Korinćanima da **nasljeduju njega kao što je i on oponašao Krista**. Odrekao se osobnog probitka i pravā kako bi pomagao onima oko sebe. Korinćani bi trebali činiti isto, a ne sebično se kočoperiti svojom slobodom na takav način da se zaprečuje Kristovo evanđelje ili sablazni nekome braću.

C. O pokrivanju glave u žena (11,2-16)

Stihovi 2-16 ovog poglavlja posvećeni su temi pokrivanja glave u žena. Ostali se stihovi bave zloporabama u svezi s Gospodnjom večerom (17-34). Prvi odjeljak ovog poglavlja bio je predmetom mnogih raspri. Neki misle da se upute iznesene u njemu odnose samo na Pavlovo doba. Neki čak idu tako daleko da tvrde kako su ti stihovi odraz Pavlovih predrasuda prema ženama, jer je bio neženja! Ostali jednostavno *prihvataju* naučavanje tog odjeljka i *pokoravaju* se njegovim nalogima prema ih sve ne shvaćaju.

11,2 Apostol ponajprije pohvaljuje Korinćane za način na koji ga se sjećaju u svemu i čvrsto drže **predaje** koje im je **predao**. **Predaje** nisu navike i postupci koji su nastali u crkvi tijekom godina nego, u ovom slučaju, nadahnute upute apostola Pavla.

11,3 Sada Pavao uvodi temu ženskih pokrivala za glavu. Temelj njegove upute jest činjenica da je svako uređeno društvo izgrađeno na dva stupa – autoritetu i pokornosti tom autoritetu. Nemoguće je imati društvo u kojemu sve dobro djeluje a da se ljudi ne drže ovih dvaju načela. Pavao ovdje spominje tri velike zajednice koje uključuju autoritet i pokornost. Prvo: **svakomu mužu glava je Krist**; Krist je Gospodar a muškarac mu je podanik. Drugo: **glava ženi jest muž**; mužu je dano prvenstvo, a žena je pod njegovom ovlašću. Treće: **glava Kristu jest Bog**; čak i u Božanstvu Jedna Osoba zauzima vodeći položaj, a Druga položaj dragovoljne podložnosti. Te primjere prvenstva i podložnosti zamislilo je sâm Bog i temelj su Njegovu uređenju univerzuma.

Na samom početku treba naglasiti da podložnost *ne* znači inferiornost. Krist je podložan Bogu Ocu ali nije manji od njega. Ni žena nije manje vrijedna od muža, premda mu je podložena.

11,4 Svaki muškarac koji se moli ili prorokuje **pokrivene glave, sramoti glavu svoju**, to jest Krista. Time u stvari go-

vori da ne priznaje Krista svojom glavom. Stoga je to čin golemog nepoštovanja.

11,5 Svaka žena koja se moli ili prorokuje **nepokrivene glave, sramoti glavu svoju**, to jest muža. Ona u stvari pokazuje da ne priznaje muževljevo, od Boga dano, prvenstvo i ne želi mu se podložiti.³⁷

Kad bi ovo bio jedini stih u Bibliji na tu temu tada bi značilo kako je u redu da žena moli i proriče u skupštini sve dok na glavi ima veo ili pokrivalo. Ali Pavao u Prvoj Korinćanima 14,34 naučava da žene trebaju šutjeti u crkvi, a u Prvoj Timoteju 2,12 da im se ne dopušta naučavati niti vladati nad mužem nego biti u miru.

U stvari, sastanci zajednice ne spominju se sve do 17. stiha; stoga se upute glede pokrivanja glave u stihovima 2-16 ne mogu odnositi na sastanke crkve. One važe kad god žena prorokuje ili se moli. U crkvi se ona moli u tišini jer 1 Tim 2,8 ograničuje javnu molitvu na muškarce. U drugim prigodama ona moli glasno ili u tišini; prorokuje pak kad naučava druge žene (Tit 2,3-5) ili djecu u Nedjeljnoj školi.

11,6 Ako se žena ne pokriva mogla bi se šišati. Ako pak je sramota ženi šišati se ili brijati, neka se pokriva. Ženi je nepokrivena glava sramota kao da je ošišana. Apostol *ne* preporučuje zahvat brijača, nego govori ono što zahtijeva moralna dosljednost!

11,7 U stihovima 7-10 Pavao naučava o podložnosti žene mužu tako da se vraća u doba stvaranja. To pak bi trebalo zauvijek ušutkati svaku zamisao da je njegovo naučavanje o pokrivalima u žena, što se kulture tiče, bilo prikladno u njegovo doba ali nije primjenjivo za nas danas. Prvenstvo muškarca i podložnost žene od samog su početka bili od Boga određeni.

Prije svega, **muškarac je slika i slava Božja a žena je slava muževa**. To znači da je muškarac postavljen na Zemlju kao Božji predstavnik kako bi nad njom vladao. Muškarčeva nepokrivena glava šutljivo je svjedok te činjenice. Ženi nikada nije dan položaj prvenstva; umjesto toga, ona

je slava muževa u tome što "očigledno ustupa ovlast (autoritet) muškarcu", kako to izražava W. E. Vine.³⁸

Muškarac pak ne treba pokrivati glavu pri molitvi; bilo bi to kao prekrivanje slave Božje i uvreda Božanskog Veličanstva.

11,8 Pavao nas nadalje podsjeća da **muškarac nije stvoren od žene nego je žena stvorena od muškarca**. Prvi je bio muškarac pa je tek tada žena uzeta od njegova boka. To muškarčevo prvenstvo jača apostolovu tvrdnju o muškarčevoj prednosti.

11,9 Svrha stvaranja i ovdje je natuknuta kako bi pojačala tvrdnju. **Ta nije muškarac prvenstveno stvoren radi žene, nego žena radi muškarca**. Gospodin je izričito ustvrdio u Post 2,18: "Nije dobro da čovjek bude sam: načinit ću mu pomoć kao što je on."

11,10 Zbog njezine podređenosti muškarcu, žena treba imati vlast na glavi. Simbol te vlasti jest pokrivalo glave koje ovdje *ne* ukazuje na njezinu vlast nego na podložnost vlasti njezinog muža.

Zašto Pavao ovdje dodaje "**radi anđela**"? Držimo da anđeli promatraju ono što se danas događa na Zemlji isto kao što su promatrali ono što se zbivalo u doba stvaranja. Tijekom prvog stvaranja vidjeli su kako je žena prisvojila muževljevo prvenstvo. Donijela je odluku koju je trebao donijeti Adam. Kao ishod toga u ljudski je rod ušao grijeh sa svojim neizrecivim posljedicama jada i bijede. Bog ne želi da se to što se zbilo za prvoga stvaranja ponovi u novom stvaranju. Kad anđeli pogledaju dolje na nas, On želi da vide ženu kako djeluje u podložnosti muškarcu i prikazuje to izvanjski, pokrivalom na svojoj glavi.

Ovdje bismo mogli malo zastati da kažemo kako je pokrivalo glave samo vanjski znak i ima vrijednost jedino ako je to vanjski znak unutarnje milosti. Drugim riječima, žena bi mogla imati pokrivalo na glavi pa ipak ne biti istinski podložna svome mužu. U takvom slučaju pokrivalo glave ne bi bilo od ikakve vrijednosti. Najvažnije je biti siguran da je srce podložno;

tek tada pokrivalo na ženinoj glavi postaje istinski smisleno.

11,11 Pavao ne tvrdi da je muškarac potpuno neovisan o ženi te dodaje: "**Ipak, u Gospodinu ni muž bez žene, ni žena bez muža!**" Drugim riječima, muškarac i žena su međusobno ovisni. Oni trebaju jedan drugoga pa se zamisao o podložnosti uopće ne protivi zamisli o zajedničkoj međusobnosti.

11,12 **Žena je od muža** po stvaranju, to jest stvorena od Adamova boka. Ali Pavao ističe i da je **muž po ženi**. Time misli na rađanje. Žena rađa muško dijete. Bog je stvorio savršeni sklad kako bi prikazao da oni ne mogu živjeti jedno bez drugog.

"**Sve je od Boga**" znači da je On sve to božanski odredio tako da nitko nema razloga prigovarati. Ne samo da je Bog stvorio takve odnose, nego je njihova svrha proslaviti Njega. Sve bi to trebalo učiniti muškarca poniznim a ženu zadovoljnom.

11,13 Apostol sada poziva Korinćane da **sami međusobno prosude dolikuje li ženi da se nepokrivena Bogu moli** i poziva se na njihov urođeni osjećaj za to. Time navodi na misao kako ženi nije prikladno ili pristojno dolaziti pred Boga nepokrivena.

11,14 Kako nas to **sama narav uči da je sramota ako muškarac ima dugu kosu**, nije razjašnjeno. Neki drže da muškarcima kosa prirodno ne izraste tako dugačka kao ženama. Kad muškarac ima dugu kosu sličan je ženi. U većini kultura muškarci nose kraću kosu negoli žene.

11,15 Mnogi su pogrešno razumjeli ovaj stih. Budući da on veli kako je **ženi duga kosa dana umjesto vela**, misle da joj nije nužno imati drugo pokrivalo. Ali takvo je naučavanje žestok napad na ovaj odjeljak Pisma; osim ako netko u ovom odjeljku vidi dva pokrivala. Po takvom tumačenju ovaj odjeljak postaje beznadno zbrkan. To se može prikazati promotrimo li ponovno 6. stih. Ondje čitamo: "Jer ako se žena nepokriva, neka se šiša." Prema spomenutom bi tumačenju to značilo da se žena može šišati ako "na glavi nema kosu". Al

to je smiješno. Ako "na glavi nema kosu" ne može se ni šišati!

Pravi argument petnaestoga stiha jest da postoji stvarna analogija između duhovnog i prirodnog. Bog je ženi dao prirodno pokrivalo slave na način kako to nije dao muškarcu. U tome postoji duhovno značenje. Ono naučava da žena kad se moli Bogu treba nositi pokrivalo na glavi. Ono što je istina u području prirodnog, treba biti istina i u području duhovnog.

11,16 Apostol ovaj dio zaključuje tvrdnjom: "Ali ako se tko misli prepirati, mi takav običaj nemamo – a ni crkve Božje." Zar Pavao, kao što to neki tvrde, misli da to o čemu je upravo govorio nije dovoljno važno kako bi se za to borilo? Misli li kako u crkvama nije postojao običaj da žene pokrivaju glavu? Zar misli da su ta naučavanja neobvezna i ne ih treba namenuti ženama kao Gospodinove zapovijedi? Izgleda nevjerovatno da bi netko ikada mogao ponuditi takva tumačenja, pa ipak se ona danas često čuju. To bi značilo da je Pavao smatrao kako te upute nisu od stvarne važnosti i da je upravo protratio oko pola poglavlja Svetog pisma izlažući ih!

Najmanje dva moguća objašnjenja ovog stiha uklapaju se u ostatak Svetog pisma. Ponajprije, može biti da je apostol rekao kako pretpostavlja da će se neki prepirati glede toga, ali dodaje da mi nemamo takav običaj, to jest, običaj da se oko toga natežemo. Mi o nečem takvom ne raspravljamo nego to prihvaćamo kao Božji nauk. Drugo tumačenje, kojemu je osobito bio sklon William Kelly, jest da je Pavao rekao kako crkve nemaju taj običaj da žene mole ili pričaju bez pokrivala.

D. O Gospodnjoj večeri (11,17-34)

11,17 Apostol kori Korinćane zbog toga što je među njima dolazilo do razdora na njihovim sastancima (st. 17-19). Zapazite često ponavljanje izraza "kad se sastajete" ili srodnih riječi (vidi i 11,7.18..20.33.34; 14,23.26). U 11,2 Pavao je imao prigodu hvaliti ih što se drže predajâ koje im je pre-

dao. Ali bilo je nečega u čemu ih nije mogao hvaliti, a o tome će sada govoriti. Kad su se okupljali na javne sastanke, nisu se sastajali na bolje nego na gore. To je i svima nama ozbiljan podsjetnik kako je moguće vratiti se sa sastanka crkve povrijeđen, a ne unaprijeđen.

11,18 Prvi razlog ukora bio je postojanje razdora ili raskola. To ne znači da su se stranke odvajale od crkve i stvarale odvojene zajednice, nego da su u zajednici postojale klike i stranke. Raskol je kad u crkvi postoji stranka, a sekta je drugovrsna stranka van crkve. Pavao je povjerovao izvješćima o tim razdorima jer je znao da su Korinćani tjelesni, ta i prije ih je u ovoj poslanici ukorio zbog njihovih razdora.

F. B. Hole piše:

Pavao je spreman barem djelomice pokloniti povjerenje izvješćima o razdorima u Korintu jer zna da su, zahvaljujući svojoj tjelesnosti, tamošnji vjernici bili osuđeni na to da među njima postoje te svoje glave stranke. Ovdje Pavao raspravlja polazeći od njihova stanja do njihovih postupaka. Znajući da su tjelesni i da se ponašaju ljudski, znao je da će zasigurno postati žrtvom nepopravljive sklonosti ljudskoga uma da stvara snažna uvjerenja i stranke koje nastaju oko takvih uvjerenja, što sve završava raskolima i razdorima. Također je znao da će Bog nadvladati njihove gluposti te iskoristiti prigodu da se očituje onima koje On priznaje, onima koji žive po Duhu a ne na ljudski način, i po tome izbjeci sve te postupke koji razdvajaju.³⁹

11,19 Pavao je predviđao da će raskoli, koji su u Korintu već počeli, rasti sve dok ne postanu ozbiljniji. Premda će to općenito naškoditi crkvi, ipak će iz toga proizići nešto dobro; to jest, među Korinćanima će se očitovati oni koji su uistinu duhovni i od Boga prokušani. Kad Pavao u ovom stihu kaže: "Ta treba biti i razdora⁴⁰ među vama", to ne znači da je to moralno⁴¹ nužno. Bog ne opravdava razdore u njihovoj crkvi. Pavao misli kako je zbog tjelesnosti Korinćana bilo neizbježno da nastanu stranke. Razdori su dokaz da neki ne razumiju Gospodinovu misao.

11,20 Sada Pavao upućuje svoj drugi ukor protiv zloporaba prigodom Gospodnje večere. Kad su se Korinćani okupljali, tobože da slave Gospodnju večeru, njihovo je ponašanje bilo tako jadno da Pavao kaže kako se ne mogu ni prisjećati Gospodina na način koji je On odredio. Mogli su to činiti vanjskim postupcima, ali je njihovo cjelokupno vladanje isključivalo svako podsjećanje na Gospodina.

11,21 U ranim danima Crkve, kršćani su zajedno s Gospodnjom večerom provodili *agápe* ili *gozbe ljubavi*. **Gozba ljubavi** je bila poput uobičajenog obroka što su ga zajednički dijelili u duhu ljubavi i zajedništva. Pri svršetku *gozbe ljubavi* kršćani bi se često s kruhom i vinom prisjećali Gospodina. Ali nije prošlo mnogo vremena i uvukle su se zloporabe. Primjerice, ovaj stih govori da su "gozbe ljubavi" izgubile svoje pravo značenje. Ne samo da kršćani nisu čekali jedni na druge, nego su oni bogatiji postidjivali svoju siromašniju braću svojim raskošnim objedima koje nisu dijelili s njima. Neki bi odlazili kući **gladujući**, dok bi drugi bili **pijani!** Budući da je nakon "gozbe ljubavi" često uslijedila Gospodnja večera, još uvijek bi bili pijani kad su sudjelovali u Gospodnjoj večeri.

11,22 Apostol srdito zamjera takvo sramotno ponašanje. Ako li oni žele ustrajati u tome da nastave na taj način, tada bi barem trebali imati toliko obzira da to ne čine na sastancima **crkve**. Iskaživati neumjerenost u takvim trenucima i postidjivati siromašniju braću, nespojivo je s kršćanskom vjerom. Pavao ne može drugo negoli uskratiti **hvalu** svetima koji se tako ponašaju; a time što im uskraćuje hvalu, snažno ih osuđuje.

11,23 Kako bi im pokazao suprotnost između njihova ponašanja i stvarnog značenja Gospodnje večere, vraća se njezinu utemeljenju. Pokazuje im da to nije bio uobičajeni obrok ili gozba, nego Gospodnova svečana odredba. Pavao je spoznao o tome primio izravno od Gospodina pa to i spominje da bi pokazao kako bi svako

kršenje toga bilo nepokornost. Dakle, on naučava ono što je primio po otkrivenju.

Najprije on spominje kako je **Gospodin Isus one iste noći kad bijaše predan** uzeo kruh. Doslovni prijevod bi bio "dok je bio predavan". Dok je vani bila u tijeku podmukla urota da ga se preda, **Gospodin Isus** našao se u gornjoj sobi sa svojim učenicima i uzeo kruh.

Činjenica što se to zbilo noću ne znači da bi Gospodnju večeru trebalo održavati isključivo noću. U to je doba suton bio Židovima početak dana. Nama dan počinje osvitom. Osim toga primijećeno je da postoji razlika između apostolskog *primjera* i apostolskih *naredaba*. Mi nismo obvezni činiti sve što su *činili* apostoli, ali smo svakako obvezni pokoravati se svemu što su *naučavali*.

11,24 Dakle, Gospodin Isus je najprije uzeo kruh i **zahvalio** za nj. Budući da je kruh bio simbol Njegova tijela, on je u stvari zahvaljivao Bogu što mu je dao ljudsko tijelo u kojem je mogao doći i umrijeti za grijeha svijeta.

Je li Spasitelj rekavši: "**Ovo je moje tijelo**" mislio da je kruh *postao* njegovo zbiljsko tijelo? Rimokatolička dogma o *transupstancijaciji* (pretvorbi) tvrdi da se kruh i vino doslovce mijenjaju u Kristovo tijelo i krv. Luteranska doktrina o *konsupstancijaciji* naučava da su pravo Kristovo tijelo i krv na stolu *u, sa, i po* kruhu i vinu.

Kao odgovor na ta gledišta trebalo bi se samo sjetiti kako u trenucima kad je Isus uspostavljao taj spomen obred Njegovo tijelo još nije bilo predano ni krv prolivena. Kad je Gospodin Isus rekao: "Ovo je moje tijelo", mislio je: "Ovo je simbol mog tijela", ili: "To je prikaz mog tijela koje se lomi za vas." Jesti kruh jest sjećati se Njegova u njegovoj pomirbenoj smrti za nas. U riječima našega Gospodina: "meni na spomen", neizreciva je nježnost.

11,25 Isto tako je Gospodin Isus uzeo i **čašu nakon (pashalne) večere govoreći: "Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi. Ovo činite kad god pijete, meni na spo-**

men.” Gospodnja je večera ustanovljena odmah nakon pashalne gozbe. Zato i kaže da je Gospodin Isus **uzeo čašu nakon večere**. O čaši je rekao da je ona **novi Savez u Njegovoj krvi**. To se odnosi na savez koji je Bog obećao narodu Izraela u Jer 31,31-34. To je bezuvjetno obećanje po kojem je On bio voljan iskazati im milosrđe glede njihove nepravednosti i ne sjećati se više nikada njihovih grijeha i opaćina. Uvjeti novog Saveza dani su i u Heb 8,10-12. Taj je Savez na snazi u sadašnje vrijeme ali nevjera sprečava narod Izraela da u njemu uživa. Svi koji se pouzdaju u Gospodina Isusa primaju obećane blagodati. Kad se Izrael obrati Gospodinu i Izraelci će uživati blagoslove novoga Saveza; to će biti tijekom Kristove tisućgodišnje vladavine na Zemlji. **Novi je Savez odobren Kristovom krvlju i zato On o čaši govori kao o novom Savezu u svojoj krvi**. Novi je Savez utemeljen na križu.

11,26 Ovaj stih tiče se pitanja kako često održavati Gospodnju večeru. **Jer kad god jedete ... i pijete ...** Nema tu nekog zakonskog pravila; nije dan ni nekakav čvrsti nadnevak. Iz Dj 20,7 jasno proistječe da su se apostoli prvoga dana u tjednu običavali okupljati kako bi se spominjali Gospodina. Da ta odredba nije određena samo za Crkvu prvih stoljeća, obilato je dokazano izrazom **“dok on ne dođe”**. Godet prekrasno ističe kako je Gospodnja večera “kari-ka između Njegova dva dolaska; spomenik prvoga i jamstvo drugoga”.⁴²

U svem tom upućivanju glede Gospodnje večere značajno je to što nema ni riječi o propovjedniku ili svećeniku koji bi je služili. Ona je jednostavno spomen služba prepuštena svemu Božjem narodu. Kršćani se jednostavno sastaju kao vjernici-svećenici kako bi time naviještali **smrt Gospodinovu dok On ne dođe**.

11,27 Raspravivši o nastanku i svrsi Gospodnje večere apostol se sada okreće posljedicama zbog pogrešnog sudjelovanja. **Tko god dakle jede taj kruh ili pije čašu Gospodinovu nedostojno, biti će krivac**

(kriv zbog) **tijela i krvi Gospodinove**. Svu smo mi nedostojni sudjelovati u toj uzvišenoj Večeri. Na isti smo način nedostojni svakog Božjeg milosrđa i dobrote prema nama. Ali to nije tema ovdje. Apostol ne govori o našoj osobnoj nedostojnosti. Oprani krvlju Kristovom možemo pristupiti Bogu u svoj dostojnosti njegova ljubljenog Sina. Ali ovdje Pavao govori o sramotnom ponašanju koje je obilježavalo Korinćane kad bi se okupljali na Gospodnju večeru. Bili su krivi za nemarno i nedostojno ponašanje. Tko se tako ponašao bio je **krivac tijela i krvi Gospodinove**.

11,28 Kad dolazimo na Gospodnju večeru trebamo se prije prosuditi. Trebamo priznati i napustiti grijeh; popraviti naneseu štetu; ispričati se onima koje smo pozlijedili. Općenito bismo trebali biti sigurni da smo u ispravnom duševnom stanju.

11,29 Jest i piti na nedostojan način, to jest **ne razlikujući tijelo Gospodinovo**, jest jesti i piti svoju osudu. Trebali bismo shvaćati da je Gospodinovo tijelo bilo predano kako bi mogli biti uklonjeni svi naši grijesi. Nastavimo li živjeti u grijehu, a istodobno sudjelujemo u Gospodnjoj večeri – živimo u laži. F. G. Patterson piše: “Jedemo li Gospodnju večeru a imamo neki neosuđeni grijeh, tada ne razlikujemo Gospodinovo tijelo koje je bilo slomljeno kako bi taj grijeh uklonilo.”

11,30 Propust da se provede samoosuda dovela je do Božje stegovne osude na neke u korintskoj crkvi. **Mnogi su bili slabi i boležljivi** i nemalo ih je spavalo. Drugim riječima, neke je snašla tjelesna bolest a neki su bili uzeti kući u Nebo. Budući da nisu osudili grijeh u svojim životima, Gospodin je morao provesti stegovne mjere protiv njih.

11,31 S druge strane, ako provedemo tu samoosudu neće nas se trebati kažnjavati.

11,32 Bog postupa s nama kao s vlastitom djecom. On nas previše voli a da bi dopustio da zađemo u grijeh. Stoga ubrzo osjetimo na vratu kuku pastirskoga štapa kojim nas On privlači k sebi. Netko je re-

kao: "Moguće je da sveti budu prikladni za Nebo (u Kristu) ali ne budu prikladni da ostanu svjedočiti na Zemlji."

11,33 Kad se vjernici sastaju na gozbu ljubavi, *agápu*, trebali bi jedni druge pričekati, a ne sebično nastaviti bez obzira na ostale svete. "Pričekati jedni druge" u suprotnosti je s 21. stihom: "Ta svatko najprije uzima svoju večeru."

11,34 "Ako je tko gladan, kod kuće neka jede." Drugim riječima, gozba ljubavi povezana kao što i jest bila s Gospodnjom večerom, nije bila običan obrok. Ne poštivati njezin sveti karakter bilo bi sastajanje na osudu.

"**Drugo ću urediti kad dođem.**" Ne-dvojbeno su postojale i druge manje važne stvari koje su Korinćani spomenuli u svom pismu apostolu. Ovdje im jamči da će se time pozabaviti osobno kad ih posjeti.

E. O darovima Duha i njihovoj uporabi u crkvi (pogl. 12-14)

Poglavlja 12-14 bave se darovima Duha. U korintskoj je skupštini bilo zloporaba, osobito u svezi s darom jezika, stoga Pavao piše kako bi ispravio te zloporabe.

U Korintu je bilo vjernika koji su primili dar jezika što je značilo da im je bila dana moć govoriti stranim jezicima koje nikad nisu učili.⁴³ Ali umjesto da upotrijebe taj dar kako bi uzvisili Boga i izgradili druge vjernike oni su se njime razmetali. Ustajali bi tijekom sastanaka i govorili u jezicima koje nitko nije razumio nadajući se da će svojim jezičnim umijećeme duboko dojmimiti ostale. Te su darove-znamenja uzdizali nad ostale darove i tvrdili da su oni koji govore u jezicima duhovno nadmoćniji. To je s jedne strane dovodilo do uznositosti a s druge strane do zavisti, kompleksa manje vrijednosti i bezvrijednosti. Stoga je bilo nužno da apostol ispravi te pogrešne stavove i uspostavi nadzor nad uporabom darova, osobito jezika i proricanja.

12,1 On ne bi htio da sveti u Korintu budu u neznanju glede duhovnih očitovanja ili darova. Doslovni tekst u izvorniku

glasi: "O duhovnome, braćo, ne bih htio da ste u neznanju." Većina prijevoda tu umeće riječ "darovi" kako bi upotpunila smisao. Ipak, drugi stih navodi na to da Pavao nije mislio samo na očitovanja Duha Svetoga nego i očitovanja zlih duhova.

12,2 Prije svog obraćenja Korinćani su bili idolopoklonici i robovali zlim duhovima. Živjeli su u strahu od duhova i bili zavođeni tim đavolskim utjecajima. Bili su svjedocima očitovanja duhovnog svijeta i slušali duhom nadahnute govore. Pod utjecajem zlih duhova ponekad su prepuštali nadzor nad sobom te govorili i činili nešto što je bilo izvan njihove svjesne moći.

12,3 Sada kad su spašeni, vjernici moraju znati prosuđivati svako očitovanje duhova, to jest, razlikovati glas zlih duhova od vjerodostojnoga glasa Duha Svetoga. Presudan je ispit da to mora biti svjedočanstvo za Gospodina Isusa. Ako li netko nazove Isusa prokletim, možeš biti siguran da je nadahnut zloduhom jer je značajka zloduhâ da hule i proklinju Isusovo ime. Duh Božji nikada ne bi vodio nekoga da govori na taj način o Spasitelju; Njegova je služba uzvisiti Gospodina Isusa. On vodi ljude da kažu: "Isus je Gospodin" i to nije samo priznavanje usnama nego zaneseno i potpuno priznanje njihovih srdaca i života.

Zapazite da su u trećem, četvrtom i šestom stihu spomenute tri Osobe Trojstva

12,4 Pavao nadalje pokazuje kako, dok u crkvi postoji raznolikost darova Duha Svetoga, postoji osnovno, trojako jedinstvo koje uključuje tri Osobe Božanstva.

Ponajprije, **raznovrsni su darovi, ali je isti Duh.** Korinćani su se ponašali kao da postoji samo jedan dar – jezici. Pavao kaže: "Ne, vaše jedinstvo nije u posjedovanju jednog zajedničkog dara, nego radije u posjedovanju Duha Svetoga koji je Izvor svih darova."

12,5 Apostol ukazuje da u crkvi postoje **raznovrsne službe**, to jest, poslanja. Nemamo svi isti posao; ali ono što nam je zajedničko jest da što god činimo bude uči-

njeno za istoga Gospodina i s namjerom da služimo drugima (ne samima sebi).

12,6 I ponovno, premda su **raznovrsna djelovanja** što se tiče duhovnih darova, **isti je Bog** koji osposobljava svakog vjernika. Ako neki dar izgleda probitačniji, spektakularniji ili silniji od drugoga, to nije zbog nadmoćnosti osobe koja ga posjeduje – Bog je taj koji daje snagu.

12,7 **Duh** se u životu svakog vjernika očituje tako da mu usadi neki dar. Nema vjernika koji nema neku djelatnost koju može provoditi. Ti su darovi dani za **korist** cijeloga Tijela. Nisu dani za razmetanje ili pak samougađanje nego da bi pomogli drugima – što i jest središnja točka ove cjelokupne rasprave; a to nas prirodno dovodi do popisa nekih od darova Duha.

12,8 **Riječ mudrosti** je nadnaravna moć da se govori s božanskim uvidom u nešto, bilo to rješavanje teških problema, obrana vjere, razrješavanje sukobâ, davanje praktičnog savjeta ili zastupanje nečijeg slučaja pred neprijateljski nastrojenim vlastima. Stjepan je riječ mudrosti iskazao tako da se njegovi neprijatelji “nisu mogli oduprijeti mudrosti i duhu kojim je govorio” (Dj 6,10).

Riječ spoznanja jest moć da se prenese obavijest koja je bila božanski otkrivena. To je prikazano u Pavlovoj uporabi izraza kao što su: “Evo, kazujem vam tajnu” (1 Kor 15,51) i: “Ovo vam doista velimo po riječi Gospodinovoj” (1 Sol 4,15). U tom prvotnom smislu prenošenja nove istine, riječ spoznanja prestala je postojati jer je kršćanska vjera jedanput za uvijek predana svetima (Jd 3). Tijelo kršćanskog nauka je upotpunjeno. Ipak, u drugom smislu, još uvijek možemo imati **riječ spoznanja**. Još uvijek postoji tajanstveno prenošenje božanskog spoznanja onima koji žive u bliskom zajedništvu s Gospodinom (vidi Ps 25,14). Dijeliti to spoznanje s drugima jest **riječ spoznanja**.

12,9 Dar vjere je božanska sposobnost pomicanja brda teškoća u provođenju volje Božje (13,2) i činiti velike pothvate za

Boga kao odgovor na neku Božju zapovijed ili obećanje pronađeno u njegovoj Riječi ili osobno priopćenje. George Müller je klasični primjer čovjeka s darom vjere. On se, ne obznanjujući svoje potrebe nikome osim Bogu, skrbio za deset tisuća siročadi tijekom razdoblja od šezdeset godina.

Dari liječenja imaju veze s čudesnom snagom za liječenje bolesti.

12,10 **Moć čudesa** mogla bi uključivati i izganjanje zloduhâ, mijenjanje stvari iz jednog oblika u drugi, oživljavanje mrtvih i iskazivanje moći nad prirodnim pojavama. Filip je činio čudesa u Samariji i tako privukao slušatelje k evanđelju (Dj 8,6,7).

Dar **prorokovanja** u svom je prvotnom značenju značio da je neka osoba primila izravna otkrivenja od Boga i prenosila ih drugima. Ponekad su proroci predskazivali buduće događaje (Dj 11,27.28; 21,11); no najčešće su jednostavno samo iskazivali Božje misli. Kao i apostoli, i oni su se bavili utemeljenjem Crkve (Ef 2,20). Oni sami nisu bili temelj nego su postavili temelj onime što su naučavali o Gospodinu Isusu. Jednom kad je temelj bio postavljen prestala je i potreba za prorocima. Njihovo nam je poslanje sačuvano na stranicama Novog zavjeta. Budući da je Biblija dovršena mi odbacujemo svakog samozvanog proroka koji tvrdi da ima dodatnu istinu od Boga.⁴⁴

Mi riječ “prorok” rabimo i kao opis svakog propovjednika koji autoritativno, prodorno i učinkovito navješćuje Božju riječ. Proročanstvo može uključivati i davanje slave Bogu (Lk 1,67.68) kao i hrabrenje i utvrđivanje Njegovog naroda (Dj 15,32).

Razlikovanje duhova je moć otkrivanja govori li prorok ili neka druga osoba po Duhu Svetom ili po Sotoni. Onaj tko posjeduje taj dar ima osobitu sposobnost prosuditi je li netko varalica ili prevrtljivac. Tako je Petar bio sposoban razotkriti da je Šimun otrovan gorčinom i u svezama nepravednosti (Dj 8,20-23).

Dar **jezikâ**, kao što je već spomenuto, sposobnost je govorenja stranim jezikom

koji obdareni nikada nije učio. Jezici su bili dani kao znak, osobito Izraelu.

Tumačenje jezika jest čudesna moć razumijevanja jezika kojeg obdareni ranije nije znao i propovijedati poruku na lokalnom jeziku.

Značajno je to što popis darova počinje s onima koji su prvenstveno povezani s intelektom, a završava s darovima povezanim prvenstveno s osjećajima. Korinćani su to izokrenuli u svom umu. Dar jezika uzdizali su iznad ostalih darova. Na neki su način mislili kako netko, što ima više Duha Svetog to više silom biva ponesen van sebe. Brkali su silu s duhovnošću.

12,11 Sve darove spomenute u stihovima 8-10 proizvodi i njima upravlja **jedan te isti Duh**. Ovdje ponovno vidimo da on ne daje svakome isti dar nego raspodjeljuje svakomu **ponaosob kako On hoće**. To je još jedna važna točka – Duh suvereno dodjeljuje darove. Ako li se uistinu čvrsto uhvatimo te istine ona će nam, s jedne strane, ukloniti uzornost – jer nemamo ništa što nismo primili. S druge strane, uklonit će nezadovoljstvo jer je Bog, beskrajna Mudrost i Ljubav, odlučio koji dar tko treba primiti – a Njegov je izbor savršen. Pogrešno je ako svi žele isti dar. Kad bi svatko svirao isti instrument nikada ne bismo imali simfonijski orkestar. Pa i tijelo, kad bi bilo samo jezik bilo bi nakazno.

12,12 Ljudsko je tijelo ilustracija jedinstva i različitosti: **Tijelo je jedno**, a ipak **ima mnogo udova**. Premda su svi vjernici različiti i imaju različite djelatnosti, ipak svi su oni ujedinjeni te tvore jednu djelatnu jedinicu – **tijelo**.

“**Tako i Krist**” moglo bi se točnije prevesti kao: “Tako i sâm Krist.” “Krist” se ovdje ne odnosi samo na proslavljenoga Gospodina Isusa Krista u Nebu, nego na njega kao Glavu u Nebu i njegove udove ovdje na Zemlji. Svi su vjernici udovi Tijela Kristovoga. Jednako kao što je ljudsko tijelo sredstvo po kojemu se čovjek izražava drugima, tako je i Tijelo Kristovo sredstvo na Zemlji po kojemu je On odlu-

čio obznaniti se svijetu. Dokaz prekrasne milosti jest to što je Gospodin dopustio da izraz “Krist” uključuje i one od nas koji smo udovi Njegovoga tijela.

12,13 Pavao nastavlja objašnjavati da smo postali udovi Kristova Tijela. “**Ta u⁴⁵ jednom smo Duhu svi mi u jedno tijelo kršteni.**” To može značiti da je Duh element u koji smo kršteni, jednako kao što je voda element u koji smo bili uronjeni prigodom vjerničkog krštenja. Ili bi moglo značiti da je Duh Zastupnik koji izvodi krštenje, jer bi se “**u jednom Duhu**” moglo prevesti i kao “po jednom Duhu”. To je vjerojatnije i razumljivije objašnjenje.

Krštenje u Duhu Svetom zbililo se na Pedesetnicu. Tada se rodila Crkva. Mi imamo udjela u blagodatima toga krštenja kad se nanovo rodimo. Tada postajemo udovi Tijela Kristovoga.

Valja naglasiti nekoliko važnih točaka. Prvo: krštenje u Duhu Svetom je božanski zahvat koji smješta vjernike u Tijelo Kristovo. To nije isto kao i krštenje u vodi. To je jasno iz Mt 3,11; Iv 1,33; Dj 1,5. To nije djelo milosti koje slijedi nakon spasenja i po kojemu vjernik postaje duhovniji. Svi su Korinćani bili **kršteni** u Duhu, no svejedno ih Pavao kori da su tjelesni – a ne duhovni (3,1). *Nije* istina da je govorenje u jezicima siguran znak da je netko kršten u Duhu. **Svi** su Korinćani bili **kršteni**, ali nisu svi govorili u jezicima (12,30). *Postoje* krizna iskustva Duha Svetoga kad se vjernik predaje nadzoru Duha i tada prima snagu s visine. Ali takvo iskustvo nije isto što i krštenje u Duhu i ne treba ga s njime brkati.

Stih se nastavlja s tvrdnjom da su vjernici **svi u jednome Duhu napojeni**. To znači da imaju udjela u **Duhu** Božjemu, u smislu da ga primaju kao Osobu koja se u njih nastanjuje pa u svoj život primaju blagodati Njegove službe.

12,14 Bez mnogo udova ne bismo mogli imati ljudsko **tijelo**. Udova dakle mora biti **mного**, i to različitih, a oni djeluju u poslušnosti glavi i surađuju jedan s drugim.

12,15 Kad uvidimo da je raznolikost bitna za normalno, zdravo tijelo, to će nas spasiti od dviju opasnosti – od podcjenjivanja sebe samih (st. 15-20) i od podcjenjivanja drugih (st. 21-25). Bilo bi besmisleno da se **noga** osjeća nevažnom jer ne može činiti ono što čini **ruka**. Naposljetku, **noga** može stajati, hodati, trčati, penjati se, plesati i ritati se – kao i mnogo toga drugoga.

12,16 **Uho** se ne treba osjećati otpadničkim zato što nije **oko**. Na uši uopće ne obraćamo pozornost tako dugo dok ne oglušimo. Tek tada shvatimo njihovu golemu i važnu ulogu.

12,17 **Da je sve tijelo oko**, bilo bi gluhi čudak podoban jedino za sporednu predstavu u cirkusu. Ili, da tijelo ima samo uši ne bi imalo nosa da namiriše kako negdje pušta plin pa uskoro ne bi bilo sposobno ni čuti jer bi bilo u nesvijesti ili mrtvo.

Zaključak na koji nas Pavao navodi jest da bi tijelo, da se sastoji samo od jezika, bilo čudovište i nakaza. No Korinćani su svejedno toliko prenaplaćavali dar jezika da su, u stvari, stvarali mjesnu zajednicu koja bi *sva bila samo jezik*. Mogla bi govoriti – ali bi to bilo sve što može činiti!

12,18 **Boga** se ne može okriviti za takvu glupost. U svojoj nedostižnoj mudrosti on je različite **udove u tijelu** rasporedio onako **kako je htio**. Trebali bismo mu odati priznanje jer znamo što čini! Trebali bismo mu biti beskrajno zahvalni za dar, koji god nam je dao, i radosno ga upotrebljavati njemu na slavu i za izgrađivanje drugih. Grijeh je zavidjeti nekome na njegovom daru. To je pobuna protiv Božjeg savršenog plana za naše živote.

12,19 Nemoguće je zamisliti tijelo sa samo jednim **udom**. Tako se i Korinćani trebaju podsjetiti kako, kad bi svi imali dar jezika, ne bi imali učinkovito **tijelo**.

12,20 Premda je **jedno tijelo**, Bog je odredio da u njemu budu **mnogi udovi**. Te su činjenice očigledne glede ljudskog tijela, a trebaju nam biti očigledne i u pogledu našeg služenja u crkvi.

12,21 Kao što je ludost kad netko zavidi drugome na njegovom daru, ludost je kad netko podcjenjuje dar drugoga ili misli da njemu drugi ne trebaju. **Ne može oko reći ruci**: “**Ne trebam te!**” – ili pak **glava nogama**: “**Niste mi potrebne!**” Oko može vidjeti što treba učiniti, ali ne može obaviti; na ruci je da to učini. Glava može znati da je nužno otići na neko mjesto, ali ovisi o nogama koje je mogu tamo ponijeti.

12,22 Neki **udovi tijela izgledaju slabiji** od drugih. Bubrezi, primjerice, ne izgledaju jaki kao ruke. Ali bez bubrega se ne može, a bez ruke se može. Mi možemo živjeti bez ruku i nogu, čak i bez jezika, ali ne možemo živjeti bez srca, pluća, jetre ili mozga. Ipak, ti životno važni organi nikad se javno ne prikazuju. Oni jednostavno nenametljivo izvršavaju svoje djelatnosti.

12,23 Neki su **udovi tijela privlačni** dok drugi nisu tako pristali. To nadoknađujemo tako da odjećom prekrivamo one koji nisu tako krasni. Među udovima postoji zajednička skrb koja umanjuje razlike.

12,24 Dijelovima tijela koji su pristojni ne treba osobita pozornost. Ali Bog je različite udove tijela udružio u jedan organski ustroj. Neki su udovi pristojni dok su drugi neugledni. Neki se dobro snalaze u javnosti, a drugi ne. Ipak, Bog nam je dao nagon da cijenimo sve udove i shvatimo kako su svi međuovisni te uravnotežimo nedostatke onih koji nisu tako pristali.

12,25 Međusobna skrb udova predusreće **razdor** ili **raskol u tijelu**. Jedan drugom daje ono što mu treba i za uzvrat prima pomoć koju mu može pružiti samo taj drugi ud. Tako mora biti u crkvi. Prenaplaćavanje bilo kojeg dara Duha završava svađom i raskolom.

12,26 Ono što djeluje na **jedan ud**, utječe na sve udove. To je dobro znana činjenica glede ljudskog tijela. Vrućica, primjerice, nije ograničena na samo jedan dio tijela nego zahvaća čitav sustav. Tako je i s drugim vrstama bolesti i bolova. Očni liječnik često može pregledom očiju otkriti tumor na mozgu, bubrežno oboljenje ili

infekciju jetre. To je zato što ti udovi, premda su različiti i odvojeni, ipak svi tvore jedno tijelo i tako su životno povezani da ono što djeluje na jedan ud utječe na sve ostale udove. Stoga umjesto da budemo nezadovoljni onime što nas je zapalo ili, u drugu ruku, umjesto da se osjećamo neovisni o drugima, trebamo imati zbiljski osjećaj složnosti u Kristovom Tijelu. Sve ono što ranjava drugog kršćanina trebalo bi u nama izazvati duboku žalost. Isto tako kad vidimo kako se slavi drugoga kršćanina, ne bismo smjeli osjećati ljubomoru nego se s njime radovati.

12,27 Pavao podsjeća Korinćane da su **tijelo Kristovo**. To ne može značiti sveukupno Tijelo Kristovo niti pak neko Kristovo tijelo, jer je Tijelo jedno. To može značiti jedino da oni zajednički tvore svijet u malome, to jest, umanjeno Kristovo Tijelo. Pojedinačno, svaki je od njih ud te veličanstvene kooperativne udruge. Kao takav, trebao bi provoditi svoju djelatnost bez ikakvog osjećaja uznositosti, neovisnosti, zavisti ili bezvrijednosti.

12,28 Sada apostol iznosi drugi popis darova. Ni jedan od popisa ne treba smatrati potpunim. **"I neke je postavio Bog u crkvi: prvo apostole."** Riječ "prvo" ukazuje da nisu svi apostoli. Dvanaesticu je Gospodin postavio za svoje navjestitelje. Bili su sa njim tijekom njegova poslanja na Zemlji (Dj 1,21.22) i, izuzevši Judu, vidjeli ga nakon njegova uskrsnuća (Dj 1,2.3.22). Ali uz Dvanaesticu je bilo još apostola. Bio je to i Barnaba (Dj 14,4.14); Jakov, brat Gospodinov (Gal 1,19); Sila i Timotej (1 Sol 1,1; 2,6). Zajedno s novozavjetnim prorocima, apostoli su položili doktrinarni temelj crkve onime što su naučavali o Gospodinu Isusu Kristu (Ef 2,20). U strogom značenju te riječi, mi više nemamo apostole. U njezinu širem značenju, još uvijek imamo navjestitelje i osnivatelje crkava koje izašle su Gospodin. Nazivajući ih *misionarima* umjesto apostolima, izbjegavamo stvarati utisak da oni imaju izvanredne ovlasti i moć prvih apostola.

Sljedeći su proroci. Već smo spomenuli da su proroci bili Božji govornici, ljudi koji su iznosili riječ Božju u doba kad ona još nije bila predana dovršena u pisanom obliku. Učitelji su bili oni koji su ljudima na razumljiv način objašnjavali Božju riječ. Čudesa mogu biti oživljavanje mrtvih, izganjanje zloduhâ i slično. **Ozdravljivanje** su, kao što je već spomenuto, trenutna izlječenja tjelesnih oboljenja. **Pomaganje** se obično povezuje s radom đakona, to jest, onih kojima su povjereni materijalni poslovi crkve. Dar **upravljanja** pak se obično povezuje sa starješinama ili biskupima. Tim je ljudima povjerena božanska, duhovna skrb za mjesnu crkvu. Posljednji je dar **jezika**. Mi vjerujemo da je taj poradak značajan. Pavao prvo spominje apostole a kao posljednje, jezike. Korinćani pak su na *prvo* mjesto stavljali jezike, a omalovažavali apostole.

12,29.30 Kad Pavao pita ima li svaki vjernik isti dar – bilo kao apostol, prorok, učitelj, pa čudesa, ozdravljivanje, pomaganje, upravljanje, jezici, tumačenje jezika – izvornik pokazuje da on očekuje i zahtijeva niže odgovor.⁴⁶ Stoga je svako uvjeravanje – izrečeno ili podrazumijevano – da bi svatko morao imati dar jezika protivno Božjoj riječi i strano cjelokupnom prikazu tijela s mnogo različitih udova od kojih svaki ima vlastito djelovanje.

Ako svatko, kao što je ovdje ustvrđeno, nema dar jezika, tada je pogrešno naučavati da su jezici znak krštenja u Duhu. U tome slučaju ne bi svatko trebao očekivati to krštenje. Ali istina je da je *svaki* vjernik već kršten Duhom (st. 13).

12,31 Kad Pavao kaže: "Čeznite za najboljim darovima", on govori Korinćanima kao mjesnoj crkvi a ne kao pojedincima. To znamo zato što je u izvorniku glagol u množini. On kaže da oni kao crkva trebaju željeti imati u svojoj sredini odabrane darove koji služe za izgrađivanje. Najbolji su darovi oni koji su najkorisniji, a ne oni spektakularni. Sve darove daje Duh Sveti i ni jednog ne treba prezirati. Ipak, činjenica

je da su neki korisniji Tijelu od ostalih. Za te bi darove svaka mjesna skupština trebala iskati Gospodina da ih podijeli među vjernicima.

A pokazat ću vam još uzvišeniji put! Tim riječima započinje Pavao *Poglavlje ljubavi* (1 Kor 13). On hoće reći kako samo posjedovanje darova nije važno koliko primjena tih darova u ljubavi. Ljubav misli na druge, ne na sebe. Prekrasno je vidjeti čovjeka neobično nadarenog od Duha Svetog, ali je još krasnije kad on te darove upotrebljava kako bi druge izgradio u vjeri a ne da bi privukao pozornost na sebe.

Ljudi naginju tome da 13. poglavlje odvajaju od njegovog konteksta. Misle da je to poglavlje umetak namijenjen za opuštanje napetosti glede jezika iz 12. i 14. poglavlja. Ali to nije tako. Ono je vitalan nastavak Pavlove rasprave.

Zloporaba jezika očigledno je dovela do sukoba u zajednici. Koristeći svoje darove za razmetanje, izgrađivanje samih sebe i ugađanje sebi samima, "karizmatici" nisu postupali u ljubavi. Ispunjavalo ih je zadovoljstvom to što su javno govorili jezikom koji nikad nisu učili, ali je ostalima bilo teško sjediti i slušati nešto što ne razumiju. Pavao je zahtijevao da sve darove treba primjenjivati u ljubavi. Cilj ljubavi jest pomagati drugima, a ne ugađati sebi.

A možda su i "nekarizmatici" za uzvrat postupali bez ljubavi. Možda su išli tako daleko da su govorili kako su svi jezici od đavla. Njihov grčki jezik mogao je biti gori od "karizmatskih" jezika! Njihov nedostatak ljubavi mogao je biti gori od zloporabe jezika.

Stoga sve njih Pavao mudro podsjeća da obje strane trebaju ljubav. Ako budu međusobno djelovali u ljubavi, problem će uvelike biti riješen. Problem ne poziva na isključenje ili na razdor nego na ljubav.

13,1 Čak i ako bi netko govorio svim jezicima, ljudskim i anđeoskim, ali ne bi tu sposobnost koristio na dobro drugih, to ne bi bilo korisnije ni prijatnije od **odjekivanja**, to jest klepanja pri čemu dva me-

talna predmeta udaraju jedan o drugi. Nema koristi kad se ne razumije izgovorena riječ. To je samo brbljanje koje uzrujava i nimalo ne pridonosi zajedničkom dobru. Kako bi jezici bili korisni, valja ih protumačiti. Pa i tada ono što je rečeno mora biti na izgradnju. **Anđeoski jezici** mogli bi biti slikovito ili ushićeno izražavanje a ne neki nepoznati jezik, jer kad god su anđeli govorili ljudima bilo je to lako razumljivim običnim jezikom.

13,2 Isto tako bi netko mogao od Boga primiti čudesna otkrivenja. Mogao bi **znati** sve veličanstvene Božje **tajne**, goleme istine dotad neotkrivene ali sada njemu obznanjene. Na nadnaravan bi način mogao primiti silno božansko **znanje**. Mogla bi mu se dati smiona **vjera** koja može **premjestati gore**. Ali ako bi te prekrasne darove koristio samo za vlastitu dobrobit a ne izgrađivanje ostalih udova Kristova Tijela, darovi bi bili bezvrijedni a taj bi čovjek bio **ništa**, to jest, beskoristan drugima.

13,3 Kad bi apostol **sav svoj imetak razdao da nahrani siromahe**, ili čak predao svoje tijelo da se sažge, ta mu junačka djela ne bi koristila, osim ako bi bila učinjena u duhu **ljubavi**. Ako bi samo pokušavao privlačiti pozornost na sebe i proslaviti svoje ime, njegovo iskazivanje vrline bilo bi bezvrijedno.

13,4 Netko je rekao: "Ovo nije započelo kao rasprava o ljubavi, ali je poput većine literarnih dragulja Novog zavjeta uvedeno u svezi nekakve situacije u mjesnoj crkvi." Hodge je istaknuo da su Korinćani bili nestrpljivi, nezadovoljni, zavidni, naduti, sebični, neumjesni, bezobzirni za osjećaje i probitak drugih, sumnjičavi, zlovoljni i skloni kritiziranju.

Stoga sada apostol uspoređuje značajke istinske ljubavi. **Ljubav je, prije svega, strpljiva i dobrotiva**. Strpljivost je strpljivo podnošenje izazivanja. Dobrotivost je djelatna dobrota koja gleda korist drugih. **Ljubav ne zavidi drugima**; ona je zadovoljna ako se druge časti i uzvisuje. **Ljubav se ne hvasta, ne nadima se**. Ona

shvaća da je sve što ima dar od Boga i da u čovjeku nema ničega zbog čega bi se uznosio. Čak je i darove Duha Svetoga suvereno dodijelio Bog i nitko se ne može ni uznositi ni oholiti zbog njih, bez obzira kako su spektakularni.

13,5 Ljubav nije nepristojna. Ako netko doista djeluje u ljubavi bit će pristojan i obazriv. Ljubav ne traži svoje nego je zanima ono što će biti od pomoći drugima. Ljubav nije razdražljiva nego je voljna podnijeti prezir i napade. Ljubav ne pamti zlo, to jest ne misli zlo i ne pripisuje drugima zle pobude. Ne sumnja u njihove postupke. Bezazlena je.

13,6 Ne raduje se nepravdi, a raduje se istini. Ima nešto u ljudskoj naravi što čini da se čovjek raduje nepravdi, osobito ako je neki nepravedan čin njemu na korist. To nije duh ljubavi. Ljubav se raduje svakoj pobjedi istine.

13,7 Izraz "sve pokriva" može značiti da ljubav strpljivo sve podnosi ili skriva, to jest, taji pogreške drugih. Riječ "pokriva" također je moguće prevesti kao "pre-

šuti". Ljubav bez potrebe ne iznosi u javnost pogreške drugih, premda mora biti odlučna kad provodi božansku stegu.

Ljubav sve vjeruje, to jest, pokušava prikazati na najbolji način neka djela i događaje. Ljubav se svemu nada u smislu da iskreno žudi kako bi sve ispalo dobro. Ljubav podnosi sve progone ili zle postupke.

13,8 Opisavši značajke koje krase one koji svoj dar primjenjuju u ljubavi, apostol sada prelazi na trajnost ljubavi nasuprot privremenom karakteru darova. Ljubav nikad ne prestaje. Tijekom vječnosti ljubav će i dalje postojati na taj način da ćemo i dalje ljubiti Gospodina i jedan drugoga: darovi pak su privremeni po trajanju.

Dva su načelna tumačenja stihova 8-13. Jedno tradicionalno gledište jest da će darovi proricanja, jezika i spoznaje prestati kad vjernik uđe u vječnost. Drugo je gledište da su ti darovi već prestali i da se to dogodilo po dovršetku Kanona Svetog pisma. Kako bismo prikazali oba gledišta, stihove 8-12 prepričat ćemo pod naslovima VJEČNOST i DOVRŠENI KANON.

VJEČNOST

Ljubav nikada neće prestati. Nasuprot tome, proročanstva koja sada postoje prestat će kad Božji narod bude kod kuće u Nebu. I dok upravo sada postoji dar znanja, on će prestati kad konačno budemo uzeti u slavu. (Kad Pavao kaže da će znanje nestati, on ne misli da u Nebu neće biti znanja. On u stvari misli na dar spoznaje, kad se nekome na nadnaravan način predavala istina.)

13,9 U ovome životu naše je spoznanje u najbolju ruku djelomično, a takva su i naša proročanstva. Mnogo je toga u Bibliji što ne razumijemo, i mnoge su tajne u providnosti Božjoj.

DOVRŠENI KANON

Ljubav nikada ne prestaje. Premda su postojala proročanstva (u Pavlovo doba), potreba za takvim izravnim otkrivenjima prestat će kad bude dovršena posljednja knjiga Novog zavjeta. Još su uvijek u Pavlovo doba bili u uporabi jezici ali će i oni prestati sami od sebe kad bude dovršeno šezdeset šest knjiga Biblije, jer više neće biti nužni za potvrđivanje propovijedanja apostola i proroka (Heb 2,3.4). Spoznajemo božanske istine Bog je dao apostolima i porocima, ali i to će prestati kad jednom zauvijek bude predan cjelokupni sadržaj kršćanskoga nauka.

Mi (to jest, apostoli) spoznajemo djelomično (u smislu da još uvijek po izravnom otkrivenju primamo od Boga nadahnutu spoznaju) i djelomično proričemo (jer možemo izraziti samo djelomična otkrivenja koja primamo).

13,10 Ali kad dođe ono što je savršeno, to jest, kad prijeđemo u svoje vječno stanje u svijetu vječnosti, tada će biti uklonjeni darovi djelomičnog znanja i djelomičnog proricanja.

13,11 Ovaj bismo život mogli usporediti s djetinjom dobi kad su naš govor, razumijevanje i razmišljanje bili vrlo ograničeni i nezreli. Nebesko je stanje usporedivo s potpunom zrelošću. Tada će naše djetinje stanje biti stvar prošlosti.

13,12 Dokle smo god na Zemlji sve vidimo zamagljeno i neprepoznatljivo, kao da gledamo u mutnom zrcalu. No u Nebu će biti kao da gledamo licem u lice, to jest, bez ičega što bi nam moglo zamutiti pogled. Sada je naše znanje djelomično ali tada ćemo spoznati kao što smo i spoznati to jest potpunije. Nikada nećemo imati savršeno znanje, pa ni u Nebu. Samo je Bog sveznajući. Ali naše će znanje biti mnogo, mnogo veće negoli je sada.

13,13 Vjera, nada i ljubav jesu ono što Kelly naziva glavnim moralnim načelima karakterističnim za kršćanstvo. Spomenute milosti Duha nadilaze darove Duha a i trajnije su. Ukratko, *plod* Duha važniji je od *darova* Duha.

A ljubav je najveća; veća je i od milosti jer je najkorisnija drugima. Nije usredotočena na sebe nego na druge.

A sada, prije negoli završimo s ovim poglavljem, još nekoliko napomena. Kao što je spomenuto, naširoko prihvaćeno tumačenje stihova 8-12 jest da oni uvjetima ovog života suprotstavljaju one iz stanja vječnosti.

Mnogi predani kršćani drže se gledišta DOVRŠENOG KANONA vjerujući da je svrha darova-znamenja bila potvrđivanje apostolskoga propovijedanja u doba kad Božja riječ još nije bila dana u pisanom

Ali kad dođe ono što je savršeno, to jest kad bude dovršen Kanon tako da Novom zavjetu bude pridodana njegova posljednja knjiga, tada će povremena ili postupna otkrivenja božanske istine prestati i biti će ukinuta iznošenje te istine. Neće više biti potrebe za djelomičnim otkrivenjima jer ćemo imati potpunu riječ Božju.

Znakovi-znamenja povezani su s djetinjstvom Crkve. Darovi nisu bili djetinji; bili su to potrebni darovi Duha Svetoga. Ali čim je postalo pristupačno potpuno otkrivenje Božje u Bibliji, čudesni darovi više nisu bili potrebni pa su odloženi. Riječ "dijete"⁴⁷ ovdje se odnosi na djetesce koje još ne zna govoriti.

Sada (tijekom apostolskoga razdoblja) vidimo u zrcalu, nejasno. Ni jedan od nas (apostola) nije primio potpuno Božje otkrivenje. Davano nam je u dijelovima, kao od slagalice. Kad bude dovršen Kanon Pisma, nejasnost će biti uklonjena i mi ćemo vidjeti sliku u njezinoj cjelini. Naše spoznanje (kao apostolâ i prorokâ) zasad je djelomično. Ali kad Novom zavjetu bude dodana posljednja knjiga, znat ćemo potpunije i prisnije negoli ikad ranije.

obliku i da je potreba za tim čudesnim darovima prestala kad je dovršen Novi zavjet. Premda to drugo gledište zaslužuje da ga se ozbiljno razmotri, teško ga je potpuno dokazati. Čak i ako vjerujemo da su darovi-znamenja uvelike prestali po svršetku apostolskog razdoblja, ne možemo s odlučnošću reći kako Bog ne bi, ako poželi, davao te darove i danas. Koje god gledište držali, ostaje trajna pouka: dok su darovi Duha djelomični i privremeni, plod Duha je vječan i mnogo vrijedniji. Provodimo li ljubav to će nas očuvati od zlorabe darova te od sukoba i razdora koji nastaju kao ishod njihove zlorabe.

14,1 Očita je povezanost s prethodnim poglavljem. Kršćani trebaju težiti za ljubavlju, a to znači da će uvijek pokušavati služiti drugima. Trebaju istinski **čeznuti za duhovnim darovima** za svoju crkvu. I

dok je istina da Duh darove raspodjeljuje kako on hoće, istina je i da mi možemo iskati darove koji će biti od najveće koristi u mjesnoj zajednici. Zato Pavao sugerira da je dar prorokovanja osobito poželjan. Potom nastavlja objašnjavati zašto prorokovanje donosi veću korist negoli jezici.

14,2 Tko govori drugim jezikom a to se ne tumači, ne govori na dobrobit zajednice. Bog razumije što on govori ali ne razumiju ljudi jer je to njima strani jezik. On možda iznosi čudesne, dotad nepoznate istine, ali od toga nema koristi jer je nerazumljivo.

14,3 S druge strane, čovjek koji prorokuje izgrađuje ljude, ohrabruje ih i tješi. To je zato što govori jezikom tih ljudi; u tome je razlika. Kad Pavao kaže da prorok izgrađuje, hrabri i tješi, on ne iznosi neku definiciju. Jednostavno kaže da sve to slijedi kad se poruka iznosi na ljudima poznatom jeziku.

14,4 Ovaj stih ljudi najčešće koriste kako bi opravdali osobnu uporabu jezika za izgradnju samih sebe. Ali činjenica da se riječ "crkva" spominje devet puta u ovom poglavlju (st. 4, 5, 12, 19, 23, 28, 33, 34, 35) nudi uvjerljiv dokaz kako Pavao ne govori o vjernikovu pobožnom životu u skrovitosti njegove sobe, nego o uporabi jezika u mjesnoj skupštini. Kontekst pokazuje kako, daleko od toga da zagovara uporabu jezik za samoizgradnju, apostol osuđuje svaku uporabu toga dara u crkvi ako nije od koristi *drugima*. Ljubav misli na druge a ne na sebe. Ako se dar jezika upotrebljava u ljubavi, biti će od koristi drugima a ne samo onome koji govori.

Tko prorokuje, crkvu izgrađuje. On se ne kočoperi tim darom za osobni napredak, nego govori konstruktivno u jeziku koji zajednica može razumjeti.

14,5 Ne, Pavao ne prezire dar jezika; on shvaća da je to dar Duha Svetoga. On ne može i neće prezirati ništa što dolazi od Duha. Kad kaže: "**Htio bih da svi vi govorite u jezicima**" on odbacuje svaku sebičnu želju da ograniči taj dar na sebe i ne-

kolicinu povlaštenih. Njegova je želja ista kao i ona Mojsijeva: "Oh kad bi sav narod Jahvin postao prorok! Kad bi Jahve na njih izlio svoga Duha!" (Br 11,29b). Ali govoreći to, Pavao je znao kako nije Božja volja da svi vjernici imaju jedan te isti dar (vidi 12,29.30).

On bi radije htio da Korinćani prorokuju jer će, čineći to, izgrađivati jedan drugoga; ako pak govore u jezicima, a bez tumačenja, slušatelji ih ne bi razumjeli i ne bi imali koristi od toga. Pavao je **izgradnju** pretpostavljao razmetanju. "Ono zapanjujuće daleko je nevažnije za duhovnu misao negoli ono što izgrađuje" rekao je Kelly.⁴⁸

"**Osim ako protumači**" moglo bi se reći i "osim ako protumači onaj koji govori u jezicima" ili "osim ako netko protumači".

14,6 Pa da i sâm Pavao dođe u Korint i govori drugim jezicima ne bi im koristilo, osim ako bi razumjeli što govori. Oni moraju biti sposobni njegov govor prepoznati kao **otkrivenje i spoznaju, ili prorocanstvo i nauk.** Tumači se slažu da **otkrivenje i spoznaja** imaju veze s unutarnjim prihvaćanjem, dok se **prorocanstvo i nauk** odnose na obznanjivanje istoga. Pavlov zaključak u ovom stihu jest da bi poruku, kako bi bila od koristi crkvi, trebalo razumjeti. To nastavlja dokazivati u sljedećim stihovima.

14,7 Za prikaz se služi glazbalima. Ako svirala ili citra ne daju različite zvukove nitko neće znati što svira. Sama misao o ugodnoj glazbi uključuje i razliku u notama, utvrđeni ritam i određenu jasnoću.

14,8 Tako je i glede trublje. Poziv na oružje mora biti jasan i određen – inače se nitko neće spremati za boj. Ako trubač odsvira samo jedan otegnuti i jednoličan zvuk, nitko se neće pokrenuti.

14,9 Tako je i s ljudskim jezikom. Ako naš govor nije razumljiv, nitko neće znati što je rečeno. Bilo bi to beskorisno kao govorenje u vjetar. (U ovome stihu "jezik" se odnosi na organ govora, a ne na strani jezik.) Svime time smjera se na praktičnu primjenu, naime, da služba ili naučavanje

budu jasni i jednostavni. Ako ljudima bude "preduboko" i "previsoko", neće im koristiti. Moglo bi u određenoj mjeri zadovoljiti govornika ali ne bi bilo od pomoći Božjem narodu.

14,10 Pavao sada prelazi na drugi prikaz istine koju iznosi. Spominje **mnoge vrste jezika** što postoje **na svijetu**. Tema je šira te osim ljudskih jezika uključuje i sporazumijevanje ostalih stvorenjâ. Pavao vjerojatno misli na različito glasanje ptica te kričanje i roktanje nekih životinja. Znamo da se ptice različito glasaju tijekom parenja, selidbe i hranjenja. Ima i glasova kojima se životinje međusobno upozoravaju na opasnost. Pavao ovdje jednostavno tvrdi da svi ti glasovi imaju točno određeno značenje. **Nijedan od njih nije bez značenja**. Svaki prenosi određenu poruku.

14,11 Tako je i s ljudskim govorom. Ako netko ne govori razgovijetnim glasom, nitko ga ne razumije. To je isto kao da besmisleno brblja. Nema mučnijeg iskustva negoli pokušavati komunicirati s nekim tko ne razumije tvoj jezik.

14,12 Glede svega toga Korinćani bi svojoj revnosti u dobivanju **duhovnih darova** trebali pridružiti želju za izgrađivanjem crkve. "Neka u toj čežnji da se istaknete, vaš cilj bude izgrađivanje crkve", prevodi ovaj stih Moffatt. Zapazite da ih Pavao nikada ne obeshrabruje u njihovoj težnji za duhovnim darovima, nego ih pokušava voditi i upućivati tako da uporabom tih darova postignu najviši cilj.

14,13 Ako netko govori **drugim jezikom**, treba se **moliti da ga može protumačiti**. Ili bi to moglo značiti: neka moli kako bi netko drugi mogao protumačiti.⁴⁹ Moguće je da onaj tko ima dar jezik može imati i dar tumačenja, ali bi to bio izuzetak a ne pravilo. Usporedba s ljudskim tijelom navodi na to da različiti udovi imaju različito djelovanje.

14,14 Ako netko, primjerice, moli u jeziku na sastanku crkve, njegov **duh moli** i tako, premda to ne čini uobičajenim jezikom, izražava svoje osjećaje. Ali njegov

je **um besplodan** zato što to, osim njemu, ne koristi nikom drugom: zajednica ne zna što on govori. Kao što ćemo to objasniti u bilješki o 14,19, izraz "moj um" uzimamo da znači "da me drugi razumiju".

14,15 Što, dakle, možemo zaključiti? Jednostavno ovo: Pavao više neće **moliti** samo **duhom** nego će **moliti** tako da ga se razumije. To je mislio reći riječima "**molit ću umom**." To ne znači da će moliti vlastitim razumom, nego da će moliti tako da pomogne drugima da razumiju. Isto će tako i **pjevati duhom**, to jest, **pjevati** tako da bude razumljiv.

14,16 Ovaj stih izobilno dokazuje da je to ispravno značenje navedenog odjeljka. Kad bi Pavao zahvaljivao svojim duhom, ali na način nerazumljiv drugima, kako bi onaj tko ne razumije njegov jezik na kraju mogao reći "**amen**"?

Onaj što je među neupućenima je osoba koja sjedi u slušateljstvu a ne poznaje jezik kojim se služi govornik. Ovaj stih uzgredno potvrđuje i razboritu uporabu riječi "**amen**" na javnim sastancima crkve.

14,17 Govoreći stranim jezikom netko bi doista mogao **zahvaljivati** Bogu, ali se **drugi ne izgrađuje** ako ne zna što on govori.

14,18 Apostol je očito govorio **više** stranih jezika negoli svi oni. Poznato nam je da je Pavao naučio neke jezike, ali ovdje nesumnjivo misli na dar jezika.

14,19 Usprkos svojoj nadmoći u poznavanju jezika, Pavao veli da **radije kaže pet riječi svojim razumom**, to jest, tako da budu razumljive, **negoli deset tisuća riječi na stranom jeziku**. Njega uopće nije zanimala uporaba toga dara da bi se njime razmetao. Njegov je glavni cilj bio pomaganje Božjem narodu. Stoga je odlučio da kad govori to čini na način da ga i drugi razumiju.

Izraz "**svojim razumom**" u izvorniku je ono što poznajemo kao "objektivni genitiv".⁵⁰ To ne označava ono što sâm razumijem, nego ono što drugi razumiju kad govorim.

Hodge prikazuje da se kontekst ovoga stiha ne bavi Pavlovim vlastitim razumijevanjem toga što govori u jezicima, nego o tome kako ga drugi razumiju:

Nije vjerojatno da bi Pavao zahvaljivao Bogu što je izobilnije obdaren darom jezika kad bi taj dar bila sposobnost govorenja u jezicima koje ni sâm ne razumije i uporaba kojih, pod tom pretpostavkom, u načelu ne bi koristila ni njemu ni drugima. Iz ovoga stiha isto tako jasno proizlazi da govorenje u jezicima nije bilo govorenje u stanju nesvjesnosti uma. Nauk o zajedničkoj koristi glede naravi toga dara jedini je u skladu s ovim odjeljkom. Pavao kaže da bi on, premda može govoriti stranim jezicima više od Korinćana, radije progovorio pet riječi *svojim razumom*, to jest tako da bude razumljivo, negoli deset tisuća riječi u nepoznatom jeziku; u crkvi, to jest u zajednici, da i druge pouči (*katecheo*) ili naučava (Gal 6,6). To pokazuje što znači govoriti *svojim razumom*. To je govorenje na takav način da se može prenijeti poruka.⁵¹

14,20 Pavao nadalje potiče Korinćane da se bore protiv nezrelosti u njihovom razmišljanju. Djeci je draža zabava od korisnosti, više vole upadljivost negoli postojanost. Pavao kaže: "Nemojte kao djeca uživati u tim spektakularnim darovima kojima se razmećete. Postoji nešto u čemu trebate biti djetinjasti, a to je **zloća** ili opakost; ali u ostalom trebate razmišljati kao odrasli ljudi."

14,21 Sada apostol navodi iz Izaije kako bi pokazao da su jezici znak nevjernicima a ne vjernicima. Bog je rekao da će On djeci Izraela govoriti stranim jezikom iz razloga što su odbacili njegovu poruku i izrugali je (Iz 28,11). To se ispunilo kad su asirski osvajači prodrli u njihovu zemlju pa su Izraelci slušali asirski jezik u svojoj sredini. To im je bio znak zbog njihovog odbacivanja Božje riječi.

14,22 Ovdje se tvrdi da jezici, budući da su namijenjeni za **znak nevjernicima**, nisu nešto što bi Korinćani mogli tako obilato koristiti na sastancima vjernika. Bilo bi bolje da prorokuju, jer je prorokovanje bilo znak za vjernike a ne za nevjernike.

14,23 Ako se sva crkva okupi na jednom mjestu i svi kršćani počnu govoriti u jezicima bez tumačenja, što bi posjetitelji mislili? To ne bi bilo svjedočanstvo – prije bi pomislili da su sveti poludjeli.

Očito je protuslovlje između 22. stiha i stihova 23-25. U 22. stihu rečeno nam je da su jezici znak nevjernicima dok je prorokovanje za vjernike. Ali u 23-25 Pavao kaže da bi jezici, govori li se njima u crkvi, mogli sablazniti nevjernike dok bi im prorokovanje moglo pomoći.

Objašnjenje tobožnjeg protuslovlja jest sljedeće: nevjernici iz 22. stiha su oni koji su odbacili Božju riječ i zatvorili srca pred istinom. Jezici su znak Božje osude nad njima, kao što su to bili u slučaju Izraela u navedenom odjeljku iz Izaije (st. 21). Nevjernici u stihovima 23-25 jesu oni što su voljni dati se poučiti. Oni su otvoreni za slušanje Božje riječi, što i dokazuje njihova nazočnost u kršćanskoj zajednici. No ako čuju kršćane kako govore stranim jezicima, a ne tumače rečeno, to bi ih samo sprečavalo a ne pomagalo.

14,24 Ako li nevjernici dođu na sastanak kad kršćani prorokuju, a ne kad govore u jezicima, ti će posjetitelji čuti i razumjeti što se govori pa će ih sve **uvjeravati i osuđivati**. Apostol ovdje želi naglasiti da slušatelj ne može steći istinsko uvjerenje u svoju grešnost ako li ne razumije što se govori. Očito da posjetiteljima nimalo ne koristi slušati govor u nepoznatim jezicima ako ih se ne tumači. Oni što prorokuju, naravno, činit će to jezikom kojim se govori u tome kraju i, kao ishod, ono što čuju ostavit će utisak na slušatelje.

14,25 Tajne čovjekova srca očituju se prorokovanjem. On osjeća da se govornik obraća izravno njemu. Duh Božji stvara uvjerenje u njegovoj duši pa će **pasti ničice i pokloniti se Bogu priznajući da je Bog doista među tim ljudima**.

I tako Pavao u stihovima 22-25 ukazuje da jezici bez tumačenja ne dovode do uvjerenja među nevjernicima, dok prorokovanje to čini.

14,26 Zbog zloporaba glede dara jezika do kojih je došlo u crkvi bilo je nužno da Duh Božji odredi neka pravila kako bi se taj dar nadzirao. U stihovima 26-28 nalažimo kako njime upravljati.

Što se događalo kad bi se **okupila** rana crkva? Iz 26. stiha proizlazi da su njihovi sastanci bili vrlo neslužbeni i neusiljeni. Duh Božji imao je slobodu upotrebljavati različite darove koje je dao crkvi. Jedan bi vjernik, recimo, čitao **hvalospjev** dok bi drugi iznosio neku **pouku**. Treći bi govorio na stranom **jeziku**. Sljedeći bi iznosio otkrivenje koje je primio izravno od Gospodina. Sljedeći bi tumačio jezik koji je prije toga bio **dân**. Pavao se prešutno slaže s takvim "otvorenim sastankom" na kojem Duh Božji slobodno govori preko razne braće. Ali, zaključivši da je tako, on iznosi prvi uvjet glede primjene takvih darova. **Sve mora biti učinjeno na izgradnju**. Samo zbog toga što je nešto senzacionalno ili spektakularno ne znači da mu je mjesto u crkvi. Da bi bilo prihvatljivo, bogoslužje mora biti **na izgradnju** Božjeg naroda. Ono na što se misli pod izgradnjom jest – duhovni rast.

14,27 Drugo pravilo jest da na sastanku najviše **trojica** smiju govoriti drugim jezikom. **Ako li tko drugim jezikom govori – dvojica ili najviše trojica**. Nije smjelo biti takvih sastanaka na kojima bi mnoštvo ljudi istupalo kako bi pokazali svoje poznavanje stranih jezika.

Nadalje saznajemo da ta dvojica ili trojica kojima je dopušteno govoriti u jezicima na sastanku moraju to činiti **jedan za drugim**. To znači da ne smiju govoriti istodobno nego jedan poslije drugog. Time se izbjegava ludovanje i nered do kojeg dolazi kad nekoliko ljudi govori istodobno.

Četvrto je pravilo da mora biti nazočan tumač: "A **jedan neka tumači**." Ako netko ustane i stane govoriti stranim jezikom, najprije mora utvrditi je li nazočan netko tko će tumačiti ono što će govoriti.

14,28 **Ako li nema tumača, tada mora šutjeti u crkvi**. Takav može sjediti i u sebi

govoriti stranim jezikom sebi i Bogu, ali mu nije dopušteno govoriti javno.

14,29 Pravila za nadzor nad proročkim darom iznesena su u stihovima 29-33a. Kao prvo, dopušteno je da govore dvojica ili trojica proroka, a ostali neka prosuđuju. Na svakom pojedinom sastanku mogla su sudjelovati najviše trojica proroka, a kršćani koji su slušali trebali su odrediti je li njihov govor uistinu božanski ili je koji od govornika lažan prorok.

14,30 Kao što smo već napomenuli, prorok je primao izravne poruke od Gospodina i otkrivao ih crkvi. Ali moguće je da bi, nakon što je predao otkrivenje, prorok nastavljao propovijedati okupljenima. Stoga apostol postavlja pravilo da se kad **objavu dobije drugi**, onaj što **sjedi** među slušateljima, od prvoga zahtijeva da prestane govoriti i ustupi riječ onome koji je primio najnovije otkrivenje. Razlog je, kako se smatra, da što onaj prvi više govori to je podložniji govoriti vlastitom snagom a ne po nadahnuću. Nastavi li govoriti, uvijek postoji opasnost da s Božjih prijede na svoje riječi. Otkrivenje nadilazi sve ostalo.

14,31 Prorocima treba dati prigodu da govore **jedan po jedan**. Nijedan prorok ne može govoriti cijelo vrijeme. Od toga će crkva imati najviše koristi – svi će se poučiti i svi će biti potaknuti ili **ohrabreni**.

14,32 U ovom je stihu izneseno jedno vrlo važno načelo. Čitajući između redaka čini nam se da su kršćani pogrešno zamišljali da što je netko više u vlasti Duha to manje može upravljati sobom. Držali su da je ponesen u stanje zanosa te tvrdili da, prema Godetu, što više Duha ima to je manje priseban ili svjestan sebe. Po njima je čovjek pod nadzorom Duha bio u stanju pasivnosti i nije mogao upravljati svojim riječima, duljinom svoga govora ni svojim djelatnostima općenito. Ovaj odjeljak Pisma posve odbacuje takvu zamisao. "**Duhovi prorokâ podložni su prorocima**" znači da u zanos ne ulazi bez svog pristanka, to jest protiv svoje volje. I ne može izbjeci uputama ovog poglavlja pretvarajući

se kako si ne može pomoći. On sâm može odrediti kada i kako dugo će govoriti.

14,33 Ta nije On Bog nereda nego mira. Drugim riječima, ako se sastanak pretvori u veliku zbrku i nered, tada možeš biti *siguran* da na njemu ne vlada Duh Božji!

14,34 Kao što je dobro poznato, podjela na stihove pa čak i puntuacija u Novom zavjetu uvedeni su stoljećima nakon što su napisani izvorni rukopisi. Završni dio 33. stiha ima više smisla ako uzmemo da određuje crkvenu praksu iz 34. stiha negoli da donosi sveopću istinu o sveprisutnom Bogu (neka izdanja grčkih Novih zavjeta i engleski prijevodi imaju takvu puntuaciju). Primjerice, u ASV piše: "Kao u svim crkvama svetih, žene neka u crkvama šute: jer nije im dopušteno govoriti; nego neka budu podložne kako govori Zakon." Upute koje je Pavao dao korinćanima svetima nisu bile samo za njihov primjenu. Bile su to iste one upute koje su upućene **svim crkvama svetih**. Jedinstveno svjedočanstvo Novog zavjeta jest da ženama, premda imaju mnoge vrijedne službe, nije dano da javno služe svoj crkvi. Njima je povjerenno neizrecivo važno djelo služenja u domu i odgoj djece. Ali njima nije dopušteno da javno govore u skupštini. Na njima je da se podlože muškarcima.

Vjerujemo da se izraz "**kako i Zakon govori**" odnosi na to da žena mora biti podložna muškarcu. To se jasno naučava u Zakonu, pri čemu se prvenstveno misli na Petoknjžje. U Post 3,16, primjerice, kaže: "Žudnja će te k mužu tjerati, a on će gospodariti nad tobom."

Često se tvrdi da u ovom stihu Pavao u stvari zabranjuje ženama brbljanje ili ogovaranje tijekom bogoslužja. No to je tumačenje neodrživo. Riječ prevedena ovdje s "govoriti" (*laleo*), u grč. *koine* jeziku ne znači "brbljanje". Ista se riječ u 21. stihu ovog poglavlja, kao i u Heb 1,1, upotrebljava za Boga i znači "govoriti s vlašću".

14,35 Doista, ženama nije dopušteno da u crkvi javno postavlja pitanja. **Žele li što naučiti, neka kod kuće pitaju svoje mu-**

ževe. Neke su žene možda pokušavale izbjeci tu zabranu govorenja tako što su postavljale pitanja. Moguće je naučavati i tako da se ispituje drugoga. Zato ovaj stih isključuje svaku takvu ispriku ili prigovor.

Upita li netko kako treba postupiti djevojka ili udovica, odgovor je da se Pismo ne pokušava baviti s pojedinačnim slučajem nego jednostavno iznosi općenita načela. Ako žena nema muža, može pitati oca, brata ili jednog od starješina crkve. U stvari, ovo možemo prevesti kao: "Neka pitaju svoje muške⁵² ukućane." Osnovno pravilo koje ne smijemo zaboraviti jest da **je sramota za ženu da govori u crkvi.**

14,36 Očito je apostol Pavao uvidio kako će ovo njegovo naučavanje dovesti do popriličnih prepiranja. Kako je samo bio u pravu! Ne bi li preduhitrio svako protivljenje, u ovome stihu podsmješljivo pita: "**Ili, zar je od vas riječ Božja izišla? Ili je samo k vama došla?**" Drugim riječima, ako Korinćani tvrde da znaju više o toj temi negoli apostol, on ih kao crkvu pita jesu li oni izmislili riječ Božju, ili su oni bili jedini koji su je primili. Svojim stavom kao da su se postavljali za službeni autoritet po tom pitanju. Ali činjenica jest da ni jedna crkva nije izmislila riječ Božju, i ni jedna crkva nema isključivo pravo na nju.

14,37 Uza sve prethodne upute, apostol ovdje naglašava da to nisu njegove vlastite zamisli ili tumačenja, nego **Gospodinove zapovijedi**, i da će svatko tko je Gospodinov **prorok** ili **istinski duhovan, priznati** da je to tako. Ovaj je stih dostatan odgovor onima koji uporno tvrde kako su neka Pavlova naučavanja, osobito ona o ženama, odraz njegovih predrasuda. Te stvari nisu Pavlovo osobno gledište; to su **Gospodinove zapovijedi**.

14,38 Naravno, netko ih neće htjeti prihvatiti kao takve pa stoga apostol dodaje: "**Ako pak tko to ne priznaje, neka bude nepriznat.**" Ako netko odbije priznati nadahnuće tih zapisa i ne pokorava im se, za njega nema druge nego da nastavi živjeti u svom neznanju.

14,39 Kao sažetak prethodnih uputa o uporabi darova, Pavao sada veli braći neka **čeznu za prorokovanjem**, ali neka ne **zabranjuju ljudima da govore u jezicima**. Ovaj stih pokazuje relativnu važnost ta dva dara – za jednim čeznuti, a drugi ne zabranjivati. Prorokovanje je bilo mnogo vrednije od jezika jer su kroza nj grešnici uvjeravani u svoju grešnost a sveti se izgrađivali. Jezici bez tumačenja nisu služili ničim drugom doli da se njima govori Bogu i samome sebi, kao i da se iskaže umijeće govorenja stranih jezika, umijeće koje je dao Bog.

14,40 Pavlova završna opomena je **neka sve bude učinjeno dostojno i uredno**. Značajno je što se to upozorenje moralo naći u ovom poglavlju. Godinama su oni što tvrde da mogu govoriti u jezicima bili poznati po neurednosti na svojim sastancima. Mnogi njihovi sastanci bili su poprišta neobuzdanih osjećaja i opće zbrke.

Zaključujemo da apostol Pavao iznosi sljedeće uvjete za uporabu jezika u mjesnoj crkvi:

1. Ne smijemo braniti uporabu jezika (39).
2. Želi li netko govoriti u jeziku, mora biti prisutan tumač (27, 28).
3. Na sastanku ne mogu u jezicima govoriti više od trojice braće (27).
4. Moraju govoriti jedan po jedan (27).
5. Ono što kažu mora biti na izgradnju (26).
6. Žene trebaju šutjeti (34).
7. Sve treba biti **učinjeno dostojno i uredno** (40).

To su trajne uredbe koje su primjenjive i za današnju Crkvu.

IV. PAVLOV ODGOVOR PORICATELJIMA USKRSNUĆA (pogl. 15)

Ovo je veličanstveno poglavlje o uskrsnuću. Neki od učitelja koji su se pojavili u korinjskoj crkvi nijekali su mogućnost tijelasnog uskrsnuća. Pritom nisu poricali činjenicu da postoji život nakon smrti nego su vjerojatno tvrdili da ćemo jednostavno

biti duhovna bića i nećemo imati stvarna tijela. Apostol ovdje daje svoj klasični odgovor na ta poricanja.

A. Izvjesnost uskrsnuća (15,1-34)

15,1,2 Pavao ih podsjeća na dobru vijest koju im je propovijedao i u kojoj sada stoji. To Korinćanima nije bio neki novi nauk, nego je bilo nužno da se na to podsjetite u kritičnom trenutku. Bilo je to evanđelje po kojem su Korinćani spašeni. Tada Pavao dodaje: **“Ako čvrsto držite riječ koju sam vam navijestio – osim ako ste uzalud povjerovali.”** Po tom evanđelju uskrsnuća bili su spašeni – naravno, samo ako uskrsnuće postoji; ako ne postoji tada se uopće nisu ni mogli spasiti. **“Ako”** u ovome stihu ne izražava nikakvu sumnju u njihovo spasenje, niti pak naučava da su se spasili čvrstim držanjem. U stvari, Pavao jednostavno tvrdi da oni uopće nisu spašeni ako nema uskrsnuća. Drugim riječima, takvi što su nijekali uskrsnuće tijela izravno su napadali cjelokupnu istinu evanđelja. Za Pavla je uskrsnuće bilo temelj. Bez njega ne bi bilo ni kršćanstva. Stoga je ovaj stih poticaj Korinćanima da usred napada kojima su upravo bili izloženi čvrsto drže evanđelje koje su primili.

15,3 Pavao je Korinćanima **predao poruku** koju je i **sâm primio** po Božjem otkrivenju. Prvi najvažniji nauk te poruke bio je: **Krist je, u skladu s Pismima, umro za grijeh** naše. To naglašava zastupničko svojstvo Kristove smrti. On nije umro za vlastite grijeh, ili kao mučenik; On je **umro za naše grijeh**. Umro je kako bi platio kaznu koju smo zaslužili svojim grijesima. Sve je to bilo **u skladu s Pismima**. “Pisma” se odnosi na spise Starog zavjeta jer Novog još nije bilo u pisanom obliku. Jesu li Pisma stvarno predskazala da će Krist umrijeti za ljudske grijeh? Odgovor jest odlučno **“Da!”** Izaija 53, stihovi 5 i 6 dovoljan su dokaz za to.

15,4 Kristov je ukop prorečen u Iz 53,9, a njegovo uskrsnuće u Ps 16,9.10. Važno je zapaziti kako Pavao naglašava svjedo-

čanstvo **Pisama**. Sljedeće bi pitanje uvijek trebalo biti mjerilo svega što se tiče naše vjere: "Što o tome kažu Pisma?"

15,5 U stihovima 5-7 nalazimo popis očevidaca uskrsnuća. Najprije se Gospodin ukazao **Kefi (Petru)**. To je doista jako dirljivo. Taj malovjerni učenik koji je tri puta zanjekao Gospodina imao je blagoslovljenu povlasticu da mu se isti taj Gospodin osobno ukaže kao Uskrsli. Uistinu, koja li je to milost našega Gospodina Isusa Krista! **Potom** se Gospodin ukazao i **dvanaestorici** učenika. U stvari, tom prigodom **Dvanaestorica** nisu bili svi na okupu, ali je taj njihov naziv uzet kako bi prikazao skupinu Isusovih učenika, premda ona u nekom određenom trenutku i nije bila potpuna. Valja reći da na ovom popisu nisu navedena sva ukazanja koja su zabilježena u evanđeljima. Duh Božji izabrao je ona Kristova ukazanja po uskrsnuću koja su najprikladnija za Njegovu svrhu.

15,6 Obično se vjeruje kako se Gospodinovo ukazanje pred više od pet stotina braće dogodilo u Galileji. U doba kad Pavao ovo piše, većina te braće još uvijek živi, premda su neki otišli kući k Gospodinu. Drugim riječima, želi li netko provjeriti istinitost Pavlovih riječi, svjedoci su još uvijek živi i može ih se ispitati.

15,7 Nema načina na koji bismo saznali o kojem se to Jakovu radi, premda većina tumača smatra da je to Gospodinov polubrat. Ovaj nam stih također govori da se Gospodin ukazao **svim apostolima**.

15,8 Pavao nadalje govori o svom osobnom susretu s uskrslim Kristom. To se dogodilo na putu za Damask gdje je ugledao silno svjetlo s neba i licem u lice susreo se s proslavljenim Kristom. **Nedonošće** bi se moglo odnositi na pobačeno ili prerano rođeno dijete. Vine objašnjava kako to znači da Pavao sebe smatra manje vrijednim od ostalih apostola, jednako kao što je prerano rođeno dijete uskraćeno u odnosu na ono koje se rodi na vrijeme. On na taj način izražava samoprijekor glede svog ranijeg života kad je progonio Crkvu.

15,9 I dok se apostol prisjeća povlastice kad se sreo licem u lice sa Spasiteljem, ispunjava ga duh nedostojnosti. Sjeća se kako je **progonio crkvu Božju** i kako ga je, usprkos toga, Gospodin pozvao za apostola. Stoga se "klanja u prahu" kao **najmanji od apostolâ**, kao onaj koji nije **dostojan nazivati se apostolom**.

15,10 Pavao hita s priznanjem da je samo **milošću Božjom** ovo što sada jest. Tu milost nije primio kao nešto samo po sebi razumljivo: podčinio se najvećoj obvezi i neumorno se trudio služiti Kristu koji ga je spasio. Ipak, u stvarnosti to nije bio sâm Pavao nego **milost Božja** koja je djelovala **sa njim**.

15,11 Sada Pavao pridružuje sebe ostalim apostolima i tvrdi da nije važno koji je od njih propovijedao; ta svi su oni ujedinjeni u svom svjedočanstvu za evanđelje, a osobito za Kristovo uskrsnuće.

15,12 U stihovima 12-19 Pavao nabravlja posljedice nijekanja tjelesnog uskrsnuća. Poricati uskrsnuće tijela značilo bi ponajprije da ni sâm Krist nije uskrsnuo. U tome je Pavlova logika nepobitna. Neki su tvrdili da nema uskrsnuća tijela. "U redu," rekao je Pavao, "ako je to tako, tada ni Krist nije uskrsnuo. Jeste li vi Korinćani voljni priznati to?" Naravno da nisu. Kako bi dokazao mogućnost neke činjenice sve, što trebaš učiniti jest prikazati da se već dogodila. Kako bi dokazao činjenicu uskrsnuća tijela, Pavao je voljan temeljiti svoj slučaj na jednostavnoj činjenici da je **Krist već ustao od mrtvih**.

15,13 Ako nema uskrsnuća od mrtvih, tada očito ni Krist nije uskrsnuo. Takav bi zaključak, naravno, odveo Korinćane u beznadnu tminu i očaj.

15,14 Ako Krist nije uskrsnuo tada je **propovijedanje apostolâ uzaludno** i isprazno. Zbog čega je **uzaludno**? Prije svega zato što je Gospodin Isus obećao da će treći dan uskrsnuti od mrtvih. Da nije toga dana uskrsnuo bio bi varalica ili u zabludi. U svakom slučaju, ne bi bio dostojan povjerenja. Drugo: bez Kristovog uskrsnuća

ne bi bilo ni spasenja. Da Gospodin Isus nije uskrsnuo od mrtvih, ne bismo nikako mogli spoznati da njegova smrt ima veću vrijednost od smrti bilo kojeg drugog čovjeka. Ali, uskrisivši ga od mrtvih, Bog je posvjedočio činjenicu da je potpuno zadovoljan s Kristovim otkupiteljskim djelom.

Očito je: da je poruka apostolâ lažna, tada bi i vjera bila uzaludna. Ne bi koristilo pouzdati se u lažnu i ispraznu poruku.

15,15 No stvar ne bi bila samo u tome da apostoli propovijedaju lažnu poruku, nego bi to značilo da svjedoče protiv Boga. Oni su svjedočili o Bogu da je uskrisio Krista od mrtvih. Ako Bog to nije učinio, tada su apostoli lažno svjedočili protiv njega.

15,16 Ako je uskrsnuće potpuno nemoguće, tada iznimke nema. S druge strane, ako se uskrsnuće već dogodilo, primjerice u Kristovu slučaju, tada se više ne može smatrati nemogućim.

15,17 Ako Krist nije uskrsnuo, vjera vjernikâ je uzaludna i lišena snage; a nema ni oprostjenja grijehâ. Stoga odbaciti uskrsnuće znači odbaciti vrijednost Kristovog Djela.

15,18 Što se tiče onih koji su umrli u Kristu, njihov je slučaj potpuno beznađan. Ako Krist nije uskrsnuo, tada je njihova vjera samo nešto bezvrijedno. Izraz "oni što usnuće" odnosi se na tijela vjernikâ. Za dušu se u Novom zavjetu nikada ne kaže da spava. Duša napušta vjernika kako bi u trenutku smrti bila s Kristom, dok se za tijelo kaže da spava u grobu.

Trebali bismo reći nešto i o riječi "propali". Ta riječ nikada ne znači anihilaciju ili prestanak postojanja. Kao što je Vine istaknuo, nije to prestajanje biti, nego gubitak dobrobiti. Ona govori o propadanju glede svrhe za koju je bio stvoren neki predmet ili osoba.

15,19 Ako Krist nije uskrsnuo, tada su živući vjernici u očajnom stanju kao i oni koji su umrli. I oni su zavedeni. Najbjedniji su od svih ljudi. Pavao tu nedvojbeno misli na žalosti, trpljenja, kušnje i progone kojima su izloženi kršćani. Biti podvrgnut

takvim nedaćama zbog nečeg lažnog bilo bi samo po sebi žalosno.

15,20 Napetost nestaje kad Pavao pobjedonosno najavi činjenicu Kristova uskrsnuća i blaženih posljedica koje ga prate. Ali sada: Krist je uskrsnuo od mrtvih i postao prvenac usnulih. U Pismu postoji razlika između uskrsnuća mrtvih i uskrsnuća od mrtvih. Prethodni stihovi bavili su se uskrsnućem mrtvih. Drugim riječima, Pavao je općenito raspravljao o tome da mrtvi uistinu uskrsavaju. Krist je uskrsnuo od mrtvih. To znači da svi mrtvi nisu uskrsnuli kad je On uskrsnuo. U tom je smislu to bilo ograničeno uskrsnuće. Svako je uskrsnuće, uskrsnuće mrtvih; samo uskrsnuće Krista i vjernikâ jest uskrsnuće od mrtvih ljudi.

15,21 Po čovjeku je smrt najprije došla na svijet. Taj je čovjek bio Adam. Po njegovu grijehu smrt je prešla na sve ljude. Bog je poslao svog Sina na svijet kao čovjeka kako bi poništio djelo prvog čovjeka i uzdigao vjernike do stanja blaženstva kakvo u Adamu nikada ne bi spoznali. Tako je po čovjeku Kristu Isusu došlo uskrsnuće od mrtvih.

15,22 Adam i Krist prikazani su kao predstojnici. To znači da su djelovali za druge. Njihova djela utječu na sve koji su povezani s njima. Svi koji vuku podrijetlo od Adama, umiru; u Kristu će svi biti oživljeni. Za ovaj se stih ponekad držalo da naučava sveopće spasenje. Tvrdi se da će isti oni koji u Adamu umiru, u Kristu biti oživljeni i da će na posljertku svi biti spašeni. Ali ovaj stih to ne kaže. Ključni izrazi su: "u Adamu" i "u Kristu". Svi koji su u Adamu, umiru. Svi koji su u Kristu biti će oživljeni, to jest, samo će oni koji vjeruju u Gospodina Isusa Krista biti podignuti od mrtvih kako bi zauvijek bili s Njime. Svi koji će biti oživljeni u 23. su stihu prikazani kao oni koji su Kristovi za Njegova dolaska. To ne uključuje Kristove neprijatelje jer će oni biti "položeni Njemu pod noge" (st. 25) što bi, kako je netko rekao, bio čudan prikaz Neba.

15,23 Nadalje imamo skupine ili staleže uključene u prvo uskrsnuće. Prvo je uskrsnuće **Krista**. On je nazvan **prvencem** ili prvinom. Prvine su bile pregršt zrelog žita koje se uzimalo s polja prije samog početka žetve i bile su zalag, jamstvo i predokus onoga što sljedi. Taj izraz ne znači nužno da je Krist onaj koji je prvi uskrsnuo. Neke slučajeve uskrsnuća nalazimo već i u Starom zavjetu, a u Novom u slučaju Lazara, udovičina sina i Jairove kćeri. Ali Kristovo se uskrsnuće razlikovalo od svih ostalih po tome što su oni, premda uskršli, ponovno umrli, a Krist je uskrsnuo da više nikad ne umre. On je uskrsnuo kako bi živio snagom beskrajnog života. Uskrsnuo je s proslavljenim tijelom.

Drugi stalež koji će doživjeti prvo uskrsnuće opisan je riječima **“oni koji su Kristovi, o njegovu dolasku”**. To uključuje one koji će biti uskrišeni u trenutku Uznesenja Crkve, kao i vjernike koji će umrijeti tijekom Velike tjeskobe i biti uskrišeni kad se, na svršetku tog razdoblja nevoljâ, Krist vrati vladati. Kao što postoje faze u Kristovu dolasku, tako će postojati i faze u uskrsnuću njegovih svetih. Prvo uskrsnuće ne uključuje sve koji su ikada umrli, nego samo one koji su umrli u vjeri u Krista.

Neki naučavaju da će u to doba uskrsnuti samo kršćani koji su bili vjerni Kristu, tj. koji su bili pobjednici; ali Pismo, naravno, odbacuje takav nauk. Svi koji su u Kristu uskrsnuti će u trenutku Njegovog dolaska.

15,24 Vjerujemo da se izraz **“potom dolazi svršetak”** odnosi na **svršetak uskrsnuća**. Na svršetku Kristove tisućgodišnje vladavine, kad On porazi sve svoje neprijatelje, uskrsnut će zli mrtvi. To je posljednje uskrsnuće. Svi koji su umrli u nevjeri ustati će na sud pred Velikim bijelim prijestoljem kako bi čuli svoju osudu.

Po svršetku Tisućgodišnjeg kraljevstva i uništenja Sotone (Otk 20,7-10), Gospodin Isus će **predati kraljevstvo Bogu Ocu**. Do tada će uništiti **svako poglavarstvo, svaku vlast i silu**. Sve do tog trenutka Gospodin Isus Krist vladat će kao *Sin čovječji*

i služiti Bogu kao Posrednik. Na svršetku tisućgodišnje vladavine, na Zemlji će biti savršeno ostvareni Božji naumi. Sve će protivljenje biti ukinuto, a svi neprijatelji uništeni. Vladavina Krista kao *Sina čovječjega* ustupit će mjesto vječnom kraljevstvu u Nebu. Njegova vladavina, kad bude vladao kao *Sin Božji*, trajat će zauvijek.

15,25 Ovaj stih naglašava to što smo upravo rekli, naime, da će Kristova vladavina nastaviti sve dok se ne ukloni svaki trag pobune i neprijateljstva.

15,26 Čak će i tijekom Kristove tisućgodišnje vladavine ljudi umirati, osobito oni koji se budu otvoreno bunili protiv Gospodina. Ali na sudu pred Velikim bijelim prijestoljem, **smrt i pakao bit će bačeni u ognjeno jezero**.

15,27 Bog je odlučio da **sve bude podloženo pod noge** Gospodina Isusa. Naravno, podloživši mu sve, Bog od toga izuzima sebe. Ovaj je stih teško razumjeti jer nije jasno na koga se odnosi koja zamjenica. No mogli bismo ga prepričati ovako: “Jer je Bog sve podložio pod Kristove noge. Ali kad Bog kaže da je sve podloženo Kristu, to očito ne uključuje Boga koji je sve podložio Kristu.”

15,28 Čak i nakon što mu Bog sve podloži, **Sin će se zauvijek podložiti Bogu**.

Bog je Krista učinio vladarom, upraviteљem svih svojih planova i nauma. U njegovim je rukama sva ovlast i snaga. Dolazi vrijeme kad će on predati račun za upravljanje koje mu je povjereno. Nakon što sve uvede u podložnost predat će Kraljevstvo natrag Ocu. Stvojenje će biti vraćeno Bogu u savršenu stanju. Ostvarivši Djelo otkupljenja i obnove zbog kojega je postao čovjekom, zadržat će položaj podložnosti koji je prihvatio utjelovljenjem. Da je, nakon što je ostvario sve što je Bog naumio i uređio, prestao biti čovjekom, nestalo bi sveze koja povezuje Boga i čovjeka. (Selected)

15,29 Ovo je vjerojatno jedan od najtežih i najnejasnijih stihova u cijeloj Bibliji. O njegovu značenju ponuđena su mnoga objašnjenja. Neki, primjerice, smatraju da se živeći vjernici mogu krstiti za one koji

su umrli a nisu se podvrgli tom obredu. To je tumačenje posve strano Pismu. Temelji se na samo jednom stihu i mora ga se odbaciti jer nema zajedničku potporu drugih stihova. Drugi drže kako krštenje za mrtve znači da u krštenju sebe smatramo mrtvima. To je moguće značenje, premda se ne uklapa baš najbolje u kontekst.

Tumačenje koje se izgleda najbolje uklapa u kontekst jest ovo: u doba kad Pavao ovo piše, oni koji su se javno odlučili za Krista bili su žestoko proganjeni. Taj je progon bio osobito okrutan u doba njihova krštenja. Često se znalo dogoditi da oni koji su u vodi krštenja javno obznanili svoju vjeru u Krista ubrzo nakon toga mučenički postradaju. Ali je li to spriječilo druge da se spase i zauzmu njihovo mjesto u krštenju? Nipošto. Izgleda kao da su novi vjernici uvijek pristizali kako bi popunili redove umjesto onih koji su postradali kao mučenici. Dok su ulazili u vodu krštenja na osobito su se stvaran način oni **krstili umjesto, ili za (grč. *huper*) mrtve**. Iz toga proizlazi da se mrtvi ovdje odnosi na one koji su umrli zbog svog krvavog svjedočanstva za Krista. Apostol tvrdi kako bi, ako nema uskrsnuća od mrtvih, bilo glupo krstiti se da se popune redovi onih koji su umrli. Bilo bi to kao slati trupe da zamijene vojsku koja se bori za propalu stvar. Bilo bi to kao boriti se u beznađnoj situaciji. **Ako mrtvi ne uskrsavaju, zbog čega se onda krstiti za mrtve?**

15,30 "Zbog čega se i mi izlažemo pogiblima svaki čas?" Apostol Pavao je neprestance bio izložen opasnosti. Zbog svoje neustrašivosti u propovijedanju Krista, posvuda si je stvarao neprijatelje. Protiv njega su smišljane tajne urote kako bi mu se oduzeo život. Mogao je sve to izbjeći tako da se odrekne svog ispovijedanja Krista. U stvari, bilo bi mu i mudro odreći se ako nema uskrsnuća od mrtvih.

15,31 "Dan za danom umiremo, tako mi vaše slave koju imam u Kristu Isusu" mogli bismo prepričati ovako: "Kao što je izvjesno da se radujem zbog vas kao svoje

djece u Kristu Isusu, svaki dan svog života izložen sam smrti."

15,32 Apostol se sada prisjeća žestokog progona koji je doživio u **Efezu**. Ne vjerujemo da je stvarno bio bačen u arenu s divljim **zvijerima**, nego da to opake ljude naziva **zvijerima**. U stvari, kao rimskoga građanina, Pavla se nije moglo primorati da se bori s divljim zvijerima. Ne znamo na koji događaj ovdje misli. Ipak, jasna je tvrdnja kako bi bio lud da se upusti u tako opasnu borbu kad ne bi bio siguran u uskrsnuće od mrtvih. Doista bi mu bilo mnogo mudrije da prihvati filozofiju: **"Ako mrtvi ne uskrsavaju ... tada jedimo i pijmo jer sutra umiremo."**

Ponekad čujemo kršćane govoriti kako bi, da je ovaj život sve što postoji, ipak najradije bili kršćani. Ali Pavao se ne slaže s takvim mišljenjem. Kad ne bi bilo uskrsnuća, bilo bi najbolje što bolje iskoristiti ovaj život. Živjeli bismo za jelo, odjeću i zadovoljstva. To bi bilo jedino nebo koje bismo očekivali. Ali budući da *postoji* uskrsnuće, ne smijemo potrošiti svoje živote na te prolaznosti. Moramo živjeti za "onda", a ne za "sada".

15,33 Korinćani se ne bi smjeli dati **zavarati. Zli razgovori kvare dobre običaje**. Pavao ovdje misli na lažne učitelje koji su ušli u korintsku crkvu i poricali uskrsnuće. Kršćani bi trebali shvatiti kako je nemoguće družiti se sa zlikovcima ili slušati **zla naučavanja** i ne pokvariti se. Zao nauk neizbježno utječe na nečiji život. Lažna naučavanja ne dovode k svetosti.

15,34 Korinćani bi se trebali **osvijestiti na pravednost** – a ne na grijeh. Ne bi se smjeli dati **zavarati tim opakim naučavanjima**. **"Neki ne poznaju Boga – na sramotu vašu govorim!"** Ovaj se stih najčešće tumači da znači kako još uvijek ima muškaraca i žena koji još nikada nisu čuli evanđelje i da bi kršćane trebalo biti stid što su propustili evangelizirati svijet. Ipak, premda to može biti tako, mi vjerujemo kako je prvenstveno značenje ovoga stiha da je u korintskoj zajednici bilo ljudi koji

nisu **poznavali Boga**. Oni nisu bili pravi vjernici nego vukovi u ovčjim odijelima, lažni učitelji koji su se potajno ušuljali. Bilo je na sramotu Korinćanima to što je tim ljudima dopušteno biti s kršćanima i naučavati svoje opake nauke. Nebriga koja je dopustila da bezbožnici uđu u skupštinu dovela je do toga da se snizi cjelokupni moralni stav zajednice i omogućiti ulazak svakojakih zabluda.

B. Razmatranje protivljenja uskrsnuću (15,35-57)

15,35 U stihovima 35-49 apostol zalazi u veće potankosti o stvarnom načinu uskrsnuća. Unaprijed postavlja dva pitanja koja će neizbježno nastati u umovima onih koji su sumnjali u činjenicu uskrsnuća tijela. Prvo je: "**Kako uskrsavaju mrtvi?**" a drugo: "**S kakvim će tijelom doći?**"

15,36 Na prvo je pitanje odgovoreno u ovome stihu. Uporabljjen je običan prikaz kako bi ilustrirao mogućnost uskrsnuća. Sjeme mora dospjeti u zemlju i umrijeti prije negoli iz njega nikne biljka. Doista je zadivljujuće razmišljati o tajni života skrivenoj u svakom sitnom zrnu. Mi možemo rasijeći sjemenku i proučavati je pod mikroskopom, ali skriveno načelo života ostaje neshvatljiva tajna. Sve što znamo jest da sjeme pada na zemlju i iz tog neuglednog početka izvire život iz smrti.

15,37 Sada je red na drugo pitanje. Pavao objašnjava da kad **siješ sjeme, ne siješ biljku koja će iz njega vjerojatno izrasti, nego siješ golo zrno, recimo, pšenice ili neko drugo**. Što iz toga zaključiti? Je li biljka ista kao i sjeme? Ne, biljka nije ista kao sjeme; ipak, postoji vrlo životna povezanost između to dvoje. Bez sjemena ne bi bilo biljke. Dakle, biljka dobiva svoje osobine od sjemena. Tako je i u uskrsnuću.

Uskrslo tijelo zadržava osobine vrste i nastavak je biti koja je posijana, ali je pročišćeno od okaljanosti, nečasnosti i slabosti, te učinjeno neraspadljivim, slavnim, moćnim i duhovnim. Isto je tijelo, ali je posijano u jednom obliku a uskrslo u drugom. (Selected)

15,38 Bog stvara tijelo u skladu sa sjemenom koje je posijano, a iz svakog sjemena izrasta njegova vlastita vrst biljke. Svi čimbenici koji određuju veličinu, boju, vrstu lista i cvijeta biljke, na neki su način sadržani u posijanom sjemenu.

15,39 Kako bi prikazao činjenicu da će se slava uskrsloga tijela razlikovati od slave naših sadašnjih tijela, apostol Pavao ističe da **svako tijelo nije iste vrste**. Primjerice, postoji ljudsko, životinjsko, riblje i **ptičje tijelo**. Ona se izrazito razlikuju, a ipak su tijela. Postoje sličnosti, ali nijedno od njih nije točan dvojnjak drugoga.

15,40 Jednako kao što postoji razlika između sjaja nebeskih **tijela** (zvijezda i drugih) i tijela koja su povezana sa Zemljom, tako se i sadašnje tijelo vjernika razlikuje od tijela koje će imati nakon smrti.

15,41 Čak i među samim nebeskim tijelima postoji razlika u **slavi**. Primjerice, **sunce** je sjajnije od **mjeseca**, i **zvijezda** se od **zvijezde razlikuje u svjetlosti**.

Većina se tumača slaže da Pavao još uvijek naglašava kako će se slava uskrslog tijela razlikovati od slave tijela koju imamo sada dok smo na Zemlji. No ne misle da ovaj stih ukazuje kako će u Nebu među samim vjernicima postojati razlika u slavi. Ipak, skloni smo složiti se s Holstenom da "način na koji Pavao naglašava razlike između nebeskih tijela navodi na pretpostavku o sličnoj razlici u slavi među uskrslima". Iz drugih odjeljaka Pisma jasno proizlazi da u Nebu nećemo biti isti. Premda ćemo moralno svi nalikovati Kristu, to jest biti slobodni od grijeha, ne proizlazi i da ćemo fizički *izgledati* kao Krist. On će se razlikovati od nas i kao takav biti prepoznatljiv svu vječnost. Vjerujemo da će i svaki kršćanin ponaosob imati osobnost po kojoj će ga se kao takvoga moći prepoznati. Ali bit će razlike u nagradama koje se primaju kod Kristovog sudišta, koje će se dodjeljivati u skladu s nečijom vjerošću u službi. I dok će u Nebu svi biti krajnje radosni, neki će ipak imati veću *sposobnost* uživati Nebo. Baš kao što će u

paklu postojati razlika u mukama, u skladu s grijesima koje je osoba počinila, tako će u Nebu biti razlike u uživanju, u skladu s onime što smo kao vjernici učinili.

15,42 Stihovi 42-49 pokazuju razliku između našeg tijela sada i u vječnosti. **Sije se tijelo u raspadljivosti, a uskrsava u neraspadljivosti.** Sada su naša tijela podložna bolesti i smrti. Stavimo li ih u grob raspadaju se i vraćaju u prah. Ali neće biti tako s uskrsnim tijelom. Ono neće više biti podložno bolesti i raspadanju.

15,43 Sadašnje se tijelo **sije u sramoti.** Nema ničeg veličanstvenog ni slavnog u vezi mrtvog tijela. Ipak, isto to tijelo **uskrsava u slavi** i biti će oslobođeno bora, ožljaka, znakova starosti, prekomjerne težine i tragova grijeha.

Sije se u slabosti, uskrsava u snazi. Dolaskom starosti tijelo sve više slabi; sve dok smrt ne oduzme čovjeku svu snagu. U vječnosti ono neće biti podložno tim jadinim ograničenjima nego će imati moći kojih sada nema. Primjerice, Gospodin Isus Krist je po uskrsnuću mogao ući u sobu dok su vrata bila zaključana.

15,44 "Sije se tijelo naravno, uskrsava tijelo duhovno." Ovdje moramo biti vrlo oprezni i naglasiti da duhovno *ne* znači nematerijalno. Neki zamišljaju da ćemo kao uskrsli biti duhovi bez tijela. To uopće nije značenje ovog odjeljka, a nije ni istina. Znamo da je tijelo Gospodina Isusa imalo meso i kosti jer je rekao: "Duh tijela i kostiju nema kao što vidite da ja imam" (Lk 24,39). Razlika između **naravnog i duhovnog tijela** jest to što je ovo prvo prikladno za život na Zemlji, dok će ono drugo biti prikladno za život u Nebu. Ovim prvim upravlja duša, a onim drugim duh. **Duhovno tijelo** će uistinu biti sluga duhu.

Bog je stvorio ljudski duh, dušu i tijelo. On uvijek na prvo mjesto stavlja duha, jer je njegova namjera bila da duh ima prvenstvo ili prevlast. Dolaskom grijeha, dogodio se nešto vrlo čudno. Izgleda da je Božji poredak poremećen pa je to dovelo do toga da ljudi uvijek govore o "tijelu,

duši i duhu". Tako tijelu daju položaj koji je trebao zauzimati duh. U uskrsnom stanju neće biti tako; duh će upravljati baš kao što je Bog prvotno naumio.

15,45 Kao što je i pisano: "Prvi je čovjek, Adam, postao živa duša," posljednji Adam – duh životvorni. Ovdje je ponovno prvi čovjek, Adam, uspoređen s Gospodinom Isusom Kristom. Bog je u Adamove nosnice udahnuo dah života i on je postao živa duša (Post 2,7). Svi koji od njega potječu nose njegove osobine. **Posljednji Adam, Spasitelj,** postao je **životvorni duh** (Iv 5,21.26). Razlika je u tome što je u prvom slučaju Adamu *dán* fizički život, dok u drugom slučaju Krist *daje* vječni život drugima.

Erdman objašnjava:

Kao Adamovi potomci, načinjeni smo poput njega: žive duše koje stanuju u smrtnim tijelima i nose sliku zemaljskih roditelja. Ali kao Kristovi potomci zaodjenuti smo besmrtnim tijelima i nosimo sliku svog nebeskog Gospodina.⁵³

15,46 Apostol nam sada izlaže temeljni zakon Božjeg univerzuma, naime, **nije bilo najprije duhovno, nego naravno, pa onda duhovno.** To možemo shvatiti na nekoliko načina. Adam, **naravni** čovjek, prvi je stupio na pozornicu ljudske povijesti; nakon njega došao je Isus, **duhovni** čovjek. Drugo: rođeni smo na svijet kao **naravna** bića; potom smo, nakon svog novorođenja, postali **duhovna** bića. I konačno, najprije primamo **naravna** tijela a za uskrsnuća ćemo primiti **duhovna** tijela.

15,47 Prvi je čovjek od zemlje, **zemljan.** Nastao je od zemlje i osobine su mu zemaljske. On je, prije svega, načinjen od praha zemaljskog i njegov je život u stvarnom smislu vezan za zemaljsko. **Drugi je čovjek s Neba – Gospodin**⁵⁴.

15,48 Od dvojice spomenute u 45. stihu, Isus je drugi po redu. On postoji svu vječnost ali je, kao čovjek, došao nakon Adama. Došao je s Neba pa je sve što je činio i govorio bilo **nebesko** i duhovno a ne zemaljsko i duševno.

Kako je s tim predstavnicima, tako je i s njihovim sljedbenicima. Oni što su rođeni od Adama baštine njegove osobine; oni što su rođeni od Krista, **nebeski** su ljudi.

15,49 I kao što smo po svom prirodnom rođenju nosili Adamove osobine, u svojim nebeskim, uskrsnim tijelima nosit ćemo⁵⁵ Kristov lik.

15,50 Sada se apostol okreće preobrazbi koje će se zbiti u tijelima vjernikâ, živih i mrtvih, u trenutku Gospodinova Povratka. Njegovim primjedbama prethodi tvrdnja da **tijelo i krv ne mogu baštiniti kraljevstvo Božje**. Time misli kako naše sadašnje tijelo nije prikladno za kraljevstvo Božje u njegovu vječnom vidu, to jest za naš nebeski dom. Također je istina da **raspadljivost** ne može baštiniti **neraspadljivost**. Drugim riječima, naša sadašnja tijela koja su podložna bolesti, propadanju i raspadanju nisu prikladna za stanje u kojem nema raspadljivosti. To stvara jednu poteškoću, naime, kako tijela živućih vjernika mogu biti prikladna za život u Nebu.

15,51 Odgovor je dan u obliku **tajne**. Kao što je ranije rečeno, **tajna** je ranije nepoznata istina koja je sada otkrivena apostolima i po njima objavljena nama.

“**Svi nećemo usnuti**” znači da neće svaki vjernik iskusiti smrt. Neki će biti živi kad se vrati Gospodin. **Ali**, bili mi mrtvi ili još uvijek živi, **svi ćemo se izmijeniti**. Sama istina o uskrsnuću nije tajna jer se javlja već u Starom zavjetu, ali činjenica da neće svi umrijeti kao i da će se živući sveti promijeniti za Gospodnjeg Dolaska, nešto je što nikada prije nije bilo poznato.

15,52 Promjena će se dogoditi u trenutku, **u tren oka, na posljednju trublju**. Posljednja se trublja ne odnosi na svršetak svijeta, ili pak na posljednju trublju spomenutu u Otkrivenju. Ona se prije odnosi na trublju Božju koja će zatrubiti kad Krist dođe u susret svojim svetima u zraku (1 Sol 4,16). Kad zatrubiti trublja, mrtvi će uskrsnuti neraspadljivi a mi ćemo se promijeniti. Kako li će veličanstven biti trenutak kad Zemlja i more predaju prah svih

onih koji su tijekom povijesti umrli pouzdajući se u Krista! Ljudskom je razumu skoro nemoguće shvatiti veličinu takvog događaja; ipak, ponizni vjernik može to primiti vjerom.

15,53 Vjerujemo da se ovaj stih odnosi na dvije vrste vjernika u doba Kristova Povratka. “**Ovo raspadljivo**” odnosi se na one čija su se tijela vratila u prah. Oni će se **odjenuti u neraspadljivost**. “**Ovo smrtno**” pak se odnosi na one koji su još uvijek živi u tijelu ali su podložni smrti. Takvima će se tijela **odjenuti u besmrtnost**.

15,54 Kad mrtvi u Kristu uskrsnu a živi zajedno s njima budu preobraženi, **ispunit će se riječ napisana: “Pobjeda proguta smrt”** (Iz 25,8). Kako je to veličanstveno!

C. H. Mackintosh kliče:

Što su smrt, grob i raspadanje kad se suoče s takvom silom? Vele da biti mrtav četiri dana znači doista biti mrtav! Milijuni koji su tisućama godina trunuli u prahu, u trenutku će, na glas Blagoslovljenoga, oživjeti na besmrtnost i vječnu slavu.⁵⁶

15,55 Ovaj bi stih mogao biti rugalica koju će pjevati vjernici kad budu ustajali na susret s Gospodinom u zraku. To je kao da se rugaju **smrti** jer je, što se njih tiče, izgubila **žalac**. Rugaju se i **paklu** jer je, što se njih tiče, izgubio bitku da ih zadrži za sebe. **Smrt** im ne ulijeva strah jer znaju da su im grijesi oprosteni a oni stoje pred Bogom potpuno prihvaćeni u njegovom ljubljenom Sinu.

15,56 Smrt ne bi imala žalac ni za koga da nije grijeha. Svjesnost o neispovjedenim i neoprostjenim grijesima čini da se ljudi boje smrti. Ako znamo da su nam grijesi oprosteni, možemo se u pouzdanju suočiti sa smrću. Ako li, u drugu ruku, na savjesti imamo grijeh, smrt je užasna – početak vječne kazne.

Snaga grijeha je Zakon, to jest Zakon osuđuje grešnika. On proglašava propast sviju koji se nisu pokorili svetim Božjim odredbama. Dobro je rečeno da kad ne bi bilo grijeha, ne bi bilo ni smrti. A kad ne bi bilo Zakona, ne bi bilo ni osude.

Prijestolje smrti počiva na dvije osnove: na grijehu, koji izaziva osudu, i na Zakonu koji osudu proglašava. Shodno tome, na te je dvije sile udario Izbavitelj.⁵⁷

15,57 Po vjeri u Njega mi imamo pobjedu nad smrću i grobom. Smrt je lišena svog žalca. Poznata je činjenica da neki kukci, kad nekoga ubodu, ostavljaju svoj žalac uboden u kožu i na taj su način lišeni svog žalca pa ugibaju. Na vrlo stvaran način smrt je ubodom usmrtila samu sebe na križu našeg Gospodina Isusa Krista i sada je Kralj smrti, što se vjernika tiče, lišen svoje strave.

C. Zaključni zaziv u svjetlu uskrsnuća (15,58)

15,58 Dakle, glede izvjesnosti uskrsnuća i činjenice da vjera u Krista nije uzaludna, apostol Pavao potiče svoju ljubljenu braću da budu čvrsti, postojani i uvijek obiluju u djelu Gospodinovom znajući da njihov trud nije uzaludan u Gospodinu. Istina uskrsnuća mijenja sve. Donosi nadu i postojanost te nas osposobljava da idemo dalje premda smo suočeni sa silnim i teškim okolnostima.

V. PAVLOV POSLJEDNJI SAVJET (pogl. 16)

A. O skupljanju novca (16,1-4)

16,1 Prvi stih 16. poglavlja tiče se sabiranja koje je trebalo provesti u korinjskoj crkvi a sredstva poslati svetima u Jeruzalem. Točan razlog njihova siromaštva nije poznat. Neki tvrde da je to bila glad (Dj 11,28-30). Još jedan mogući razlog jest da su Židove koji su ispovijedali vjeru u Krista izopćivali i izbjegavali njihovi nevjerni rođaci, prijatelji i zemljaci. Nedvojbeno su gubili posao i na brojne načine bili podvrgnuti gospodarskom pritisku smišljenom da ih prisili odreći se ispovijedanja vjere u Krista. Pavao je već crkvama u Galaciji odredio što učiniti po tom pitanju pa sada poučava Korinćane da postupje isto kao što su potaknuti činiti i sveti u Galaciji.

16,2 Premda su upute u ovom stihu bile za osobito sabiranje, ipak načela uključuje-

na u to imaju trajnu vrijednost. Ponajprije, davanje sredstava trebalo je biti svakog prvog dana u tjednu. Ovdje nam je vrlo snažno ukazano da rani kršćani nisu više smatrali obveznim obdržavanje subote, to jest sedmoga dana. Gospodin je uskrsnuo prvoga dana u tjednu, Pedesetnica je bila prvoga dana u tjednu i učenici su se okupljali lomiti kruh prvoga dana u tjednu (Dj 20,7). Sada, **prvog dana u tjednu**, trebaju odvojiti za svete **koliko god tko uspije**.

Drugo važno načelo jest da su upute glede sabiranja za svakog pojedinog. Bogati i siromašni, robovi i slobodnjaci, svi trebaju sudjelovati u žrtvi odvajanja od onoga što posjeduju.

Nadalje, to je trebalo činiti sustavno. **Svakog prvoga dana u tjednu** trebali su staviti na stranu i uštedjeti. Nije to trebalo činiti nasumce ili biti rezervirano za osobite prigode. Dar je trebalo odvojiti od ostalog novca i posvetiti za osobitu uporabu kako je već prigoda zahtijevala. Njihovo je davanje osim toga trebalo biti razmjerno. To je iskazano izrazom "**koliko god uspije**".

"**Da se ne sabire tek kad ja dođem.**" Apostol Pavao nije htio da se sabiranje obavlja u posljednjem trenutku. Uvidio je da postoji ozbiljna mogućnost davanja bez pravodobne pripreme srca i novčanika.

16,3 Stihovi 3 i 4 donose nam vrlo vrijedan uvid u skrb koju treba posvetiti sredstvima skupljenim u kršćanskoj zajednici. Prije svega, očito je da se skupljena sredstva ne mogu povjeriti bilo kome. Čak ni sâm Pavao nije mogao biti jedini prima-telj. Drugo: vidimo da apostol Pavao nije proizvoljno određivao tko će nositi novac. Tu je odluku on radije prepuštao mjesnoj crkvi. Kad su oni izabrali poslanike, Pavao ih je poslao u Jeruzalem.

16,4 Bude li odlučeno kako bi bilo dobro da i apostol pođe u Jeruzalem, braća iz mjesne crkve otpratit će ga do tamo. Zapa-zite da je rekao "**poći će sa mnom**", a ne "ja ću poći s njima". Možda se time cilja na Pavlov autoritet kao apostola. Neki tu-

mači predlažu da je veličina dara bila čimbenik koji je određivao hoće li Pavao poći ili neće, ali teško nam je povjerovati da bi veliki apostol bio vođen takvim načelom.

B. O njegovim osobnim planovima

(16,5-9)

16,5 Pavao o svojim osobnim planovima govori u stihovima 5-9. Iz Efeza, gdje piše ovo pismo, nakanio je proći Makedonijom. Potom se nadao okrenuti na jug prema Korintu.

16,6-8 Vjerojatno će Pavao **prezimiti** sa svetima u Korintu a oni će ga otpraviti na put **kamo god** odande **pošao**. No zasad ih neće vidjeti na svom putu u Makedoniju nego željno iščekuje da, **ako Gospodin** to **dopusti**, kasnije neko vrijeme ostane kod njih. No prije nego ode u Makedoniju, Pavao je **do Pedesetnice** namjeravao **ostati u Efezu**. Iz osmog stiha i saznajemo da je ova poslanica napisana u Efezu.

16,9 Pavao je shvatio da u Efezu ima zlatnu prigodu služiti Kristu. Istodobno je shvaćao da je **protivnika mnogo**. Kojeg li trajnog prikaza kršćanskog služenja: s jedne strane polja zrela za žetvu, a s druge strane je nemirni neprijatelj koji na svaki mogući način pokušava osujetiti, zavaditi i usprotiviti se!

C. Završna ohrabrenja i pozdravi

(16,10-24)

16,10 Apostol dodaje par riječi o Timoteju. Dođe li taj odani mladi sluga Gospodinov u Korint, trebali bi ga primiti **bez bojazni**. To možda znači da je Timotej po naravi bio krotke čudi i da oni ne trebaju činiti ništa kako bi to promijenili. S druge strane, to može značiti da bi on k njima trebao doći **bez ikakve bojazni** da neće biti prihvaćen kao Gospodinov sluga. Da je najvjerojatnije ispravno ovo drugo značenje, iskazano je Pavlovim riječima: "Jer čini djelo Božje kao i ja."

16,11 Timoteja zbog njegova vjernog služenja **nitko** ne smije **prezirati**. Umjesto toga, valja se ozbiljno potruditi da ga se **isprati s mirom** na taj put kako bi se

pravodobno mogao vratiti k Pavlu. Apostol je željno iščekivao ponovni susret s Timotejem i s **braćom**.

16,12 Što se tiče brata **Apolona**, Pavao ga je **mного nagovarao da ode** u Korint s **braćom**. Apolon nije smatrao da je to u tom trenutku Božja volja za njega ali je dao do znanja da će **poći** u Korint **kad mu bude prigoda**. Ovaj nam je stih dragocjen jer pokazuje kakav je duh ljubavi vladao među Gospodinovim slugama. Netko je to nazvao "prekrasnim prikazom nesebične ljubavi i poštovanja". On nam pokazuje i slobodu koju je imao svaki Gospodinov sluga da ga Gospodin vodi bez ikakva zapovijedanja iz nekog drugog izvora. Čak ni apostol Pavao nije bio ovlašten govoriti Apolonu što mu je činiti. Ironside to ovako komentira: "Ne bih htio istrgnuti ovo poglavlje iz svoje Biblije. Ono mi pomaže razumjeti Božji način vođenja Njegovih slugu u njihovoj službi za Njega."⁵⁸

16,13,14 Pavao daje poticajne opomene svetima. Oni trebaju neprestance **bdjeti, stajati čvrsto u vjeri, biti muževni i jaki**. Možda Pavao ponovno ima na umu opasnost od lažnih učitelja. Sveti trebaju cijelo vrijeme stražariti. Ne smiju predati ni centimetar životno važnog područja. Trebaju se ponašati istinski hrabro. I konačno, trebaju **biti jaki** u Gospodinu. U svemu što čine, trebaju iskazati **ljubav**. To znači živjeti posvećeno Bogu i drugima. Drugim riječima, davati same sebe.

16,15 Slijedi poticanje **glede Stefanina doma**. Ti su dragi kršćani bili **prvina Ahaje**, to jest prvi obraćenici u **Ahaji**. Očigledno da su se od trenutka svog obraćenja predali **za službu** (posluživanje) **svetima**. Odlučili su služiti Božjem narodu. **Stefanin** je **dom** spomenut već ranije u 1,16. Ondje Pavao kaže da je **krstio taj dom**. Mnogi su tvrdili kako je u **Stefaninu domu** bilo i **malodobnika** pa su time pokušavali opravdati krštenje male djece. Ipak, iz ovoga je stiha očito da u tom domu nije bilo **malodobnika**, jer je jasno rečeno **da su se ukućani posvetili za službu svetima**.

16,16 Apostol potiče kršćane da se pokoravaju takvima i svakome tko s njima surađuje i trudi se u tome djelu. Iz općenitog naučavanja Novog zavjeta saznajemo da svi Božji ljudi s ljubavlju trebaju iskazivati poštovanje onima koji se posvete za službu Kristu. Kad bi se to što više činilo uvelike bi spriječilo razdore i zavist.

16,17 Pavlovo se srce obradovalo dolasku Stefaninu, Fortunatovu i Ahajikovu. Oni su nadoknadili to što je nedostajalo od strane Korinćana. To može značiti sa su oni apostolu iskazali naklonost koju su Korinćani zanemarili. Još je vjerojatnije kako to znači da su ti ljudi ostvarili ono što Korinćani nisu bili u mogućnosti zbog njihove udaljenosti od Pavla.

16,18 Oni su Pavlu donijeli vijesti iz Korinta i za uzvrat ponijeli zajednici vijesti od apostola. Pavao ih ponovno preporuča ljubavi i poštovanju mjesne crkve.

16,19 Izraz "crkve iz Azije" odnosi se na zajednice iz pokrajine Azije (današnja Mala Azija) kojoj je Efez bio glavni grad. Akvila i Priska očigledno su tada živjeli u Efezu. Neko su vrijeme živjeli i u Korintu pa su ih tamošnji sveti poznavali. Akvila je po zanimanju bio šatorar pa se zajedno s Pavlom bavio tim poslom. Izraz "crkva u njihovom domu" otkriva jednostavnost crkve toga doba. Kršćani su se u svojim domovima okupljali na štovanje, molitvu i zajedništvo. Potom bi izlazili propovijedati evanđelje na radnom mjestu, na trgovima, u mjesnom zatvoru i gdje god bi ih zapalo.

16,20 Sva braća u zajednici s ljubavlju su pozdravila svoju subraću, vjernike u Korintu. Apostol nalaže svojim čitateljima da pozdrave jedan drugoga svetim poljupcem. U to doba poljubac je bio uobičajeni način pozdravljanja, pa i među muškarcima. "Sveti poljubac" je pozdrav u kojem nema pretvaranja i pokvarenosti. U našem, seksom opsjednutom društvu u kojem toliko prevladava izopačenost, pozdravljanje poljupcem moglo bi predstavljati ozbiljna iskušenja i dovesti do gole-

mih čudorednih promašaja. Zbog toga je rukovanje u velikoj mjeri zamijenilo cjelivanje među kršćanima u zemljama engleskoga govora. Obično ne bismo smjeli dopustiti da zbog kulturnih običaja budemo izuzeti od stroge odanosti riječima Svetog pisma. Ali u slučaju kao što je ovaj, gdje nas doslovno pokoravanje može navesti na grijeh ili barem da to zbog kulturnih okolnosti u sredini u kojoj živimo izgleda zlo, po svojoj smo prilici opravdani zamijenimo li poljubac rukovanjem.

16,21 Pavlov je običaj bio da svoja pisma kazuje u pero nekom od svojih suradnika. Ipak, na kraju bi uzeo pero u ruku i sâm dodao par riječi; potom bi završio svojim osobitim pozdravom što je i ovdje učinio.

16,22 "Proklet" je prijevod grčke riječi *anathema*. Oni koji ne ljube Gospodina Isusa već su prokleti, ali će se njihova osuda očitovati za dolaska Gospodina Isusa Krista. Kršćanin je onaj tko ljubi Spasitelja. On Gospodina ljubi više no ikoga ili išta na svijetu. Propust da se ne ljubi Gospodina Isusa, zločin je protiv samoga Boga.

Ryle komentira:

Sv. Pavao ne dopušta mogućnost da bi se mogao izbaviti onaj tko ne ljubi Krista. On ne ostavlja mogućnost za izliku ili izgovor. Čovjeku može nedostajati znanje, a da se svejedno spasi. Može mu nedostajati hrabrosti i obuzeti ga, kao Petra, strah pred ljudima. Može pasti strašno kao David, pa ipak ponovno ustati. Ali onaj tko ne ljubi Krista, nije na putu života. Nad njim je prokletstvo. Na širokom je putu koji vodi u propast.⁵⁹

S "o, Gospodine, dođi!" prevode se riječi "maranatha", aramejski izraz koji su upotrebljavali prvi kršćani. Kao "maranatha" on znači "naš je Gospodin došao", a kao "marana tha": "Gospodine naš, dođi!"

16,23 Milost je bila Pavlova omiljena tema. Volio je počinjati i završavati svoja pisma tim uzvišenim tonom. To je i jedno od istinskih obilježja njegova autorstva.

16,24 Kroz cijelu smo poslanicu slušali otkucaje srca tog odanog Kristovog apo-

stola. Slušali smo ga kako pokušava poučiti, utješiti, potaknuti i opomenuti svoju djecu u vjeri. Nije bilo nikakve sumnje u njegovu ljubav prema njima. Vjerojatno su se, čitajući ove zaključne riječi, postidjeli što su pustili lažne učitelje u crkvu, posumnjali u Pavlovo apostolstvo i odvratili se od svoje prvotne ljubavi prema Njemu.

BILJEŠKE

¹(1,18) Albert Barnes, *Notes on the New Testament, 1 Corinthians*, str. 14.

²(1,19) S. Lewis Johnson, "First Corinthians", *The Wycliffe Bible Commentary*, str. 1232.

³(1,27) Erich Sauer, *The Down of World Redemption*, str. 91.

⁴(1,30) Robert Traill, *The Works of Robert Traill*, sv. 2, Edinburgh: Banner of Truth Trust, pretpisak 1975., str. 234.

⁵(1,30) Arthur T. Pierson, *The Ministry of Keswick, First Series*, str. 104.

⁶(2,14) Vance Havner, podaci nedostupni.

⁷(3,9) Charles R. Erdman, *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, str. 40.

⁸(3,15) E. W. Rogers, *Concerning the Future*, str. 77.

⁹(3,18) Frederic L. Godet, *Commentary on First Corinthians*, str. 195.

¹⁰(4,8) H. P. Barker, *Coming Twice*, str. 80.

¹¹(5,2) Erdman, *First Corinthians*, str. 55.

¹²(6,9) Neki vide razliku između "učiti" u Kraljevstvo i "baštiniti" Kraljevstvo. Naučavaju kako nije zamislivo da vjernik pobijedi većinu grijeha u svome životu i spasi se. Takav će "učiti" u Kraljevstvo ali će u njemu imati malo ili nimalo baštine (nagrade). Ipak, ovaj se odjeljak bavi nepravednicima, to jest neobnovljenim ljudima.

¹³(6,13) Erdman, *First Corinthians*, str. 63.

¹⁴(6,17) A. T. Pierson, *Knowing the Scriptures*, str. 147.

¹⁵(6,20) Bates, podaci nedostupni.

¹⁶(6,20) NU tekst izostavlja "u duhu".

¹⁷(7,5) Larry Christenson, *The Christian Family*, str. 24.

¹⁸(7,14) W. E. Vine, *First Corinthians*, str. 97.

¹⁹(7,15) J. M. Davies, podaci nedostupni.

²⁰(7,17) W. E. Vine, *The Divine Plan of Missions*, str. 63.

²¹(7,19) William Kelly, *Notes on the First Epistle to the Corinthians*, str. 123.

²²(7,29) Harry A. Ironside, *First Epistle to the Corinthians*, str. 223.

²³(7,29) Vine, *First Corinthians*, str. 104.

²⁴(7,33) Isto, str. 105.

²⁵(7,36) Ipak, uobičajena grčka riječ za djevičanstvo jest apstraktna imenica *parthenia*; ako Pavao misli na nju, pitamo se zašto je upotrijebio jednostavnu riječ "djevica", istu kao kao što je ona u Mt 1,23.

²⁶(7,38) "Se" je dodano radi lakšeg razumijevanja; u grčkom ga nema.

²⁷(8,12) Barnes, *1 Corinthians*, str. 147.

²⁸(9,17) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version*, str. 1771.

²⁹(9,20) Ovdje NU tekst dodaje: "premda sâm nisam pod Zakonom".

³⁰(9,20) William Arnot, *The Church in the House*, str. 467, 468.

³¹(9,21) Charles C. Ryrie, *The Grace of God*, str. 83.

³²(9,22) NU izostavlja "kao", ali izgleda da je to važno za Pavlovo tvrdnju – on nije stvarno postao nejak.

³³(9,27) Većinom problem nastaje zbog KJV prijevoda "odbačen". Riječ *a-dokimos* jednostavno znači "nedokazan". Budući da je to izraz iz atletike, lako ga je prevesti riječju "diskvalificiran".

³⁴(10,5) Godet, *First Corinthians*, str. 59, 60.

³⁵(10,22) Kelly, *First Corinthians*, str. 166.

³⁶(10,28) NU izostavlja ponavljanje.

³⁷(11,5) Iz 4. i 5. stiha jasno je da u situacijama kad se prorokuje i moli, žena treba biti *pokrivena* kad god je muškarac *otkriven*. Žene koje imaju poteškoće kada i što učiniti samo trebaju promotriti što čine muškarci pa učiniti suprotno od njih.

³⁸(11,7) Vine, *Expository Dictionary*, stranica 154.

³⁹(11,18) F. B. Hole, "The Administration of the Mystery" (brošura), str. 5.

⁴⁰(11,19) Grčka je riječ "haireseis", ali ovdje nema kasnije značenje "krivovjerje". Vidi bilješku o Tit 3,10.

⁴¹(11,19) U grčkom obično dolazi "opheilo" za nešto što je *moralno* nužno. Ovdje Pavao radi uobičajenu riječ "dei" za nešto što je *razumski* nužno.

⁴²(11,26) Godet, *First Corinthians*, str. 163.

⁴³(12 uvod) *Glossa* (jezik) uobičajena je grč-

ka riječ za govorni jezik. Tako se u engleskom ponekad kaže, primjerice, "francuski jezik".

⁴⁴(12,10) Mnogo od onoga što danas neki nazivaju "prorokovanje" samo je prepričavanje biblijskog teksta ili stvarna zabluda koja se ne obistinjuje. Oboje je često izrečeno kao slaba imitacija engleskog jezika iz *King James Bible* – kao da Bog ne može komunicirati suvremenim jezikom!

⁴⁵(12,13) Grč. *en* može se prevesti kao *u*, *sa* ili *po*, i sve je to, ovisno o kontekstu, pravilno, ali mi "u" (eng. *in*. Prim. prev.) smatramo najdoslovnijim jer je u rodu s grč. *en*.

⁴⁶(12,29) Ta pitanja u grč. počinju s *me* navodeći na parafrazu: "Doista, ne govore svi u jezicima?" – itd.

⁴⁷(13,11) Ta riječ je *nepios* (usp. Heb 5,13).

⁴⁸(14,5) Kelly, *First Corinthians*, str. 229.

⁴⁹(14,13) Ipak, u izvorniku je indikacija da je subjekt od "može protumačiti" različit od subjekta "koji se moli".

⁵⁰(14,19) Doslovce "razum od mene". "Od mene" je, naravno, genitiv i *objekt* je djelovanja koje sugerira imenica. Isti oblik može biti i *subjektivni* genitiv. Kontekst određuje koji je oblik najbolji.

⁵¹(14,19) Charles Hodge, *First Corinthians*, str. 292.

⁵²(14,35) Ista grč. riječ, *andres*, može značiti: "muževi", "muškarc" ili "ljudi".

⁵³(15,45) Erdman, *First Corinthians*, stranica 148.

⁵⁴(15,47) NU tekst izostavlja "Gospodin".

⁵⁵(15,49) Većina grč. tekstova ovdje ima particiju: "Nosimo!"

⁵⁶(15,54) C. H. Mackintosh, *The Mackintosh Treasury: Miscellaneous Writings by C. H. Mackintosh*, str. 125.

⁵⁷(15,56) Godet, *First Corinthians*, str. 446.

⁵⁸(16,12) Ironside, *First Corinthians*, 542.

⁵⁹(16,22) J. C. Ryle, *Holines*, str. 235.

BIBLIOGRAFIJA

Barnes, Albert. *Notes on the New Testament* (sv. V., 1 Corinthians), London: Blackie & Son, bez datuma.

Davies, J. M. *The Epistles to the Corinthians*, Bombay: Gospel Literature Service, 1975.

Erdman, Charles R. *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, Philadelphia: Westminster Press, 1928.

Godet, F. L. *The First Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1971.

Grant, F. W. "1 Corinthians", *The Numerical Bible*, sv. 6, Acts to 2 Corinthians, New York: Loizeaux Bros., 1901.

Hodge, Charles. *An Exposition on the First Epistle to the Corinthians*, New York: George H. Doran Company, 1857.

Ironside, H. A. *Addresses on the First Epistle to the Corinthians*, New York: Loizeaux Bros., 1955.

Johnson, S. Lewis. "First Corinthians" u *The Wycliffe Bible Commentary*, Chicago: Moody Press, 1962.

Kelly, William. *Notes on the First Epistle to the Corinthians*, London: G. Morrish, 1878.

Luck, G. Coleman. *First Corinthians*, Chicago: Moody Press, 1958.

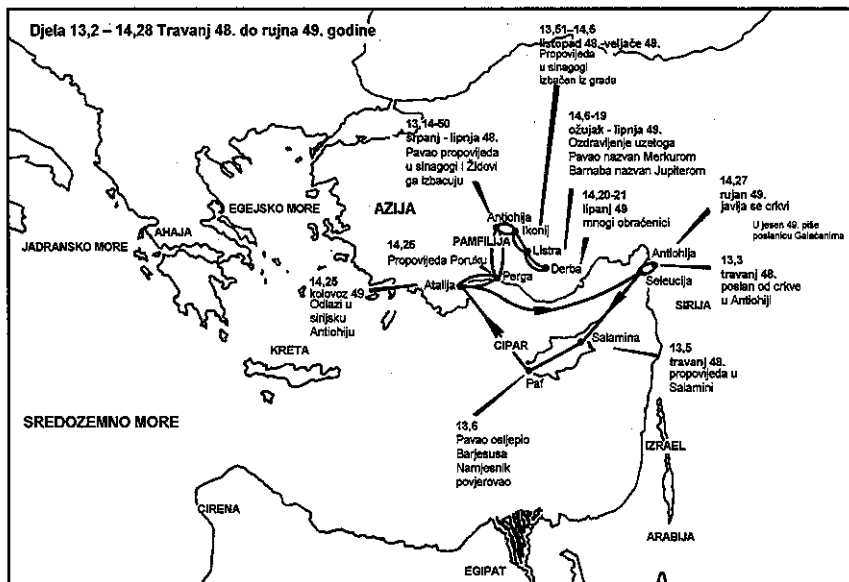
Morgan, G. Campbell. *The Corinthian Letters of Paul: An Exposition of I and II Corinthians*, New York: Fleming H. Revell Company, 1946.

Morris, Leon. *The First Epistle of Paul to the Corinthians*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1966.

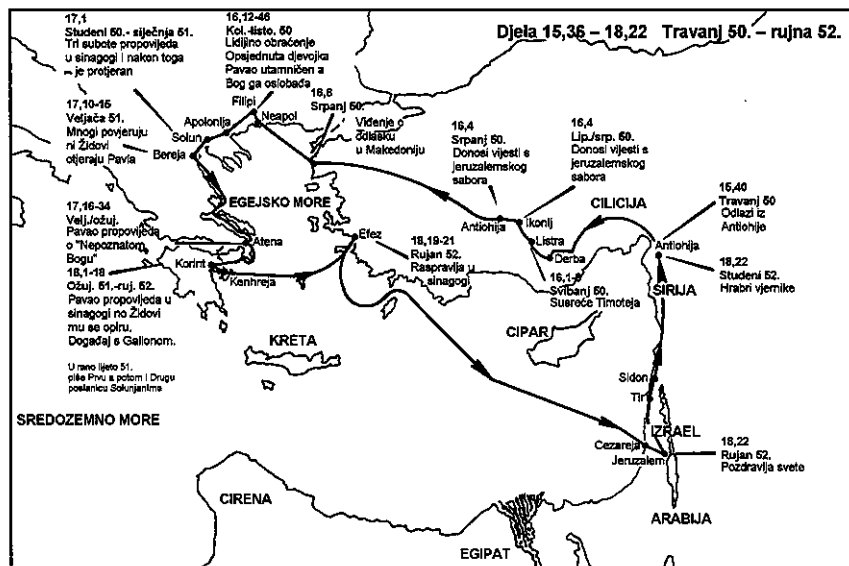
Robertson, Archibald i Alfred Plummer. *A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St. Paul to the Corinthians*, Edinburgh: T. & T. Clark, 1911.

Vine, W. E. *First Corinthians*, London: Oliphants Ltd., 1951.

Prvo misijsko putovanje apostola Pavla

Drugo misijsko putovanje apostola Pavla

DRUGA POSLANICA KORINĆANIMA

Uvod

*Za mene je iskrenost Pavlova otkrivenja (u 2. Korinćanima)
bez premca u svojoj svetoj literaturi. – Sadler*

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Ako se Prvu Korinćanima vrlo mnogo proučava i propovijeda, Drugu poslanicu Korinćanima propovjednici u velikoj mjeri zanemaruju. Ipak, to je vrlo važna poslanica. Nema sumnje da je to zanemarivanje uzrokovano time što ju je teško prevesti, kao i zbog njezina ironičnog stila. Velik broj riječi otisnutih kosim slovima u KJV i NKJV pokazuje koliko je riječi trebalo dodati kako bi to osjećajno pismo bilo prihvatljivo na engleskom jeziku.

Poslanica je *teška*. Značenje mnogih stihova u najmanju je ruku nejasno. Za to ima nekoliko objašnjenja: (1.) Pavao se dosta podruguje, ali je teško biti siguran *kada* to čini; (2.) Za potpuno razumijevanje nekih odjeljaka trebali bismo dodatne podatke o Pavlovim putovanjima, putovanjima njegovih suradnika i o pismima koja je pisao; (3.) Poslanica je izrazito osobna i riječi su često izrečene jezikom srca. Takav jezik nije uvijek lako razumjeti.

Ali te nas teškoće ne trebaju obeshrabriti. Na sreću, one ne utječu na osnovne istine Poslanice nego samo na neke potanko-sti. Naposljetku, 2. Korinćanima se *jako voli i mnogo* se iz nje *navodi*. Nakon što je proučite bolje ćete razumjeti zašto.

II. Autorstvo

To da je Pavao napisao 2. Korinćanima ne poriče skoro nitko, premda tu i tamo neki drže teoriju o umetnutom tekstu. Ipak, jedinstvo Poslanice (s tipičnim Pavlovim skretanjem od teme!) očigledno je.

Vanjski dokaz za 2. Korinćanima jest snažan, ali malo kasniji negoli za 1. Korin-

ćanima. Začuđuje što Klement Rimski ne navodi iz nje; ali Polikarp, Irenej, Klement Aleksandrijski, Tertulijan i Ciprijan to čine. Marcion je navodi kao treću od deset Pavlovihi poslanica koje on prihvaća. Uključena je i u Muratorijev Kanon. Od 175. god. po Kristu pa nadalje obiluju dokazi za izvornost 2. Korinćanima.

Umutarnji dokaz Pavlovog autorstva je golem. Osim poslanice Filemonu ovo je njegovo najosobnije pismo u kojem ima najmanje doktrina. Potanki osobni podaci, razmišljanje svojstveno Apostolu, i očigledna uska povezanost s 1. Korinćanima, Galaćanima, Rimljanima i Djelima podupiru tradicionalno gledište da je ovu poslanicu napisao Pavao. Jasno je da se u njoj radi o istom piscu i istoj zajednici koji su općepoznati iz Prve Poslanice.

III. Datum

Druga Korinćanima vjerojatno je napisana u Makedoniji (neke bilješke iz ranih prijevoda navode Filipe) ni godinu dana nakon Prve. Općenito se prihvaća da je to bilo 57. god. po Kristu, ali mnogi prihvaćaju 55. ili 56., Harnack pak 53. godinu.

IV. Pozadina i tema

Jedan od razloga zašto toliko volimo 2. Korinćanima *jest* taj što je tako osobna. Izgleda da se u njoj Pavlovu srcu približavamo više negoli u ijednom od njegovih drugih spisa. Osjećamo ponešto od goleme oduševljenosti koju je on imao za Gospodinovo djelo. Pritom dobivamo osjećaj koliko je uzvišen taj najveći životni poziv. U nijemu čuđenju čitamo popis patnji koje je podnio. Osjećamo vrelu navalu ljutnje

kojom odgovara svojim bezobzirnim kritičarima. Ukratko, izgleda kao da nas Pavao pušta u svaku tajnu odaju svoje duše.

Njegov prvi posjet Korintu opisan je u Djelima 18. Zbio se tijekom njegova Drogog misijskog putovanja, upravo nakon što je održao nezaboravan govor na Marsovu brdu u Ateni.

U Korintu je Pavao radio kao šatorar zajedno s Akvilom i Priskom te propovijedao evanđelje u sinagogi. Sila i Timotej stigli su iz Makedonije kako bi mu se pridružili u tom navjestiteljskom djelu koje je potrajalo najmanje osamnaest mjeseci (Dj 18,11).

Kad je većina Židova odbacila njegovo propovijedanje, Pavao se okrenuo poganima. I dok su se duše spašavale – i Židovi i pogani – židovski su vođe izveli apostola pred prokonzula Galiona. Ali ovaj je odbacio njihov slučaj kao nešto za što on nije nadležan.

Nakon suđenja, Pavao je ostao mnogo dana u Korintu; potom je otišao u Kenhregu pa u Efez, a nakon toga krenuo je na dugi put natrag do Cezareje i Antiohije.

Na svom Drugom misijskom putovanju vratio se u Efez gdje je ostao dvije godine. Tijekom tog boravka posjetilo ga je poslanstvo iz Korinta ištući njegove savjete glede mnogo čega. Kao odgovor na ta pitanja napisana je Prva Korinćanima.

Apostola je kasnije jako zanimalo kako su Korinćani prihvatili to pismo, osobito odjeljak o kažnjavanju jednog svog grešnog člana. Stoga je otišao iz Efeza u Troadu gdje se nadao sresti s Titom. Ipak je, budući da do toga nije došlo, prešao do Makedonije. Ondje je došao Tit s novostima, dobrim i lošim. Sveti su kaznili grešnog brata i ta je kazna dovela do njegovog duhovnog ozdravljenja. To je bila *dobra vijest*. Ali kršćani nisu poslali novac potrebitim svetima u Jeruzalemu kao što su bili naumili. To baš nije bilo dobro. I konačno, Tit je izvijestio kako su u Korintu na djelu lažni učitelji koji uništavaju Apostolovo djelo i potiču sumnju u njegov autoritet Kristovog slugu. To je bila *loša vijest!*

Te su okolnosti, dakle, navele apostola da iz Makedonije napiše Drugu poslanicu Korinćanima.

U prvoj je poslanici Pavao ponajprije prikazan kao učitelj, ali u Drugoj zauzima ulogu pastora. Osluškujete li pažljivo, čut ćete otkucanje srca čovjeka koji je uistinu ljubio narod Božji i predao samoga sebe za njihovu dobrobit.

Upustimo se sada u tu veliku pustolovinu i, dok proučavamo te "misli što uzdišu i riječi što plamte", učinimo to s molitvom za prosvjetljenje Duha Svetoga.

PREGLED

I. PAVLOVO IZLAGANJE O SLUŽENJU (pogl. 1-7)

- A. Pozdrav (1,1-2)
- B. Služba tješnja u patnji (1,3-11)
- C. Objašnjenje Pavlove promjene planova (1,12 –2,17)
- D. Pavlove vjerodajnice za službu (3,1-5)
- E. Usporedba starog i novog Saveza (3,6-18)
- F. Obveza da se evanđelje jasno propovijeda (4,1-6)
- G. Zemaljska posuda s nebeskom sudbinom (4,7-18)
- H. Živjeti u svjetlu Kristova sudišta (5,1-10)
- I. Pavlova čista savjest u služenju (5,11-6,2)
- J. Pavlovo ponašanje u služenju (6,3-10)
- K. Pavlov poziv na otvorenost i privrženost (6,11-13)
- L. Pavlov poziv na biblijsko odvojenje (6,14-7,1)
- M. Pavlova radost zbog dobrih vijesti iz Korinta (7,2-16)

II. PAVLOVO POTICANJE DA SE DOVRŠI SABIRANJE ZA SVETE U JERUZALEMU (pogl. 8–9)

- A. Dobri primjeri velikodušnog davanja (8,1-9)
- B. Dobar savjet za dovršenje sabiranja (8,10-11)
- C. Tri dobra načela velikodušnog davanja (8,12-15)
- D. Tri pouzdana brata za pripravu sabiranja (8,16-24)
- E. Zaziv Korinćanima da opravdaju Pavlov ponos njima (9,1-5)
- F. Bog nagrađuje velikodušno davanje (9,6-15)

III. PAVLOVA OBRANA VLASTITOG APOSTOLSTVA (pogl. 10–13)

- A. Pavlov odgovor njegovim optužiteljima (10,1-12)
- B. Pavlovo načelo: zauzimati novo područje za Krista (10,13-16)
- C. Pavlov najviši cilj: pohvala Gospodina (10,17,18)
- D. Pavlova obrana vlastitog apostolstva (11,1-15)
- E. Pavlovo trpljenje za Krista potvrđuje njegovo apostolstvo (11,16-33)
- F. Pavlova otkrivenja potvrđuju njegovo apostolstvo (12,1-10)
- G. Pavlova znamenja potvrđuju njegovo apostolstvo (12,11-13)
- H. Pavlov namjeravani posjet Korintu (12,14–13,1)
- I. Pavlovo apostolstvo potvrđuju sami Korinćani (13,2-6)
- J. Pavlova želja da učini dobro Korinćanima (13,7-10)
- K. Pavlov prijazan trojedini pozdrav (13,11-14)

Komentar

A. Pozdrav (1,1.2)

1,1 Pavao se na početku ovog pisma predstavlja kao **apostol Isusa Krista voljom Božjom**. Važno je što to ističe već na početku jer je u Korintu bilo onih koji su se pitali je li Pavla uopće poslao Gospodin. Njegov je odgovor da on nije svojevoljno izabrao tu službu, niti ga je zaredio neki čovjek, nego ga je **voljom Božjom** na to djelo poslao Isus Krist. Njegov poziv na apostolstvo zbio se na putu za Damask. Bilo je to njegovo nezaboravno životno iskustvo. Svjesnost o tom božanskom pozivu održavala je apostola tijekom mnogih gorkih trenutaka. Često kad bi u službi za Krista bio prekomjerno pritisnut nedaćama, mogao se lako predati i vratiti kući da nije bio siguran u taj božanski poziv.

Činjenica da je u ovom stihu spomenut Timotej ne znači da je on pomagao u sastavljanju pisma. To samo pokazuje da je u doba pisanja poslanice bio zajedno s Pavlom. Osim te činjenice velika je nesigurnost glede Timotejevog kretanja u to doba.

Pismo je upućeno crkvi **Božjoj koja je u Korintu, zajedno sa svima svetima u svoj Ahaji**. Izraz "crkva Božja" znači da je to bila zajednica vjernika koji pripadaju Bogu. Nije to bila poganska zajednica ili nekakva nevjernička skupština, nego društvo nanovorođenih kršćana pozvanih iz svijeta da pripadaju Bogu. Nedvojbeno se Pavao, pišući ove riječi, prisjećao kako je ono došao u Korint i propovijedao evanđelje. Muškarci i žene prožeti strastima i idolopoklonstvom pouzdali su se u Isusa Krista kao svog Gospodina (Gospodara) i bili spašeni Njegovom čudesnom milošću. Usprkos svih poteškoća koje su kasnije nastale u korintskoj crkvi, apostolovo se srce nesumnjivo radovalo prisjećajući se goleme promjene koja je zahvatila živote tih dragih ljudi. Poslanica nije upućena samo Korinćanima, nego i **svim svetima u svoj Ahaji**. Ahaja je bila južni dio Grčke dok je Makedonija, o kojoj ćemo također čitati u ovoj poslanici, bila sjeverni dio te zemlje.

1,2 Milost i mir tvore dragi pozdrav koji povezujemo s ljubljenim apostolom Pavlom. Kad opisuje svoje najveće želje za Božji narod on ne želi za njih nešto materijalno, primjerice, srebro i zlato. On predobro zna da takvo što brzo nestaje. On za njih radije želi duhovne blagoslove kao što su milost i mir, koji uključuju sve ono dobro što jadni grešnik može dobiti s ove strane Neba. Denny kaže: "Milost je prva i posljednja riječ evanđelja; a mir – savršeno duhovno zdravlje – dovršeno je djelo Kristovo u duši."¹ Ti blagoslovi dotičeću **od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista**. Izvor je **Bog, naš Otac, a Gospodin Isus** je kanal. Pavao nije oklijevao staviti **Gospodina Isusa Krista** uz bok **Bogu Ocu** jer je, kao član Trojstva, **Krist** jednak **Ocu**.

B. Služba tješenja u patnji (1,3-11)

1,3 Od ovog pa sve do jedanaestog stiha apostol izljevja svoju zahvalnost za **utjehu** koju je dobio usred patnji i nevolja. Nema sumnje da je ta **utjeha** bila dobra vijest koju mu je Tit donio u Makedoniju. Apostol sada nastavlja pokazivati kako, bio on u nevoljama ili utješeni, sve ide na dobro vjernicima kojima služi. Zahvaljivanje je upućeno **Bogu i Ocu Gospodina našeg Isusa Krista**. To je potpun Božji naziv u Novom zavjetu. Više ga se ne naziva Bogom Abrahamovim, Bogom Izakovim ili Bogom Jakovljevim – sada je on **Bog i Otac Gospodina našeg Isusa Krista**. To ime slučajno uključuje veličanstvenu istinu da je Gospodin Isus i Bog i čovjek. Bog je **Bog** našeg Gospodina Isusa Krista i to se odnosi na njegov odnos s **Isusom**, Sinom čovječjim. Ali Bog je i **Otac našeg Gospodina Isusa Krista**, što se odnosi na njegov odnos s Kristom, Sinom Božjim. Uz to je Bog opisan kao **Otac milosrđa i Bog svake utjehe**. Od Njega dotičeće svako **milosrđe** i **utjeha**.

1,4 Pavao je u svim svojim nedaćama bio svjestan Božje utješne prisutnosti. Ovdje iznosi neke od mnogih razloga zašto ga

je Bog utješio. Bilo je to zato da bi on za uzvrat mogao **tješiti druge istom onom utjehom** kojom je njega **tješio Bog**. Nama riječ "utjeha" obično znači tješenje u doba žalosti. Ali ovako kako je uporabljena u Novom zavjetu, ta riječ ima šire značenje. Odnosi se na hrabrenje i poticanje koje nam dolazi od onoga tko je uz nas u trenucima potrebe. U ovom stihu ima jedna praktična pouka za sve nas. Kad nas netko tješi trebali bismo se prisjetiti da tu utjehu trebamo pokušati predati drugima. Ne bismo smjeli izbjegavati sobu bolesnika ili dom umrloga, nego radije hitati k svakome kome treba naše ohrabrenje. Mi nismo utješeni da bi nam bilo ugodno, nego da bismo bili tješitelji.

1,5 Razlog zbog kojeg Pavao može tješiti druge jesu Kristove utjehe koje su jednake patnjama koje je on sâm podnio za Njega. **Patnje Kristove** ovdje ne mogu označavati Spasiteljeve pomirbene patnje. Njegove su patnje bile jedinstvene i ni jedan čovjek ne može imati udjela u njima. Ali kršćani mogu trpjeti i trpe zbog svoje povezanosti s Gospodinom Isusom. Oni trpe poruge, odbacivanje, neprijateljstvo, mržnju, uskraćivanje, izdajstva, itd. Sve se to naziva **Kristovim patnjama** jer je on sve to podnosio dok je bio na Zemlji i zato što ih još uvijek podnosi kad ih iskuse udovi Njegova Tijela. I On je zajedno s nama pritisnut u svim našim tjeskobama (vidi Iz 63,8). Ali Pavlova tvrdnja ovdje jest da je naknada za sva ta trpljenja bogata; naime u **Kristovoj utjehi** imamo prikladni udio i ta nam je **utjeha** obilna i dostatna.

1,6 Apostol je uviđao da iz njegovih nevolja i utjehe proizlazi nešto dobro. Oboje je bilo posvećeno Križem. **Ako** je bio u **nevoljama**, to je donjelo **utjehu** i **spasenje** svetima – ne spasenje njihovih duša, nego snagu koja će ih provesti kroz kušnje. Njih će Pavlovo podnošenje ohrabriti i uputiti im izazov pa će misliti da će Bog, ako je njemu mogao dati milost da trpi, i njima dati tu milost. Kad bi se Samuel Rutherford našao u "podrumu nevolje",

kao što često jest, počeo bi tražiti Božja "najbolja vina". Vjerojatno je to naučio od Pavla koji je izgleda uvijek mogao spaziti dugu kroz svoje suze.

Utjeha koju je primio Pavao i Korinćane će ispuniti **utjehom** i nadahnuti ih na strpljivo podnošenje dok proživljavaju iste progone kakve je doživljavao on. Samo oni koji su prošli kroz duboke kušnje znaju kako izreći prikladnu riječ drugima koji su pozvani proći to isto. Majka koja je izgubila jedino dijete najbolje će utješiti drugu majku koja je upravo doživjela isto i satrta je od boli. Ili, najbolje od svega, Otac koji je izgubio jedinog Sina najbolje će utješiti one koji su izgubili svoje ljubljene.

1,7 Apostol izražava svoje uvjerenje da će Korinćani, upravo kao što su spoznali što znači trpjeti za Krista, na isti način iskusiti i Kristovu utješnu pomoć. **Patnje** kršćanima nikada ne dolaze same; uvijek ih prati Kristova utjeha. I mi možemo u to biti sigurni kao što je bio Pavao.

The Living Bible ovako parafrazira stihove 3-7:

Kako predivnog Boga imamo – On je Otac Gospodina Isusa Krista, izvor svake milosti i Onaj koji nas tako divno tješi i jača u našim teškoćama i kušnjama. A zašto to čini? Zato da drugima kad su u nevolji i trebaju naše suosjećanje i ohrabrenje možemo pružiti istu pomoć i utjehu koju je Bog dao nama ... U našoj nas je nevolji Bog utješio – i to da bi pomogao i vama: da bi vam pomoću našeg osobnog iskustva pokazao kako će vas Bog nježno utješiti kad budete podnosili iste patnje. On će vam dati snagu da izdržite.

1,8 Govoreći o nevolji i utjesi općenitim izrazima, Pavao sada određenije opisuje oštra iskušenja kroz koja je nedavno prošao. On ne bi htio da **braća** iz Korinta **ne znaju za nevolju** koja ga je **snašla** u Aziji. (**Azija** ovdje nije kontinent, nego pokrajina zapadnog djela Male Azije.) Pa kakva je bila ta **nevolja** koju apostol spominje? Vjerojatno se radilo o opasnoj buni koja je izbili u Efezu (Dj 19,23-41). I dok jedni tvrde da se radilo o smrtonosnoj bolesti,

drugi misle da se to odnosilo na obeshrabrujuće vijesti iz Korinta. Na sreću, vrijednost takvog odjeljka i zadovoljstvo sa njim ne ovisi o poznavanju točnih potankosti.

Ipak, problem je bio tako ozbiljan da je Pavao bio toliko opterećen **iznad** svoje uobičajene prirodne **snage** i izdržljivosti da je **već izgubio nadu u život**.

Od koristi nam je Phillipsova parafraza ovog stiha: "U to doba bili smo potpuno svladani; teret je bio teži no što smo mogli nositi; u stvari, jedni smo drugima rekli da je to kraj."

1,9 Apostolovi izgledi bili su tako strašni da se osjećao kao osuđenik na smrt. Da ga je tko upitao: "No, što će biti, život ili smrt?" on bi morao odgovoriti: "Smrt." Bog je dopustio da njegov sluga bude doveden u takvu krajnost kako se ne bi **pouzdao u sebe nego u Boga koji uskrisuje mrtve**. Ovdje se izraz "**Bog koji uskrisuje mrtve**" nesumnjivo rabi kao sinonim za svemoćnog Boga. Onaj tko može uskrisivati mrtve jedina je nada čovjeka osuđenog na smrt kakvim se apostol smatrao.

1,10 U *King James* tradiciji (i u većini rukopisa) Pavao govori o izbavljenju u tri glagolska vremena: u prošlosti (**izbavio**), sadašnjosti (**izbavlja**) i budućnosti (**će ... izbavljati**).² Ako pritom ima na umu bunu u Efezu, Pavao se tada očito podsjeća kako je ona odjednom zaustavljena a on umakao (Dj 20,1). Apostol zna da ga isti Bog koji ga je **izbavio** u prošlosti, iz dana u dan **izbavlja** i nastavit će ga **izbavljati** sve do onog posljednjeg, veličanstvenog trenutka kad će u potpunosti biti oslobođen nevolja i progonâ ovoga svijeta.

1,11 Ovdje Pavao prostodušno pretpostavlja da su korinćanski kršćani molili za njega dok je prolazio kroz duboke kušnje. U stvari, mnogi su vjernici počeli kritizirati velikog apostola pa se postavlja ozbiljno pitanje jesu li ga se prisjećali pred "prijetoljem milosti". No on je svejedno bio voljan vjerovati u to premda je bilo tako upitno. Izraz "**dar koji primismo zahvaljivanjem mnogih**" odnosi se na dar Pa-

vlova izbavljena do kojeg je došlo po molitvama mnogih. Svoje izbavljenje smatra on izravnim ishodom zastupanja svetih. On kaže da sada, budući da su se mnogi molili, mnogi mogu zahvaljivati jer su im molitve uslišane.

C. Objašnjenje Pavlove promjene plana (1,12 -2,17)

1,12 Razlog zbog kojeg Pavao osjeća da se može osloniti na molitve vjernika jest to što je uvijek bio pošten u svom postupanju s njima. Može se ponositi svojom čestitošću prema njima, a njegova savjest svjedoči činjenicu da je njegovo ponašanje krasila jednostavnost i iskrenost, to jest, ona nepatvorena iskrenost što dolazi od Boga. On se nije spustio kako bi postupao na način tjelesnih ljudi nego je djelovao otvoreno pred svima s nezashuženom snagom (milošću) koju mu je davao Bog. To je osobito trebalo biti jasno Korinćanima.

1,13 Poštenje koje je krasilo njegovo negdašnje postupanje s Korinćanima iskazuje se i u ovoj poslanici. On piše upravo ono što misli. Nema potrebe da oni čitaju između redaka. Značenje je na površini, jednostavno i očito; upravo to što čitaju i razumiju. On se nada da će nastaviti to priznavati do kraja, to jest dok god su živi.

1,14 Zajednica u Korintu priznavala je Pavla djelomice, to jest, neki od vjernika su ga priznavali ali ne svi. Njemu odani shvaćali su te dvije činjenice – da će se oni ponositi njime kao i da će se on ponositi njima u Dan Gospodina Isusa. Dan Gospodina Isusa odnosi se isključivo na dolazak pred Kristovo sudište kada će biti procijenjena i nagrađena služba iskupljenika. Iščekujući taj sud Pavao postojano ima pred očima lica onih koji su spašeni kroz njegovu službu. Oni će biti njegova radost i kruna veselja, a i oni će se za uzvrat radovati što je on bio sredstvo kojim ih je Bog doveo Kristu.

1,15 Izraz "s tim uvjerenjem" znači s uvjerenjem da se raduju zbog njega kao

pravog apostola Isusa Krista, onoga čija je iskrenost neupitna. Htio je doći k njima s uvjerenošću u njihovo pouzdanje, poštivanje i ljubav. Namjeravao je najprije, prije negoli ode u Makedoniju, doći k njima pa ih obići ponovno po povratku iz Makedonije. Tako će imati i drugu dobrobit u tome što će ih posjetiti dva puta a ne samo jedanput.

1,16 Ta njihova "druga dobrobit" nada-lje je objašnjena u ovom stihu. Kao što je rečeno, Pavlov je plan bio prijeći iz Efeza u Ahaju, gdje se nalazio Korint pa potom otići na sjever u Makedoniju. Nakon što bi ondje propovijedao, vratio bi se natrag u Korint. Nadao se da će mu potom korintski vjernici pomoći da ode u Judeju – pritom vjerojatno nije mislio na novac, budući da kasnije (11,7-10) iskazuje odlučnost da ga od njih ne prima, nego njihovu gostoljubivost i molitve.

1,17 Pavlov prvotni naum nije se nikad ostvario. Otputovao je iz Efeza u Troadu pa je, ne našavši Tita, otišao ravno u Makedoniju isključivši Korint iz svog plana. Tako se ovdje pita: "Kad sam to namjeravao, jesam li lakomisleno postupio?" To je vjerojatno točno ono što su govorili njegovi klevetnici: "Kolebljivi i prevrtljivi Pavao! Pa zar može takav čovjek biti pravi apostol?" Stoga apostol poziva Korinćane da prosude je li on nepouzdan. Kad planira, namjerava li činiti nešto zbog tjelesnih pobuda pa je u jednom trenutku njegova odluka "da" a u drugom "ne"? Vodi li njega jednostavno pomisao na udobnost i iskorištavanje? Phillips u svom parafraziranom prijevodu dobro prenosi duh ovog odjeljka: "Zar to što smo morali izmijeniti taj naum znači da smo prevrtljivi? Mislite li da ja planiram samo jezikom i u svojoj drskosti velim 'Da' a mislim 'Ne'?"

1,18 Izgleda da Pavao sa svoje riječi o planovima za putovanje prelazi na propovijedanje. Vjerojatno su njegovo kritičarstvo govorili da se, budući da je nepouzdan u svom svaganjem govoru, ne može vjerovati ni njegovu propovijedanju.

1,19 Pavao tvrdi da njegovi postupci nisu nepouzdati jer je Spasitelj kojega je on propovijedao i božanski i nepromjenljivi. Onaj u kome nema mjene ni kolebanja. Kad je (Pavao) prvi put sa **Silvanom i Timotejem** posjetio Korint (Dj 18,5) propovijedao je pouzdanog **Sina Božjega**. "Poruka nije bila nepostojana jer se ticala **Sina Božjega** koji nije kolebljiv." Argument je dakle taj da se nitko tko u Duhu propovijeda Gospodina Isusa ne može ponašati na način za koji ga optužuju njegovi kritičari. Denny kaže: "Ovaj Pavlov argument mogao je zlorabiti samo neki licemjer – ni jedan ga iskreni kritičar nije mogao izmisliti." Kako bi Pavao mogao propovijedati vjernoga Boga, a sâm biti nevjeran vlastitoj riječi?

1,20 **Sva obećanja Božja**, bez obzira koliko ih je, ispunjavaju se u *Kristu*. Svi koji u **Njemu** nađu ispunjenje Božjih obećanja, dodaju svoj "amen":

Kad naiđemo na neko obećanje u Bibliji pogledamo na Boga a On kao da nam kaže: "Sve to možeš imati po Kristu." Pouzdavajući se u Krista, kažemo Bogu "amen". Bog govori po Kristu, a mi u Krista vjerujemo; Krist zahvaća prema dolje a vjera se podiže prema gore, da se u Kristu Isusu ispuni svako Božje obećanje. U i po njemu mi to uzimamo za sebe i kažemo: "Da, Gospodine, pouzdajem se u tebe." To je "da" u vjeri.³

Sve je to na **slavu Božju kroz nas**. Denny piše: "On je proslavljen kad u ljudskim dušama svane da im je poželio dobro više negoli oni uopće mogu zamisliti, i kad vidimo to dobro kao nešto nedvojbeno sigurno i očuvano u Njegovom Sinu."

Te dvije riječi, *kroz nas*, podsjećaju Korinćane da su propovijedanjem muškaraca kao što su Silvan, Timotej i Pavao uopće zadobili Božja obećanja u Kristu. Ako je apostol bio prevarant, kao što su ga njegovi neprijatelji optuživali, zar to znači da je Bog upotrebljavao varalicu i lažljivca kako bi postigao takve čudesne rezultate? Naravno, odgovor je "ne".

1,21 Pavao nadalje pokazuje da su on i Korinćani povezani u istom "svežnju ži-

vota". **Bog** ih je utvrdio u vjeri potvrdivši ih u **Kristu** službom Božje riječi. Također ih je **pomazao** Duhom te ih na taj način osposobio, opunomoćio i poučio.

1,22 Osim toga ih je **zapečatio** i kao **zalog** im u srca dao **Duha**. Ovdje nailazimo na još dvije službe Duha Svetoga. Pečat je znak vlasništva i sigurnosti. **Duh** koji nastanjuje vjernika znak je da vjernik sada pripada Bogu i da je siguran za svu vječnost. Naravno, taj je pečat nevidljiv. Ljudi ne znaju da smo mi kršćani zbog neke značke koju nosimo, nego jedino zbog dokaza Duhom ispunjenog života. Bog im je uz to **dao Duha u srca** kao **zalog** ili dokaz koji jamči da će uslijediti čitava baština. Kad Bog spasi nekoga, daje mu **Duha** Svetoga koji se u nj useljava. Kao što je sigurno da čovjek prima Duha, tako je sigurno da će primiti i svu Božju baštinu. Ista vrst blagoslovâ koje Duh Sveti čini stvarnima u našim životima danas, u punoj će nam mjeri pripasti u budućnosti.

1,23 Od ovog stiha pa sve do 2,4 Pavao se vraća osudi za kolebljivost koja je iznjeta protiv njega i otvoreno objašnjava zašto nije posjetio Korint kao što je bio naumio. Budući da nitko ne može proniknuti što su stvarne unutarnje pobude Pavlova postupka, on **za svjedoka priziva Boga**. Da je apostol posjetio Korint kad je ono bio naumio morao bi se vrlo odlučno pozabaviti s tamošnjom situacijom. Morao bi osobno ukoriti svete zbog njihova nemara u podnošenju grijeha u zajednici. Pavao je odgodio put u **Korint** kako bi ih **poštedio** od boli i žalosti.

1,24 Ali rekavši to, apostol Pavao nije htio da netko pomisli kako se on ponašao kao diktator nad Korinćanima. Zato dodaje: "**Jer ne gospodarimo mi vašom vjeron, samo smo suradnici u vašoj radosti: ta vjerom vi stojite.**" Apostol, dakle, nije htio gospodariti nad njihovom kršćanskom vjeron. Nije htio da ga smatraju nasilnikom. On i njegovi suradnici samo su pomoćnici u njihovoj **radosti**, to jest, on je htio činiti samo ono što bi im pomagalo na

njihovu kršćanskom putu i na taj način pridodati njihovoj radosti.

Svršetak ovoga stiha mogao bi se izreći i ovako: "ta u vjeri vi čvrsto stojite". To jest, nije bilo potrebe ispravljati ih glede vjere jer su u tome dovoljno čvrsto stajali. Ono što je Pavao pokušavao ispraviti nije bilo doktrinarne naravi, nego stvar praktičnog ponašanja u crkvi.

2,1 Ovaj stih nastavlja misao dvaju posljednjih stihova prvog poglavlja. Pavao nadalje objašnjava da je razlog zbog kojega nije otišao u Korint kao što je naumio bilo to što ih nije htio žalostiti, a to bi neizbježno popratilo njegovo karanje. Riječi "odlučih ... neću više k vama doći u žalosti" izgleda da uključuju kako je nakon prvog posjeta, zabilježenog u Dj 18,1-7, bio u jednom tužnom i bolnom posjetu. Takav "međuposjet" mogao bi biti i onaj iz 2 Kor 12,14; 13,1.

2,2 Da je apostol došao u Korint osobno ukoriti kršćane, naravno da bi ih ožalostio. U tom bi se slučaju i on ražalostio jer su to bili ljudi za koje je htio da ga obrađuju. Kao što je rekao Ryrie: "Ako li vas ožalostim, tko će onda osim ožalošćenih ljudi preostati da mene obrađuje? Od takvih ne bi ni bilo nikakve utjehe."

2,3 Kako ne bi izazvao tu međusobnu žalost, apostol Pavao je radije odlučio napisati pismo. Nadao se da će pismo polučiti željeno, to jest, da će Korinćani provesti stegovne mjere glede onog grešnog brata i da Pavlov sljedeći posjet neće biti zamućen zategnutim odnosima između njega i tih ljudi koje je tako nježno volio.

Je li pismo spomenuto u prvom djelu ovog stiha Prva Pavlova poslanica Korinćanima ili neko drugo pismo koje više ne postoji? Mnogi upravo zbog opisa u sljedećem stihu vjeruju da to ne može biti Prva Korinćanima, to jest, da je pisana iz velike nevolje i tjeskobe srca i uz mnoge suze. Drugi stručnjaci smatraju da taj opis vrlo dobro pristaje Prvoj poslanici. Moguće je da je Pavao u Korint poslao strogo pismo koje više ne postoji. Po svojoj prilici na-

pisao ga je nakon jednog tužnog posjeta (2 Kor 2,1) i naložio Titu da ga preda. Takvo se pismo spominje u 2,4,9; 7,8.12.

Koje god gledišta bilo ispravno, misao ovog stiha jest da im je Pavao tako **napi-sao** da ga, kad ih posjeti, ne bi **ražalostio oni koji bi ga trebali obrađovati**. Bio je uvjeren kako će ono isto što je donijelo **radost** njemu, donijeti **radost** i njima. U kontekstu to znači da će božansko rješenje problema discipline dovesti do zajedničke radosti.

2,4 U ovom stihu imamo istančani uvid u srce velikog pastira. Pavla je silno bolje la činjenica što se u korintskoj zajednici podnosio grijeh. To je njega dovelo u **veliku nevolju i tjeskobu srca**, a vruće suze žalosti tekle su mu niz obraze. Očito da je apostol zbog grijeha u Korintu patio više negoli sami Korinćani. Oni ovo pismo ne bi trebali tumačiti kao pokušaj da pozlijedi njihove osjećaje, nego radije kao dokaz njegove **ljubavi** prema njima. Nadao se da će, po njegovom pisanju, oni imati dovoljno vremena da poprave te okolnosti tako da njegov sljedeći posjet bude u radosti – ta "čestiti su udarci prijateljevi." Ne bismo se trebali rastužiti ako nas se na božanski način uputi ili upozori na nešto. Radije trebamo shvatiti da se onaj tko to čini uistinu zanima za nas. Pravedni ukor treba uzeti kao da dolazi od Gospodina i trebamo biti zahvalni za nj.

2,5 Od ovog pa sve do 11. stiha apostol izravnije govori o događaju koji je doveo do poteškoća. Zapazite vrhunsku milost i pozornost koju on iskazuje. Ni jednom ne spominje imenom ni prijestup ni prijestupnika. Izraz "**ako me tko ražalostio**" može se odnositi na rodoskrvritelja iz 1 Kor 5,1 ili na nekog drugog tko je stvarao probleme u zajednici. Mi držimo da se to odnosi na onog prvog. Osim toga, Pavao to nije smatrao osobnom uvredom nego je to **na neki način ražalostilo sve** vjernike.

2,6 Vjernici u Korintu složili su se da poduzmu stegovne mjere protiv prekršitelja i očito je da su ga isključili iz crkve.

Kao ishod tog postupka, on se istinski pokajao i vratio Gospodinu. Sada Pavao kaže Korinćanima da je ta **kazna bila dovoljna**. Ne trebaju je bespotrebno produživati. Pri svršetku stiha nalazimo riječi “od većine”. Neki vjeruju da “od većine” znači od većeg djela crkve, dok drugi tvrde kako to uključuje *sve* vjernike *osim* prekršitelja. Ovi drugi poriču da je odluka većine dostatna u postupcima crkve pa kažu da se ondje gdje se vodstvo prepusti Duhu Svetom sve čini jednoglasno.

2,7.8 Sada kad se čovjek pokajao Korinćani mu trebaju oprostiti i pokušati ga ojačati primajući ga ponovno u zajedništvo. Ako to ne učine postoji opasnost da će ga **pretjerana žalost shrvati**, to jest mogao bi izgubiti iz vida stvarnost svog oprostjenja i trajno ostati tužan i razočaran.

Korinćani **mu trebaju potvrditi svoju ljubav** tako da ga ponovno, raširenih ruku, radosno i nježno prihvate.

2,9 Pišući Prvu poslanicu Korinćanima Pavao je iskušao svete. U tome su imali prigodu pokazati jesu li **poslušni** Gospodinovoj riječi koju im je apostol Pavao prenio. On je u to doba predložio da tog čovjeka isključe iz crkvenog zajedništva. Upravo su to i učinili dokazavši time da su istinski **poslušni**. Sada bi Pavao da poču korak dalje, to jest, da ponovno prihvate tog čovjeka.

2,10 Ovaj stih Phillips parafrazira ovako: “Ako vi nekome oprostite, budite sigurni da mu i ja opraštam. Ukoliko imam nešto osobno za oprostiti, ja mu opraštam kao pred Kristom.” Pavao želi da sveti znaju kako je on u potpunosti s njima dok opraštaju prekršitelju koji se kaje. Ako je on imao što za **oprostiti**, tada **oprašta** zbog Korinćana i kao **pred Kristom**.

Naglasak ovog pisma na crkvenoj stezi jest pokazatelj njezine važnosti. Ipak je to tema koja je zanemarena u mnogim današnjim evanđeoskim crkvama. To je slučaj kad ispovijedamo da vjerujemo u nadahnuće Pisma a odbijamo mu se pokoriti kad nešto ne odgovara našim naumima.

2,11 Kao što postoji opasnost za zajednicu kad ne poduzima stegovne mjere kad je na to pozvana, tako postoji i opasnost ne iskazuje li opraštanje kad dođe do istinskog pokajanja. Sotona je uvijek spreman uključiti se sa svojim prepređenim načinima u situaciju kao što je ta. U prvom će slučaju zbog podnošenja grijeha uništiti svjedočanstvo zajednice a u drugom će slučaju, ako mu zajednica ne pomogne, opteretiti pokajnika s prevelikom žalošću. Sotona će, ako već ne može uništiti nemoćnošću, pokušati učiniti to neizmjenom tugom koja prati pokajanje.

Kad tumači izraz “nisu nam nepoznate njegove namisli” J. Sidlow Baxter kaže:

Sotona se koristi svakovrsnim mudroljama ne bi li duše odvratilo od istine. On upotrebljava sito da ih “prorešeta” (Lk 22,31), “namisli” da ih prevari (kao u našem tekstu), “korov” da ih uguši (Mt 13,22), “lukavstva” da ih uvede u spletke (Ef 6,11), rikanje lava da uplaši (1 Pt 5,8), masku anđela da zavede (2 Kor 11,14) i “zamke” da ih zarobi (2 Tim 2,26).⁴

2,12 Pavao nastavlja o svojoj promjeni planova o čemu je prestao govoriti u 4. stihu. Nije otišao u Korint kao što je to ranije najavio. Prethodni stihovi objašnjavaju da je njegov propust da posjeti Korint bio izbjegavanje da to učini u strogom duhu ukora. Od ovog pa do 17. stiha, Pavao potanko govori što mu se dogodilo u tom važnom trenutku njegova poslanja. Kao što je već spomenuto, Pavao je napustio Efez i otišao u **Troadu** nadajući se tamo sresti Tita i saznati od njega novosti iz Korinta. Kad je stigao u Troadu, **Gospodin** mu je otvorio prekrasna vrata mogućnosti da propovijeda **Kristovo evanđelje**.

2,13 Usprkos toj dragocjenoj mogućnosti, Pavlov je **duh** bio uznemiren jer nije našao **Tita**. Breme korintske crkve teško je pritiskalo apostolovo srce. Hoće li ostati u Troadi i propovijedati Kristovo evanđelje? Ili da ode u Makedoniju? I odlučio je: prijeći će u Makedoniju. Čudimo se kako su se ponijeli Korinćani pročitavši ove riječi. Jesu li shvatili, možda s primjesom

stida, da je upravo *njihovo* ponašanje uzrokovalo taj nemir u apostolovom životu i to da je odbio prekrasnu prigodu propovijedanja evanđelja ne bi li saznao za njihovu duhovnu dobrobit?

2,14 Pavao nije bio potučen. Bez obzira kamo išao u službi za Krista, posvuda je pobjeđivao. Stoga oduševljeno zahvaljuje: "Ali hvala Bogu koji nas uvijek proslavlja u Kristu ... !" A. T. Robertson kaže:

Bez ijedne riječi objašnjenja, Pavao iskače iz beznadnog očaja te se poput ptice uzdiže na vrhunce radosti. Poput orla lebdi u visini ponosno prezirući dolinu pod sobom.⁵

Pavao preuzima prikaz pobjedničke povorke rimskih osvajača. Vraćajući se kući nakon veličanstvenih pobjeda, oni bi vodili svoje sužnjeve ulicama glavnoga grada. Sa svake strane povorke išli bi nosači tamjana a **miomiris** kada prožimao bi cijelu povorku. Tako i Pavao opisuje Gospodina kako kao pobjednik ide od Troade do Makedonije vodeći i apostola u svojoj pratnji. Kuda god prolazi Gospodin u svojim slugama, ondje je pobjeda. **Miomiris spoznaje** Krista po apostolu se širi **na svakome mjestu**. F. B. Mayer piše:

Kamo god apostoli pošli, ljudi su bolje upoznavali Isusa; ljepota Gospodareva karaktera postajala je još očitija. Ljudi su postajali svjesni profinjenog miomirisa što je ispunjavao zrak i privlačio ih k Nazarećaninu.⁶

Stoga se Pavao nije osjećao potučen u svojoj borbi protiv Sotone; osjećao je da je pobjeda Gospodinova a on, Pavao, ima u njoj udjela.

2,15 U pobjedničkoj povorci koju Pavao spominje miomiris tamjana prikazivao je veličanstvenost pobjede pobjednikâ, ali i propast sužnjeva. Stoga apostol bilježi kako propovijedanje evanđelja ima dvojak učinak. **U onima koji se spašavaju** znači jedno, a **u onima koji propadaju** drugo. Onima koji ga prihvaćaju jamstvo je slavne budućnosti, ostalima pak je predskazanje propasti. Ali **Bog** je proslavljen u oba slučaja; jer je za njega to **miomiris** slave u jednom i **miomiris** pravde u dru-

gom slučaju. F. B. Meyer je to vrlo dobro prikazao:

Kad nam se, dakle, veli da možemo biti Bogu ugodan miomiris Kristov, mora da se time misli da možemo živjeti tako da podsjećamo Božji um na ono što je Isus bio tijekom svog života u smrtnome tijelu. To je kao da se Bog, dok nas dan na dan promatra, prisjeća (ljudski rečeno) onog blaženog života koji je bio prinesen kao dar i žrtva Bogu na ugodan miris.⁷

2,16 Onima koji su spašeni, kršćani su **miris života** koji vodi u **život**; a **onima koji propadaju**, **miris smrti** koji vodi u **smrt**. Phillips za nas kaže da smo "osvježavajući miomiris samog života", koji donosi život onima koji vjeruju, ali i "mrtvački miris propasti" onima koji odbijaju vjerovati. Taj dvojak učinak krasno je prikazan u jednom starozavjetnom događaju. Kad su Filistejci zarobili kovčeg Božji onim je donosio smrt i propast sve dok je bio među njima (1 Sam 5). Ali kad je vraćen u kuću Obed Edoma donio je blagoslov i napredak njemu i njegovu domu (2 Sam 6, 11). I dok Pavao razmišlja o golemoj odgovornosti za propovijedanje poruke koja ima tako dalekosežne posljedice, mora uzviknuti: "**A tko je za to sposoban?**"

2,17 Povezanost između ovog i prethodnog stiha očitija je umetnemo li riječi "mi smo". "A tko je za to sposoban? Mi smo! Jer nismo mi kao mnogi koji zbog dobrotka iskrivljuju riječ Božju", itd. (To ipak treba razumjeti u svjetlu 3,5 gdje Pavao kaže da njegova sposobnost dolazi od Boga.) "**Mnogi**"⁸ se odnosi na učitelje židovstva koji su pokušavali odvratiti Korinćane od apostola. – Kakvi su to bili ljudi? Pavao kaže da su torbarili i trgovali Božjom riječju ili je preprodavali. Pobude su im bile koristoljubive. Poslanje su pokušavali pretvoriti u dohodovno zanimanje. Ista riječ kao za **iskrivljavanje** koristila se i za one koju su patvorili vino, najčešće mu dodajući nešto. Tako su i ti lažni učitelji pokušavali patvoriti Božju riječ dodajući joj vlastite doktrine. Pokušavali su, primjerice, pomiješati Zakon i milost.

Pavao nije bio jedan od tih koji su patvorili Božju riječ ili njome trgovali. On je svoju službu mogao opisati s četiri značajna izraza. *Prvi* je "iskreno". To znači "otvoreno". Njegova je služba bila časna. U njoj nije bilo ni lukavština ni izlikâ. Sve je bilo otvoreno. Robertson šaljivo objašnjava značenje tog izraza: "Pavlove su kupine bile dobre pri dnu kao i na vrhu korpe."⁹

Drugo: svoju službu on opisuje riječima "kao od Boga". Drugim riječima, sve što je govorio bilo je od Boga. Bog je bio izvor njegove poruke i od Boga je primio snagu da ustraje. *Potom* dodaje "pred Bogom". To znači da je apostol služio Gospodinu svjestan činjenice kako ga Bog uvijek promatra. Imao je zbiljski osjećaj odgovornosti prema Bogu i shvaćao je da se Božjem oku ništa ne može sakriti. I na *posljedku* dodaje "u Kristu govorimo". To znači da je govorio u ime Krista, ovlašten od Krista i kao govornik za Krista.

D. Pavlove vjerodajnice za službu

(3,1-5)

3,1 U drugom djelu 2,17 apostol je upotrijebio četiri različita izraza za opis svoje službe. Shvaćao je da bi nekome, osobito njegovim kritičarima, moglo izgledati kao da preporuča sâm sebe. Stoga ovo poglavlje počinje s pitanjem: "Počinjemo li opet sami sebe preporučivati?" To "opet" ne znači da se već ranije preporučivao, nego jednostavno da je bio optužen da tako čini. Zato sada želi preduhitriti ponavljanje takve optužbe protiv sebe.

"Ili trebamo, kao neki, pisma preporuke za vas ili od vas preporuke?" Ti "neki" koje Pavao ovdje spominje lažni su učitelji iz 2,17. Oni su u Korint došli s pismima preporuke, možda iz Jeruzalema. I vjerovatno su, odlazeći iz Korinta, sobom nosili pisma preporuke od tamošnje zajednice. Pisma preporuke *upotrebljavali* su kršćani rane Crkve kad bi putovali iz mjesta u mjesto. Apostol ovim stihom ni pošto ne obeshrabruje takav običaj. Umjesto toga on istančano tvrdi kako je jedina

preporuka tih lažnih učitelja bilo pismo koje su nosili sobom! Nisu imali za ponuditi neke druge vjerodajnice.

3,2 Ti judaizanti koji su došli u Korint počeli su preispitivati Pavlov apostolski autoritet. Poricali su da je on istinski Kristov sluga. Možda su poticali te sumnje u umovima Korinćana kako bi kasnije, kad ih apostol Pavao posjeti, mogli zahtijevati od njega pismo preporuke. On ih je već upitao je li njemu potrebno takvo pismo. Nije li on došao u Korint kad su oni još bili poganski idolopoklonici? Nije li ih on doveo Kristu? Nije li Gospodin stavio svoj pečat na apostolovu službu time što mu je u Korintu dao dragocjene duše? To je odgovor. Sami Korinćani bili su Pavlovo pismo, napisano u njegovom srcu, koje poznaju i čitaju svi ljudi. U njegovu slučaju nije bilo potrebno pismo napisano perom i crnilom. Oni su bili plod njegove službe i on ih je čuvao kao svetinju u svome srcu. I ne samo to, njih poznaju i čitaju svi ljudi, što znači da je njihovo obraćenje dobro poznata činjenica u cijelome kraju. Ljudi su uviđali da je kod njih nastupila promjena, da su se obratili od idola Bogu i da žive odvojenim životom. Oni su bili dokaz Pavlove božanske službe.

3,3 Na prvi pogled, ovaj stih izgleda kao protivan prijašnjem. Pavao je rekao da su Korinćani njegovo pismo; ovdje pak kaže da su pismo Kristovo. U 2. stihu kaže da je pismo napisano u njegovom srcu, iz drugog djela ovoga stiha pak jasno proizlazi da je Krist napisao pismo na srcima samih Korinćana. Kako pomiriti te razlike? Odgovor je da u 2. stihu Pavao tvrdi kako su Korinćani njegovo pismo preporuke a ovaj stih to razjašnjava. Možda bismo lakše razumjeli spojimo li ta dva stiha u jedan: "Vi ste naše pismo ... jer ste očitopotvrdili da ste pismo Kristovo." Drugim riječima, Korinćani su bili Pavlovo pismo preporuke jer je svima bilo jasno da je Gospodin proveo svoje djelo milosti u njihovim životima. Očito je da su bili kršćani. Budući da je Pavao bio ljudsko sredstvo

po kojem su dovedeni k Gospodinu, oni su bili njegove vjerodajnice. To je smisao izraza "**kojem mi poslužismo**". Gospodin Isus je onaj koji je učinio to djelo u njihovim životima, ali je On to učinio po Pavlovoj službi.

I dok su pisma preporuke Pavlovih prijatelja bila napisana **crnilom**, Pavlovo je pismo bilo napisano **Duhom Boga živoga** pa je stoga bilo božansko. **Crnilo**, naravno, blijedi, briše se i propada, ali kad **Duh Božji** piše u ljudskim srcima, to je zauvijek. Potom Pavao dodaje da pismo Kristovo nije bilo napisano **na pločama kamenim, već na tjelesnim pločama srca**. Posjetitelji Korinta nisu vidjeli Kristovo pismo uklesano na nekom golemom spomeniku usred glavnoga trga, nego je to pismo bilo napisano u srcima i životima тамошњих kršćana.

Dok Pavao tjelesnim **pločama srca** suprotstavlja **ploče od kamena**, skoro da nema sumnje kako na umu ima i razliku između Zakona i evanđelja. Na brdu Sinaju je Zakon, naravno, bio urezan na kamene ploče, ali u doba evanđelja Bog osigurava poslušnost po poruci milosti i ljubavi koja je zapisana u ljudskim srcima. Pavao će se uskoro potanko pozabaviti tom temom koju ovdje samo najavljuje.

3,4 Dok smo slušali Pavla kako govori s takvim pouzdanjem o svom apostolstvu i službi koju mu je Bog povjerio, mogli bismo ga zapitati: "Pavle, kako se usuđuješ govoriti o tome s tolikom sigurnošću?" Odgovor nam je dan u ovom stihu. Obrana njegovog apostolstva mogla bi izgledati kao samopreporuka, ali ovdje se to poriče. On kaže da je njegovo pouzdanje u Boga, to jest pouzdanje koje može izdržati Božji pomni ispit. On se nimalo ne pouzda u sebe ili vlastite sposobnosti, nego po Kristu i u djelu koje je Krist učinio u životima Korinćana nalazi dokaz zbiljnosti svoje službe. Apostola preporučuje izvanredna promjena u životima Korinćana.

3,5 Ovdje se Pavao ponovno odriče prikladnosti u sebi ili **od** sebe koja bi ga činila

sposobnim da se smatra apostolom Isusa Krista. Snaga za njegovu službu nije dolazila iz njega nego odozgo. Apostol nije žudio zaslugu pripisati sebi samom. Shvaćao je da ništa ne bi ni bilo ostvareno da ga Bog nije učinio prikladnim za službu.

E. Usporedba starog i novog Saveza (3,6-18)

3,6 Prozborivši o vlastitim vjerodajnicama i osposobljenosti za službu, Pavao se sada upušta u prošireno izvješće o samoj službi. U stihovima koji slijede suprotstavlja stari Zavjet (Zakon) i **novi Zavjet** (evanđelje). Postoji dobar razlog zašto to treba učiniti upravo sada. Oni koji su ga tako oštro kudili bili su judaizanti. To su bili muškarci koji su pokušali pomiješati Zakon i milost. Naučavali su kršćane da, žele li da ih Bog potpuno prihvati, moraju obdržavati određene dijelove Mojsijeva zakona. I tako će apostol ovdje prikazati nadmoćnost novog Saveza u odnosu na stari. Svoje tvrdnje započinje govoreći da ga je Bog učinio ovlaštenim **poslužiteljem novoga Zavjeta**. Naravno, Zavjet je obećanje, savez ili oporuka. Stari je Zavjet bio zakonski sustav koji je Bog predao po Mojsiju. Pod njim, blagoslov je bio uvjetovan pokornošću. Bio je to savez djela. Bio je to dogovor između Boga i čovjeka po kojem će Bog, učini li čovjek svoj dio, i On učiniti svoj. Ali budući da je sve ovisilo o čovjeku, nije moglo uroditi pravednošću. **Novi Zavjet** jest evanđelje. Pod njime se Bog obvezuje besplatno blagosloviti ljude svojom milošću po otkupljenju koje je u Kristu Isusu. Sve pod novim Zavjetom ovisi o Bogu, a ne o čovjeku. Stoga je novi Savez sposoban ostvariti ono što stari nikada ne bi mogao.

Pavao iznosi nekoliko udarnih razlika između Zakona i evanđelja. U ovom stihu započinje s prvom, rekavši: "**Ne slova, nego Duha – jer slovo ubija, a Duh (duh u NKJV margini) oživljuje**". Ovo se ponajviše tumači da znači: ako samo izvanjski prihvatiš doslovne riječi Pisma i pokušas

se pokoravati slovu a ne želiš se pokoriti duhu odjeljka, tada ti je to na štetu a ne pomoć. Farizeji su bili pravi primjer toga. U davanju desetine bili su sitničavi do najmanje potankosti, ali nisu iskazivali milosrđe i ljubav drugima (Mt 23,23). I dok je primjena ovoga odjeljka bila neosporna, to nije slučaj s tumačenjem. U ovom se stihu slovo odnosi na Mojsijev zakon, a duh se odnosi na evanđelje milosti Božje. Kad Pavao kaže da slovo ubija, on govori o poslanju Zakona. Zakon osuđuje svakog tko ne uspije održati njegove svete naloge: "Jer po Zakonu – samo spoznaja grijeha" (Rim 3,20); "Proklet svatko tko ne ustraje u svemu što je napisano u Knjizi Zakona i ne vrši to" (Gal 3,10). Bog nikada nije namislio da Zakon bude sredstvo koje daje život. On je, prije svega, uređen tako da donosi spoznaju grijeha i uvjeri u grešnost. Novi se Savez ovdje naziva duhom. On predstavlja duhovno ispunjenje pralika i sjenâ starog Saveza. Evanđelje sada donosi ono što je Zakon zahtijevao ali nikada nije mogao ostvariti.

J. M. Davies to sažimlje:

Služba "slova" koja ubija prikazana je s one tri tisuće ljudi ubijenih kod Sinaja prigodom uvođenja starog Saveza; a služba Duha, životodajna služba, prikazana je s tri tisuće spašenih na dan Pedesetnice.¹⁰

3,7 Ovaj i osmi stih nastavljaju iznositi razlike između dva Saveza. Ovdje apostol slavi koja je povezana s evanđeljem osobito suprotstavlja slavu koja je pratila predavanje Zakona. Riječi "slava" i "slavno" nalazimo sedamnaest puta u 3. i 4. poglavlju. Stari je Savez nazvan "služba smrti, slovima uklesana u kamenju", a to se može odnositi samo na Deset zapovijedi. One su prijetile smrću svakome tko ih ne vrši (Izl 19,13). Pavao ne kaže da s predavanjem Zakona nije bila povezana slava. To nipošto nije bio slučaj. Kad je na Sinaju Bog davao Mojsiju Deset zapovijedi, silno su se očitovale božanska prisutnost i snaga (Izl 19). U stvari, dok je Mojsije stajao ondje razgovarajući s Bogom lice mu je po-

čelo svijetliti odražavajući Božji sjaj. Stoga sinovi Izraelovi nisu mogli gledati u lice Mojsijevo zbog slave njegova lica. Zasljepljivalo ih je ako su ga neprestance gledali. Ali tada Pavao dodaje značajne riječi: (slava) koja je bila prolazna. To znači da blještava svjetlost što se pojavila na Mojsijevu licu nije bila trajna. Bila je to samo privremena, prolazna slava. Duhovno značenje toga jest da je slava starog Saveza bila privremena. Zakon je, naime, imao strogo određenu zadaću. Bio je dâd da razotkrije grijeh. Bio je prikaz svetih Božjih zahtjeva i u tom je smislu bio slavan. Ali on je bio dâd do dolaska Krista koji je ispunjenje Zakona na opravdanje onima koji vjeruju (Rim 10,4). Bio je sjena; a On je zbilja. Bio je prikaz onog boljeg što dolazi, onog što je postalo zbilja u Spasitelju svijeta.

3,8 A sada, ako je Zakon imao slavni karakter koliko li će slavnija biti služba Duha? Sâm zraz "služba Duha" odnosi se na evanđelje. Duh Božji djeluje kroz propovijedanje evanđelja i Njega se daje za uzvrat onima koji prihvate Dobru vijest spasenja. "Neće li" u "neće li služba Duha biti to slavnija" ne izražava buduće vrijeme nego neizbježivu posljedicu. Postoji li jedna činjenica ili uvjet, zasigurno će uslijediti i druga.

3,9 Ovdje se stari Savez naziva: "služba osude". Osuda je bila njegov ishod. Donio je osudu svim ljudima jer nitko nije mogao savršeno obdržati Zakon. Ipak je i s njime bila povezana određena slava. Za svoje je doba imao stvarnu svrhu i bio uistinu koristan. Ali mnogo će slavnija biti služba pravednosti. Hodge kaže: "Služba pravednosti je služba koja otkriva pravednost po kojoj se ljudi opravdavaju i tako oslobađaju prokletstva koje na njih izriče Zakon."¹¹ Slava evanđelja nije nešto dopadljivo tjelesnom pogledu, nego ona duboka i trajna odličnost dopadljiva duhu. Slava Golgote uvelike nadmašuje slavu Sinaja.

3,10 Premda je na neki način Zakon bio proslavljen ipak, usporedi li se s novim

Savezom, u stvari uopće **nije** bio **proslavljen**. Ovaj stih donosi snažnu usporedbu i kaže kako jedan od ta dva Saveza, postave li se jedan kraj drugoga, potpuno zasjenjuje drugi, to jest, novi Savez nadmašuje stari. A. T. Robertson izlaže: "Veća slava zasjenjuje manju. U neku ruku, izgleda da stari uopće i nema slavu, i to zbog izobilne slave novog Saveza."¹² Denny komentira: "Kad sunce sjaji u svoj svojoj snazi, na nebu nema neke druge slave."¹³

3,11 Jer ako je ono prolazno bilo slavno (dosl. *sa slavom*), **mnogo je slavnije ovo što ostaje** (dosl. *slavno u slavi*). Trebali bismo obratiti pozornost na prijedloge *sa* i *u*. Smisao je da slava jest popratila davanje Zakona, ali je ona sâm temelj novog Saveza. Slava je pratila predavanje starog Saveza, ali evanđelje Božje milosti **slavno je u sebi samom**.

I ovaj stih stavlja u opreku prijelazni, tj. privremeni karakter Zakona i trajni karakter evanđelja. "**Ono prolazno**" može se odnositi samo na Deset zapovjedi – "službu smrti, slovima uklesanu u kamenje" (7). Stoga ovaj stih poriče tvrdnje *adventista sedmoga dana* koji kažu da je ukinut obredni zakon ali ne i Deset zapovjedi.

3,12 Nada koju Pavao ovdje spominje snažno je uvjerenje da slava evanđelja nikada neće izbljediti ili potamniti. Zbog tog snažnog uvjerenja on propovijeda **Riječ s velikom otvorenošću**. On nema što skrivati. Nema razloga koristiti se velom. U mnogim današnjim svjetskim religijama postoje tobožnje misterije. Novoobraćenike se uvodi u te duboke tajne i na taj način prelaze iz jednog stupnja u drugi. Ali s evanđeljem nije tako; u njemu je sve jasno i otvoreno. Evanđelje otvoreno i s punom izvjesnošću govori o temama kao što su spasenje, Trojstvo, Nebo i pakao.

3,13 A ne kao Mojsije koji je stavljaoveno na lice da sinovi Izraelovi ne gledaju svršetak prolaznoga. To što opisuje ovaj stih nalazimo u Izl 34,29-35. Ondje saznajemo da Mojsije, kad je silazio s brda Sinaja nakon što je bio u Gospodinovoj nazoč-

nosti, nije znao da mu lice svijetli. Djeca Izraelova su mu se bojala prići zbog slave njegovoga lica. Ali ih je on svejedno dozvao da mu priđu i oni su prišli. Tada im je kao zapovijedi predao sve što mu je Gospodin rekao. U Izl 34,33 čitamo: "Kad je Mojsije završio razgovor s njima, prevuče preko svoga lica koprenu." U 2 Kor 3,13, apostol objašnjava zašto je Mojsije to učinio. Učinio je to **da sinovi Izraelovi ne gledaju svršetak prolaznoga**. Slava na njegovom licu bila je slava koja nestaje. Drugim riječima, Zakon koji mu je Bog predao imao je prolaznu slavu. Blijedio je već tada pa Mojsije nije htio da vide **svršetak prolaznoga**. Nije Mojsije htio skriti samu slavu, nego *prolaznost* te slave. F. W. Grant je prekrasno primijetio: "Slava na Mojsijevu licu trebala je ustupiti mjesto slavi jednog drugog Lica."¹⁴ To se i dogodilo dolaskom Gospodina Isusa Krista. Ishod njegovog dolaska je da službenik novog Saveza ne treba skrivati svoje lice. Slava evanđelja nikada neće potamniti ili nestati.

3,14 "Ali im otvrdnuše umovi." Djeca Izraela nisu shvatila pravo značenje Mojsijevog postupka. I sa Židovima je cijelu povijest bilo tako. Čak i u doba kad Pavao piše još su se uvijek držali Zakona kao sredstva spasenja i nisu htjeli prihvatiti Gospodina Isusa Krista.

Jer sve do danas isto pokrivalo ostaje pri čitanju Starog zavjeta. Drugim riječima, u doba kad je apostol ovo pisao, kad su Židovi čitali **Stari zavjet**, nisu otkrili tajnu koju je Mojsije njihovim praocima skrivao iza **pokrivala**. Nisu shvaćali da je slava Zakona prolazna i da je Zakon već ispunjen u Gospodinu Isusu Kristu.

Pokrivalo je u Kristu nestalo. Riječ "pokrivalo" u NKJV otisnuta je kosim slovima što znači da su je umetnuli prevoditelji, pa neki tvrde da *nije* pokrivalo nego *stari Savez* ono što je u Kristu ukinuto. I što je još vjerojatnije, značenje ovog stiha jest da **teškoća u razumijevanju Starog zavjeta** nestaje kad netko dođe Kristu.

Hodge to dobro veli:

Pisma starog Zavjeta razumljiva su jedino kad ih se shvaća kao predskazivanje i slikovito prikazivanje Krista. Spoznaja Krista ... uklanja pokrivalo sa Starog zavjeta.¹⁵

3,15 Ovdje se slika pomalo mijenja. U starozavjetnom prikazu pokrivalo je bilo na Mojsijevom licu, ali sada **pokrivalo zastire srca** Židova. Oni još uvijek pokušavaju zadobiti pravednost po načelu *djelâ* i ne shvaćaju da je Spasitelj već ostvario Djelo na križu Golgote. Pokušavaju zadobiti spasenje vlastitim zaslugama, ne shvaćajući da ih Zakon potpuno osuđuje i da se trebaju uteći milosrđu i milosti u Gospodinovim rukama.

3,16 "**Kad se obrate**" moglo bi se odnositi na srce Židova kao *pojedince* ili pak na Izraela kao *naciju*. Kad se bilo tko od njih **obrati Gospodinu** i prihvati Isusa za Mesiju, **uklonit će se pokrivalo**. Tada će im osvanuti istina da svi prikazi i sjene iz Zakona nalaze svoje ispunjenje u Božjem ljubljenom Sinu, Izraelovom Mesiji. Ako se tu radi o izraelskoj *naciji*, tada taj stih ukazuje na budućnost kada će se vjerujući Ostatak obratiti Gospodinu, kao što je prorečeno u Rim 11,25.26.32.

3,17 Pavao naglašava da je Krist ključ Starog zavjeta. Ovdje tu istinu ponovno naglašava riječima: "**Gospodin je Duh.**" Većina prijevoda, uključujući NKJV, *duh* pišu velikim početnim slovom što podrazumijeva da je u pitanju Duh Sveti. Ali kontekst navodi na to da je Gospodin duh Starog zavjeta isto kao što je "svjedočanstvo Isusovo duh proročki" (Otk 19,10). Sve slike i sjene Starog zavjeta ispunile su se u Kristu. "**Gdje je Duh Gospodinov ondje je sloboda**" znači da je sloboda tamo gdje se Isusa priznaje Gospodinom ili pak Jahvom; to jest, sloboda od robovanja Zakonu, sloboda od nejasnoće pri čitanju Svetog pisma i sloboda da se gleda Njegovo lice bez pokrivala koje bi ga skrivalo.

3,18 U starom je Savezu Mojsiju bilo dopušteno vidjeti slavu Gospodinovu. Pod novim Savezom svi **mi** imamo povlasticu **gledati slavu Božju**. Mojsije je trebao po-

kriti lice nakon što je završio razgovor s ljudima, ali mi možemo imati **otkriveno lice**. Svoje lice možemo ostaviti **otkrivenim** tako što ispovjedimo i napustimo grijeh i time što smo potpuno iskreni s Bogom i sobom samima. Kao što je rekao jedan prokušani misionar koji je služio u Indiji, moramo "odbaciti pokrivala grijeha i prijetvornosti, svu glumu, sve nestvarno samoisticanje, sve pokušaje sporazumaštva, sve polovične mjere, sva 'da' i 'ne'."

Sljedeći korak je da **slavu Božju kao u zrcalu gledamo**. **Zrcalo** je Božja riječ. Dok čitamo Bibliju, u njoj vidimo Gospodina Isusa otkrivenog u svojoj svojoj veličanstvenosti. Sada ga još ne vidimo licem u lice, nego jedino odraženog u Riječi.

Zapazite da je to što promatramo **slava Božja**. Ovdje Pavao ne misli toliko na moralnu ljepotu Isusa dok je kao čovjek živio na Zemlji, nego radije na njegovu sadašnju slavu koju ima kao uzvišen zdesna Bogu. Slava Kristova je, ističe Denny, to što On "s Ocem dijeli prijestolje, to što je Glava Crkve, Posjednik i Darivatelj sve punine božanske milosti, budući Sudac svijeta, Pobjednik nad svakom neprijateljskom silom, Posrednik za svoje ljude i, ukratko, nositelj svekolikog veličanstva koje pripada Njegovu kraljevskom položaju.¹⁷

I dok smo zaokupljeni slavom uskrskog, uzašlog i uzvišenog Gospodina Isusa Krista, **u istu se sliku preobražavamo**. Ovdje na svijetu tajna kršćanske svetosti jest obuzetost Kristom. Ne obuzetost samima sobom – to donosi samo poraz. Ne obuzetost drugima – to donosi razočaranje. Obuzeti slavom Božjom i mi postajemo sve više poput Njega.

Taj čudesni preobražavajući proces zbiva se **iz slave u slavu**, to jest, iz jednog stupnja slave do drugog. To nije trenutna promjena. U kršćanskom življenju ne postoji neko *iskustvo* koje će u trenutku reproducirati u nekome Njegovu sliku. To je postupni razvoj, a ne odsudan čin. Nije to kao slava Zakona koja polako nestaje, nego slava koja neprestano raste.

Snaga tog prekrasnog procesa jest Božji Sveti Duh – kao od Duha Gospodinova. Dok promatramo Gospodina slave, proučavamo ga, razmišljamo o Njemu i obožavamo ga, **Duh Gospodinov** čini u našim životima veličanstveno čudo nezaustavljivog suobličavanja Kristu.

Darby ističe kako je Stjepan bio izmijenjen promatranjem:

Vidimo to na Stjepanu kad ga kamenuju a on pogleda uvis i spazi slavu Božju i Isusa. Krist je rekao: "Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine". Pogled na Isusa u Božjoj slavi potiče Stjepana na molitvu: "Gospodine, nemoj im to uzeti za grijeh." I ponovno, na križu Krist kaže: "Oče, u tvoje ruke predajem duh svoj"; a Stjepan kaže: "Gospodine Isuse, primi moj duh." On je preobražen u Kristovu sliku.¹⁸

Promotrite nadnaravnu slavu novog Saveza. I dok je u doba starog Saveza samo jedan čovjek na svom licu imao slavu, danas je to krvlju plaćena povlastica svakog Božjeg djeteta. Osim toga, umjesto da samo odražavamo slavu Božju na licima, svi mi u novom Savezu stvaramo smo preobraženi (doslovce: *pretvoreni*) u istu sliku – iz slave u slavu – kao od Duha Gospodinova. Dok se Mojsiju slava odražavala s lica, naša lica isijavaju slavu iz nutrine.

Tako Pavao završava svoje mistično i duboko duhovno izlaganje novog Saveza i kako ga usporediti sa starim.

F. Obveza da se evanđelje jasno propovijeda (4,1-6)

4,1 Pavao u prvih šest stihova ovog poglavlja ističe ozbiljnu odgovornost svakog Kristovog sluga da poruku evanđelja učini jasnom. U tome ne smije biti prekrivala. Ništa ne smije biti skriveno ili tajnovito nego jasno, pošteno i iskreno.

Pavao je govorio o čudesnim načinima kako ga je Bog osposobljavao da bi bio sposoban sluga novog Saveza. Sada on s te teme prelazi na drugu. Shvaćanje goleme dostojanstvenosti kršćanske službe čuva čovjeka kao što je Pavao od malaksalosti. Naravno, mnogo je obeshrabrenja i potiš-

tenosti u kršćanskoj službi, ali Gospodin daje milosrđe i milost kao pomoć u svako doba kad se za to ukaže potreba. Stoga je, bez obzira na ono što obeshrabruje, ohrabrenje sve veće i veće.

Pavao nije malaksao. Suočen s naok neprelaznim preprekama nije se ponio kukavički nego, štoviše, hrabro.

4,2 Phillips to slikovito parafrazira:

Nismo koristili "hokus-pokus", ni vješte smicalice; niti pak smo nepošteno baratali Riječju Božjom. Govorimo otvorenu istinu i tako se pred Bogom preporučamo savjesti svakog čovjeka.

Ovdje apostol nedvojbeno ponovno misli na lažne učitelje koji su ušli u korintsku crkvu. Njihove su metode bile iste kao one kojima su se uvijek služile sile zla, naime, sramotno navođenje na grijeh, prepredeno poigravanje s istinom, iznošenje lukavih tvrdnji i patvorenje Božje riječi. Što se tiče izraza "niti pak izopačujemo Božju riječ", Pavao nesumnjivo smjera na omiljenu razonodu tih ljudi – pokušaj miješanja Zakona i milosti.

Pavlov se način u mnogome razlikovao od njihovog a prikazan je riječima: "nego se objavljuvanjem istine preporučamo svakoj ljudskoj savjesti pred Bogom". Objavljuvanje istine može biti u dva oblika. Istinu očitujemo kad je govorimo na otvoren i razumljiv način. Ali svojim je življenjem očitujemo i pred drugima tako da je mogu vidjeti kroz naš primjer. Pavao je koristio oba ta načina. Propovijedao je evanđelje i pokoravao mu se. Čineći tako, preporučivao se svakoj ljudskoj savjesti pred Bogom.

4,3 Apostol je spomenuo golemu pozornost s kojom je, naučavanjem i življenjem, pokušavao Božju istinu učiniti jasnom ljudima. Ako je evanđelje u nekima zastrto ili pak skriveno, to zasigurno nije Božja pogreška – a ni Pavao ne bi htio da bude njegov. I sada, upravo dok piše ove riječi, svjestan je da ima takvih koji istinu jednostavno ne mogu prihvatiti. Tko su ti ljudi? – To su oni koji propadaju. Zbog čega su

oni tako zaslijepljeni? Odgovor nalazimo u sljedećem stihu.

4,4 Krivac za sve to jest Sotona koji je ovdje nazvan **bogom ovoga svijeta**. On je uspio zastrti umove nevjernika i trajno bi ih držao u tami da im nije **zasvijetlila svjetlost evanđelja slave Krista** pa su se mogli spasiti.

U našem, materijalnom, svemiru sunce uvijek svijetli. Ne vidimo ga uvijek, ali tome je razlog što se nešto ispriječilo između sunca i nas. Tako je i s evanđeljem. **Svjetlost evanđelja** uvijek svijetli. Bog uvijek pokušava rasvijetliti ljudska srca. Ali Sotona stavlja razne prepreke između nevjernika i Boga. To može biti oblak oholosti, ili buntovništva, ili samopravednosti, ili bilo koja od stotina drugih prepreka. Sve one djelotvorno sprečavaju da **svjetlost evanđelja** rasvijetli. Sotona jednostavno ne želi da se ljudi spase.

Evanđelje se tiče Krista u slavi. Nije u evanđelju vjerniku prikazan samo tesar iz Nazareta, niti pak samo Krist razapet na sramotnom križu, nego Gospodin – Isus Krist koji je umro, bio pokopan, uskrsnuo i koji je sada zdesna Bogu u Nebu. On je predmet vjernikove vjere – proslavljeni Sin Božji u Nebu.

4,5 U ovome stihu nalazi se i najsiromašniji i najbolji materijal za propovjednika. Najsiromašniji smo mi sami, dok je najbolji – *Isus Krist Gospodin*.

Očito je da su judaizanti uvelike bili naviknuti propovijedati o sebi samima. Pavao izuzima sebe iz takvoga društva. On ne želi tratiti vrijeme slušateljâ nečim tako bezvrijednim. Njegova je tema **Isus Krist Gospodin**. Pokušavao je dovesti muškarce i žene do toga da voljno prignu koljena pred Isusom Kristom i odaju mu čast kao Gospodaru svojih života.

Apostol prikazuje svoju momčad "**slugama vašim poradi Isusa**". Čineći to, sebe i svoje suradnike učinkovito je skrio negdje u pozadini. Oni su bili samo robovi spremni pomoći ljudima na bilo koji način koji će ih dovesti Gospodinu Isusu.

4,6 Pavao obraćenje grešnika uspoređuje s dolaskom svjetla u zoru stvaranja.

Izvorno je **Bog** zapovjedio **neka iz tame svjetlo zasvijetli**. Rekao je: "Neka bude svjetlost! I bi svjetlost" (Post 1,3).

Sada Pavao govori da je isti **Bog** koji ono najprije reče **neka iz tame svjetlo zasvijetli, zasvijetlio u srcima našim**. To je prekrasno. U prvom Stvorenju Bog je zapovjedio svjetlu da zasvijetli; ali u novom Stvorenju **Bog sâm svijetli u našim srcima**. Koliko li je to osobnije!

Događaji iz prvog djela prvog poglavlja Knjige Postanka prikazuju ono što se događa u novom Stvorenju. Bog je u početku stvorio čovjeka kao nevino biće; ali došao je grijeh a s njime i gusta tama.

I dok se evanđelje propovijeda, Duh se Božji miče u srcu vjernika kao što je u početka stvaranja lebdio nad bezdanom.

Potom **Bog zasvijetli u srce** takve osobe pokazujući joj da je grešnik pun krivice i da treba Spasitelja. "Materijalno Stvorenje u Knjizi Postanka počelo je sa svjetlošću, a tako počinje i duhovno stvorenje. Kad Bog po Duhu Svetom 'zasvijetli u srcima našim' tada počinje duhovni život" (Selected).

Ovaj stih nastavlja objašnjavati zbog čega je **Bog zasvijetlio u našim srcima**. U KJV i NKJV prevedeno je: da **dâ svjetlo spoznanja slave Božje na licu Isusa Krista**. Iz ovoga proizlazi da je njegova namjera samo *dati* nam **svjetlo spoznanja slave Božje**. Ali J. N. Darby u svom *New Translation* predlaže značajnu promjenu ovog stiha: "*Za isijavanje spoznanja slave Božje na licu Isusa Krista*." Drugim riječima, Bog ne svijetli u naša srca samo da bi nam dao to spoznanje nego da kroz nas to spoznanje *može svijetliti drugima*. "Mi nismo predajnici svojih blagoslova ili pak službi, mi smo samo kanal!" (Selected).

Svetopisamski prikaz toga nalazimo u životu samoga Pavla. Na putu za Damask, Bog je zasvijetlio u njegovo srce. Shvatio je da je Bog slave taj koga je on mrzio i za koga je mislio da je pokopan u grobu u Ju-

deji. Od tog dana širio je **svjetlo spoznaja slave Božje** kakvo se nalazi na licu Isusa Krista.

G. Zemaljska posuda s nebeskom sudbinom (4,7-18)

4,7 Ispriopovjediš o obvezi da Poruku učini jasnom, apostol Pavao sada prelazi na ljudski instrument kojemu je povjereno prekrasno **blago** evanđelja. To blago je veličanstvena poruka evanđelja. **Zemljana posuda**, s druge strane, jest krhko ljudsko tijelo. Suprotnost između tog dvoga je golema. Evanđelje je kao dragocjeni dijamant koji blještavo svjetluca s koje ga god strane okrenemo. Nezamislivo je da je taj dragocjeni dijamant povjeren takvom slabušnom, krhkom zemljanom sudu!

Zemljani sudovi, ništavni i neugledni,
Što neshvatljivo nose bogatstvo;
Nebesko blago što jarko svjetluca:
Krist objavljen dolje u svojim svetima!
Sudovi lomni i krhki ipak nose,
Kroz razdoblja gladi,
Bogatstvo darežljivom rukom dano:
Božji veliki dar – Njegova
dragocjenog Sina!

O da budem što prazniji i ponizniji;
beznačajan, neprimijećen i nepoznat;
za Boga sud što svetiji,
ispunjen Kristom – samo Njime!

S ničim zemaljskim –
da ne zamračim Slavu!

S ničim od sebe –
da ne zatamnim svjetlo!

Da dalje govorim tu Kristovu
prekrasnu priču,
Slomljen i prazan – ispunjen Njime!

Frances Bevan

Zbog čega je Bog odredio da **to blago** bude u **zemljanim posudama**? Odgovor je da **ta izvanredna snaga bude od Boga, a ne od nas**. Bog ne želi da se ljudi bave ljudskim posrednicima, nego radije s Njegovom vlastitom snagom i veličinom. I stoga On namjerno predaje poruku evanđelja slabim, često neuglednim ljudskim bićima. Sva hvala i slava mora pripasti Stvoritelju a ne stvorenju.

Skrivena je radost primiti
Zadaću koja svu našu nadilazi snagu;
Tada zbog dobra koje učinimo
Sva slava pripada Njemu, ne nama.

Houghton

Jowett kaže:

Ima nečeg pogrešnog u tome kad posuda oduzme slavu blagu koje sadrži, kad kutijica privlači više pozornosti negoli dragulj koji je u njoj. Ima nešto nastrano kad je okvir važniji od slike i kad pribor kojim se služimo pri jelu zamijeni obrok. Nešto je smrtonosno u kršćanskoj službi kad "izvanredna snaga" dolazi od nas a ne od Boga. Takva "izvanrednost" je vrlo nestalna i ubrzo će usahnuti kao zelena biljka te prijeći u zaborav.¹⁹

Dok je Pavao pisao ovaj stih, gotovo je izvjesno da je mislio na događaj iz Sudaca 7. Tu je zapisano da je Gideon opremio svoju vojsku trubljama, praznim vrčevima i svjetiljkama koje su skrivali u vrčevima. Na dani znak njegovi su ljudi porazbijali vrčeve i zatrubili. Kad su razbili vrčeve, svjetiljke su zasvijetlile u svem sjaju. To je prestravilo neprijatelje. Pomislili su da na njih navaljuje cijela vojska a ne samo tri stotine ljudi. Pouka je sljedeće: kao kad je u Gideonovu slučaju svjetlo zasvijetlilo tek pošto su razbili vrčeve, tako je i s evanđeljem. Samo kad se čovjek koji ga prenosi slomi i prepusti Gospodinu, evanđelje može svijetliti iz njega u svoj svojoj veličanstvenosti.

4,8 Apostol sada počinje objašnjavati kako, budući da je blago povjereno zemljanim posudama, s jedne strane sve izgleda kao poraz a s druge strane kao trajna pobjeda. Izvanjski sve djeluje slabo, ali u zbilji je neusporedivo snažno. Kad kaže: "U svemu smo pritisnuti, ali ne pritiješnjeni" misli na to kako ga neprijatelji i teškoće neprestance pritišću, no ipak ga ne sprečavaju potpuno da slobodno propovijeda Poruku.

U **dvoumici smo ali ne očajni**. S ljudskog gledišta, Pavao često nije znao da postoji mogućnost rješenja njegovih teškoća, no Gospodin nikada nije dopustio da bude

očajan. Nikada se nije našao u uskom prostoru iz kojeg nije bilo izlaza.

4,9 "Progonjeni, ali ne napušteni." Ponekad je već osjećao dah neprijatelja na vratu, ipak ga Gospodin nikada nije prepustio njegovim neprijateljima. **"Oboreni, ali ne uništeni"** znači da je Pavao mnogo puta bio "ranjen u akciji" pa ipak ga je Gospodin ponovno podigao da ide dalje s veličanstvenom novošću evanđelja.

New Bible Commentary ovako parafrazira 8. i 9. stih: "Opkoljeni, ali ne onemoćeni; u neznanju što učiniti, ali nikada lišeni svake nade; lovljeni od ljudi, ali nikada ostavljeni od Boga; često pali, ali nikada dokrajčeni."

Mogli bismo se čuditi zbog čega je Gospodin dopustio da njegov sluga prolazi kroz takve ispite i iskušenja. Možda mislimo kako bi još učinkovitije služio Gospodinu da je On dopustio da mu put bude bez teškoća. Ali Pismo naučava upravo suprotno. Bog u svojoj čudesnoj mudrosti drži prikladnim dopustiti da mu sluge dotaknu bolest, tuga, muka, progoni, teškoće i nevolje. Sve je to smišljeno da razbije zemljane posude kako bi svjetlo evanđelja moglo jasnije svijetliti.

4,10 Život sluge Božjeg jest život neprestanog **umiranja**. Jednako kao što je Gospodin Isus tijekom svog života neprestance bio izložen nasilju i progonu, tako i one koji idu njegovim stopama očekuje isto. Ali to ne znači poraz. To je put pobjede. Dok mi tako svakodnevno umiremo, drugi primaju blagoslov.

Jedino na taj način Isusov život postaje očigledan u našim tijelima. **"Život Isusov"** ovdje ne znači prvenstveno njegov ljudski život na Zemlji, nego njegov sadašnji život uzvišenog Sina Božjega u Nebu. Kako svijet može vidjeti život Isusov kad On danas nije osobno ili tjelesno prisutan na svijetu? Odgovor je da se, dok mi kao kršćani trpimo u službi za Gospodina, njegov život **očituje u našem tijelu**.

4,11 U ovom se stihu nastavlja razmišljanje o životu iz smrti. To je jedno od naj-

važnijih načela našeg postojanja. Do mesa koje jedemo i od kojega živimo dolazimo po smrti životinja. Tako je i u duhovnom području: "Krv mučenika je sjeme Crkve." Što se Crkvu više progoni, muči i salijeće, to se više širi kršćanstvo.

Pa ipak, teško nam je prihvatiti tu istinu. Kad sluga Božji doživi nasilje, to obično smatramo tragedijom. U stvari je to Božji uobičajeni način postupanja a ne iznimka. Neprestano izlaganje **smrti poradi Isusa** božanski je način na koji se **život Isusov očituje u našim smrtnim tijelima**.

4,12 Ovdje apostol sažima sve što je rekao te podsjeća Korinćane da je kroz njegovo neprestano trpljenje k njima došao život. Pavao je, da bi uopće došao u Korint s evanđeljem, trebao proći kroz neizrecive teškoće. Ali to se potpuno isplatilo jer su se oni pouzdali u Gospodina Isusa pa sada imaju vječni život. Pavlovo tjelesno trpljenje i gubitak značili su duhovni dobitak za druge. Robertson kaže: "Njegovo je umiranje bilo na dobrobit onima koji su imali korist od njegove službe."²⁰

Najčešće smo skloni zazivati Gospodina dok smo bolesni, moleći ga da nas oslobodi bolesti kako bismo mu mogli bolje služiti. Možda bismo ponekad trebali zahvaliti Gospodinu za takve nedaće i radovati se u svojim slabostima kako bi na nama mogla počiniti Kristova snaga.

4,13 Apostol je govorio o trajnoj krhkosti i nejakosti ljudske posude kojoj je povjeren evanđelje. Što je onda njegov stav glede svega toga? Je li on pobijeđen i obehrašen i zastrašen? Odgovor je: ne. Vjera ga osposobljava da nastavi propovijedati evanđelje, jer zna da poslije trpljenja u ovom životu dolazi život neizrecive slave.

U Ps 116,10 psalmist kaže: **"Uzjervah, zato govorih."** Pouzdavao se u Gospodina pa je stoga to što govori bilo ishod te duboko ukorijenjene vjere. Pavao ovdje kaže da je to istina i u njegovu slučaju. Imao je isti duh vjere kao i psalmist kad je izgovorio te riječi. Pavao kaže: **"I mi vjerujemo pa stoga i govorimo."**

Nevolje i progoni nisu Pavlu začepili usta. Gdje god je istinska vjera, mora postojati i način njezina izražavanja. Ona ne može šutjeti.

Ako se u Isusa Krista pouzdaješ,
Zacijelo moraš o Njemu govoriti;
Premda te to do zemlje ponizilo.
Ljubiš li ga – reci to.
Ako u Isusa vjeruješ
I Spasitelja prihvaćaš,
Nemoj Duha žalostiti.
Nemoj oklijevati – reci to.

4,14 Ako nam izgleda čudno što Pavao nije bio potresen neprestanom opasnošću od smrti, odgovor nalazimo u ovom stihu. To je tajna njegove neustrašivosti u propovijedanju kršćanske poruke. On je znao da ovaj život nije sve. Znao je da za vjernika postoji sigurnost uskrsnuća. Isti Bog koji je uskrisio Gospodina Isusa, zajedno s Isusom uskrisiti će i apostola Pavla te ga postaviti zajedno s Korinćanima.

4,15 S izvjesnom i sigurnom nadom u uskrsnuće pred sobom apostol je bio spreman pretrpjeti užasne teškoće. Znao je da sve takve patnje imaju dvojak ishod. Obiluju blagoslovima za Korinćane i čine da zahvaljivanje pridonese slavi Božjoj. Te dvije pobude poticale su Pavla u svemu što je govorio i činio. Brinuo je za slavu Božju i blagoslove za svoje bližnje.

Pavao je shvaćao da što više trpi to je više milosti Božje na raspolaganju drugima. Što je više spašenih to se više zahvaljivanja podiže k Bogu. A što se više zahvaljivanja uzdiže k Bogu to više se Bog proslavlja.

Izgleda da je u parafraziranoj *Living Bible* dobro shvaćen duh ovog stiha:

To naše trpljenje je vama na dobrobit. I što je više vas koji ste zadobiveni za Krista, više je onih koji mu zahvaljuju za njegovu veliku ljubav pa se i Bog više proslavlja.

4,16 Pavao je objašnjavao svoju spremnost da podnese sve vrste patnji i opasnosti jer je pred sobom imao sigurnu nadu u uskrsnuće. Stoga nije malaksao. Premda je s jedne strane neprestano tekao proces

tjelesnog raspadanja, s druge je strane postojala duhovna obnova koja ga je osposobljavala da ide dalje usprkos svakoj neprijateljskoj okolnosti.

Činjenicu da se **vanjski čovjek raspada** ne treba previše objašnjavati ili tumačiti. To se i predobro vidi na našim tijelima! Ali Pavao se raduje činjenici da Bog svakodnevno opskrbljuje snagom za kršćansku službu. Tako je istina ono što je rekao Mikelandelo: "Što se više mramora troši to kip više napreduje."

Ironside komentira:

Rečeno nam je da se naša fizička tijela potpuno izmijene svakih sedam godina. Ipak, ostaje nam svijest da smo ona ista osoba. Naša osobnost ne mijenja se iz godine u godinu, a tako je i glede one veće promjene koja tek dolazi. U leptiru je isti život koji je bio u ličinki.²¹

4,17 Nakon što smo pročitali o užasnim nevoljama kroz koje je prošao apostol Pavao, izgleda nam teško razumjeti kako ih je mogao nazvati "**malenkost nevolje**". Na neki način one uopće nisu bile malenkost. Bile su gorke i bolne.

Ali objašnjenje je u *usporedbi* koju čini Pavao. Gleda li se na nevolje same po sebi, one su uvijek teške; ali usporedi li ih se s **vječnim bremenom slave**²² koja je pred nama, tada su malenkost. Uz to, malenkost naše nevolje je trenutačna, dok je slava vječna. Pouke koje na ovom svijetu naučimo kroz nevolje donijet će nam najbogatiji urod u budućem svijetu.

Moorehead primjećuje: "Malo je radosti koja ulazi u nas dok smo na svijetu; u radost ćemo ući kad budemo ondje. Nekoliko kapi ovdje, cijeli ocean ondje."²³

U ovom stihu postoji piramida koja, kako ističe F. E. Marsh, ne umara umornog penjača nego donosi neizrecivu radost i utjehu njegovoj duši.

Slava

Breme slave

Vječno breme slave

Obilnije vječno breme slave

Mnogo obilnije vječno breme slave

4,18 "Gledamo" u ovom stihu ne opisuje samo ljudsko gledanje; ono prije prenosi misao da nešto smatramo važnim. Što se tiče onog što je **vidljivo**, to nije cilj nečijeg postojanja. Ovdje se to prvenstveno odnosi na teškoće, kušnje i patnje koje je Pavao podnosio. To je bilo uzgredno u njegovoj službi; veliki objekt njegove službe bilo je ono **nevidljivo**. To bi moglo uključivati slavu Kristovu, blagoslov za bližnjega i nagradu koja očekuje vjernog Kristovog slugu pred Sudištem.

Jowett komentira:

Biti sposoban vidjeti ono prvo jest gledanje; biti sposoban vidjeti ono drugo jest duboki uvid. Prvi način gledanja je naravan, drugi je način duhovan. Primarni organ za prvu vrst rasuđivanja jest intelekt; primarni organ druge vrste rasuđivanja jest vjera ... Diljem Pisma neprestano nam se prikazuje ta suprotnost između gledanja i dubokog uvida i posvuda nas se poučava da prosudimo oskudnost i škrtnost jednoga i postavimo je nad puninu i opsežnost drugoga.²⁵

H. Živjeti u svjetlu Kristova sudišta

(5,1-10)

Sljedeći su stihovi usko povezani s prethodnima. Pavao je govorio o svom sadašnjem trpljenju i nevolji, kao i o budućoj slavi koja je pred njim. To ga dovodi licem u lice s temom smrti. U ovom odjeljku nalazimo jedno od najvećih objašnjenja o smrti u cjelokupnoj Božjoj riječi, kao i kršćaninov odnos prema njoj.

5,1 U ovom stihu apostol govori o našem sadašnjem smrtnom tijelu kao o našoj **zemaljskoj kući, šatoru**. Šator nije trajno, nego prijenosno prebivalište za nas kao hodočasnike i putnike.

O smrti se govori kao o nestajanju ovog šatora. Šator se raspada u doba smrti. Tijelo odlazi u grob, dok duh i duša vjernika odlaze k Gospodinu.

Pavao ovo poglavlje počinje s uvjerenosti da on, ako se ova zemaljska kuća razruši (kao rezultat trpljenja spomenutih u prethodnom poglavlju), zna da ima **zdanje od Boga, nerukotvorenu vječnu ku-**

ću na nebesima. Zapazite razliku između šatora i zdanja. Privremeni se šator ruši ali nova, trajna kuća očekuje vjernika u "zemlji" koja je iznad nebesa. To je **zdanje od Boga**, što znači da je Bog Onaj koji nam je daje.

Nadalje, ta je kuća **nerukotvorena**. Zašto je Pavao trebao to reći? Naša sadašnja tijela nisu načinjena rukama; zašto onda naglašava da naša buduća, proslavljena tijela neće biti načinjena rukama? Odgovor je da izraz **"nerukotvorena"** znači "ne od ovoga Stvorenja". To je razjašnjeno u Heb 9,11, gdje čitamo: "A Krist se pojavio kao Veliki svećenik budućih dobara po većem i savršenijem šatoru, *nerukotvorenom, koji nije od ovoga Stvorenja.*" Pavao ovdje u stvari kaže da su naša sadašnja tijela prikladna za život na Zemlji, no naša buduća proslavljena tijela neće biti od ovog Stvorenja nego će biti osobito uređena za život u Nebu.

Vjernikovo buduće tijelo također je opisano kao **vječno na nebesima**. To je tijelo koje više neće biti podložno bolestima, raspadanju i smrti, nego takvo koje će trajati zauvijek u našem nebeskom domu.

Iz ovog bi se stiha moglo shvatiti da vjernik u trenutku dobiva zdanje od Boga, ali to nije slučaj. Vjernik ne dobiva svoje proslavljeno tijelo sve dok se Krist ne vrati po svoju Crkvu (1 Sol 4,13-18). Naime, događa se sljedeće. U trenutku smrti, njegova duša i duh odu k Kristu gdje svjesno uživaju u slavi Neba. Tijelo mu završava u grobu. U doba Gospodinova povratka iz groba će se podići prah i Bog će ga oblikovati u novo, proslavljeno tijelo i ponovno ga sjediniti s dušom i duhom. Za vrijeme između smrti i Kristova dolaska po njegove svete mogli bismo reći da je vjernik u bestjelesnom stanju. Ipak, to ne znači da nije u potpunosti svjestan sve radosti i blaženstva Neba. Svjestan je!

Prije negoli odemo s prvog stiha valja napomenuti da postoje tri osnovna tumačenja što je to **nerukotvorena vječna kuća u nebesima**:

1. sâmo Nebo;
2. prijelazno tijelo koje kršćanin ima između smrti i uskrsnuća;
3. proslavljeno tijelo.

Teško da bi ta kuća bila sâmo Nebo jer je rečeno da je *vječna u nebesima* i "*s Neba*" (5,2). Što se tiče prijelaznog tijela, Pismo nikada ne spominje takvo tijelo. Štoviše, nerukotvorena kuća opisana je kao *vječna u nebesima*, što ne bi bilo slučaj s prijelaznim tijelom. Izgleda da je točno treće gledište koje kaže da je ta kuća uskrslo, proslavljeno tijelo.

5,2 U ovome sadašnjem smrtnom tijelu često smo prisiljeni stenjati zbog načina na koji nas ono ograničava i smeta u našem duhovnom življenju. Ono što strašno želimo jest odjenuti se svojim boravištem koje je s neba.

U ovom stihu apostol izgleda mijenja svoj prikaz prelazeći sa šatora na odjeću. Objašnjenje koje se predlaže jest kako je Pavao, budući da je bio šatorar, shvaćao da se za odjeću koristi isti materijal kao i za šatore. U svakom slučaju, jasno je da je on čeznuo da dobije svoje proslavljeno tijelo.

5,3 Što goli čovjek traži u ovom stihu? Znači li to da je neka osoba nespasena pa stoga nema nikakvo pokrivalo pravednosti pred Bogom? Znači li to da će ta osoba, premda spašena, ostati bez nagrade pred Kristovim sudištem? Ili to znači da spašena osoba nema tijelo u razdoblju između smrti i uskrsnuća pa je gola u smislu da je bestjelesni duh?

Ovaj pisac misli da to znači biti bestjelesan ili neodjeven. Pavao kaže da njegova žarka želja nije smrt i bestjelesno stanje koje prati smrt, nego radije dolazak Gospodina Isusa Krista kad će svi umrli primiti svoja proslavljena tijela.

5,4 Izgleda da ovaj stih potvrđuje kako je valjano naše tumačenje trećega stiha. Apostol kaže da mi koji smo u sadašnjem zemaljskom šatoru stenjemo opterećeni jer ne želimo biti razodjeveni, nego odjeveni, da život proguta ovo što je smrtno. Drugim riječima, on nije očekivao da

je vjernikova savršena nada stanje između smrti i Uznesenja nego ono što će se dogoditi za Uznesenja – kad vjernici dobiju tijelo koje više neće biti podložno smrti.

5,5 Bog je taj koji nas je sazdao za tu svrhu, naime, za otkupljenje tijela. To će biti vrhunac Njegova slavnog nauma za nas. U sadašnje su vrijeme otkupljeni naš duh i duša, ali tada će otkupljenje uključiti i tijelo. Zamisli samo, Bog nas je stvorio s ciljem da uđemo u proslavljeno stanje, u kuću nerukotvorenu, vječnu u nebesima!

Kako to možemo biti sigurni da ćemo imati proslavljeno tijelo? Odgovor je: **Bog nam je dao zalag – Duha.** Kao što je ranije objašnjeno, činjenica da svaki vjernik posjeduje **Duha** Božjega koji u njemu prebiva jamstvo je da će biti ispunjena sva Božja obećanja vjerniku. On je dokaz onoga što će biti. Sâm **Duh** Božji jest **zalag** da će ono što nam je Bog već djelomice dao, jednoga dana biti naše u potpunosti.

5,6 Samo je duboko uvjerenje o toj dragocjenoj stvarnosti osposobljavalo Pavla da uvijek bude smion. Znao je da je iseljen od Gospodina dokle god je naseljen u tijelu. To zacijelo nije bilo savršeno stanje za Pavla, ali je on bio spreman da tako i ostane ako i dalje treba služiti Kristu na Zemlji i biti od pomoći Božjem narodu.

5,7 Činjenica da po vjeri hodimo, ne pogledanju, golem je dokaz da smo iseljeni od Gospodina. Nikada još nismo svojim tjelesnim očima vidjeli Gospodina, jedino vjerom. Sve dok smo kod kuće u tijelu imamo život koji nije tako blizak i intiman kao život stvarnog gledanja.

5,8 Ovaj stih rezimira i dopunjuje misao šestog stiha. Pavao je odvažan zbog blažene nade koja je pred njim pa može reći da bi se najradije iselio iz tijela i naselio se kod Gospodina. On boluje od onog što Bernard naziva "nebeskom nostalgijom".

Ovaj stih izgleda kao da je u suprotnosti s onime što je Pavao upravo govorio. U prethodnim je stihovima čeznuo za proslavljenim tijelom, ali ovdje kaže da bi se najradije iselio iz tijela i naselio se kod

Gospodina, to jest, radije bi bio u bestjelesnom stanju koje postoji između smrti i Uznesenja.

Ali nema tu protuslovlja. Kršćanin ima tri mogućnosti i stvar je jednostavno u tome za koju će se odlučiti. Postoji sadašnji život na Zemlji u ovom smrtnom tijelu. Postoji stanje između smrti i Kristova dolaska, bestjelesno stanje u kojem duh i duša svjesno uživaju u Kristovoj nazočnosti. Na poslijetku, postoji dovršenje našeg spasenja kad za ponovnog dolaska Gospodina Isusa primimo svoja proslavljena tijela. Pavao u ovom odjeljku jednostavno naučava da je prvo stanje dobro, drugo je bolje, a treće je najbolje od svega.

5,9 Vjernikov bi cilj trebao biti da ugoditi Gospodinu. I dok spasenje ne ovisi o djelima, njegova nagrada u Danu koji dolazi bit će izravno razmjerna njegovoj vjernosti Gospodinu. Vjernik uvijek treba imati na umu da je *vjera povezana sa spasenjem*, a da su *djela povezana s nagradom*. On se spašava milošću po vjeri, ne po djelima; ali kad jednom primi spasenje treba težiti tome da čini dobra djela za koja će primiti nagradu.

Zapazite da je Pavao htio **ugoditi Bogu, bio iseljen iz tijela ili naseljen**. To znači da je njegova služba na Zemlji bila smišljena da obraduje Gospodinovo srce – bio Pavao još uvijek ovdje na Zemlji ili pak stajao pred Kristovim sudištem.

5,10 Pobuda da ugađamo Kristu jest to što nam se **svima valja pojaviti pred Njegovim sudištem**. Doduše, stvar nije samo u *pojavit* se tamo, nego i *očitovati se*. NEB ispravno kaže: "Svi moramo otvoreno izložiti svoje živote pred Kristovim sudištem." Jedno je pojaviti se u liječnikovoj ordinaciji, a nešto posve drugo podvrgnuti mu se ondje rendgenskom pregledu. Pred **sudištem Kristovim** bit će razotkriveni naši životi služenja Kristu točno kakvi su bili. Neće biti razmotrena samo *količina* naše službe, nego i *njezina kakvoća*, pa čak i *pobude* koje su nas vodile.

Premda će grijesi koje počinimo nakon

obraćenja utjecati na našu službu, vjernikovi grijesi neće u tom ozbiljnom trenutku biti predati na razmatranje glede osude. To se suđenje zbilo prije nekih tisuću devetsto godina kad je Gospodin Isus na svom tijelu ponio naše grijeha na drvo. On je potpuno platio dug koji smo zaradili svojim grijesima i Bog nikada neće ponovno iznijeti te grijeha na sud (Iv 5,24). **Sudište Kristovo** ima veze s našom službom za Gospodina. Na njemu neće biti pitanje jesmo li spašeni ili nismo, to je već sada izvjesna činjenica, ali to suđenje ima veze s nagradom i gubitkom nagrade.

I. Pavlova čista savjest u služenju

(5,11-6,2)

5,11 Obično se uzima da ovaj stih znači kako je Pavao, budući da je bio svjestan Božjeg strašnog suda nad grijehom i užasâ pakla, išao posvuda pokušavajući uvjeriti ljude da prihvate evanđelje. Premda je to istina, vjerujemo da to nije primarno značenje ovog stiha.

Pavao tu ne govori toliko o strahu Gospodnjem koji očekuje nespasene, koliko o *strahopoštovanju* u kojem pokušavamo služiti **Gospodinu** i ugađati mu. Što se tiče Boga, apostol zna da je njegov život kao otvorena knjiga ali bi htio da Korinćani budu uvjereni u njegovu čestitost i vjernost u službi evanđelja. On, u biti, kaže:

Budući da poznajemo **strah Gospodnji, uvjeravamo ljude** u svoju čestitost i iskrenost koju imamo kao službenici Kristovi. Ali uspjeli mi uvjeriti ljude ili ne uspjeli, dobro smo poznati **Bogu**. I nadamo se da će to biti slučaj i sa savjestima vas Korinćana! Izgleda da se to objašnjenje najbolje uklapa u kontekst.

5,12 Pavao odmah shvaća kako bi se ovo što je upravo rekao moglo protumačiti kao samohvala. On ne želi da itko pomisli kako on *to* sebi dopušta! Zato i dodaje: "**Nije da vam opet sami sebe preporučamo.**" To ne znači da im se on ikad preporučao, nego da su ga uvijek iznova optuživali kako to čini pa stoga ovdje pokušava razuvjeriti njihove umove.

Zbog čega onda tako naširoko iznosi obranu svoje službe? Pavlov je odgovor: **“Nego vam prigodu dajemo nama se ponositi da imate što odgovoriti onima koji se diče vanjštinom, a ne srcem.”** Njega nije zanimalo preporučivanje samoga sebe. Jednostavno je shvaćao da ga se oštro kritizira pred korinćanskim svetima. Htio je da vjernici znaju odgovoriti na te napade na njega pa im je te informacije davao kako bi mu mogli stati u obranu kad ga netko bude osuđivao u njihovoj nazočnosti.

Svoje kritičare opisuje kao takve koji se **diče vanjštinom, a ne srcem** (usp. 1 Sam 16,7). Drugim riječima, njih je zanimalo izvanjsko pokazivanje a ne nutarnja stvarnost, poštenje i čestitost. Tjelesna vanjština, rječitost i tobožnja revnost značili su im sve. **“Tima koje je zanimalo izvanjsko, površna vanjština bila je sve, ali nimalo nisu držali do iskrenosti srca”** (Selected).

5,13 Po ovim bi se stihovima dalo zaključiti da su Pavla čak optuživali za ludilo, fanatizam ili neki drugi umni poremećaj. On ne poriče da je živio u onome što Denny naziva stanjem **“duhovne napetosti”**. On jednostavno kaže da ako je **izvan sebe**, tada je to **Bogu**. Sve što bi njegovim kritičarima moglo izgledati kao umobolnost, u stvari je bilo duboko predanje Gospodinu. Bio je obuzet strašću za ono što je Božje. Ako je, s druge strane, bio **pri sebi**, bilo je to u korist Korinćana. Ukratko, taj stih govori da je Pavlovo ponašanje moguće objasniti na jedan od dva načina: ili je to bila revnost za Boga, ili pak je bilo na dobrobit njegovih suvjernika. U oba slučaja, njegove su pobude bile potpuno nesebične. Bi li njegovi kritičari mogli reći to za sebe?

5,14 Nitko tko proučava apostolov život ne može se načuditi što ga je to poticalo da tako neumorno i nesebično služi. Ovdje, u jednom od najvećih odjeljaka u svim njegovim poslanicama, on odgovara: **Ljubav Kristova**.

Odnosi li se spomenuta ljubav Kristova na Njegovu ljubav prema nama ili na našu ljubav prema Njemu? Nema sumnje

da je to Njegova ljubav prema nama. Jedini razlog zbog kojega uopće ljubimo jest taj što je on prvi ljubio nas. Njegova nas ljubav **obuzima** i pokreće kao da smo zahvaćeni kretanjem mnoštva kupaca u predbožično doba. I dok Pavao razmišlja o čudnovatoj ljubavi koju mu je Krist iskazao, ne može si pomoći nego se kreće naprijed u službi za svog divnog Gospodina.

Umrijevši za sve, Isus je postupio kao naš Zastupnik. Kad je on umro, umrli smo i svi mi – u Njemu. Isto kao što je Adamov grijeh postao grijeh njegova potomstva, tako je i Kristova smrt postala smrt onih koji vjeruju u Njega (Rim 5,12-21; 1 Kor 15,21-22).

5,15 Apostolova je tvrdnja neodoljiva: Krist je **umro za sve**. – Zašto je umro za sve? Zato da oni koji **žive** po vjeri u Njega **ne žive više sebi nego za Njega**. Spasitelj nije umro za nas da bismo nastavili živjeti bezvrijednim, sebičnim životima na način kako mi to želimo. Umro je za nas da bismo mu odsad pa nadalje dragovoljno i s radošću predali svoje živote. Denny kaže:

Umirući našom smrću, Krist je za nas učinio nešto toliko neizmjerljivo u ljubavi da bismo zauvijek trebali biti Njegovi i samo Njegovi. Učiniti nas svojim jest sâm objekt Njegove smrti.²⁶

5,16 Ovdje Pavao vjerojatno misli na dvanaesti stih u kojem je svoje kritičare opisao kao one koji se ponose vanjštinom, a ne srcem. Sada se ponovno vraća toj temi naučavajući da kad dođemo Kristu postavimo novo stvorenje. **Od sada** mi više ne prosuđujemo ljude na tjelesan, zemaljski način, prema vanjštini, ljudskim preporukama ili nacionalnom podrijetlu nego ih vidimo kao dragocjene duše za koje je Krist umro. On dodaje kako, premda je poznavao Krista po tijelu, to jest, kao svakog drugog čovjeka, ipak ga više ne poznaje na taj način. Drugim riječima, jedno je bilo poznavati Krista kao susjeda u selu Nazaretu, ili čak i kao zemaljskog Mesiju, a nešto posve drugo poznavati proslavljenog Krista koji je sada zdesna Bogu. Mi

danas, kad nam je po Duhu otkriven kroz Riječ, na bliskiji i istinitiji način poznajemo Gospodina Isusa negoli oni koji su ga kad je bio na Zemlji poznavali i prosuđivali samo prema ljudskoj vanjštini.

David Smith komentira:

Premda je apostol jednom zajedno sa Židovima dijelio zamisao o svjetovnom Mesiji, sada je prigrlio uzvišenije shvaćanje. Krist je za nj bio uskršli i proslavljeni Spasitelj kojega nije bilo moguće upoznati po tijelu, nego po duhu; ne po povijesnoj predaji, nego neposrednim i životnim zajedništvom.²⁷

5,17 Ako je tko u Kristu, to jest spašen, **novi je stvorenje**. Prije obraćenja druge smo prosuđivali po ljudskim mjerilima. Ali sada se sve promijenilo. **Stari načini su prošli, sve je novo, gle, nastalo.**

Ovaj je stih omiljen među onima koji su se tek nanovo rodili i često se navodi u osobnim svjedočanstvima. Ponekad, kad se tako navodi, ostavlja dosta pogrešan dojam. Slušatelji su skloni pomisliti da su, kad se netko spasi, stare navike, pokvarene misli i požudni pogledi zauvijek uklonjeni, a u životu takve osobe sve doslovce postaje novo. Znamo da to nije istina. Ovaj stih ne opisuje vjernikove postupke, nego njegov položaj. Zapazite da kaže: ako je tko u Kristu. Izraz "u Kristu" ključ je ovog odjeljka. U Kristu staro je prošlo i sve je novo nastalo. Nažalost, "u meni" se sve to još nije ostvarilo! Ali kako napredujemo u kršćanskom življenju, želim da moji postupci sve više odgovaraju mojem položaju. Jednoga dana kad se vrati Gospodin Isus to će se dvoje savršeno slagati.

5,18 Sve je od Boga. On je Izvor i Začetnik svega. Nema tu mjesta ljudskoj uzornosti. To je onaj isti Bog koji nas je pomirio sa sobom po Isusu Kristu i povjerio nam službu pomirenja.

Ovu sjajnu tvrdnju o biblijskom nauku o pomirenju nalazimo u *A New and Concise Bible Dictionary*:

Po smrti Gospodina Isusa na križu, Bog je milošću poništio odvojenje koje je grijeh uveo između Njega i čovjeka, kako bi po Kristu mogao sve učiniti prikladnima i pri-

vesti ih sebi. Vjernici su Kristovom smrću već pomireni kako bi mogli pristupiti Bogu kao sveti, neporočni i besprigovorni (nova stvorenja). Bog je u Kristu, kad je Krist bio na Zemlji, pomirio svijet sa sobom ne ubrajajući im njihove prekršaje; ali sada se ljubav Božja potpuno otkrila na križu, svjedočanstvo se proširilo svijetom te zaklinje ljude da se pomire s Bogom. Cilj je da Bog može uživati u ljudima.²⁸

5,19 Služba pomirenja ovdje je objašnjena kao poruka da je Bog u Kristu svijet sa sobom pomirio. Dva su moguća objašnjenja ove tvrdnje i oba su s biblijskog gledišta ispravna. Ponajprije, to da je Bog bio u Kristu mogli bismo shvatiti kao da Krist jest Božanstvo. To je svakako istina. Ali potom bismo mogli shvatiti kako, također, znači da je Bog u Kristu pomirio svijet sa sobom. Drugim riječima, On je pomirio svijet ali je to učinio u osobi Gospodina Isusa Krista.

Koje god tumačenje prihvatimo, ostaje jasnom istina da je Bog, riješivši pitanje grijeha, učinkovito uklonio uzrok otuđenja koji je postojao između Njega i čovjeka. Bogu ne treba pomirenje, nego je čovjeku potrebno pomiriti se s Njim.

"Ne ubrajajući im njihove pogreške."

Na prvi bi pogled moglo izgledati kako taj stih naučava sveopće spasenje, to jest da će se kroz Kristovo Djelo spasiti svi ljudi. Ali takvo bi naučavanje bilo u potpunom neslaganju s ostatkom Božje riječi. Bog je osigurao način kako da se ljudima ne ubroje njihovi prekršaji; i premda je taj način na raspolaganju svima, učinkovit je samo za one koji su u Kristu. Vlastiti prekršaji nespasenim se ljudima neizostavno uračunavaju, ali onog trenutka kad se pouzdaju u Gospodina Isusa kao Spasitelja postaju pravedni u Njemu i brišu im se grijesi.

Kao dodatak svom pomiritejskom djelu, Bog je svojim slugama povjerio riječ pomirenja. Drugim riječima, povjerio im je veličanstvenu povlasticu da idu i propovijedaju tu slavnu Poruku svim ljudima posvuda. Nije taj sveti nalog dao anđelima, nego slabim ljudima.

5,20 U prethodnom je stihu apostol rekao da mu je dana poruka pomirenja. Bio je izaslan propovijedati tu poruku čovječanstvu. Htjeli bismo ukazati na to da od ovog stiha do 6,2 imamo *sažetak* te riječi pomirenja. Drugim riječima, Pavao nam daje čuti poruku koju je propovijedao nespasenima dok je putovao iz zemlje u zemlju i s kontinenta na kontinent. Važno je da to uvidimo. Ovdje Pavao ne kaže Korinćanima da se pomire s Bogom, jer oni već vjeruju u Gospodina Isusa, nego im kaže da je ovo poruka koju on propovijeda nespasenima kuda god prolazi.

Veleposlanik je službenik neke države koji predstavlja svog vladara u stranoj zemlji. Pavao o kršćanskoj službi uvijek govori kao o uzvišenom i časnom pozivu. Ovdje sebe prikazuje kao poslanika koga je **Krist** poslao u svijet u kojem živimo. On je bio Božji govornik i Bog je po njemu **preklinjao**. Ovo na neki način ne izgleda spojivo sa službom veleposlanika. Veleposlanici obično ne preklinju, ali u tome i jest slava evanđelja – u njemu Bog, u stvari, na koljenima i sa suzama u očima moli muškarce i žene da se **pomire** s Njim. Postoji li kakvo neprijateljstvo, ono dolazi od čovjeka. Bog je uklonio svaku prepreku potpunom zajedništvu između sebe i ljudi. Gospodin je učinio sve što je mogao učiniti. Sada čovjek mora spustiti svoje buntovničke ruke, prestati s tvrdoglavim opiranjem i **pomiriti se s Bogom**.

5,21 Ovaj stih iznosi doktrinarni temelj našeg pomirenja. Na koji je način Bog učinio mogućim pomirenje? Kako to da prihvaća grešnike koji mu dolaze u pokajanju i vjeri? Odgovor jest da je Gospodin Isus učinkovito razriješio problem naših grijeha pa se sada možemo pomiriti s Bogom.

Drugim riječima, Bog je Krista **učinio grijehom za nas** – Krista koji nije upoznao grijeha – da mi postanemo pravednost Božja u njemu.

Moramo se čuvati svake pomisli da je na krizu Golgote Gospodin Isus Krist stvarno postao *grešan* u samom sebi. Ta je pomi-

sao pogrešna. Naši su grijesi bili položeni na Njega, ali nisu bili u Njemu. Dogodilo se, u stvari, to da je Bog Njega učinio žrtvom pomirnicom u našu korist. Pouzdajmo li se u Njega, Bog nas će nas smatrati pravednima. Naš je Zamjenik potpuno zadovoljio zahtjevima Božjeg Zakona.

Koje li blažene istine! Onaj koji nije upoznao grijeha učinjen je grijehom za nas tako da mi, koji nismo upoznali pravednost, postanemo pravednost Božja u njemu. Ni jedan smrtnički jezik nikada neće moći dovoljno zahvaliti Bogu za takvu bezgraničnu milost.

6,1 Neki drže da se u ovom stihu Pavao obraća Korinćanima i hrabri ih da se u potpunosti okoriste milošću koja im je iskazana. Mi ipak mislimo da Pavao još uvijek izvješćuje o Poruci koju je propovijedao nespasenima. Već je spomenuo nevjernicima o čudesnoj milosti koju im je Bog ponudio. Sada ih i dalje moli neka **ne primaju uzalud takvu milost**. Ne bismo trebali dopustiti da sjeme evanđelja padne na neplodno tlo. Radije bismo se trebali odazvati takvoj čudesnoj Poruci primajući Spasitelja o kojemu ona govori.

6,2 Pavao sada navodi iz Iz 49,8. Proučimo li to poglavlje saznat ćemo da je Bog u sporu sa svojim narodom zbog toga što su odbacili Mesiju. U sedmom stihu vidimo kako narodi odbacuju Gospodina Isusa i znamo da je to odbacivanje dovelo do njegove smrti. Ali u osmom stihu nalazimo Jahvine riječi kojima uvjerava Gospodina Isusa da mu je molitva uslišana te da će mu On, Gospodin, pomoći i sačuvati ga.

“U dan spasenja pomogoh ti” odnosi se na uskrsnuće Gospodina Isusa Krista. **Doba prihvaćanja i dan spasenja** najavljeni su Kristovim uskrsnućem od mrtvih.

U svom propovijedanju evanđelja, Pavao se laća te čudesne istine te svojim nespasenim slušateljima navješćuje: “Evo, sada je trenutak prihvaćanja! Evo, sada je dan spasenja!” Drugim riječima, razdoblje koje je prorok Izaija predskazao i koje je nazvao dan spasenja već je došlo.

Stoga Pavao potiče ljude da se pouzdaju u Spasitelja dok još traje taj dan spasenja.

J. Pavlovo ponašanje u služnju

(6,3-10)

6,3 Ovdje Pavao s poruke koju je propovijedao prelazi na vlastito ponašanje u kršćanskoj službi. Shvaćao je kako uvijek ima ljudi koji traže izliku da ne poslušaju poruku spasenja; a ako taj izgovor mogu pronaći u nedosljednom propovjedničkom životu, to bolje. Stoga on podsjeća Korinćane kako on ni u čemu nije dao povoda da se kudi njegova služba. Kao što smo već ukazali, služba se ovdje ne odnosi na neki uzvišeni crkveni položaj, nego radije na služenje Kristu. Nije u to uključena nikakva zamisao o ljudskom zaredenju. Služba pripada svima koji su Kristovi.

6,4 Od ovog do desetog stiha apostol opisuje na koji je način pokušavao provoditi svoju službu – način kojem nema zamjerke. Svjestan da je sluga Svevišnjega, uvijek se pokušavao ponašati na način dostojan takvog poziva.

Denney krasno tumači ovaj odjeljak:

Vrela velikog bezdana provaljuju iz njega kad pomisli na ishod; sav je sapet dok počinje i može izgovarati samo nepovezane riječi, i to jednu po jednu; prije negoli će dovršiti oslobađa se pa bez suzdržavanja izlijeva svoju dušu.²⁹

Ovaj i peti stih opisuju tjelesne patnje koje je Pavao podnio i koje su ga potvrdile kao iskrenog i vjernog slugu Božjeg. Sljedeća dva stiha bave se kršćanskim milosnim darovima koje je iskazivao. Potom od osmog do desetog stiha nabraja sučeljena iskustva koja su tako karakteristična za kršćansku službu.

“U velikoj strpljivosti” nesumnjivo je opis Pavlova trpljenja zbog pojedinaca, zbog mjesnih crkava i zbog svih nevolja koje su bile sračunate na to da ga skrenu s njegovog puta ustrajnosti.

“U nevoljama” bi se moglo odnositi na trenutne progone koje je podnosio zbog imena Kristova.

“U potrebama” prenosi misao o osku-

dicama koje je podnosio, vjerojatno zbog nedostatka hrane, odjeće i smještaja.

“U tjeskobama” bi moglo uključivati neugodne okolnosti u kojima je često bio.

6,5 Pavao je, kao što je navedeno u Dj 16,23 podnio mnoge udarce. Njegov boravak u tamnicama spomenut je kasnije u 2 Kor 11,23, a bune se nesumnjivo odnose na nemire i metež koji su često pratili njegovo propovijedanje evanđelja. (Poruka da se i pogani mogu spasiti na isti način kao i Židovi uzrokovala je neke od najžešćih nemira.) Pavlovi naponi mogli bi biti oni povezani s izradom šatora, ali nesumnjivo i drugi oblici manualnog rada, kao i njegova putovanja. Spominjući bdijenja opisuje svoju neprestanu potrebu da bude na oprezu glede đavlovihi lukavstava i napora svojih neprijatelja da mu naude. Postovi bi mogli uključivati dragovoljno sustezanje od jela, ali ovdje vjerojatno više misli na glad zbog siromaštva.

6,6 Pavao je služio u čistoći, to jest kreposti i svetosti. Nikada ga se nije moglo optužiti za nečudoređe.

Službu je provodio spoznanjem, a to se najvjerojatnije odnosi na činjenicu da nije služio u neznanju nego u od Boga usade-noj spoznaji. To je prekrasno prikazano opsegom božanske istine otkrivene u Pavlovim poslanicama.

Korinćanima ne bi trebao nijedan dokaz za njegovo strpljivo podnošenje! Strpljivost s kojom je postupao s njihovim grijesima i propustima trebala bi biti dovoljan dokaz! Pavlova je ljubaznost bila iskazana njegovim nesebičnim davanju sebe samoga za druge, u njegovom ljubaznom stavu prema Božjim ljudima i njegovom suosjećajnom ponašanju.

Izraz “u Duhu Svetome” nesumnjivo znači da je sve što je Pavao činio bilo učinjeno u sili Duha i u podložnosti Njemu.

“U ljubavi nehinjenoj” hoće reći da ljubav za druge, koja je bila tako očigledna u životu apostola Pavla, nije bila tobožnja ili dvolična nego prava. Obilježavala je sve njegove postupke.

6,7 “U riječi istine” moglo bi značiti da je Pavao služio u pokornosti riječi istine, ili bi moglo značiti da je to bila časna služba u skladu s vrstom poruke koju je propovijedao, naime, s riječju istine.

“U snazi Božjoj” nesumnjivo iskazuje da apostol svoje djelo nije činio vlastitom snagom, nego u jednostavnoj ovisnosti o snazi koju daje Bog. Neki su ustvrdili i da bi se to moglo odnositi na čudesa koja je Pavao bio ovlašten činiti jer je bio apostol.

“Oružje pravednosti” opisano je u Ef 6,14-18. To je opis čestitog i dosljednog karaktera. Netko je rekao: “Kad se tko zadodjene u praktičnu pravednost, nesavladiv je.” Ako u savjesti nemamo neki grijeh prema Bogu i čovjeku tada đavao nema u što gađati.

Postoje neke dvojbe glede točnog značenja izraza “zdesna i slijeva”. Jedno od najvjerojatnijih objašnjenja jest da se u antičko doba tijekom borbe u desnici držao mač dok je u lijevoj ruci bio štit. Mač predstavlja napad a štit obranu. U tom slučaju Pavao ovdje govori da je dobar kršćanski karakter najbolji napad i obrana.

6,8 Ovdje i u idućem stihu Pavao opisuje neke od oštih suprotnosti koje nalazimo u službi za Gospodina Isusa. Istinski učenik prolazi vrhuncima i dolovima, kao i područjem koje se nalazi između njih. To je život slave i sramote, pobjede i prividnoga poraza, pohvale i pokude. Istinski sluga Božji ponekad je na lošem glasu, a ponekad na dobrom glasu. Jedni govore lijepo o njegovoj revnosti i smjelosti, dok ga drugi samo osuđuju. Ponašaju se prema njemu kao zavodniku i prevarantu, a ipak je istinit. On nije prevarant nego pravi sluga Svevišnjega Boga.

6,9 Pavao je, što se svijeta tiče, na neki način bio nepoznat, necijenjen i neshvaćen; no bio je dobro poznat Bogu i svojoj braći vjernicima.³⁰

Njegov je život bio svakodnevno umiranje, a evo, živio je! Prijetili su mu, lovili ga, pratili, progonili i zatvarali, no on je došavši na slobodu još revnije propovi-

jedao evanđelje. To je nadalje naglašeno izrazom “kao kažnjeni, a ne ubijeni”. “Kažnjeni” se ovdje odnosi na kazne koje je pretrpio od ljudskih ruku. Mnogo su puta vjerojatno već pomislili kako su priveli svršetku njegov buran život – no uskoro bi saznali za njegove poduhvate za Krista u drugim gradovima!

6,10 U službi je bilo i žalosti, no Pavao je uvijek bio radostan. Ne treba ni reći da ga je žalostilo odbacivanje poruke evanđelja, promašaji Božjih ljudi i vlastiti nedostaci. Ipak, kad bi pomislio na Gospodina i Božja obećanja, uvijek je imao veliki razlog da podigne pogled i raduje se.

Pavao je, što se dobara ovoga svijeta tiče, bio siromašan. Ne čitamo o njemu da je imao posjed i bogatstvo. No sjetimo se samo životâ koje je on obogatio svojom službom! Premda nije posjedovao ništa, ipak je na neki način imao sve što je uistinu vrijedilo.

“U ovim odlučnim rečenicama”, piše A. T. Roberts, “Pavao daje maha svojoj mašti koja se poigrava kao munja u oblacima.”³¹

K. Pavlov poziv na otvorenost i privrženost (6,11-13)

6,11 Sada apostol izljuje svoj strastveni zaziv Korinćanima da mu otvore svoja srca. On im je otvoreno i iskreno govorio o svojoj ljubavi. Budući da usta govore ono čega je srce puno, Pavlova otvorena usta govorila su o srcu koje je bilo rašireno od ljubavi prema tim ljudima. Da je to općenito značenje ovoga stiha, prikazano je sljedećim riječima: srce je naše rašireno, to jest spremno da ih prihvati u ljubavi.

Kao što je to Tozer izrazio: “Pavao je bio malen čovjek s golemim unutarnjim životom; njegovog je velikim srce često puta bilo ranjeno uskogrudnošću njegovih učenika. Jako ga je bolio pogled na njihove zakržljale duše.”³²

6,12 Bilo kakva sputanost u osjećajima između Korinćana i Pavla nije u njemu nego u njima. Oni su možda ograničili svoju ljubav prema njemu tako da nisu bili sigurno

ni trebaju li ga primiti ili ne, ali on uopće nije bio sputan u svojoj ljubavi prema njima. Nedostatak ljubavi postojao je s njihove a ne s Pavlove strane.

6,13 Žele li uzvratiti njegovu ljubav prema sebi (on govori onima koji su bili njegova djeca u vjeri), trebaju dopustiti da se njihova ljubav prema njemu raširi. Pavao se osjećao kao njihov otac i oni bi ga trebali voljeti kao svog oca u vjeri. Samo je Bog mogao dovesti do toga, ali bi mu oni trebali dopustiti da to učini.

Moffattov prijevod krasno prenosi misao stihova 11-13:

O Korinćani, ta ništa vam nisam uskratio; moje vam je srce širom otvoreno. "Suzdržljivost?" – ona je u vama, a ne u meni. Zamijenimo se sada, kao što to vele djeca! Otvorite mi širom svoja srca.

L. Pavlov poziv na biblijsko odvojenje (6,14-7,1)

6,14 Povezanost između ovog i trinaestog stiha jest sljedeća: Pavao je rekao svetim neka prošire svoju ljubav prema njemu. Sada objašnjava da jedan od načina kako to učiniti jest odvojiti se od svakog oblika grijeha i nepravednosti. Nesumnjivo da je djelomice mislio na lažne učitelje koji su preplavili zajednicu u Korintu.

Spomenuto neprimjereno ujarmljivanje navodi na Pnz 22,10: "Ne upreži u plug vola i magarca zajedno." Vol je bio čista životinja, a magarac nečista. Njihov hod kao i vuča nejednaki su. Nasuprot tome, kad se vjernici ujarme s Gospodinom Isusom nalaze da im je jaram blag a njegovo breme lako (Mt 11,29.30).

Ovaj odjeljak Druge Korinćanima jedan je od ključnih odjeljaka u svoj Božjoj riječi na temu odvojenja. Nalog vjerniku da se treba odvojiti od **nevjernikâ**, nepravednosti, tame, Belijara i idolâ savršeno je jasan.

Svakako da se to odnosi i na brak. Kršćanin ne može stupiti u brak s nespašenom osobom. Ipak, ovaj odjeljak ne opravdava razvod u slučajevima kad vjernik već jest u braku s nevjernom osobom. Božja volja u takvom slučaju jest da se brak održi ne bi li

se nespašeni bračni drug na poslijetku spasio (1 Kor 7,12-16).

Osim toga, to se odnosi i na poslovanje. Kršćanin se ne treba poslovno udruživati s nekim tko ne poznaje Gospodina. To se svakako odnosi i na tajne redove ili bratstva: kako se može netko tko je vjeran Kristu predano uključiti u udrugu u kojoj se ne prihvaća ime Gospodina Isusa? Ovako treba izgledati naš odnos prema društvu: kršćanin treba održavati veze s nespašenima kako bi ih zadobio za Krista, ali nikada ne bi trebao imati udjela u njihovim grešnim zadovoljstvima ili bilo kakvim djelatnostima na način koji bi ih naveo na pomisao kako se on ne razlikuje od njih. Ovaj se odjeljak odnosi i na područje vjere: vjerni Kristov sljedbenik ne bi trebao biti članom crkve u kojoj se za članove svjesno prihvaća nevjernike.

Stihovi 14-16 uključuju sve važne odnose u životu:

Pravednost i bezakonje opisuju cjelokupno područje moralnog ponašanja.

Svjetlo i tama tiču se pronicljivosti glede onoga što je Božje.

Krist i Belijar bave se područjem autoriteta, to jest, osobom ili predmetom koji netko priznaje za gospodara svog života.

Vjernik i nevjernik odnose se na područje vjere.

Hram Božji i idoli označava sve ono čemu i kome se neka osoba klanja.

Pravednost i bezakonje ne mogu imati ništa zajedničkog: što se tiče morala, oprečni su jedno drugome. Ni **svjetlo** ne može imati nešto zajedničko s **tamom**. Kad u sobu uđe **svjetlo**, nestaje **tama**. Oboje ne mogu postojati istodobno.

6,15 Belijar znači "bezvrijednost" ili "opakost". Ovdje je to naziv za Zloga. Može li biti mira između **Krista** i **Sotone**? Očigledno ne! Isto tako ne može biti ni zajedništva između **vjernika** i **nevjernika**. Pokušati ostvariti to zajedništvo jest veleizdaja Gospodina.

6,16 Idoli nemaju ništa s hramom Božjim. Kad je to tako, kako bi vjernici mogli

imati što s idolima kad su oni sami **hram Boga živoga**? Idoli, naravno, nisu samo klesani kipovi ili slike nego bilo koji predmet koji se ispriječi između duše i Krista. To može biti novac, ili užitak, ili čuvenost, ili materijalne stvari.

Apostol u stihovima kao što su Izl 29, 45, Lev 26,12 i Ez 37,27 nalazi obilje dokaza da smo mi **hram Boga živoga**.

Denny kaže:

Pavao od kršćana očekuje da kao i Židovi budu ozbiljni i očuvaju svetosti Božjega doma neokrnjenom; a sada kaže da smo taj dom mi: mi smo ti koji se trebamo očuvati čistima od svijeta.³³

6,17 Budući da je tako, Pavao nam upućuje izazovni poziv da **iziđemo**. Pritom navodi Iz 52,11. To su jasne Božje upute njegovom narodu glede odvojenja od zla. Kako bi mogli popraviti zlo, kršćani ne smiju ostati usred zla, niti biti dio zla. Božji je plan: **iziđite**. "Nečisto" u ovom stihu prvenstveno je svijet pogana ali se odnosi i na bilo koji oblik zla, bilo ono poslovno, društveno ili religijsko.

Pomoću ovog stiha ne možemo naučavati odvojenje od drugih vjernika. Kršćane se potiče da nastoje "održati jedinstvo Duha povezani mirom."

6,18 Često je kršćanima, kad žele biti poslušni Božjoj riječi, vrlo teško prekinuti veze koje su trajale godinama. Izgleda da Bog u ovom stihu pretpostavlja postojanje te poteškoće. U prethodnom je stihu rekao "ja ću vas primiti", a sada dodaje: "**I bit ću vam otac, a vi ćete mi biti sinovi i kćeri**", govori **Gospodin Svemogućii**. Naknada za biti s Kristom izvan tabora zla jest: na novi i bliskiji način spoznati zajedništvo s Ocem. To ne znači da mi poslušnošću Njegovoj riječi postajemo sinovi i kćeri, nego da smo očitovani kao Njegovi sinovi i kćeri kad se na taj način ponašamo i da ćemo iskusiti radost i užitke sinovstva kao što to još nikada nismo iskusili.

"Blaženstvo istinskog odvojenja nije ništa manje negoli slavno druženje sa samim veličanstvenim Bogom" (Selected).

Jedan problem prevladava među svim evanđeoskim kršćanima u liberalnim i neoortodoksnim crkvama. Oni se neprestano pitaju: "Što mi je činiti?" Ovdje nalazimo Božji odgovor. Takvi trebaju napustiti zajedništvo s onima koji Gospodina Isusa ne časte i ne uzdižu kao Božjega ljubljenog Sina i Spasitelja svijeta. Takvi mogu više učiniti za Boga izvan takvog zajedništva negoli će ikada ostvariti u njemu.

7,1 Ovaj je stih usko povezan s prethodnim tekstom. Njime ne započinje novo poglavlje nego se zaključuje odjeljak koji je započeo sa 6,14.

Obećanja koja se spominju u ovom stihu jesu ona navedena u 17. i 18. stihu prethodnog poglavlja. "Ja ću vas primiti ... i bit ću vam otac ... a vi ćete mi biti sinovi i kćeri." Suočeni s tim čudesnim Božjim obećanjima trebamo se **očistiti od svake prljavštine tijela i duha**. Onečišćenje **tijela** uključuje svaku vrst tjelesne nečistoće, dok se prljavština **duha** odnosi na nutarnji život, pobude i misli.

Ali Bog ne daje samo negativnu stranu, postoji i pozitivna: **usavršavajući svetost u srahu Gospodinovu**. Ne samo da trebamo odstraniti ono što onečišćuje, nego se u svom svagdanjem životu trebamo sve više suobličavati Gospodinu Isusu Kristu. Ovaj stih ne navodi na to da je, dok smo još na Zemlji, ikada moguće postati potpuno svet. Praktično posvećenje je proces koji traje cijeli život. Mi postajemo sve sličniji Gospodinu Isusu Kristu sve do dana kad ćemo ga vidjeti licem u lice, a tada ćemo svu vječnost biti poput Njega. To je kao da zbog strahopoštovanja ili straha Božjega u srcima imamo želju da postanemo sveti. Naučimo zajedno s pobožnim McCheyenom reći: "Gospodine, učini me svetim koliko je god moguće s ove strane neba."

M. Pavlova radost zbog dobrih vijesti iz Korinta (7,2-16)

7,2 "Prihvatite nas." Nije bilo razloga zašto Korinćani ne bi to učinili, nastavlja Pavao, jer **nikome nije nanio nepravdu,**

nikoga nije ošteti, nikoga nije nadmudrio. Što god njegovi kritičari rekli za njega, apostol Pavao nije nikoga povrijedio i nikoga nije financijski iskoristio.

7,3 Pavao ničime što je rekao ili govori nije ni na koji način namislio osuditi Korinćane. Opetovano ih je uvjeravao da će njegova duboka ljubav za njih nastaviti postojati u životu i u smrti.

7,4 Budući da se osjećao tako blisko povezan sa svetima u Korintu, apostol se osjeća slobodan govoriti s **velikom smjelošću** kad im se obraća izravno. Ali ako je njegova iskrenost prema njima bila tako velika, takav je pred drugima bio i njegov **ponos** zbog njih. Stoga ne bi trebali pogrešno protumačiti kako njegova odrješitost ukazuje na nedostatak ljubavi; radije bi trebali shvatiti da je on uistinu ponosan zbog njih i da ih posvuda hvali. Vjerojatno je osobit vid njihova kršćanskog života koji je Pavla poticao na iskrene preporuke bio njihov stav glede sabiranja novca za siromašne svete u Jeruzalemu. Apostol će kasnije doći na tu temu koju ovdje samo ovlašt spominje.

"Ispunjen sam utjehom i obilujem radošću uza svu nevolju našu." Ove su riječi objašnjene u sljedećim stihovima. Zbog čega je Pavao usprkos svim nevoljama ipak bio tako radostan? Odgovor jest da mu je Tit donio dobre vijesti o Korinćanima, a to se pokazalo izvorom goleme utjehe i ohrabrenja.

7,5 Već smo ranije spomenuli da je Pavao oputovao iz Efeza u Troadu potražiti Tita. Našavši ga ondje prešao je u **Makedoniju**. Sada objašnjava da mu ni dolazak u Makedoniju nije donio **spokoja** koji je tražio. Još je uvijek bio nemiran, još uvijek u nevolji, još uvijek progonjen. Izvana ga je neprijatelj nemilosrdno udarao, dok su iznutra bile strepnje i tjeskoba – nesumnjivo zbog toga što nije sreo Tita.

7,6 Tada je nastupio **Bog i utješio** Pavla **Titovim dolaskom**. U to doba apostol je iskusio istinu iz Izr 27,17: "Željezo se željezom oštri, i čovjek oštri jedan drugoga."

Zamislite si radostan susret te dvojice odanih Kristovih slugu, Pavlova pitanja koja se nižu jedno za drugim i Tita kako mu pokušava odgovoriti što je moguće brže (vidi i Izr 25,25).

7,7 Ali nije **samo** radost ponovnog susreta s prijateljem ono što je toliko obradovalo Pavla; prije je to bilo izvješće o tome u kojoj je mjeri Tit bio utješten odgovorom Korinćana na Pavlovo pismo.

Bila je dobra vijest to što su Korinćani čeznuli vidjeti apostola Pavla. To se zbilo usprkos odlučnih napora lažnih učitelja da odvrate osjećaje svetih od Pavla. Ne samo da su čeznuli vidjeti ga, nego su to i dokazali istinskim **jadikovanjem**. To je **jadikovanje** moglo biti uzrokovano nepažljivim stavom koji su zauzeli trpeći grijeh u zajednici, ili pak je to bilo zbog žalosti i zabrinutosti do koje su doveli apostola. Kao dodatak tom **jadikovanju**, Tit je izvijestio kako oni istinski poštuju Pavla i o njihovom **žaru** da mu ugone.

Stoga apostolova radost nije bila samo zbog Titova dolaska, nego i zbog tih dokaza u korist činjenice da su Korinćani bili poslušni Pavlovim uputama i da su mu još uvijek naklonjeni.

7,8 "Jer ako sam vas i ražalostio onom poslanicom, nije mi žao; ako sam i požalio, svejedno vidim da vas je poslanica barem na trenutak ožalostila."

Poslanica koju Pavao spominje mogla bi biti ona koju nazivamo 1. Korinćanima, ili pak neko drugo, za nas izgubljeno, pisano u kojem je oštro progovorio svetima.

Glede Pavlova žaljenja što je napisao tu poslanicu, valja razjasniti jedno: pretpostavimo li da se radi o Prvoj Korinćanima, to što je **požalio** uopće se ne tiče nadahnuća. Ono što je apostol pisao bile su same Gospodinove zapovijedi. Ipak, Pavao je sâm bio samo čovjek sklon razočaranjima i tjeskobama drugih.

Williams to ovako komentira:

Razlika između pisca i nadahnuća javlja se u 8. stihu. On je znao da mu je prvo pismo bilo nadahnuće. Njegove su riječi bile "za-

povijedi Gospodinove", ali je kao slab, zabrinut i osjećajan čovjek drhtao u strahu da učinak njegova pisma ne bi odbio Korinćane od njega i nanio im bol. To je zanimljiv slučaj različitosti između osobnosti proroka i poruke koju mu je dao Duh Sveti.³⁴

Sažmемо li to, Pavao kaže sljedeće: kad su Korinćani pročitali njegovo pismo, bilo im je kao ukor i zaboljelo ih je. Nakon što je poslao pismo, apostol je pretpostavio kakva će biti njihova reakcija na nj i to ga je ražalostilo. Nije smatrao da je učinio nešto pogrešno; na to uopće ni ne pomišlja. Prije bismo rekli da mu je bilo žao što je u provođenju djela za Gospodina bilo nužno da na neko vrijeme ražalosti druge kako bi se u njihovim životima ostvario Božji naum.

U drugom djelu stiha Pavao naglašava kako je to, premda ih je pismo ožalostilo, bilo samo **na trenutak**. Prvi učinak pisma bila je bol; ali žalost nije dugo potrajala.

Cjelokupni postupak koji je apostol ovdje opisao mogli bismo usporediti s kirurškim zahvatom. Da bi kirurg mogao odstraniti opasan zaraženi dio s ljudskoga tijela, nužno je zarezati duboko u meso. Njega ne raduje što je time nanio bol pacijentu jer zna da to mora učiniti želi li mu vratiti zdravlje. Ako mu je pacijent bliski prijatelj, kirurg je osobito svjestan trpljenja koje nužno mora uslijediti. Ali on je svjestan da je to trpljenje samo privremeno i spreman je da bude tako kako bi konačan ishod bio povoljan.

7,9 Pavao se nije **radovao** tome što je nanio bol Korinćanima, nego tome što ih je trenutna žalost dovela do **pokajanja**. Drugim riječima, njihova ih je žalost navela na promjenu uma što je dovelo do promjene življenja. **Pokajanje**, kaže Hodges, "nije samo promjena nauma, nego uključuje i promjenu srca koja dovodi do obraćenja od grijeha, popraćenog žalošću i mržnjom na grijeh, k Bogu."³⁵

Žalost Korinćana bila je po volji Božjoj; bila je to ona vrst žalosti kakvu Bog voli vidjeti. Budući da su njihova žalost i poka-

janje bili iskreni, **po Bogu**, nisu trpjeli nikakve trajne posljedice zbog ukora predanog im po apostolu Pavlu.

7,10 Ovaj stih suprotstavlja žalost koja je **po Bogu** i žalost svjetsku. Žalost koja je **po Bogu** jest tuga koja ulazi u nečiji život nakon što sagriješi i koja dovodi do njegovog pokajanja. Takav shvaća da mu Bog govori pa stoga staje na Božju stranu protiv sebe samoga i protiv grijeha.

Kad Pavao kaže da žalost koja je **po Bogu donosi pokajanje na spasenje**, on ne misli nužno na spasenje duše (premda bi moglo biti i to). Naposljetku, Korinćani su već bili spašeni. Ovdje se izraz "**spasenje**" rabi za opis izbavljenja od bilo koje vrste grijeha, robovanja ili trpljenja u nečijem životu.

Postavlja se pitanje odnosi li se izraz "**ne treba požaliti**" na pokajanje ili na spasenje. Kako je istina i da se nitko nikada ne žali zbog **pokajanja** ili **spasjenja**, to pitanje možemo ostaviti otvorenim.

Žalost svjetska nije istinsko pokajanje nego obično grizodušje. Ona **donosi** gorčinu, muku, očaj i, na posljetku, smrt. To je prikazano Judinim životom. Njemu nije bilo žao onoga što je svojim grijehom učinio Gospodinu Isusu, jedino ga je mučila savjest zbog užasnih plodova koje je pritom sâm pozeo.

7,11 Pavao na iskustvo Korinćana ukazuje kao na primjer za ono što je rekao u prvom djelu prethodnog stiha. **Baš to** što je govorio o žalosti po Bogu očitovalo se u njihovim životima. Danas bismo to rekli: "Kao dokaz same te činjenice da **ste se po Bogu ožalostili**." Potom počinje navoditi razne rezultate njihove božanske žalosti.

Ponajprije, dovela je u njima do **revnosti**, tj., istinske brige. Ako se ovaj odjeljak odnosi na slučaj discipliniranja opisan u 1. Korinćanima, tada taj izraz znači kako su se, premda u početku ravnodušni glede svega, odmah nakon toga vrlo zabrinuli.

Kao drugo spominje **opravdanje**. To ne znači da su se pokušavali opravdati ili ispričati nego da su, poduzevši odlučne ko-

rake, pokušavali otkloniti od sebe svaku daljnju krivicu ili prijekor glede toga.

“**Ogorčenje**” bi se moglo odnositi na njihov stav prema grešniku zbog sramote koju je nanio Kristovu imenu. Ali vjerojatnije se to odnosi na njihov stav prema sebi samima zbog toga što su uopće dopustili da je nešto takvo tako dugo trajalo a da oni nisu ništa poduzeli.

“**Strah**” nedvojbeno znači da su postupili u strahu Gospodinu ali može značiti i da su se pribojavali apostolova posjeta bude li trebao doći sa štapom.

“**Čežnja**” doslovce znači “žudnja”. Većina se tumača slaže da se to odnosi na istinsku želju koja se razbudila u njihovim dušama, želju da ih Pavao posjeti. No to bi moglo značiti i snažnu želju da vide kako je pogreška popravljena a zlo ispravljeno.

“**Gorljivost**” najviše objašnjavaju kao **gorljivost** za slavu Božju, za obnovu grešnika, za njihovo očišćenje od okaljanosti u spomenutom slučaju, ili pak gorljivo pristajanje uz apostola.

“**Kažnjavanje**” označava kaznu ili odmazdu. To jednostavno znači da su pokrenuli popravni postupak protiv prekršitelja u zajednici. Bili su odlučni u tome da grijeh treba kazniti.

Zatim Pavao dodaje: “**Na svaki ste način dokazali da ste u onome nedužni.**” Naravno, to ne trebamo shvatiti kao da nikada nisu zaslužili prijekor, nego jednostavno da su učinili sve što su mogli kako bi pravilno postupili i učinili ono što su odmah morali učiniti.

7,12 U ovom stihu nalazimo četiri velike poteškoće. Prvo: na koje pismo misli Pavao kad kaže “**pisao sam vam**”? Drugo: tko je taj **uvreditelj**? Treće: tko je **uvrijeđeni**? I na posljertku, treba li svršetak ovog stiha biti preveden kao “**naša gorljivost za vas**” ili “**vaša gorljivost za nas**”?

Pismo bi moglo biti 1. Korinćanima ili pak iduće pismo koje nam nije sačuvano. Uvreditelj bi mogao biti onaj rodoskvrnitelj iz 1 Kor 5, ili pak neki buntovnik iz crkve. Ako Pavao misli na rodoskvrnitelja

tada bi uvrijeđeni mogao biti i rodoskvrnitelj otac. S druge strane, ako je uvreditelj bio neki buntovnik, tada je uvrijeđena strana bio Pavao ili netko nama nepoznat.

U KJV i NKJV svršetak stiha glasi: “... **nego da vam se očituje naša gorljivost za vas pred Bogom**”. Ali u većini suvremenih prijevoda prevedeno je slično kao u NASB: “... da vam se vaša gorljivost za nas očituje pred Bogom.”

7,13 Pavao se **utješio** zato što je njegovo pismo postiglo željeni učinak. Korinćani su se pokajali i pristali uz njega. Uza sve to, Tit ga je ohrabrio svojim oduševljenjem koje je iskazao glede svetih; okrijepio se zbog njegova susreta s njima.

7,14 Očito je apostol pred **Titom**, prije negoli ga je poslao u Korint, oduševljeno govorio o tamošnjim vjernicima. Sada kaže kako se njegova **pohvala** nije pokazala neistinitom. Titovo iskustvo među Korinćanima potvrdilo je sve što je Pavao o njima rekao. Kao što je sve što je apostol ikada rekao Korinćanima bilo istina, **tako je i njegova pohvala Titu postala istinom**.

7,15 Tit očito nije znao na kakav će primjem naići kad dođe na jug Grčke. Možda je očekivao najgore. Ali kad je stigao, Korinćani su mu izrazili srdačnu dobrodošlicu; i ne samo to, omiljeli su mu još više time što su se pokorili uputama koje im je donio od apostola Pavla.

Kad apostol kaže da su primili Tita sa strahom i drhtanjem, on ne misli na prestravljenost ili kukavički strah nego osjećaj strahopoštovanja pred Gospodinom, i to zbog njihovog problema i velike želje da mu ugone.

7,16 Kad Pavao kaže da se **u svemu može pouzdati** u svete, ne trebamo u njegovim riječima tražiti više od onoga što je namjeravao reći. One zacijelo ne znače da je smatrao kako Korinćani ne mogu sagnješiti ili zatajiti. Te riječi prije svega znače da **pouzdanje** koje im je pripisao i o kojemu se pohvalio Titu nije bilo uzaludno. Oni su se pokazali **dostojnim** njegova povjerenja. To nesumnjivo uključuje i misao

kako se on, budući da su zauzeli ispravan stav glede predmeta o kojem se raspravljalo u 1. Korinćanima, osjeća opravdanim u tome što se potpuno pouzdaje u njih.

Ovim stihom završava prvi dio 2 Kor; dio koji je, kao što smo vidjeli, posvećen opisu apostolova poslanja i njegova odlučnog nastojanja da ojača veze koje su postojale između njega i Korinćana. Sljedeća dva poglavlja bave se "milošću davanja".

II. PAVLOVO POTICANJE DA SE DOVRŠI SABIRANJE ZA SVETE U JERUZALEMU (pogl. 8-9)

A. Dobri primjeri velikodušnog davanja (8,1-9)

8,1 Pavao je htio da vjernici saznaju za vrlo neobičan način na koji se **milost Božja** očitovala među kršćanima u **madeonskim crkvama** (sjeverna Grčka). Filipi i Solun bili su dva od gradova u kojima su utemeljene crkve.

Osobit način na koji su ti Makedonci pokazali da su primili **milost Božju** bila je njihova **darežljivost**.

8,2 Ti su kršćani prolazili kroz mnoge **kušnje i nevolje**. Obično ljudi koji su na taj način iskušani pokušavaju uštedjeti novac za budućnost. Osobito to čine ako im baš ne ide najbolje, što i jest bio slučaj s Makedoncima. Oni uopće nisu imali mnogo novca. Ipak, njihova kršćanska **radost** bila je tako **izobilna** da su, kad im je prikazana potreba svetih u Jeruzalemu, promijenili svoj prijašnji stav i dali bez ikakve prinude. Bili su sposobni ujediniti **nevolju, radost, siromaštvo i darežljivost**.

8,3 Bilo je još nekih jedinstvenih značajki u njihovoj darežljivosti. Njihovo davanje nije bilo **prema mogućnostima**, nego **iznad mogućnosti**. Osim toga, davali su **dragovoljno**, to jest neusiljeno, bez pritiska, nagovaranja ili navođenja.

8,4 Toliko su željeli imati udjela u pomoći za svete u Jeruzalemu da su **zaklinjali** Pavla za povlasticu da im se dopusti

sudjelovati u tome. Možda je apostol oklijevao prihvatiti njihovu ljubaznost znajući kako su istodobno i sami siromašni. Ali oni nisu prihvaćali niječni odgovor. Htjeli su da im se dopusti dati.

8,5 Možda je Pavao samo očekivao ili se nadao da će se i oni ponašati kao većina smrtnika: najprije daju nerado a potom, kad ih se malo pritisne, malo više. Ali Makedonci nisu bili takvi! Ti su ljubljeni kršćani najprije dali najveći dar – **sebe same**. Nakon toga bilo im je lako dati svoj novac. Kad Pavao kaže da "**same sebe predadoše najprije Gospodinu, a potom nama, po volji Božjoj**", on jednostavno smatra da su najprije potpuno predali svoje živote Kristu, a potom su se dragovoljno predali Pavlu u tome što su htjeli pomoći u sabiranju za Jeruzalem. U stvari, Pavlu su rekli: "Predali smo se Gospodinu, a sada se predajemo tebi kao njegovom upravitelju. Reci nam što da učinimo jer si ti apostol Krista, našeg Gospodina."

"Prilozi djelu Gospodinovu", tvrdi G. Campbell Morgan, "vrijede jedino ako su darovi onih koji su i sami predani Gospodinu."

8,6 Apostol je toliko bio ponesen primjerom Makedonaca da je sada htio da se i Korinćani povedu za njima. Stoga kaže da je **ohrabrio Tita** neka **dovrši** djelo koje je započeo u Korintu. Drugim riječima, kad je Tit prvi put posjetio Korinćane obradio je s njima temu sabiranja. Sada kad se vraća, naloženo mu je da vidi jesu li dobre namjere pretvorene u **djelo**.

8,7 Budući da su Korinćani u mnogo čemu bili tako istaknuti (a bili su), Pavao želi da se istaknu i u davanju. Odaje im priznanje da **obiluju u vjeri, i riječi (govoru), i spoznanju, i svakoj revnosti (usrdnost), i u njihovoj ljubavi** prema njemu. U Prvoj Korinćanima pohvalio ih je zbog znanja i govora. Ovdje dodaje još nekoliko vrлина, što je nesumnjivo ishod Titova posjeta.

Izraz "**u vjeri**" mogao bi opisivati snažnu vjeru u Boga, **dar** vjere ili **vjernost** u njihovu ponašanju s bližnjima.

“U riječi” se nedvojbeno odnosi na njihovo poznavanje jezika, tema koja je zauzela znatan prostor u Prvoj Korinćanima.

“U spoznanju” bi se moglo odnositi na milosni dar ili na širinu njihova shvaćanja božanskih istina.

“I svakoj revnosti” opis je njihove gorljivosti i usrdnosti glede Božjih stvari.

I na posljetku, njihova ljubav za Pavla spomenuta je kao nešto hvalevrijedno. Sada bi Pavao htio popisu dodati još jednu vrlinu, naime, “u svoj darežljivosti”.

Denny upozorava da se čujemo:

... čovjeka koji izobiluje duhovnim probicima, koji je gorljiv, srdačan, mnogo moli, sposoban govoriti u crkvi, ali je nesposoban rasti se od svog novca.³⁶

8,8 Pavao to ne zapovijeda na krut, zakonski način. On bi radije stavio na ispit iskrenost njihove ljubavi, osobito u svjetlu gorljivosti i usrdnosti makedonskih kršćana glede toga. Kad Pavao kaže da to nije izrekao kao zapovijed, ne misli da nije nadahnuto. Jednostavno drži kako bi davanje trebalo biti od srca – jer “Bog ljubi veselog darivatelja”.

8,9 Sada apostol Pavao iznosi jedan od najvećih stihova ovog svog veličanstvenog pisma. Na podlozi pripremljenoj od siromašnih životnih okolnosti u Makedoniji i Korintu on slika dražestan portret najdarežljivije Osobe koja je ikad živjela.

Riječ “milost” na mnogo se načina rabi u Novom zavjetu, ali je ovdje očigledno njezino značenje “darežljivost”. Koliko je Gospodin Isus bio darežljiv? Bio je tako darežljiv da je *sve što je imao* dao za nas kako bismo se mi **njegovim siromaštvom obogatili** za svu vječnost.

Moorehead to ovako komentira:

On je bio bogat posjedom, snagom, časću, zajedništvom, srećom. Postao je siromašan po položaju, okolnostima, u svojem odnosu s ljudima. Nas se potiče da damo malo novca, odjeće, hrane; On je dao sebe.³⁷

Ovaj stih naučava predpostojanje Gospodina Isusa. Kada je on bio bogat? Zacijelo ne kad je došao na svijet kao djetesče u Betlehemu! To zacijelo nije bilo ni tije-

kom trideset tri godine njegova življenja koje je proveo kao “stranac i beskućnik u svijetu koji su njegove ruke načinile”. Bio je bogat nekad u vječnosti kad je boravio s Ocem na nebeskim dvorima. Ali **postao je siromašan**. To se ne odnosi samo na Betlehem nego i na Nazaret, Getsemani, Gabatu i Golgotu. A to je bilo zbog nas, **da se njegovim siromaštvom mi obogatimo**.

Ako je to istina, a zacijelo jest, tada bi naša najveća radost bila dati Njemu sve što jesmo i što imamo. Ni jedan argument usred ove Pavlove raspre o kršćanskom davanju nije snažniji od toga.

B. Dobar savjet za dovršenje sabiranja (8,10.11)

8,10 Sada se apostol vraća Korinćanima. Oni su naumili sabirati pomoć za siromašne svete prije negoli su to odlučili Makedonci. Korinćani su u stvari i počeli to činiti prije od Makedonaca. Kako bi bili dosljedni, trebali su dovršiti to što su započeli prije godinu dana. Bilo bi to njima u korist jer bi dokazalo njihovu iskrenost i dosljednost.

8,11 Što god bio razlog odugovlačenju, Pavao im kaže da ga trebaju zanemariti i **dovršiti** to za što su pokazali spremnost. Trebaju to učiniti prema mogućnosti koju su tada imali, a ne prema onome što bi možda htjeli učiniti u budućnosti ako im se poveća imetak.

C. Tri dobra načela velikodušnog davanja (8,12-15)

8,12 Izgleda da su Korinćani odugovlačili sa sabiranjem za potrebite svete u Jeruzalemu nadajući se da će kasnije moći poslati više. Ipak, ovdje ih se podsjeća da uopće nije sporno koliko će poslati. Ako u njihovim srcima postoji zbiljska želja da sudjeluju u tom dobrom djelu, tada Bog prihvaća njihov dar kako god malen bio. Najvažniji je stav njihova srca.

8,13 Pavao ne namjerava izložiti Korinćane financijskom pritisku. Njegov naum nije da to jeruzalemskoj crkvi bude olakšica a korintskoj teškoća ili osiromašenje.

8,14 Ovaj stih opisuje Božji plan za rješavanje oskudice u Crkvi Gospodina Isusa Krista. Gospodinov je naum da kad god među kršćanima na jednom području postoji potreba, tada na to potrebno mjesto trebaju doći sredstva s drugih područja. Taj neprestani dotok i protok sredstava dovest će do **jednakosti** među crkvama širom svijeta.

Sredstva bi, u doba kad Pavao piše, iz Korinta, Makedonije i drugih gradova trebala doticati u Jeruzalem. Ali možda će u budućnosti sveti u Jeruzalemu biti dobro zbrinuti, dok će Korinćani biti u potpunosti oskudici. U takvom bi slučaju sredstva potekla u suprotnom smjeru. Na to Pavao misli ovim stihom. U tom je trenutku postojala potreba u Jeruzalemu, ali bi jednom u budućnosti mogla nastati u Korintu i u tom bi slučaju drugi pomagali njima.

8,15 Načelo jednakosti naglašeno je navodom iz Izl 16,18. Kad bi djeca Izraelova izlazila skupljati manu, jedni bi nakupili više od drugih. Ali to nije ništa značilo. Kad se dijelila *mana* svatko je primio jednaku količinu – jedan *gomer*, to jest 4,5 litre. Stoga **“tko je nakupio mnogo, nije mu preteklo; a tko malo, nije mu nedostajalo.”** Ako bi tko pokušao *gomilati* mannu, ucrcala bi mu se!

To se ujednačavanje nije zbivalo nekim čudom ili čarolijom nego zbog toga što su oni koji su imali previše dijelili s onima koji nisu imali dovoljno. Hodge veli:

Pouka koja se naučava u Izlasku i po Pavlu jest da u narodu Božjem izobilje jednoga treba iskoristiti za rješavanje oskudice drugih; i da će svaki pokušaj izigravanja tog zakona završiti sramotom i gubitkom. Inetak je kao *mana*: ne podnosi gomilanje.³⁸

U skladu s time je i ovaj odjeljak iz nepoznatog izvora:

Božja je namjera da svaki čovjek ima udjela u dobrima ovoga života. Ipak, neki saberu više a neki manje. Oni koji imaju više trebali bi dijeliti s onima koji imaju manje. Bog dopušta nejednaku raspodjelu sredstava, ali ne da bi ih bogati sebično uživali nego dijelili sa siromašnima.

D. Tri pouzdana brata za pripremu sabiranja (8,16-24)

8,16 U ovom i u sljedećem stihu Tit je pohvaljen zbog vrsnog stava koji je u svemu tome zauzeo. Prvo: **Bogu se zahvaljuje što je u Titovo srce stavio istu revnost** za Korinćane. Pavao je u tom suradniku pronašao srodan duh. Utvrdio je da zajedno s Titom dijeli isto ono breme koje nosi za Korinćane.

8,17 Pavao je poticao Tita da s njegovim pismom ode u Korint, ali to poticanje uopće nije bilo potrebno. Tit je htio poći **dragovoljno**.

Izraz **“pošao je k vama”** vjerojatno znači “došavši k vama”. Tu nam je prikazan takozvani *epistolarni aorist* kojim se ne opisuje radnja u doba kad Pavao piše Poslanicu nego kad je Korinćani čitaju. Tit je nedvojbeno bio taj koji je ponio to pismo u Korint. Nije pošao u Korint sve dok Pavao nije dovršio poslanicu.

8,18 Od ovog do 22. stiha opisana su dva brata kršćanina koja će se pridružiti Titu na njegovu poslanju. Opis prvoga nalazimo u ovom pa sve do 21. stiha, a drugoga u 22. stihu. Ni jednome nije spomenuto ime.

Ovaj dio Pisma koristan je jer prikazuje Pavlov oprez u rukovanju sa sredstvima kako ne bi bilo nikakva osnova da ga se optuži za zlorabu novca.

Prvi spomenuti brat bio je dostojan **slave** zbog svog rada na **evanđelju**. Velike su razlike u mišljenjima o kome je riječ. Neki kažu da je to Luka, drugi Sila, a treći vele da je Trofim. Ali možda takvim nagađanjem potpuno promašujemo duh ovog stiha. Nije li njegovo ime namjerno izostavljeno? Istinsko učenje često uključuje nepoznatost. Tako je bilo i s djevojčicom koja je odigrala toliku ulogu u životu gubavca Naamana, kao i s dječakom koji je prepustio svoj objed Gospodinu Isusu.

8,19 Tog neimenovanog brata **odabrala su crkve** da pođe na putovanje predati taj dar. Drugim riječima, bio je određen za poslanika koji će nositi taj dragovoljni pri-

log. Apostol je sebe i druge smatrao poslužiteljima ili upraviteljima u tom djelu milosti. Oni su to činili **na slavu samom Gospodinu**. Osim toga, oni su htjeli prikazati svoju spremnost i revnost da služe siromašnim svetima u Jeruzalemu.

8,20 Apostol je bio prerazborit da bi sâm rukovao s tim novcem ili da bi ga povjerio bilo kom drugom. On je uporno ustrajao na tome da ga treba nositi skupina od dvije, tri ili više osoba. To je ono što govori u ovom stihu. Kako bi izbjegao bilo kakvu mogućnost izvrtanja ili sablazni, pobrinuo se da rukovanje tim **obiljem** bude učinjeno na takav način da se o njemu ne može reći ništa loše.

8,21 "Nastojimo oko dobra" znači da žele osigurati kako bi sve bilo urađeno pošteno. Pavla nije brinulo samo da taj poduhvat bude pošten **pred Gospodinom**, nego i besprigovorano **pred ljudima**. Morgan bilježi: "Zadaća kršćanske zajednice jest obavljati svoje poslove na takav način da ljudi ovoga svijeta nemaju zbog čega sumnjati kako se išta u njezinim postupcima protivi pravednosti."³⁹

Ovaj je stih slučajno skoro isti kao i Izr 3,3.4 u Septuaginti.

8,22 Ovdje vidimo drugog nepoznatog **brata** koga je Pavao odredio za pomoć u toj važnoj stvari. Taj se u **mnogome** pokazao **revan**, a sada je iskazao osobitu revnost glede tog osobitog naloga **zbog velikog uzdanja** koje je imao u Korinćane.

Ovdje NKJV prevodi "zbog velikog uzdanja koje imamo u vas". "Imamo" je umetnuto (kosim slovima) pa mnogi daju prednost riječi "ima". Tada Pavao ne samo da ga preporučuje zbog prijašnje vjernosti, nego zbog njegova oduševljenog zanimanja za tu osobitu prigodu i zbog *njegova*, to jest Pavlova, uzdanja u Korinćane.

8,23 Stoga, veli Pavao, **što se tiče** te trojice, Korinćani bi svakom koga to zanima trebali reći da je **Tit Pavlov drug i suradnik** u radu s Korinćanima a druga dva brata **poslanici crkava i slava Kristova**. Izraz "slava Kristova" zacijelo je uzvišen

opis tih ljudi. Tako su nazvani zato što su **poslanici crkava**. Oni su učinili da djelo Gospodnje svijetli pred očima drugih; na čast su Gospodinu i odraz Njegove slave.

8,24 U svjetlu svega toga Korinćani bi ih trebali srdačno primiti te opravdati Pavlov **ponos** njima tako da im predaju veliku dar za svete u Jeruzalemu. To će okolnim crkvama biti dokaz njihove kršćanske ljubavi. Phillips ovaj stih prevodi: "Neka stoga oni i sve crkve vide kako je prava vaša ljubav, i opravdajte sve ono lijepo što smo pričali o vama!"

E. Zaziv Korinćanima da opravdaju Pavlov ponos njima (9,1-5)

9,1 Pavao uopće nije trebao **pisati** Korinćanima o slanju novčane pomoći potrebitim svetima – no ipak nastavlja. Možda u ovom stihu postoji tračak podsmjeha. U stvari, u nekom pogledu nije bilo nužno da im piše. Od samog su početka iskazali spremnost da imaju udjela u sabiranju za Jeruzalem. Što se spremnosti tiče, valjalo ih je pohvaliti; ali jednostavno nisu sproveli svoje prvotne namjere. Stoga Pavao smatra nužnim da se raspiča o **suvišnom**.

9,2 Njihova **spremnost** uopće nije bila u pitanju. Od trenutka kad su saznali za potrebu, iskazali su **gorljivost** i revnost. U stvari, Pavao se ponosio njima pred makedonskim kršćanima kojima je rekao da je **Ahaja spremna od prošle godine**. Ahaja, južni dio Grčke, odnosi se na Korint jer se on tamo nalazio. Kad su **Makedonci** čuli da su kršćani u Korintu spremni već godinu dana, mnogi su od njih bili **potaknuti**; uhvatila ih je zaraza kršćanskog davanja pa su sami odlučili svim srcem predati se tome.

9,3 Kad Pavao kaže da je **poslao braću**, u stvari misli da ih tek šalje. Radnja je izrečena u prošlom vremenu i to kao gledište čitatelja, a ne pisca. **Braća** su ona trojica spomenuta u prethodnom poglavlju: Tit i dvojica neimenovanih kršćana. Oni su izaslani zato da Pavlov ponos glede Korinćana i njihova sabiranja ne bi bio uzaludan.

Poslanje ta tri brata bilo je osigurati da sredstva budu spremna kad stigne Pavao.

9,4 Ne bi bilo neobično ako bi Pavla na putovanju iz Makedonije na jug, u Korint, pratio neki od makedonskih vjernika. Kako bi samo apostolu Pavlu bilo neugodno **ako**, nakon što se ponosio Korinćanima, dovede jednog od tih **Makedonaca** i utvrdi da Korinćani u stvari nisu učinili ništa glede dara za Jeruzalem! U takvom bi slučaju Pavlovo uzdanje u Korinćane bilo izvrgnuto sramoti, **da ne kažemo** kako bi se tada sami Korinćani trebali postidjeti svog nemara.

Doista je živopisan Phillipsov prijevod:

Jer, među nama rečeno, neće biti koristi ako neki od Makedonaca dođu sa mnom kad vam dođem u posjet i nađu vas nespremnim za taj velikodušni čin! Mi bismo se (da ne govorim o vama) trebali strašno postidjeti samo zato što smo se toliko ponosili vama i u vas se pouzdavali.

9,5 Stoga je dakle Pavao **držao potrebnim zamoliti** ta tri brata da **pođu** u Korint prije negoli on krene. Oni će **unaprijed prirediti njihov već ranije obećani velikodušni dar** za jeruzalemske svete.

“**Da bude pripravan kao dar darežljivosti, a ne škrtosti.**” Nema tu ni primisli da bi ta sredstva trebalo prisilno izvlačiti od svetih; ona trebaju biti očitovanje njihove **velikodušnosti**, predana vlastitom, slobodnom voljom.

F. Bog nagrađuje velikodušno davanje (9,6-15)

9,6 Od ovog do petnaestog stiha apostol Pavao nabroja neke od prekrasnih nagrada i dobrobiti što proizlaze iz kršćanskog davanja. Kao prvo, iznosi zakon žetve. Dobro znana činjenica u poljodjelstvu jest da je za obilnu žetvu nužno **obilno** sijanje. Recimo da je poljodjelac spreman zasijati polje. Hoće li **sijati** obilato ili će nešto sjemena odvojiti za hranu idućih mjeseci? Smisao je taj da će, sije li **obilno**, žeti u razmjeru s onim što **sije**.

Glede poljodjelstva treba na umu imati ovo – poljodjelac ne žanje istu količinu

žita koj je posijao, nego razmjerno više. Tako je i s kršćanskim davanjem: nije tu pitanje da se za uzvrat primi točno onoliko koliko je dano, nego daleko više od toga. Naravno, uzvrat nije toliko u novcu koliko u duhovnom blagoslovu.

9,7 **Svatko treba dati kako je u srcu odlučio.** Pritom mora odrediti koliko mu je potrebno za trenutne potrebe. Na umu treba imati nužne obveze koje svakodnevno nailaze, ali više od toga treba misliti na potrebe subraće kršćana i Kristove zahtjeve za sebe samog. Uzevši sve u obzir, **ne** bi trebao davati **sa žalošću ili na silu**. Moguće je davati a ne biti sretan zbog toga. Događa se da neki daju pod pritiskom osjećaja ili zbog drugih ljudi. Ni jedno od toga nije u redu jer **Bog ljubi vesela darivatelja**. Često se ističe kako engleska riječ *hilarious* (veseo) potječe od grčke riječi *veseo* (*hilaron*).

Treba li zaista Bogu naš novac? Ne treba; sve što se miče pripada njemu i ako mu što ustreba neće nam reći (Ps 50,10-12). Ali ono što je njemu važno jest stav našeg srca. Njemu je drago vidjeti kršćanina koji je toliko ispunjen radošću Gospodnjom da ono što ima želi podijeliti s drugima.

Bog ljubi vesela darivatelja jer, kako Jowett kaže:

Veselo je darivanje rođeno iz ljubavi, stoga je to kao da zaljubljenik voli svoju ljubljenu i raduje se u tom zajedništvu. Davanje jest jezik ljubavi; doista, nema tu drugoga govora: “Bog je tako *ljubio* da je *dao!*” Ljubav živi na taj način da daje samu sebe. Jedini njezin ponos zbog imanjanja jest radost predanja. Premda ljubav ima sve, ipak ne posjeduje ništa.⁴⁰

9,8 Ovdje nalazimo obećanje da će se Bog, želi li netko doista biti velikodušan, pobrinuti da mu se dade prigoda. Riječ **milost** ovdje je istoznačnica za novčana sredstva. **Bog nas može** opskrbiti sredstvima ne samo da imamo **dovoljno** za sebe, nego i da možemo to što imamo dijeliti s drugima i tako **obilovati za svako dobro djelo**.

Zapazite koliko se puta u ovom stihu spominje “sve”. **Svaka milost, u svemu,**

uvijek (u svim trenucima), svako dobro djelo.

9,9 Sada apostol navodi iz Ps 112,9. Izraz "on rasipno djeluje" odnosi se na djelo sijanja sjemena. Taj stih opisuje čovjeka koji je izdašno sijao svoje sjeme, to jest bio velikodušan u dobrim djelima. Dobra djela koja je činio bila su davanje **siromasima**. Je li on zbog toga čina gubitnik? Ne! **Pravednost njegovu ostaje dovijeka.** To znači da mi, sijemo li dobra djela kao što sijač razbacuje svoje sjeme, njima skupljamo blago u Nebu. Rezultati naših dobrih djela trajat će **dovijeka.**

9,10 Nastavlja se prikaz o sijaču. Isti Bog koji pribavlja sjeme sijaču i kruh za jelo, brižno nastoji da oni koji drugima čine dobra djela sami požanju određene nagrade. Pavao nabroja neke od tih nagrada. Prvo: **umnožit će posijano sjeme vaše.** To jest, zbog dobrih djela iskazanih njegovu narodu dat će veću prigodu i izobilnije rezultate. Nadalje, **uvećat će plodove pravednosti vaše.** Korinćani su bili pravedni zbog davanja svetima u Jeruzalemu. Kao ishod tog davanja oni će primiti plod, vječnu plaću. Kao što je Bog uvećao njihovu sposobnost davanja, a oni uvećali svoju velikodušnost, sukladno tome biti će **veća i njihova nagrada.**

9,11 Iz ovog odjeljka zacijelo je jasno da nitko, bude li davao Gospodinu, neće osiromašiti. Svako dobro djelo ima povratni učinak i nagrada je razmjerna predanom daru. Stoga Pavao kaže da će se kršćani svojim davanjem **obogatiti za svakovršno** buduće iskazivanje velike **darežljivosti.** Gledajući Korinćane kako rastu u milosti davanja, apostoli zahvaljuju **Bogu.**

9,12 Kad se taj dar iz Korinta podijeli u Jeruzalemu ne samo da će podmiriti **oskudicu tamošnjih svetih** nego će dovesti do toga da mnogi ljudi zahvaljuju **Bogu.** Uvijek iznova primjećujemo koliki naglasak Pavao stavlja na zahvaljivanje. Sve što bi dovodilo do toga da se Gospodinu zahvaljuje, popimalo je golemu važnost u Pavlovim očima.

9,13 Ima još dobrobiti koje će proizići od darova Korinćana. To će biti konačni dokaz Judejskim kršćanima da Krist doista jest na djelu u životima tih poganskih obraćenika. U neko su doba židovski kršćani zbilja bili u dvoumici glede obraćenika kao što su Korinćani. Vjerojatno ih nisu smatrali potpunim kršćanima. Ali ovaj će im iskaz naklonosti biti velik dokaz zbiljnosti vjere Korinćana pa će **slaviti Boga zbog onoga što je Kristovo evanđelje** postiglo u Ahaji kao i za **velikodušni** prilog koji je sabran za njih.

9,14 A to nije sve! Još dvije blagodati proistječu iz toga. Zbog dara Korinćana Jeruzalemu, židovski će se kršćani odsad osobito moliti za svete u Korintu i međusobno će biti snažno povezani u ljubavi. Sveti u Jeruzalemu **čeznut će za Korinćanima zbog preobilne milosti Božje** koju su im ovi iskazali.

9,15 Na ovom mjestu Pavla jednostavno obuzima oduševljenje! Ovaj je stih bio zagonetka mnogim biblijskim stručnjacima. Kao da ne mogu uvidjeti da je povezan s dosad rečenim pa se iščuđuju što bi značio "Njegov neizrecivi dar".

Ali nama izgleda kao da je apostol Pavao, došavši do svršetka ovog odjeljka o kršćanskom davanju, prisiljen prisjetiti se najvećeg Darivatelja – samoga **Boga.** On, također, ima na umu i najveći od svih **darova** – Gospodina Isusa Krista; stoga i ostavlja svoju korintsku braću pri tom uzvišenom primjeru. Oni su djeca Božja i sljedbenici Kristovi; neka onda slijede taj dostojni primjer!

III. PAVLOVA OBRANA VLASTITOG APOSTOLSTVA (pogl. 10 – 13)

Posljednja četiri poglavlja prvenstveno se bave Pavlovom obranom njegova apostolstva. Riječi apostola Petra izgledaju naročito prikladne kao opis tog osobitog djela Pavlovih spisa "u kojima ima ponešto teže razumljivo". Pavao očigledno odgovara na optužbe svojih kritičara ali smo

mi, proučavajući tekst Pavlovih odgovora, prisiljeni donijeti vlastite zaključke o tome što su te optužbe. Diljem ovog dijela teksta apostol se uvelike služi podsmjehom. Teškoća je jedino u tome da se prepozna *kada* on to čini!

Ipak, to je najizdašniji dio Božje riječi i mi bismo zasigurno bili mnogo siromašniji bez njega.

A. Pavlov odgovor njegovim optužiteljima (10,1-12)

10,1 Od ovog do šestog stiha apostol odgovara onima koji su ga optuživali da su načini njegova djelovanja načini svjetovnog čovjeka.

Ponajprije se predstavlja kao: “**ja, Pavao, osobno**”. Potom zaklinje svete umjesto da se ponaša kao diktator. Treće; svoj priziv temelji na Kristovoj krotkosti i blagosti. On, naravno, misli na način življenja Gospodina Isusa dok je On kao čovjek živio na Zemlji. Ovo je, slučajno, jedno od rijetkih mjesta kad Pavao spominje Spasiteljev život na Zemlji. Obično apostol spominje Krista kao Uznesenoga, Proslavljenoga, Onoga koji je zdesna Bogu.

Opisujući se dalje, Pavao kaže: “**Ja koji sam, kao nazočan, ‘nikakav’ među vama, a kao nenazočan ‘odvažan’ prema vama.**” To očigledno govori s podsmjehom. Njegovi su kritičari govorili za njega da je kukavica kad je s ljudima, ali kad je **nenazočan** da je hrabar kao lav. Njegova **odvažnost**, govorili su, očigledna je u nadutom stavu koji ima u svojim pismima.

10,2 Ovaj je stih povezan s *prvim djelom* prvog stiha. Ondje je Pavao ustvrdio da je zaklinjao Korinćane, ali nije otkrio sadržaj svog zaklinjanja. Ovdje to objašnjava: “**A zaklinjem vas da, kad budem nazočan, ne moram biti odvažan smionošću kojom se namjeravam osmjeliti protiv nekih koji smatraju da po tijelu živimo.**” Nije htio biti **odvažan** prema njima kao što se namjeravao **osmjeliti** prema onima koji su ga optuživali da djeluje na tjelesan način.

10,3 Ovdje je smisao da apostoli, **iako** žive u tijelu, ne vode kršćanski boj na tjelesni načini li s tjelesnom pobudom.

10,4 **Oružje kršćanske borbe nije tjelesno.** Primjerice, kršćani se u širenju kršćanskog evanđelja po svoj Zemlji ne koriste mačevima, puškama ili suvremenom borbenom strategijom. Ali to nije jedino tjelesno naoružanje koje apostol spominje. Kršćanin se u postizanju svojih ciljeva ne koristi bogatstvom, slavom, silom, rječitošću ili nekom drugom vještinom.

Kršćani radije koristi metode koje su u **Bogu jake za rušenje utvrda.** Vjera u živoga Boga, molitva i poslušnost Božjoj riječi učinkovito su oružje svakog istinskog vojnika Isusa Krista. Time se ruše **utvrde.**

10,5 Ovaj nam stih otkriva na što se odnose **utvrde** iz prethodnog stiha.

Pavao je sebe vidio kao ratnika koji vojuje protiv ljudskog uznositog mudrovanja i **umišljenosti** koja se protivi istini. Istinske značajke te umišljenosti opisane su izrazom “**protiv spoznanja Boga**”. Danas bi se to moglo primijeniti na mudrovanje znanstvenika, evolucionista, filozofa i religioznih ljudi koji u svom sustavu nemaju mjesta za Boga. Apostol nije bio raspoložen sklapati primirje s takvima. Radije se osjećao pozvanim da **zarobljuje svaki um na pokornost Kristu.** Svako ljudsko naučavanje i mozganje valja prosuđivati u svjetlu naučavanja Gospodina Isusa Krista. Pavao ne osuđuje ljudsko razmišljanje kao takvo, nego upozorava da ne smijemo dopustiti kako bi naši umovi prkosili Gospodinu ili mu bili nepokorni.

10,6 Kao Kristov vojnik, apostol je također bio **spreman kazniti svaku nepokornost čim** Korinćani, prije svega, iskažu svoju **pokornost**. On neće djelovati protiv lažnih učitelja u Korintu sve dok najprije ne bude siguran u **pokornost** vjernika u svemu.

10,7 Prva rečenica mogla bi se izraziti kao pitanje: “**Zar gledate na vanjštinu?**” (NKJV) ili kao tvrdnja: “Vi gledate samo

površno" (NIV); ili pak bi mogla biti u zapovijednom obliku: "Gledajte što vam je pred očima!" (RSV), to jest: "Suočite se s činjenicama!"

Uzmemo li da se radi o tvrdnji, tada znači da su Korinćani bili skloni suditi čovjeka prema tome ima li ili nema dominantno držanje, dojmljivu rječitost ili sjajan um. Zanosili su se vanjskim izgledom, a ne unutarnjom zbiljom.

"Ako je tko uvjeren za sebe da je Kristov, neka sâm ponovno promisli ovo: kako je on Kristov, tako smo i mi Kristovi." Vjerojatno Pavao ovdje misli na one koji su govorili: "Ja sam Kristov" (1 Kor 1,12) isključujući iz toga druge. On odgovara da nitko nema isključivo pravo na Krista nego pripada Gospodinu Isusu jednako kao i svi drugi.

Tko god bili ti isključivi kršćani, Pavao ne poriče da pripadaju Kristu. Stoga nije vjerojatno da u ovom odjeljku misli na lažne apostole i prijevare radnike koji se pretvaraju u apostole Kristove (11,14). Izgleda da se Pavao u ovom pismu bavi s drugačijim neprijateljima, od kojih su neki spašeni a neki nisu.

10,8 Kao apostolu Gospodina Isusa Krista, Pavlu je dana vlast glede crkava koje je utemeljio. Cilj njegove ovlasti bio je izgrađivati svete u najsvetijoj vjeri. Lažni su pak učitelji među Korinćanima primjenjivali ovlast koju nikada nisu primili od Gospodina. I ne samo to, nego su tu ovlast primjenjivali tako da su slamali svete umjesto da ih izgrađuju. Stoga Pavao kaže da se, **premda se malo više pohvalio vlašću koju mu daje Gospodin**, neće zbog toga postidjeti. Njegove će se tvrdnje na poslijetku pokazati istinitima.

10,9 Ovo je rekao kako ne bi izgledalo da svojim poslanicama zastrašuje kršćane. Drugim riječima, ako bi se apostol hvatao svojom od Boga danom ovlašću, ne bi htio da kršćani misle kako ih pokušava zastrašiti. Zbog toga bi samo upao u ručke svojih kritičara. Neka se Korinćani radije podsjetu da mu je ta ovlast dana zbog

njih, da ih izgrađuje, i da je on upravo na taj način upotrebljava.

10,10 Ovdje nam se dopušta čuti samu optužbu koja je iznesena protiv apostola Pavla. Njegovi su ga protivnici optuživali da piše prijeteće poslanice ali, po njihovim riječima, **tjelesna mu je nazočnost ne-moćna, a riječ bezvrijedna.**

10,11 Svi koji su iznosili takve optužbe trebali bi **promisliti da će Pavao prema njima sljedeći put kad bude nazočan biti isti kakvim su ga držali u poslanicama.** To ne znači da Pavao priznaje kako je u poslanicama bahat. To su oni *govorili* za njega. Ne, on kaže da će biti strog s njima kad se nađu licem u lice. U njemu neće biti kukavičluka.

10,12 Očigledno je da su lažni učitelji imali naviku uspoređivati se s drugima. Pavla su prikazivali Korinćanima na takav način da je izgledao kao neko ruglo. Sebe su smatrali najvažnijima. Oni su bili elita. Po njihovu mišljenju, nitko nije mogao stati uza njih i biti prikazan u dobrom svjetlu. Stoga Pavao, očito s podsmjehom, kaže: **"Jer ne usuđujemo se izjednačiti ili usporediti s nekima koji sami sebe preporučuju. Ali ti koji sami sebe sobom mjere i sobom se uspoređuju, nisu razumni."** Premda su ga u ovom pismu optužili da je smion, on ovdje kaže da se ne usuđuje ubrojiti među one **koji sami sebe preporučuju**, ili među one kojima je jedino mjerilo njihov vlastiti život.

Trebalo bi biti očigledno da je osoba koja je sama sebi mjerilo – uvijek u pravu! Kod takvog nema mjesta poboljšanju. Oni koji tako čine, **nisu razumni.** Netko je dobro rekao: "Nevolja svake klike i spletkarske skupine jest ignoriranje svake vrline izvan njihove partije."

B. Pavlovo načelo: zauzimati novo područje za Krista (10,13-16)

10,13 Od ovog do šesnaestog stiha Pavao iznosi svoju namjeru da se hvali samo prema **mjeri službe koju mu je dao Bog.** Njegov je običaj bio da, kad se želi hvaliti,

ne zadire u tuđi posao. To se očigledno odnosilo na one koji su nametali židovstvo. Njihov je običaj bio uvući se u crkve koje je bio utemeljio Pavao ili neki drugi kršćanin i onda graditi na tuđem temelju. Kad su se takvi hvalili, hvalili su se u stvari tuđim djelom.

Pavao kaže da se **neće hvaliti** onim što je izvan djelokruga njegove vlastite službe za Krista. Radije će se hvaliti mjestima i osobama u kojima je Bog proslavio njegovu službu. To uključuje Korint jer je on tamo došao s evanđeljem i zbog toga je nastala crkva.

Arthur S. Way prikladno prevodi:

Ali ja – ja se ne razmećem povlasticama koje nadilaze moj djelokrug. Ograničujem se na granice područja djelovanja koji mi je dodijelio Bog – a to područje zasigurno uključuje moju službu za vas.

U stvari, Pavlu je Bog povjerio da nosi evanđelje poganima. To poslanje je uključivalo i Korint. Apostoli u Jeruzalemu su se složili s time, ali sada su iz Jeruzalema dolazili lažni učitelji i navalili na područja koja je Bog dao apostolu Pavlu.

10,14 Apostol sebi nije dopuštao pretjerano hvastanje. Bog mu odredio njegovu područje službe i to je područje uključivalo Korint. Došao je u Korint, propovijedao evanđelje i osnovao crkvu. Da nije stigao sve do Korinta moglo bi ga se optužiti za prekomjerno hvastanje.

Podnio je kušnje, ispite, nevolje i teškoće samo da bi stigao do Korinta. Sada su drugi zauzimali područje u kojem je on utirao putove i vjerojatno se glasno hvastali svojim postignućima.

NIV ovako prevodi ovaj teški stih: "Mi ne pretjerujemo u svom ponosu, što bi bio slučaj da nismo došli k vama; jer dopri smo do vas s evanđeljem Kristovim."

10,15 Apostol je odlučan **ne hvaliti** se onime što nije izravan rezultat njegove vlastite službe za Krista. Upravo je to bila krivnja judaizana: oni su se hvastali trudom drugih. Pokušavali su ukrasti Pavlu ovce, nasrtali su na njegov karakter, proti-

vili se njegovu naučavanju i nastupali s lažnim ovlastima.

Pavao se nadao da će **uzrastom** vjere Korinćana i on moći k njima, a njihova se **vjera** iskazati kao praktična pomoć koja će ga osposobiti da ode u udaljenije krajeve kao Božji apostol. Kad tako proširi svoju službu, dosljedno će slijediti svoj naum.

Teškoće u Korintu toliko su zaokupile njegovo vrijeme da ga je to sprečavalo u ispunjenju poslanja u drugim krajevima.

10,16 Njegov je naum bio **propovijedati evanđelje u krajevima preko** Korinćana (vjerojatno na zapadu Grčke, u Italiji i u Španjolskoj), **a ne ponositi se u onome što je već netko drugi učinio**. Pavao nije namjeravao upadati u tuđe područje rada ili se hvastati onim što je netko drugi učinio prije negoli je on stigao u neko mjesto.

C. Pavlov najviši cilj: pohvala Gospodina (10,17.18)

10,17 Ako se tko **hvali**, trebao bi se **hvaliti u Gospodinu**. To nedvojbeno znači da bi se trebao **hvaliti** samo onim što se **Gospodinu** svidjelo kroza nj učiniti. Izgleda da je to glavna misao apostolove tvrdnje.

10,18 Konačno, tko sâm sebe preporuča nije po volji Bogu. Pitanje s kojim se Pavlovi kritičari trebaju suočiti jest: Je li vas Bog preporučio tako što je blagoslovio vaše poslanje pa su spašene duše, sveti izgrađeni u vjeri i osnovane crkve? Možete li prikazati Gospodinovu privolu pokazavši one koji su obraćeni po vašem propovijedanju? To je važno. Pavao je bio spreman i sposoban pokazati taj dokaz Gospodinova slaganja s njegovom službom.

U ovom i sljedećem poglavlju Pavao će učiniti ono što naziva bezumljem. Bit će to nešto nerazborito, govorit će lijepo o sebi. No to uopće nije nešto što bi htio činiti. Takvo što bilo mu je mrsko, ali moli Korinćane da ga podnesu dok tako pravi budalu od sebe.

Očigledno su se lažni učitelji uvelike hvastali. Nedvojbeno su iznosili vatrena izvješća o svojoj službi i svojim sjajnim

uspjesima. Pavao to nikada nije činio. On je propovijedao Krista, a ne sebe.

Izgleda da su Korinćani više voljeli hvastavu vrst služenja pa ih Pavao moli da mu dopuste da i on na trenutak tako nastupi.

D. Pavlova obrana vlastitog apostolstva (11,1-15)

11,1 "Htio bih da uza me podnesete i malo mojega bezumlja; zapravo me i podnosite." Pavao želi da ga podnose dok se hvali ali tada shvaća da oni to već čine pa je njegova molba nepotrebna.

11,2 Potom otkriva razloge zašto bi ih trebao to moliti. Prvi je razlog taj što je bio ljubomoran na Korinćane Božjom ljubomorom. Zaručio ih je s jednim mužem da ih kao čistu djevicu može privesti Kristu. Pavao je osjećao osobnu odgovornost za dobrobit svetih u Korintu. Želja mu je bila da ih u Danu koji dolazi, to jest, za Uznesenja Crkve, može predati Gospodinu Isusu neokaljane lažnim naucima koji su tada prevladavali. Zato što je bio tako ljubomoran zbog njih, bio je spreman učiniti nešto što je izgledalo kao bezumlje.

11,3 Drugi razlog zbog kojeg je Pavao izigravao bezumnika bio je strah da bi se njihove misli mogle pokvariti te odvratiti od jednostavnosti i čistoće predanja Kristu. Jednostavnost ovdje znači nepodijeljenost srca. Htio je da budu odani samo Gospodinu Isusu i da ne dopuste da itko drugi odvuče osjećaje njihovih srdaca. Potom je, također, htio da budu neokaljani u svojoj predanosti Gospodinu.

Apostol se prisjeća kako je zmija svojim lukavstvom zavela Evu. To je učinila obrativši se njezinu umu, to jest, razboru. Upravo su to lažni učitelji činili u Korintu. Pavao bi htio da srce korinćanske "djevice" ostane nepodijeljeno i neokaljano.

Zapazite da Pavao izvješće o Evi i zmiji smatra činjenicom, a ne mitom.

11,4 Treći razlog zašto si je apostol spreman dopustiti malo bezumlja jest taj što su Korinćani iskazali spremnost slušati lažne učitelje.

Kad bi tko dolazio u Korint i, u stvari, propovijedao drugoga Isusa i ispovijedao primanje drugoga duha a ne Duha Svetoga te naviještao drugo evanđelje, Korinćani su takvoga dragovoljno podnosili. Iskazivali su ljubaznost i trpeljivost prema takvim stavovima. Pavao stoga s podsmjehom kaže: "Ako ste tako činili s drugima, zašto tako ne činite sa mnom?"

Zaključne riječi "takvoga lijepo podnosite" valja shvatiti kao podsmjeh. Apostol nije pristajao uz njihovo prihvaćanje krivovjerja, nego ih karao zbog lakovjernosti i nedostatka zdravog rasuđivanja.

11,5 Razlog zbog kojeg bi trebali biti voljni podnositi Pavla jest to da on ni u čemu nije manji od "nadapostola". Izraz "nadapostoli" iznesen je kao podsmjeh. Doslovni (i suvremeni) oblik tog izraza bio bi "super-apostoli".

Reformatori su navodili ovaj stih kako bi odbacili papinski nauk da je Petar bio vođa apostola, a rimski pape naslijedili njegovo prvenstvo.

11,6 Premda je Pavao i mogao biti nevjest u govoru, zasigurno mu nije nedostajalo znanje. To bi ponajviše Korinćanima trebalo biti očigledno jer su upravo od apostola primili svoje znanje o kršćanskoj vjeri. Kakav god bio Pavlov nedostatak što se tiče rječitosti, očigledno su ga sveti u Korintu razumjeli. Oni bi sami trebali to potvrditi.

11,7 Ako njegov neuglađen govor nije razlog zbog kojeg su Korinćani zauzeli negativan stav prema njemu, možda je to zato što je počinio prekršaj ponizujući sebe kako bi uzvisio njih. Ostatak stiha objašnjava što time misli. Kad je apostol bio s Korinćanima nije primio nikakvu novčanu pomoć od njih. Možda su mislili da je pogriješio što je zauzeo tako ponizan položaj da bi oni mogli imati uzvišen.

11,8 Izraz "druge sam crkve plijenio" jezična je figura poznata kao hiperbola, preuveličana tvrdnja smišljena da zbiljski utječe na razum. Pavao, naravno, ne kaže da je doslovce plijenio druge crkve nego

da je služeći Gospodinu u Korintu primao novčanu pomoć od **drugih crkava** kako bi Korinćanima mogao služiti ne primajući naknadu od njih samih.

11,9 Tri puta tijekom svog boravka u Korintu apostol Pavao je bio u pravoj **oskudici**. Je li to obznanio Korinćanima i ustrajao na tome da mu pomognu? Zasiurno nije. Neka **braća koja dođoše iz Makedonije** pobrinula su se za njegovu materijalnu **oskudicu**.

Apostol se na svaki mogući način čuvao da ne bude **na teret** Korinćanima i naumio je na taj način nastaviti. Što se tiče Korinćana, on neće ustrajavati na svom apostolskom pravu da skrbe za nj.

11,10 Pavao je odlučan da ga **nitko neće lišiti** razloga za **hvalu u ahajskim krajevima** gdje se nalazio Korint. Nedvojbeno misli na svoje kritičare koji su njegovu odsutnost koristili kao argument protiv njega. Govorili su kako on shvaća da nije pravi apostol pa stoga ne ustrajava na tome da ga Korinćani novčano podupiru (1 Kor 9). Usprkos optužbama svojih kritičara on se nastavlja hvaliti da je Korinćanima služio ne primajući novac od njih.

11,11 **Zašto** bi se on tako hvalio? **Jer ne ljubi** Korinćane? **Bog zna** da nije tako! Njegovo je srce bilo puno najdublje ljubavi za njih. Izgleda da su apostola kritizirali bez obzira što god činio. Da je primio novac od Korinćana, njegovi bi protivnici rekli da propovijeda za zaradu. Ne uzimajući novac izložio se optužbi da ih zapravo **ne ljubi**. Ali **Bog zna** istinu i Pavao je zadovoljan što je tako.

11,12 Očigledno je da su judaizanti očekivali, zahtijevali i primali novac od Korinćana. Kao i većina pripadnika kultova, nisu htjeli služiti ako im se ne plati. Pavao je bio odlučan ustrajati u svom običaju da ne prima novac od vjernika iz Korinta. Žele li mu se lažni učitelji suprotstaviti u hvastanju, neka slijede njegov običaj. Ali on je znao da oni nikada neće biti sposobni služiti bez novčane naknade. Tako ih je lišio tog razloga za hvastanje.

11,13 Pavlova zbiljska procjena tih ljudi, sve dosad prikrivana u poslanici, na posljertku izbija na površinu. Više se ne može suzdržavati! Mora ih nazvati pravim imenom. **Takvi su lažni apostoli** zato što ih Gospodin Isus nikada nije izaslao. Ili su sami prigrabili tu službu, ili im je povjereni od strane drugih ljudi. Oni su **prijevarni radnici** i taj naziv otkriva nam kojim metodama su se služili dok su išli od crkve do crkve tražeći pristalice za svoje lažno naučavanje. **Pretvarajući se u apostole** **Kristove** hinili su da predstavljaju Njega. Pavao nije htio biti na istoj razini kao i **takvi ljudi**.

To što apostol govori za spomenute učitelje židovstva istinito je i za današnje lažne učitelje. "Svi znamo da nam **zlo** nikada ne bi predstavljalo iskušenje kad bismo ga mogli vidjeti upravo onakvim kakvo jest; osnova njegove snage jest prurušavanje; privlači idejama i nadama koje čovjek ne može smatrati drugačijim nego dobrim" (Selected).

11,14 Apostol je upravo rekao da njegovi kritičari u Korintu nastupaju lažno kao Kristovi apostoli. Ali njega to ne iznenađuje kad se sjeti taktike njihova gospodara: "**A nije ni čudo, ta sâm se Sotona pretvara u anđela svjetlosti.**"

Sotonu se danas obično prikazuje kao rogatog i repatog crvenog stvora opakog izgleda. Ali to je, naravno, daleko od načina na koji se on predstavlja ljudima.

Drugi zamišljaju Sotonu prema slici jadnog pijanca koji se valja u jarku ulice gdje žive propalice. Ali i to je lažan prikaz Sotonina izgleda.

Ovaj nam stih govori da se on prurušuje u **anđela svjetlosti**. Mogli bismo ga prikazati gdje kao kakav službenik evanđelja odjeven u vjersko ruho stoji za propovjedaonicom pomodarske crkve. Koristi se vjerskim izrazima kao što su *Bog, Isus Biblija*, ali zavarava svoje slušatelje naučavajući da spasenje dolazi po dobrim djelima ili ljudskim zaslugama, to jest, ne propovijeda otkupljenje po Kristovoj krvi.

11,15 J. N. Darby je jednom izjavio da Sotona nikada nije sotonskiji negoli kad nosi Bibliju. To i jest misao ovog stiha. Ako Sotona nastupa lažno, nije čudno ako njegovi poslanici čine to isto. Kako oni nastupaju? Kao lažni učitelji? Kao ateisti? Kao nevjernici? Odgovor je: "Ne!" – Oni nastupaju kao **službenici pravednosti**. Za sebe tvrde da su vjerski službenici. Tvrde da vode ljude putom istine i **pravednosti**, ali su poslanici Zloga.

Njihov će **svršetak biti prema njihovim djelima**. Oni razaraju – i sami će biti razoreni. Njihova djela vode ljude u propast – i oni će biti odvedeni u konačno uništenje.

E. Pavlovo trpljenje za Krista potvrđuje njegovo apostolstvo (11,16-33)

11,16 Kad govori sve to, Pavao se nada da ga nitko neće smatrati hvastavim **bezumnikom**. Ali ako ustraju u tome, neka ga onda i **prime kao bezumnika** tako da se i on može **malo pohvaliti**.

Zapazite "i" u drugom djelu ovog stiha: **da se i ja nešto malo pohvalim**. Taj je veznik značajan. Lažni su se učitelji mnogo hvastali pa Pavao u stvari kaže: "Čak i ako me smatrate **bezumnikom**, što nisam, čak me i tada **primite** tako da se mogu malo pohvaliti kao što se ti drugi hvale."

11,17 Ovaj je stih moguće protumačiti dvojako. Neki tvrde da Pavlu ovo što kaže, premda je potpuno nadahnuto, nije dano **Gospodinovoj zapovijedi**.

Drugo je tumačenje da ovo što Pavao čini, to jest hvastanje, nije **po Gospodinu** u tome što ne slijedi Gospodinov primjer. Gospodin Isus se nikada nije hvastao.

Phillips očito prihvaća prvo tumačenje jer prevodi: "Sada ne govorim kako mi Gospodin zapovijeda, nego kao bezumnik koji mora da je zapao u hvastanje."

Ali mi dajemo prednost drugom gledištu – da **hvastanje nije po Gospodinu** i da je Pavao tobože postupio bezumno i time se zapleo u samohvalu. Ryrrie komentira: "Morao se zaplesti u to (hvastanje), kako

sâm veli, protivno svojim prirodnim nagominama, da bi skrenuo njihovu pozornost na neke značajne činjenice."

11,18 Korinćani su ranije čuli mnogo toga od takvih koji su se zbog pokvarene ljudske naravi zapleli u samohvalu. Ako smatraju da ti lažni učitelji imaju dovoljan razlog za hvastanje, neka onda uzmu u obzir njegovo hvastanje i promisle nije li ono dobro utemeljeno.

11,19 Pavao se ponovno okreće podsmjehu. To što on od njih traži za sebe oni su svakodnevno činili drugima. Sebe su smatrali preumnima da bi se dali zavesti bezumljem. Ali, kao što će im on objasniti, upravo se to dogodilo.

11,20 Bili su spremni **podnositi** ljude koje smo opisali.

Kakva je to vrst ljudi opisana? Iz onoga što slijedi očigledno je da se radilo o učiteljima koji su nametali židovstvo, lažnim apostolima koji su plijenili Korinćane. Prvo: **zarobljavali** su ih. To nesumnjivo govori o robovanju Zakonu (Dj 15,10). Takvi su naučavali da vjera u Krista nije dostatna za spasenje i da ljudi moraju obdržavati Mojsijev zakon.

Drugo: proždimali su svete i to tako da su zahtijevali mnogo novca od njih. Takvi im nisu služili zbog ljubavi nego ih je zanimalo da im se za uzvrat plati.

Izraz "**ako vam tko otima**" jest poredba za ribarenje ili lov. Lažni su učitelji pokušavali učiniti te ljude plijenom i upravljati njima po svojoj želji.

Značajka tih ljudi bila je ponosno i hvastavo samouzvisivanje. Kudeći druge uvijek su pokušavali prikazati se većim u očima ljudi.

I konačno, udarali su vjernike **po licu** što je bilo veliko ponižavanje. Ne bismo trebali oklijevati da to shvatimo doslovce jer je u povijesti bilo nadmenih crkvenih službenika koji su uistinu udarali svoje župljane dokazujući tako svoj autoritet.

Apostol se čudi što Korinćani s takvom spremnošću **podnose** takvo uvredljivo postupanje tih lažnih učitelja, a nisu voljni

podnositi njega i njegova obzira upozorenja i opomene.

Darby ističe: "Čudnovato je što sve neće pretrpjeti ljudi od onoga tko je lažan – mnogo više negoli će pretrpjeti od onoga tko je istinit."⁴²

11,21 Neki smatraju da Pavao u ovom stihu veli: "Ovo govorim sebi na pokudu što sam, kad bijah s vama osobno, bio slab i bojao se dokazivati svoje ovlasti na način kako to čine ti ljudi."

Drugi je prijedlog da to znači: "Govoreći to kudim samoga sebe, jer ako je to snaga tada sam ja bio slab." Phillipsov prijevod slaže se s ovim drugim gledištem: "Skoro me i stid reći da nikada nisam učinio nešto smjelo i snažno poput toga."

Ako je u načinu na koji postupaju lažni učitelji istinska snaga, tada Pavao za sebe kao **prijekor** veli da on nikada nije iskazao tu vrst snage nego samo slabost. Ipak, brzo dodaje da i on ima isto pravo **osmjeliti** se u onome u čemu se god ti drugi **osmjeljuju**. Moffatt to dobro izražava riječima: "Ali neka se oni razmeću koliko ih volja, ja sam jednak njima (Pazi, tako čine bezumnici!)." S ovim uvodom apostol Pavao kreće u jedan od najveličanstvenijih djelova ove poslanice gdje pokazuje svoje pravo da se smatra istinskim slugom Gospodina Isusa Krista.

Sjetite se da se u korintskoj crkvi postavilo pitanje je li Pavao pravi apostol. Kojim bi vjerodajnicama mogao dokazati da je primio božanski poziv? Kako bi, primjerice, mogao dokazati da je jednak dvanaestorici apostola?

On ima spreman odgovor, ali to vjerojatno nije baš ono što bismo mi očekivali. On nam ne donosi nekakvu diplomu kojom bi dokazao da je diplomirao na nekom učilištu; niti nam ne pruža službeno pismo potpisano od braće u Jeruzalemu u kojem se tvrdi da su ga oni zaredili za to djelo. Ne prikazuje nam neka svoja osobna postignuća ili vještine. Radije pred nas iznosi dirljiv zapis patnji koje je podnio u radu na evanđelju. Nemojte propustiti dramatič-

nost i zanos ovog odjeljka 2. Korinćanima. Zamislite neustrašivog Pavla dok na svojim misijskim putovanjima obuzet Kristovom ljubavlju neumorno hita kopnom morem spreman pretrpjeti neizrecive teškoće samo da ljudi ne propadnu zbog nepoznavanja Kristovog evanđelja. Rijetko tko može čitati ove stihove a da ne ostanu duboko potaknut i silno postiđen.

11,22 Lažni su učitelji držali mnogo do svog židovskog podrijetla. Tvrdili su za sebe kako su punokrvni **Hebreji**, potomci Izraelovi i **sjeme Abrahamovo**. Još su se uvijek mučili zabludom da im to rodoslovlje donosi naklonost u Božjim očima. Nisu shvaćali da je Bog svoj drevni narod, Izraela, ostavio po strani zbog njihova odbacivanja Mesije. Nisu shvaćali da, što se Boga tiče, sada više nema razlike između Židova i poganâ: svi su grešnici i svi trebaju spasenje koje se dobija jedino po vjeri u Krista.

Nimalo im ne koristi hvastati se zbog toga. Njihovo ih podrijetlo uopće ne uzdiže iznad Pavla jer je on, također, bio Hebrej. Izraelac i **sjeme Abrahamovo**. Ali sve to nije ga činilo Kristovim apostolom. Stoga žuri na svoj glavni argument: u jednom ga nisu mogli nadmašiti – u teškoćama patnjama.

11,23 Oni su bili **Kristovi poslužitelji** po zanimanju; on je bio sluga "u predanju, trudu i trpljenju". Apostol Pavao nikad nije mogao zaboraviti da je sljedbenik *trpećeg* Spasitelja. Shvaćao je da sluga nije iznad svoga gospodara i da kao apostol nije mogao od svijeta očekivati bolji postupak negoli ga je pružio njegovu Gospodaru. Pavao je smatrao da će, bude li vjernij služio Kristu i oponašao Spasitelja, to izobilnije trpjeti od ljudskih ruku. Za njega je trpljenje bilo znak ili oznaka Kristova službeništva. Premda se zbog takvog hvastanja osjećao kao bezumnik, potreba je zahtijevala da govori istinu; a istina je bila da ti lažni učitelji nisu bili poznati po svojim patnjama. Oni su izabrali lakši put. Izbjegavali su sramotu, progone i prezir. Zbog toga j

Pavao smatrao da nisu baš u položaju da napadaju njega, Kristova slugu.

Promotrimo sada popis teškoća koje nabraja Pavao kao potporu svojoj tvrdnji da je istinski apostol.

“U naporima, obilno.” Pritom misli na opseg svojih misijskih putovanja, to jest, kako je putovao diljem Sredozemlja da bi obznanio Krista.

“U batinama, prekomjerno.” Ovdje nalazimo opis šibanja koja je pretrpio od Kristovih neprijatelja, i pogana i Židova.

“U tamnicama, obilno.” Jedino tamnovanje opisano u Pismu, do ovog trenutka u Pavlovoj karijeri, jest ono iz Dj 16,23 kad su on i sila bačeni u zatvor u Filipima. Sada saznajemo da je to bilo samo jedno od mnogih tamnovanja te da Pavlu nisu bile strane tamnice.

“U smrtnoj pogibli, često.” Nesumnjivo je apostol pišući ovo mislio na to kako je jedva izbjegao smrti u Listri (Dj 14,19). Ali mogao se osvrnuti na druge slične zgrade kad je skoro izgubio život u progonima.

11,24 Mojsijev zakon zabranjivao je Židovima da dosude više od četrdeset udarača odjednom (Pnz 25,3). Kako bi bili sigurni da nisu prekršili taj zakon, Židovi bi obično dosudili trideset devet udarača. To bi, naravno, dosudili u slučajevima koje su smatrali teškom krivicom. Apostol Pavao nas ovdje izvješćuje da mu je njegov vlastiti narod po tijelu u pet različitih prigoda dosudio punu kaznu.

11,25 **Tripot sam bio šiban.** Jedini slučaj spomenut u Pismu jest onaj u Filipima (Dj 16,22), ali je Pavao još dvaput podnio taj bolni i ponižavajući postupak.

“Jednom kamenovan.” To je nesumnjivo događaj u Listri koji smo već spomenuli (Dj 14,19). To kamenovanje bilo je tako žestoko da su Pavlovo tijelo odvucli iz grada misleći da je mrtav.

“Tripot doživjeh brodolom.” Nisu sve Pavlove kušnje bile izravno od ljudskih ruku. Ponekad bi ga amo-tamo bacali grubevi prirode. Nijedan od spomenutih brodoloma nije zabilježen. (Brodolom na Pa-

vlovu putu u Rim, u Dj 27, zbilo se poslije pisanja ove poslanice.)

“Noć i dan proveo sam u dubini.” Ponovno nam ni jedno iskustvo zabilježeno u Djelima ne daje odgovora što je to bilo. Pitanje je odnosi li se dubina na tamnicu ili more. Ako je to more, je li Pavao bio na splavi ili u čamcu? Ako nije to, tada je takvo iskustvo u vodi mogao preživjeti jedino po izravnom, čudesnom Božjem zahvatu.

11,26 **“Na putovanjima često.”** Pogledate li zemljovide koji se nalaze pri svršetku većine Biblija, obično ćete naći jedan naslovljen kao “Misijska putovanja sv. Pavla”. I dok slijedite crte koje pokazuju osnovne pravce njegovih putovanja sjetite se samo kako su primitivna bila prijevozna sredstva u to doba pa ćete malo bolje shvatiti značenje te izjave!

Potom Pavao prelazi na popis osam različitih vrsta opasnosti s kojima se sretao. Bile su to **pogibli od rijeka**, što se odnosi na nabujale rijeke i bujice. Bio je i u **pogibli od razbojnika** jer su mnogi putovi kojima je putovao vrvjeli od odmetnika. Suočavao se s **pogibliama od sunarodnjaka**, od Židova kao i od pogana kojima je pokušavao donijeti evanđelje. Bio je u **pogibliama u gradu**, primjerice u Listri, Filipima, Korintu i Efezu. Također je bio izložen **pogibliama u pustinjama**, to jest pustošima, što se vjerojatno odnosi na slabo naseljena područja Male Azije i Europe. Susretao se s **pogibliama na moru** – od oluja, podvodnih stijena a možda i gusara. Na poslijetku, bio je u **pogibliama među lažnom braćom** što se nesumnjivo odnosilo na židovske legaliste koji su nastupali kao kršćanski učitelji.

11,27 **“Trud”** govori o Pavlovu neprestanom radu, dok **“napor”** prenosi misao o iscrpljenosti i trpljenju povezanim s tim radom.

“U nespavanju često.” Na mnogim putovanjima nesumnjivo je morao spavati i vani. Ali opkoljen sa sviju strana opasnostima mora da je proveo mnoge besane noći pazeći na približavanje opasnosti.

“U gladi i žeđi; često u postovima.” Veliki je apostol često, dok je obilazio služući Gospodinu, gladovao i žeđao. Ti postovi mogli bi biti oni dragovoljni, ali vjerojatnije je na njih bio prisiljen i oskudicom.

“U studeni i golotinji.” Iznadne promjene vremena združene s time da je često bio jedno obujen i neprikladno odjeven dodale su njegovu životu i te neudobnosti.

Hodge komentira:

Pred nama se najveći od apostola pojavljuje leđa išaranih čestim bičevanjima, tijela iscrpljena glađu, žeđu i izlaganju opasnosti; promrzao i poluodjeven, progonjen od Židova i pogana; tjeran iz grada u grad, bez sigurna boravišta. Ovaj odjeljak više nego ikoli drugi čini da se i najdjelotvorniji od suvremenih Kristovih slugu postidi i skrrije svoje lice. Što su oni ikad učinili ili pretrpjeli u usporedbi s apostolom? Utješno je znati da se Pavao sada ističe u slavi kao što se ovdje isticao u trpljenju.⁴³

11,28 Uza sve to, to jest osim onog ne-svakodnevnog, Pavao je **svakodnevno** u srcu imao trajno breme za sve kršćanske crkve. Kako je značajno da je to bio vrhunac svim drugim kušnjama! Pavao je bio istinski pastir. On je ljubio Božji narod i brinuo za nj. On nije bio najmljeni pastir, nego istinski podpastir Gospodina Isusa. To je upravo ono što pokušava dokazati u ovom dijelu pisma i, s gledišta svake razumne osobe, zasigurno je to postigao. Njegovo breme za crkve podsjeća nas na izreku: “Stvaranje crkve je bolno, popravljanju crkve nikad kraja.”

11,29 Ovaj je stih usko povezan s prethodnim. U 28. stihu apostol je rekao da je svakodnevno brinuo za sve crkve. Ovdje objašnjava što je time mislio. Ako bi čuo da je neki kršćanin slab i on bi sâm osjećao tu slabost. U sućuti bi podnosio patnje drugih. Ako bi saznao da se neki brat u Kristu sablaznio, on bi izgarao. Ono što je vrijeđalo narod Božji, vrijeđalo je i njega. On je tugovao u njihovim tragedijama i rado-vao se u njihovim pobjedama. A sve je to iscrpljivalo snagu i živce Kristova slugu. Kako je Pavlu to bilo dobro poznato!

11,30 Razlog njegova ponosa nisu mogli njegovi darovi ili sposobnosti nego njegove slabosti, poniženja i sramote. To nije nešto čime se ljudi obično hvastaju ili pak nešto po čemu postaju poznatima.

11,31 U razmišljanju o svojim patnjama i poniženjima, Pavlov um nagoni se vraćati na trenutak najvećeg poniženja u svojoj karijeri. Ako pak se namjeravao hvaliti svojim slabostima tada ne može da ne spomene iskustvo koje je imao u Damasku. Svakom bi čovjeku hvastanje takvo ponižavajućim iskustvom bilo toliko protivno ljudskoj naravi da se ovdje Pavao poziva na Boga kako bi potvrdio istinitost toga što govori.

11,32 Više potankosti o tom događaju nalazimo u Dj 9,19-25. Nakon svog obraćenja nedaleko Damaska, Pavao je počeo propovijedati evanđelje u damašćanskoj sinagogama. U početku je njegovo propovijedanje izazivalo znatiželju no uskoro su se Židovi urotili da ga ubiju. Kod gradskih vrata postavili danonoćnu stražu htijući ga uhvatiti.

11,33 Učenici su noću uzeli apostola i stavili ga u košaru pa ga niz zid spustili van grada. Tako je uspio pobjeći.

Ali zašto Pavao spominje taj događaj? J. B. Watson tvrdi:

On se hvata onoga što ljudi smatraju razlogom za sramotu i porugu te iznosi to na svjetlo kao još jedan dokaz da njega najviše zanima služiti Gospodinu Kristu zbog koga je bio spreman žrtvovati osobni ponos i ispasti kukavica u očima ljudi.⁴⁴

F. Pavlova otkrivenja potvrđuju njegovo apostolstvo (12,1-10)

12,1 Apostol bi najradije da se uopće nije trebao hvastati. To ne koristi ali je određenim okolnostima nužno. Stoga će sada prijeći s najnižijeg i najponižavajućijeg trenutka u svojoj službi na najviših najuzvišeniji. Isprilovijedat će o osobnom prijemu kod samog Gospodina.

12,2 Pavao je znao čovjeka koji je prije četrnaest godina imao to iskustvo. Premda se ne dovodi u tjesnu vezu s njim, ne-

pitno je da je on sâm spomenuta osoba. Govoreći o tom uzvišenom iskustvu, ne spominje sebe osobno nego jednostavno govori na općenit način. Čovjek o kojem govori bio je u Kristu, to jest kršćanin.

12,3 Pavao ne zna je li u tom trenutku bio u tijelu ili izvan tijela. Neki pretpostavljaju da se to moglo zbiti za jednog od Pavlovih progona, primjerice u Listri. Kažu da je možda stvarno umro i otišao u Nebo, ali tekst zasigurno ne poziva na takvo tumačenje. U stvari, ako Pavao nije znao je li u tim trenucima bio u tijelu ili izvan tijela, to jest živ ili mrtav, bilo bi čudno kad bi bilo koji suvremeni tumač mogao baciti više svjetla na taj događaj!

Važno je to što je taj čovjek bio uznesen do trećeg neba. Pismo navodi da postoje tri neba. Prvo je atmosfersko nebo, to jest, plavo nebo iznad nas. Drugo je zvjezdano nebo, a treće je najviše nebo gdje je Božje prijestolje.

Iz teksta koji slijedi jasno je da je Pavao u stvari bio na istom mjestu blaženstva kako je Gospodin Isus nakon svoje smrti poveo pokajnog razbojnika, to jest u Božjem prebivalištu.

12,4 Pavao je čuo jezik Raja i razumio što se govori, ali mu nije bilo dopušteno ponoviti išta od toga kad se vratio na Zemlju. Te su riječi bile neizrecive po tome što su bile presvete za izgovaranje pa stoga i nisu bile za objavljivanje.

G. Campbell Morgan piše:

Ima nekih koji izgleda jedva čekaju da mogu progovoriti o viđenjima i otkrivenjima koja su dobili. Postavlja se pitanje nije li ta nestrpljivost dokaz kako ta viđenja i otkrivenja nisu "od Gospodina". Kad ih daje Bog (a zasigurno ih u određenim okolnostima daje svojim slugama), tada ona dovode do bogobojazne uzdržljivosti. Preozbiljna su i presilna da bi ih se samo tako opisalo ili raspravljalo o njima; ali njihov učinak postaje očigledan u življenju i služenju.⁴⁵

12,5 Kad se hvalio slabostima, apostol se nije ustručavao spomenuti sebe. Ali kad se hvali Gospodinovim viđenjima i otkrivenjima, ne primjenjuje ih izravno na sebe

nego govori neosobno o tom iskustvu kao da se dogodilo nekome koga on samo poznaje. Nije poricao da je on taj koji je to iskusio ali je jednostavno odbijao poistovjetiti se izravno i osobno.

12,6 Bilo je mnogo drugih velikih iskustava s kojima se apostol mogao hvaliti. Ako bi se i htio hvaliti, ne bi zbog toga bio bezuman. Sve što bi rekao bila bi istina. Ali on to neće učiniti jer ne želi da tko misli o njemu više negoli se na njemu vidi ili se od njega čuje.

12,7 Cijeli ovaj odjeljak najtočniji je opis življenja Kristovog sluga. U tom životu postoje trenuci dubokog poniženja, kao u događaju u Damasku, i vrhunska iskustva poput Pavlova radosnog otkrivenja. Ali obično nakon što Gospodinov sluga doživi jedno od takvih iskustava, Gospodin dopusti da trpi zbog trna u tijelu. To je ono što nalazimo ovdje.

Ovaj nas stih uči mnoge neprocjenjive pouke. Prvo: on je dokaz da čak ni Gospodinova božanska otkrivenja ne popravljaju tijelo u nama. Čak i nakon što je apostol čuo rajski jezik, još uvijek ima staru narav i u opasnosti je da ne upadne u stupicu oholosti. Kao što je R. J. Reid rekao:

"Čovjek u Kristu" siguran je u Božjoj nazočnosti dok sluša neizrecive riječi izrečene u Raju, ali dok se vrati na Zemlju treba mu "trn u tijelu" jer bi se tijelo u njemu hvatalo rajskim iskustvom.⁴⁶

Što je bio Pavlov trn u tijelu? Sve što zasigurno možemo reći jest da je to bila neka tjelesna kušnja koju je Gospodin dopuštao u njegovu životu. Nema sumnje da je Gospodin namjerno propustio pobliže objasniti što je taj trn kako bi sveti u iskušnjima i mukama mogli osjećati blisku povezanost s apostolom dok i sami trpe. Možda je to bila neka bolest očiju, ili možda uhobolja, malarija, glavobolja ili pak nešto povezano s Pavlovim govorenjem. Moorehead tvrdi: "Točna narav toga skrivena je možda zbog toga da Pavlovo neimenovano ali bolno iskustvo ohrabri nevoljnike i pomogne im."⁴⁸ Naša isku-

šenja, premda se u mnogome razlikuju od Pavlovih, trebala bi uroditi istim postupcima i plodovima kao njegovo.

Trn u tijelu apostol opisuje kao **Sotoninog poslanika** koji ga udara te na neki način predstavlja Sotonin napor da spriječi Pavla u djelu Gospodinovu. Ali Bog je veći od Sotone i On je trn iskoristio da unaprijedi svoje djelo održavajući tako Pavla poniznim. Uspješna služba za Krista ovisi o slabom sluzi; što je sluga slabiji, to više snage Kristove treba za propovijedanje.

12,8 Tri puta je Pavao zaklinjao Gospodina da trn odstupi od njega.

12,9 Odgovoreno mu je na molitvu, ali ne onako kako se on nadao. U stvari, Bog je Pavlu rekao: "Neću ukloniti trn, nego ću učiniti nešto bolje – dat ću ti milost da ga možeš podnositi. Imaj ovo na umu, Pavle: premda ti nisam dao ono što si iskao, dajem ti ono što nadasve trebaš. Trebaš moju moć i snagu da poprate tvoje propovijedanje, je li tako? Najbolji način da to imaš jest upravo to da ostaneš u slabosti."

To je uvijek iznova bio Božji odgovor na Pavlovu tripot ponovljenu molitvu. To također ostaje i Božji odgovor njegovima koji trpe posvuda po svijetu. Nešto bolje od uklanjanja kušnji i trpljenjâ jest sudjelovanje Sina Božjeg u njima, kao i jamstvo Njegove snage i osposobljavajuće milosti.

Zapazite da Bog kaže: "**Dosta ti je moja milost.**" Ne trebamo iskati od Njega da milost učini dostatnom – ona već jest dostatna!

Apostol je potpuno zadovoljan Gospodinovim odgovorom pa kaže: "**Dakle, radije ću se hvaliti slabostima svojim da se nastani na meni snaga Kristova.**"

Kad mu je Gospodin objasnio mudrost svojih postupaka Pavao je uzvratilo da je to onda jedino stanje u kojem od sada želi biti. Stoga se, umjesto da prigovara i mrmlija zbog trna, radije hvali svojim slabostima. Spustit će se na koljena i zahvaliti Gospodinu za njih. Rado će ih podnositi samo da na njemu počiva Kristova snaga.

J. Oswald Sanders dobro to prikazuje:

Filozofija svijeta jest: "Što se ne da izlječiti, mora se podnositi." Ali Pavao oduševljeno potvrđuje: "U onome što se ne da izlječiti, može se uživati. Ja uživam u slabostima, u patnjama, oskudici i teškoćama." Božja se milost pokazala tako prekrasnom da je on čak pozdravljao nove prigode u kojima je mogao crpiti od njezine punine: "Rado se njime dičim ... čak se i radujem – svom trnu."⁴⁹

Emma Piechynska, žena nekog poljskog plemita, dugo je živjela životom potištenosti i razočaranja. Ipak, njezin je životopisac iskazao veliko poštovanje za njezinu pobjedonosnu vjeru: "Ona je pravila raskošne bukete od Božjih uskraćivanja!"

12,10 Ljudski rečeno, skoro je nemoguće uživati u iskustvima kakva su ovdje navedena. Ali ključ razumijevanja ovog stiha nalazimo u riječima: **radi Krista.** Zbog njega i zbog daljnjeg širenja njegova evanđelja trebali bismo biti voljni ustrajati u onome u čemu obično ne bismo ustrajali zbog sebe ili zbog onih koje volimo.

Tek kad postanemo svjesni vlastite slabosti i ništavnosti, tek tada možemo ovisiti o Božjoj snazi. Tek kad mu se tako prepuštimo u potpunoj ovisnosti, Njegova se snaga počinje očitovati kroz nas i mi postajemo **zbiljski jaki.**

William Wilberforce, čovjek koji se borio za ukinuće ropstva u Britanskom Carstvu, bio je tjelesno slab i krhak ali je duboko vjerovao Bogu. Boswell je o njemu rekao: "Vidio sam nekoga tko je izgledao kao račić koji se pretvorio u kita."

U ovom stihu Pavao je poslušao Gospodinovu riječi iz Mt 5,11.12. Raduje se kad mu se izruguju i progone ga.

G. Pavlova znamenja potvrđuju njegovo apostolstvo (12,11-13)

12,11 Na ovom mjestu Pavao se izgleda već umorio od tobožnjeg hvastanja. Osjetio je da je **postao bezumnik hvaleći se.** Nije to trebao činiti ali su ga Korinćani dosti **natjerali** na to. Oni su ga trebali hvaliti kad su ono njegovi kritičari tako okrutno navaljivali na nj. Premda je sâm po sebi

bio ništa, ipak zasigurno nije zaostajao za nadapostolima kojima su se oni hvastali.

12,12 Podsjeća ih da je sâm Bog, kad je ono apostol došao u Korint, potvrdio njegovo propovijedanje **znakovima apostolstva**. Ti su znakovi bili čudesne moći koje je Bog dao apostolima kako bi njihovi slušatelji znali da ih je poslao Gospodin.

Izraz "**znamenjima, čudesima i silnim djelima**" ne opisuje tri različite vrste čudesa nego čudesa promatrana s tri različita gledišta. **Znamenja** su čudesa koja ljudskom razumu prenose jasne poruke. **Čudesa** su, s druge strane, bila tako neobična da su uznemirivala ljudske osjećaje. **Silna** su **djela** očigledno bila iskazivanje nadljudske snage.

Krasno je zapaziti kako Pavao kaže da su među njima bili **iskazani znakovi apostolstva**. Pritom upotrebljava trpni oblik. Ne pripisuje zaslugu sebi, nego kaže da je to Bog učinio kroza nj.

12,13 Što se tiče čudesa, Korinćani nisu nimalo **manji od ostalih crkava**. Oni su, rukovođeni apostolom Pavlom, svjedočili kao i **ostale crkve** koje je on posjetio. Zbog čega bi onda oni bili **manji od ostalih crkava**? Jedina razlika koju Pavao vidi jest to što on nije bio na teret Korinćanima, to jest, nikada nije zahtijevao novčanu potporu od njih. Ako ih je to činilo **manjima**, tada ih Pavao moli da mu oproste tu **nepravdu**. To je bio jedini "znak" apostolstva koji on nije zahtijevao!

H. Pavlov namjeravani posjet Korintu

(12,14–13,1)

12,14 "**Evo, po treći put sam spreman doći k vama**" mogli bismo shvatiti kao da je apostol već tri puta bio *spreman* posjetiti Korint, ali da je *tamo bio* samo jedanput. Drugi put nije išao jer je htio strogo postupiti s vjernicima. Sada je **spreman ići treći put**, što bi bio njegov drugi posjet.

Ili bi to moglo značiti da je upravo trebao doći u **treći posjet**. Prvi je opisan u Dj 18,1. Drugi je bio onaj žalosni posjet iz 2 Kor 2,1; 13,1. Ovo će sada biti **treći**.

Kad pak dođe, Pavao je bio odlučan da im neće biti na teret. Time, naravno, misli kako neće za uzvrat od njih uopće primiti novac. Što se tiče potpore, biti će neovisan o njima. Razlog tome jest to što nije htio njihovo materijalno bogatstvo, nego njih. Pavla su više zanimali ljudi negoli stvari.

Što se tiče Korinćana, on je htio igrati ulogu roditelja. "**Ne trebaju djeca stjecati roditeljima, nego roditelji djeci.**" To je jednostavna, dobro poznata životna činjenica. U uobičajenim uvjetima, roditelji rade teško i marljivo kako bi djeci osigurali jelo i odjeću. Djeca obično ne skrbe za roditelje. Stoga Pavao kaže da bi on s njima htio postupati kao roditelj.

Valja biti oprezan da se u ovoj rečenici ne nađe ono čega nema. To ne znači da bi roditelji trebali gomilati bogatstvo za budućnost svoje djece i nema nikakve veze s budućim, nego samo s trenutnim potrebama. Pavao je imao na umu samo zadovoljavanje trenutnih potreba dok služi Gospodinu u Korintu. Bio je odlučan da ne ovisi o tamošnjim svetima. Nije mu na umu ni bila misao da bi oni trebali sabirati za njegovu starost, ili da on to čini za njih.

12,15 U ovom stihu nalazimo prekrasan uvid u neutaživu ljubav apostola Pavla za narod Božji u Korintu. On bi najradije dao sebe u neumornom služenju i žrtvovanju za njihove duše, to jest za njihovu duhovnu dobrobit. On ih je ljubio mnogo više negoli lažni učitelji koji su bili među njima; ipak, njega su oni ljubili **manje**. Ali to nije ništa mijenjalo na stvari. Premda se nije nadao da će mu uzvratiti ljubav, on će ih nastaviti ljubiti. U tome je istinski slijedio Gospodina.

12,16 Pavao uzima same riječi koje su njegovi kritičari govorili protiv njega. Oni su, u stvari, govorili: "Dobro. Recimo da sâm Pavao izravno nije uzeo novac od vas. Ipak, poslužio se lukavstvom da ga se domogne. Poslao vam je poslanike, a oni su odnijeli novac njemu."

12,17 "Ako vas nisam izravno iscijedio, jesam li vam poslao druge koji to jesu?"

Apostol izravno pita Korinćane jesu li te optužbe protiv njega istinite.

12,18 Ovdje Pavao odgovara na vlastito pitanje. Izraz "**zamolio sam Tita**" vjerojatno znači "**zamolio sam Tita da vas posjeti**". Ali Pavao ga nije poslao samoga. S njim je poslao još jednog brata, tako da ne može biti ni tračka sumnje u Pavlove pobude. Što se dogodilo kad je Tit stigao u Korint? Je li uporno zahtijevao svoja prava? Je li iskao potporu od Korinćana? Je li ih pokušao iskoristiti? Ne, po ovom odjeljku izgleda da je Tit zarađivao za život baveći se nekim svjetovnim zanimanjem. To nas navodi na pitanje: "**Nismo li u istom Duhu hodili? Zar ne istim stopama?**" Drugim riječima, i Tit i Pavao postupali su na isti način – radeći – tako da ih Korinćani nisu trebali pomagati.

12,19 Korinćani bi iz svega što je Pavao rekao mogli pomisliti da je njegov cilj jednostavno bio **opravdati** se pred njima kao da su oni njegovi suci. Upravo je bilo suprotno; on im, u stvari, sve to piše kao u Božjoj nazočnosti da bi im bilo na izgradnju. Htio ih je okrijepiti u kršćanskom življenju i upozoriti ih na opasnosti s kojima su suočeni. Više ga je zanimalo da im pomogne nego da brani vlastiti dobar glas.

Umetnute riječi (kosim slovima) u izrazu "**sve to činimo**" (u NKJV. Op. prev.) možda bi bilo bolje prevesti "**sve to pišemo**" (vidi 2 Kor 13,10).

12,20 Pavao je čeznuo da kad posjeti Korint nađe kršćane kako, odbacivši lažne učitelje i priznavši autoritet apostola, sretno žive u zajedništvu jedan s drugim.

Također je htio doći u posjet s radošću a ne potišten. Silno bi bio ožalošćen kad bi naišao na **svađe, zavisti, gnjev, prepirke** i druge vrste tjelesnih sukoba.

12,21 Naposljetku, ti su Korinćani bili Pavlova radost i kruna radovanja. Oni su bili njegovo ponos. Sasvim je sigurno da nije htio doći k njima pa da ga postide. Nije htio ni **oplakivati mnoge koji su sagriješili a nisu se pokajali zbog svoje nečistoće i bluda i razvratnosti**.

Koga Pavao ima na umu kad spominje **mnoge koji su činili te grijeh**? Jedina prihvatljiva pretpostavka jest da su oni bili u korintskoj crkvi, inače ne bi na takav način raspravljao o njima u pismu upravo toj crkvi. Ali njih se ne može smatrati pravim vjernicima. Izričito kaže da su **činili te grijeh**e, a Pavao posvuda objašnjava da nitko čiji život karakterizira takvo ponašanje ne može baštiniti kraljevstvo Božje (1 Kor 6,9.10). Apostol je **oplakivao** takve zbog toga što se nisu pokajali pa ih se trebalo isključiti.

Darby skreće pozornost na to da ovo poglavlje počinje s trećim nebom a završava s odvratnim grijesima na Zemlji. Između tih dviju krajnosti, ističe on, postoji pomoć – snaga Kristova koja počiva na apostolu Pavlu.⁵⁰

13,1 Uskoro je Pavao trebao posjetiti Korint. Kad dođe ispitat će sve o grijehu počinjenom među vjernicima. To će ispitivanje provesti po božanskom načelu izloženom u Pnz 19,5: "**Na iskazu dvojice ili trojice svjedoka neka bude utvrđena svaka izjava.**" Pavao nije mislio da će on sâm voditi suđenje; to će učiniti mjesna crkva, a on će postupiti kao savjetnik.

I. Pavlovo apostolstvo potvrđuju sami Korinćani (13,2-6)

13,2 Za svog drugog posjeta, koji nije zabilježen, Pavao ih je opomenuo da će biti strog prema prijestupnicima. Premda **sada** nije nazočan, unaprijed im svima poručuje da kad dođe **neće štedjeti** one koji su grijeshili.

13,3 Korinćane su lažni učitelji zaveli u sumnju da je Pavao pravi apostol. U stvari su ga izazvali da im prikaže neki dokaz da je istinski Božji govornik. Što su bile njegove vjerodajnice da doista Krist govori po njemu? Apostol počinje svoj odgovor navodeći njihovo drsko pitanje: "**Jer dokaz tražite da u meni govori Krist ...**"

Potom ih podsjeća da se njima Krist **snažno** otkrio po njemu. Nije bilo ničeg **nemoćnog** glede silnog otkrivenja u nji-

hovim životima kad su povjerovali poruci evanđelja.

13,4 Kad je spomenuo riječi "nemoćno" i "snažno" Pavao se podsjetio proturječja o snazi koja proizlazi iz slabosti, kao što je to bilo u Spasiteljevu životu a sada je očito u životima njegovih slugu. Naš Gospodin **bí razapet u slabosti, no sada živi po snazi Božjoj**. Tako su i njegovi sljedbenici – slabašni su sami po sebi, no Gospodin iskazuje svoju snagu kroz njih. Kad Pavao kaže da **ćemo s Njime živjeti po snazi Božjoj za nas**, on ne govori o uskrsnuću. On misli da će, kad ih posjeti, iskazati silnu snagu Božju u postupanju s onima koji su grijeshili. Govorili su da je slab i vrijedan prezira; pokazat će im da može biti jak kad treba disciplinirati!

13,5 Ovakvo se ovaj stih nadovezuje na prvi dio trećeg stiha: Budući da "dokaz tražite da u meni govori Krist ... **sami sebe ispitajte jeste li u vjeri.**" Oni sami bili su dokaz njegova apostolstva. Po njemu su došli k Spasitelju. Žele li vidjeti njegove vjerodajnice neka samo promotre sebe.

Ovaj se stih često pogrešno tumači da naučava kako trebamo *u sebi* tražiti jamstvo da smo spašeni; ali to može dovesti do razočaranja i sumnje. Sigurnost spasenja ponajprije i prvenstveno dolazi kroz Božju riječ. Po autoritetu Biblije možemo u trenutku kad se pouzdamo u Krista znati da smo spašeni. Kako vrijeme prolazi, nalazimo druge dokaze novog života – novu ljubav prema svetosti, novu mržnju na grijeh, ljubav prema braći, primjenljivu pravednost, poslušnost i odvojenje od svijeta.

Pavao ne veli Korinćanima neka se bave samoispitivanjem kako bi dokazali svoje spasenje. On ih poziva da u svom spasenju pronađu dokaz njegova apostolstva.

Samo su dvije mogućnosti: ili je **Isus Krist** u njima, ili nisu **ispravni** nego lažni. Riječ prevedena kao "ispravni" rabila se za opis kovina za koje se ispitivanjem utvrdilo da su lažne. Tako i Korinćani: ili su pravi vjernici ili pak se ispitivanjem pokazalo da nisu **ispravni**.

13,6 Ako su zaključili da su pravilno spašeni, iz toga nužno proizlazi da je apostol Pavao pravi a ne lažan. Prekrasan preobrazaj koji je nastao u životima Korinćana teško da bi došao preko lažnog učitelja.

J. Pavlova želja da učini dobro Korinćanima (13,7-10)

13,7 Apostol sada nastavlja s temom kažnjavanja grešnih članova crkve u Korintu. Izjavljuje kako se **moli Bogu** da Korinćani ne bi činili **zlo** odobravajući grijeh u svojoj sredini, nego da ustraju u kažnjavanju i obnovi grešnih članova. Ne moli zato da bi se on **pokazao ispravnim** ili da njega vide u boljem svijetlu. Ne želi da to čine samo zato što bi tada na svoju poslušnost mogli ukazati kao na dokaz njegova autoriteta. Uopće to nema na umu. On želi da to učine zbog toga jer je to *ispravno i pošteno*. Iznad svega želi da to učine, **pa makar** to znači da bi on tobože mogao ispasti **nepravi**.

Ovdje ponovno nalazimo dokaz Pavlove nesebičnosti. U njegovim molitvama misli su mu neprestance bile na onome što je dobro za druge, a ne za njegovo vlastito priznanje. Ako bi Pavao otišao u Korint obraniti svoj autoritet štapom i uspio ih pridobiti da se pokore njegovim uputama o kažnjavanju, tada bi mogao to upotrijebiti kao argument protiv lažnih učitelja. Mogao bi reći da je to dokaz njegova zakonitog autoriteta. Ali on bi radije da Korinćani sami, bez njega, obave ono što je nužno pa makar ga to, što se tiče legalista, prikazalo u nepovoljnom svjetlu.

13,8 Ovaj se stih vjerojatno odnosi na apostole. Pavao kaže da sve što čine treba biti učinjeno za promicanje Božje **istine**, i to bez ikakvih sebičnih pobuda. U kažnjavanju se ne smije čak ni pomisliti na osobnu osvetoljubivost. Sve treba provesti na slavu Božju i na dobro bližnjeg kršćanina.

13,9 Ovdje apostol, što se tiče Korinćana, ponovno izražava svoju krajnju nesebičnost. Ako li njegova slabost, poniženje i pogrde koje podnosi dovedu do njihova

jačanja u onom što je Božje, tada se on raduje. Dok se tako radovao, također je i molio za njihovo usavršavanje. Imajući na umu postupak s grešnim prijestupnicima u njihovoj sredini, Pavao se molio da postanu savršeni i potpuni. Žarka mu je želja bila da se u njihovim životima ispuni sve što je volja Božja. Kao što Hodge kaže: "Pavao se molio da se savršeno povrte iz stanja zbrkanosti, razmirica i zla u koje su upali".⁵¹

13,10 Kad im je pisao ovo pismo imao je na umu njihovo usavršavanje. Radije bi da oni to obave dok je **nenazočan** među njima, negoli da kao **nazočan** mora **oštro postupiti** po Gospodinovom ovlaštenju. Ali i da je **nazočan** i postupi strogo s njima, to bi još uvijek bilo za njihovu **izgradnju**, a ne za rušenje.

K. Pavlov prijazan trojedini pozdrav (13,11-14)

13,11 Apostol nenadano privodi kraju ovu burnu poslanicu. Nakon što im je zahelio zbogom (u grč. taj pozdrav doslovce glasi: **radujte se**), predaje im još četiri upozorenja. Prvo je da se trebaju **usavršavati**. Glagol je isti kao onaj uporabljen za krpjanje mreža u Mt 4,21 a može značiti i "popravite svoje putove". Korinćani trebaju prestati svađati se i grijehiti te nadalje živjeti u skladu jedan s drugim.

"**Tješite se**" bismo mogli shvatiti i kao "ohrabrite se" ili "potičite se". Apostol Pavao ih je bio snažno prekorio. Ovdje im kaže da prostodušno prihvatite te prijekore i prema njima postupe.

"**Budite iste misli.**" Naravno, jedini način po kojem kršćanin može biti **iste misli** jest imati *misao Kristovu*. To znači misliti kao što On misli, to jest, sve misli i razmišljanja podložiti Njemu.

"**Živite u miru.**" Iz 12,20 je očito da je među njima bilo prepirki i svađa. To je uvijek slučaj kad se dopusti zakonstvo, tj. legalizam. Stoga im Pavao ovdje govori da najprije kazne prekršitelje pa da nastave živjeti u miru sa subraćom kršćanima.

Čine li to, **Bog ljubavi i mira bit će s njima**. Naravno, Bog je na jedan način uvijek sa svojim ljudima. Ali ovo znači da će im se On, budu li u tome poslušni, očitovati na osobito blizak i nježan način.

13,12 Sveti poljubac (cjelov) bio je pozdrav svojstven kršćanima apostolskog doba. Njegov naziv – **sveti poljubac** – znači da nije bio samo simbol površne srdačnosti, nego da je bio iskren i čist. Njime se još uvijek služe kršćani u mnogim zemljama. Ipak, u nekim bi se zemljama poljubac: muškarcem mogao pogrešno protumačiti kao znak homoseksualnosti. Ako provođenje tog običaja nanosi ozbiljnu sramotu kršćanskom svjedočanstvu, tada nije obvezno. U takvim se slučajevima prednost daje svetom rukovanju.

Hodge kaže:

To nije trajno obvezujuća zapovijed; duh zapovijedi jest da bi kršćani trebali iskazivati međusobnu ljubav na način prihvaćen u razdoblju i društvu u kojem žive.⁵²

13,13 Pozdrav od svih svetih podsjetio je Korinćane na širinu zajedništva u kojoj su uvedeni, a reći će im da i druge crkve jedva čekaju da vide njihov napredak i poslušnost Gospodinu.

13,14 Ovo je jedno od najdražesnijih blagoslivljanja u Novom zavjetu i jedinim koje uključuje sve tri osobe Trojstva.

Lenski zaključuje:

Sa prikazom velikog apostola kako u ovom dubokom novozavjetnom blagoslivljanju širi svoje ruke nad Korinćanima, njegov glas tone u tišinu – ali njegovo blagoslivljanje ostaje na našim srcima.⁵³

BILJEŠKE

¹(1,2) James Denney, *The Second Epistle to the Corinthians*, str. 11.

²(1,10) Kritički (NU) tekst donosi dva glagola u prošlom a dva u budućem obliku.

³(1,20) H. W. Cragg, *The Keswick Week*, str. 126.

⁴(2,11) J. Sidlow Baxter, *Awake My Heart* preuzeto iz čitanja za 10. studenog, "Intoxication with Error".

⁵(2,14) A. T. Robertson, *The Glory of the Ministry*, str. 32.

- ⁶(2,14) Frederick B. Meyer, *Paul*, str. 77.
- ⁷(2,15) *Isto*
- ⁸(2,17) Većinski tekst donosi snažne riječi "kao ostali"; to je nesumnjivo hiperbola, kao što je čest slučaj u 2. Korinćanima.
- ⁹(2,17) Robertson, *Ministry*, str. 47.
- ¹⁰(3,6) J. M. Davies, *The Epistles to the Corinthians*, str. 168, 169.
- ¹¹(3,9) Charles Hodge, *A Commentary to the Second Epistle to the Corinthians*, str. 61.
- ¹²(3,10) Robertson, *Ministry*, str. 47.
- ¹³(3,10) Denney, *2. Corinthians*, str. 123.
- ¹⁴(3,13) F. W. Grant, "2 Corinthians", *The Numerical Bible*, VI:547.
- ¹⁵(3,14) Hodge, *Second Corinthians*, str. 71.
- ¹⁶(3,17) NKJV prevoditelji smatrali su da se to odnosi na Duha Svetoga pa su napisali velikim početnim slovom. Izvornik je sav bio napisan velikim slovima (uncijalima) pa je moguće i jedno i drugo.
- ¹⁷(3,18) Denney, *2. Corinthians*, 139, 140.
- ¹⁸(3,18) J. N. Darby, *Notes on I and II Corinthians*, str. 189, 190.
- ¹⁹(4,7) J. H. Jowett, *Life in the Heights*, 65.
- ²⁰(4,12) Robertson, *Ministry*, str. 157.
- ²¹(4,16) H. A. Ironside, podaci nedostupni.
- ²²(4,17) U hebrejskom je riječ "slava" izvedena od korijena "biti težak", na što vjerojatno upućuju Pavlove riječi.
- ²³(4,17) William C. Moorehead, *Outline Studies in the New Testament: Acts to Ephesians*, str. 191.
- ²⁴(4,17) F. E. Marsh, *Fully Furnished*, str. 103.
- ²⁵(4,18) J. H. Jowett, *Life in Heights*, 68, 69.
- ²⁶(5,15) Denney, *2. Corinthians*, str. 199.
- ²⁷(5,16) David Smith, daljnji podaci nedostupni.
- ²⁸(5,18) *A New Concise Bible Dictionary*, str. 652.
- ²⁹(6,4) Denney, *2. Corinthians*, str. 230.
- ³⁰(6,9) "Kao nepoznat a ipak dobro poznat" prikladno je uklesano na grobnici Johna Nelsona Darbya (1800.-1882.) koji je kao i Pavao služio diljem svijeta.
- ³¹(6,10) Robertson, *Ministry*, str. 238.
- ³²(6,11) A. W. Tozer, *The Root of the Righteous*, 1955.
- ³³(6,16) Denney, *2. Corinthians*, str. 246.
- ³⁴(7,8) George Williams, *Student Commentary on the Holy Scriptures*, str. 904.
- ³⁵(7,9) Hodge, *Second Corinthians*, str. 182.
- ³⁶(8,7) Denney, *2. Corinthians*, str. 267.
- ³⁷(8,9) Moorehead, *Acts to Ephesians*, str. 179, 180.
- ³⁸(8,15) Hodge, *2. Corinthians*, str. 206.
- ³⁹(8,21) G. Campbell Morgan, *Searchlights from the Word*, str. 345.
- ⁴⁰(9,7) J. H. Jowett, *Life in the Heights*, 78.
- ⁴¹(11,17) Charles C. Ryrie, *The Ryrie Study Bible, New King James Version*, str. 1797.
- ⁴²(11,20) J. N. Darby, *Notes on I and II Corinthians*, str. 236.
- ⁴³(11,27) Hodge, *2. Corinthians*, str. 275.
- ⁴⁴(11,33) J. B. Watson, podaci nepoznati.
- ⁴⁵(12,4) Morgan, *Searchlights*, str. 346.
- ⁴⁶(12,7) R. J. Reid, *How Job Learned His Lesson*, str. 69.
- ⁴⁷(12,7) Vidi Gal 4:15 i 6,11.
- ⁴⁸(12,7) Moorehead, *Acts to Ephesians*, 197.
- ⁴⁹(12,9) J. Osvald Sanders, *A Spiritual Clinic*, str. 32, 33.
- ⁵⁰(12,21) Darby, *I and II Corinthians*, 253.
- ⁵¹(13,9) Hodge, *2. Corinthians*, str. 309.
- ⁵²(13,12) *Isto*
- ⁵³(13,14) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of st. Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*, str. 1341.

BIBLIOGRAFIJA

Darby, J. N. *Notes on I and II Corinthians*, London: G. Morrish, bez datuma.

Davies, J. M. *The Epistles to the Corinthians*, Bombay: Gospel Literature Service, 1975.

Erdman, Charles R. *Second Epistle of Paul to the Corinthians*, London: Philadelphia: Westminster Press, 1929.

Grant, F. W. "2 Corinthians", *The Numerical Bible*, sv. 6, Djela do Druge Korinćanima, New York: Loizeaux Bros., 1901.

Hodge, Charles. *The Second Epistle to the Corinthians*, London: The Banner of Truth Trust, 1959.

Hughes, Philip E. *Commentary on the Second Epistle to the Corinthians*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1962.

Kelly, William. *Notes on the Second Epistle to the Corinthians*, London: G. Morrish, 1882.

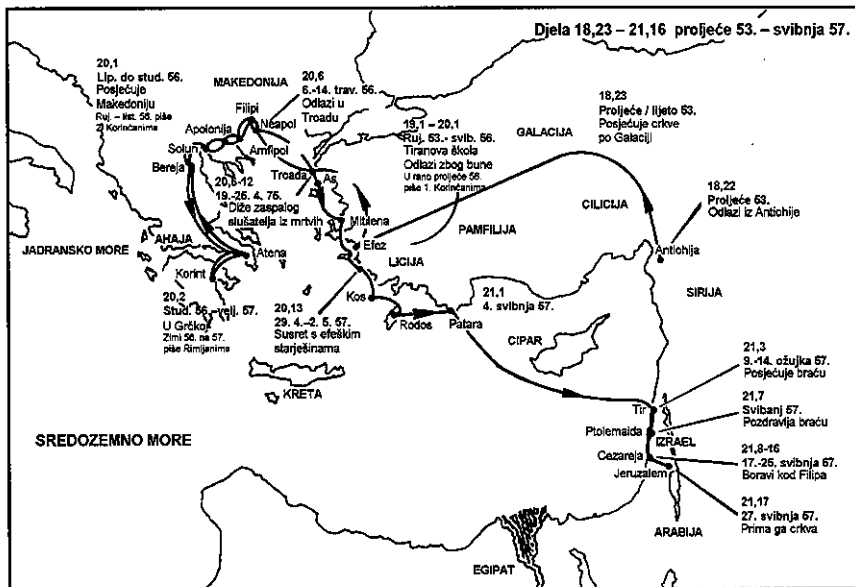
Lenski, R. C. H. *The Interpretation of st. Paul's First and Second Epistles to the Corinthians*, Columbus: Wartburg Press, 1937.

Luck, G. Coleman. *Second Corinthians*, Chicago: Moody Press, 1959.

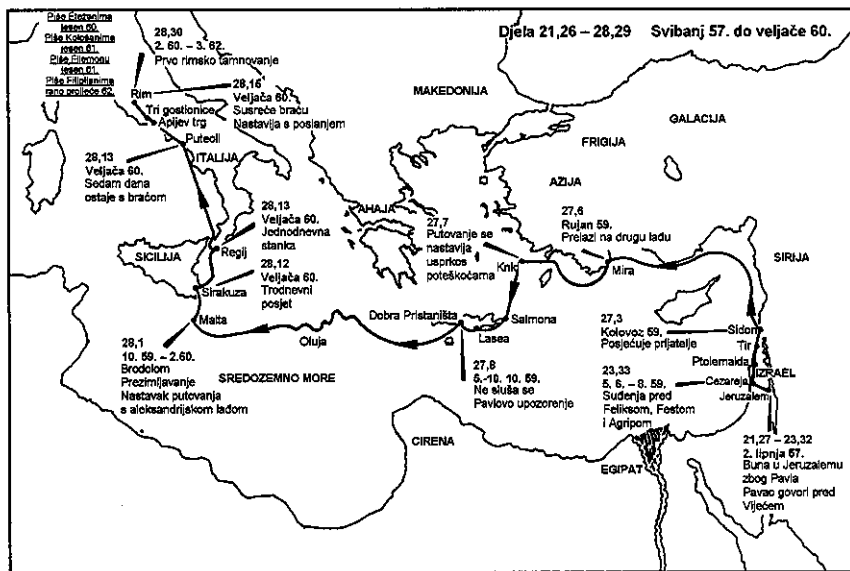
Robertson, A. T. *The Glory of the Ministry*, New York: Fleming H. Revell Co., 1911.

Wilson, Geoffrey B. *2 Corinthians: A Digest of Reformed Comment*, London: The Banner of Truth Trust, 1973.

Treće misijsko putovanje iz apostola Pavla

Pavlova suđenja i tamnovanja

POSLANICA GALAĆANIMA

Uvod

"Magna karta" duhovne slobode za sav svijet i za sva vremena.

Charles R. Erdman

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Znatan postotak ljudi engleskoga govora kao i mnogi Francuzi keltskog su podrijetla – to jest, Škoti, Irci, Velšani ili Bretonci. Te etničke skupine osobito će se zapanjiti kad saznaju da je jedno od Pavlovih najranijih pisama upućeno njihovim precima ("Galacija", "Kelt" i "Galija" su srodne riječi).

Oko 278. godine prije Krista velik je broj tih europskih Gala odselio u zemlju koja se danas naziva Turska. Utvrdili su granice svoje države i ona je nazvana "Galacija". Mnogi smatraju da je nepostojanost Galaćana jedno od "keltskih" obilježja (npr. Dj 13 i Gal 3,1).

Bilo kako bilo, Poslanica Galaćanima igra presudnu ulogu u ranom kršćanstvu. Premda su je često smatrali "prvom skicom" Poslanice Rimljanima (zato što na sličan način obrađuje evanđelje milosti, Abrahama, Zakon, itd.), Poslanica Galaćanima je ozbiljan i strastven napor da se kršćanstvo sačuva od toga da ne postane puka mesijanska sljedba legalističkog židovstva. Ne znamo kako su se na temelju njezina nauka ponijeli sami Galaćani, ali evanđelje milosti bez vršenja Zakona nadvaladalo je i kršćanstvo je sve više i više postajalo općesvjetskom vjerom.

Tijekom Reformacije, Poslanica Galaćanima postala je tako važna Lutheru da ju je nazivao knjigom "moje Kate" (ime kojim je od milja nazivao svoju ženu). Njegov *Komentar Galaćanima* nije utjecao samo na stručnjake nego i na običan narod te se još uvijek izdaje i proučava.

II. Autorstvo

Autentičnost Poslanice Galaćanima kao Pavlove poslanice nikada nije bila upitna. Da je ona Pavlova navodili su Polikarp, Ignacije, Justin Mučenik, Origen, Irenej, Tertulijan i Klement Aleksandrijski. Navedena je kao Pavlova u *Muratorijevom kanonu* i, vjerojatno zbog snažnog protivljenja požidovljavanju, zauzima prvo mjesto u Marcionovu *Apostolikonu*. Stoga su *vanjski dokazi* vrlo snažni.

Unutarnji dokazi Pavlova autorstva počinju s osobnim predstavljanjem u 1,1 i 5,2 te primjedbom pri svršetku poslanice (6,11) koju je dopisao "velikim slovima". To se uvelike smatra ukazivanjem na apostolovu moguću bolest očiju. Potporu tome pruža činjenica da su Galaćani jednom bili spremni iskopati vlastite oči za Pavla. Mnogi povijesni podaci iz nje nadovezuju se na Djela. Raspre o obrezanju i o tome je li Pavao pravi apostol bile su goruće teme u pedesetim i šezdesetim godinama prvog stoljeća ali su uskoro zamrle.

III. Datum

Datum nastanka Poslanice Galaćanima ovisi o točnom značenju izraza "crkvama u Galaciji" i "Galaćani". Ako se to odnosi na južni dio Male Azije moguć je raniji datum, čak i prije sabora u Jeruzalemu. Ako se pak misli na sjeverni dio, to bi značilo da je nastala kasnije.

U *zemljopisnom* se smislu "Galacijom" nazivao sjeverni, a u *političkom* južni dio rimske provincija Galacije.

Općenito se sve do početka devetnaestog stoljeća držalo da se radi o sjevernoj Galaciji, što i danas uvelike misle njemač-

ki stručnjaci. Nema dokaza da je Pavao ikada služio "Galaćanima" toga područja, ali nije isključeno da jest.

Otkako je Sir William Ramsey to popularizirao, u Velikoj je Britaniji i Sjevernoj Americi naširoko prihvaćeno da se radi o južnom dijelu Galacije. Kako Luka u Dje-lima posvećuje mnogo prostora Pavlovom misijskom radu u tom području (Antiohiji u Pizidiji, Ikoniju, Listri i Derbi), izgleda vjerojatnim da je apostol pisao tamošnjim obraćenicima. Budući da je Pavao južni dio Galacije evangelizirao tijekom svog Prvog misijskog putovanja i ponovno posjetio te krajeve tijekom Drugog, za nastanak poslanice mogli bismo uzeti dosta rani datum. Ako je to pismo napisano prije sabora u Jeruzalemu opisanog u Dj 15 (49. god.), to bi nam objasnilo zbog čega je u njemu pitanje obrezanja još uvijek vrlo vruća tema. Theodor Zahn, vodeći njemački konzervativni stručnjak, smatra da je poslanica nastala u Korintu tijekom Pavlova Drugog misijskog putovanja. To bi je učinilo njegovom najranijom poslanicom.

Ako li je točna "Sjeverna teorija", Poslanica Galaćanima vjerojatno je napisana pedesetih godina prvog stoljeća, možda već 53. ali najvjerojatnije kasnije.

Ako pak je, kao što vjerujemo, točna "Južna teorija", osobito ako je poslanica napisana prije Pavlova odlaska na sabor u Jeruzalemu koji je riješio problem obrezanja kršćana iz poganstva, poslanica je mogla nastati već 48. godine po Kristu.

IV. Pozadina i tema

Tijekom svojih prvih misijskih putovanja apostol Pavao posjetio je Malu Aziju

propovijedajući slavnu poruku da je spasenje samo vjerom u Krista. Mnogi njegovi slušatelji bili su spašeni i nastale su crkve, od kojih nekoliko i u Galaciji. Stanovnici Galacije bili su na glasu kao nemirni, borbeni i nepostojani ljudi.

Nakon, što je Pavao otišao odande u crkve su došli lažni učitelji i unijeli krive nauke. Doduše, naučavali su da spasenje jest po vjeri u Krista ali da treba obdržavati i Zakon. Njihova je poruka bila mješavina kršćanstva i židovstva, milosti i Zakona, Krista i Mojsija. Također su pokušali odvratiti Galaćane od Pavla govoreći da on nije pravi Gospodinov apostol pa mu stoga ni poruka nije vjerodostojna. Pokušavali su uništiti povjerenje u Poruku potkopavajući povjerenje u navjestitelja. Njihove su opake primjedbe štetno djelovale na mnoge galaćijske kršćane.

Kakva li je samo žalost i razočaranje moralo ispuniti Pavlovo srce kad su do njega doprle takve vijesti iz Galacije! Zar je sav njegov trud s tim ljudima bio uzaludan? Može li se još uvijek te kršćane osloboditi tih židovskih, legalističkih naučavanja? Pavao je bio pobuđen na hitro i odlučno djelovanje. Uzeo je pero i napisao ovo ogorčeno pismo svojoj ljubljenoj djeci u vjeri. U njemu izlaže istinski karakter spasenja koje je od početka do svršetka dano kao milost i ne može ga se zaraditi djelomičnim ili potpunim držanjem Zakona. Dobra djela nisu uvjet, nego plod spasenja. Kršćanin je mrtav Zakonu – sada živi životom svetosti, i to ne vlastitim naporima nego snagom u njemu nastanjenog Božjeg Svetog Duha.

PREGLED

I. PAVLOVA OBRANA VLASTITOG AUTORITETA (pogl. 1 i 2)

- A. Pavlova namjera pri pisanju poslanice (1,1-10)
- B. Pavlova obrana Njegove Poruke i Poslanja (1,11-2,10)
- C. Pavlova ukor Petra (2,11-21)

II. DOKTRINARNO: PAVLOVA OBRANA OPRAVDANJA VJEROM (3,1-5,1)

- A. Velika istina evanđelja (3,1-9)
- B. Zakon protiv Obećanja (3,10-18)

- C. Svrha Zakona (3,19-29)
- D. Djeca i sinovi (4,1-16)
- E. Ropstvo ili sloboda (4,17-5,1)

III. PRAKTIČNO: PAVLOVA OBRANA KRŠĆANSKE SLOBODE U DUHU (5,2-6,18)

- A. Pogubnost zakonstva (5,2-15)
- B. Snaga svetosti (5,16-25)
- C. Praktični poticaji (5,26-6,10)
- D. Zaključak (6,11-18)

Komentar

I. PAVLOVA OBRANA VLASTITOG AUTORITETA (pogl. 1 i 2)

A. Pavlova namjera pri pisanju poslanice (1,1-10)

1,1 Na samom početku Pavao čvrsto tvrdi da je njegov poziv da bude apostol božanskog podrijetla. Poziv nije došao od ljudi niti mu je udijeljen od Boga po nekom čovjeku. Došao je izravno po Isusu Kristu i Bogu Ocu koji ga je uskrisio od mrtvih. Čovjek koji je tako pozvan od samoga Boga odgovoran je samo Bogu i slobodan je propovijedati Božju poruku ne bojeći se ljudi. Stoga je apostol, što se tiče njegove poruke i poslanja, bio neovisan o dvanaestorici apostola i o bilo kom drugom.

U ovom se stihu izlaže i podrazumijeva Kristovo božanstvo. To se daje razumjeti po izrazu "ni po čovjeku, nego po Isusu Kristu". Podrazumijeva se i u načinu na koji Pavao povezuje Isusa Krista i Boga Oca izjednačujući ih jednog s drugim. Potom je Bog Otac spomenut kao Onaj koji je uskrisio Isusa od mrtvih. Imao je Pavao dobar razlog da Galaćane podsjeti na sve to. Uskrsnuće je bilo dokaz potpunog Božjeg zadovoljstva s Kristovim Djelom za naše spasenje. Galaćani očito nisu bili potpuno zadovoljni Spasiteljevim Djelom jer su ga pokušavali poboljšati dodajući vlastite napore obdržavanjem Zakona.

Pavla je pozvao uskrsli Krist, za razliku od dvanaestorice apostola koje je tijekom

svog zemaljskog poslanja pozvao Gospodin Isus. Čak je i nakon toga uskrsnuće tvorilo prilično važan dio njegove poruke.

1,2 Apostol je bio udružen sa svom braćom koja su bila sa njim. Ta su se braća pridružila zanzivu Galaćanima da se drže istine evanđelja. Ovo pismo "crkvama u Galaciji" iskazuje promišljen nedostatak srdačnosti. Obično bi se Pavao vjernicima obraćao kao "crkvi Božjoj", "svetima" ili "vjernima u Kristu Isusu". Često bi zahvaljivao za kršćane ili hvalio njihove vrline. Često bi pojedince spominjao po imenu. Ali ovdje ne nalazimo ništa od toga. Ozbilnost zablude u crkvama Galaćana izazvala je njegovu suzdržanost i hladnoću prema njima.

1,3 Milost i mir dvije su velike riječi iz evanđelja. Milost jest nezaslužena Božja naklonost prema bezbožnim grešnicima. Umjesto da od čovjeka traži da čini, ona govori što je Bog učinio i poziva ljude da spasenje prihvate kao besplatan dar. Scofield kaže: "Umjesto da traži dobre ljude koje bi mogla poboljšati, milost traži proklete, krive, zanijemjele bespomoćne ljude koje može spasiti, posvetiti i proslaviti."

Mir je ishod milosti. Kad grešnik primi Spasitelja, nalazi mir s Bogom. Može počinuti u spoznaji da je kazna za njegov grijeh plaćena, da su mu svi grijesi oprostieni te da nikada neće biti osuđen. Ali nije da milost samo spašava; ona i čuva. Nama ne treba samo blagoslov koji dolazi od mira s Bogom nego i mir Božji. To su blagoslovi

koje Pavao želi Galaćanima dok započinje svoje pismo. Zacijelo su Galaćani shvatili da ti blagoslovi nikada ne mogu doći po Zakonu. Zakon je donio prokletstvo na sve koji krše ono što on nalaže. Nikada ni jednoj duši nije donio mir.

1,4 Pavao nadalje podsjeća svoje čitatelje na golemu cijenu njihovog spasenja. Zapazite riječi: Gospodina našega Isusa Krista koji je dao samoga sebe za naše grijeha. Ako je On dao samoga sebe kako bi riješio pitanje grijeha, tada je i nepotrebno i nemoguće da mi takvom djelu što dodajemo ili da držanjem Zakona pripomognemo Njegovu okajanju naših grijeha. Krist je jedini i dostatan Spasitelj. Krist je umro da nas izbavi iz sadašnjeg opakog svijeta. To ne uključuje samo moralnu i političku izopačenost ovog razdoblja nego i religiozni svijet koji vjeri u Krista pridodaje obrede i rituale. Galaćanima je ovo upozorenje stiglo kao osobit i pravodobni pokazatelj da se vraćaju u sâm sustav iz kojega ih je Isus htio spasiti i za to morao umrijeti! Kristovo je izbavljenje bilo po volji Boga i Oca našega. Time se zasluga pripisuje onome kome i pripada – ne bijednim ljudskim naporima nego suverenoj Božjoj volji. Naglašava da je Krist Božji način spasenja i da drugoga nema.

Ovaj bi nas stih trebao podsjetiti da Boga ne zanima popravljavanje ovoga svijeta ili to da ga čovjeku učini ugodnim, nego da čovjeka iz njega izbavi. I naši bi prioriteti trebali biti u skladu s Njegovima.

1,5 Prema evanđelju milosti, sva slava za čovjekovo spasenje pripada Bogu Ocu i Gospodinu Isusu Kristu. Čovjek ne može imati udjela u toj slavi – kao suspasitelj – svojim vršenjem Zakona.

Svaka izreka u ovih pet stihova puna je značenja, to jest, s nekoliko riječi izrečeno je mnogo istine. Pavao je ovdje kao u zametku iznio dvije glavne teme koje će vladati ostatkom poslanice – *njegov autoritet apostola i evanđelje milosti Božje*. Sada je spreman izravno progovoriti Galaćanima o trenutnom problemu.

1,6,7 Pavao se odmah suprotstavlja Galaćanima zbog njihove spremnosti da prihvate zabludu. Čudi se što su se tako naglo odrekli istine evanđelja i ozbiljno prikazuje njihov čin kao napuštanje Boga zbog lažnog evanđelja. Bog ih je pozvao u milost Kristovu a sada se oni stavljaju pod prokletstvo Zakona. Prihvatili su istinsko evanđelje a sada ga napuštaju zbog drugog evanđelja koje uopće nije dobra vijest. Ono je bilo samo izopačena poruka, mješavina milosti i Zakona.

1,8,9 Pavao dva puta izgovara strogu Božju osudu za svakoga tko propovijeda drugo evanđelje. Bog ima samo jednu poruku za proklete grešnike: On nudi spasenje milošću, po vjeri, a to je posve odvojeno od vršenja Zakona. Oni koji navještaju bilo koji drugi način spasenja, neizostavno će propasti. Kako li je samo opasno propovijedati poruku koja donosi vječnu propast dušama! Pavao nije bio trpeljiv prema takvim lažnim učiteljima, a ni mi ne bismo smjeli biti. John Stott upozorava:

Ne smijemo se dati zasljepiti – kao što to mnogi dopuštaju – vanjštinom, darovima ili službom učitelja u crkvi. Takvi nam mogu doći s velikom dostojanstvenošću, autoritetom i učenošću. To mogu biti biskupi, nadbiskupi, sveučilišni profesori, pa čak i sâm papa; ali donose li evanđelje drugačije od evanđelja koje su propovijedali apostoli i zapisali ga u Novom zavjetu, treba ih odbaciti. Njih trebamo prosuđivati prema evanđelju, a ne da evanđelje prosuđujemo prema njima. Kao što je Dr. Alan Cole rekao: “Vanjština navjesticitelja ne opravdava njegovu poruku, nego narav poruke opravdava njezina navjesticitelja.”¹

Zapazite da apostol kaže “**andeo s neba**”, a ne “**andeo Božji**”. Moguće je da **andeo s neba** donese lažnu poruku, ali ne i **andeo Božji**. Jezikom se ne može jasnije izraziti jedinstvenost evanđelja. Ono je *jedini* način spasenja. Vlastitim naporima ili ljudskim zaslugama tu nema udjela. Samo evanđelje nudi spasenje bez novca ili nplate. I dok Zakon izriče prokletstvo na one koji ga ne uspiju održati, evanđelje iz-

riče prokletstvo na one koji ga pokušavaju *izmijeniti*.

1,10 Pavao se sada vjerojatno prisjeća da su ga njegovi neprijatelji optuživali kako je mijenjao Poruku ne bi li bila prikladna za njegove slušatelje, pa stoga pita otprilike ovo: "Pokušavam li ja to ugoditi **ljudima ili Bogu** kad upomo tvrdim da postoji samo jedno evanđelje?" Očito je da nije pokušavao ugađati **ljudima** jer je njima bila mrska tvrdnja da je samo jedan put u Nebo. Da je Pavao izmijenio svoju poruku kako bi ugodio ljudima, ne bi bio Kristov sluga; u stvari, sâm bi zazivao gnjev Božji da se sruči na njega.

B. Pavlova obrana Njegove Poruke i Poslanja (1,11–2,10)

1,11.12 Apostol sada iznosi šest argumenata u obranu svoje poruke i poslanja. Prvo: evanđelje je primljeno po Božjoj objavi neovisno o ljudima. Ono **nije od ljudi** po tome što ga ljudi nisu izmislili. Kratko će nam razmišljanje to potvrditi. Pavlovo evanđelje Bogu pripisuje sve, a čovjeku ništa. To nije način spasenja kakav bi izmislili ljudi! Pavao ga nije **primio** ni od kakvog čovjeka niti je o njemu **naučio** iz knjiga. Dobio ga je od samog **Isusa Krista** i to **objavom**.

1,13.14 Drugo: Pavlov propust da u svoje evanđelje uključi židovski zakon ne može se pripisati njegovu neznanju o **židovstvu**. Po rođenju i izobrazbi bio je prožet Zakonom. Po osobnom izboru postao je zloglasni progonitelj **crkve**. U gorljivoj revnosti **gleda predajâ svojih otaca, nadmašio je mnoge druge** Židove svog doba. Stoga se njegovo evanđelje spasenja po vjeri bez vršenja Zakona zasigurno ne može pripisati nepoznavanju Zakona. Zbog čega ga je isključio iz svog propovijedanja? Zbog čega je njegovo evanđelje bilo protivno njegovu podrijetlu, njegovim prirodni sklonostima i njegovom cjelokupnom vjerskom razvoju? Jednostavno zato što nije bilo ishod njegova razmišljanja nego mu je dano izravno od Boga.

1,15-17 Treće: prvih nekoliko godina svog poslanja proveo je neovisno o ostalim apostolima. Sada Pavao prikazuje svoju neovisnost o drugima glede evanđelja. Nakon svog obraćenja on se nije odmah pošao savjetovati s ljudskim vođama, niti pak je uzašao u **Jeruzalem** gdje **bijahu ostali apostoli**. Umjesto toga otišao je u **Arabiju**, a potom se ponovno vratio u **Damask**. Odluku da ne ode u Jeruzalem nije donio zbog nepoštovanja ostalih apostola, nego više zbog toga što mu je sâm uskrsli Gospodin povjerio poslanje i dao mu jedinstvenu službu za pogane (2,8). Zbog toga njegovu evanđelju i službi nije bilo potrebno ljudsko ovjerenje. U svemu je bio neovisan o ljudima.

Nekoliko izraza u ovim stihovima zaslužuje da ih se pažljivo razmotri. Zapazite izraz u 15. stihu: **Bog ... me od majčine utrobe odvojio**. Pavao je shvaćao da ga je Bog čak i prije njegova rođenja odvojio za osobito djelo. Kad dodaje da ga je "**pozvao svojom milošću**" misli na svoje obraćenje na putu za Damask. Da je u tom trenutku primio ono što je zaslužio, bio bi bačen u pakao. Ali Krist ga je u svojoj prekrasnoj milosti spasio i poslao propovijedati vjeru koju je pokušavao uništiti. U 16. stihu govori da je Bog u njemu namjeravao **objaviti Sina svojega**. To nam daje prekrasan prikaz Božje svrhe u tome na što nas poziva – da objavi Sina svojega u nama kako bismo mi predstavljali Gospodina Isusa svijetu. On objavljuje Krista našim srcima (st. 16) da bi kroz nas mogao prikazivati Krista (st. 16-23) i da bi se kroz to prikazivanje Bog proslavio (st. 24). Pavlova osobita zadaća bila je propovijedati Krista među poganima.

U 17. stihu kaže da je otišao u **Arabiju**. Svakom Božjem sluzi potrebno je vrijeme za samoću i razmišljanje. Mojsije je imao svojih četrdeset godina s onu stranu pustinje. David je bio nasamo s Bogom dok je pasao ovce na brdima Judeje.

1,18-20 Četvrto: kad je Pavao konačno otišao u Jeruzalem, tamo je sreo samo Pe-

tra i Jakova. Osim po tom posjetu, on je bio razmjerno nepoznat crkvama u Judeji (1,21-24). Kako bi još više prikazao svoju neovisnost o ostalim apostolima, Pavao govori da je Jeruzalem posjetio tek **tri godine** nakon svog obraćenja. Uzašao je tamo kako bi upoznao Petra², što je bio posjet više osobne negoli službene naravi (Dj 9,26-29). Dok je bio ondje sreće je i **Jakova, brata Gospodinova**. S Petrom se zadržao samo **petnaest dana** – što je jedva dovoljno za neki osnovni tečaj! Štoviše, tekst ukazuje na to da je bio savršeno ravan tim Gospodinovim slugama.

1,21-24 Nakon toga dugo ostao u krajevima Sirije i Cilicije – toliko da je **osobno bio nepoznat crkvama** u Judeji. Sve što su one znale bilo je: onaj koji je tako okrutno postupao s kršćanima sada je i sâm kršćanin te propovijeda Krista drugima. Zbog toga su **slavile Boga** za to što je učinio u Pavlovu životu. (Slave li ljudi Boga zbog naših promijenjenih života?)

2,1 Peto: tijekom Pavlova kasnijeg posjeta Jeruzalemu apostoli su se složili da njegovo evanđelje jest božanskog podrijetla (2,1-10). Zbog toga što je Crkva započela u Jeruzalemu i zato što su apostoli više ili manje učinili taj grad svojim sjedištem, neki su kršćani smatrali tamošnju crkvu "matičnom crkvom". Tako se Pavao morao suprotstavljati optužbi da je on u neku ruku manje vrijedan jer ne spada u jeruzalemske apostole. Na to on odgovara potankim izvješćem o svom drugom putu u **Jeruzalem**. Ne znamo točno je li to bilo **četnaest godina** nakon njegova obraćenja ili nakon prvog posjeta. Znamo samo da je od Krista primio objavu da pođe zajedno sa svojim suradnikom **Barnabom**; a poveo je i **Tita**, poganina koji se obratio kroz njegovu službu. Judaizanti su uporno zahtijevali da se Tit obreže kako bi upotunio spasenje. Apostol Pavao se snažno usprotivio tome jer je shvatio da je na kocki istina evanđelja. (Kasnije kad je Pavao sâm obrezao Timoteja to se nije kosilo s nijednim od važnih načela – Dj 16,3.)

E. F. Kevan kaže:

Pavao je uvidao da obrezanje za postizanje opravdanja nije neki nevin i nevažan obred kakvim bi ga mogli smatrati nepromišljeni ljudi. Dati se obrezati značilo je tražiti opravdanje na legalistički način – držanjem Zakona – i tako zanemariti same temelje milosti.³

2,2 Kad je Pavao stigao u Jeruzalem **izložio im je evanđelje koje je propovijedao među poganima, i to napose onim uglednijima, da ne bi možda, ili da nije, uzalud trčao**. Zbog čega je Pavao razgovarao nasamo s duhovnim vođama a ne s cijelom zajednicom? Je li htio da oni provjere njegovo evanđelje, to jest, ne propovijeda li nešto pogrešno? To očito nije bio slučaj! To bi bilo suprotno svemu što je apostol govorio. On je inzistirao da mu je poruka koju naviješta božanski objavljena. On nije sumnjao da je nauk koji propovijeda istinit. Pravo objašnjenje moramo potražiti negdje drugdje. Bila je uobičajena pristojnost da se najprije porazgovara s vođama. Također je bilo poželjno da se vođe potpuno uvjere u izvornost Pavlova evanđelja. Imaju li kakva pitanja ili nerazumijevanja, Pavao im je želio odgovoriti na samom početku. Potom je mogao izići pred crkvu imajući potpunu potporu ostalih apostola. Kad se nešto radi s velikom skupinom ljudi uvijek postoji opasnost da skupinom zavladaju emocije. Stoga je Pavao svoje evanđelje htio najprije predstaviti nasamo, u okruženju u kojem nije moguće da dođe do masovne hysterije. Da je Pavao postupio drukčije, mogla je nastati ozbiljna prepirka koja bi podijelila crkvu na dvoje – na židovsku i pogansku stranu. Tada bi propala svrha Pavlova posjeta Jeruzalemu. To je ono što vjerojatno misli kad kaže "**da ne bih možda, ili da nisam, uzalud trčao**".

2,3 U **Titovu** je slučaju na površinu izbio cjelokupno pitanje zakonstva. Hoće li jeruzalemska crkva primiti u zajedništvo njega, poganskog obraćenika, ili će zahtijevati da se najprije obreže?⁴ Nakon mnogih razgovora i raspri, apostoli su odlučili

da obrezanje nije nužno za spasenje. Pavao je ostvario značajnu pobjedu.⁵

2,4 Razlog zbog kojeg je Pavao bio doveden u Jeruzalem postaje jasnim kad povežemo početak drugog s početkom ovog stiha: "A uzašao sam po objavi ... i to radi uljeza – lažne braće koja se ušuljaše." To se odnosi na ono što se ranije dogodilo u Antiohiji (Dj 15,1.2). Neki židovski učitelji iz Jeruzalema, prikazujući se kršćanima, potajno su se ušuljali u antiohijsku crkvu i naučavali da je obrezanje nužno za spasenje.

2,5 Pavao i Barnaba žestoko su im se suprotstavili. Kako bi to riješili, Pavao, Barnaba i još neki pošli su u Jeruzalem čuti mišljenje tamošnjih apostola i starješina.

2,6 Oni koji su u Jeruzalemu držani vodama nisu mu nadodali ništa; ni njegovoj poruci ni njemu samome kao apostolu. To je spomena vrijedno. U prethodnom je poglavlju naglasio kako je njegov kontakt s ostalim apostolima bio neznatan. Sada kad je konačno vijećao s njima, složili su se da je propovijedao isto evanđelje kao i oni. Kojeg li važnog zaključka! Ti su se židovski vođe složili da njegovo evanđelje ni na koji način nije manjkavo. Premda je Pavao bio neovisan o njima i premda ga oni nisu poučili, ipak je evanđelje koje su propovijedali bilo potpuno isto kao i njegovo. (Pavao nije namjeravao umanjiti ostale apostole, on jednostavno navodi da im to što god oni bijahu, naime sudrugovi Gospodina Isusa dok je bio na Zemlji, po njegovu mišljenju ne daje nikakve više ovlasti. Bog ne prihvaća osobu na temelju nekih vanjskih značajki.)

2,7.8 Apostoli u Jeruzalem priznali su da je, jednako kao što je Petar bio poslan Židovima, Pavlu po nezasluženoj milosti bilo povjereno da ponese evanđelje neobrezanima (poganima). Obojica su propovijedali isto evanđelje, samo su bili poslani različitim nacionalnim skupinama.

2,9.10 Čak su i Jakov, Kefa (Petar) i Ivan, očigledno stupovi crkve, spoznali da Bog djeluje preko Pavla pa su njemu i

Barnabi pružili desnice zajedništva u nošenju evanđelja poganima. To nije bilo službeno zaređenje, nego izraz njihovog prijateljskog zanimanja za Pavlovo djelo. Jedino što su zaicali jest da se Pavao i Barnaba sjećaju siromaha, upravo ono što je Pavao revno i činio.

C. Pavlov ukor Petra (2,11-21)

2,11 Pavlov šesti i konačni odgovor u svezi napada na njegovo apostolstvo jest spominjanje događaja kad je morao ukoriti apostola Petra⁶ kojeg su mnogi židovski kršćani smatrali vođom apostola. (Ovaj odjeljak odlučno odbacuje zamisao da je Petar bio nepogrešivi vođa crkve.)

2,12 Kad je Petar prvi put došao u Antiohiju jeo je s poganima potpuno uživajući kršćansku slobodu. No po židovskom običaju to nije smio učiniti. Nakon nekog vremena stigla je od Jakova jedna skupina iz Jeruzalema u posjet Antiohiji. Oni su tvrdili da su Jakovljevi predstavnici, što je on kasnije opovrgnuo (Dj 15,24). To su vjerojatno bili kršćani iz židovstva koji su još uvijek prijanjali uz neke legalističke običaje. Kad su oni stigli, Petar je prekinuo zajedništvo s poganima bojeći se da bi vijest o njegovu ponašanju mogla doprijeti do legalističke stranke u Jeruzalemu. Čineći to poricao je jednu od velikih istina evanđelja, naime, da su svi vjernici jedno u Kristu Isusu i da nacionalne razlike ne smiju utjecati na zajedništvo. Findlay kaže: "Odbivši jesti s neobrezanicima, prešutno je tvrdio da su, premda vjernici u Kristu, za njega još uvijek 'pogani i nečisti', i da mojsijevski obredi donose veću svetost negoli je donosi pravednost vjere."

2,13 Ostali su se zajedno s Barnabom, Pavlovim cijenenim suradnikom, povelili za Petrovim primjerom. Shvativši ozbiljnost tog postupka, Pavao je smjelo optužio Petra za pretvaranje. Pavlov je ukor naveden u stihovima 14-21.⁷

2,14 Kao kršćanin, Petar je znao da Bog više ne mari za nacionalne razlike; živio je kao poganin, jeo njihova jela, itd. Svojim

odbijanjem da jede s poganima, Petar je ustvrdio da je obdržavanje židovskih zakona i običaja nužno za svetost i da vjernici iz poganstva trebaju živjeti kao Židovi.

2,15 Izgleda da se Pavao ovdje poslužio ironijom. Nije li Petrovo ponašanje razotkrilo još uvijek prisutno uvjerenje o nadmoćnosti Židova i prezrenom položaju pogana? Petar je to morao dobro znati jer ga je Bog prije Kornelijeve obraćenja poučio da nikoga ne naziva poganim ili nečistim (Dj 10 i 11,1-18).

2,16 Židovi koji su se spasili znali su da u Zakonu nema spasenja. Zakon je osuđivao na smrt one koji ga nisu uspjeli potpuno ispuniti. To je dovelo prokletstvo na svakoga, jer su svi prekršili njegove svete zapovijedi. Zato je ovdje Spasitelj prikazan kao jedini istinski objekt vjere. Pavao podsjeća Petra da smo "i mi Židovi" zaključili kako spasenje dolazi samo **po vjeri u Isusa Krista** a ne provođenjem Zakona. Kakva smisla ima što sada Petar pogane podvrgava Zakonu? Zakon je rekao ljudima što im je činiti, ali im nije dao snagu da to učine. Dân je da razotkrije grijeh, a ne da bude spasitelj.

2,17 Pavao, Petar i ostali opravdanje su tražili u Kristu i to samo u Njemu. Ipak, Petrovo postupanje u Antiohiji naoko je ukazivalo da on nije potpuno opravdan pa se treba vratiti u okrilje Zakona kako bi upotpunio svoje spasenje. Ako je to tako, tada Krist nije savršeni i dostatni Spasitelj. Ako li dolazimo k Njemu kako bi nam bili oprosteni grijesi ali potom trebamo ići još negdje drugdje, nije li **onda Krist u službi grijeha** jer nije uspio ispuniti svoja obećanja? Ponašamo li se kao kršćani ako tvrdimo da glede opravdanja ovisimo o Kristu a potom se vratimo Zakonu (koji nas jedino može osuditi kao grešnike)? Možemo li se nadati Kristovu pristanku uz takav postupak koji njega, u stvari, čini službenikom grijeha? Pavlov je odgovor odlučno: "Nipošto!"

2,18 Petar je zbog vjere u Krista potpuno napustio zakonski sustav. Kad se radilo

o dobivanju Božje naklonosti odrekao se svake razlike koja je djelila Židova od poganina. Sada je, odbijajući jesti s poganima, **ponovno** gradio ono što je jednom **srušio**. Čineći to ispaio je **prijestupnik**. Ili je pogriješio što je zbog Krista napustio Zakon ili pak griješi sada kad zbog Zakona napušta Krista!

2,19 Kazna za kršenje Zakona jest smrt. Kao grešnik prekršio sam Zakon stoga me on osudio da umrem. Ali Krist je umjesto mene platio kaznu zbog mog kršenja Zakona tako što je umro umjesto mene. Tako sam, kad je umro Krist, umro i ja. On je umro Zakonu u tom smislu što je ispunio sve njegove pravedne zahtjeve; stoga sam, u Kristu, i ja **umro Zakonu**.

Kršćanin je umro Zakonu i više nema ništa s njime. Znači li to da vjernik smije kršiti Deset zapovijedi kako mu se prohtije? Ne, on živi svetim življenjem; ali ne zbog straha pred Zakonom nego iz ljubavi prema Onome koji je umro za njega. Kršćani koji žele biti pod Zakonom i prema njemu se ponašati, ne shvaćaju da ih to stavlja pod prokletstvo. Štoviše, ne mogu primjenjivati samo dio Zakona a da ne budu odgovorni posve ga obdržavati. Jedini način na koji možemo živjeti Bogu jest biti mrtav Zakonu. Zakon nikada ne može proizvesti sveto življenje; Bog nikada nije ni mislio da bi mogao. Njegov put do svetosti objašnjen je u 20. stihu.

2,20 Vjernik je poistovjećen s Kristom u Njegovoj smrti. Ne samo da je On bio razapet na Golgoti, i ja sam bio ondje **razapet** – u Njemu. To je u Božjim očima svršetak mog postojanja kao grešnika. To je moj svršetak, to jest svršetak mene kao osobe koja pokušava zaraditi ili zaslužiti spasenje vlastitim naporima. Tu prestajem biti Adamovo dijete, čovjek pod prokletstvom Zakona; to je svršetak mog neobnovljenog "ja". Stari, zli "ja" bio je razapet i više nema nikakva prava u mom svakodnevnom životu. To je istina što se tiče mog položaja pred Bogom, a trebalo bi biti istina i glede mog ponašanja.

Vjernik ne prestaje postojati kao osoba ili kao pojedinac, ali onaj koga Bog smatra mrtvim nije isti onaj koji živi. **Živim, ali ne više ja, nego Krist koji živi u meni.** Spasitelj nije umro za mene da bih nastao živjeti svoj život kako sâm odlučim. Umro je za me zato da odsad On može živjeti svoj život u meni: **To što sada živim u ovom ljudskom tijelu, u vjeri živim u Sina Božjega.**

Vjera je pouzdanje ili ovisnost. Kršćanin živi u trajnoj ovisnosti o Kristu; predaje mu se dopuštajući Kristu da živi svoj život u njemu.

Stoga je vjernikovo mjerilo života Krist a ne Zakon. Tu stvar više nije u naprežanju, nego u pouzdanju. Vjernik živi svetim životom, ali ne iz straha od kazne nego iz ljubavi **u Sina Božjega koji ga je ljubio i za nj predao sebe samoga.**

Jesi li ikad predao svoj život Gospodinu Isusu s molitvom da se njegov život očituje u tvome tijelu?

2,21 Milost Božja ogleda se u Njegovom bezuvjetnom daru spasenja. Kad je netko želi zaslužiti, jednostavno je ukida. Milost prestaje biti milost kad je se pokuša zaslužiti ili zaraditi. Pavlov završni udarac Petru vrlo je djelotvoran. Ako Petar može zadobiti Božju naklonost židovskim obredima, tada je **Krist uzalud umro**; doslovce je bacio svoj život. Krist je umro zato što ljudi ni na koji drugi način nisu mogli zadobiti **pravедnost** – čak ni držanjem Božjeg zakona. Clow kaže:

Najveće od sviju krivovjerja, koje izopačuje crkve, ukvasa vjerovanja glu-pošču i obuzima ljudska srca uznosti-tošču, jest spasenje djelima. "Vjerujem", piše John Ruskin, "da je korijen svakog raskola i krivovjerja zbog kojih je trpjela kršćanska Crkva, bio napor da se spasenje zaradi a ne da ga se jednostavno primi; i da je jedan od razloga zašto je propovijedanje tako neučinkovito to što se češće poziva ljude da rade za Boga, a ne da promatraju kako Bog radi za njih."⁸

II. DOKTRINARNO: PAVLOVA OBRANA OPRAVDANJA VJEROM (3,1–5,1)

A. Velika istina evanđelja (3,1–9)

3,1 Njihova djela pokazivala su nedostatak razumijevanja i razboritosti. Okrenuti se od milosti k Zakonu jest općararnost. To je kao biti uspavan čarolijom i nepromišljeno prihvatiti laž kao istinu. A kad Pavao pita: "**Tko li vas je općarao?**", *tko* je u jednini (grč. *tis*)⁹ a ne u množini, što vjerojatno ukazuje da je začetnik tog lažnog naučavanja bio sâm đavao. Ta sâm je Pavao Galaćanima propovijedao **Isusa Krista kao rassetoga** ističući da ih je križ zauvijek trebao odvojiti prokletstva i robovanja Zakonu. Kako su se samo mogli vratiti Zakonu i omalovažiti križ? Nije li njih istina zahvatila na praktičan način?

3,2 Jedno će pitanje biti dostatno da sve razriješi. Neka se malo vrate u doba svoje obracnenja – doba kad je Duh Sveti došao prebivati u njihova tijela. Kako su **primili Duha?** Djelujući ili vjerujući? Nitko nikada nije primio Duha vršeći **Zakon.**

3,3 Ako spasenje nisu mogli *zadobiti* djelima, mogu li očekivati da će po Zakonu rasti u svetosti ili kršćanskoj zrelosti. Ako je za njihovo spasenje bila nužna snaga **Duha**, mogu li upotpuniti taj proces tjelesnim naporima?

3,4 Kad su se Galaćani u početku pouzdali u Krista izložili su se oštrim progonima, djelomice vjerojatno i od strane židovskih revnitelja koji su mrzili evanđelje milosti. Je li sve to trpljenje **bilo uzalud?** Nisu li, naposljetku, svojim vraćanjem Zakonu govorili da su progonitelji bili u pravu? – **Kad bi doista i bilo uzalud!** Pavao iskazuje trajnu nadu da će se vratiti evanđelju za koje su nekoć **trpjeli.**

3,5 Pitanje je odnosi li se "**Onaj**" (ili *onaj*) na Boga, Pavla ili nekog drugog tko je služio među Galaćanima u doba kad je pisano ovo pismo. Konačno, to se mora odnositi na Boga jer On jedini može dati

Duha Svetog. Ipak, drugo bi značenje moglo biti da se radi o nekom kršćanskom djelatniku kao sredstvu po kojem Bog provodi svoju volju. To bi bilo vrlo uzvišeno gledište o kršćanskoj službi. Netko je rekao: "Pravi kršćanski rad bilo koje vrste jest predavanje Duha Svetoga drugima; to je u stvari podjeljivanje Duha."

Ako je apostol govorio o sebi, vjerojatno je mislio na čudesa koja su pratila njegovo propovijedanje i ljudsko prihvaćanje Krista (Heb 2,4). Ipak, glagolsko vrijeme ne ukazuje na nešto što se zbilo u prošlosti, nego na nešto što se zbivalo upravo u doba pisanja ovog pisma. Pavao je vjerojatno mislio na čudesne darove koje je Duh Sveti podijelio vjernicima nakon njihova obraćenja, što je opisano u 1 Kor 12,8-11.

Na pitanje: "**Čini li to po djelima Zakona ili po poruci vjere?**" odgovor je: Po poruci vjere. Prebivanje Duha Svetoga i njegovo djelo koje se nastavlja u vjerniku nikada se ne mogu zaraditi ni zaslužiti, nego se uvijek daju po milosti a primaju vjerom. Stoga su Galaćani iz vlastitog iskustva trebali shvatiti da blagoslov dolazi po vjeri a ne držanjem Zakona.

Pavao se sada, kao svom drugom dokazu, okreće samim Pismima koje su lažni učitelji upotrebljavali kako bi dokazivali nužnost obrezanja! Što je u stvari govorio Stari zavjet?

3,6 Pavao je prikazao da je Božje postupanje s Galaćanima bilo u potpunosti na temelju vjere. Sada pak prikazuje da su ljudi u doba starog Zavjeta spašavani na istovjetan način. Pitanje u petom stihu bilo je: "Čini li to po djelima Zakona ili po poruci vjere?" Odgovor je bio: "Po poruci vjere." Imajući na umu taj odgovor, Pavao ovaj stih počinje riječima "**kao i Abraham**" koji je opravdan na isti način – po poruci vjere.

Vjerojatno su židovski učitelji uzimali Abrahama za svog junaka i primjer te svoj argument o nužnosti obrezanja temeljili na njegovom iskustvu (Post 17,24,26). Ako je tako, Pavao će ih pobiti na njihovu tere-

nu. Pa na koji je način bio spašen Abraham? "**Abraham povjerova Bogu.**" Tu uopće nije bilo nekog djela zasluge. Jednostavno je **povjerovao Bogu.** Tome nije pridodana nikakva zasluga; u stvari, čovjek je bezuman ako ne vjeruje Bogu. Vjerovati Bogu jedino je što čovjek može učiniti glede svog spasenja i to mu ne daje temelj za hvastanje. Spasenje nije po "dobrim djelima" što bi uključivalo ljudski napor. Tu nema mjesta tijelu. Ima li što ispravnije negoli kad se stvorenje pouzda u svog Stvoritelja ili dijete u svoga Oca?

Opravljanje je Božji čin po kojem On proglašava pravednim sve koji vjeruju u Njega. Na taj način može Bog pravilno postupiti s grešnicima samo zato što je Krist umro kao zamjena za grešnike na križu Golgote i platio kaznu za njihove grijeh. Opravljanje ne znači da Bog čini vjernika pravednim i bezgrešnim u njemu samome. Smatra ga pravednim na temelju Spasiteljeva Djela. Bog vjerniku koji se u Njega pouzdaje daje položaj pravednosti što ga čini prikladnim za Nebo i tada očekuje od njega da živi pravedno i u zahvalnosti za sve što je On učinio za njega. Važno je zapaziti da opravdanje nema ništa zajedničkog s držanjem Zakona. Ono je u potpunosti na načelu vjere.

3,7 Židovski su učitelji nesumnjivo držali da se Galaćani trebaju obrezati kako bi zbiljski bili Abrahamovi sinovi. Pavao odbacuje. Pravi **Abrahamovi sinovi** nisu oni koji su rođeni kao Židovi, ili oni koji su se obratili na židovstvo, nego oni koji su spašeni vjerom. U Rim 4,10.11 Pavao pokazuje da je Abraham držan pravednim prije negoli je obrezan. Drugim riječima, bio je opravdan još dok je bio u *poganstvu*.

3,8 Stari je zavjet prikazan kao prorok koji gleda kroz povijest i unaprijed vidi da će **Bog pogane**, baš kao i Židove, **opravdati po načelu vjere.** Blagoslov poganâ po vjeri ne samo da je predviđen u Starom zavjetu, nego je stvarno najavljen Abrahamu u Post 12,3 – "U tebi će biti blagoslovljeni svi narodi".

Kad prvi put čitamo taj navod iz Postanka teško nam je shvatiti kako je Pavao došao do tog tumačenja. Ipak, Duh Sveti koji je napisao taj starozavjetni stih znao je da je u njemu sadržano evanđelje spasenja za sve narode. Budući da je Pavao pisao po nadahnuću istog Duha Svetoga mogao je objasniti značenje sadržano u tom stihu: **U tebi će – to jest, zajedno s Abrahamom ili na isti način kao i Abraham – svi narodi, pogani kao i Židovi, biti blagoslovljeni – to jest, spašeni.** Kako je Abraham bio spašen? **Po vjeri.** Kako će se spasiti narodi? Na isti način kao i Abraham – po vjeri. Štoviše, bit će spašeni još dok su pogani a ne tako da postanu Židovi.

3,9 Po svjedočanstvu židovskog Pisma, svi oni koji iskazuju vjeru u Boga opravdani su zajedno s vjernim Abrahamom.

B. Zakon protiv Obecanja (3,10-18)

3,10 Pavao pomoću Svetih spisa pokazuje da Zakon, daleko od toga da prenosi blagoslov, može jedino prokleti. Ovaj stih ne kaže: "Koji su god prekršili Zakon", nego: "**Koji su god od djela Zakona**", to jest svi koji pokušavaju zadobiti Božju naklonost na temelju pokoravanja Zakonu. Takvi su **pod prokletstvom**, to jest osuđeni su na smrt. **Jer je pisano** (u Pnz 27,26): "**Proklet svatko tko ne ustraje ...**" Nije dovoljno Zakon držati jedan dan, mjesec ili godinu. Treba **ustrajati** u vršenju. Pokornost mora biti potpuna. Nije dovoljno držati samo Deset zapovijedi. Valja se pokoravati svakoj od oko šest stotina zapovijedi iz pet knjiga Mojsijevih!

3,11 Lažni su učitelji još jedanput odbaceni, i to na temelju Starog zavjeta. Pavao navodi proroka Habakuka kako bi pokazao da je Bog uvijek opravdavao ljude po vjeri a ne po Zakonu. Poredak riječi u grčkom izvorniku jest sljedeći: "Pravednik (ili opravdani) od vjere će živjeti." Drogim riječima, oni kojima je pravednost uračunata po vjeri a ne po djelima imat će vječni život. Oni koji su opravdani po vjeri – oni će živjeti.

3,12 Zakon ne zahtijeva od ljudi da vjeruju. Čak ni ne traži od ljudi da *pokušaju* držati zapovijedi. On poziva na strogu, potpunu i savršenu pokornost, što se tako jasno naučava u Levitskom zakoniku. To je protivno načelu vjere. Zakon kaže: "Čini i živi." Vjera kaže: "Vjeruj i živi." Stoga Pavao tvrdi: Pravedna će osoba živjeti po vjeri. Osoba koja je pod Zakonom ne živi po vjeri. Stoga takav nije opravdan pred Bogom. Pavao time što kaže "**čovjek koji ga vrši, u njemu će živjeti**" iznosi teoretsku postavku ili ideal koji je nemoguće ostvariti.

3,13 Otkupiti znači kupiti natrag ili podići robu plativši cijenu. Prokletstvo Zakona jest smrt – kazna za kršenje Njegovih zapovijedi. Krist je izbavio one koji su bili pod Zakonom plativši kaznu smrti koju je Zakon zahtijevao. (Sa zamjenicom "**nas**", Pavao nesumnjivo misli na vjerne Židove, premda su Židovi predstavnici sveg ljudskog roda.) Cynddylan Jones kaže:

Galaćani su zamišljali da ih je Krist otkupio samo napola i da oni trebaju otkupiti ostatak time što će se podvrgnuti obrezanju i drugim židovskim obredima i ritualima. Otud i njihova spremnost da se daju zavesti od strane lažnih učitelja te pomiješati kršćanstvo i židovstvo. Pavao ovdje (prema velškoj predaji) kaže: "Krist nas je *potpuno* otkupio od prokletstva Zakona."¹¹

Krist je otkupio ljude tako što je umjesto njih umro i podnio strašni Božji gnjev protiv grijeha. **Prokletstvo** Božje palo je na Njega jer je on bio Zamjenik ljudi. Sâm po sebi on nije bio grešan, nego su na Njega položeni ljudski grijesi.

Krist nije otkupio ljude **od prokletstva Zakona** time što je tijekom svog života savršeno održao Deset zapovijedi. Pismo ne naučava da se nama pripisuje Njegova savršena poslušnost Zakonu. On je izbavio čovjeka od Zakona tako što je u smrt ponio njegovo strašno prokletstvo; a bez Njegove smrti ne može biti spasenja. Zakon je naučavao: ako se osuđene zločince objesi na drvo to je znak da su pod Božjim prokletstvom (Pnz 21,23). Duh Sveti u na-

vedenom odjeljku vidi proročanstvo o načinu na koji je Spasitelj trebao umrijeti da ponese prokletstvo umjesto svojih stvorenja. Visio je između neba i zemlje kao da ni jedno od njih ne zaslužuje. Za Njega je rečeno da je u svojoj smrti razapinjanjem visio **na drvetu** (Dj 5,30; 1 Pt 2,24).

3,14 Bog je obećao da će blagosloviti Abrahama i da će kroz njega blagosloviti sav svijet. **Blagoslov Abrahamov** u zbilji jest spasenje milošću po vjeri. No najprije je trebalo platiti smrtnu kaznu koju je Bog zahtijevao. Zato je Gospodin Isus učinjen prokletstvom kako bi Bog s milošću mogao doprijeti i do Židova i do poganâ. Sada pak su u Kristu (Abrahamovu potomku) blagoslovljeni narodi.

Božje obećanje dano Abrahamu u Post 12,3 ne spominje Duha Svetoga. Ali Pavao ovdje po Božjem nadahnuću kaže da je dar **Duha Svetoga** bio uključen u Božji bezuvjetni savez spasenja s Abrahamom. U njemu se nalazio kao u zametku. Duh Sveti nije mogao doći sve dok mu je na putu bio Zakon. Krist je trebao umrijeti i biti proslavljen prije negoli je Duh mogao biti dâ (Iv 16,7).

Da je spasenje po vjeri a ne po Zakonu, apostol je prikazao (1.) iskustvom Galaćana i (2.) Starim zavjetom. Sada se okreće jednom prikazu iz svakodnevice.

Ovako bismo mogli sažeti Pavlov argument: u Post 12,3 Bog je obećao da će u Abramov blagosloviti sav ljudski rod na Zemlji. To obećanje spasenja uključivalo je i pogane i Židove. U Post 22,18 Bog je također obećao: "U tvom će potomku biti blagoslovljeni svi narodi." Rekao je "potomku" (jed.), a ne "potomcima" (množ.). Bog je mislio na jednu Osobu: Gospodina Isusa Krista koji je bio izravni Abrahamov potomak (Lk 3,34). Drugim riječima, Bog je obećao da će kroz Krista blagosloviti sve narode, kako pogane tako i Židove. Obećanje je bilo bezuvjetno; nije zahtijevalo ni dobra djela ni pokoravanje Zakonu. Bilo je to jednostavno obećanje zamišljeno da se prihvati jednostavnom vjerom.

Zakon koji je Izraelu dan 430 godina kasnije nije tom obećanju mogao dodati nikakve uvjete niti ga na bilo koji način promijeniti. U ljudskim bi stvarima to bilo nepravedno, a u božanskim nezamislivo. Stoga možemo zaključiti da Božji obećani blagoslov pogani primaju po Kristu – i to vjerom a ne držanjem Zakona.

3,15 U ljudskim poslovljima, kad se potpiše i zapečati savez ili oporuka, nitko ne pomišlja da bi izmijenio dokument ili mu što dodao. Ako se ne mogu kršiti ljudske oporuke, kako bi se mogla Božja?

3,16 Nema nikakve sumnje da su judaizanti, premda su priznavali da su obećanja izvorno dana Abrahamu i njegovu potomstvu (narodu Izraela) po vjeri, tvrdili da je nakon toga isti taj izraelski narod ipak bio podvrgnut Zakonu. Stoga Galaćani, premda izvorno spašeni po vjeri, sada moraju držati Deset zapovijedi. Pavao odgovara: "**Ta su obećanja dana Abrahamu i potomku njegovu.**" Premda bi "potomak" ponekad mogao značiti i mnoštvo, ovdje ipak označava jednu Osobu, naime Krista. (Mi sami vjerojatno nikada ne bismo to uvidjeli čitajući Stari zavjet, ali nas Duh Sveti prosvjetljuje.)

3,17 Božje obećanje Abrahamu bilo je bezuvjetno; uopće nije ovisilo o djelima. Bog je jednostavno odlučio dati Abrahamu Potomka (Krista). Premda nije imao dijete, Abraham je povjerovao Bogu a time je povjerovao i u Krista koji je tek imao doći – i bio je opravdan. Stoga dolazak **Zakona, četiri stotine i trideset godina kasnije**, ni na koji način nije utjecao na obećanje spasenja. Zakon nije mogao povući obećanje niti mu dodati neke uvjete.

Možda su judaizanti predlagali da je Zakon, došavši 430 godina nakon obećanja, ukinuo obećanje. "Nipošto!" uzvraća Pavao. U stvari: "Obećanje je poput oporuke i potvrđeno je smrću (žrtva saveza, Post 15,7-11; vidi i Heb 9,15-22); ne može ga se opozvati."

Tih 430 godina računaju se od doba kad je Bog potvrdio Abrahamov Savez Jako-

vu, upravo kad se Jakov spremio ući u Egipat (Post 46,1-4), i protezale su se sve do primanja Zakona, oko tri mjeseca nakon izlaska.

3,18 Baština mora biti ili po vjeri ili po djelima i ne može se zadobiti na oba načina. Pismo nam jasno pokazuje da je **Abrahamu dana po neuvjetovanom obećanju.** Tako je i sa spasenjem. Ponuđeno je kao bezuvjetni dar. Isključena je svaka pomisao da bi se za nj radilo.

C. Svrha Zakona (3,19-29)

3,19 "Čemu onda Zakon?" Ako Zakon, prigovara Pavao, nije uklonio ili dodao uvjete obećanju koje je Bog dao Abrahamu, pa što je onda *bila* svrha Zakona? Zakon je bio namijenjen da razotkrije pravi karakter grijeha – da je grijeh prekršaj. Grijeh je postojao prije Zakona, ali ljudi ga nisu smatrali prekršajem sve dok nije došao Zakon. Prekršaj je povreda poznatog zakona.

Zakon je bio predan narodu grešnikâ. Oni ga nikada ne bi mogli održati jer nisu imali snage pokoravati mu se. Zakon je bio namišljen da pokaže ljudima da su beznadni grešnici, pa da zazovu Boga kako bi ih spasio po svojoj milosti. Božji savez s Abrahamom bio je bezuvjetno obećanje blagoslova, a Zakon donosi samo prokletstvo. Zakon je prikazivao svu nedostojnost ljudi da prime besplatan i bezuvjetan blagoslov. Želi li čovjek biti blagoslovljen, to mora biti po Božjoj milosti.

"Potomak" je Isus. Stoga je Zakon dan kao privremena mjera sve do Kristovog dolaska. Blagoslov obećan Abrahamu doći će kroz Njega. Ugovor između dvije strane uključuje i posrednika. Zakon je uključivao dvije ugovorne strane – Boga i Izraela. Mojsije je služio kao posrednik (Pnz 5,5). Anđeli su bili Božji navjestitelji u predavanju Zakona Mojsiju (Pnz 33,2; Ps 68,17; Dj 7,53; Heb 2,2). Sudjelovanje Mojsija i anđela govori o udaljenosti između Boga i Njegovog naroda, naroda neprikladnog za Njegovu nazočnost.

3,20 Da je postojala samo jedna ugovorna strana, a On da je dao bezuvjetno obećanje ne zahtijevajući ništa od druge strane, ne bi trebalo **posrednika.** Činjenica da je Zakon zahtijevao posrednika govori da čovjek mora izvršiti svoj dio dogovora. U tome je bila slabost Zakona: pozivao je na pokoravanje one koji za to nisu imali snage. Kad je **Bog** dao svoje obećanje Abrahamu, On je bio jedina ugovorna strana. U tome je bila snaga obećanja: sve je ovisilo o Bogu, a ništa o čovjeku. Nije u to bio uključen posrednik jer nije ni bio potreban.¹²

3,21 Je li **Zakon** uklonio **obećanja** ili zauzeo njihovo mjesto? **Nipošto!** Da je bilo moguće dati zakon po kojem bi grešnici ostvarili savršenost koju Bog zahtijeva, tada bi se spasenje zacijelo dobivalo držanjem Zakona. Bog ne bi trebao poslati svog ljubljenog Sina da umre za grešnike da je isti rezultat mogao ostvariti na neki jeftiniji način. Ali Zakonu je stajalo na raspolaganju mnogo *vremena* i *ljudi* kako bi iskazao da ne može spasiti grešnike. U tom je smislu bio "oslabljen tijelom" (Rim 8,3). Sve što je Zakon mogao učiniti bilo je da pokaže ljudima njihovu beznadnost i stvoriti u njima dojam da se spasenje dobiva samo besplatnom Božjom milošću.

3,22 Stari zavjet pokazuje da su svi ljudi grešnici, uključujući i podložnike Zakona. Bilo je nužno da time čovjek bude potpuno uvjeren u svoju grešnost, kako bi se **obećanje** spasenja **po vjeri** u **Isusa Krista** dalo **onima koji vjeruju.** Ključne riječi ove ga stih je: **vjera, dade i vjeruju.** Nema tu ni traga od "činiti" ili "držati Zakon".

3,23 Vjera spomenuta u ovom stihu jest kršćanska vjera, a odnosi se na razdoblje u koje su svijet uveli smrt, ukop, uskrsnuće i uzašašće Gospodina Isusa, kao i propovijedanje evanđelja na Pedesetnicu. Prije tog razdoblja Židovi su bili **čuvani** kao u zatvoru ili pritvoru. Bili su ograđeni zahtjevima Zakona i, budući da ih nisu mogli ispuniti, bili su ograničeni na spasenje **vjerom.** Ljudi pod Zakonom na taj su način bili zatvoreni sve dok u evanđelju nije na-

viještena slavna vijest o izbavljenju od robovanja Zakonu.

3,24 Zakon je prikazan kao čuvar i zaštitnik djece, to jest kao **skrbnik**.¹³ Taj izraz naglašava smisao naučavanja: Zakon je poučavao o Božjoj svetosti, o čovjekovoj grešnosti i o potrebi pomirenja. Ovdje se ta riječ rabi kao opis onoga tko provodi stegu i nadgleda one koji su manji, to jest, nezreli.

Riječ "sve" ne nalazi se u izvorniku nego je, kao i "da nas dovede" u King James prijevodu, umetnuta od strane prevoditelja. Ako isključimo te riječi, tada stih naučava da je Zakon bio zaštitnik Židovima do Krista, to jest sve do Kristovog dolaska ili s obzirom na Kristov dolazak. Smisao je taj da je propisima o braku, imovini, jelima, itd., Zakon očuvao narod Izraela kao osobit narod. Kad je došla "vjera", najprije je naviještena tom narodu koji je stoljećima bio čudesno čuvan pod starateljstvom. Opravdanje **vjerom** obećano je na temelju dovršenog djela Krista Izbavitelja.

3,25 Zakon je bio **skrbnik**, ali čim su primili kršćansku vjeru, vjerni Židovi nisu više bili pod Zakonom – a koliko su to manje pogani, kao što su Galaćani, koji *nikada* nisu bili pod tim skrbnikom! Stih 24. naučava da se čovjek *ne opravdava Zakonom*; ovaj stih naučava da *Zakon nije pravilo za život* onome tko je opravdan.

3,26 Zapazite prelazak s "mi" na "vi". Kad Pavao o Židovima govori u prvom licu množine, pokazuje da su pod Zakonom bili čuvani do Kristovog dolaska. Zakon ih je održao da ostanu odvojeni narod kojemu će se moći propovijedati opravdanje vjerom. Kad su dobili opravdanje, prestali su biti pod Zakonom i ukinut je njihov osobiti karakter kao Židova. Prelazak na drugo lice množine (*vi*), od ovog stiha pa do kraja poglavlja, uključuje i spašene Židove i spašene pogane; **jer svi** su takvi ljudi **sinovi Božji po vjeri u Krista Isusa**.

3,27 Jedinstvo s Kristom nastaje u trenutku obraćenja, a ispovijeda se krštenjem u vodi. Samo krštenje ne čini nekoga Kri-

stovim "udom" ili pak baštinikom Božjeg kraljevstva. Ono je javno poistovjećenje s Kristom i Pavao ga naziva "odijevanjem" u Krista. Kao što se vojnik proglašava članom vojske "odijevanjem" svoje odore, tako vjernik **krštenjem** u vodi prikazuje sebe kao onoga koji pripada Kristu. Tim činom javno izražava podložnost Kristovu vodstvu i autoritetu. Na vidljiv način pokazuje da je sin Božji.

Izvjesno je da apostol *ne* misli da krštenje u vodi sjedinjuje nekoga s Kristom. To bi bilo neukusno odbacivanje osnovne postavke da je spasenje samo po vjeri.

Pavao tu ne govori ni o krštenju Duhom, kojim se vjernika uključuje u tijelo Kristovo (1 Kor 12,13). Krštenje Duha Svetoga je nevidljivo. U njemu nema ničega što se odnosi na javno "odijevanje" u Krista.

Ovo je krštenje *ka* Kristu (JND). Jednako kao što su Izraelci bili kršteni *k* Mojsiju, poistovjećujući se s njim kao svojim vođom, tako se danas vjernici krste *ka* Kristu obznajući svoje priznavanje Njega zakonitim Gospodarom.

Krštenje vjernika označava i ukop tijela s njegovim naporima da stekne pravednost. Ono označava i svršetak starog i početak novog načina življenja. Krštenjem u vodi Galaćani su ispovijedali da su s Kristom bili umrli i pokopani. Kao što je Krist umro Zakonu i oni su bili mrtvi u odnosu na Zakon pa stoga ne trebaju težiti da budu pod njim i da im on bude mjerilo za življenje. Baš kao što je Krist srušio razlike između Židovâ i poganâ, i oni su umrli takvim nacionalnim razlikama. **Odjenuli** su se **u Krista** u smislu da sada žive potpuno novim životom – Kristovim životom.

3,28 Zakon je uveo razlike između tih dviju skupina. Primjerice, razlika između Židova i poganina spomenuta je u Pnz 7,6 i 14,1.2. U svojoj jutarnjoj molitvi Židov bi zahvaljivao Bogu što ga nije stvorio poganinom, robom ili ženom. **U Kristu Isusu** te razlike, što se Božjeg prihvaćanja tiče, nestaju. Židov nema nikakve prednosti u odnosu na poganina, slobodnjaka se ne

cijeni više negoli roba, niti je muškarac povlašten u odnosu na ženu. Svi su oni na istoj razini jer su u **Kristu Isusu**.

Ne smijemo iz ovog stiha izvlačiti nešto što on ne kaže. Što se tiče svakodnevnog života (da ne spomenemo javnu službu u crkvi), Bog *postavlja* razliku između muškaraca i žena. Novi zavjet sadrži upute upućene svakom od njih; napose govori i robovima i gospodarima. Ali u primanju blagoslova od Boga, sve to nije važno. Najveća je stvar biti u **Kristu Isusu**. (To se odnosi na naš nebeski položaj, a ne na naše zemaljsko stanje.) Pred Bogom vjernik Židov nije nimalo važniji od obraćenog poganina! Govett veli: "Sve razlike koje je stvarao Zakon, progutao je zajednički grob što ga je priskrbio Bog." Kako li je stoga glupo da kršćani daljnju svetost traže time što uspostavljaju razlike koje je Krist ukinuo.

3,29 Galaćani su bili zavedeni da misle kako tek držanjem Zakona mogu postati Abrahamovo potomstvo. Pavao pokazuje nešto drugo. Krist je Abrahamovo potomstvo; baština obećana Abrahamu ispunila se u Kristu. Kad vjernici povjeruju u Njega, postaju jedno s Njime. Na taj način postaju **Abrahamovo potomstvo** i, u Kristu, baštine sve Božje blagoslove.

D. Djeca i sinovi (4,1-16)

4,1.2 Ovo je prikaz o bogatom ocu koji upravu nad svojim bogatstvom namjerava predati sinu kad on dosegne zrelost. Ipak, **dok je još malodoban**, položaj baštinika jednak je položaju **sluge**. Njemu se neprestance govori da učini ovo ili ono. Ima **upravitelje** koji upravljaju njegovim vlasništvom i **skrbnike** koji upravljaju njime kao osobom. Stoga, premda mu zasigurno pripada, on ne raspolaže baštinom sve dok ne odraste.

4,3 Takvo je bilo stanje Židova pod Zakonom. Oni su bili **malodobni** i Zakon ih je slao amo-tamo kao sluge. Robovali su **načelima svijeta**, to jest, osnovnim načelima židovske religije. Obredi i rituali ži-

dovstva bili su namijenjeni onima koji nisu poznavali Boga Oca onako kako je On otkriven u Kristu. To bismo stanje mogli prikazati djetetom koje uči osnove sricanja koristeći se velikim tiskanim slovima ili se pomoću slika uči prepoznavati predmete. Zakon je bio prepun sjena i slika, a duhovna je osjetila privlačio pomoću onog što je tjelesno i izvanjsko. Primjer toga jest obrezanje. Židovstvo je bilo tjelesno, izvanjsko i privremeno; kršćanstvo je duhovno, nutarnje i trajno. To izvanjsko je **malodobnima** bilo jedan oblik robovanja.

4,4 **Punina vremena** odnosi se na vrijeme koje je nebeski Otac odredio, vrijeme potrebno da baštinci odrastu (vidi st. 2).

U ovom stihu u nekoliko riječi nalazimo čudesnu tvrdnju o Spasiteljovoj božansko-sti i ljudskosti. On je vječni Sin Božji, a ipak je **rođen od žene**. Da je Isus bio samo čovjek bilo bi bezrazložno spominjati da je **rođen od žene**. Na koji bi se drugi način čovjek i mogao roditi? Ovaj izraz u Gospodinovu slučaju svjedočanstvo je njegove jedinstvene Osobe i jedinstvenog načina njegova rođenja.

Rođen na ovaj svijet kao Izraelac, nužno se rodio kao podložnik Zakona. Kao Sin Božji, Gospodin Isus nikada ne bi trebao biti pod Zakonom, ta On ga je dao. Ali u samilosnoj milosti On se sâm podložio Zakonu koji je sastavio kako bi ga mogao uzvisiti svojim životom i podnijeti njegovo prokletstvo u svojoj smrti.

4,5 Zakon je zahtijevao naplatu od onih koji ga nisu uspjeli održati – ta naplata bila je smrt. Tu je cijenu trebalo platiti prije negoli je Bog mogao dovesti čovjeka u prek-rasan položaj sinovstva. Tako je Gospodin Isus, došavši na svijet kao član ljudskoga roda i židovskog naroda, platio cijenu koju je zahtijevao Zakon. Budući da je On Bog, njegova je smrt beskrajno vrijedna, to jest, dostatna da plati za bilo koji broj grešnika. Budući da je bio čovjek, mogao je umrijeti kao zamjena za ljude. Govett kaže: "Krist, po naravi Sin Božji, postao je Sin čovječji kako bismo mi, po naravi sinovi čovječji,

mogli postati sinovi Božji. Prekrasne li zamjene!”

Sve dok su robovi, ljudi ne mogu biti sinovi. Krist ih je izbavio od robovanja Zakonu kako bi mogli primiti **posinjenje**. Zapazite da postoji razlika između postajanja *djetetom* Božjim i postajanja *sinom* Božjim (usp. s Rim 8,14.16). Vjernik se rađa u Božju obitelj kao *dijete* (vidi Iv 1,12). Naglasak je na činjenici božanskog rođenja a ne na povlasticama i odgovornostima sinovstva. Vjernika se prihvaća u obitelj kao *sina*. Svaki kršćanin trenutno postaje sinom i uvodi se u baštinu koju baštini. Stoga upute kršćanima u Novom zavjetu polaze od pretpostavke da među kršćanima nema nedoraslosti. Sve ih se smatra zrelim sinovima.

Posinjenje u rimskoj kulturi razlikovalo se od suvremenog posinjenja. Danas posinjenjem smatramo usvajanje tuđeg djeteta; ali u Novom zavjetu **posinjenje** znači staviti vjernika u položaj odraslog sina – sa svim povlasticama i odgovornostima tog položaja.

4,6 Da bi oni koji su **sinovi** Božji mogli shvatiti uzvišenost tog položaja, **Bog** je na Pedesetnicu **izaslao Duha** Svetoga da prebiva u njima. Duh daje svjesnost sinovstva i čini da se sveti obraćaju Bogu kao Ocu. “**Abba, Oče,**” poznati je oblik obraćanja koji uključuje aramejski i grčki izraz *otac*. Nijedan rob nije se mogao na taj način obratiti glavi obitelji; to je bilo namijenjeno samo članovima obitelji, a izražava ljubav i pouzdanje. Zapazite u ovom stihu Trojstvo – **Duha, Sina** i **Oca (Oče)**.

4,7 Vjernik više nije rob; više nije pod Zakonom. Sada je **sin** Božji. Budući da je Krist kao Sin Božji baštinik sveg Božjeg bogatstva, kršćanin je **baštinik Božji po Kristu**.¹⁴ Sve što Bog ima, po vjeri pripada kršćaninu.

U rabinskim školama današnjeg Izraela studentu nije dopušteno čitati Pjesmu nad pjesmama ili prvo poglavlje Ezekielova sve dok ne navrší četrdeset godina. Pjesma nad pjesmama smatra se spolno presmjelo-

lom za mladi um, a prvo poglavlje Ezekielova sadrži opis slave neopisivoga Boga. U Talmudu piše da je nekoga tko je počeo čitati Ez 1, a još nije imao četrdeset godina, spalio oganj koji je buknuo s te stranice. To pokazuje da se osobu koja je pod Zakonom ne smatra *muškarcem* sve do njezine četrdesete godine. (Poznati obred *bar mitzvah* koji se provodi u trinaestoj godini starosti čini židovskog dječaka tek “sinom Saveza”, što i jest značenje tog hebrejskog izraza, i on postaje odgovoran držati Zakon.) Sve do njegove četrdesete ortodoksnog se čovjeka smatra manje vrijednim.

S vjernicima koji su pod milošću nije tako. U trenutku kad prime spasenje, cjelokupna baština postaje njihova. Smatra ih se odraslim, zrelim sinovima i kćerima – a na raspolaganju im je cjela Biblija da je čitaju, uživaju u njoj i pokoravaju joj se.

U svijetlu te istine vrlo je prikladna Harrisonova opomena:

Dijete Njegovo, ljubljeno, sve je tvoje! To ti kaže u 1. Korinćanima 3,22.23 kako bi te potaknuo da si predočiš bogatstvo koje nadilazi svu tvoju moć zamišljanja i shvaćanja. Promotri univerzum. Kome on pripada ako li ne Njemu i tebi? Neka stoga tvoje življenje bude kraljevsko.¹⁵

4,8 Galaćani su nekoć bili u ropstvu idola. Prije svog obraćenja bili su pogani koji su se klanjali idolima od drveta i kamena – lažnim **bogovima**. Sada su se okretali drugoj vrsti ropstva – robovanju Zakonu.

4,9 Kakav izgovor da pronađu za svoje ponašanje? Upoznali su **Boga**; ako ga već nisu spoznali na duboki iskustveni način, u najmanju je ruku **On spoznao** njih, to jest, bili su spašeni. No sada su se odvrćali od njegove snage i bogatstva (koje su trebali baštiniti) **k nemoćnim i bijednim** stvarima povezanim sa Zakonom: obrezanju, blagdanima i prehrambenim propisima. Ponovno su se prepuštali robovanju onome što ih nije moglo ni spasiti ni obogatiti nego samo osiromašiti.

Pavao Zakon i sve njegove obrede naziva **nemoćnim i bijednim**. Božji su zakoni bili prekrasni u svoje doba i na određenom

mjestu, ali sada su postajali prepreka jer se njima zamjenjivalo Gospodina Isusa. Idolopoklonstvo je odvratiti se od Krista k Zakonu.

4,10.11 Galaćani su se držali židovskog kalendara s njegovim subotama, proslavama i razdobljima. Pavao se boji za one koji ispovijedaju da su kršćani – a ipak traže Božju naklonost vršenjem Zakona. Čak i neobnovljeni ljudi mogu obdržavati **dane, i mjesece, i godine**. Nekim ljudima golemo zadovoljstvo donosi osjećaj da postoji nešto što mogu učiniti svojom snagom kako bi zadobili Božji naklonost. Ali to podrazumjeva da čovjek ima nekakvu snagu pa mu stoga Spasitelj nije potreban.

Ako je Pavao mogao na takav način pisati Galaćanima, što bi tek napisao tobožnjim kršćanima današnjice koji pokušavaju steći svetost vršenjem Zakona? Ne bi li on osudio predaje koje su prenesene u kršćanstvo iz židovstva – svećenstvo koje zareduju ljudi, osobitu svećeničku odjeću, svetkovanje subote, sveta mjesta (hodočastišta), svijeće, svetu vodu, i tako dalje?

4,12 Očigledno su Galaćani zaboravili na svoju zahvalnost Pavlu kad im je ono prvi put propovijedao evanđelje. Ali on ih, usprkos njihovim pogreškama i njegovoj bojazni za njih, oslovljava s **“braćo”**. Pavao je ranije bio Židov podložan Zakonu. Sada, u Kristu, bio je slobodan od Zakona. Stoga kaže: **“Postanite kao ja – izbavljeni od Zakona tako da više pod njim ne živite.”** Poganski Galaćani nisu nikada, pa ni sada, bili pod Zakonom. Stoga im apostol kaže: **“Jer i ja sam postao kao vi. Ja, koji sam bio Židov, sada uživam slobodu od Zakona koju ste vi pogani uvijek imali.”**

“Ničim me niste povrijedili.” Nije potpuno jasno što je Pavao ovdje imao na umu. Možda želi reći kako se ne osjeća osobno povrijeđen zbog njihovog postupanja prema njemu. To što su se odvratili od njega i okrenuli se lažnim učiteljima nije toliko pogadalo njega osobno koliko Božju istinu – a time je povrijedilo i njih same.

4,13 **Evanđelje im je prvi put propovijedao u slabosti tijela.**¹⁶ Kako bi ostvario svoje djelo, Bog često upotrebljava nemoćne, prezrene i siromašne posrednike da slava pripadne Njemu a ne čovjeku.

4,14 Samom Pavlu bolest je bila iskušanje kao i onima koji su ga slušali. Ipak, Galaćani ga nisu odbacili zbog njegova tjelesnog izgleda ili zbog njegova govora. Umjesto toga, **primili su ga kao anđela Božjeg**, to jest, vjesnika poslanog od Boga; **kao samog Krista Isusa**. Budući da je predstavljao Gospodina primili su ga kao što bi primili Njega (Mt 10,40). Pavlovu su poruku prihvatili kao samu riječ Božju. To bi trebalo biti pouka svim kršćanima glede njihova postupanja s Gospodinovim poslanicima. Kad srdačno primamo njih, isto tako primamo i Njega (Lk 10,16).

4,15 Kad su prvi put čuli evanđelje priznali su ga golemim **blaženstvom** za svoje duše. Toliko su bili zahvalni da bi, kad bi bilo moguće, **oči svoje dali Pavlu**. (To bi moglo ukazivati na to da je Pavlov “trn u tijelu” bilo nekakvo očno oboljenje.) Ali gdje je sada taj osjećaj zahvalnosti? Na žalost, ispario je kao jutarnja rosa.

4,16 Što je bilo odgovorno za njihov izmijenjeni odnos prema Pavlu? On je još uvijek propovijedao istu poruku i usrdno se borio za istinu evanđelja. Ako ga je to učinilo njihovim **neprijateljem**, tada je njihovo stanje uistinu opasno.

E. Ropstvo ili sloboda (4,17–5,1)

4,17 Pobude lažnih učitelja razlikovale su se od Pavlovih pobuda: oni su htjeli sljedbeništvo, dok je njega zanimala duhovna dobrobit Galaćana (4,17-20). Lažni su učitelji gorljivo nastojali zadobiti ljubav Galaćana ali im pobude nisu bile iskrene. **“Odvojiti vas hoće”**, veli Pavao. Judaizanti su htjeli odvojiti Galaćane od apostola Pavla i od ostalih učitelja. Htjeli su imati sljedbeništvo pa su pokušali osnovati sektu kako bi to postigli. Stott upozorava: **“Kad kršćanstvo postane robovanje odredbama i propisima, njegove žrtve ne-**

izbježno postaju podanici koji se drže za kecelje svojih učitelja kao da su u srednjem vijeku."¹⁷

4,18 Pavao kaže otprilike ovo: "Nije me briga ako se drugi bave vama, čak ni onda kad nisam s vama, sve dok to čine čistih pobuda i zbog vašeg dobra."

4,19 Nazivajući Galaćane svojom **dječicom**, Pavao ih želi podsjetiti da je on taj koji ih je doveo do Krista. On ponovno proživljava porođajne bolove zbog njih, ali ovaj put ne ište njihovo spasenje nego da se **Krist oblikuje u njima**. Sličnost Kristu Božji je cilj za njegove ljude (Ef 4,13; Kol 1,28).

4,20 Ovaj bi stih mogao značiti da je Pavao bio zbunjen glede stvarnog stanja Galaćana. Njihov otklon od istine doveo ga je u **nedoumicu**. Najradije bi da može **promijeniti** ton svoga govora i govoriti o njima sa sigurnošću i uvjerenjem. Ili pak je možda bio zbunjen kakva će biti njihova reakcija na ovo pismo? Radije bi osobno porazgovarao s njima. Tada bi se mogao bolje izraziti promjenom tona svog glasa. Ako bi bili prijemljivi za njegove ukore, bio bi nježniji. Ako pak bi bili bahati i bunтовni, on bi bio stroži. Ali za sada je bio zbunjen glede njih; nije mogao znati na kakav će prijem naići njegova poruka.

Budući da su se židovski učitelji toliko služili Abrahamom i zahtijevali od vjernika da slijede njegov primjer i obrežu se, Pavao se prihvaća povijesti Abrahamova doma kako bi im pokazao da je zakonstvo robovanje i da ga se uopće ne može mijesati s milošću.

Bog je Abrahamu obećao da će imati sina premda su i on i Sara, s prirodnog gledišta, oboje bili prestari da bi imali djecu. Abraham je povjerovao Bogu i tako bio opravdan (Post 15,1-6). Nakon nekog se vremena Sara, čekajući na obećanog sina, obeshrabrila pa je predložila Abrahamu da ima dijete s ropkinjom Hagarom. Abraham je postupio po njezinu savjetu i rodio se Išmael. On nije bio od Boga obećani baštinik nego sin Abrahamove nestrpljivi-

vosti, tjelesnosti i nedostatnog pouzdanja (Post 16).

Potom se, kad je Abrahamu bilo sto godina, rodilo dijete obećanja – Izak. Očito je njegovo rođenje bilo čudesno; bilo je moguće jedino po silnoj snazi Božjoj (Post 21,1-5). Na uobičajenom slavlju zbog Izakova odbijanja od sise, Sara je spazila kako se Išmael ruga njezinu sinu. Zbog toga je naredila Abrahamu da otjera Išmaela i njegovu majku iz doma rekavši: "Otjeraj tu sluškinju i njezina sina, jer sin sluškinje ne smije biti baštinik s mojim sinom, s Izakom" (Post 21,8-11). To je pozadina argumenta koji sada apostol iznosi.

4,21 Zakon se ovdje rabi u dva različita smisla. Prvi se odnosi na Zakon kao sredstvo za postizanje svetosti, a drugi na starozavjetne knjige Zakona (od Postanka do Ponovljenog zakona), osobito na Knjigu Postanka. Pavao kaže: "**Recite mi, vi koji Božju naklonost želite steći držanjem Zakona, ne čujete li poruku knjige Zakona?**"

4,22.23 Dva su sina: Išmael i Izak. **Sluškinja** je Hagara, a **slobodna Sara**. Išmael se rodio kao ishod Abrahamova spletarkskog zahvata. Izak pak je, s druge strane, dan Abrahamu po Božjem obećanju.

4,24 Pripovijest je slikovita; ima dublje značenje negoli na prvi pogled izgleda. Pravo značenje događaja nije prikazano izravno nego posredno. Prava pripovijest o Izaku i Išmaelu predstavlja duboku duhovnu istinu koju će Pavao sada objasniti.

Te dvije žene prikazuju **два saveza: Hagara savez Zakona**, a Sara savez milosti. Zakon je bio predan na **brdu Sinaju**. Čudnovato je to što "Hagara" na arapskom znači "stijena", a i Arapi brdo Sinaj nazivaju "Stijena".

4,25 Savez koji je bio predan na brdu Sinaju donio je ropstvo; tako je **Hagara**, ropkinja, bila prikladna kao prikaz Zakona. **Hagara** simbolizira **Jeruzalem**, glavni grad židovskog naroda i središte nespasjenih Židova koji su još uvijek pokušavali zadobiti pravednost držeći Zakon. Svi oni **zajedno sa svojom djecom**, svojim sljed-

benicima, **robuju**. Pavlu je bilo bolno to obilježavanje u kojem je povezivao nevjerajuće Izraelce s Hagarom a ne sa Sarom, s Išmaelom a ne s Izakom.

4,26 Glavni grad opravdanih vjerom jest nebeski **Jeruzalem**. On je majka svim vjernicima, i Židovima i poganima.

4,27 Ovaj navod iz Izaije 54,1 predskazanje je da će djeca nebeskog grada biti brojnija negoli ona iz zemaljskog Jeruzalema. Sara je dugo bila **nerotkinja**. Hagara je bila žena koja je **imala muža**. Na koji način da shvatimo pobjedu Sare, to jest, nebeskog Jeruzalema? Odgovor je da **djeca** obećanja uključuju sve one, i pogane i Židove, koji dolaze k Bogu po vjeri i mnogo ih je **više** negoli Hagarine djece koja ostaju pod Zakonom.

4,28 Istinski vjernici nisu rođeni od volje muževlje, ni od volje tijela, nego od Boga. Ono što se uračunava nije prirodno podrijetlo, nego božansko čudesno rođenje po vjeri u Gospodina Isusa.

4,29 Išmael se izrugivao Izaku; i uvijek je tako da su oni koji su rođeni od tijela **progonili rođene od Duha**. Sjetimo se samo patnji našega Gospodina i apostola Pavla nanesenih rukama nespasenih ljudi. Nama izgleda beznačajno to što se Išmael rugao Izaku, ali Pismo bilježi taj događaj i Pavao u njemu vidi načelo koje još uvijek postoji – neprijateljstvo između **tijela i Duha**.

4,30 Neka se samo Galaćani prihvate **Pisma** pa će čuti tu presudu. Zakon i milost ne mogu se miješati; nemoguće je baštiniti Božje blagoslove na temelju ljudskih zasluga ili tjelesnih napora.

4,31 Oni koji su se pouzdali u Krista nemaju veze sa Zakonom u smislu da bi im on služio za dobijanje božanske naklonosti. Oni su djeca slobodne žene i nasljeđuju društveni položaj svoje majke.

5,1 Posljednji stih prethodnog poglavlja opisuje vjernikov položaj: on je slobodan; a prvi stih ovog poglavlja odnosi se na njegove postupke: on treba živjeti kao slobodan čovjek. Tu nalazimo vrlo dobar prikaz

razlike između Zakona i milosti. Zakon bi rekao: "Ako zaradite svoju slobodu, postati ćete slobodni." Ali milost kaže: "Učinjeni ste slobodnima golemom cijenom Kristove smrti. Dakle, u zahvalnosti Njemu, **stojte čvrsto u slobodi za koju vas je Krist oslobodio**. Zakon zapovijeda ali ne osposobljava. Milost donosi ono što Zakon zahtijeva i potom osposobljava čovjeka da snagom Duha Svetoga živi životom koji je u skladu s njegovim položajem i za to ga nagrađuje.

C. H. Mackintosh veli: "Zakon zahtijeva snagu od onoga tko je nema i proklinje ga ako je ne može iskazati. Evanđelje daje snagu onome tko je nema i blagoslivlje ga kad je iskazuje."¹⁸

"Trči, Ivane, i živi!" – zapovijeda Zakon, Ali mi ruke ni noge ne daje; Mnogo bolju vijest donosi evanđelje, potiče me da letim i krila mi daje.

III. PRAKTIČNO: PAVLOVA OBRANA KRŠĆANSKE SLOBODE U DUHU (5,2–6,18)

A. Pogubnost zakonstva (5,2-15)

5,2 Zakonstvo (legalizam) obezvređuje Krista. Judaizanti su ustrajno zahtijevali da se vjernici iz poganstva **obrežu** za spasenje. Pavao pak, govoreći s autoritetom apostola, ustrajno tvrdi da oslanjanje na obrezanje jest obezvređivanje **Krista**.

Jack Hunter kaže:

Što se tiče Pavla, obrezanje Galaćana nije bio samo kirurški zahvat niti pak običan religijski obred nego je predstavljalo čitav sustav spasenja dobrim djelima. Naviještalo je evanđelje ljudskih napora odvojeno od božanske milosti. U njemu je Zakon nadomještao milost, Mojsije je zamjenjivao Krista; a pridodati nešto Kristu značilo je od Krista oduzeti. Nadopunjeni Krist jest nadomješteni Krist. Krist je jedini Spasitelj – potpuno sâm i isključiv. Obrezanje je značilo odsijecanje od Krista.¹⁹

5,3 Zakonstvo je zahtijevalo od ljudi da **vrše sav Zakon**. Oni koji su bili pod Zakonom nisu mogli prihvaćati lakše zapovi-

jedi a ostale odbacivati. Ako netko pokušava ugoditi Bogu tako da se daje obrezati, tada je obvezan **vršiti sav Zakon**. Stoga čovjek može biti ili potpuno pod Zakonom ili uopće ne biti pod Zakonom. Očigledno je da mu Krist ne predstavlja ništa ako je potpuno pod Zakonom. Gospodin Isus nije samo *potpuni* Spasitelj, On je i *isključivi* Spasitelj. Pavao u ovom stihu ne govori o onima koji su možda obrezani ranije, nego o takvima koji bi se mogli podvrgnuti tom obredu kao nečem nužnome za potpuno opravdanje, o takvima koji su zahtijevali obvezu vršenja Zakona u svrhu Božjeg prihvaćanja.

5,4 Zakonstvo je prekidanje s Kristom kao jedinom nadom za pravednost. Ovaj je stih doveo do znatnih raspr. Ponuđena su mnoga različita tumačenja koja se u osnovi mogu podijeliti u tri vrste:

1. Mnogi drže da Pavao ovdje naučava kako je moguće da netko bude istinski spašen pa potom sagriješi i zbog toga otpadne od milosti te bude zauvijek izgubljen. To je postalo poznato kao "nauk o otpadanju od milosti".

Dva nas razloga prisiljavaju vjerovati kako je takvo tumačenje nezdravo. Prvo: ovaj stih ne opisuje spašene osobe koje su pale u grijeh. U stvari, pad u grijeh nije ni spomenut. Ovaj stih prije govori o onima koji žive moralnim, cijenjenim i poštenim životom i nadaju se zbog toga biti spašeni. Stoga ovaj stih djeluje kao bumerang na one koji ga upotrebljavaju kao potporu nauku o otpadanju. Oni naučavaju da kršćanin, kako bi ostao spašen, mora držati Zakon, živjeti savršenim životom i na druge se načine susprezati od grijeha. Ipak, Pismo tvrdi da su **od milosti otpali** svi koji se pokušavaju opravdati djelima Zakona ili vlastitim naporima.

Drugo: to tumačenje proturječi sveukupnom, dosljednom svjedočanstvu Novog zavjeta koje tvrdi da je svaki istinski vjernik u Gospodina Isusa spašen za svu vječnost, da nijedna Kristova ovca nikada neće propasti i da spasenje potpuno ovisi o do-

vršenom Spasiteljevom Djelu – a ne o ne-moćnim ljudskim naporima (Iv 3,16.36; 5,24; 6,47; 10,28).

2. Drugo tumačenje ovog stiha jest da se on odnosi na one koji su izvorno bili spašeni vjerom u Gospodina Isusa, ali su se nakon toga podložili Zakonu da bi održali svoje spasenje ili postigli svetost. Drugim riječima, bili su spašeni milošću ali se sada pokušavaju održavati Zakonom. U tome slučaju otpasti od vjere, kao što veli Philip Mauro, znači "odvratiti se od Božjeg načina usavršavanja njegovih svetaca po djelu Duha u njima i težiti tome cilju vršenjem izvanjskih obreda i rituala; a to tjelesni ljudi mogu vršiti isto kao i Božji sveci."

Takvo je gledište nebiblijsko, ponajprije zbog toga što ovaj stih ne opisuje kršćane koji teže za svetošću ili posvećenjem, nego nespasene osobe koje se pokušavaju opravdati vršenjem Zakona. Zapazite što točno kaže – **vi koji se Zakonom opravdate**. I drugo: objašnjenje ovoga stiha uključuje mogućnost da spašene osobe budu odijeljene od Krista, a to je nespojivo s ispravnim gledištem o milosti Božjoj.

3. Treće je tumačenje da tu Pavao govori o ljudima koji možda ispovijedaju da su kršćani ali nisu istinski spašeni. Takvi se pokušavaju opravdati držanjem Zakona. Apostol im kaže da ne mogu imati dva spasitelja; moraju se odlučiti ili za Krista ili za Zakon. Odaberu li Zakon, odjeljuju se od Krista kao svoje jedine moguće nade u pravednost; **otpali su od milosti**.

Hogg i Vine jasno to prikazuju:

Krist mora biti čovjeku sve ili ništa – On ne prihvaća ograničeno pouzdanje ili podijeljenu odanost. Onaj tko je opravdan milošću Gospodina Isusa Krista jest kršćanin; onaj tko se pokušava opravdati djelima Zakona – nije.²⁰

5,5 Apostol ukazuje da se nada istinskog vjernika jako razlikuje od nade jednog legaliste. Kršćanin iščekuje **nadu pravednosti**. On se nada trenutku Gospodinovog dolaska, kad će primiti proslavljeno tijelo i kad više neće griješiti. Zapazite kako ne

kaže da se kršćanin nada pravednosti; on po Gospodinu Isusu Kristu već ima ispravan stav pred Bogom (2 Kor 5,21). Ali on očekuje trenutak kad će biti potpuno pravedan u sebi samom. On se ne nada ostvariti to nečime što bi mogao učiniti, osim **po Duhu Svetom i iz vjere**. Duh Sveti će sve to učiniti, a vjernik jednostavno vjerom očekuje od Boga da to ostvari. Legalist se, s druge strane, nada zaraditi pravednost vlastitim djelima, vršenjem Zakona ili pak religijskim obredima. To je isprazna nada jer se na taj način ne može ostvariti pravednost.

Zapazite da se Pavao u ovom stihu služi veznikom "mi" i time misli na prave kršćane, dok u četvrtom stihu upotrebljava "vi" kad govori o onima koji se pokušavaju opravdati djelima Zakona.

5,6 Legalizam ne vrijedi ništa. Što se tiče osobe koja je u Kristu Isusu (to jest, kršćanina), **obrezanje** ga ne čini nimalo boljim kao što ga ni **neobrezanje** ne čini nimalo gorim. Ono što Bog traži u vjerniku jest **vjera koja ljubavlju djeluje**. **Vjera** je potpuna ovisnost o Bogu. Ona nije besposlena; očituje se u nesebičnom služenju Bogu i čovjeku. Pobuda sveg tog služenja jest **ljubav**. **Vjera djeluje ljubavlju** i poticana je **ljubavlju** a ne Zakonom. Ovo je istina koju nalazimo na mnogim mjestima u Pismu – Boga ne zanimaju obredi nego stvarnost pobožnog življenja.

5,7 Zakonstvo je nepokoravanje **istini**. Galaćani su dobro započeli kršćanski život, ali ih je netko **spriječio**. Bili su to judaizanti – legalisti, lažni apostoli. Prihvaćanjem njihovih lažnih naučavanja, sveti su postali nepokorni Božjoj **istini**.

5,8 Zakonstvo nije božansko naučavanje. "**Nagovor**" se ovdje odnosi na vjerovanje ili nauk. "**Onaj koji poziva**" odnosi se na Boga. Stoga vjerovanje da obrezanje i vršenje Zakona treba pridodati vjeri u Krista ne dolazi od Boga nego od đavla.

5,9 Zakonstvo donosi sve više i više zla. **Kvasac** u Pismu obično simbolizira grijeh. Ovdje se odnosi na opaki nauk judai-

zanata. Prkazom sklonosti kvasca da utječe na sve brašno s kojim dođe u dodir, ovdje se prikazuje kako **mala** pogreška neizbježno dovodi do veće. Zlo nikada ne miruje. Ono mora obraniti svoje laži tako da doda još više laži. Zakonstvo je poput češnjaka; kako ga je god malo, osjećaš mu miris. Ako nekoliko ljudi u crkvi drži lažan nauk dobivat će sve više sljedbenika, osim ako se s njima ne postupi strogo.

5,10 Zakonstvo navlači osudu na one koji ga naučavaju. Pavao je uvjeren da će Galaćani odbaciti lažna naučavanja. Njegov govo je uvjerenje bilo u **Gospodinu**, što bi moglo značiti da je Gospodin dao Pavlu sigurno uvjerenje glede toga. Ili, poznajući Gospodina kao što ga je on poznao, bio je siguran da će Veliki Pastir obnoviti svoje zalutale ovce, možda čak i pismom koje im je on, Pavao, pisao.

Što se tiče samih lažnih učitelja, njih će Bog kazniti. Ozbiljna je stvar naučavati neku zabludu i time razarati crkvu (1 Kor 3,17). Primjerice, gore je naučavati da je pijanstvo dopustivo negoli sâm biti pijanac, jer na takav način lažni učitelji mnoge druge čine sličnim sebi samima.

5,11 Zakonstvo poništava **sablazan križa**. Pavao sada odgovara na besmisleni osudu da je čak i on ponekad propovijedao nužnost obrezanja. On još uvijek podnosi **progone** od ruku Židova. Ti bi progoni trenutno prestali kad bi on počeo propovijedati **obrezanje**, jer bi to značilo da je odbacio propovijedanje o **križu**. Križ je **sablazan** čovjeku. On ga sablažnjava, to jest o nj se spotiče jer mu govori da ne može učiniti ništa kako bi zaradio spasenje. On ne daje mjesta tijelu i njegovim naporima; proglašava svršetak ljudskih napora. Kad bi Pavao propovijedanjem obrezanja htio navesti da se čine djela, tada bi uklonio cjelokupno značenje križa.

5,12 Apostolovu želju da se **odsjeku** ti izazivači nereda mogli bismo shvatiti doslovce: on želi da budu uškopljeni. Bili su tako gorljivi služeći se svojim nožem u obrezivanju drugih, neka se sada posluže

tim nožem da sebe učine uškopljenicima. Ipak, vjerojatnije je da te riječi trebamo shvatiti slikovito; drugim riječima, Pavao želi da se ti lažni učitelji potpuno odvoje od Galaćana.

Evangelje milosti oduvijek su optuživali da dopušta ljudima živjeti kako žele. Ljudi vele: "Ako se spašava samo vjerom, kasnije ništa ne upravlja ponašanjem spašenoga." Ali apostol hitro ističe da sloboda kršćanina nije i dopuštenje da se griješi. Vjernikovo mjerilo za život jest Gospodin Isus, a ljubav prema Kristu potiče ga da mrzi grijeh i voli svetost.

Možda je bilo osobito nužno da Pavao sada upozori svoje čitatelje protiv razuzdanosti. Kad su ljudi neko vrijeme pod stegom Zakona pa im se potom da sloboda uvijek postoji opasnost da iz krajnosti robovanja prijeđu u nemarnost. Pravilna ravnoteža jest sloboda što leži između Zakona i slobodine. Kršćanin je oslobođen od Zakona, ali nije bezakonik.

5,13 Kršćanska sloboda ne dopušta grijeh; ona radije potiče na služenje ljubavlju. Ljubav se smatra pobudom sveg kršćanskog ponašanja, dok je pod Zakonom pobuda je strah od kazne. Findlay kaže: "Robovi ljubavi istinski su slobodnjaci."

Kršćaninova je sloboda u Kristu Isusu (2,4). To isključuje svaku moguću misao koja bi ikad mogla značiti dopuštenje da se griješi. Nikada ne smijemo svoju slobodu pretvoriti u uporište tijelu. Kao što napadačka vojska pokušava zauzeti mostobran i koristi ga kao uporište svojih operacija za buduću pobjedu, tako bi i tijelo htjelo iskoristiti malo slobode da poveća svoje područje.

Pravilni odušak za našu slobodu jest: "Steknite naviku da robujete jedan drugome." A. T. Pierson kaže:

Istinska sloboda jest jedino u pokornosti pravilnoj suzdržljivosti. Sloboda rijeke jest jedino u tome što teče između svojih obala; bez njih bi se razlila i postala ljigava, ustajala močvara. Planeti bi, da njima ne upravlja zakon, samo uništili sebe i svemir. Isti

zakon koji nás ogradauje, druge odjeljuje od nas; ograničenja koja našom slobodom upravljaju, tu istu slobodu nam jamče i čuvaju. Nije to kontrola, nego pravilno upravljanje i radosna pokornost koja čovjeka čini slobodnim.²¹

5,14 Na prvi pogled izgleda čudno što Pavao ovdje spominje **Zakon** nakon što je posvuda u poslanici naglašavao da vjernici nisu pod njim. On ne potiče svoje čitatelje da se vrate Zakonu; on pokazuje da ono što je Zakon zahtijevao ali nije mogao ostvariti jest upravo ono što nastaje kad se živi kršćanska sloboda.

5,15 Zakonstvo neizbježno dovodi do svađa, i očito je do toga dovelo i u Galaciji. Kako je to čudno! Tu imamo ljude koji žele biti pod Zakonom, a Zakon zahtijeva od njih da ljube svoje bližnje. Ipak se dogodilo upravo suprotno. Grizli su i izjedali jedni druge. Takvo ponašanje izvire iz tijela – a tijelu Zakon daje mjesta i na njegovo ponašanje djeluje.

B. Snaga svetosti (5,16-25)

5,16 Vjernik bi trebao živjeti u **Duhu**, ne po tijelu. **Živjeti u (ili po) Duhu** jest dopustiti mu da djeluje na svoj način. To znači ostati u zajedništvu s Njime i donositi odluke u svjetlu Njegove svetosti. To znači biti obuzet Kristom jer je služba Duha da povezuje vjernika s Gospodinom Isusom. Kad tako živimo u **Duhu, tijelo** to jest, naš vlastiti život, smatra se mrtvim. Ne možemo istodobno biti obuzeti Kristom i grijehom. Scofield kaže:

Teškoće kršćanskog življenja zasnovane su na činjenici da je kršćanin, dokle god živi na ovom svijetu, takoreći, kao dva stabla – staro stablo tjelesnosti i novo stablo božanske naravi usađene nanovorodenjem; teškoća je u tome kako održati besplodnim staro, a učiniti plodonosnim novo stablo. Ta se teškoća rješava življenjem u Duhu.²²

Ovaj i sljedeći stihovi pokazuju da u kršćaninu još uvijek postoji tijelo; to odbacuje misao o iskorijenjenoj grešnoj naravi.

5,17 Duh i tijelo su u neprestanom sukobu. Bog je mogao ukloniti tjelesnu narav iz vjernikâ u doba njihova obraćenja

ali nije to učinio. Zašto? Htio je da ih ona neprestance podsjeća na njihove slabosti; da ih trajno drži ovisnima o Kristu, njihovu Svećeniku i Branitelju, i da ih potakne na neprestano slavljenje Onoga koji je takve crve spasio. Umjesto da ukloni staru narav, Bog nam je dao svog Duha Svetoga da se nastani u nama. Božji Duh i naše tijelo trajno su u ratu, i biti će sve dok ne budemo uzeti u dom na Nebu. Vjernikov udio u tom sukobu jest – predati se Duhu.

5,18 Oni koji su **Duhom vođeni** nisu **pod Zakonom**. Ovaj bismo stih mogli razumjeti dvojako: "**Duhom vođeni**" jest opis svih kršćana. Stoga ni jedan kršćanin nije **pod Zakonom**; kršćani ne ovise o vlastitim naporima. Duh je taj koji se u njima odupire djelovanju zla, a ne oni sami. Dakle, biti vođen Duhom znači biti uzdignut iznad tijela i obuzet Gospodinom. Kad je netko tako obuzet, ne misli više na zakon tijela. Duh Božji ne vodi ljude da u Zakonu gledaju sredstvo za opravdanje. On im radije ukazuje na uskrslog Krista kao na jedini razlog Božjeg prihvatanja.

5,19-21 Spomenuli smo već da se Zakon poziva na energiju tijela. Koja djela čini pala ljudska narav? Nije teško prepoznati **djela tijela**, ona su svima očita. **Preljub**²³ je nevjernost u braku, **bludnost** nedopušteni spolni odnos; **nečistoća** je moralno zlo, putenost; **razuzdanost** je sramotno ponašanje koje uključuje nesuzdržanost. **Idolopoklonstvo** nije samo klanjanje kipovima, nego i nemoral koji prati štovanje zlih duhova. **Vračanje** je čaranje, a u grčkom je ta riječ povezana s drogama (*pharmakeia*). Budući da su se u vraćanju rabile droge, ta bi riječ mogla značiti i općenje sa zlim duhovima ili pak uporabu magijskih izraza, čarolija, a može uključivati i praznovjerje, "nesreću", itd. **Neprijateljstva** su snažni osjećaji zlobe prema drugima. **Svađe** su neslaganja, sukobi i prepirke. **Ljubomore** su nepovjerenje i sumnjičevnja. **Srdžbe** su izljevi žestoke ljutnje ili strasti. **Prepirke** uključuju i sebične napore da se bude "broj jedan", čak i na račun

drugih. **Razdori** su odvajanja uzrokovana neslaganjem. Do **strančarenja** dolazi kad ljudi samovoljnih shvaćanja stvaraju svoje sljedbe. **Zavisti** su nezadovoljstvo uspjehom ili probitkom drugih. **Ubojstva**²⁴ su nezakonito usmrćivanje drugih. **Pijančevanja** se odnose na opijanje snažnim pićima. **Pijanke** su razuzdano okupljanje na zabavu popraćene pijanstvom.

Pavao upozorava svoje čitatelje, kao što im je već prije rekao, da **koji takvo što čine neće baštiniti kraljevstvo Božje**. Ovaj odjeljak ne naučava da se pijanac ne može spasiti, nego da oni čijih je života *obilježje* spomenuti popis tjelesnih djela – nisu spašeni.²⁵

A zašto na taj način treba pisati kršćanskim crkvama? Razlog je taj što nisu istinska djeca Božja svi koji tvrde da su spašeni. Stoga Duh Sveti često diljem Novog zavjeta prikaz prekrasnih duhovnih istina potkrepljuje najozbiljnijim upozorenjima svima koji ispovijedaju Kristovo ime.

5,22.23 Značajno je to što apostol razlikuje *djela* tijela i **plod Duha**. Djela su proizvod ljudske snage, a **plod** raste sve dok loze ostaju na trsu (Iv 15,5). Oni se razlikuju kao što se razlikuju tvornica i vrt. Osim toga, zapazite da je **plod** u jedini a ne množini. Duh Sveti rađa jednu vrst ploda, a to je sličnost Kristu. Sve vrline koje će biti opisane opisuju život Božjeg djeteta. Dr. C. I. Scofield istaknuo je da je svaka od njih strana tlu ljudskoga srca.

Ljubav je ono što je Bog i što bismo mi trebali biti. Prekrasno je opisana u 1 Kor 13, a u svoj je punini iskazana na križu Golgote. **Radost** je zadovoljstvo i veselje s Bogom i njegovim djelovanjem. Krist je to iskazao u Iv 4,34. **Mir** bi mogao uključivati mir s Bogom kao i skladne odnose među kršćanima. (Glede mira u Otkupiteljevu životu vidi Lk 8,22-25.) **Strpljivost** je strpljenje u nevoljama, neprilikama i progonima. Vrhunski primjer strpljivosti nalazimo u Lk 23,34. **Ljubaznost** je blagost i možda se najbolje daje prikazati Gospodinovim stavom prema dječici (Mk

10,14). **Dobrota** je ljubaznost koju iskazujemo drugima. Da bismo vidjeli dobrotu na djelu, trebamo pročitati Lk 10,30-35. **Vjera** bi mogla biti pouzdanje u Boga, povjerenje u bližnje kršćane, vjernost ili pouzdanost, a ovdje se vjerojatno misli na ovo posljednje. **Krotkost** znači poniziti se kao što je to učinio Isus kad je oprao noge svojim učenicima (Iv 13,1-17). **Suzdržljivost** doslovno znači obuzdavati se, osobito po pitanju spolnosti. Naši životi trebaju biti pod stegom. Trebamo upravljati svojim strastima, požudama, nagonima i naravljju. Trebamo biti umjereni. Kao što je Samuel Chadwick istaknuo:

Prepričan novinskim (engl.) jezikom ovaj odjeljak govori otprilike ovo: plod Duha je nježan stav pun ljubavi; vedar duh i vesela narav; smiren um i krotko ponašanje; strpljivo podnošenje izazovnih okolnosti i neugodnih ljudi; suosjećajno razumijevanje i taktična spremnost na pomaganje; velikodušno prosuđivanje i dobrodušno smilovanje; odanost i pouzdanost u svim okolnostima; poniznost koja zaboravlja na sebe zbog radosti drugih; u svemu samosvladavanje i upravljanje nad samim sobom, što je konačna značajka savršenosti. Koliko li je to nalik 1 Kor 13!²⁶

Pavao završava svoj popis zagonetnim komentarom: "**Protiv tih nema zakona.**" – Naravno da nema! Te vrline vesele Boga, čine dobro drugima i dobre su nama samima. Ali kako se rađa takav plod? Zar čovjekovim naporima? – Nipošto! On nastaje kad kršćani žive u zajedništvu s Gospodinom. Sve dok s ljubavlju i predanjem gledaju u Spasitelja i pokoravaju mu se u svagdanjem životu, Duh Sveti čini prekrasno čudo. On ih preobražava u sličnost Kristovu. Gledajući Njega, postaju mu slični (2 Kor 3,18). Baš kao što loza crpi sav svoj život i hranu iz trsa, tako i onaj tko vjeruje u Krista crpi svoju snagu iz Istinskog Trsa i zbog toga je sposoban živjeti plodonosnim životom za Boga.

5,24 Oni koji su Kristovi razapeli su tijelo. Glagolsko doba ovoga stiha ukazuje na to da se u prošlosti dogodilo nešto

presudno. To se u stvari dogodilo u trenutku našeg obraćenja. Kad smo se pokajali, na neki smo način svoju staru, zlu, pokvarenu narav prikovali na križ zajedno sa svim njezinim željama i strastima. Odlučili smo da nećemo više živjeti kako bismo hranili svoju staru narav, tako da ona više ne može gospodariti. Naravno, tu odluku treba u životu neprestance obnavljati. Tijelo moramo trajno držati u stanju smrti.

5,25 "Ako" se ovdje rabi u smislu "budući da". Budući da po djelu **Duha** Svetoga u nama imamo vječni život, dajmo živimo taj novi život snagom istoga **Duha**. Zakon nikada ne bi mogao dati život, i nikada nije ni bio namijenjen da bude mjerilo za život kršćana.

C. Praktični poticaji (5,26–6,10)

5,26 U ovom stihu nailazimo tri stava koje treba izbjegavati:

1. Uobraženost – "**ne hlepimo za ispraznom slavom**"; doslovce: nemojmo imati lažno ili isprazno mišljenje (o sebi). Bog ne želi da kršćani budu hvastavi ili uobraženi razmetljivci; to ne pristaje milošću spašenim grešnicima. Oni koji žive pod Zakonom često postanu uznositi zbog svojih bijednih postignuća i podruguju se onima koji nisu dosegli njihova mjerila. Kršćani legalisti često progone druge kršćane koji na svom popisu zabrana nemaju iste nevažne sitnice koje oni proklinju.

2. Izazivanje – "**izazivajući jedni druge**". Izazivati ili prkositi drugima kako bi se procjenjivalo nečija gledišta jest odricanje od Duhom ispunjenog života. Nikada ne možemo znati teškoće i iskušenja nečijeg srca ako još nismo "hodali u njegovim cipelama".

3. Zavist – "**i zavideći jedni drugima**". Zavist je grijeh kad se žudi za nečime što pripada drugome i na što se nema pravo. Zavidnik zavidi drugoj osobi na njezinu uspjehu, nadarenosti, imetku ili dobrom izgledu. Nedarovite, beskarakterne osobe sklone su zavidjeti onima koji naoko uspješnije vrše Zakon. Sve te značajke ne

pristaju uz milost. Istinski vjernik trebao bi druge cijeliti više negoli sebe. Vršitelji Zakona žude za lažnom slavom. Istinska veličina jest služiti nenametljivo i truditi se nezamjetljivo.

6,1 Ovo je krasna uputa o tome kako se drugi kršćani trebaju ponašati s grešnim vjernikom. Naravno, u oštroj je suprotnosti sa Zakonom koji poziva da se prijestupnika osudi. "Ako se i zatekne u prijestupu" opis je čovjeka koji je počinio grijeh a ne onoga koji griješi po navici. S takvom se osobom trebaju baviti **duhovni** kršćani. Tjelesni bi kršćanin svojim čvrstim i hladnim stavom mogao nanijeti više zla negoli dobra. Osim toga, prijestupnik najvjerojatnije ne bi prihvatio ukor od onoga koji ni sâm nije u dodiru s Gospodinom.

Ovaj stih potiče zanimljivo pitanje: Ako je netko istinski duhovan, bi li to priznao? Nisu li upravo duhovni ljudi najsvjesniji svojih nedostataka? Tko bi činio djelo obnove ako bi ga to obilježilo kao duhovnu osobu? Ne bi li time iskazao nedostatak skromnosti? Odgovor je sljedeći: istinski duhovan čovjek nikada se ne hvasta svojim stanjem nego ima nježno srce pastira koje ga potiče na želju da poradi na obnovi prijestupnika. Takav neće nastupiti u duhu uznositosti i nadmoćnosti nego **u duhu blagosti**, imajući na umu da i on može biti **iskušan**.

6,2 "Bremena" se odnose na neuspjehe, iskušenja, provjere i nevolje. Umjesto da stojimo podalje i kudimo, trebali bismo pohitati k bratu u teškoći i nevolji te mu pomoći na svaki mogući način.

"Zakon Kristov" uključuje sve novozavjetne zapovijedi Gospodina Isusa koje je dao svojim ljudima. Moglo bi ga se sažeti u jednu zapovijed: "da ljubite jedan drugoga" (Iv 13,34; 15,12). Tu zapovijed ispunjavamo kad nosimo **bremena jedni drugima**. **Zakon Kristov** uvelike se razlikuje od Mojsijevog. Mojsijev zakon obećavao je život u zamjenu za pokornost, ali nije davao snage za pokoravanje; na pokoravanje je mogao samo ohrabriti strahom

od kazne. **Zakon Kristov**, s druge strane, drago je upućivanje onima koji već imaju život. Vjernike se snagom Duha Svetoga osposobljava da drže njegove propise, a pobuda im je ljubav prema Kristu.

6,3 Svi smo sačinjeni od istoga praha. Kad vidimo brata kako griješi, sjetimo se da smo to mogli biti i mi. Ako neki kršćanin ima kompleks nadmoćnosti to je jedan od oblika samoobmane. Naravno, nikada ne smijemo misliti kako je nošenje tuđeg bremena ispod našeg dostojanstva.

6,4 Ovo je izgleda upozorenje protiv navike da se uspoređujemo s drugima i u tome nalazimo uzrok svojem zadovoljstvu. Apostol ističe da će nas se pred Kristovim sudištem preispitivati kao pojedince, a ne uspoređivati s drugima. Stoga se trebamo pripaziti da budemo sposobni radovati se *svojem djelu* – a ne *tuđim* promašajima.

6,5 U 2. stihu Pavao naučava da bismo trebali jedan s drugim dijeliti žalosti, trpljenja i teškoće sadašnjeg života. U 5. stihu naučava da će svatko od nas pred Kristovim sudištem **nositi vlastiti teret** odgovornosti.

6,6 Vjernici su odgovorni davati potporu svojim kršćanskim učiteljima. **Dijeliti sva dobra** znači dijeliti s njima materijalna sredstva za život, kao i nositi ih u molitvi i pobožnoj skrbi.

6,7 Premda se drugi mogu obazirati na Božje sluge ili ih zanemarivati, On sve vidi i u skladu s time daje žetvu. Žanjemo ono što smo sijali, ali žanjemo više negoli smo posijali. Kad poljodjelac zasije pšenicu, ponekad požanje tridesetostruko, šezdesetostruko ili stotruko više od posijane pšenice. Scofield primijećuje da "Duh ovdje ne govori grešnicima o njihovim grijesima, nego svetima o njihovoj škrtosti".

Naravno, u širem smislu istina je da će onaj "tko nesrećom ore i nevolju sije" nesreću i nevolju i požeti (Job 4,8) i da će oni koji su "posijali vjetar, požeti oluju" (Hoš 8,7). Povjesničar J. A. Froude je rekao: "Jedna je pouka, i to samo jedna; može se reći da se povijest ponavlja te da je svijet

na neki način izgrađen na određenim moralnim temeljima: gledano dugoročno, dobro napreduje a zlo, također gledano dugoročno, nazadauje.²⁸

6,8 Premda je u općenitom smislu istina da žanjemo ono što smo sijali, valja primijetiti da to podsjećanje slijedi nakon poticanja na kršćansko davanje. Gledano u svjetlu toga, vidimo da sijati u tijelo znači trošiti svoj novac na sebe, na vlastita zadovoljstva i udobnost. Sijati u **Duha** jest iskoristiti novac za promicanje Božjih interesa.

Oni koji čine ono prvo, žanju razočaranja i gubitak ovdje na Zemlji jer stariji shvaćaju da tijelo za čije su ugone živjeli propada i umire. Potom, u razdoblju koje dolazi, gube vječnu nagradu. Oni što siju u **Duha**, od **Duha** će žeti život vječni. Dva su načina kako se vječni život (ista se riječ prevodi i kao *vječiti*) rabi u Bibliji: (1.) kao ono što trenutno posjeduje svaki vjernik (Iv 3,36). (2.) Ono što će svaki vjernik primiti po svršetku svog ovozemaljskog života (Rim 6,22). Oni što siju u **Duha**, vječni život uživaju već sada i ovdje na način kako to ostali kršćani ne mogu. Potom će, kad stignu u svoj nebeski dom, požeti još i nagradu koja prati vjernost.

6,9 Kako se tko od njegovih slušatelja ne bi razočarao, Pavao ih podsjeća da su nagrade izvjesne, premda se ne primaju trenutno. Ne žanješ polje pšenice dan nakon što si posijao sjeme. Tako je i u duhovnom području: u svoje vrijeme stiže nagrada za vjerno sisanje.

6,10 Domaći u vjeri jesu svi spašeni, bez obzira na denominacije ili podjele. Svoju naklonost ne smijemo ograničiti samo na vjernike, njima je jedino moramo iskazati na osobit način. Naš cilj nije *negativan* – kako čim manje nauditi, nego *pozitivan* – koliko dobra mogu učiniti. John Wesley je to tako prikladno izrazio: “Čini koliko god dobra možeš, na bilo koji način možeš, svakome kome možeš, tako dugo dok možeš.”

D. Zaključak (6,11-18)

6,11 “Gledajte samo kolikim vam slovima napisah vlastitom rukom!” Umjesto da govori u pero pisaru kao što je uvijek činio, Pavao je ovo pismo pisao sâm. Velika slova koja spominje mogla bi ukazivati na njegov dubok osjećaj s kojim pokušava pobiti legaliste i na to koliko je ozbiljnom smatrao zabludu požidovljenja ili pak, kao što to mnogi misle na temelju ovog i drugih odjeljaka, da je bio slabovidan. Mi držimo da je ispravno ovo drugo.

6,12 Judaizanti su se pokušavali praviti važni u tijelu stvarajući velike skupine sljedbenika. To su mogli činiti zahtijevajući obrezanje. Ljudi su često spremni održavati obrede i rituale sve dok se od njih ne zahtijeva da promijene svoje navike. Danas se crkve s mnogo članova stvaraju tako da se snize mjerila. Pavao prozire neiskrenost tih lažnih učitelja i optužuje ih da pokušavaju izbjeći da zbog križa Kristova ne bi bili progonjeni. Križ simbolizira osudu tijela i njegovih napora da ugodi Bogu. Križ izriče smrtnu osudu grešnoj naravi i njezinim najplemenitijim naporima. Križ znači odvajanje od zla. Zbog toga ljudi mrze slavnu poruku križa i progone one koji je propovijedaju.

6,13 Legaliste nije zbiljski zanimalo vršenje Zakona. Ono što su željeli bilo je lak način pridobivanja obraćenika kako bi se mogli ponositi poduljim spiskom sljedbenika. Boice kaže: “Bio je to pokušaj da pridobiju druge za nešto što je samo po sebi propast; ta čak ni ti što su bili obrezani nisu mogli držati Zakon.”

6,14 Pavao se ne želi ponositi ljudskim tijelima, nego križem Gospodina našega Isusa Krista. Na tom je križu svijet umro Pavlu, a Pavao svijetu. Kad se netko spasi svijet mu kaže “zbogom”, a i on sâm kaže “zbogom” svijetu. On je u očima svijeta pokvaren jer ga više ne zanimaju njegovi prolazni užici; svijet je za nj izgubio privlačnost jer je sada pronašao Onoga koji daje potpuno zadovoljstvo. Findlay kaže: “On više nikada ne može vjerovati u svi-

jet, nikada se ponositi njime, niti mu ikada iskazivati poštovanje. Lišen je svoje slave i oduzeta mu je snaga da privlači ili vlada nad vjernikom." Stoga je **križ** velika prepreka ili crta razdvajanja između svijeta i Božjeg djeteta.

6,15 Premda to na prvi pogled tako ne izgleda, no ovaj je stih jedna od najvažnijih tvrdnji kršćanske istine u cijeloj ovoj poslanici.

Obrezanje je bilo vanjski zahvat, tj., obred. Židovski su učitelji učinili da sve ovisi o držanju toga obreda. Obrezanje je bilo temelj židovstva. Pavao je to jednostavno pomeo snažnim riječima: "**obrezanje** je ništa"; niti što vrijedi obred, niti židovstvo, niti pak zakonstvo. Potom Pavao dodaje: **niti obrezanje**. Ima takvih koji se ponose što nemaju nikakve obrede. Svekoliko njihovo bogoslužje protivljenje je obredima. – Ni to nema vrijednosti.

Ono što pred Bogom zbilja vrijedi jest novo stvorenje. On želi vidjeti izmijenjen život. Findlay piše: "Istinsko je kršćanstvo ono koje obraća lošeg čovjeka u dobrog, ono koje preobražava robove grijeha u sinove Božje." Svako je ljudsko biće jedno od ta dva stvorenja. Kao rođeni na ovaj svijet, oni su grešni, bespomoćni i prokleti. Svi njihovi naponi da spase sami sebe, ili da pripomognu Bogu u vlastitu spase-nju svojim dobrim karakterom ili dobrim djelima, besplodni su i ostavljaju ih nepromijenjenima. **Novim stvorenjem** upravlja uskrsli Krist i ono uključuje sve koji su otkupljeni od grijeha i kojima je dan novi život u Njemu. Budući da je novo stvorenje potpuno Kristovo od početka do svršetka, ono isključuje svaku pomisao o sticanju Božje naklonosti zbog karaktera ili djela. Život svetosti nije nastao vršenjem obreda nego predanjem Kristu i dopuštanjem Njemu da živi svoj život u vjerniku. Novo stvorenje nije puko poboljšanje ili dodatak onom starom, nego nešto potpuno novo.

6,16 Koje to **pravilo** Pavao ovdje spominje? To je pravilo novog stvorenja. On

naviješta dvostruki blagoslov, **mir i milosrđe**, svima koji naučavanje prosuđuju pitanjem: "Spada li ono u novo stvorenje?" – i koji ga odbacuju ako ne spada.

"**I na Izraela Božjeg.**" Mnogi drže da se to odnosi na Crkvu. Ipak, "**Izrael Božji**" se odnosi na one koji su Židovi po svom rođenju i koji Gospodina Isusa prihvaćaju kao svog Mesiju. Nema ni mira ni milosrđa onima koji žive pod Zakonom, nego su oba ta blagoslova udio onih što su u novom stvorenju.

6,17 Pavla, koji je nekoć bio rob Zakona, Gospodin Isus je oslobodio od tog robovanja. Sada je pripadao Gospodinu kao dragovoljni rob. Kao što su robovi bili ožigosani znakom svoga gospodara, tako je i Pavao na **svom tijelu** nosio **biljege** vlasništva **Gospodina Isusa**. Što je to bilo? Bili su to ožiljci koje je primio od ruku svojih progonitelja. Sada kaže: "Neka me nitko ne pokušava odvrćati. Ne spominjite mi biljeg obrezanja koji ukazuje na robovanje Zakonu. Ja nosim biljege mog novog Gospodara, Isusa Krista."

6,18 Apostol će sada odložiti svoje pero, ali mora još dodati zaključnu riječ. Koja će to riječ biti? **MILOST** – riječ koja tako obilježava njegovo evanđelje. **Milost**, a ne Zakon. Ona mu je bila tema s kojom je počeo (1,3); sada je tema s kojom zaključuje: "**Milost Gospodina našega Isusa Krista s duhom vašim, braćo! Amen.**"

ZAKONSTVO (LEGALIZAM)

Završavajući proučavanje poslanice Galaćanima netko bi mogao zaključiti kako je Pavao tako učinkovito porazio učitelje zakonstva da ta tema više nikada neće mučiti Crkvu. No povijest i iskustvo pokazuju da nije tako! Zakonstvo je postalo toliko važan dio kršćanstva da većina ljudi vjeruje kako mu ono u stvari i pripada.

Da, legalisti su među nama. Kako bismo drugačije nazivali takve koji se nazivaju Kristovim službenicima a, primjerice, naučavaju da su potvrda (firma), krštenje ili pripadnost crkvi nužni za spasenje; da je

vjerniku Zakon mjerilo za život i da se, do-
duše, spašavamo vjerom ali se održavamo
djelima? Nije li to židovstvo uneseno u
kršćanstvo kad se od nas traži da prihvatimo
svećenstvo (s njegovom osobitom od-
jećom) koje su ljudi zaredili; građevine s
izrezbarenim oltarima izgrađene po uzoru
na Hram i pomno razrađene obrede; cr-
kveni kalendar s razdobljem posta (Koriz-
mom), svetkima i blagdanima?

Nije li to krivovjerje Galaćana kad se
vjernike navodi da moraju obdržavati sa-
bat ako na posljetku žele biti spašeni? Su-
vremeni propovjednici zakonstva uvelike
prodiru među one koji ispovijedaju vjeru u
Krista pa stoga svakog vjernika treba upo-
zoriti na njihovo naučavanje i uputiti ga
kako da im odgovori.

“Proroci sabata” obično počinju s propovijedanjem evanđelja spasenja po vjeri u Krista. Koriste se omiljenim evanđeoskim pjesmama da bi zavarali neoprezne vjernike i prikazuju se kao da stavljaju velik naglasak na Sveto pismo. Ali uskoro podvrgnu svoje sljedbenike Mojsijevom zakonu, osobito zapovijedi o sabatu. (Sabat je sedmi dan tjedna, subota.)

Kako se usuđuju činiti to u svjetlu Pavlova jasnog naučavanja da je kršćanin umro Zakonu? Na koji način zaobilaze jasne tvrdnje poslanice Galaćanima? Rješenje su našli u tome da uvedu oštru razliku između moralnog i obrednog zakona. Moralni je zakon Deset zapovijedi dok obredni zakon obuhvaća ostale propise koje je dao Bog; primjerice: nečista jela, gubavost, prinose Bogu i tako dalje.

Moralni zakon, tvrde oni, nikada nije bio povučen. On je izraz Božje vječne istine. Idolopoklonstvo, ubojstvo ili blud uvijek će biti protivni Božjem zakonu. Ipak, obredni je zakon dovršen u Kristu. Stoga, zaključuju oni, kad Pavao naučava da je kršćanin mrtav Zakonu, on misli na obredni zakon a ne na Deset zapovijedi.

Budući da je moralni zakon još uvijek na snazi kršćani su ga obvezni vršiti, uporno zahtijevaju takvi. To znači da moraju

držati sabat, to jest, toga dana ne smiju raditi. Ističu da je jedan papa rimokatoličke crkve, krajnje zlorabivši Pismo, naredio da se umjesto sabata svetkuje nedjelja.

To razmišljanje naizgled je vrlo logično i prihvatljivo. Ipak, njegova značajka koju uvelike valja osuditi jest da je potpuno oprečna Božjoj riječi! Promotrite sljedeće tvrdnje:

1. U 2 Kor 3,7-11 za Deset zapovijedi izričito se tvrdi da su, što se tiče onog koji vjeruje u Krista, “prošle”. U 7. stihu Zakon je opisan kao “služba smrti, slovima uklesana u kamenju”. To bi se moglo odnositi samo na moralni, a ne i na obredni zakon. Samo su Deset zapovijedi bile urezane u kamen Božjim prstom (Izl 31,18). U 11. stihu čitamo da je ta “služba smrti” – premda je slavna – prošla. Ništa ne može biti prevarljivije od toga. Sabat nema nikakva prava na kršćanina.

2. Nijednom poganinu uopće nije zapovjedbena da svetkuje sabat. Zakon je bio dan samo židovskom narodu (Izl 31,13). Premda je sâm Bog odmarao sedmoga dana, sve do predavanja Zakona djeci Izraela nije to zapovjedio činiti nikom drugom.

3. Kršćani nisu prešli sa subote na prvi dan tjedna zbog odredbe bilo kojeg pape. Mi na osobit način izdvajamo “dan Gospodinov” za štovanje i bogoslužje jer je taj dan Gospodin Isus uskrsnuo od mrtvih u znak dokaza da je dovršeno djelo otkupljenja (Iv 20,1). Toga su se dana i prvi učenički okupljali lomiti kruh čime su ukazivali na Gospodinovu smrt (Dj 20,7). Osim toga, taj je dan Bog odredio kršćanima da odvajaju svoje dobrovoljne priloge kako im je već Gospodin dao (1 Kor 16,1.2). Nadalje, Duh Sveti je prvoga dana u tjednu poslan s neba.

Kršćani ne “svetkuju” dan Gospodinov kako bi zadobili svetost, ili zbog straha pred kaznom; izdvajaju ga zbog ljubavi i predanosti Onome koji je za njih dao samoga sebe.

4. Pavao ne pravi razliku između moralnog i obrednog zakona. On prije tvrdi da je

Zakon potpun sklop i da prokletstvo leži na onima koji pomoću njega nastoje steći pravednost a ipak ga ne uspiju u potpunosti održati.

5. Devet od navedenih deset zapovijedi ponovljene su u Novom zavjetu kao moralne upute djeci Božjoj. One se bave onime što je po naravi ispravno ili pogrešno. Jedina izostavljena zapovijed jest zakon o sabatu. Držanje nekog dana po naravi nije ni pravo ni krivo. Kršćanima nije dana uputa da drže sabat. Pismo izrijeком ističe da se kršćanina *ne može osuditi* ako je ne uspije držati! (Kol 2,16)

6. U doba starog Saveza kazna za kršenje sabata bila je smrt (Izl 35,2). Ali oni koji danas od vjernika zahtijevaju da drže sabat ne provode tu kaznu na prekršiteljima. Na taj način – kad ne ustraju u tome da se ispune njegovi zahtjevi – obeščaćuju Zakon i nište njegov autoritet. U stvari, kao da kažu: "To je Božji zakon i trebaš ga vršiti, ali ništa ti se neće dogoditi ako ga prekršiš."

7. Krist, a ne Zakon, vjernikovo je mjerilo za život. Mi bismo trebali živjeti kao što je On živio. To je još strože mjerilo nego ono koje je iznio Zakon (Mt 5,17-48). Duhom smo Svetim osposobljeni živjeti svetim životom. Mi želimo živjeti svetim življenjem jer ljubimo Krista. Pravednost koju zahtijeva Zakon ispunjavaju oni koji ne žive po tijelu nego po Duhu (Rim 8,4).

Stoga je naučavanje da vjernici moraju svetkovati sabat u izravnoj suprotnosti s Pismom (Kol 2,16) i jednostavno je "drugo evanđelje" nad kojim Bog izriče prokletstvo (Gal 1,7-9).

Neka bi nam Bog svakome dao mudrost da prepoznamo opaki nauk zakonstva u kojem se god obliku javljao! Nemojmo nikada tražiti opravdanje ili posvećenje pomoću obreda ili ljudskih napora, nego za svaku potrebu ovisimo jedino i potpuno o Gospodinu Isusu Kristu. Neka nam je uvijek na umu da je zakonstvo napad na Boga jer sjenom nadomješta Stvarnost – obredi-ma zamijenjuje Krista.

BILJEŠKE

¹(1,8.9) John Stott, *Only One Way: The Message of Galatians*, str. 27.28.

²(1,18-20) Kritički (NU) tekst: *Kefa* (aramejski oblik imena *Petar*).

³(2,1) E. F. Kevan, *The Keswick Week 1995*, str. 29.

⁴(2,1) Obrezanje je jednostavan kirurški zahvat na muškoj osobi. Kad je Bog to odredio Abrahamu i njegovim potomcima zamislio ga je kao znamenje svog saveza s njima: On će biti njihov Bog, a oni Njegov narod (Post 17,1-11). Nije to bio samo tjelesni biljeg, nego i duhovni simbol. Abraham je obrezan u znak njegova pouzdanja u Boga (Rim 4,11). Židovi su uskoro zaboravili duhovno značenje obrezanja i provodili ga jednostavno kao obred. Stoga je obrezanje, što se Boga tiče, postalo bezvrijedno.

Taj se obred u Novom zavjetu više ne nalaže jer sada Bog djeluje u milosti i s poganima i sa Židovima. U prvim je danima Crkve skupina židovskih vjernika ustrajavala na tome da je obrezanje nužno za spasenje. Otuda je ta stranaka postala poznata kao "obrezanje" (Gal 2,12).

⁵(2,3) Prilično opširno izvješće o tom skupu u Jeruzaleumu izneseno je u Dj 15. Valja ga pozorno proučiti.

⁶(2,11) Vidi bilješku 2.

⁷(2,13) Puntuacija, uključujući i navodnike, potječe od urednika. Neki tumači završavaju upravni govor ovdje i st. 15-21 smatraju Pavlovim *kasnijim iznošenjem* onoga što je rekao Petru.

⁸(2,21) W. M. Clow, *The Cross in the Christian Experience*, str. 114.

⁹(3,1) Budući da grčki jezik razlikuje jedninu i množinu, ne možemo isključiti da je *tko* ovdje u množini.

¹⁰(3,5) Najstariji su rukopisi bili u potpunosti pisani velikim tiskanim slovima. (Mala su slova nastala kasnije.) Stoga se, kad neka riječ započinje velikim slovom, radi o zahvatu prevoditelja; veliko O u "Onaj" dobro se uklapa u kontekst.

¹¹(3,13) J. Cynddylan Jones, *Studies in the Gospel According to St. John*, st. 113.

¹²(3,20) Premda izgleda da dolazi do proturječja između ovog argumenta i toga da se Krist

kasnije naziva Posrednikom Novog Saveza (Heb 9,15), izraz *posrednik* na ta se dva mjesta rabi u dva različita smisla. Mojsije je poslužio kao posrednik jednostavno tako da je primio Zakon od Boga i predao ga narodu Izraela. On je bio posredovatelj, to jest zastupnik naroda. Krist je Posrednik Novog Saveza u mnogo višem smislu. Gospodin Isus je trebao umrijeti prije negoli je Bog mogao pravedno raspodijeliti blagoslove toga saveza. Kao što samo smrt čini da nečija oporuka ili testament stupi na snagu, tako je i Novi Savez trebao biti opečaćen njegovom krvlju. On je trebao predati samoga sebe kao otkupninu za sve (1 Tim 2,6). Ne samo da Krist osigurava blagoslove saveza svojem narodu, nego i održava narod svog saveza u svijetu koji je prema njemu nastrojen neprijateljski. To čini kao Veliki Svećenik i Branitelj, što je također dio njegova posredničkog djelovanja.

¹³(3,24) Grčka riječ *paidagogos* (od nje je nastala i naša riječ *pedagogija*) doslovce znači "djeco-voditelj". Takva osoba, obično bi to bio neki rob, trebala je brinuti za djetetov odlazak i povratak iz škole. Ponekad bi takav i poučavao dijete.

¹⁴(4,7) Kritički (NU) tekst jednostavno kaže: *baštinik po Bogu*.

¹⁵(4,7) Norman B. Harrison, *His Side Versus Our Side*, str. 71.

¹⁶(4,13) Razvijeno je nekoliko teorija o Pavlovoj "slabosti". Vjerojatno se radilo o jednom od očnih oboljenja koja su česta na Srednjem Istoku. Pretpostavlja se kako bi se mogla raditi i o malariji, glavobolji, epilepsiji ili nekim drugim teškoćama.

¹⁷(4,17) Stott, *Galatians*, st. 116.

¹⁸(5,1) C. H. Mackintosh, podaci nepoznati.

¹⁹(5,2) Jack Hunter, *What the Bible Teaches, Galatians - Philemon*, str. 78.

²⁰(5,4) C. F. Hogg i W. E. Vine, *Epistle of Paul the Apostle to the Galatians*, st. 241.

²¹(5,13) Arthur T. Pierson, podaci nepoznati.

²²(5,16) C. I. Scofield, podaci nepoznati.

²³(5,19-21) Kritički (NU) tekst izostavlja *preljub*. Riječ *bludnost* (*porneia*) često se prevodi kao *spolno nečudoređe*, što uključuje i preljub. Ipak, ne naliči na Pavla da u popisu tje-

lesnih poroka propusti osobito spomenuti taj tako rašireni grijeh bračne nevjere.

²⁴(5,19-21) Kritički (NU) tekst izostavlja *ubojsva* (*phonoï*). Budući da ta riječ toliko nalikuje prethodnoj (*phthonoi*, "zavisti") lako se moglo dogoditi da je se preskoči prigodom prepisivanja.

²⁵(5,19-21) Vidi bilješku o 1 Kor 6,9.

²⁶(5,22.23) Samuel Chadwick, naveo James A. Stewart u *Pastures of Tender Grass*, str. 253.

²⁷(5,24) Engleski jezik zahtijeva da se aorist (*estaurosan*) prevede kao prezent perfekta, ali aorist indikativ naglašava samo djelo a *ne* njegov trajni ishod.

²⁸(6,7) J. A. Froude, podaci nepoznati.

BIBLIOGRAFIJA

Cole, Alan. *The Epistle of Paul to the Galatians*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1962.

Eadie, John. *Commentary on the Epistle of Paul to the Galatians*, Edinburgh; T. and T. Clark, 1884.

Harrison, Norman B. *His Side Versus Our Side*, Minneapolis: The Harrison Service, 1940.

Hogg, C. F. i W. E. Vine. *Epistle to the Galatians*, Glasgow: Pickering and Inglis, 1922.

Ironside, Harry A. *Expository Messages on the Epistle to the Galatians*, New York: Loizeaux Brothers, 1941.

Kelly, William. *Lectures on the Epistle of Paul the Apostle to the Galatians*, London: G. Morrish, bez datuma.

Lightfoot, J. B. *The Epistle of St. Paul to the Galatians*, Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1962.

Stott, John R. *Only One Way: The Message of Galatians*, Downers Grove, IL: Inter-Varsity Press, 1968.

POSLANICA EFEŽANIMA

Uvod

Kruna Pavlovih spisa. – J. Armitage Robinson
Pavlova poslanica o trećem nebu. – A. T. Pierson

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Poslanica Efežanima na neki je način tipična Pavlova poslanica. Poredak u njoj je sljedeći: pozdrav, zahvala, iznošenje nauka pa potom primjena kao i naša obveza da taj nauk primijenimo, i završni pozdrav. Ipak je poslanica Efežanima, premda je ona prije svega pismo, nalik propovijedi ili kršćanskom bogoslužju s molitvama i doksologijom. U tom pismu, kako piše Moorehead, "ulazimo u mir i tišinu svetišta ... Tu prevladava atmosfera spokoja, poniranja u sebe, štovanja i mira."¹

Usprkos činjenici da se toliki tumači slažu s gore spomenutom Robinsonovom procjenom, neki suvremeni stručnjaci, odbacujući osamnaest ili devetnaest stoljeća kršćanskog naučavanja, tvrde da Pavao nije mogao napisati poslanicu Efežanima. Ali je li to, u svjetlu postojećih činjenica, opravdano gledište?

II. Autorstvo

Što se tiče *vanjskih dokaza* da je Poslanica Efežanima doista Pavlova poslanica, potvrde su čvrste i snažne. Ni jedna druga Pavlova poslanica nema tako rani i neprekinuti slijed svjedoka koji počinje s Klementom Rimskim, Ignacijem, Polikarpom i Hermom, pa se nastavlja s Klementom Aleksandrijskim te Irenejem i Hipolitom. To je pismo Marcion uključio u svoj "kanon", premda ga naziva poslanicom "Laodicejcima". Muratorijev Kanon Poslanicu Efežanima također pripisuje Pavlu.

Unutarnji dokazi uključuju činjenicu da pisac sebe dva puta naziva Pavlom (1,1 i

3,1), a sadržaj pisma je tako sličan Kološanima (u *nekom* pogledu) da izgleda kako su oba pisana nedugo jedno za drugim. Ustroj poslanice Efežana, kao što je spomenuto, tipično je pavlovski.

Njemački liberalni teolog Schleiermacher vjerojatno je prvi koji je odbacio Pavlovo autorstvo. Mnogi su ga modernisti slijedili, među njima Moffatt i Goodesped. Rječnik, stil, "napredni" nauk i drugi subjektivni argumenti iznošeni su ne bi li dokazali da apostol nije napisao to pismo. Ipak, na svaku se od tih teorija može zadovoljavajuće odgovoriti. U svjetlu izobilnih vanjskih dokaza i golemog broja stručnih tumača koji ne samo da vide Poslanicu Efežanima kao spis napisan u Pavlovu duhu nego, kao što je izrazio Coleridge, njegov "najbožanskiji spis", to pismo treba prihvatiti kao izvorno.

III. Datum

Zajedno s poslanicama Kološanima, Filipljanima i Filemonu, poslanica Efežanima je jedna od takozvanih "zatvorskih poslanica". Ipak, teško je reći o *kojem se* Pavlovom tamnovanju radi (3,1; 4,1). Dok neki vjeruju da se radi o njegovu dvogodišnjem boravku u Cezareji, ili čak o nedokazanom tamnovanju u Efezu, izgleda da većina dokaza ukazuje na njegovo prvo tamnovanje u Rimu (nedugo nakon 60. godine po Kristu). Kao i poslanicu Kološanima (4,7-9) i ovo je pismo u pokrajinu Aziju odnio Tihik (6,21.22). To objašnjava sličnost u doktrinarnom sadržaju; iste misli bile su svježe u apostolovu umu dok je pisao ta pisma.

IV. Pozadina i tema

Glavna tema Poslanice Efežanima jest ono što Pavao naziva "tajnom". Time ne misli na nešto neobjašnjivo, nego radije na prekrasnu istinu koja ranije nije bila objavljena a sada je obznanjena.

Uzvišena istina koja sačinjava temu tog pisma jest proglas da su vjernici Židovi i vjernici pogani sada jedno u Kristu Isusu. Međusobno su udovi crkve, Kristova Tijela. U sadašnje doba oni su posjednuti s Kristom u nebesima; u budućnosti će imati udjela u Njegovoj slavi, u slavi Njega kao Glave nad svime.

Tu tajnu nalazimo u svakom od šest poglavlja poslanice Efežanima.

U prvom poglavlju ona se naziva tajnom Božje volje i željno iščekuje trenutak kad će se sve na Nebu i na Zemlji uglaviti u Kristu (st. 9, 10). Židovi vjernici (st. 11, "mi") i vjernici pogani (st. 13, "vi") sudjelovati će u slavi toga Dana. Vladati će s Njim nad cijelim univerzumom kao Njegovo tijelo i Njegova punina (st. 22, 23).

U drugom poglavlju opisan je postupak po kojem su Židovi i pogani spašeni Božjom milošću; kako su pomireni s Bogom i jedan s drugim; kako su, u jedinstvu s Kristom, postali jedan novi čovjek; i kako tvore sveti hram u kojemu Bog boravi po svome Duhu.

Treće nam poglavlje daje najpotpunije objašnjenje tajne. U njemu se naziva "Kristovom" tajnom (st. 4, JND) i misli se na Krista, Glavu, i na sve vjernike, Njegovo Tijelo. U njegovom su Tijelu pogani tako-

der subaštinici, su-udovi i su-dionici Božjeg obećanja (st. 6).

Četvrto nam poglavlje naglašava jedinstvo Tijela i Božji naum za njegov rast do zrelosti (st. 1-16).

U petom se poglavlju tajna naziva: Krist i Crkva (st. 32). Odnos između Krista i Crkve uzorak je za odnos između muža i žene, vjernike.

I konačno, u šestom poglavlju Pavao govori o tajni evanđelja kojemu je on poslanik u okovima (st. 19, 20).

Pokušajte zamisliti utjecaj tih vijesti na poganske vjernike kojima je to pismo poslano. Ne samo da su bili spašeni milošću, po vjeri, jednako kao i Židovi, nego su po prvi put zauzimali jednako povlašten položaj kao i oni. Što se tiče njihova položaja pred Bogom, ni na koji način nisu bili manje vrijedni. Osim toga, bili su određeni da se zakralje s Kristom kao Njegovo Tijelo i Njegova Nevjesta te sudjeluju u slavi Njegove sveopće vladavine.

Druga važna tema poslanice Efežanima jest ljubav (grč. *agape*, ljubav koja se iskazuje kroz volju). Pavao tim konceptom počinje i završava ovu poslanicu (1,4; 6,24), te taj glagol i imenicu koristi u Efežanima više negoli igdje u svojim poslanicama. To bi moglo ukazivati na predznanje Duha Svetoga jer će za trideset godina golemoj i djelotvornoj zajednici, koja se još uvijek pokorava zapovijedi da se bori protiv lažnog nauka, naš Gospodin u svom pismu reći da ima protiv njih to što su napustili svoju prvu ljubav (Otk 2,4).

PREGLED

I. VJERNIKOV POLOŽAJ U KRISTU (pogl. 1-3)

- A. Pozdrav (1,1-2)
- B. Pavlovo hvaljenje Boga za blagoslove milosti (1,3-14)
- C. Pavlova zahvala i molitve za svete (1,15-23)
- D. Božja snaga očitovana u spasenju poganâ i Židovâ (2,1-10)
- E. Jedinstvo vjernih Židovâ i poganâ u Kristu (2,11-22)
- F. Umetak o tajni (3,1-13)
- G. Pavlova molitva za svete (3,14-19)
- H. Pavlova doksolgija (3,20-21)

II. VJERNIKOVO DJELOVANJE U GOSPODINU (Pogl. 4–6)

- A. Poziv na jedinstvo u kršćanskom zajedništvu (4,1-6)
- B. Nacrt za pravilno djelovanje udova Tijela (4,7-16)
- C. Poziv na novo ćudoređe (4,17–5,21)
- D. Poziv na osobnu pobožnost u kršćanskom domu (5,22–6,9)
- E. Ohrabrenje glede kršćanskog ratovanja (6,10-20)
- F. Pavlov osobni pozdrav (6,21-24)

Komentar

I. VJERNIKOV POLOŽAJ
U KRISTU (pogl. 1–3)

A. Pozdrav (1,1,2)

1,1 Ime **Pavao** (Paulus) znači "mali". Premda je tjelesno mogao odgovarati tom opisu, njegov je duhovni utjecaj bio golem. Predstavlja se kao **apostol Isusa Krista**. To znači da mu je uzašli Gospodin povjerio da izvede osobito poslanje. To je poslanje bilo: propovijedati *evanđelje* poganima i naučavati veličanstvenu istinu o *Crkvi* (3,8,9). Budući da se poslanica Efežanima bavi Crkvom i budući da je ta istina najprije bila otkrivena apostolima i prorocima (3,5), prikladno je što se Pavao predstavlja kao **apostol**. Nije to bio znak uzornosti nego objašnjenje kako to da on može s ovlašću govoriti o toj temi. Izvor svoje ovlasti otkrio je u riječima "**po volji Božjoj**". Pavao nije svoj posao izabrao kao zanimanje. Nijedan ga čovjek nije odredio da to radi. Od početka do kraja bio je to Božji poziv (Gal 1,1).

Pismo je upućeno **svetima koji su u Efezu i vjernima u Kristu Isusu**. Sveti su oni koji su se odvojili od svijeta i pripojili Bogu. Taj se naziv u Novom zavjetu primjenjuje za sve nanorođene vjernike. U osnovi se ta riječ odnosi na vjernikov položaj u **Kristu**, a ne toliko na ono što je on sâm u sebi. U Kristu su svi vjernici **sveti**, čak i ako sami po sebi nisu uvijek najsvetiji. Primjerice, Pavao se Korinćanima obratio kao svetima (1 Kor 1,2) premda je iz teksta koji slijedi jasno da nisu baš živjeli svetim životima. Ipak, Božja je volja da naše postupanje bude u skladu s našim položajem: sveci bi trebali biti sveti.

I vjernima u Kristu Isusu. "Vjerni" znači "oni koji vjeruju" pa je to stoga opis svih istinskih kršćana. Naravno, vjernici trebaju biti vjerni i tako da budu povzdani i dostojni povjerenja. Ali ovo prvenstveno znači da su **Krista Isusa** priznali svojim jedinim Gospodinom i Spasiteljem.

Dva od najstarijih rukopisa izostavljaju riječi "**u Efezu**", premda se one nalaze u skoro svim rukopisima. Mnogi stručnjaci smatraju da je ova poslanica bila okružnica napisana da se pročita na mjesnim skupovima vjernika na nekoliko mjesta od kojih je crkva u Efezu bila najistaknutija. Na sreću, to pitanje ne utječe ni na izvornost pisma ni na njegovu vrijednost za nas.

1,2 Kao sljedeće dolazi apostolov pozdrav svetima. Svaka je riječ puna duhovnog značenja – za razliku od mnogih praznih pozdrava kojima se koristimo danas.

Milost je božanska pripomoć u svagdanjem življenju. Pavlovi su slušatelji već bili spašeni Božjom milošću – Njegovom nezasluzenom naklonošću za izgubljene. Ali sada im treba snaga od Boga da se suoče s teškoćama, kušnjama i žalostima ovoga života. To je ono što im apostol želi.

Mir je spokojnost duha u svim promjenljivim životnim okolnostima. Sveti su u doba obraćenja već iskusili mir s Bogom ali su dan za danom trebali **mir** od Boga, to jest, spokoj i stalozenu smirenost koja ne ovisi o okolnostima i koja čini da sve donosimo u molitvi pred Boga (Fil 4,6,7).

Vrijedno je zapaziti da najprije dolazi milost, a potom mir. Poredak je uvijek takav. **Mir** se može spoznati tek nakon što **milost** obavi posao s pitanjem grijeha. Je-

dino nezasluženom snagom koju mu Bog iz dana u dan daje, može vjernik iskusiti **mir**, savršeni **mir**, u svakom promjenljivoj životnom raspoloženju.

Milost (*harris*) je osobita grčka riječ. Židovi su za pozdrav upotrebljavali riječ *mir* (heb. *shalom*). Spojimo li te riječi dobivamo, u malom, evanđelje za sav svijet. Kad ih ujediniamo dobivamo i istinu novozavjetne crkve koju Pavao tako temeljito razlaže u poslanici Efežanima – Židov i pogani oblikovani su u jedno Tijelo u Kristu.

Milost ... i mir dolaze od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista. Pavao nije oklijevao svrstati **Gospodina Isusa** na istu razinu kao i **Boga Oca**: častio je Sina jednako kao što je častio i **Oca**. Tako trebamo činiti i mi (Iv 5,23).

Nemojmo previdati čudesnu povezanost u izrazu **“Boga Oca našega”**. Riječ **Bog**, uzme li se sama za se, ostavlja dojam da se radi o Onome tko je beskrajno visok i nepristupačan. S druge strane, naziv **“Otac”** govori o Onome koji je prislan, blizak i pristupačan. Spojimo li te dvije riječi zamjenicom **“naš”**, dobivamo nevjerojatnu istinu da je veliki i uzvišeni **Bog** koji boravi u vječnosti, dragi **Otac** svakome tko se nanovo rodio po vjeri u **Gospodina Isusa**.

Potpuni naziv našeg Spasitelja jest **Gospodin Isus Krist**. Kao **Gospodin**, On je apsolutni Gospodar s potpunim pravom nad svime što jesmo i što imamo. Kao **Isus** On je naš Spasitelj od grijeha. Kao **Krist** On je naš božanski pomazani Prorok, Svećenik i Kralj. Koliko toga njegovo ime otkriva uhu koje sluša!

B. Pavlovo hvaljenje Boga za blagoslove milosti (1,3-14)

1,3 Nakon kratkog pozdrava Pavao diže svoj glas u veličanstvenu hvalospjevu uzdižući se na najviše vrhunce novozavjetnog štovanja. Tu nailazimo na izlivanje srca koje uzvisuje Boga zbog blagoslova milosti. U stihovima 3-14 Pavao prati Božje djelovanje u spasavanju od vječnosti (prošle), kroz vrijeme, pa sve do vječnosti

(buduće). To nužno uključuje i razmatranje o tajni Božje volje: vjernici – i Židovi i pogani – su-dionici su slavne baštine.

Počinja tako da sve one koji poznaju **Boga** poziva da ga blagoslivljaju, to jest, obraduju Njegovo srce hvalom i štovanjem u ljubavi. **Blagoslovljeni** jest **Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista**. U određenim je trenucima Isus Boga nazivao Bogom (Mt 27,46). Drugi put bi o njemu govorio kao o Ocu (Iv 10,30). **Blagoslovljeni** je također i Onaj koji blagoslivlja. Mi ga blagoslivljamo time što ga hvalimo. On nas blagoslivlja i čini radosnima izljevajući na nas bogatstvo svoje milosti.

On nas je blagoslovio svakim duhovnim blagoslovom u nebesima, u Kristu. Ovako izgleda ta piramida milosti:

blagoslov

duhovni blagoslov

svaki duhovni blagoslov

svaki duhovni blagoslov u nebesima

svaki duhovni blagoslov u nebesima, u Kristu

Zapazite najprije kako su neograničeni Njegovo srce i ruka – **svaki duhovni blagoslov**. Zapazite, također, da su to **duhovni blagoslovi**. Najjednostavniji način da se to objasni jest usporediti ih s blagoslovima koje je Izrael imao pod Zakonom. U Starom se zavjetu vjernog i poslušnog Židova nagrađivalo dugim životom, velikom obitelji, obilnim urodom i zaštitom od njegovih neprijatelja (Pnz 28,2-8). Blagoslovi kršćanstva su, za razliku od toga, **duhovni**, to jest, povezani su s blagom koje je nematerijalno, nevidljivo i nepropadljivo. Istina je da su starozavjetni sveti također uživali neke duhovne blagoslove ali, kao što ćemo vidjeti, današnji kršćani uživaju blagoslove koji su nekad bili nepoznaći.

Naši su blagoslovi u **nebeskim prostorima**, doslovce, u **nebesima**. Umjesto da to budu materijalni blagoslovi u zemaljskim prostorima, to su **duhovni blagoslovi u nebesima**. Izraz **“u nebesima”** pet puta je spomenut u Efežanima:

1,3 Djelokrug našeg **duhovnog blagoslova**.

1,20 Prizor Kristova sadašnjeg ustoličenja.

2,6 Naše sadašnje ustoličenje u Kristu.

3,10 Pozornica s koje su anđeli očevici Božje mudrosti koju On iskazuje u Crkvi.

6,12 Područje koje je izvor našeg sadašnjeg sukoba sa zlim duhovima.

Kad spojimo sve te odjeljke dobivamo pravu biblijsku definiciju nebeskih prostora. Kao što Unger veli, nebesa su "stvarnost vjernikova posjedovanja i iskustva koje proizlazi iz njegova sjedinjenja s Kristom po krštenju Duha Svetoga." Svi su **duhovni blagoslovi u Kristu**; On ih je ishodio za nas svojim dovršenim Djelom na Golgoti i sada su nam dostupni kroz Njega. Sve što Bog ima za vjernika, nalazi se u Gospodinu Isusu. Da bismo primili taj blagoslov moramo biti vjerom sjedinjeni s Kristom. U trenutku kad se netko nađe u **Kristu** – postaje posjednikom svega. Chafer piše: "Biti u Kristu, što je udio svih spašenih, jest imati udjela u svemu što je Krist učinio, u svemu što On jest, i svemu što će ikada biti."²

"U Kristu" je jedan od ključnih izraza u Efežanima. U Novom zavjetu postoje dva srodna načela istine – istina o vjernikovu položaju i istina o njegovu postupanju.

Najprije razmotrimo vjernikov položaj. Svatko na svijetu ili je "u Adamu" ili "u Kristu". Oni što su "u Adamu" u svojim su grijesima pa su prokleti pred Bogom. Ne postoji ništa što bi sami mogli učiniti da ugone Bogu ili steknu njegovu naklonost. Oni nemaju pravo na Boga i, ako prime što zaslužuju, zauvijek će propasti.

Kad se netko obrati, Bog ga više ne smatra prokletim Adamovim djetetom. Na nj gleda kao da je u **Kristu** i na temelju toga ga prihvaća. Važno je shvatiti sljedeće: grešnik koji povjeruje nije prihvaćen zbog onoga što je sâm po sebi nego zato što je u **Kristu**. Kad je u **Kristu**, stoji pred Bogom odjeven u prihvaćenost samoga Krista. Takav će uživati Božju naklonost i prihvaćanje tako dugo kao i Krist, naime, vječno.

Vjernikov je položaj, dakle, ono što on jest u Kristu. Ali postoji i druga strana slike – vjernikovo postupanje. To je ono što

on jest sâm po sebi. Položaj mu je savršen – ali su mu postupci nesavršeni. A sada, Božja je volja da mu se postupci sve više usklađuju s položajem. To neće biti savršeno sve dok se ne nađe u Nebu. Ali dokle god je na Zemlji u njemu se neprestance treba odvijati proces posvećenja, rasta i rastućeg suobličavanja Kristu.

Kad shvaćamo razliku između vjernikova položaja i njegova stanja lako nam je uskladiti tobože proturječne stihove:

Vjernici su savršeni (Heb 10,14)   Vjernici bi trebali biti savršeni (Mt 5,48)

Vjernici su umrli grijehu (Rim 6,2)   Vjernici bi se trebali smatrati mrtvima grijehu (Rim 6,11)

Vjernici su sveti narod (1 Pt 2,9)   Vjernici bi trebali biti sveti (1 Pt 1,15)

Prvi se stupac, dakle, odnosi na položaj a drugi na postupanje.

Pavlovo pismo Efežanima dijeli se na dvije polovine sukladne s tom istinom. Pogl. 1-3: naš položaj – ono što jesmo u Kristu. Pogl. 4-6: naše postupanje – ono što bismo trebali biti u sebi. Prva polovina odnosi se na nauk (doktrinu), druga na dužnosti. U prva tri poglavlja naš je položaj često opisan izrazima kao što su: *u Kristu, u Kristu Isusu, u Njemu, u kome*. U posljednja tri poglavlja često se koristi izraz *u Gospodinu* kako bi izrazio vjernikovu odgovornost Kristu kao Gospodinu. Netko je dobro rekao da prvi dio ove poslanice prikazuje vjernika u nebesima, u Kristu, dok ga drugi dio prikazuje u kuhinji.

Sada smo spremni razmotriti neke od **duhovnih blagoslova na nebesima** koji su naši u **Kristu**.

1,4 Prvi je ono što je općepoznato kao izabranje. "U Njemu nas je i izabrao prije utemeljenja svijeta da budemo sveti i bez mane pred njim u ljubavi."

Zapazite prvu dobrohotnu činjenicu izabranja u riječima "izabrao nas je". Potom slijedi položajni vid te istine: "u Njemu", to jest u Osobi i Djelu Gospodina Isusa kako bi se mogli ostvariti svi Božji naumi za Njegov narod. Na trenutak Božjeg izabranja pak ukazuju riječi "prije utemelje-

nja svijeta", a cilj je "da budemo sveti i bez mane pred njim u ljubavi". Taj se cilj neće potpuno ostvariti sve dok se ne nađemo s Njime u Nebu (1 Iv 3,2), ali postupak treba neprestano napredovati u našim životima ovdje dolje.

Molitva: "Gospodine, molim te učini me sada svetim jer je to tvoj konačni naum za mene. Amen."

BOŽANSKO IZABRANJE

Nauk o izabranju izaziva ozbiljne poteškoće u ljudskoj misli, stoga moramo malo bolje razmotriti što Biblija naučava (i što ne naučava) o toj temi.

Kao prvo, ta doktrina naučava da Bog doista izabire ljude za spasenje (2 Sol 2, 13). Vjernicima se obraća kao onima koji su "izabrani predznanjem Boga Oca" (1 Pt 1,2). Osim toga, naučava da ljudi po svom odgovoru evanđelju mogu znati jesu li izabrani: izabrani su oni koji slušaju i vjeruju (1 Sol 1,4-7).

S druge strane, Biblija uopće ne naučava da Bog izabire ljude za propast. Činjenica da On neke izabire za spasenje ne znači da proizvoljno proklinje sve ostale. On nikada ne proklinje ljude koji su zavrijedili da budu spašeni (takvih nema), nego spašava neke koji bi trebali biti prokleti. Kad Pavao opisuje izabrane naziva ih "posudama milosrđa, koje je (Bog) unaprijed pripremio za slavu" (Rim 9,23); ali kad se okreće izgubljenima, jednostavno ih naziva "posude gnjeva, prikladne za propast" (Rim 9,22). Bog posude milosrđa pripremlja za slavu, ali ne pripremlja ljude za propast: oni to čine sami svojom nevjerom.

Nauk o izabranju dopušta Bogu da bude Bog. On je suveren, to jest, On može činiti što mu se prohtije, premda mu se nikada ne prohtije činiti nešto nepravedno. Da ih se ostavi same, svi bi ljudi propali. Ima li Bog pravo iskazati milosrđe nekima?

Ali postoji i druga strana priče. Ista Biblija koja naučava o suverenom izabranju, naučava i o ljudskoj odgovornosti. Nitko se ne može okoristiti naukom o izabranju

kao izlikom što nije spašen. Bog u "dobroj vjeri" nudi spasenje svim ljudima posvuda (Iv 3,16; 3,36; 5,24; Rim 10,9.13). Svatko se može spasiti ako se pokaje i odvrti zbog svojih grijeha te povjeruje u Gospodina Isusa Krista. Stoga, ako je netko izgubljen to je zbog toga jer je odlučio ostati izgubljen, a ne zato što to hoće Bog.

Činjenica je da jedna te ista Biblija naučava izabranje i besplatno spasenje svima koji ga žele primiti. Oba ta nauka nalazimo u jednom stihu: "Svi koje mi daje Otac doći će k meni, a onoga koji dođe nipošto neću izbaciti van" (Iv 6,37). Prva polovica navedenog stiha govori o Božjem suverenom odabiru; druga polovica prelazi na ponudu milosrđa svakome.

Ljudskom umu to predstavlja teškoću. Kako Bog neke može izabrati a, s druge strane, besplatno nuditi spasenje svim ljudima? Da budemo iskreni, to je tajna; ali tajna nama, a ne Bogu. Najbolje je vjerovati u oba nauka jer ih Biblija oba i naučava. Istina se ne nalazi negdje između izabranja i čovjekove slobodne volje, nego u obje krajnosti. W. G. Blaikie sažimlje:

U Pismu nalazimo i božansku suverenost i ljudsku odgovornost i besplatnu ponudu milosrđa; i premda to nismo sposobni povezati svojim razumom, sve navedeno treba imati mjesta u našim umovima.³

1,5 Drugi duhovni blagoslov iz riznice Božje milosti jest predestinacija ili predodređenje. Premda je na neki način povezano s izabranjem, ne radi se o istom. Izabranje prikazuje Božji odabir ljudi koje će spasiti, ali predodređenje tome prethodi. To znači da je Bog već ranije odredio da svi koji se spase budu i usvojeni u njegovu obitelj kao sinovi. On nas je mogao spasiti a da nas ne učini svojim sinovima, ali je odabrao učiniti oboje.

Mnogi prijevodi ovako spajaju posljednje dvije riječi 4. stiha s 5. stihom: u ljubavi nas predodredio.

To nas podsjeća na jedinstvenu naklonost koja je potakla Boga da s nama postupi tako milostivo.

Činjenicu našeg slavnog usvajanja nalazimo u izrazu **“predodredio nas za posinjenje”**. U Novom zavjetu **posinjenje** je uključivanje vjernika u Božju obitelj kao odraslog sina, sa svim povlasticama i odgovornostima sinovstva (Gal 4,4-7). Duh posvojenja u srce vjernika usađuje nagon da se Bogu obraća kao Ocu (Rim 8,15).

Naše **posinjenje** jest **po Isusu Kristu**. Bog nas nikada ne bi mogao dovesti u to stanje bliskosti i prisnosti sa sobom ako bismo ostali u svojim grijesima. Stoga je Gospodin Isus došao na Zemlju i svojom smrću, ukopom i uskrsnućem, na Božje zadovoljstvo, riješio pitanje grijeha. Beskrajna vrijednost Njegove žrtve na Golgoti daje pravednu osnovu na kojoj nas Bog može **posiniti**.

I sve je to **u skladu s dobrohotnošću volje** njegove. To je suverena pobuda koja leži iza našeg predodređenja. Odgovor na pitanje: **“Zašto je to učinio?”** jednostavno glasi: zbog svoje **dobrohotnosti**. Nije mogao biti zadovoljan sve dok se nije okružio sinovima suobličnim slici njegova jedinorođenog Sina, takvima koji će zauvijek biti s Njim i poput Njega.

1,6 “Na hvalu slave svoje milosti. U njoj nas je prihvatio u Ljubljenome.” Pavao je razmatrao milost Božju u tome što nas je Bog najprije izabrao a potom predodredio da budemo Njegovi sinovi. Sada pak prekida svoju meditaciju ovim refrenom koji je istodobno usklik, objašnjenje i ohrabrenje. *Usklik* je u tom smislu što je to sveti uzdah zbog nadnaravnog veličanstva takve milosti. *Objašnjenje* je stoga što predmet i ishod svekolikog Božjeg milosnog postupanja s nama jest Njegova vlastita **slava**. Zbog te neusporedive naklonosti On zaslužuje vječno divljenje. Zapazite izraz **“njegove milosti”** – **u njoj nas je (besplatno) prihvatio**. Primatelji Njegove **milosti** smo mi – **“nas”**. Na poslijetku dolazi *ohrabrenje*. Pavao kaže: **“Hajde, hvalimo ga zbog njegove veličanstvene milosti.”** – Učinimo to prije nego li nastavimo s proučavanjem!

Veliki Bože čudesâ! Svi tvoji putovi
Prikazuju Tvoja božanska svojstva;
Ali blještava slava Tvoje milosti
Svijetli nad ostalim Tvojim čudesima:
Tko da ispričava Boga kakav si ti?
I čija je milost tako bogata i besplatna?

Samuel Davies

1,7 Dok slijedimo uzvišeni tijek Božjeg vječnog nauma za njegove, dolazimo do činjenice **otkupljenja**. Taj pojam opisuju onaj vid Kristova Djela po kojem smo oslobođeni robovanja i krivice grijeha te uvedeni u život slobode. Gospodin Isus je Otkupitelj (**u njemu imamo otkupljenje**); mi smo otkupljenici. Njegova je **krv** otkupnina; ništa manje ne može nas otkupiti.

Jedan od rezultata otkupljenja jest **oprostenje grijeha**. **Oprostenje** nije isto što i **otkupljenje**; ono je jedan od njegovih plodova. Krist je, prije negoli su nam grijesi mogli biti oprosteni, morao dati potpunu zadovoljštinu za njih. To je učinjeno na križu. A sada:

Kruta pravda više ne može ništa zahtijevati,
A milost može svoje obilje razdijeliti.

Veličina našeg **oprostenja** iskazana je riječima **“prema bogatstvu njegove milosti”**. Ako možemo izmjeriti **bogatstvo** Božje **milosti**, tada možemo izmjeriti u kolikoj nam je punini On oprostio. Njegova je **milost** beskrajna! Takvo je i njegovo **oprostenje!**

1,8 U milosti nas je izabrao, predodredio i otkupio. Ali to nije sve. Bog je učinio da **nam** ta ista milost obiluje **zajedno sa svom mudročću i razumijevanjem**. To znači da je milostivo podijelio svoje planove i naume s nama. On želi da mi imamo razumijevanje i uvid u njegove planove za Crkvu i univerzum. Kao da nam se povjerio i otkrio nam veličanstveni cilj prema kojemu stremi sva povijest.

1,9 Pavao sada pojašnjava osobiti način na koji nam je Bog obilno udijelio svu mudrost i razumijevanje; to je učinio **obznanivši nam tajnu svoje volje**. Sljedeća tema prevladava u poslanici – veličanstvena istina o Kristu i Crkvi. To je **tajna**, ali ne u

smislu tajanstvenosti nego kao sveta tajna ranije nepoznata a sada otkrivena svetima. Taj veličanstveni naum nastao je u suverenoj volji Božjoj, bez ikakva vanjskog utjecaja: bilo je to prema **dobrohotnosti** Njegove **volje**. Veliki subjekt tog nauma jest Gospodin Isus Krist; to je iskazano riječima **“što je u sebi naumio”**.

1,10 Sada Pavao počinje podrobnije pojašnjavati tajnu Božjeg nauma, a u ovom poglavlju osobito ima na umu budući vid te tajne. Drugo i treće poglavlje još će više rasvijetliti sadašnji vid te tajne.

Vrijeme koje ima na umu, Pavao iskazuje kao **“provedbu (upravljanje, grč. *oikonomia*) punine vremena”**. Mi držimo da se to odnosi na Milenij kad će se Krist vratiti na Zemlju i vladati kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodarâ. – Bog ima osobitu ekonomiju ili plan upravljanja za posljednje razdoblje ljudske povijesti na Zemlji.

Taj plan jest: **“uglaviti sve u Kristu”** (JND). Tijekom Milenija, Tisućgodišnjeg kraljevstva, **sve na nebesima i na zemlji** biti će sažeto u **Kristu**. Spasitelj koji je sada odbačen i nepriznat tada će biti Nadmoćni, Gospodar nad svime, predmet sveopćeg štovanja. To je Božji cilj – postaviti Krista Glavom nad **svime**, nebeskim i zemaljskim, u Kraljevstvu.

Opseg Kristove vladavine izražen je riječima **“ono na nebesima i ono na Zemlji”** (JND). Bellett piše:

To je tajna koja nikada ranije nije bila obznanjena. U proroku Izaiji nalazimo prekrasni prikaz tisućgodišnje Zemlje; ali jesmo li ikada naišli na tisućgodišnja nebesa s Kristom na čelu? Je li Izaija ikada rekao da će sve na Nebu i na Zemlji biti uglavljeno u tom proslavljenom Čovjeku?⁴

Ovaj stih neki koriste kao potporu lažnom nauku o sveopćem spasenju. Pogrešno tumače da će na posljertku sve i svatko biti izmiren u Kristu. Ali to je posve strano ovom odjeljku. Pavao govori o sveopćoj **vladavini**, ne o sveopćem spasenju!

1,11 Jedna od životno važnih značajki te tajne jest da vjerni Židovi i vjerni pogani imaju svoj udio u tom velikom Božjem

planu. Apostol u 11. i 12. stihu govori o toj tajni u odnosu na vjernike iz židovstva, u odnosu na vjernike iz poganstva u 13. stihu, a potom o obima zajedno u 14. stihu.

Što se tiče kršćanâ židovskog podrijetla, Pavao piše: **“u njemu i stekosmo baštinu”**. Njihovo pravo na udio ne temelji se na njihovim ranijim nacionalnim povlasticama, nego jedino na njihovu jedinstvu s Kristom. Spomenuta **baština** željno je iščekivanje trenutka kada će se oni i svi istinski vjernici objavititi zapanjenom svijetu kao Tijelo Kristovo, Jaganjčeva Nevjesta.

Cijelu su vječnost ti židovski kršćani suverenom voljom Božjom bili određeni za taj povlašteni položaj – **predodređeni po naumu Onoga koji sve izvodi prema odluci svoje volje**.

1,12 Svrha tog predodređenja bila je da budu na hvalu **Slave njegove**. Drugim riječima, oni su trofeji milosti Božje, prikaz onoga što On može učiniti s takvim nezamislivo sirovim materijalom; zato mu i donose slavu.

Apostol za sebe i za druge vjerne Židove veli **“mi koji smo se već prije uzdali u Krista”**. Na umu ima pobožni ostatak Židova, onih koji su se u počecima kršćanstva odazvali evanđelju. Dobra vijest najprije je propovijedana Židovima. Veći dio naroda Izraela glatko ju je odbacio, ali pobožni ostatak povjerovao je u Gospodina Isusa. Pavao je bio jedan od njih.

Biti će drugačije kad se Spasitelj po drugi put vrati na Zemlju. Tada će narodi gledati na Njega koga su proboli i oplakivati ga kao sina jedinca (Zah 12,10). **“I tako će se sav Izrael spasiti, kao što je pisano: ‘Doći će sa Siona Otkupitelj i odvratiti bezbožnost od Jakova’ ”** (Rim 11,26).

Pavao i njegovi kršćanski suvremenici židovskog podrijetla pouzdali su se u Mesiju prije ostatka naroda. Zato Pavao veli **“mi koji smo se već prije pouzdali u Krista”** (FWG).

Ti koji su se **“pred-pouzdali”** u Mesiju vladat će s Njim na Zemlji. Ostatak naroda bit će podanici Njegova kraljevstva.

1,13 Sada Pavao od vjernika koji su se rodili kao Židovi prelazi na vjernike koji su rođeni kao pogani; na to ukazuje promjenom zamjenice s "mi" na "vi". Oni koji su spašeni iz poganstva imaju udjela u tajni Božje volje jednako kao i obraćeni Židovi. Ovdje Pavao prolazi korake po kojima su Efežani i drugi pogani uvedeni u jedinstvo s Kristom.

Oni su čuli evanđelje.

Povjerovali su u Krista.

Zapečaćeni su obećanim Duhom Svetim.

Najprije su čuli Riječ istine evanđelja njihova spasenja. U osnovi, to se odnosi na dobru vijest spasenja po vjeri u Gospodina Isusa. Ali u širem smislu to uključuje svekoliko naučavanje Krista i apostolâ.

Čuvši tu poruku, odlučnim činom vjere predali su sami sebe Kristu. Gospodin Isus je istinski objekt njihove vjere. Spasenje se može naći isključivo u njemu.

Čim su povjerovali, bili su zapečaćeni obećanim Duhom Svetim. To znači da svaki istinski vjernik prima Duha Božjega kao znak da pripada Bogu, i da će ga Bog očuvati sve do trenutka kad dobije proslavljeno tijelo. Jednako kao i u pravnim postupcima gdje pečat ukazuje na vlasništvo i sigurnost, tako je i u duhovnom. Duh nastanjen u nama pečati nas kao Božje vlasništvo (1 Kor 6,19.20) i jamči naše očuvanje sve do dana otkupljenja (Ef 4,30).

Naš pečat naziva se "obećani Duh Sveti". Prvo: On je Sveti Duh; to je ono što On sâm jest. Potom je obećani Duh. Obećao ga je Otac (Jl 2,28; Dj 1,4) i Gospodin Isus (Iv 16,7). Uza sve to On je jamac da će biti ispunjena sva Božja obećanja vjerniku.

Ovaj stih zaokružuje prvo od više spominjanja Trojstva u ovoj poslanici:

– Bog Otac (st. 3)

– Bog Sin (st. 7)

– Bog Duh (st. 13)

1,14 Pavao ponovno mijenja zamjenice. "Mi" iz 11. i 12. stiha mijesha s "vi" u 13. stihu kako bi dobio "naš" u ovom stihu. Tim spretnim literarnim zahvatom on daje naslutiti ono što će potpunije objasniti u 2.

i 3. poglavlju – jedinstvo vjernih Židova i vjernih pogana u oblikovanju novog organizma, Crkve.

Duh Sveti je zalag naše baštine. To je predujam, jamstvo da će biti isplaćena cijela svota. Iste je vrste kao i potpuna isplata, ali nije isti iznos.

Čim se spasimo, Duh Sveti nam počinje otkrivati ponešto od blaga koje je naše u Kristu. Daje nam predokus buduće slave. Ali kako možemo biti sigurni da ćemo jednoga dana primiti punu baštinu? Sâm Duh Sveti je naš jamac ili zalag.

Kao pečat, On nam jamči da ćemo biti očuvani za baštinu. Kao jamac, On jamči da će nam očuvati baštinu.

Duh je zalag naše baštine sve do otkupljenja Stečevine. Taj jamac iščekuje potpuno otkupljenje, jednako kao što prvine iščekuju da se dovrši žetva. Uloga Duha kao jamca prestat će kad bude otkupljena Stečevina. Ali što Pavao smatra Stečevinom?

1. Možda je mislio na našu baštinu. Sve što Bog ima naše je po Gospodinu Isusu: mi smo baštinici Božji i subaštinici s Isusom Kristom (Rim 8,17; 1 Kor 3,21-23). Sâm univerzum je okaljan pojavom grijeha i treba izmirenje i očišćenje (Kol 1,20; Heb 9,23). Kad Krist dođe vladati na Zemlji ovo Stvorenje koje sada uzdiše bit će izbavljeno od robovanja raspadljivosti za veličanstvenu slobodu djece Božje (Rim 8,19-22).

2. Izraz "Stečevina" mogao bi označavati vjernikovo tijelo. Naš duh i duša otkupljeni su čim smo povjerovali, ali je otkupljenje našeg tijela još uvijek budućnost. Činjenica da patimo, starimo i umiremo dokazuje da nam tijela još nisu otkupljena. Kad se Krist vrati po nas (1 Sol 4,13-18), naša će tijela biti preobražena tako da se mogu suobličiti njegovom slavnom tijelu (Fil 3,21). Tada će biti potpuno i zauvijek otkupljena (Rim 8,23).

3. I konačno, "Stečevina" bi mogla označavati Crkvu (1 Pt 2,9: "narod stećeni"). U tom slučaju otkupljenje iščekuje i Uzne-

senje kad će Krist privesti sebi slavnu Crkvu bez mrlje ili nabora, ili čega takvoga (Ef 5,27). Neki vjeruju da po tom gledištu Božja vlastita **Stečevina** može uključivati i starozavjetne svete.

Koje god gledišće držali, krajnji ishod ostaje isti – **na hvalu slave Njegove**. Božji čudesni plan za njegove tada će doživjeti slavno ispunjenje i On će biti objekt neprestane hvale. Tri puta nas Pavao u ovom poglavlju podsjeća da je namjeravani cilj i neizbježni ishod svih Božjih zahvata to da On bude uzvišen i proslavljen.

Na hvalu slave Njegove milosti (st. 6)

Da budemo na hvalu slave Njegove (st. 12)

Na hvalu slave Njegove (st. 14)

C. Pavlova zahvala i molitve za svete (1,15-23)

1,15 U prethodnom odjeljku koji se proteže od 3. do 14. stiha (jedna rečenica u grčkom!), apostol je pratio uzbudljivi tijek Božjeg programa od vječnosti do vječnosti (prošle i buduće). Sustavno se bavio nekim za strahopoštovanje najpoticajnijim mislima koje mogu obuzeti naše umove, mislima tako uzvišenim da Pavao sada sa svojim čitateljima dijeli svoje teško breme molitve za njihovo duhovno prosvjetljenje u shvaćanju toga. Njegova je velika želja da oni cijene svoje veličanstvene povlastice u Kristu i golemu snagu koja se zahtijevala kako bi Krist bio dan Crkvi za Glavu nad svekolikim Stvorenjem.

Uvod se **stoga** ogleda unatrag na sve što je Bog učinio i hoće učiniti za one koji su udovi Kristovog tijela, kao što je to opisano od 3.-14. stiha.

“Otkad sam čuo za vašu vjeru u Gospodina Isusa i za ljubav prema svima svetima.” Tek kad je primio tu vijest, Pavao je bio uvjeren da mu čitatelji posjeduju upravo opisane duhovne blagoslove pa ga je to potaklo da moli za njih. Njihova **vjera u Gospodina Isusa** u životu im je donijela čudo spasenja. Njihova **ljubav prema svima svetima** prikazivala je preobrazavajuću stvarnost njihova obraćenja.

Oni biblijski stručnjaci koji ne misle da je ova poslanica pisana isključivo Efežanima ukazuju na ovaj stih kao dokaz toga. Pavao ovdje govori da je čuo za vjeru svojih čitatelja – kao da ih nikada nije sreo. Ali on je proveo najmanje tri godine u Efezu (Dj 20,31). Oni stoga zaključuju da je poslanica bila poslana u nekoliko zajednica, od kojih je jedna bila efeška.

Na sreću, to pitanje ne utječe na pouku koju možemo naučiti iz ovog stiha. Primjerice, vidimo da je **Gospodin** predstavljen kao istinski objekt vjere: **vaša vjera u Gospodina Isusa**. Nije nam naloženo da vjerujemo u neko vjerovanje (*credo*), u crkvu ili u kršćane. Spasonosna vjera je vjerovanje u uskrslog, uzvišenog Krista koji je zdesna Bogu.

Druga nam je pouka izraz **“vaša ljubav prema svima svetima”**. Svoju ljubav ne bismo smjeli ograničiti na one iz našeg vlastitog područja zajedništva, nego se izlijevati prema svima koji su očišćeni Kristovom krvlju, prema svim domaćima u vjeri.

Treća je pouka u spoju **vjere i ljubavi**. Neki ljudi kažu da imaju vjeru ali je teško pronaći imalo ljubavi u njihovim životima. Drugi ispovijedaju veliku ljubav ali uopće ne mare za nužnost vjere u Krista. Istinsko kršćanstvo ujedinuje zdravi nauk i zdravo življenje.

1,16 Vjera i ljubav vjernikâ nukali su Pavla da hvali Gospodina zbog njih i da se neprestance moli za njih. Scroggie to lije-po izražava:

Zahvaljuje se za već postavljeni temelj, a zastupanje je kako bi rasla nadgradnja. Zahvaljivanje je za prošla postignuća, a zastupanje je za budući napredak. Zahvaljivanje je za ono sadašnje u njihovom iskustvu, a zastupanje za ono što je moguće u Božjem naumu za njih.

1,17 Koje li povlastice imati uvid u molitveni život Božjeg čovjeka. U stvari, u ovoj poslanici nalazimo dva takva uvida – ovdje i u 3,14-21. Ovdje je molitva za duhovno prosvjetljenje, ondje pak za duhovnu snagu. Ovdje je molitva upućena Bogu,

ondje pak Ocu. Ali u svakom slučaju Pavlove su molitve bile neprestane, određene i u skladu s trenutnim potrebama ljudi. Ovdje je molitva upućena **Bogu Gospodina našeg Isusa Krista, Ocu slave**. Izraz **"Otac slave"** mogao bi značiti da je Bog:

1. Izvor ili Začetnik sve slave;
2. Onaj kome pripada sva slava
to jest

3. Otac Gospodina Isusa koji je očitovanje Božje slave.

Molitvu nastavlja riječima "da vam **da-
de duha mudrosti i otkrivenja u spoznavanju njega**". Duh Sveti je Duh mudrosti (Iz 11,2) i otkrivenja (1 Kor 2,10). Ali budući da On prebiva u svakom vjerniku, Pavao nije mogao moliti za čitatelje da prime Osobu Duha Svetoga, nego da u osobitoj mjeri prime prosvjetljenje od Njega.

Otkrivenje je povezano s usađivanjem znanja, **mudrost** pak s njegovom pravilnom uporabom u našim životima. Apostol ne misli na općenito znanje nego na osobito **spoznavanje** (grčki, *epignosis*) Njega. On želi da vjernici imaju duboko, duhovno i iskustveno **spoznanje** Boga – takvo **spoznanje** koje nije moguće steći umnim sposobnostima nego jedino uz milostivu pomoć Duha. Dale objašnjava:

Efeški kršćani su već imali božansko prosvjetljenje, inače uopće ne bi ni bili kršćani; ali Pavao je molio da božanski Duh koji u njima boravi učini njihovu viziju jasnijom, istančanijom i jačom kako bi im se što potpunije mogla razotkriti božanska snaga, ljubav i veličina. I možda baš danas kad ljudi nailaze na tako iznenadna otkrića u manje važnim područjima misli, otkrića tako zadivljujuća i uzbudljiva da se čak i u umovima kršćana natječu s očitovanjem Boga u Kristu, postoji izvanredna potreba da Crkva moli Boga kako bi joj dao "*duha mudrosti i otkrivenja*"; ako bi On odgovorio na tu molitvu mi više ne bismo bili zaslijepljeni znanjem koje se odnosi na "ono vidljivo i privremeno"; to bi zasjenila nadnaravna slava onoga što je "nevidljivo i vječno".⁵

1,18 Vidjeli smo da je izvor duhovnog prosvjetljenja Bog, Duh Sveti je kanal, a

vrhunska je tema: puna spoznaja Boga. Sada smo stigli do organa prosvjetljenja – "**prosvijetli vam oči srdaca**" (NKJV margina⁶).

Ovaj nas slikoviti izraz uči da pravilno razumijevanje božanske stvarnosti ne ovisi toliko o tome imamo li prodorne umove, nego više o nježnim srcima. To je stvar osjećaja jednako kao i uma. Božja su otkrivenja dana onima koji Njega ljube. To daje prekrasne mogućnosti svakom vjerniku jer, premda ne možemo imati visoki postotak inteligencije, svi mi možemo imati srca ispunjena ljubavlju.

Pavao navodi još tri osobita područja božanske spoznaje koja on želi za svete:

1. **nada u Njegovu pozivu;**
2. **bogatstvo slave baštine Njegove u svetima;**
3. **prekomjerna veličina u moći Njegovoj prema nama koji vjerujemo.**

Nada u Njegovu pozivu ukazuje na budućnost; time se misli na krajnju sudbinu koju je On imao na umu za nas kad nas je pozvao. To uključuje činjenicu da ćemo zauvijek biti s Kristom i poput Njega. Biti ćemo očitovani cijelom univerzumu kao sinovi Božji i vladati s Njime kao Njegova bespriječna Nevjesta. Tome se nadamo, ali ne u smislu da u to pomalo sumnjamo, nego stoga što je to onaj vid našeg spasenja koji je još uvijek budućnost i koji željno iščekujemo.

Drugo golemo područje koje su vjernici pozvani istraživati je **bogatstvo slave baštine Njegove u svetima**. Zapazite na koji način Pavao slaže riječ na riječ kako bi dočarao prikaz beskrajnosti i uzvišenosti:

Baština Njegova

Baština Njegova u svetima

Slava baštine Njegove u svetima

Bogatstvo slave baštine Njegove u svetima

Dva su moguća načina kako ovo razumjeti, a tako su značajni da ćemo ih oba predstaviti. Prema prvome, sveti su Njegova baština i On ih smatra blagom neprocjenjive vrijednosti. U Tit 2,14 i 1 Pt 2,9, vjernici su opisani kao "Njegov osobi-

ti narod". Doista, iskaz je neizrecive milosti to što opaki, nedostojni grešnici, spašeni po Kristu, mogu uopće zauzimati takav položaj u Božjem srcu i da ih On čak naziva svojom **baštinom**.

Drugo je gledište da **baština** označava sve što ćemo *mi* baštiniti. Ukratko, to označava sav univerzum pod Kristovom vladavinom i nas, njegovu Nevjestu, koji s Njime vladamo nad svime. Ako li uistinu cijenimo bogatstvo slave svega što On ima pohranjeno za nas, to će nas otkinuti od privlačnosti i užitaka ovoga svijeta.

1,19 Pavlova treća molba za svete jest da nadasve cijene snagu koju Bog uvodi kako bi se sve to dogodilo, a to je: **prekomjerna veličina u moći Njegovoj prema nama koji vjerujemo**.

F. B. Meyer kaže: "To je *snaga*. To je Njegova *moć*. To je golema *snaga*; ništa manjeg ne bi bilo dostatno. To je *prekomjerna snaga*, golemija negoli to um može zamisliti."⁷

To je snaga koju je Bog upotrijebio u našem otkupljenju, upotrebljava je u našem očuvanju i upotrijebit će je u našem proslavljenju. Lewis Sperry Chafer piše:

Pavao želi dojmiti vjernika s golemošću snage koja je uvedena da obavi za njega sve što je Bog naumio u skladu sa svojim djelom izabranja, predodređenja i suverenog posinjenja.⁸

1,20 Kako bi još više istaknuo silinu te snage, apostol kao sljedeće opisuje najveći prikaz božanske snage koji je svijet ikada upoznao, naime, snage koja je **uskrisila Krista od mrtvih** i ustoličila ga **zdesna** Bogu. Možda mislimo da je najveći iskaz Božje moći bilo stvaranje univerzuma; ili pak Božje čudesno izbavljenje Njegova naroda kroz Crveno more. – Ali nije! Novi zavjet naučava da je Kristovo uskrsnuće i uzašašće zahtijevalo najveće izliče božanske energije.

Zašto je to tako? Izgleda da su se sve paklene vojske sabrale kako bi spriječile Božje naume i zadržale Krista u grobu, ili da spriječe njegovo uzašašće nakon što je

već uskrsnuo. Ali Bog je izvojevao pobjedu nad svim protivljenjem. Kristovo uskrsnuće i proslavljenje bili su silan poraz Sotone i njegove vojske, i veličanstven prikaz Božje pobjedonosne snage.

Nitko nije sposoban opisati takvu snagu. Stoga Pavao za svoj opis te snage koja je dana za naš probitak posuđuje nekoliko izraza iz rječnika dinamike: "*djelovanjem snage Njegove moći koju je djelotvorno iskazao u Kristu kad ga je uskrisio od mrtvih*". Izgleda kao da se riječi povijaju pod težinom misli. Nije nužno da razlikujemo različite riječi; dovoljno je diviti se beskrajnosti te snage i pokloniti se Bogu zbog njegove svesilnosti! Meyer kliče:

Kakva li čudesnog uzdignuća! Iz groba i smrti do prijestolja vječnoga Boga koji jedini ima besmrtnost. Iz grobnoga mraka do nepristupačnog svjetla. Iz ovog sićušnog svijeta do središta i glavnog grada univerzuma. Rasklopite kompase svoje vjere da izmjerite taj neizmjeri bezdan i zadivite se snagzi koja je preko njega prenijela našega Gospodina.⁹

Prema Svetom pismu Kristovo uskrsnuće bilo je prvi takav događaj u ljudskoj povijesti (1 Kor 15,23). Drugi su bili oživljeni pa su ponovno umrli; Gospodin Isus je bio prvi koji je uskrišen snagom beskrajnog života. Nakon uskrsnuća i uzašašća Bog je Krista **posjeo zdesna sebi na nebesima**. Biti **zdesna** Bogu je povlašten položaj (Heb 1,13), snaga (Mr 26,64), osobitost (Heb 1,3), zadovoljstvo (Ps 16,11) i vladavina (1 Pt 3,22).

To mjesto se kasnije opisuje kao **nebesa**. U taj je izraz uključeno i Božje prebivalište. Ondje je Gospodin Isus danas u stvarnom tijelu od mesa i kostiju, proslavljenom tijelu koje više ne može umrijeti. Tamo gdje je On, uskoro ćemo biti i mi.

1,21 Proslavljenje našeg Spasitelja nadalje je opisano kao **iznad svakog poglavarstva i vlasti i moći i gospodstva, i svakog imena imenovana ne samo na ovom svijetu nego i u onom budućem**. Gospodin Isus nadilazi svakog vladara ili ovlast, ljudsku ili anđeosku, sada i zauvijek.

U nebesima postoje različite vrste anđeoskih bića, neka su zla a neka dobra. Oni imaju različite stupnjeve moći. Neki od njih su, primjerice, poput naših: predsjednika države, upravitelja, gradonačelnika ili gradskih vijećnika. Bez obzira kolika bila njihova vlast, ovlast, **moć** i **gospodstvo**, Krist je visoko **iznad** njih.

A to nije **samo** za ovo doba u kojem mi živimo **nego** i za ono **buduće**, to jest, za stvarnu tisućgodišnju Kristovu vladavinu na Zemlji. On će tada biti Kralj nad kraljevima i Gospodar nad gospodarima, uzvišen iznad svakog stvorenog bića; neće biti nikakve iznimke.

1,22 Osim toga, Bog je **podložio pod Njegove noge** sve što je stvoreno. To ukazuje na sveopću vladavinu, ne samo nad ljudima i anđelima, nego nad svim Njegovim preostalim živim i neživim stvorenjima. Pisac poslanice Hebrejima podsjeća nas da sada ne vidimo da mu je sve podloženo (Heb 2,8) i to je istina. Premda sveopća vlast pripada Kristu, On je za sada još ne provodi. Ljudi se, primjerice, još uvijek bune protiv njega, niječu ga ili mu se odupiru. Ali Bog je odlučio da će njegov Sin ipak primiti žezlo sveopće vlasti, a to je izvjesno kao da se već dogodilo.

Ono što slijedi skoro je nevjerojatno. Njega čija će ruka s ožiljkom od čavla suvereno vladati nad cijelim univerzumom – tu slavnu Osobu dao je Bog crkvi! Ovdje Pavao iznosi zapanjujuće otkrivenje o tajni Božje volje; korak po korak vodi do tog vrhunskog proglašenja. Svojim umijećem slikovito je opisao Kristovo uskrsnuće, proslavljenje i vladavinu. I dok naša srca još uvijek sa strahopoštovanjem razmišljaju o tom sveslavnom Gospodinu, apostol kaže: “Krist je u svojoj vlasti dan **crkvi** kao **glava nad svime**.”

Čitamo li ovaj stih nemarno, mogli bismo razumjeti kako on kaže da je Krist Glava **crkve**. No, premda je to istina, ovaj stih kaže mnogo više. On kaže da je **crkva** usko povezana s Njime kome je dana sveopća vlast.

U 21. stihu smo saznali da je Krist uzdignut iznad svakog stvorenja na nebu i na Zemlji, na ovom svijetu i u onom budućem. U prvom djelu ovog stiha naučili smo da je **sve**, kao i sva stvorena bića, podloženo **pod noge njegove**. Sada saznajemo da je jedinstveni poziv **crkve** da bude združena s Njim u njegovoj neograničenoj vlasti. **Crkva** će s Njim sudjelovati u njegovoj vladavini. Svo preostalo Stvorenje bit će pod Njegovom vlašću.

1,23 U ovom posljednjem stihu prvog poglavlja saznajemo kako je blizak odnos između Krista i Crkve. Dva su prikaza: (1.) **Crkva je njegovo tijelo**; (2.) ona je **punina Onoga koji sve u svima ispunjava**.

Nema bliskijeg zajedništva negoli je zajedništvo glave i tijela. Oni su ujedinjeni u životnu svezu i u njima prebiva jedan Duh. Crkva je skupina ljudi pozvanih iz svijeta u razdoblju između Pedesetnice i Uznesenja; skupina spašenih čudesnom milošću, koja ima jedinstvenu povlasticu da je tijelo Kristovo. Ni jedna skupina vjernika u bilo koje doba povijesti nije imala niti će imati tu odliku.

Sljedeći opis Crkve jest: **punina Onoga koji sve u svima ispunjava**. To jednostavno znači da je Crkva dopuna Kristu koji je istodobno na svakome mjestu. Dopuna je ono što upotpunjuje ili kompletira. To uključuje dvije jedinice koje, kad se združe, tvore cjelinu. Kao što je tijelo dopuna glavi, tako je Crkva dopuna Kristu.

Ali da tko ne pomisli kako to ukazuje na ikakvu nesavršenost ili nedostatnost u Kristu, Pavao hitro dodaje: “**punina Onoga koji sve u svima ispunjava**.” Daleko do toga da njemu treba bilo što čime bi upotpunio neki nedostatak svoje potpunosti; sâm Gospodin Isus jest Onaj koji **ispunjava sve u svima**, koji prožima univerzum i opskrbljuje ga svime što mu treba.

Moramo priznati da je nama to potpuno neshvatljivo. I dok priznajemo vlastitu nesposobnost da to shvatimo, ostaje nam samo da se divimo Božjem beskonačnom umu i planu.

D. Božja snaga očitovana u spasenju poganâ i Židovâ (2,1-10)

2,1 Podjela na poglavlja ne bi trebala sakriti vitalnu povezanost između drugog djela prvog poglavlja i stihova koji slijede. Ondje smo razmatrali silnu snagu Božju koja je podigla Krista iz groba i okrunila ga slavom i čašću. Sada vidimo kako je ta ista snaga djelovala u našim životima – uskrisila nas iz duhovne smrti i ustolčila u Kristu na nebesima.

Ovaj odjeljak sličan je prvom poglavlju Knjige Postanka. U svakom od ta dva poglavlja nalazimo: (1.) prikaz pustoši, zbrke i propasti (Post 1,2a; Ef 2,1-3); (2.) uvođenje božanske snage (Post 1,2b; Ef 2,4); (3.) stvaranje novoga života (Post 1,3-31; Ef 2,5-22).

Na početku Ef 2 mi smo duhovne lešine u dolini smrti. Pri svršetku poglavlja, ne samo da smo ustoličeni s Kristom na nebesima, nego tvorimo prebivalište Božje u Duhu. Između toga dvoga nalazimo silno čudo koje je dovelo do te nevjerovatne preobrazbe.

Prvih deset poglavlja opisuju Božju snagu u spašavanju pogana i Židova. Ni Pepljuga nije napredovala od takvih dronjaka do tolikog bogatstva!

U 1. i 2. stihu Pavao podsjeća svoje čitatelje poganskog podrijetla da su prije svog obraćenja bili mrtvi, izopačeni, đavolski i neposlušni. Bili su duhovno mrtvi zbog svojih **prijestupa i grijehâ**. To znači da su u odnosu na Boga bili beživotni, nisu imali životnu povezanost sa Njim. Živjeli su kao da On ne postoji. Razlog smrti bili su **prijestupi i grijesi**. Grijesi su bilo koja vrst zlodjela – bez obzira je li ono počinjeno svjesno ili nije – kao i misli, riječi, ili pak djela koja ne dosižu Božju savršenost. **Prijestupi** su grijesi otvorenog kršenja poznatog zakona. U širem smislu to može biti i svaki oblik krivih poteza ili postaja.

2,2 Efežani su bili i izopačeni i mrtvi. **Živjeli su na način ovoga svijeta**. Suoblizavali su se duhu ovoga svijeta. Prepuštali su se grijesima svojega doba. Svijet kao da

ima kalup u koji ulijeva svoje podanike. To je kalup prijevare, nemoralna, bezbožnosti, sebičnosti, nasilja i buntovništva. Jednom riječju, to je kalup izopačenosti. Takvi su bili Efežani.

I ne samo to, i ponašanje im je bilo đavolsko. Slijedili su “kneza vlasti zraka” – đavla. Njima je upravljao taj poglavar zlih duhova čije je područje vladanja atmosfera. Dragovoljno su se pokoravali bogu ovoga svijeta. To je objašnjenje zbog čega se neobraćeni ljudi u pokvarenom ponašanju često puta srozaju niže od životinja.

I konačno, bili su neposlušni te živjeli po duhu koji sada djeluje u sinovima neposlušnosti. Svi nespaseni ljudi sinovi su neposlušnosti u tom smislu da im je obilježje neposlušnost Bogu, a snagu im daje Sotona pa stoga prkose Gospodinu, lišavaju ga časti i otkazuju mu poslušnost.

2,3 Pavao prelazi s osobne zamjenice “vi” na “mi” kako bi ukazao da sada prvenstveno govori o židovskim vjernicima (premda je to što govori prije obraćenja bilo zajedničko svima). S tri riječi možemo opisati njihovo stanje: tjelesnost, pokvarenost i prokletstvo.

“**Među kojima smo i svi mi nekoć živjeli u požudama tijela svojega.**” Pavao i njegova braća kršćani prije nanovorođenja također su živjeli među sinovima neposlušnosti. Njihov je život bio tjelesan i brinuli su jedino za ugađanje željama i nagonima tijela. Sâm je Pavao izvanjski živio posve moralnim životom, ali je sada shvatio koliko je bio samoživ. A to što je bio sâm u sebi bilo je mnogo gore od ičega što je ikad učinio.

Neobraćeni su Židovi također bili pokvareni i ugađali **prohtjevima tijela i uma**. Ta izjava ukazuje na popuštanje svakoj prirodnoj želji. **Prohtjevi tijela i uma** mogu uključivati dopuštene nagone pa sve do različitih oblika nemoralna i izopačenosti; ovdje je vjerojatno naglasak na većim grijesima. Primijetite da Pavao o grijesima misli govori kao i o grešnim djelima. F. B. Mayer upozorava:

Jednako je pogubno ugađati prohtjevima *uma* kao i prohtjevima *tijela*. Svojim čudnim darom zamišljanja možemo se prepustiti nesvetim maštanjima, zauzdati "konje strasti" – i uvijek prestati prije samog izvršenja čina. Nijedno ljudsko oko ne prati dušu kad zapleše sa satirima ili zakorači u labirint otokâ žudnje. Ona odlazi i vraća se ne izazivajući sumnju u bližnjima, pa ne gubi svoj dobar glas zbog snježno bijele čistoće. Još joj je uvijek dopušteno da zajedno s djevicama bdije očekujući Zaručnikov dolazak. Ali ako li taj običaj ostane neosuđen ili nepokajan, on čini prijestupnika sinom neposlušnosti i djetetom gnjeva.¹⁰

Ovo je Pavlov konačni opis nespasenih Židova: **po naravi su bili djeca gnjeva kao i ostali**. To znači da su prirodno bili skloni srdžbi, zlobi, gorčini i raspaljivosti. Naravno, istina je i da su bili pod Božjim **gnjevom**, određeni za smrt i za sud. Zapažite da su u 2. i 3. stihu navedena tri ljudska neprijatelja: svijet (st. 2), đavao (st. 2) i tijelo (st. 3).

2,4 Riječi "**ali Bog**" tvore jedan od najznačajnijih i najrječitijih prijelaznih oblika u literaturi i ukazuju da je nastupila golema promjena. To je prijelaz s prokletstva i očaja doline smrti na neizrecive užitke kraljevstva Sina Božje ljubavi.

Začetnik te promjene jest sâm Bog. Nitko drugi ne bi *mogao* to učiniti, i nitko drugi ne bi *htio* to učiniti.

Jedna od značajki Blagoslovljenoga jest to da je bogat milosrđem. On nam iskazuje milosrđe time što s nama ne postupa kako zaslužujemo (Ps 103,10). Kao što Eddie primjećuje, "premda ga dijeli već šest tisuća godina i bezbroj ga je ljudi dobilo, to još uvijek ostaje neiscrpivi rudnik obilja".¹¹

Razlog njegova zahvata otkriva se u riječima "**zbog velike svoje ljubavi kojom nas je ljubio**". Njegova je ljubav velika zato što je On njezin Izvor. Kao što veličina davatelja auroom veličanstvenosti ovjenčava njegov dar, tako i nedostizna Božja savršenost daje nedostizni sjaj njegovoj ljubavi. Primjerice, veća je stvar ako nas ljubi moćni Vladar univerzuma, negoli neko blisko

ljudsko biće. Božja je ljubav golema zbog cijene koju je platio. Ljubav je poslala Gospodina Isusa, Božjeg jedinorođenog Sina, da umre za nas u mukama na Golgoti. Božja je ljubav golema zbog neiscrpivog obilja koje izljuje na svoje ljubljene.

2,5 Božja je ljubav golema i zbog krajnje bezvrijednosti i neprivlačnosti osoba koje ljubi. "**Bijasmu mrtvi u prijestupima**." Bili smo Božji neprijatelji; bili smo bijedni i beščasni; no On nas je usprkos svemu ljubio.

Kao ishod Božje ljubavi prema nama, i kao rezultat Kristovog otkupiteljskog djela, mi smo: (1.) **oživljeni zajedno s Kristom**; (2.) s Njim uskrišeni; (3.) s Njim ustoličeni.

Ti izrazi opis su našeg duhovnog položaja koji proizlazi iz našeg jedinstva s Njime. On je djelovao kao naš zastupnik – ne samo *za* nas, nego i *kao* mi. Stoga smo, kad je On umro, umrli i mi. Kad je On bio pokopan, i mi smo bili pokopani s Njim.

Kad je *On oživio*, uskrsnuo i ustoličio se na nebesima, i *mi* smo. Zbog svoje povezanosti s njim uživamo sve blagodati njegove žrtve. Oživjeti **zajedno s njim** znači da su sada obračeni Židovi i obračeni pogani udruženi s njim u novini života. Ista snaga koja je njemu dala život uskrsnuća, dala je to isto i nama.

Čudesnost toga učinila je da Pavao prekine tijek svojih misli i usklikne: "**Milostću ste spašeni!**" Bio je zapanjen bezgraničnom naklonošću koju je Bog iskazao onima koji su zaslužili upravo suprotno. – To je **milost!**

Već smo spomenuli da je milosrđe to kad ne primimo kaznu koju zaslužujemo. **Milost** pak je kad dobijemo spasenje koje *ne* zaslužujemo. Dobivamo ga kao dar, a ne kao nešto što zaradimo; i on dolazi od Onoga koji ga nije prisiljen dati.

A. T. Pierson kaže:

To je dragovoljni iskaz ljubavi na koji On nije obvezan. Slava milosti jest u tome što je ona krajnje slobodan, neusiljeni iskaz Božje ljubavi prema grešnicima.¹

2,6 Ne samo da smo oživjeli s Kristom, s njim smo i uskrsli. Kao što je On za sobom ostavio smrt i sud, tako smo i mi. Već stojimo s druge, uskrsle strane groba. To je slavni položaj koji imamo kao ishod našeg jedinstva s Njim. Budući da je to što se položaja tiče točno, trebali bismo i živjeti kao oživjeli od mrtvih.

Drugi vid našeg položaja jest to da smo ustoličeni **na nebesima u Kristu**. Zbog našeg jedinstva s Njim već nas se smatra izbavljenima od sadašnjeg opakog svijeta i ustoličenima s Kristom u slavi. Tako nas vidi Bog. Prihvatimo li to vjerom, to će izmijeniti obilježja naših života. Nećemo više biti vezani za ovo zemaljsko te obuzeti bezvrijednim i prolaznim stvarima. Tražit ćemo ono što je gore, gdje Krist sjedi zdesna Ocu (Kol 3,1).

Ključ za peti i šesti stih jest izraz **“u Kristu Isusu”**. U njemu smo i mi oživljeni, uskrišeni i ustoličeni. On je naš Zastupnik pa su stoga njegove pobjede i njegov položaj naši. George Williams kliče: “Zadivljujuće li misli! Marija Magdalena i raspeti razbojnik bit će sudrugovi u slavi Sina Božjega!”

2,7 To čudo preobražavajuće milosti bit će temom vječnog otkrivanja. Tijekom beskrajnih razdoblja Bog će svom nebeskom mnoštvu razotkrivati koliko ga je koštalo to što je poslao svog Sina u ovu prašumu grijeha, i koliko je Gospodina Isusa koštalo to što je nosio naše grijeha na križu. To je tema koja nikada neće biti iscrpljena. Pavao ponovno slaže riječ na riječ kako bi prikazao dio te beskrajnosti.

U dobroti prema nama

Njegova milost u dobroti prema nama
Bogatstvo njegove milosti u dobroti prema nama

Preobilno bogatstvo njegove milosti u dobroti prema nama

Sada slijedi da ćemo, ako Bog bude obznanjivao to u vječnosti, zauvijek učiti. Nebo će biti naša škola, a Bog Učitelj. Predmet će biti njegova **milost**. Mi ćemo biti učenici, a vječnost će biti naša škola.

To bi nas trebalo osloboditi zamisli da ćemo, kad dođemo u Nebo, znati sve. Samo Bog zna sve, a mi mu nikada nećemo biti ravni.¹³

To također postavlja jedno zanimljivo pitanje: Koliko ćemo znati kad dođemo u Nebo? To nas navodi i na mogućnost da se za nebesko sveučilište možemo pripremati tako da upravo sada proučavamo Bibliju.

2,8 Sljedeća tri stiha jasni su prikaz jednostavnog plana spasenja kakav se nalazi u Bibliji.

Sve počinje s milošću Božjom: On poduzima prvi korak da ga ostvari. Spasenje se, na temelju Osobe i Djela Isusa Krista, daje onima koji su ga krajnje nedostojni.

Ono se daje kao sadašnji posjed. Svi koji su spašeni, mogu to znati. Pišući Efežanima, Pavao kaže: **Spašeni ste**. On je to znao, a znali su i oni.

Način na koji primamo dar vječnoga života jest **po vjeri**. Vjera pak znači da čovjek kao izgubljeni grešnik shvati kamo spada i primi Gospodina Isusa kao svoju jedinu nadu za spasenje. Prava spasonosna vjera jest predanje osobe Osobi.

Svaku zamisao da čovjek može zaraditi ili zaslužiti spasenje, zauvijek je pokopana riječima **“i to ne od sebe”**. Mrtvaci ne mogu učiniti ništa, a grešnici ne *zaslužuju* ništa drugo osim kazne.

“Božji je to dar.” Dar je, naravno, besplatan i bezuvjetan poklon. To je jedini temelj na kojemu Bog nudi spasenje. Dar Božji je spasenje milošću po vjeri i nudi se svim ljudima posvuda.

2,9 Spasenje nije po djelima, to jest, nije nešto što bi čovjek mogao zaraditi tobože zaslužnim djelima. Primjerice, ne može ga se zaraditi:

1. Potvrdom (firmom)
2. Krštenjem
3. Članstvom u crkvi
4. Pribivanjem sastancima crkve
5. Gospodnjom večerom (pričešću)
6. Pokušajem vršenja Deset zapovjedi
7. Življenjem po Propovijedi na gori
8. Davanjem milodarâ

9. Time da se bude dobar susjed

10. Moralnim i cijenjenim življenjem

Ljudi se ne spašavaju **djelima**, a ne spašavaju se *ni* vjerom kojoj *dobaju djela*. Spasenje je *samo vjerom*. U trenutku kad pridodate bilo koju vrst ili broj djela kao sredstvo zadobivanja vječnog života, spasenje više nije po milosti (Rim 11,6). Jedan od razloga zbog čega su **djela** isključena jest da se spriječi ljudsko hvastanje. Kad bi se tko mogao spasiti svojim **djelima**, imao bi razlog **hvastati se** pred Bogom. To pak je nemoguće (Rim 3,27).

Kad bi se itko mogao spasiti vlastitim dobrim djelima, Kristova bi smrt bila nepotrebna (Gal 2,21). Ali znamo da je razlog zbog kojega je On umro bio taj što nije postojao drugi način po kojem bi se grešnici mogli spasiti.

Kad bi se netko mogao spasiti vlastitim dobrim djelima, tada bi bio vlastiti spasitelj i mogao bi se klanjati sebi samome. Ali to bi bilo idolopoklonstvo koje Bog zabranjuje (Izl 20,3).

Čak i ako bi se netko mogao spasiti po vjeri u Krista kojoj bi dodao vlastita dobra djela, imali bismo nemoguću situaciju, to jest, dva spasitelja: Isusa i grešnika. Krist bi tada trebao dijeliti slavu spasiteljstva s nekim drugim, a to ne ide (Iz 42,8).

Konačno, kad bi netko mogao svojim djelima pridodati spasenju, tada bi Bog bio njegovo dužnik. To je, također, nemoguće. Bog ne može nikome biti dužnik (Rim 11,35).

Za razliku od djela, vjera isključuje hvastanje (Rim 3,27) jer u njoj nema zasluge. Nema razloga da bi se čovjek hvastao time što se pouzdao u Gospodina. Vjera u Njega je nešto najzdravije, najispravnije i najrazboritije što netko može učiniti. Pouzdati se u svog Stvoritelja i Otkupitelja jedino je ispravno i razumno. Ako se ne možemo pouzdati u Njega, u koga onda možemo?

2,10 Ishod spasenja jest to da **smo mi Njegovo djelo** – ručni rad Božji, ne naš. Nanorođeni vjernik je Božje majstorsko djelo. Kad pomislimo na sirovinu s kojom

On mora raditi, Njegovo je ostvarenje još značajnije. U stvari, to majstorsko djelo nije ništa manje negoli novo stvorenje po sjedinjenju s Kristom, jer “ako je tko u Kristu, novo je stvorenje – staro je prošlo, sve je novo, gle, nastalo” (2 Kor 5,17).

A predmet tog novog stvorenja nalazimo u izrazu “**za dobra djela**”. I dok je istina da nismo spašeni *po dobrim djelima*, jednako je tako istina da smo spašeni za dobra djela. **Dobra djela** nisu *korijen*, nego *plod*. Mi ne radimo *da bismo bili spašeni*, nego *zato što jesmo spašeni*.

To je onaj vid istine koji je naglašen u Jak 2,14-26. Kad Jakov kaže da je “vjera bez djela mrtva”, on ne misli da se spašavamo vjerom kojoj su dodana djela, nego onom vrstom vjere koja rađa životom **dobrih djela**. **Djela** dokazuju stvarnost naše vjere. Pavao se svim srcem slaže: “**Njegovo smo naime djelo, stvoreno u Kristu Isusu za dobra djela.**”

Dakle, Božji je poredak ovo: Vjera ⇒ spasenje ⇒ dobra djela ⇒ nagrada

Vjera vodi do spasenja. Spasenje rezultira dobrim djelima. **Dobra će djela** On nagraditi.

Ali javlja se pitanje: Kakva bih to dobra djela trebao činiti? Pavao odgovara: “**Dobra djela koja je unaprijed pripremio Bog da u njima živimo.**” Drugim riječima, Bog ima plan za svačiji život. Prije našeg obraćenja On je već odredio našu duhovnu karijeru. Naša je odgovornost da otkrijemo njegovu volju za nas i pokoravamo joj se. Mi ne trebamo izrađivati plan za svoje živote, nego prihvatiti plan koji je On izradio za nas. To nas oslobađa uzrujanosti i mahnitosti te čini da naši životi što više budu na slavu Njemu, na blagodat drugima i od najveće koristi nama samima.

Kako bismo iznašli **dobra djela** koja je On isplanirao za naše pojedinačne živote, trebali bismo: (1.) ispovjediti i napustiti grijeh čim ga postanemo svjesni; (2.) predavati se Njemu neprestane i bezuvjetno; (3.) proučavati Riječ Božju kako bismo razumjeli njegovu volju – a tada činiti što

nam kaže da činimo; (4.) svaki dan provoditi vrijeme u molitvi; (5.) iskoristiti prigode za služenje čim nam se ukažu; (6.) njegovati zajedništvo i slušati savjete drugih kršćana. Bog nas pripravlja za **dobra djela**. On pripravlja i dobra djela kako bismo ih činili. Tada nas, kad ih učinimo, nagrađuje. – Takva je njegova milost!

E. Jedinstvo vjernih Židova i pogana u Kristu (2,11-22)

U prvoj polovici drugog poglavlja Pavao je opisivao spasenje pojedinaca, pogana i Židova. Sada napreduje prema ukidanju njihovih ranijih nacionalnih razlika, njihovu jedinstvu u Kristu i uključivanju u Crkvu, sveti hram u Gospodinu.

2,11 U ovom i idućem stihu apostol podsjeća svoje slušatelje da su prije svog obraćenja bili **pogani** i stoga, što se Židova tiče, izopćenici. Kao prvo, bili su prezreni. Na to ukazuje činjenica da su ih Židovi zvali “**Neobrezanje**”. To znači da pogani na svojim tijelima nisu imali onaj kirurški biljeg koji je označavao Izraelce kao Božji narod Saveza. Naziv “**Neobrezanje**” bio je etnička poruga, slično nazivima koje danas ljudi koriste za pripadnike prezrenih nacionalnosti. Ponešto od te žaoke osjećamo kad pročitamo što je David rekao o poganinu Golijatu: “Tko je taj neobrezani Filistejac da izaziva bojne redove živoga Boga?” (1 Sam 17,26).

Za razliku od njih, Židovi su sebe nazivali “**Obrezanje**” i ponosili se tim nazivom. Po tome su bili prepoznatljiviji kao Božji zemaljski izabrani narod, odvojen od svih drugih naroda na Zemlji. No izgleda da se Pavao donekle protivi njihovu nadimanju time što kaže da je to njihovo obrezanje bilo samo **na tijelu, rukom učinjeno**. Bilo je samo tjelesno. Premda su imali vanjski biljeg naroda Božjeg Saveza, nisu imali nutarnju stvarnost istinske vjere u Gospodina: “Jer nije Židov tko je to izvana, niti pak je obrezanje ono izvana, na tijelu, nego je Židov koji je to u nutрини, i obrezanje je u duhu, a ne u slovu – kome

pohvala nije od ljudi, nego od Boga” (Rim 2,28.29).

Ali bili Židovi obrezani u srcu ili ne, zaključak ovoga stiha je da su oni u vlastitim očima bili *narod*, pogani pak prezreni. To neprijateljstvo između Židova i pogana bilo je najveće rasno i vjersko neslaganje koje je svijet ikad upoznao. Židov je zauzimao položaj goleme povlaštenosti pred Bogom (Rim 9,4.5), a pogani su bili stranac. Ako bi se on pravome Bogu htio klanjati na propisan način, trebao se obratiti na židovstvo (npr., Rahaba i Ruta). Židovski hram u Jeruzalemu bio je jedino mjesto na svijetu na kojem je Bog nastanio svoje ime i gdje su mu ljudi mogli pristupati. Poganim je pod prijetnjom smrti bilo zabranjeno ući u nutarnje hramsko dvorište.

U razgovoru s pogankom iz okolice Tira i Sidona, Gospodin Isus iskušao je njezinu vjeru prikazavši Židove kao djecu u kući, a pogane kao psiće pod stolom. Ona je priznala da je samo psić, ali je zaškala da dobije malo mrvica koje bi mogle pasti od djece. Nepotrebno je reći, njezina je vjera bila nagrađena (Mk 7,24-30). Ovdje u Ef 2,11 apostol podsjeća svoje čitatelje da su ranije bili pogani i stoga prezreni.

2,12 Pogani su, također, bili **bez Krista**: nisu imali Mesiju. On je bio obećan izraelskom narodu. Premda je bilo predskazano da će po Mesijinoj službi poteći blagoslov narodima (Iz 11,10; 60,3), ipak se on rodio kao Židov i služio prvenstveno “izgubljenim ovcama doma Izraelova” (Mt 15,24). Uz to što nisu imali Mesiju, pogani su bili **otuđeni od građanstva Izraelova**. **Otuđeni** je onaj koji ne “pripada”. On je stranac i tuđinac bez ikakvih prava i povlastica građanstva. Što se izraelske zajednice tiče, pogani su bili izvan nje i gledali u nju. Osim toga, bili su **tuđinci savezima obećanja**. Bog je sačinio **saveze** s narodom **Izraela** po ljudima kao što s Abrahamom, Izak, Jakov, Mojsije, David i Salomon. Ti su **savezi** obećavali blagoslove Židovima. Što se tiče praktičnih stvari, pogani su bili “preko granice”. Bili su bez nade, i kao na-

rod i kao pojedinci. Kao nacija nisu imali jamstvo da će opstati njihova zemlja, vlasti ili narod. I kao pojedincima izgledi su im bili tmurni: nisu imali nikakve nade s onu stranu groba. Netko je rekao da im je budućnost bila kao noć bez zvijezda. I konačno, bili su **bezbožnici na svijetu**. To ne znači da su bili ateisti; imali su oni svoje bogove od drveta i kamena kojima su se klanjali; ali nisu poznavali jedinog i jedino istinitog Boga. Bili su bez Boga u bezbožnom, neprijateljskom svijetu.

2,13 Izraz "a sada" ukazuje na još jedan naprasni prijelaz (vidi 2,4). Efeški pogani bili su izbačeni s tog položaja udaljenosti i otuđenosti te podignuti na položaj bliskosti s Bogom. To se dogodilo u doba njihova obraćenja. Kad su se pouzdali u Spasitelja, Bog ih je smjestio u Krista Isusa i prihvatio ih u Ljubljenom. Od tada pa nadalje bili su **blizu** Bogu kao i Krist, jer su bili u Kristu Isusu. Cijena koja je dovela do te čudesne promjene bila je Kristova krv. Prije negoli su ti poganski grešnici mogli uživati povlasticu bliskosti s Bogom, morali su biti očišćeni od svojih grijeha. Samo je **Kristova krv** prolivena na Golgoti mogla to učiniti. Kad su odlučnim činom vjere primili Gospodina Isusa, sva je pročišćujuća vrijednost Njegove dragocjene krvi prebačena na njihov račun.

Isus ih nije samo približio nego je stvorio i novo društvo u kojem je zauvijek ukinuto drevno neprijateljstvo između Židova i poganina. Sve do novozavjetnog doba sav je svijet bio podijeljen na dva staleža – Židove i pogane. Naš Spasitelj uveo je treći stalež – Crkvu Božju (1 Kor 10,32). U sljedećim stihovima vidimo na koji su način Židovi koji vjeruju i vjerujući pogani sada postali jedno u Kristu i uključeni u to novo društvo u kojem nema ni Židova ni poganina.

2,14 "Jer on je mir naš." Zapazite da ne kaže: "On je stvorio mir." Naravno, i to je istina, kao što ćemo vidjeti u sljedećem stihu. Ovdje je činjenica da naš mir *jest* On sâm. Ali kako neka osoba može *biti* mir?

Evo ovako: kad Židov povjeruje u Gospodina Isusa on gubi svoju nacionalnu osobnost; otada pa nadalje on je "u Kristu". Isto tako i poganin, kad primi Spasitelja, više nije poganin; otada pa nadalje on je "u Kristu". Naime, Židov i poganin koji vjeruju, ranije razjedinjeni zbog neprijateljstva, sada su **jedno** u Kristu. Njihovo jedinstvo s Kristom nužno ujedinjuje i njih dvojicu. Stoga taj Čovjek jest mir, baš kao što je predskazao Mihej (Mih 5,4).

Doseg Njegova Djela po kojemu je on **naš mir** potanko je opisan u stihovima 14-18.

Na prvom je mjestu djelo ujedinjenja koje smo upravo opisali. **Od dvoga je učinio jedno** – to jest, od Židova i poganâ koji vjeruju. Oni više nisu Židovi ili pogani, nego kršćani. Strogo rečeno, čak nije pravilno kad ih nazivamo židovskim kršćanima ili kršćanima iz poganstva. Sve tjelesne razlike, kao što je nacionalnost, bile su pribijene na križ.

Drugu fazu Kristova Djela mogli bismo nazvati rušenjem: "On je ... i srušio pregradni zid razdvajanja." Naravno, nije to bio doslovni zid, nego nevidljiva prepreka koju je podigao Mojsijev zakon sa zapovijedima sadržanim u odredbama koje su odvajale narod Izraela od ostalih naroda. To se često prikazivalo zidom koji je nežidovima branio da iz Dvorišta za pogane prijeđu na područje Hrama. Na tom je zidu bio znak zabrane prelaska koji je glasio: "Nitko iz nekog nežidovskog naroda ne smije prijeći ogradu i ući unutar pregrade koja okružuje Sveto Mjesto. Tko god bude uhvaćen da to čini, sâm će snositi odgovornost za svoju smrt."

2,15 Treći vid Kristova Djela bilo je uklanjanje **neprijateljstva** što je tinjalo između Židova i poganina te između čovjeka i Boga. Pavao u Zakonu, to jest, u **Zakonu zapovijedi s propisima**, nalazi nevini uzrok tom neprijateljstvu. Mojsijev je zakon bio zbornik zakona; tvorile su ga zasebne, formalne zapovijedi koje su sadržavale brojne dogme ili odredbe koje su pokrivala

mного, ako ne i većinu, područjâ života. Sâm je Zakon bio svet, pravedan i dobar (Rim 7,12) ali ga je ljudska grešna narav iskoristila kao prigodu za mržnju. Budući da je Zakon u stvari postavio Izraela kao Božji izabrani narod na Zemlji, mnogi su Židovi postali bahati pa su se s prezirom ponašali prema poganima. Pogani su im uzvratili s dubokim neprijateljstvom koje nam je i predobro poznato kao antisemitizam. Ali kako je Krist uklonio Zakon kao uzrok **neprijateljstva**? Prvo: umro je kako bi platio kaznu za kršenje Zakona. Na taj je način potpuno zadovoljio Božje pravedne zahtjeve. Sada Zakon više nema što reći onima koji su "u Kristu", potpuno je isplaćena kazna za njih. Vjernici nisu pod Zakonom nego pod milošću. Ipak, to ne znači da mogu živjeti kako hoće; to znači da su "pri-zakonjeni" Kristu i da trebaju živjeti onako kako *On* hoće.

Kao ishod ukidanja neprijateljstva izazvanog Zakonom, Gospodin je mogao uvesti novo stvorenje. On je sebi od dva, to jest od vjernika Židova i vjernika pogani-**na, načinio jednog novog čovjeka** – Crkvu. Kroz ujedinjenje s Njim, prijašnji su protivnici ujedinjeni jedan s drugim u tom **novom** zajedništvu. Crkva je nešto **ново** po tome što je ona jedna vrst organizma koji nikada prije nije postojao. Važno je to uvidjeti. Novozavjetna Crkva nije nadogradnja starozavjetnog Izraela. Ona je posve različita od ičega što je ranije prethodilo ili što će ikad uslijediti. To bi trebalo biti jasno iz sljedećeg:

1. **Novo** je to što poganin ima ista prava i povlastice kao i Židov.

2. **Novo** je to što i Židovi i pogani, kad postanu kršćanima, gube svoj nacionalni identitet.

3. **Novo** je to što su Židovi i pogani su-udovi Kristova Tijela.

4. **Novo** je to što Židov ima nadu da će vladati s Kristom umjesto da bude običan podanik u Njegovom kraljevstvu.

5. **Novo** je to što Židov više ne treba biti pod Zakonom.

Crkva je potpuno **ново** stvorenje s određenim pozivom i određenom sudbinom te zauzima jedinstveno mjesto u Božjim planovima. Ali tu ne prestaje doseg Kristova Djela. On je, također, **uspostavio mir** između Židova i poganina. To je učinio tako što je uklonio uzrok neprijateljstva, usadio novu narav i stvorio novo jedinstvo. Križ je Božji odgovor na rasnu pristranost i odvajanje, antisemitizam, licemjerje i svaki oblik sukoba među ljudima.

2,16 Uz to što je međusobno pomirio Židova s poganinom, Krist ih je **oba pomirio s Bogom**. Premda su Izrael i ostali narodi međusobno bili žestoko suprotstavljeni, u jednom su bili ujedinjeni – u svom neprijateljstvu prema Bogu. Uzrok njihova neprijateljstva bio je grijeh. Svojom smrću na križu, Gospodin Isus je uklonio to **neprijateljstvo** tako što mu je uklonio uzrok. Onima koji Njega prime pripisuje se pravednost, oprašta im se, otkupljuje ih se, pomiluje i izbavlja od moći grijeha. Neprijateljstvo prestaje i sada imaju mir s **Bogom**. Gospodin Isus ujedinjuje vjernike, i Židova i poganina, u **jedno tijelo** – u Crkvu – i, uklonivši svaki trag neprijateljstva, privodi to **Tijelo Bogu**.

Bog se nikada ne treba pomiriti s nama; nikada nas nije ni mrzio. Ali mi se moramo pomiriti s njim. Djelom našeg Gospodina na križu ostvarena je pravedna osnova po kojoj možemo u Njegovu prisutnost ući kao prijatelji, a ne kao neprijatelji.

2,17 U st. 14. Krist je naš mir, sada pak čitamo da je On došao **navijestiti mir**. Kada i kako je došao? Prvo: došao je osobno u uskrsnuću. Drugo: došao je zastupan po Duhu Svetom. **Mir** je **naviještao** uskrsnućem; u stvari, **mir** je bila jedna od prvih riječi koje je izgovorio nakon što je uskrsnuo od mrtvih (Lk 24,36; Iv 20,19.21.26). Potom je izaslao apostole u snazi Duha Svetoga i po njima **naviještao mir** (Dj 10,36). Dobra vijest mira iznesena je "**vama koji bijaste daleko (poganima) i onima blizu**" (Židovima), a to je bilo milosno ispunjenje Božjeg obećanja Iz 57,19.

2,18 Praktični dokaz da sada među udovima tog jednog Tijela i Boga vlada mir, jest to da u svako doba imaju **pristup** pred Boga. To je u oštroj suprotnosti sa starozavjetnim uređenjem u kojem je samo veliki svećenik mogao ulaziti u Svetinju nad svetinjama, u mjesto Božjeg prebivanja. Tamo je mogao ući samo jedan dan u godini. Eadie ukazuje na tu suprotnost:

Ali sada i najnezatniji poganin, koji je u Kristu, zbiljski i trajno uživa tu uzvišenu duhovnu povlasticu koju je jednom godišnje, i to samo slikovito i privremeno, imao samo jedan čovjek, iz jednog plemena, iz jednog naroda.¹⁴

Molitvom svaki vjernik može ući u prijestolnu dvoranu Neba, kleknuti pred Vladara svega što postoji i obratiti mu se kao **Ocu**.

Ovdje je iznesen uobičajeni poredak koji treba slijediti u molitvi. Ponajprije, to je po Njemu (Gospodinu Isusu). On je jedini Posrednik između Boga i čovjeka. Njegova smrt, ukop i uskrsnuće uklonili su svaku pravnu prepreku za naš pristup u Božju prisutnost. Kao Posrednik, sada On živi u visini kako bi nas održavao u stanju zajedništva s Ocem. Bogu pristupamo u Njegovo ime; sami po sebi nismo toga dostojni; zato se pozivamo na Njegovu dostojnost. I **jedni i drugi** sudionici smo u molitvi – vjernici Židovi i vjernici pogani. Ta povlastica jest to što **imamo pristup**. Naš Pomocnik u molitvi jest Duh Sveti – u jednom Duhu. “Tako i Duh potpomaze naše slabosti; jer ne znamo što moliti kako valja, ali sâm Duh posreduje za nas neizrecivim uzdasima” (Rim 8,26).

Onaj kome pristupamo jest **Otac**. Ni jedan starozavjetni sveti nikada nije poznao Boga kao Oca. Prije Kristova uskrsnuća ljudi su pred Bogom bili kao stvorenja pred Stvoriteljem. Nakon što je uskrsnuo rekao im je: “Idi k mojoj braći i reci im: ‘Uzlazim Ocu svojemu i Ocu vašemu, Bogu svojemu i Bogu vašemu’ ” (Iv 20,17). Kao ishod Njegova otkupiteljskog Djela, vjernici su se po prvi put mogli obratiti

Bogu kao Ocu. U ovom su stihu sve tri Osobe Trojstva izravno uključene u molitve najponiznijeg vjernika: on se moli Bogu **Ocu**, pristupa mu po Gospodinu Isusu Kristu, u snazi **Duha** Svetoga.

2,19 U posljednja četiri stiha ovog poglavlja apostol Pavao navodi neke od zapanjujućih novih povlastica vjernika pogana. Oni nisu **više tuđinci i pridošlice**. Nikada više neće biti stranci, psi, neobrezanje, izopćenici. Sada su **sugrađani svih svetih** iz novozavjetnog razdoblja. Vjernici iz židovstva nemaju nikakve prednosti u odnosu na njih. Svi su kršćani prvorazredni građani Neba (Fil 3,20.21). Uz to su i **ukućani Božji**. Ne samo da su dobili državljanstvo u božanskom kraljevstvu, nego su i usvojeni u božansku obitelj.

2,20 Napolisjetku, učinjeni su udovima Crkve ili, kako to Pavao ovdje prikazuje, postali su kamenje u izgradnji svetog hrama. Apostol vrlo potanko opisuje taj hram – njegov **temelj**, njegov **zaglavni kamen**, njegovo vezivo, njegovo jedinstvo i sklad, njegov rast i druge jedinstvene značajke.

Taj je hram *sagrađen na temelju apostola i proroka*. To se odnosi na **apostole i proroke** novozavjetnog razdoblja; vjerojatno se ne može odnositi na starozavjetne proroke jer oni nisu znali ništa o Crkvi. To ne znači da su **apostoli i proroci bili temelj** Crkve. Temelj je Krist (1 Kor 3,11) ali oni su položili temelj onime što su naučavali o Osobi i Djelu Gospodina Isusa. Crkva je utemeljena na Kristu jer se On objavio po vjeroispovijedanju i naučavanju **apostola i proroka**. Kad ga je Petar priznao Kristom, Sinom živoga Boga, Isus je objavio da će njegova Crkva biti sagrađena na toj stijeni, naime na čvrstoj istini da je On Pomazanik Božji i jedinstveni Božji Sin (Mt 16,18). U Otk 21,14 apostoli su povezani s dvanaest temelja svetog Jeruzalema. Oni nisu sâm temelj nego su s njim povezani zato što su prvi naučavali veliku istinu o Kristu i Crkvi. Temelj građevini treba položiti samo jedanput. Apostoli i proroci učinili su to djelo jedanput i

to zauvijek. Premda oni više nisu s nama, temelj koji su položili sačuvan nam je u spisima Novog zavjeta. Drugo značenje jest da u svim razdobljima ima ljudi čija je služba apostolska ili proročka. Misionari i osnivatelji crkava u nekom su smislu također apostoli, a oni koji propovijedaju riječ za izgradnju, proroci. Ali u prvotnom značenju tih riječi, nisu ni apostoli ni proroci.

Isus Krist nije samo temelj hrama; On je i zaglavni kamen. Nijedna slika ili pralik ne može ga primjereno prikazati u njegovoj višestrukoj slavi ili njegovim raznovrsnim službama. Tri su, ili najmanje tri, moguća objašnjenja što je to zaglavni kamen, i sva tri ukazuju na Gospodina Isusa Krista kao jedinstvenu, najodličniju i prijeko potrebnu Glavu Crkve.

1. Zaglavnim općenito smatramo kamen koji leži na prednjem donjem uglu zgrade. Kako izgleda da je na nj položen ostatak građevine, počeo je označavati nešto što je od temeljne važnosti. U tom smislu on istinski prikazuje Gospodina. Osim toga, budući da povezuje dva zida, to može označavati jedinstvo vjernika, i Židovâ i pogana, koje je po Njemu ostvareno u Crkvi.

2. Neki biblijski stručnjaci vjeruju da se riječ prevedena sa "**zaglavni kamen**" odnosi na potporni kamen luka. Taj kamen zauzima najvažniji položaju u luku i pruža potporu ostalom kamenju. Tako je i Krist najvažniji u Crkvi. On je i najpotrebniji: ukloni Njega pa će se i ostatak srušiti.

3. Treće moguće objašnjenje jest da se to odnosi na vršni kamen piramide. Taj kamen zauzima najviši položaj na građevini i jedini je kamen te veličine i oblika. Njegovi kutovi i obrisi određuju oblik cijele piramide. Tako je i Krist Glava Crkve. On je jedinstven u pogledu svoje Osobe i službe. On je i Onaj koji Crkvi daje jedinstveno obličje. Prvo obličje jest njezin **temelj**:

2,21 "U kome" se odnosi na Krista; On je Izvor života i rasta Crkve. Blaikie kaže:

U Njemu smo joj pridodani; u Njemu urastamo u nju; u Njemu cijeli hram raste prema konačnom dovršenju, kad *Vrhovni Ka-*

men iziđe na vidjelo uz poklike: "Slava, slava njemu".¹⁵

Jedinstvo i sklad **hrama** naznačeni su izrazom "**sva građevina zajedno povezana**". Ona je jedinstvo sačinjeno od mnogo pojedinačnih udova. Svaki ud u **građevini** ima osobit položaj u koji se, on ili ona, savršeno uklapa. Kamenje koje je po milosti Božjoj iskopano u "dolini smrti" savršeno pristaje jedno uz drugo. Jedinstvena osobina te građevine jest to da **raste**. Ipak, ta osobina nije isto što i rast građevine zbog dodavanja cigli i cementa. Radije razmišljajte o njoj kao o rastu živog organizma, primjerice ljudskog tijela. Naposljetku, Crkva nije beživotna zgrada. Nije ni organizacija. Ona je živo biće kojemu je Krist Glava, dok svi vjernici tvore Tijelo. Rođena je na Pedeseticu i otada neprestano raste i rasti će sve do svog Uznesenja.

Ta rastuća građevina od žive tvari opisana je kao **sveti hram u Gospodinu**. Riječ koju Pavao rabi za "**hram**" ne odnosi se na vanjska dvorišta nego na unutarnje svetište (grč. *naos*), ne na okolna zdanja nego na samu Svetinju. On je dakle mislio na glavnu građevinu hramskog kompleksa u kojem se nalazila Svetinja nad svetinjama. Ondje je prebivao Bog i ondje se objavljivao u svijetlom, blještavom oblaku slave.

Ovdje nalazimo nekoliko pouka za nas: (1.) Bog prebiva u Crkvi. Spašeni Židovi i pogani tvore živo svetište u kojem On prebiva i u kojem otkriva svoju slavu. (2.) Taj **hram** je **svet**. Odvojen je od svijeta i posvećen Njemu za svete nakane. (3.) Kao **sveti hram**, Crkva je središte iz kojega se Bogu po Gospodinu Isusu Kristu uzdiže hvala, štovanje i obožavanje.

Kasnije Pavao taj **sveti hram** opisuje kao prebivanje u **Gospodinu**. Drugim riječima, njegov je izvor svetosti Gospodin Isus. Udovi tog hrama po ujedinenju s Njim zauzimaju sveti položaj i iz ljubavi prema Njemu trebaju biti sveti življenjem.

2,22 U tom prekrasnom hramu vjernici iz poganstva imaju isti položaj kao i vjernici Židovi. Trebalo bi nas ushititi kad to

čitamo kao što mora da je ushitilo Efežane i ostale kad su to prvi put čuli. Silna čast položaja koji imaju vjernici jest to da oni tvore **prebivalište Božje u Duhu**. To je svrha hrama – da bude mjesto gdje Bog može živjeti u zajedništvu sa svojim ljudima. Crkva jest takvo mjesto. Usporedite to s položajem pogana u starom Savezu. U to doba nisu se mogli ni približiti Božjem prebivalištu; sada i sami *tvore* dobar dio tog prebivališta!

Zapazite što je glede Crkve bila služba svake od Osoba Božanstva: (1.) U kome, to jest u Kristu. Po ujedinjenju s Njim ugrađeni smo u hram. (2.) **Prebivalište Božje u Duhu**. Taj je hram dom Boga Oca na Zemlji. (3.) U **Duhu**. U Osobi Svetog Duha Bog prebiva u Crkvi (1 Kor 3,16).

I tako je ovo poglavlje započelo s opisom pogana koji su bili mrtvi, izopačeni, đavolski i neposlušni, a završava s tim istim poganima, očišćenim od sve krivice i prljavštine, koji tvore **prebivalište Božje u Duhu!**

F. Umetak o tajni (3,1-13)

3,1 U ovom stihu Pavao načinje temu koju prekida u sljedećem i ne vraća joj se sve do 14. stiha. Stihovi 2-13 tvore umetak kojemu je tema tajna – Krist i Crkva.

Ono što to čini osobito zanimljivim jest da je i sadašnje razdoblje Crkve umetak u Božjem postupanju. To se može objasniti ovako: tijekom većeg razdoblja povijesti zapisane u Starom zavjetu Bog se prvenstveno bavio židovskim narodom. U stvari, od Postanka 12 pa sve do Malahije tema zapisâ skoro isključivo su Abraham i njegovo potomstvo. Kad je Gospodin Isus došao na Zemlju Izrael ga je odbacio pa je Bog privremeno ostavio po strani taj svoj izabrani zemaljski narod. Mi sada živimo u razdoblju Crkve, kad su Židovi i pogani na istoj razini pred Bogom. Nakon što Crkva bude dovršena i uzdignuta u svoj nebeski dom Bog će se ponovno prihvatiti svog plana s Izraelom kao nacijom a kazaljke na proročkom satu još će se jednom

pokrenuti. Stoga je sadašnje razdoblje neka vrst umetka između Božjeg prošlog i budućeg postupka s Izraelom. To je novi raspored u božanskom planu – jedinstven i odijeljen od ičega prije ili poslije toga.

U stihovima 2-13 Pavao prilično potanko razjašnjava taj umetak. Zar je možda nenamjerno i slučajno to što se, čineći to, služi literarnim umetkom kako bi objasnio dispencacijski umetak?

Apostol počinje taj odjeljak riječima: **“Radi toga sam ja, Pavao, sužanj Krista Isusa za vas pogane.”** Izraz **“radi toga”** oslanja se na ono što je upravo rekao o povlaštenom položaju u koji su, zbog njihova ujedinjenja s Kristom, uvedeni vjerni pogani.

Općenito se vjeruje da je ova poslanica napisana tijekom Pavlova prvog tamnovanja u Rimu. Ali o sebi on ne govori kao o rimskom uzniku. To bi na neki način ukazivalo na poraz, samosažaljevanje ili čežnju za sućut. Sebe Pavao naziva sužnjem Isusa Krista; to govori o prihvaćanju, dostojanstvu i trijumfu. Ruth Paxton dobro je to izrekla:

U poslanici Efežanima ne zaudara na zatvor jer Pavao nije svezan u duhu. Tu je on kao sužanj Rima, ali ne priznaje to nego tvrdi da je sužanj Isusa Krista. Što je tajna takve pobjedničke onosvjetskosti? Premda mu tijelo sahne u zatvoru, Pavlov je duh s Kristom u nebesima.¹⁶

U svakom slučaju, njegovo je tamnovanje bilo u korist **poganâ**. Tijekom svog poslanja nailazio je na oštro protivljenje zbog naučavanja da odsada, u kršćanskoj Crkvi, vjernici pogani imaju ista prava i povlastice kao i vjernici Židovi. Naposljetku, samo njegovo uhićenje i suđenje pred carem izazvala je lažna optužba da je Efežanina Trofima uveo u područje Hrama zabranjeno poganima (Dj 21,29). Ali iza te optužbe skrivalo se žestoko neprijateljstvo vjerskih vođa.

3,2 Sada Pavao prekida tijekom svojih misli i upućuje se u raspravu o tajni, u ono što smo već spomenuli kao literarni umetak koji razjašnjava dispencacijski umetak.

“Ako” u ovom stihu (u izvorniku: ako ste čuli...) moglo bi stvoriti dojam da apostolovi čitatelji nisu znali za njegovu osobitu službu za pogane. U stvari, ovaj stih poneki koriste za dokaz kako Pavao nije poznavao ljude kojima piše, pa stoga ova poslanica nije mogla biti napisana ljubljanim Efežanima. Ali “ako” često znači i “budući da”, stoga Phillips to parafrazira: “Ta mora da ste čuli ...” Zacijelo su znali da je njemu povjerena ta osobita služba. On tu službu opisuje kao **rasporedbu milosti Božje**. Ovdje se **rasporedba** odnosi na upravljanje. Upravitelj je onaj tko je postavljen da upravlja poslovima nekog drugog. Pavao je bio Božji upravitelj kojemu je naloženo da iznosi veliku istinu o novozavjetnoj Crkvi. Bilo je to upravljanje Božjom **mielošću** u najmanje tri vida:

1. Glede izabranika. Nezasluženom je naklonošću Pavao izabran za tako veliku povlasticu.

2. Glede sadržaja poruke. Bila je to poruka o Božjoj besplatnoj i nezasluženoj ljubavi.

3. Glede njezinih primatelja. Pogani su bili potpuno nedostojni takve naklonosti.

Ipak, to upravljanje **mielošću** prepušteno je Pavlu kako bi je za uzvrat mogao udijeliti poganima.

3,3 Tu **tajnu** on nije naučio od nekog drugog niti ju je otkrio vlastitom inteligencijom. Bila mu je **obznanjena** izravnom **objavom** od Boga. Nije nam rečeno gdje ili kako se to dogodilo; sve što znamo jest da je na neki čudesan način Bog pokazao Pavlu svoj plan za Crkvu sastavljenu od obraćenih Židova i obraćenih pogana. Već smo spomenuli da je ta **tajna** sveta tajna dotad nepoznata – ljudima nespoznatljiva, a sada na božanski način objavljena. Apostol je tu **tajnu** spominjao u 1,9-14.22.23 i 2,11-22.

3,4 To što je upravo napisao o toj temi bilo je dostatno da njegovim čitateljima prikaže kako mu je od Boga dan uvid u Kristovu tajnu. Blaikie ovako parafrazira ovaj odjeljak:

U odnosu na koje, to jest ono što sam pret hodno napisao: da to učinim shvatljivijim, sada potpunije pišem o toj temi kako biste uvidjeli da je vaš učitelj potpuno obaviješten glede te tajne...¹⁷

Darbijev prijevod “tajne Krista” predlaže da se tu radi o mističnom Kristu, to jest, Glavi i Tijelu. (Jedan drugi primjer gdje ime Krist uključuje i Gospodina Isusa i njegov narod nalazi se u 1 Kor 12,12.)

3,5 Ovaj i sljedeći stih daju nam najpotpuniju definiciju o tajni koja postoji. Pavao objašnjava što je tajna, a potom objašnjava što je tajna Kristova.

Kao prvo, to je istina koja u **prijašnjim naraštajima nije bila obznanjena sinovima ljudskim**. To znači da ćemo je uzalud tražiti u Starom zavjetu. Ondje je moguće naći pralikove i prikaze, ali sama istina bila je u to doba nepoznata.

Drugo: to je istina koja je **sada objavljena po Svetom Duhu** Božjim svetim **apostolima i prorocima**. Bog je bio Otkrivaatelj; **apostoli i proroci** bili su odvojeni da prime otkrivenje; **Duh Sveti** je bio kanal po kojem im je došlo otkrivenje.

Ovaj je stih protuslovan, osim ako ne uvidimo da se radi o apostolima i prorocima novozavjetnog a ne starozavjetnoga razdoblja. Prvi dio stiha navodi da ta istina nije bila otkrivena u drugim razdobljima; bila je nepoznata starozavjetnim prorocima. Kako bi onda za Pavlova života mogla biti obznanjena po ljudima koji su umrli prije mnogo stoljeća? To očito znači da je velika istina o Kristu i Crkvi obznanjena ljudima iz razdoblja Crkve, primjerice Pavlu, koje je uskrslu Gospodin osobito odredio da kao njegovi glasnogovornici govore u njegov ime. (Pavao nije tvrdio da je on jedini kome je obznanjena ta sveta tajna; on je bio samo jedan od mnogih, premda je u svojim poslanicama bio najistaknutiji u prenošenju te istine poganima svoga doba kao i idućim naraštajima.)

Pošteno je spomenuti da mnogi kršćani imaju posve drugačije gledište od ovog koje smo naveli. Oni tvrde da je u staro-

zavjetno doba Crkva već postojala te da je Crkva u ono doba bio Izrael ali je istina o Crkvi sada potpunije otkrivena. Oni kažu: "Tajna nije bila poznata u drugim razdobljima ovako kao što je sada otkrivena. Bila je poznata, ali ne u jednakoj mjeri kao sada. Mi sada imamo potpunije otkrivenje, ali smo još uvijek Izrael Božji, to jest, nastavak Božjeg naroda." Kao dokaz svojoj tvrdnji oni ukazuju na Dj 7,38 (u KJV iz 1611. god.), gdje je narod Izraela nazvan "crkva (NKJV, NASB: zajednica) u pustinji". Istina je da se o Božjem izabranom narodu govorilo kao o zajednici u pustinji, ali to još uvijek ne znači nikakvu povezanost s *kršćanskom* Crkvom. Naposljetku, grčka riječ *ekklesia* općenit je izraz koji može značiti: skupština, zajednica ili sazvana skupina. Ne samo da se primijenuje za Izraela u Dj 7,38 nego i za pogansku svjetinu u Dj 19,32.41. Iz konteksta moramo odrediti koje joj je značenje, "Crkva" ili skupština.

Ali što je s tvrdnjom da ovaj stih znači kako je Crkva postojala u starozavjetno doba, premda tada nije bila otkrivena potpuno kao sada? Na to nalazimo odgovor u Kol 1,26 gdje je glatko ustvrđeno da je tajna bila "skrivena od vjekova i od naraštaja, a sada očitovana Njegovim svetima". Nije u pitanju stupanj otkrivenja, nego činenica o njemu.

3,6 Sada smo stigli do središnje istine spomenute tajne, naime, da su u Crkvi Gospodina Isusa Krista vjerni **pogani subaštinci**, su-udovi, **sudionici njegova obećanja u Kristu – po evanđelju**. Drugim riječima, obraćeni pogani sada uživaju ista prava i povlastice kao i obraćeni Židovi.

Prvo: oni su **subaštinci**. Što se tiče baštine jednaki su spašenim Židovima. Baštinci su Božji, baštinci zajedno s Isusom Kristom i **subaštinci** sa svim otkupljenicima.

Potom su zajednički udovi istoga tijela. Sada nisu udaljeni ili u nepovoljnom položaju, nego u Crkvi dijele položaj jednakosti sa spašenim Židovima.

I konačno, zajedno su **sudionici obećanja u Kristu – po evanđelju**. Obećanje bi ovdje moglo značiti Duha Svetoga (Dj 15,8; Gal 3,14), ili pak sve što je u **evanđelju** obećano onima koji su u Gospodinu **Kristu Isusu**. **Pogani** su zajedno sa Židovima su-dionici u svemu tome.

U starozavjetnom razdoblju ništa od toga nije bilo istina, niti će biti istina u budućem Kristovom kraljevstvu.

U doba starog Zavjeta Izrael je zauzimao osobito povlašten položaj pred Bogom. Židov bi ismijao svaki nagovještaj tvrdnje da poganin ima jednak udio s njime u Božjim obećanjima. To jednostavno nije bilo istina. Izraelski su proroci predskazivali poziv pogana (Iz 49,6; 56,6.7) ali nigdje nisu ni dali naslutiti da bi pogani bili su-udovi tijela u kojemu Židovi ne bi imali nikakva prvenstva.

U budućem kraljevstvu našega Gospodina Izrael će biti glava narodima (Iz 60, 12); pogani će biti blagoslovljeni, ali samo kroz Izraela (Iz 60,3; 61,16; Zah 8,23).

Prvenstveno, premda ne i isključivo, poziv Izraela bio je privremeni blagoslov na Zemlji (Pnz 28; Am 9,13-15). Poziv Crkve prvenstveno je duhovni blagoslov na nebesima (Ef 1,3). Izrael je bio pozvan da bude Božji odabrani narod na Zemlji; Crkva je pozvana da bude Kristova nebeska Zaručnica (Otk 21,2.9). Izrael će biti blagoslovljen pod Kristovom vladavinom u Tisućogodišnjem kraljevstvu (Hoš 3,5); Crkva će vladati s Njim nad cijelim univerzumom i imati udjela u njegovoj slavi (Ef 1,22.23).

Stoga nam treba biti jasno da Crkva nije isto što i Izrael ili pak Kraljevstvo. Ona je novo društvo, jedinstveno zajedništvo, i najpovlaštenije tijelo vjernikâ o kojem čitamo u Bibliji. Crkva je nastala nakon što je Krist uzašao i bio dan Duh Sveti (Dj 2). Uobličena je krštenjem u Duha Svetoga (1 Kor 12,13) i bit će dovršena za Uznesenja kad će svi koji pripadaju Kristu biti uzeti u svoj nebeski dom (1 Sol 4,13-18; 1 Kor 15,23.51-58).

3,7 Naglasivši istovjetno sudjelovanje poganâ i Židovâ u Crkvi, Pavao će sada raspravljati o vlastitoj službi povezanoj s tim sudjelovanjem (st. 7-9).

Kao prvo, on je **postao poslužiteljem** evanđelja. Wuest piše: "Riječ 'poslužitelj' navodi na pogrešno mišljenje jer je to tehnički izraz kojim se danas označava pastora crkve." No u Novom zavjetu nikada nema to značenje. Njzino osnovno značenje jest "sluga"; Pavao za sebe jednostavno misli da služi Gospodinu u vezi te tajne.

Ta služba bila je u naravi nezashluženog dara: "**Po daru milosti Božje koja mi je dana djelovanjem snage njegove.**" To nije bilo samo prikazivanje milosti nego i iskazivanje Božje snage u učinkovitom zadobivanju ponositog i samopravednog farizeja, spašavanju njegove duše, postavljanju za apostola, osposobljavanje da može primati otkrivenja i jačanje za Djelo. Stoga Pavao kaže da mu je taj dar dan djelotvornim djelovanjem Njegove snage.

3,8 Apostol sebe naziva **najmanjem od svih apostola**. Nekom to možda izgleda kao podrugljivo poniženje; u stvari je to istinska samoprocjena onoga koji je ispunjen Duhom Svetim. Svatko tko vidi Krista u njegovoj slavi, shvaća vlastitu grešnost i bezvrijednost. U Pavlovu slučaju radilo se o sjećanju na to kako je progoneći crkvu Božju (Gal 1,13; Fil 3,6) progonio Gospodina Isusa (Dj 9,4). Usprkos toga, Gospodin mu je na osobit način povjerio da nosi evanđelje **poganima** (Dj 9,15; 13, 47; 22,21; Gal 2,2.8). Pavao je bio apostol **poganima** kao što je Petar bio Židovima. Njegovo je poslanje bilo dvojako: ticalo se evanđelja, i ticalo se Crkve. Prvo: govorio bi ljudima kako da se spase, a tada bi ih uveo u istinu novozavjetne Crkve. Za njega evangelizacija nije bila sama po sebi svrhom, nego korak prema uspostavi i jačanju domaćih novozavjetnih crkava.

Osnovna zadaća njegove službe bila je **među poganima navješćivati neistraživo bogatstvo Kristovo**. Blaikie to jako dobro izražava:

Dvije privlačne riječi, *bogatstvo* i *neistraživo*, prenose misao o beskrajnom obilju nečeg najdragocjenijeg. Dragocjenosti su obično rijetke pa im sama ta rijetkost podiže cijenu; ali ovdje je to najdragocjenije i bezgranično – bogatstvo sućuti i ljubavi, posvećenja, utjehe i preobražavajuće snage, sve je to bezgranično i sposobno zadovoljiti svaku potrebu, čežnju i žudnju srca, sada i zauvijek.¹³

Kad se netko pouzda u Gospodina Isusa, trenutno postaje duhovni milijarder; u Kristu posjeduje neiscrpivo blago.

3,9 Drugi dio Pavlove službe bio je **rasvijetliti svima što je "rasporedba tajne"** (JND); drugim riječima, prosvijetliti ih u vezi toga kako se tajna provodi u praksi. Božji plan za sadašnje doba jest "pozvati od poganâ narod Njegovu imenu" (Dj 15, 14) – Nevjestu svom Sinu. Sve što je u taj plan uključeno, jest raspoređivanje (*upravljanje*, NKJV margina¹⁹) tajne. "**Svima**" se odnosi na sve *vjernike*. Nespašeni ljudi ne mogu očekivati da će razumjeti duboke istine te **tajne** (1 Kor 2,14). Pavao stoga govori o **svima** misleći na spašene ljude svake vrste – Židove i pogane, robove i slobodnjake.

Ta je tajna od početka **vjekova bila skrivena u Bogu**. U Božjem je umu taj plan postojao svu vječnost, ali ovdje je misao da je on to držao tajnim kroz **vjekove** ljudske povijesti. Ponovno uviđamo skrb kojom nas Duh Sveti želi zadiviti činjenicom da je Skupština, tj., sveopća Crkva nešto novo, jedinstveno i besprimjerno. Ranije nije bila poznata nikom drugom doli Bogu. Tajna je bila **skrivena u Bogu koji je sve stvorio**. On je **stvorio** materijalni univerzum, on je **stvorio vjekove**, on je **stvorio** Crkvu – ali u svojoj je mudrosti odlučio sve do Kristova prvog dolaska zadržati sve znanje o tom novom stvorenju.

3,10 Jedan od sadašnjih Božjih nauma glede te tajne jest, obznanimi svoju **mnogostruku mudrost** nebeskim vojskama anđela. Pavao se ponovno koristi poredbom škole. Bog je Učitelj; univerzum je učionica; anđeoski dostojanstvenici su učenici.

Naslov pouke je: "Mnogostruka **mudrost Božja**". Crkva je školski primjer. Anđeli su primorani s Neba se diviti Njegovim neistraživim sudovima i iščuđavati Njegovim putovima u prošlosti. Vide kako je Bog nadvladao grijeh i kako se proslavio. Vide kako je s Neba poslao Najboljeg za zemaljsko najgore. Vide kako je po nevjerojatnoj cijeni otkupio svoje neprijatelje, nadvladao ih ljubavlju i pripremio ih kao Nevjestu svome Sinu. Vide kako ih je blagoslovio svim duhovnim blagoslovima u nebesima; i vide da je po Djelu Gospodina Isusa Bog dobio više slave a vjernici, Židovi i pogani, više blagoslova negoli da grijeh nikada nije bio dopušten. Bog je osvećen; Sotona je pobijeden; Crkva je s Kristom ustoličena kako bi sudjelovala u njegovoj slavi.

3,11 Sama Tajna, njezino skrivanje, njezino konačno razotkrivanje i način na koji iskazuje mudrost Božju, u skladu su s vječnim naumom što ga je On zasnovao u Kristu Isusu, Gospodinu našem. Prije negoli je načinjen svijet, Bog je znao da će Sotona pasti i da će ga čovjek slijediti u grijehu. Stoga je unaprijed pripremio protustrategiju, majstorski plan. Taj plan iskazan je u Kristovom utjelovljenju, smrti, uskrsnuću, uznesenju i proslavljenju. Cjelokupni je program usredotočen na Krista po kome je i ostvaren. Sada Bog može spašavati bezbožne Židove i pogane, učiniti ih udovima Kristovog Tijela, suobličiti ih slici svog Sina i svu im vječnost ukazivati čast na jedinstven način kao Jaganjčevoj Nevjesti.

3,12 Kao ishod Kristova Djela i našeg jedinstva s njime, sada imamo neizrecivu povlasticu ulaženja u Božju prisutnost u bilo koje doba, potpuno sigurni da ćemo biti saslušani; i to bez ikakvog straha od karanja (Jak 1,5). Naša je **smjelost** stav pun poštovanja i odsutnost straha što imamo kao djeca koja se obraćaju svom Ocu. Naš je **pristup** sloboda da govorimo Bogu u molitvi. Naše **pouzdanje** jest uvjerenje da ćemo biti dobro prihvaćeni i saslušani

te da ćemo primiti mudar i ljubazan odgovor. I sve je to **po vjeri u njega**, to jest **po našoj vjeri u Gospodina Isusa Krista**.

3,13 Imajući u vidu dostojanstvo svoje službe i prekrasne rezultate koji su iz nje proistekli, Pavao ohrabruje svete da se ne obeshrabre kad pomisle na njegove patnje. Njemu je bilo drago što je mogao podnijeti **nevolje** služeći poganima. Umjesto da se obeshrabre zbog njegovih nevolja, govori im on, trebali bi se ponositi što je bio smatran dostojnim trpjeti za Gospodina Isusa. Trebali bi se radovati kad samo pomisle na dobrobit koju njegove **nevolje** donose njima i ostalim poganima. Njegovo sadašnje tamnovanje trebali bi smatrati slavom, a ne sramotom.

G. Pavlova molitva za svete (3,14-19)

3,14 Sada se apostol vraća misli s kojom je počeo ovo poglavlje a zatim je prekinuo umetnutim tekstom o Tajni. Zato se "**stoga**" odnosi na drugo poglavlje s njegovim opisom onoga što su pogani bili po naravi i što su po ujedinjenju s Kristom postali. Njihovo začuđujuće uzdignuće od siromaštva i smrti do bogatstva i slave, potiče Pavla da se moli kako bi oni uvijek živjeli tako da praktično uživaju u svom uzvišenom položaju.

Ukazano je i na njegov položaj pri molitvi: "**Prigibam koljena**." To ne znači da uvijek treba klečati prigodom molitve, ali bi takav uvijek trebao biti stav duše. Možemo moliti dok hodamo, sjedimo, ili ležimo, ali naši duhovi trebaju biti prignuti u poniznosti i poštovanju.

Molitva je upućena **Ocu**. U općenitom smislu Bog je Otac sveg čovječanstva – po tome što mu je Stvoritelj (Dj 17,28.29). U užem smislu On je Otac svih vjernika, što znači da ih je rodio u svoju duhovnu obitelj (Gal 4,6). U jedinstvenom smislu On je Otac Gospodina našega Isusa Krista, što znači da su Oni jednaki (Iv 5,18).

3,15 Osobita uloga Oca koju Pavao ima na umu jest uloga onoga **od koga ime svakom oćinstvu na nebesima i na Zemlji**.

To bi moglo značiti:

1. Svi otkupljeni na Nebu i na Zemlji Njega smatraju Glavom Obitelji.

2. Sva stvorena bića, anđeoska i ljudska, Njemu duguju svoje postojanje i kao pojedinci i kao obitelji. Obitelji u Nebu sastavljene su od raznih klasa anđeoskih stvorenja. Obitelji na Zemlji različite su rase koje potječu od Noe i sada su podijeljene u razne narode.

3. Svemu očinstvu u univerzumu ime proizlazi od Njega. Očinstvo Božje je izvorno i uzorno; ono je pralik svakog drugog očinskog odnosa. Phillips ovaj stih prevodi: "Od koga svakom očinstvu, zemaljskom ili nebeskom, proizlazi ime."

3,16 Ne možemo a da nas se ne dojmi veličina Pavlove molbe: "Neka vam dadne po bogatstvu slave svoje." On će zaiskati da sveti budu duhovno ojačani. – Ali u kojoj mjeri? Jamieson, Fausset i Brown odgovaraju: "Obilno, u skladu s bogatstvom Njegove slave; ne 'po' uskosti naših srdaca."²⁰ Propovjednici često ukazuju da postoji razlika u izrazima "od bogatstva" i "po bogatstvu". Bogataš može dati neku beznačajnu svotu; bilo bi to *od* njegova bogatstva, ali ne *u skladu* s njegovim bogatstvom! Pavao ište da ih Bog ojača po bogatstvu svoje savršenosti. Budući da je Gospodin beskrajno bogat slavom, neka sveti budu spremni za "poplavu"! Zašto od tako velikog Kralja iskati tako malo? Kad je netko od Napoleona zaiskao golemu naklonost, Napoleon mu je to odmah učinio rekavši: "Iskazao mi je čast veličinom svoje molbe."

Kad dolaziš Kralju,

Ponesi sobom velike molbe;

Jer njegova milost i snaga su tolike

Da nitko nikada ne može zaiskati previše.

John Newton

Sada evo dolazimo do Pavlovih osobitih molitvenih zahtjeva. Umjesto niza nepovezanih molbi, trebamo ih smatrati slijedom u kojem svaka molba polaže temelj sljedećoj. Zamislimo ih kao piramidu: prva je molba najdonji red kamenja. Kako

molitva napreduje, Pavao gradi prema veličanstvenom vrhu.

Prva je molba da se **snagom ojačaju po Duhu u svom nutarnjem čovjeku**. Blagoslov koji on ište jest *duhovna* snaga. I to ne snaga za izvođenje spektakularnih čudes nego duhovna energija potrebna da budu zreli, uravnoteženi, pametni kršćani. Onaj tko usađuje tu snagu jest Duh Sveti. Naravno, On nam može dati snagu samo kad se hranimo Božjom riječju, udišemo čisti zrak molitve i svakodnevno služimo Gospodinu.

Tu snagu doživljavamo u **nutarnjem čovjeku**, to jest, duhovnom djelu naše naravi. **Nutarnji je čovjek** taj koji uživa u Zakonu Božjemu (Rim 7,22). **Nutarnji se čovjek** iz dana u dan obnavlja, a vanjski se čovjek raspada (2 Kor 4,16). Premda je od Boga, našem **nutarnjem čovjeku** treba snaga, rast i razvoj.

3,17 Drugi korak jest: "Da Krist po vjeri prebiva u srcima vašim." Ishod duhovne okrepe je: ojačani smo **da bi Krist prebivao u našim srcima**. U stvari, Gospodin Isus osobno se, u trenutku obraćenja, useljava u vjernika (Iv 14,23; Otk 3,20). Ali to nije tema ove molitve. Nije u pitanju je li On u vjerniku, nego radije: osjeća li se On ondje kao *kod kuće*! On je trajni Stanar u svakoj spašenoj osobi, ali ovo je molba da može imati potpun pristup u svaku sobu i ormar; da ga se ne žalosti grešnim riječima, mislima, pobudama i djelima; da može uživati u nepomučenom zajedništvu s vjernikom. Na taj način kršćaninovo srce postaje Kristov dom, mjesto gdje On voli boraviti – kao dom Marije, Marte i Lazara u Betaniji. Srce se, naravno, odnosi na središte duhovnog života; ono upravlja svakim vidom ponašanja. U stvari, apostol moli da bi se Kristovo gospodstvo proširilo na knjige koje čitamo, posao koji obavljamo, hranu koju jedemo, novac koji trošimo, riječi koje govorimo – ukratko, na najsitnije potankosti naših života.

Što nas više Duh Sveti jača, to više ćemo biti poput samog Gospodina Isusa. I što

smo više poput Njega, to će se više On "smjestiti i osjećati potpuno kao kod kuće u našim srcima" (KSW).

U uživanje Njegova prebivanja u nama ulazimo **po vjeri**. To uključuje neprestanu ovisnost o njemu, neprestano predavanje njemu, i neprestano prepoznavanje da je useljen. **Po vjeri** mi "provodimo Njegovu prisutnost", kako je to prikladno izrazio brat Lawrence.

Sve do ove točke Pavlova je molitva uključivala svakog člana Trojstva. Oca se moli (st. 14) da ojača vjernike po svome Duhu (st. 16) kako bi **Krist** mogao potpuno boraviti u njihovim **srcima** (st. 17). Jedna od golemih povlastica molitve jest to što možemo skloniti vječno Božanstvo da djeluje u korist drugih i nas samih.

Ishod Kristova nespunog pristupa jest to da kršćanin postaje **ukorijenjen i utemeljen u ljubavi**. Ovdje Pavao posuđuje riječi iz botanike i graditeljstva. Korijen biljke brine za ishranu i učvršćenje. Osnova zgrade jest temelj na kojoj ona počiva. Kao što Scroggie kaže: "Ljubav je tlo u kojem naš život treba imati svoj korijen; ona je i stijena na kojoj mora počivati naša vjera."²¹ **Biti ukorijenjen i utemeljen u ljubavi** jest biti utvrđen u ljubavi kao načinu življenja. **Život ljubavi** jest život ljubavnosti, nesebičnosti, slomljenosti i krotkosti. To je Kristov život koji se izražava u vjerniku (vidi 1 Kor 13,4-7).

3,18 Prethodnim je molbama skiciran nacrt duhovnog rasta i razvoja koji pripravlja dijete Božje da bude potpuno sposobno **zajedno sa svima svetima shvatiti što je Širina i Duljina i Dubina i Visina**.

Prije negoli razmotrimo same te dimenzije, zapazimo izraz "**zajedno sa svima svetima**". Taj je predmet tako golem da ni jedan vjernik ne može shvatiti više od njegova malenog djela. Stoga postoji potreba za proučavanjem, raspravljanjem i dijeljenjem s drugima. Duh Sveti može upotrijebiti udruženo razmišljanje neke djelatne skupine vjernika kako bi izazvao poplavu dodatnog svjetla o Pismu.

Općenito se drži da se spomenute dimenzije odnose na Kristovu ljubav, premda sam tekst to ne govori. U stvari, ljubav Kristova navedena je odvojeno u sljedećem stihu. Smatramo li da se radi o Kristovoj ljubavi, tada bismo ovako mogli prikazati tu povezanost:

Širina – svijet (Iv 3,16)

Duljina – zauvijek (1 Kor 13,8)

Dubina – sve do smrti na križu (Fil 2,8)

Visina – Nebo (1 Iv 3,1,2)

F. B. Meyer dobro to izražava:

Uvijek će pred nama biti toliki vidokrug kao i iza nas. I kad već budemo tisuće godina gledali Isusovo lice, njegova će krasota biti nova i zadivljujuća i nedosižna kao kad smo ga prvi put ugledali s vratiju Raja.²²

Ali te se dimenzije mogu odnositi i na tajnu koja zauzima tako važno mjesto u poslanici Efežanima. U stvari, lako je iznaći te dimenzije u samom tekstu:

1. **Širina** je opisana u 2,11-18 i odnosi se na širinu Božje milosti u spašavanju Židova i poganâ te pridodavanju istih u Crkvu. Tajna obuhvaća oba ta sloja čovječanstva.

2. **Duljina** se proteže od vječnosti do vječnosti. U prošlosti su vjernici bili izabrani u Kristu prije utemeljenja svijeta (1, 4), a što se tiče budućnosti, vječnost će biti trajno razotkrivanje izobilnoga bogatstva Njegove milosti u Njegovoj ljubavi prema nama po Kristu Isusu (2,7).

3. **Dubina** je slikovito prikazana u 2,1-3. Mi smo bili utonuli u provaliju neizrecivog grijeha i poniženja. Krist je došao u tu prašumu prljavštine i pokvarenosti kako bi umro umjesto nas.

4. **Visinu** nalazimo u 2,6 gdje ne samo da smo bili uskrišeni s Kristom, nego i ustoličeni s njim u nebesima kako bismo dijelili njegovu slavu.

To su dimenzije beskrajnosti i, u stvari, vječnosti. I dok o njima razmišljamo, "sve što možemo učiniti", kaže Scroggie, "jest zapaziti red u tom metežu svetih riječi".

3,19 Sljedeća apostolova molba jest da bi sveti mogli iskustveno **spoznati ljubav Kristovu koja nadilazi spoznaju**. Nika-

da je ne bi mogli potpuno istražiti jer je ona ocean bez obala, ali iz dana u dan mogu sve više i više učiti o njoj. Tako on moli za duboku, iskustvenu spoznaju i uživanje prekrasne ljubavi našeg prekrasnog Gospodina.

Vrhunac te uzvišene molitve dosegnut je kad Pavao moli: **“Da se ispunite sve do** (u grč. doslovno *do, eis, a* u NKJV *sa*) **punine Božje.”** Sva punina Božanstva prebiva u Gospodinu Isusu (Kol 2,9). Što više On prebiva u našim srcima po vjeri, to više se mi ispunjavamo do sve punine Božje. Nikada mi nećemo moći biti ispunjeni sa svom puninom Božjom, ali to je cilj prema kojem se krećemo.

Objasnivši sve to, ipak moramo napomenuti da tu postoje dubine značenja koje nismo doseguli. Dok se bavimo Pismom, svjesni smo da se bavimo istinama koje nadilaze naše sposobnosti shvaćanja i objašnjavanja. Da bismo, primjerice, rasvijetlili ovaj stih, možemo upotrijebiti prikaz s čašom. Uronimo je u more i ona se ispunji vodom, ali kako je malo mora u samoj čaši! Premda smo sve to ispričali, tajna ostaje, i mi jedino možemo zastati u strahopoštovanju pred Božjom riječju i diviti se njezinoj neizmjernosti.

H. Pavlova doksologija (3,20.21)

3,20 Molitva završava *doksologijom* koja nadahnjuje dušu. Prethodne su molbe bile goleme, odvažne i naoko nemoguće. Ali Bog u vezi toga može učiniti više nego li mi možemo moliti ili zamisliti. Doseg Njegove sposobnosti očit je u načinu na koji Pavao piše kako bi opisao nadasve izobilne blagoslove:

Moćan

Moćan učiniti

Moćan učiniti što god molili

Moćan učiniti što god mi zamislili

Moćan učiniti što god mi molili ili zamislili

Moćan učiniti više nego mi molili ili zamislili

Moćan učiniti obilnije nego mi molili ili zamislili

Moćan učiniti mnogo obilnije nego mi molili ili zamislili

Način na koji Bog odgovara na molitve opisan je izrazom **“prema snazi koja djeluje u nama”**. To se odnosi na Duha Svetoga koji neprestance djeluje u našim životima pokušavajući donijeti plod, karakter nalik Kristovom; kori nas zbog grijeha, vodi u molitvi, nadahnjuje na štovanje i upravlja u bogoslužju. Što više prianjamo uz Nj, veća će biti Njegova djelotvornost kojom nas suobličuje Kristu.

3,21 “Njemu slava u crkvi i u Kristu Isusu u svim naraštajima u vijeke vjekova! Amen.” Bog je dostojan vječne slave. Njegova mudrost i njegova snaga iskazane su u anđeoskim vojskama; u Suncu, Mjesecu i zvijezdama; u životinjama, pticama i ribama; u ognju, tući, snijegu i magli, u vjetru; u planinama, brdima i drveću; u kraljevima i običnim ljudima, starcima i mladićima, u Izraelu i ostalim narodima. Sve je to zamišljeno da proslavi ime Gospodinovo (Ps 148).

Ali postoji jedna druga skupina koja će bez prestanka slaviti Boga, a to je Crkva – Krist kao Glava i vjernici kao Tijelo. To društvo otkupljenika biti će vječno svjedočanstvo Njegove neusporedive i čudesne milosti. Williams piše:

Vječna Božja slava kao Boga i Oca bit će tijekom vjekova prikazana u Crkvi i u Kristu Isusu. -- Zavidljivoća je ta tvrdnja! Krist i Crkva kao jedno Tijelo bit će prenositelji tog vječnog prikaza.²³

Već sada Crkva treba davati slavu Njegovom imenu “u službama slavljenja, u čistim življenjima svojih članova, u svom općesvjetskom naviještanju evanđelja i u posluživanju ljudima u nevolji i potrebi” (Erdman).

Trajanje tog slavljenja jest: **u svim naraštajima u vijeke vjekova**. I dok slušamo Pavlov poziv na vječno slavljenje Boga u Crkvi i u Kristu Isusu, odgovor naših srdaca jest iskreno: **Amen!**

II. VJERNIKOVO DJELOVANJE U GOSPODINU (Pogl. 4-6)

A. Poziv na jedinstvo u kršćanskom zajedništvu (4,1-6)

4,1 Ovdje nastupa značajna stanka u poslanici. Prethodna poglavlja bavila su se pozivom kršćaninu. U prva tri poglavlja njega se potiče da živi dostojno svog poziva. Do sada je glavni predmet bio položaj na koji nas je uzdigla milost. Od sada pa nadalje bit će to primijenjeno utvrđivanje tog položaja. Naš uzvišeni položaj u Kristu poziva na odgovarajuće pobožno ponašanje. Stoga je istina da s nebesa, u poglavljima 1-3, poslanica Efežanima prelazi na mjesnu crkvu, a potom na dom i na društvo u poglavljima 4-6. Kao što je Stott ukazao, ta zaključna poglavlja naučavaju da "moramo njegovati jedinstvo u crkvi, čistoću u osobnim životima, sklad u svojim domovima i čvrstoću u svojoj borbi protiv sila zla."

Po drugi put Pavao o sebi govori kao o sužnju – ovaj put o sužnju u Gospodinu. Theodoret tumači: "Ono što svijet smatra sramotom, on drži najvećom čašću i u svojim se okovima za Krista raduje više nego li kralj pod svojom krunom."

Kao onaj koji je bio utamničen zbog svoje vjernosti i poslušnosti Gospodinu, Pavao potiče svoje čitatelje da žive dostojno svog poziva. On ne zapovijeda niti ne navodi na nešto. S nježnošću i blagošću zeziva ih jezikom milosti.

Izraz "živite" nalazimo sedam puta u ovoj poslanici (2,2.10; 4,1.17; 5,2.8.15) i s njime se misli na cjelokupni način nečijeg življenja. Dostojno življenje jest življenje u skladu s kršćaninovim uzvišenim položajem kao udom Kristovog Tijela.

4,2 U svakom području življenja važno je iskazati kristolik duh. To se iskazuje:

Poniznošću – istinskom poniznošću koja proistječe iz povezanosti s Gospodinom Isusom. **Poniznost** nas čini svjesnim vlastite ništavnosti i omogućuje nam da druge

cijenimo više negoli sebe. Suprotna je samoljublju i nadmenosti.

Blagošću – to je stav po kojem se Božjem postupanju podlaže bez protivljenja, a ljudskoj neljubaznosti bez uzvratanja. To se najbolje može vidjeti u životu Onoga koji je rekao: "Ja sam ponizna i blaga srca." Wright komentira:

– Koje li zapanjujuće i prekrasne izjave! Onaj koji je sačinio svjetove – Onaj koji je razmjestio zvijezde po svemiru i nazvao ih imenom, Onaj koji održava nebrojena sazviježđa u njihovom poretku, Onaj koji je odvažno planine na vazi i brda na tezulji, kojemu su otoci kao trunje, koji u šaci drži vode oceana, pred kojim su stanovnici Zemlje kao skakavci – kad preuzima na se ljudski život, provodi ga blaga i ponizna srca. Nije uzdigao neki savršeni ljudski ideal i suobličio mu se; On je sâm bio taj ideal.²⁴

Strpljivošću – ravnodušnost i duh podnošenja kad smo izloženi dužem izazivanju. To možemo prikazati ovako: zamislite štene i velikog psa. I dok štene laje na psa, dosađuje mu i napada ga, veliki pas koji bi štene mogao pregristi samo jednim ugriзом, strpljivo podnosi njegovu drskost.

Podnoseći jedni druge u ljubavi – to jest, uzeti u obzir da i drugi mogu pogriješiti, da imaju drugačiju osobnost, sposobnosti i čud. I ne radi se tu samo o tome da izvanjski iskazujemo pristojnost – dok nas u nutrimi razdire srdžba. Podnošenje je pozitivna ljubav prema onima koji nam idu na živce, smetaju nam ili nas na neki način dovode u nepriliku.

4,3 "Trudite se sačuvati jedinstvo Duha povezani mirom." Oblikujući Crkvu, Bog je uklonio najveću razliku koja je ikad postojala među ljudima – provaliju između Židova i poganâ. U Kristu Isusu te su razlike ukinute. Ali kako će se to iskazati u zajedničkom življenju? Hoće li i dalje postojati podmuklo neprijateljstvo? Hoće li postojati sklonost da se osnuju "Židovska Kristova crkva" i "Crkva za pogane"? Kako bi ih sačuvao od svakog razdora ili tinjajućeg neprijateljstva, Pavao sada zaklinje za jedinstvo među kršćanima.

Oni bi trebali marljivo prionuti uz to da sačuvaju **jedinstvo Duha**. Duh Sveti je učinio da svi istinski vjernici jesu jedno u Kristu; ta u Tijelu prebiva jedan **Duh**. To je osnovno **jedinstvo** koje ništa ne može uništiti. Ali u svađama i zadjevicama vjernici se mogu ponašati kao da nije tako. Sačuvati jedinstvo Duha jest živjeti u miru jedan s drugim. Mir je spona koja povezuje udove tijela usprkos velikih prirodnih razlika između njih. Uobičajena reakcija do koje dolazi kad se pojave razlike jesu razdor i osnivanje nove stranke. Duhovna pak je reakcija: "U bitnome jedinstvo, u dvojbenom sloboda, u svemu ljubav." U svakom od nas dovoljno je tjelesnosti da razorimo bilo koju mjesnu crkvu, ili koje drugo Božje djelo. Stoga moramo zane-mariti svoje sitne osobne hirove i stavove te u miru raditi zajedno na slavu Božju i na zajednički blagoslov.

4,4 Umjesto da uvećavamo razlike, trebali bismo razmišljati o sedam pozitivnih stvarnosti koje tvore osnovu pravog kršćanskog jedinstva.

Jedno tijelo. Usprkos različitostima u rasi, boji, nacionalnosti, kulturi, jeziku i ćudi, postoji samo jedno Tijelo sačinjeno od svih istinskih vjernika iz razdoblja koje je započelo Pedesetnicom a završit će Uznesenjem. Denominacije, sljedbe i stranke ometaju izvršenje te istine. Sve te ljudske podijele bit će pometene kad se vrati Spasitelj. Stoga neka naša sadašnja lozinka bude: "Nek' propadnu sve sljedbe i stranke, i Isus Krist bude sve u svemu."

Jedan Duh. Isti Duh Sveti koji prebiva u svakom vjerniku osobno (1 Kor 6,19), prebiva i u Tijelu Kristovom (1 Kor 3,16).

Jedna nada. Svaki ud Crkve pozvan je na jednu sudbinu – biti s Kristom, biti poput njega i zauvijek biti dionik njegove slave. Ta **jedna nada** uključuje sve ono što svete očekuje o Povratku Gospodina Isusa i nakon toga.

4,5 Jedan Gospodin. "Pa makar i bilo mnogo takozvanih bogova, na nebu ili na Zemlji, kao što i ima mnogo 'bogova' i

mного 'gospodara', nama je jedan Bog ... i jedan Gospodar, Isus Krist, po kojemu je sve i mi po njemu" (1 Kor 8,5,6; vidi i 1 Kor 1,2).

Jedna vjera. Kršćanska vjera – osnovni nauk "jedanput zauvijek predan svetima" (Jd 3) i sačuvan za nas u Novom zavjetu.

Jedno krštenje. Ovo je istinito u dvojkom smislu. Prvo: postoji **jedno krštenje** po Duhu kojim su svi vjernici usađeni u Tijelo (1 Kor 12,13). Potom postoji **jedno krštenje** u kojem obraćenici ispovijedaju svoje poistovjećenje s Kristom u Njegovoj smrti, ukopu i uskrsnuću. Premda danas postoje različiti načini krštenja, Novi zavjet priznaje samo jedno, a to je krštenje vjernika u ime Oca, Sina i Duha Svetoga. Krštenjem učenik izražava: vjernost Kristu, ukop svog starog čovjeka i odlučnost da hoda u novini života.

4,6 Jedan Bog. Svako Božje dijete priznaje **jednog Boga i Oca svih** otkupljenih; Njega koji je:

Nad svima – vrhovni Vladar svemira.

Po svima – On djeluje kroz svakoga koristeći se svime da ostvari svoje naume.

U svima vama – On prebiva u svim vjernicima i istodobno je prisutan na svakom mjestu.

B. Nacrt za pravilno djelovanje udova Tijela (4,7-16)

4,7 Uz nauk o jedinstvu Tijela Kristovog postoji još jedna srodna istina, naime ona o raznolikosti njegovih udova. Svakom udu povjerena je osobita uloga. Ne postoje dva jednaka uda, ili takvi koji bi imali potpuno isto djelovanje. Uloga koju svaki igra određena je **po mjeri dara Kristova**, to jest, On raspoređuje kako mu se čini prikladnim. Ako **dar Kristov** ovdje označava Duha Svetog (Iv 14,16.17; Dj 2,38.39) tada to znači da je Duh Sveti taj koji određuje dar svakom svetom i koji daje sposobnost da se taj dar upotrebljava. I dok svaki ud izvršava posao koji mu je povjeren, Tijelo Kristovo raste duhovno i u broju.

4,8 Kako bi pomagao svakom Božjem djetetu da pronađe i izvrši svoju djelatnost, Gospodin je dao neke osobite **darove** služenja ili posluživanja crkvi. To ne bismo trebali brkati s darovima spomenutim u prethodnom stihu. Svaki vjernik ima neki dar (st. 7), ali nema svaki **darove** navedene u 11. stihu: to su osobiti **darovi** pripremljeni za rast Tijela.

Prvo; nalazimo da je Darovatelj tih osobitih darova uskrsli, uzašli i proslavljeni Gospodin Isus Krist. Pavao navodi Psalam 68,18 kao proročanstvo da će Mesija uzaći na Nebo, pobijediti svoje neprijatelje, odvesti ih kao **sužnje** i, kao nagradu za svoju pobjedu, primiti **darove za ljude**.

4,9 Ali to predstavlja problem! Kako će se to Mesija popeti na Nebo? Zar nije On svu vječnost živio s Bogom Ocem u Nebu? Očito da je, ako će se popeti na Nebo, najprije morao sići s Neba. Proročanstvo o njegovom uzašašću u Ps 68,18 ukazuje na raniji silazak. Stoga bismo ovako mogli parafrazirati ovaj stih: "A ono što u Ps 68 kaže 'uzašao', što li je drugo doli i to da je najprije sišao u donje krajeve zemlje?" Znamo da je to upravo ono što se dogodilo. Gospodin Isus je sišao u betlehemsku staju, u smrt na križu i u grob. Ponekad se držalo da "donji krajevi zemlje" znače *Had* ili *pakao*. Ali to se ne bi uklapalo u tvrdnju ovog stiha: Njegovo uzašašće zahtijevalo je prethodni silazak na Zemlju, a ne u pakao. K tome, Pismo ukazuje da je Kristu duh nakon smrti otišao u Nebo, a ne u pakao (Lk 23,43.46).

New English Bible ovako prevodi ovaj stih: "Sada izraz 'uzašao' uključuje to da je i sišao na najdonju razinu, dolje na samu Zemlju."

4,10 Proročanstvo Psalma 68,18 i silazak naveden u proročanstvu, doslovce su se ispunili utjelovljenjem, smrću i ukopom Gospodina Isusa. Onaj koji je sišao s Neba isti je onaj koji je pobijedio grijeh, Sotonu, zloduhe i smrt, i koji je uzašao **povrh** atmosferskog i zvjezdanog neba da sve ispuní.

On sve ispunjava u smislu da je On izvor sveg blagoslova, zbroj svih vrлина i vrhovni Vladar nad svime. "Ne postoji mjesto izmđu dubine križa i visine slave koje On ne zauzima", piše F. W. Grant.²⁵

Središnja misao u stihovima 8-10 jest ta da je Darovatelj uzašli Krist. Takvi stihovi nisu postojali prije negoli se On vratio u Nebo. To podupire i tvrdnju da Crkva nije postojala u starozavjetno doba; da je postojala, bila bi to Crkva bez darova.

4,11 Sada se navode nazivi darova. Na naše iznenađenje, nalazimo da su darovi ljudi a ne prirodne nadarenosti ili sposobnosti. "On je i dao jedne za apostole, jedne za proroke, jedne za evanđeliste, jedne pak za pastire i učitelje."

Apostoli su bili muškarci kojima je Gospodin izravno povjerio da propovijedaju Riječ i osnivaju mjesne crkve. Bili su to oni koji su vidjeli uskrslog Krista (Dj 1, 22). Imali su moć činiti čudesa (2 Kor 12,12) koja su potvrđivala Poruku koju su naviještali (Heb 2,4). Kao i služba novozavjetnih proroka, njihova je služba prije svega bila utemeljenje Crkve (Ef 2,20). Apostoli spomenuti u ovom odjeljku mogu biti samo oni koji su bili apostoli nakon Kristova uzašašća.

Proroci su bili Božji govornici, to jest, zastupnici. Primali su izravna otkrivenja od Gospodina i prenosili ih crkvi. Ono što su po Duhu Svetom govorili bila je riječ Božja.

U prvotnom smislu više nema apostola i proroka. Njihova je služba završena onda kad je položen temelj Crkve i kad je dovršen Kanon Novog zavjeta. Već smo naglasili da Pavao ovdje govori o novozavjetnim **prorocima**; njih je dao Krist nakon svog uzašašća. Razmišljati o njima kao o starozavjetnim prorocima, uvodi teškoće i besmislenost u ovaj odjeljak.

Evanđelisti su oni koji propovijedaju dobru vijest spasenja i božanski su opremljeni da zadobe izgubljene ljude za Krista. Imaju osobitu sposobnost da utvrde grešnikovo stanje, iskušaju mu savjest, odgo-

vore na protivljenje, potaknu na odlučivanje za Krista i pomognu obraćeniku da nađe sigurnost u Riječi. Evanđelisti bi trebali izlaziti iz mjesne crkve, propovijedati Riječ i potom dovesti obraćenike u mjesnu crkvu gdje će ih se hraniti i poticati.

Pastiri, to jest pastori, su oni koji služe kao podpastiri Kristovih ovaca. Oni vode i hrane stado. Služba im je mudro savjetovanje, ispravljanje, poticanje i tješjenje.

Djelovanje pastira usko je povezano sa službom starješinâ mjesne crkve. Osnovna je razlika to što je biti **pastir**, dar, dok je starješinstvo služba. Novi zavjet pokazuje da je u mjesnoj crkvi bilo više pastira (Dj 20,17.28; 1 Pt 5,1.2) a ne samo jedan pastir ili predsjedavajući starješina.

Učitelji su muškarci koji su božanski osposobljeni da objašnjavaju što Biblija govori, tumače što to znači i primjenjuju to na srcima i savjesti svetih. I dok evanđelista može propovijedati evanđelje na temelju nekog odjeljka izvučenog iz konteksta, učitelj pokušava prikazati na koji se način taj odjeljak uklapa u kontekst.

Budući da su pastiri i učitelji u ovom stihu na neki način povezani, neki zaključuju da se radi o samo jednom daru i da bi trebalo pisati: "pastiri-učitelji". Ali ne mora biti baš tako. Netko može biti učitelj a da nema srce pastira. I pastir može biti sposoban upotrebljavati Riječ a da nema osobit dar naučavanja. Ako je pastir i učitelj spomenut u ovom stihu jedna te ista osoba, kako to da se, ostanemo li pri tom pravilu, spominju "apostoli i proroci" u 2,20.

I još riječ za zaključak. Trebamo biti oprezni i razlikovati između božanskih darova i prirodne nadarenosti. Nijedna nespasena osoba, kako god bila nadarena, ne može biti evanđelist, pastir ili učitelj u novozavjetnom smislu. Ne može to biti neki kršćanin koji nije primio osobiti dar za takvo što. Darovi Duha su nadnaravni. Oni osposobljavaju čovjeka da čini ono što bi mu s ljudskog gledišta bilo nemoguće.

4,12 Sada dolazimo do djelatnosti ili svrhe darova. Oni su tu da **usavrše svete**

za djelo služenja, za izgradnju Tijela Kristova. Proces teče ovako:

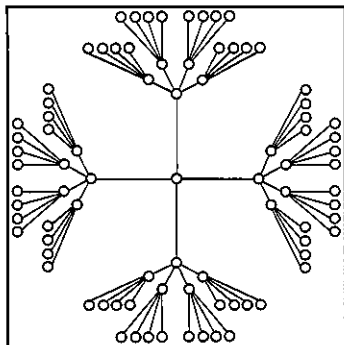
1. Darovi opremaju svete.
2. Tada **sveti** služe.
3. **Tijelo** se izgrađuje.

To **služenje** nije neko osobito zanimanje ograničeno na stručno uvježbane muškarce. Ta riječ jednostavno znači posluživanje. Ono uključuje svaku vrst duhovnog služenja. Ono što ovaj stih naučava jest da svaki vjernik treba biti "u službi".

Darovi se daju da usavrše ili opreme sve kršćane za službu Gospodinu i tako izgrađuju **Tijelo Kristovo**. Vance Havner objašnjava to na sebi svojstven način:

Svaki je kršćanin poslan jer je svaki kršćanin misionar. Rečeno je da evanđelje nije samo doći nešto slušati u crkvu, nego nešto s čime se iz crkve izlazi govoriti drugima – a svi smo mi određeni za govoriti. Također je rečeno: "Kršćanstvo je počelo s druženjem svjedoka laika, a preraslo je u profesionalno propovjedništvo koje financiraju promatrači laici!" Danas unajmljujemo crkvene namještenike da obavljaju "punovremeni kršćanski rad" te sjedimo nedjeljom u crkvi i promatramo ih kako to čine. Naumljeno je da svaki kršćanin bude u punovremenoj kršćanskoj službi ... Doduše, postoji osobita služba pastorâ, učiteljâ i evanđelistâ – ali čemu? ... Za usavršavanje svetih – za njihovu službu.²⁷

Ti od Boga dani ljudi ne bi trebali služiti na način da ljude čine trajno ovisnim o sebi. Umjesto toga trebaju djelovati tako da jednog dana sveti budu sposobni nastaviti sami. To bismo mogli prikazati ovako:

Krug u sredini prikazuje, da tako kaže-mo, dar učitelja. On posluhuje onima u krugu oko sebe tako da ih opremi, to jest izgradi u vjeri. Tada oni idu i služe drugima u skladu s darovima koje im je Bog dao. Na taj način crkva raste i širi se. To je božanski način izazivanja rasta u **Tijelu Kristovom**, i brojem i duhovno.

Ograničavanje kršćanskog služenja na izabrani muški stalež ometa razvoj Božjeg naroda, zaustavlja evangeliziranje svijeta i sprečava rast Crkve. Podjela na kler i laike nebiblijska je i možda najveća prepreka širenju evanđelja.

4,13 Ovaj stih odgovara na pitanje: "Koliko će trajati taj proces rasta?" Odgovor je: Tako dugo dok svi ne prispijemo do stanja **jedinstva**, zrelosti i suobličnosti.

Jedinstvo. Kad Gospodin povede svoju Crkvu u svoj dom u Nebu, svi ćemo prispijeti do **jedinstva vjere**. "Sada vidimo u zrcalu, nejasno" glede mnogo toga. Različito mislimo glede mnogih stvari. Tada ćemo se svi potpuno slagati. Dosegnut ćemo **jedinstvo spoznaje Sina Božjega**. Ovdje posjedujemo osobna gledišta o Gospodinu, o tome kakav je On, o smislu njegova naučavanja. Tada ćemo ga vidjeti onakvog kakav jest, i spoznati kao što smo i sami spoznati.

Zrelost. Za Uznesenja ćemo, također, postati potpuno zreli. I kao pojedinci i kao Tijelo Kristovo doseći ćemo savršenstvo u duhovnom razvoju.

Suobličnost. Bit ćemo suobličeni Njemu. Svatko će u moralnom smislu biti kao Krist. Sveopća će Crkva biti odraslo Tijelo i savršeno pristajati svojoj veličanstvenoj Glavi. "Punina Kristova jest sama Crkva – punina Njega koji ispunjava sve u svima" (FWG). Izrazom "**do mjere uzrasta**" Crkve misli se na potpun razvoj, ispunjenje Božjeg plana za njezin rast.

4,14 Kad se darovi primjenjuju na od Boga dan način i kad su sveti djelatni u svom služenju Gospodinu, izbjegavaju se tri opasnosti – nezrelost, nepostojanost i lakovjernost.

Nezrelost. Vjernici koji se nikada ne uključuju u prodornu službu za Krista, nikada ne prestaju biti duhovna djeca. Ostaju nerazvijeni zbog toga što ne djeluju. Takvima je pisac poslanice Hebrejima napisao: "Ta trebalo bi da nakon toliko vremena već budete učitelji, a vama ponovno treba netko da vas poučava" (Heb 5,12).

Nepostojanost. Sljedeća opasnost je duhovna kolebljivost. Nezrele kršćane privlače neobične novotarje i hirovi vještih prevaranata. Takvi kršćani postaju vjerski nomadi koji hodaju **uokolo** od jedne do druge privlačne fantazije.

Lakovjernost. Najozbiljnija od svega je opasnost od prijevare. Takvi koji su još "mala djeca" nevješti su u Riječi pravednosti, njihova osjetila nisu uvježbana kako bi razlikovala dobro i zlo (Heb 5,13.14). Takvi neizbježno naiđu na pripadnike lažnih kultova koji ih zadive svojom gorljivošću i prividnom iskrenošću. Smatraju ih istinskim kršćanima zato što se služe vjerskim rječnikom. Da su sami proučavali Bibliju, mogli bi prozreti njihovo prijeverno poigravanje riječima; ali sada su **gonjeni uokolo** njihovim **vjetrom nauka** i besavjesnom **prepredenošću** vođeni u jedan oblik sustavne zablude.

4,15 Ovaj i idući stih opisuju pravilan tijek rasta u Kristovu Tijelu. Prije svega, nužno je pristajati uz nauku (doktrinu): "**Nego, držeći se istine ...**" Glede temelja vjere nema mjesta sporazumaštvu. Nakon toga mora postojati ispravan duh: "**Nego, držeći se istine u ljubavi.**" Ako je se držimo na neki drugi način to će dovesti do jednostranog svjedočanstva. Blaikie poučava:

Istina je okruženje u kojem trebamo živjeti, kretati se i postojati ... Ali istina treba biti neodvojivo vezana uz ljubav; dobre vijesti izgovorene grubo, nisu dobre vijesti. Ljepotu poruke uništava neskladan duh navjestitelja.²⁸

I tako sveti, dok ih darovi osposobljuju a oni se uključuju u djelatnu službu, u **sve-mu uzrastaju** u Krista. Krist je cilj i objekt njihova rasta, dok je područje rasta: u

svemu. U svakom području svojih života oni postaju sve više poput **Njega**. Kako Glava na svoj način nastupa u Crkvi, Njegovo će ga Tijelo još točnije prikazati svijetu!

4,16 Gospodin Isus nije samo cilj, nego i izvor rasta. **Od njega je sve Tijelo** uključeno u proces rasta. Taj čudesni sklop udova Tijela opisan je izrazom **“spojeno svakovrsnim zglobovima”**. To znači da je svaki ud točno oblikovan za svoje mjesto i djelatnost, i savršeno spojen s drugim udovima tako da zajedno s njima tvori potpuni, živi organizam. Kao sljedeće prikazana je važnost, štoviše potreba za svakim udom: **“Čvrsto spojeno svakovrsnim zglobovima opskrbe.”** Ljudsko se tijelo prije svega sastoji od kostiju, od organa i mesa. Kostiju su povezane zglobovima i tetivama; organi su, također, učvršćeni vezivnim tkivom. Svaki zglob i ligament igraju svoju ulogu u rastu i uporabljivosti tijela. Tako je i u **Tijelu Kristovom**. Ni jedan ud nije suvišan; nužan je i najneznatiji vjernik.

I dok svaki vjernik ispunjava svoju ulogu, tijelo raste kao skladni, dobro uređeni sklop. U vrlo zbiljski način, premda zvuči proturječno, **Tijelo ... ostvaruje rast Tijela**. To jednostavno znači da je rast potican samim **Tijelom** dok se udovi hrane iz Biblije, mole, klanjaju i svjedoče za Krista. Kao što je Chafer rekao: “Crkva, kao i ljudsko tijelo, razvija se sama.” Kao dodatak rastu u veličini, postoji i izgrađivanje **samoga sebe u ljubavi**. To govori o tome da udovi zajednički skrbe jedan za drugog. Dok kršćani prebivaju u Kristu i pravilno ispunjavaju svoju zadaću u crkvi, rastu sve bliže jedan drugome **u ljubavi** i jedinstvu.

C. Poziv na novo čudoređe (4,17–5,21)

4,17 Ovdje počinje apostolov poziv na novo čudoređe, poziv koji traje sve do 5,21. Svjedočeci u **Gospodinu**, to jest, po Gospodinovoj ovlasti i božanskom nadahnuću, on potiče kršćane da skinu sa sebe svaki trag svog prošlog života, kao da je to blatni ogrtač, i odjenu se u vrline i odlike

Gospodina Isusa Krista. “Ne živite više kao što ostali pogani žive.” Oni više nisu pogani, nego kršćani. U njihovim je životima trebala nastati odgovarajuća promjena. Pavao je uviđao da je nekršćanski svijet nežidovskih naroda utonuo u neznanje i poniženje. Obilježavalo ga je sedam strašnih značajki. Bile su to:

Besciljnost. – Živjeli su u **ispraznosti svoga razuma**. Život im je bio prazan, bez svrhe i besplodan. Bilo su vrlo djelatni, ali nisu napredovali. Bavili su se “mjehurima od sapuna” i “sjenama”, a zanemarivali su velike životne stvarnosti.

4,18 Sljepilo. “Žive zaslijepjeni u svijetu prijevara” (JBP). Njihov je **um zamračen**. Prije svega, imaju urođenu nesposobnost da shvate duhovne istine a potom, zbog svog odbacivanja spoznaje istinitoga Boga, boluju od zaslijepjenosti – a to je Gospodinova osuda.

Besbožnost. – Bili su **otudeni od života Božjega**, to jest, na velikoj udaljenosti od Njega. Do toga je došlo zbog njihovog upornog, duboko ukorijenjenog neznanja i krutosti njihovih srdaca. Odbacili su svjetlost Božju u stvaranju i savjesti te se okrenuli idolopoklonstvu. Nakon toga sve su se više udaljavali od Boga.

4,19 Besramnost.

– Otupjeli su.

W. C. Wright objašnjava:

Moule to prevodi: “nadišli su bol”. Kako li je to izražajno! Kad se zanemaruje savjest, nailazi grizodušje; prosvjed koji je moguće čuti. Ali utišava li se taj glas, on postaje sve nejasniji i sve tiši; prosvjed se zatomi; bol postaje sve slabija sve dok ne postane moguće “nadići bol”.²⁹

Prljavština. Svjesno su se predali razvratnosti, to jest, opakim oblicima ponašanja. Najveći grijeh poganâ bio je i ostao spolno nečudoređe. Utonuli su u nedostižne dubine pokvarenosti; zidovi Pompeja pričaju o sramoti i izgubljenosti pristojnosti. Isti taj grijeh i danas obilježava svijet poganâ.

Besčistost. – U svojim spolnim grijesima iskazali su **svaku nečistoću**. Ovdje se stvara predodžba da su se predali svakoj

vrsti nečistoće kao da im je razvratnost zanat ili posao.

Nezasitnost. – Bili su u **pohlepi**. Nikada nisu bili zadovoljni. Nikad im nije bilo dovoljno. Njihov je grijeh stvarao u njima golemu glad da imaju sve više.

4,20 Kako se sve to razlikovalo od **Krista** koga su Efežani upoznali i zavoljeli! On je bio utjelovljenje čistoće i poštenja. On nije poznavao grijeh, nije počinio grijeh, u Njemu grijeha nije bilo.

4,21 Ovo “ako” u “ako ste ga doista čuli i u njemu bili poučeni” nije zamišljeno da potakne sumnju u obraćenje Efežana. On jednostavno naglašava da su svi koji su čuli Krista i od Njega **bili poučeni**, Njega upoznali kao srž svetosti i pobožnosti. Čuti Krista znači čuti ga ušima vjere i prihvatiti ga kao Gospodina i Spasitelja. Izraz “**poučeni u njemu**” odnosi se na pouke koje su Efežani primili dok su, neposredno nakon obraćenja, živjeli u zajedništvu s Njim. Blaikie primjećuje: “Sva istina polučuje različite nijanse i različite značajke kad postoji osobni odnos s Isusom. Istina odvojena od Kristove Osobe ima neznatnu snagu.”³⁰

“**Kako je istina u Isusu**” ne znači da samo naučava istinu, On jest utjelovljena istina (Iv 14,6). Ime Isus vraća nas Njegovu življenju na Zemlji, jer mu je to ime u utjelovljenju. U Njegovu besprijekornom življenju koje je kao čovjek vodio na ovom svijetu, vidimo pravu opreku življenju poganâ koje je Pavao upravo opisao.

4,22 U Kristovoj školi učimo da smo u doba obraćenja odložili svoga **staroga čovjeka koji propada zbog varavih požuda**. Stari čovjek je sve ono što je netko bio prije obraćenja, sve što je bio kao Adamovo dijete. On je pokvaren zbog predavanja **varavim**, opakim načinima življenja koji su na početku ugodni i puni obećanja, ali užasni i razočaravajući na kraju. Što se tiče njegova položaja u Kristu, vjernikov je **stari čovjek** bio razapet i ukopan s Kristom. U praksi, vjernik bi ga trebao smatrati mrtvim. Ovdje Pavao naglašava polo-

žajnu stranu te istine, naime: **staroga smo čovjeka odložili** jedanput zauvijek.

4,23 Sljedeća pouka koju su Efežani naučili podno Isusovih nogu jest da su bili **obnovljeni u duhu svog razuma**. To ukazuje na potpuni preokret u njihovu razmišljanju, promjenu s nečistoće uma na svetost. Duh Božji utječe na misaone procese kako bi ljudi razmišljali s Božjeg gledišta, a ne s gledišta nespašenih.

4,24 Treća je pouka da su jedanput zauvijek odjenuli novoga čovjeka. **Novi je čovjek** ono što vjernik jest u Kristu. On je novo stvorenje u kojemu je staro prošlo i sve je novo nastalo (2 Kor 5,17). Ta je nova vrst čovjeka po Bogu, to jest stvoren u pravednosti i svetosti istine. Pravednost znači pravilno ponašanje prema drugima. Svetost je “pobožnost prema Bogu koja Njemu daje pravo mjesto”, kako to definira F. W. Grant.³¹

4,25 Pavao prelazi s položaja na stanje vjernikâ. Budući da su odložili staroga čovjeka i po svom jedinstvu s Kristom odjenuli novoga, svagdanjim bi življenjem trebali iskazati zapanjujući preokret.

To mogu učiniti tako da **odlože laž** i zao djenu se istinitošću. Laganje je svaka vrst nepoštenja, bilo to prikrivanje istine, pretjerivanje, varanje, nedržanje obećanja, izdaja povjerenja, laskanje ili pak petljanje s porezima na dohodak. Kršćaninova riječ treba biti apsolutno pouzdana. Njegovo “da” treba značiti “da”, a njegovo “ne” – “ne”. Kršćaninov život, kad se upusti u bilo koju vrst petljanja s pouzdanošću, postaje ruglo a ne biblijski uzor.

Istina je ono što dugujemo svim ljudima. No kad Pavao ovdje rabi riječ “**bližnji**” on osobito misli na naše bližnje vjernike. To je jasno iskazano pobudom koju spominje: “**Jer smo udovi jedan drugome**” (usp. Rim 12,5; 1 Kor 12,12-27). Nezamislivo je da jedan kršćanin laže drugome; bilo bi to kao da neki živac u tijelu namjerno pošalje lažnu poruku mozgu, ili kao da oko prevari ostatak tijela kad se približava opasnost.

4,26 Jedno drugo područje praktične obnove u našim životima povezano je s grešnom **srdžbom** i pravednom ljutnjom. Ima trenutaka kad se vjernik može opravdano razljutiti, primjerice, kad netko napada na Božji karakter. U takvim je slučajevima srdžba zapovjedena: **“Srdite se!”** I srdžba protiv zla može biti pravedna. Ali postoje trenuci kad je srdžba grešna. Kad je to osjećaj zlobe, ljubomore, kivnosti, osveto-ljubivosti ili mržnje zbog osobne nepravde, tada je zabranjena. Aristotel je rekao: **“Svatko se može rasrditi – to je lako; ali rasrditi se na pravu osobu, s pravom mjerom, u pravom trenutku, zbog ispravnog razloga i na pravi način – to nije lako.”**

Ako li se vjernik prepusti nepravednoj **srdžbi**, odmah je treba priznati i prekinuti s njom. Priznati je treba i Bogu i žrtvi svoje srdžbe. Ne bismo se trebali prepuštati gundanju, davati mjesta kivnosti, ni ostati razdraženi: **“Sunce nek’ ne zađe nad vašom srdžbom.”** Što god remeti zajedništvo s Bogom ili s našom braćom treba odmah ispraviti.

4,27 Nepriznati grijesi daju **đavlu** oslonac ili uporište za djelovanje. On je sposoban pronaći mnogo takvih mjesta i bez našeg svjesnog pomaganja. Zato ne smijemo opravdavati zlobu, srdžbu, zavist, mržnju ili bijes. Ti grijesi ozloglašuju kršćaninovo svjedočanstvo, zbunjuju nespasene, sablažnjavaju vjernike i štete nam, kako duhovno tako i tjelesno.

4,28 Sada Pavao svoju pažnju skreće na dva suprotna načina ponašanja: krađu i dijeljenje. Stari čovjek krađe, novi čovjek dijeli. Odložite staroga, odjenite novoga! Činjenica da je Pavao vjernicima uopće i dao uputu kao što je: **“Tko je krao neka više ne krađe”** poništava svaku tvrdnju da su kršćani bezgrešni i savršeni. U njima je još uvijek stara, zla, sebična narav koju u svakodnevnom iskustvu trebaju usmrćivati. Krađa može imati više oblika koji se kreću u rasponu od velike krađe do nevratanja dugova; svjedočenja za Krista u radno vrijeme, književne krađe, uporabe la-

žnih mjera i utega te krivotvorenja računa. Naravno, zabrana krađe nije nešto novo. Već je Mojsijev zakon zabranjivao krađu (Izl 20,15). Ovo što sada slijedi jest ono što ovaj odjeljak čini izričito kršćanskim. Ne samo da ne smijemo krasti, nego trebamo djelatno **raditi** u nekom časnom zanimanju kako bismo mogli podijeliti zaradu s drugima koji imaju manje sreće. Snaga je svetosti milost, a ne zakon. Samo pozitivna moć milosti može kradljivca preobratiti u čovjekoljupca.

To je radikalno i revolucionarno. Po naravi ljudi rade kako bi mogli zadovoljiti vlastite potrebe i želje. Kad im se poveća dohodak, poveća im se standard življenja. Sve u njihovim životima okreće se oko njih samih. No ovaj stih navodi na plemenitije i uzvišenije gledište o svjetovnom zaposlenju. Ono služi kao sredstvo zadovoljavanja skromnog životnog standarda vlastite obitelji, ali i za olakšavanje ljudskih duhovnih i tjelesnih **potreba** kod kuće i u inozemstvu. A kako je samo **golema ta potreba!**

4,29 Apostol se sada okreće izražavanju i ono beznačajno suprotstavlja onome što izgrađuje. **Nevaljalo** izražavanje općenito se odnosi na iskvareni i sugestivni razgovor što uključuje nepristojne viceve, hule i proste priče. Ali ovdje to vjerojatno ima širi smisao te označava svaku vrst razgovora koji je ništavan, isprazan, nekoristan i bezvrijedan. S nepristojnim i zlobnim govorom Pavao se bavi u 5,4; ovdje nam kaže da odbacimo beskorisne razgovore i zamijenimo ih konstruktivnim razgovorom. Kršćaninov bi govor morao biti: **Na izgradnju.** Treba dovesti do izgradnje slušateljâ.

Prikladan. U skladu s okolnostima. **Milostan.** Treba dati milost slušateljima.

4,30 **“I ne žalostite Duha Svetoga – Božjega – kojim ste zapečaćeni za Dan otkupljenja!”** Uzmemo li da je ovo povezano s prethodnim stihom, tada znači da bezvrijedan razgovor žalosti Duha. Mogli bismo to povezati i sa stihovima 25-28 pa

bi tada značilo da i laganje, i nepravedna srdžba, i krađa također ranjavaju Duha. Ili, u još širem smislu, moglo bi značiti da se trebamo suzdržavati od bilo čega i od svega što Njega žalosti.

Navode se tri moćna razloga:

1. On je *Sveti Duh*. Sve što nije sveto, Njemu je mrsko.

2. On je *Sveti Duh Božji*, član blagoslovljenog Trojstva.

3. On nas je **zapečatio za Dan otkupljenja**. Kao što je ranije spomenuto, pečat govori o vlasništvu i sigurnosti. Duh je pečat koji jamči naše očuvanje tako dugo dok se Krist ne vrati po nas i sve dok ne bude dovršeno naše spasenje. Zanimljivo je da ovdje Pavao vječnu sigurnost vjernika spominje kao jedan od najjačih razloga zašto *ne* bismo trebali grijehiti.

Činjenica da se Njega može žalostiti pokazuje da je Duh Sveti Osoba, a ne običan utjecaj. To također znači da nas On ljubi, jer ožalostiti se može samo osoba koja ljubi. Glavna služba Božjega Duha jest proslavljati Krista i mijenjati vjernika u Njegovu sličnost (2 Kor 3,18). Kad kršćanin grijehi, Duh se od te službe mora okrenuti k njegovoj obnovi. Žalosti ga kad vidi da grijeh prekida vjernikov napredak; tada mora dovesti kršćanina do pokajanja i priznavanja grijeha.

4,31 Treba odbaciti sve grijehе vlastite čudi i govora. Apostol ovdje nabraja neke od njih. Premda nije moguće precizno razlikovati svakoga od njih, opće je značenje jasno.

Gorčina – nezadovoljstvo, zlovolja, nevoljkost da se oprosti, krutost.

Srdžba – izljevi bijesa, žestoke emocije, zlovoljna čud.

Gnjev – mrzovoljnost, mržnja, neprijateljstvo.

Vika – glasni izljevi srdžbe, deranje, srdito riječkanje, vikanje na protivnike.

Hula – uvredljivi govor, klevetanje, pogrdne riječi.

Opakost – htjeti zlo drugima, prkos, podlost.

4,32 Spomenute grijehе naravi svakako treba uništiti, ali ispražnjeni prostor treba ispuniti svojstvima nalik Kristovim. Ono prvo su prirodni poroci, ovo drugo pak natprirodne vrline:

Ljubaznost – nesebična skrb za dobrobit drugih i želja da se bude koristan čak i po cijenu velike osobne žrtve.

Milosrdnost – suosjećajno, srdačno i samilosno zanimanje za druge i spremnost da se ponese njihov teret.

Opraštanje – spremnost za oprostenje prijestupâ, zanemarivanje nepravdi počinjenih protiv nas osobno i odbacivanje želje za osvećivanjem.

Najveći primjer Onoga tko oprašta jest sâm Bog. Temelj njegova opraštanja jest Kristovo Djelo na Golgoti. Mi smo pak bezvrijedni objekti. Bog nije mogao oprostiti grijeh a da se ne prinese odgovarajuća žrtva. U svojoj ljubavi On se pobrinuo za žrtvu koju je zahtijevala Njegova pravednost. U **Kristu**, to jest, u njegovoj Osobi i Djelu, Bog je pronašao pravednu osnovu po kojoj nam može oprostiti.

Budući da je On nama oprostio kad smo dugovali "milijune dolara", i mi trebamo opraštati drugima kad nam duguju "nekoliko dolara" (Mt 18,23-28, JBP). Lenski savjetuje:

U trenutku kad mi netko učini krivo, moram oprostiti. Tada *mi* je duša oslobođena. Zadržim li mu tu nepravdu, grijehim protiv Boga i dovodim u opasnost svoje oprostene kod Boga. Nije važno pokaje li se osoba, popravi i zamoli me za oprost ili ne. Ja sam mu odmah oprostio, a on se mora suočiti s Bogom glede nepravde koju je počinio; ali to je njegova stvar s Bogom a ne moja, osim ako mu (u skladu s Mt 18,15) želim pomoći. Ali uspjelo to ili ne, čak i prije nego li to počne, moram mu oprostiti.³²

5,1 Božji primjer opraštanja u 4,32 djeluje na Pavlovo poticanje u ovom stihu. Veza je ovo: Bog vam je u Kristu oprostio. **Budite sada nasljedovateli Božji** u tome da opraštate jedan drugomu. Osobita je pobuda sadržana u riječima "kao djeca ljubljena". U naravnom življenju, djeca

nose obiteljsku sličnost i trebaju potvrditi obiteljsko ime. U duhovnom življenju trebamo očitovati svog Oca svijetu i pokušati hodati časno u skladu s dostojanstvom koje imamo kao Njegova ljubljena djeca.

5,2 Drugi način kako biti nalik Gospodinu jest **hoditi u ljubavi**. Ostatak ovog stiha objašnjava da **hoditi u ljubavi** znači: dati sebe drugima. To je ono što je učinio Krist, naš savršeni Primjer. Čudesna je to činjenica! On nas je ljubio. Dokaz njegove ljubavi jest to što je za nas predao sâm sebe smrti na Golgoti.

Njegov je dar opisan kao **prinos i žrtva Bogu**. **Prinos** je sve ono što damo Bogu; dok **žrtva** ovdje kao dodatni element uključuje smrt. On je bio istinski paljeni **prinos**, Onaj koji je bio potpuno predan volji Božjoj sve do smrti na križu. Njegova **žrtva**, Njegovo neizrecivo predanje, uzveličano je riječima: “na ugodan miris”. F. B. Meyer komentira: “U ljubavi neizmjerne, koja ne pita za cijenu, za one koji su je po naravi bili potpuno nedostojni, nastao je neobičan prizor koji je ispunio Nebo mionirisom, a Božje srce radošću.”³³

Gospodin Isus ugodio je svom Ocu tako što se predao za druge. Pouka toga jest da i mi možemo obradovati Boga tako da se dajemo za druge.

Za druge, Gospodine, za druge –
Nek’ to geslo mi bude:
Pomози mi da živim za druge,
Da bih živio kao Ti.

Charles D. Meigs

5,3 U ovom i idućem stihu apostol se okreće temi spolnih grijeha i odlučno poziva na sveto odvojenje od njih. Najprije navodi različite oblike spolnog nećudoređa:

Bludnost. Kad god se spominje u istom stihu s preljubom, **bludnost** označava nedopušteni spolni odnos između osoba koje nisu u braku. Ipak, kad, kao ovdje, ta riječ nije razlučena od preljuba, vjerojatno se odnosi na svaki oblik spolnog nećudoređa, i NKJV je obično tako i prevodi (U engl. riječ “pornografija”, dosl. “bludničko pisanje”, potječe od riječi **bludnost**).

Nečistoća. I ovo bi se moglo odnositi na nećudoredna djela ali vjerojatno može uključivati i bludne slike, proste knjige i ostale sugestivne materijale koji prate bestidni život i pothranjuju oganj strasti.

Pohlepa. I dok pohlepu općenito smatramo strašću za novcem, ovdje se odnosi na čulne želje – nezasiťnu požudu zadovoljavanja spolnih nagona izvan granica braka. (Vidi Izl 20,17: “Ne poželi ženu bližnjega svoga!”)

Spomenute stvari **ne** treba ni **spominjati među kršćanima**. Ne moramo ni reći kako to ne treba spominjati kao nešto što su vjernici *ikad počnili*. O tim stvarima ne treba ni *razgovarati* na način koji bi umanjivao njihov grešan i sramotni karakter. Uvijek postoji velika opasnost kad se o tim stvarima govori olako, kad ih se opravdava, ili se o njima govori prisno i neprestano. Pavao svoje upozorenje naglašava riječima “**kao što dolikuje svetima**”. Vjernici su bili odvojeni od pokvarenosti koja je u svijetu; sada trebaju i djelom i riječju živjeti u praktičnom odvojenju od mračnih strasti.

5,4 Njihov govor, također, treba biti lišen svakog traga:

Prostota. To su nepristojne priče, sugestivni vicevi o spolnosti i svi oblici bestidnosti i nepristojnosti.

Ludorija. Ovo jednostavno znači isprazan razgovor dostojan budale, a moglo bi se odnositi i na šatrovački jezik.

Podrugivanje. Ovo bi se moglo odnositi na šale ili govor začinjen nedoličnim, skrivenim porukama. Govoriti o nećemu, šaliti se na račun toga i učiniti to čestom temom razgovora, jest uvesti to u um i približiti se djelatnom provođenju toga.

Uvijek je opasno šaliti se na račun grijeha. Umjesto da svoj jezik rabi za takve nedostojne i neumjesne razgovore, kršćanin bi trebao promišljeno njegovati običaj **zahvaljivanja** Bogu za sve blagoslove i milosti u životu. To se sviđa Gospodinu, dobar je primjer drugima i koristi vlastitoj duši.

5,5 Nema nikakve sumnje kakav je Božji stav prema nečudorednim izopačenostima: koji takvo što čine **nemaju baštine u kraljevstvu Kristovom i Božjem**. Ta je presuda u oštroj suprotnosti s trenutnim stavom svijeta da su spolni prekršitelji bolesni i trebaju psihijatrijsko liječenje. Ljudi kažu da je nečudoređe bolest, Bog to naziva grijehom. Ljudi ga opravdavaju, Bog osuđuje. Ljudi kažu da je odgovor u psihanalizi, Bog kaže da je odgovor u obnovi.

Navedene su tri vrste prekršitelja, ista ona tri koje nalazimo u trećem stihu: **bludnik, nečisti i pohlepnik**. Ovdje je dodano da je pohlepnik i **idolopoklonik**. Jedan od razloga zašto je **idolopoklonik** jest to što ima lažan dojam kakav je Bog: njegovo shvaćanje Boga jest da je On Biće koje dopušta spolnu pohotu, inače se ne bi usudio biti pohlepnik. Drugi razlog zašto je pohlepnost idolopoklonstvo jest taj što osobnu volju uzdiže iznad volje Božje. Treći je razlog to što dovodi do klanjanja stvorenju a ne Stvoritelju (Rim 1,25).

Kad Pavao kaže da takve osobe nemaju **baštinu u Kraljevstvu**, misli upravo to. Ljudi čiji su životi obilježeni tim grijesima izgubljeni su, u svojim su grijesima i na putu u pakao. Oni sada nisu u nevidljivom **Kraljevstvu**, neće biti u **Kraljevstvu** ni kad se Krist vrati vladati i zauvijek će biti isključeni iz vječnog **Kraljevstva** u Nebu. Apostol ne kaže da su to ljudi koji će, budući da su u **Kraljevstvu**, izgubiti nagradu pred Kristovim sudištem; tu se radi o spasenju, ne o nagrađivanju. Takvi mogu ispovijedati da su kršćani ali svojim životima dokazuju da nikad nisu bili spašeni. Oni se, naravno, mogu spasiti pokajanjem i vjerom u Gospodina Isusa; ali ako se istinski obrate, više neće činiti te grijehe.

Zapazite da je Kristovo božanstvo uključeno u izraz **“u Kraljevstvu Kristovom i Božjem”**. Krist je stavljen na istu razinu s Bogom Ocem kao Vladar u tom **Kraljevstvu**.

5,6 Mnogi ljudi ovoga svijeta usvojili su popustljiv i trpeljiv stav u odnosu na spol-

no nečudoređe. Tvrde da je udovoljavanje tjelesnim nagonima potrebno i korisno te da njihovo susprezanje stvara iskrivljene i pomućene osobnosti. Kažu da je čudoređe u potpunosti stvar kulture u kojoj se živi, kao i da predbračne, vanbračne i homoseksualne spolne odnose (koje Božja riječ osuđuje kao blud, preljub i izopačenost), budući da su prihvaćeni u našoj kulturi, treba ozakoniti. Iznenaduje da su neki od vodećih zagovornika prihvatljivosti spolnih grijeha ljudi koji su na visokim položajima u tobožnjoj crkvi (u SAD. Prim. prev.). Tako sada svjetovnjake koji su uvijek mislili da je nečudoređe pokvarenost, istaknuti crkveni vođe uvjeravaju da je takvo što stvar prošlosti.

Kršćani se ne smiju dati prevariti takvim prijevarnim govorom jer **“zbog toga dolazi gnjev Božji na sinove neposlušnosti.”** Gospodinov stav prema grijesima kao što su blud i preljub nalazimo u Br 25,1-9; dvadeset četiri tisuće Izraelaca ubijeno je jer su grijeshili s Moapkama. Gospodinov stav o homoseksualnosti prikazan je kad su gradovi Sodoma i Gomora uništeni ognjem i sumporom s neba (Post 19,24.28).

Ali Božji gnjev nije prikazan samo u takvim nadnaravnim kaznama. Oni koji spolno griješe doživljavaju Njegovu osudu i na druge načine. Postoje tjelesne pojave kao što su spolne bolesti i SIDA. Iz osjećaja krivnje nastaju umni, živčani i emocionalni poremećaji. Dolazi do promjene osobnosti – mekušci postaju još mlitaviji (Rim 1,27) I, naravno, bludnike i preljubnike stići će konačna, vječna Božja osuda (Heb 13,4). **Sinovima nepokornosti neće se iskazati milost** – takvima koji su potekli od nepokornog Adama i koji ga svojevolumeno naslijeduju u nepokoravanju Bogu (Otk 21,8).

5,7 Vjernike se ozbiljno upozorava neka nemaju udjela u takvom bezbožnom ponašanju. Činiti to jest obeščastili Kristovo ime, upropastiti tuđe živote, uništiti vlastito svjedočanstvo i zazvati na se odmazdu kao bujicu.

5,8 Kako bi pojačao svoj hitni nalog iz prethodnog stiha, apostol sada iznosi sadržajnu raspravu o **tami** i **svjetlu** (st. 8-14). Efežani su **nekoć bili tama**, a sada su **svjetlo u Gospodinu**. Pavao ne kaže da su bili *u* tami, nego da su oni sami bili utjelovljenje **tame**. Sada, po ujedinjenju s Kristom, postali su **svjetlo**. On je svjetlo; oni su u Njemu; stoga su **sada svjetlo u Gospodinu**. Njihovo bi stanje odsad trebalo biti u skladu s njihovim položajem. Trebali bi **hoditi kao djeca svjetla**.

5,9 Ovaj umetak prikazuje kakve je vrste **plod** koji donose oni što žive u svjetlu.

Plod Duha tvori svaka vrst **dobrote, pravednosti i istine**. **Dobrota** je zajednički izraz za moralne odlike. **Pravednost** označava čestitost u ponašanju prema Bogu i ljudima. **Istina** je poštenje, nepristranost i zbiljnost. Sastavite to u jedno i imat ćete Kristom ispunjen život koji prosvjetljuje iz turobne tame.

5,10 Oni koji hode u svjetlosti ne samo da donose one vrste plodova koji su navedeni u prethodnom stihu, nego i nalaze **što je milo Gospodinu**. Oni preispituju svaku svoju misao, riječ i postupak. – Što Gospodin misli o tome? – Kako to Njemu izgleda? Svako životno područje dolazi pod reflektor – razgovori, životni standard, odjeća, knjige, posao, užici, zabave, namještaj, prijateljstva, godišnji odmori, automobili i omiljeni sportovi.

5,11 Vjernici ne bi trebali imati posla s **besplodnim djelima tame**, bilo to sudjelovanjem, bilo to kakvim stavom koji bi mogao ukazivati na trpeljivost ili pak popustljivost. Ta su **djela tame**, i što se tiče Boga i čovjeka, **besplodna**. Takva krajnja besplodnost jednom je navela Pavla da upita rimske kršćane: "Kakav ste plod tada imali u onome čega se sada stidite?" (Rim 6,21) I oni su **djela tame**: pripadaju svijetu prigušenih svjetala, naučenih zastora, zaključanih vratiju i tajnih odaja. Odražavaju čovjekovu prirodnu privrženost tami i njegovu gnušanje prema svjetlosti kad su mu djela zla (Iv 3,19). Vjernik nije poz-

van samo suzdržavati se od **besplodnih djela tame**, nego i razotkrivati ih. To čini dvojako: životom svetosti i riječima ukora koje govori pod vodstvom Duha Svetoga.

5,12 Sada apostol objašnjava zašto kršćanin ne smije imati udjela u moralnoj iskvarenosti i zašto mora koriti. Opaki grijesi koje ljudi počine u skrovitosti tako su sramotni da je **sramota** uopće ih spominjati. Neki neprirodni oblici grijeha koje je čovjek izmislio tako su loši da već i njihovo opisivanje onečišćuje umove slušatelja; stoga se kršćanina naučava da se čuva čak i toga da o njima govori.

5,13 Svjetlost čini očitim sve što je u tami. Tako i sveti kršćanski život, kad se suprotstavi neobnovljenim životima, otkriva grešnost. Prikładne riječi ukora razotkrivaju i istinsku narav grijeha. Blaikie veli:

Kao kad je naš Gospodin ukorio licemjerje farizeja – učenicima njihovi postupci ranije nisu izgledali zli, ali kad ih je Krist rasvijetlio čistim svjetlom istine, očitovali su svoju pravu narav – prikazali su se, i još se uvijek prikazuju, odvratinima.³⁵

Drugi dio ovog stiha mogli bismo pročitati i ovako: **jer sve ono što se očituje – svjetlost je**.³⁶ To jednostavno znači da kad kršćani svoju službu provode kao svjetlost, drugi dolaze k svjetlu. Opaki se ljudi pomoću službe **svjetlosti** koja ih kori, preobražavaju u djecu svjetlosti.

Naravno, to pravilo nije bez izuzetaka. Ne postaje kršćaninom svatko tko se izloži svjetlosti. Ali u duhovnoj stvarnosti postoji općenito načelo da svjetlo ima načine kako se razmnožavati. Prikaz tog načela nalazimo u 1 Pt 3,1 gdje se žene vjernice poučava da primjerom svojih života zadobiju svoje muževe nevjernike za Krista: "Isto tako i vi, žene, pokoravajte se svojim muževima da, ako su neki neposlušni Riječi, življenjem vas žena i bez riječi budu pridobiveni." Tako svjetlo ženâ kršćanki nadvladava tamu muževa pogana i kasnije postaje svjetlo.

5,14 Život vjernika uvijek treba propovijedati, uvijek razotkrivati okolnu tamu i

uvijek upućivati ovaj poziv nevjernicima:
**Probudi se ti što spavaš;
 ustani od mrtvih
 i zasvijetlit će ti Krist.**

To je glas Svjetla koje govori onima što spavaju u tami i leže u duhovnoj smrti. Svjetlo ih poziva na život i prosvijetljenost; njima će zasvijetliti Krist i dati im svjetlost.

5,15 U sljedećih sedam stihova Pavao u nizu pozitivnih i negativnih opomena stavlja u opreku bezumne korake i pažljivo ponašanje, a počinje općenitim pozivom svojim slušateljima da **ne žive kao ljudi, nego kao mudri**. Kao što je već spomenuto, "živjeti" je jedna od ključnih riječi ove poslanice: spomenuta je sedam puta kao opis "cjelokupnog područja djelatnosti u životu pojedinca". Živjeti pomno jest živjeti u svjetlu položaja koji kao Božja djeca zauzimamo. Živjeti kao ljudi znači spustiti se s te visine te se ponašati poput svjetovnog čovjeka.

5,16 Mudar način življenja poziva nas da **iskupljujemo vrijeme** ili iskorištavamo prigode. U svakom danu postoje "otvorena vrata" i to su goleme mogućnosti. **Iskupljivati vrijeme** znači živjeti životom koji je na glasu zbog svetosti, djela milosrđa i riječi pomoći. Ono što tome daje osobitu hitnost jest **zla narav danâ** u kojima živimo. Oni nas podsjećaju da se Bog neće uvijek truditi oko čovjeka te da će uskoro završiti doba milosti; mogućnost štovanja, svjedočenja i službe na Zemlji uskoro će završiti zauvijek.

5,17 Zato nemojmo biti **nerazumni**, nego **shvatimo što je volja Gospodinova**. To je od najveće važnosti. Zbog obilovanja zla i kratkoće vremena mogli bismo se naći u napasti da svoje dane provodimo u grozničavom djelovanju po vlastitu izboru. Ali time ne bismo ništa postigli, samo bismo izgubili energiju. Najvažnije je svaki dan utvrditi što je Božja volja za nas i tada to činiti. To je jedini način kako biti djelotvoran i koristan. Itekako je moguće obavljati kršćansko djelo po vlastitim za-

mislima i vlastitom snagom te biti potpuno izvan volje Gospodinove. Put mudrosti jest razlikovati što je Božja volja za naše pojedinačne živote i tada joj se potpuno pokoriti.

5,18 "I ne opijajte se vinom u kojem je razuzdanost." U kulturi Sjeverne Amerike ta zapovijed djeluje gotovo sablažnjivo i nepotrebno jer je suzdržavanje od vina pravilo među mnogim kršćanima. Ali sjetimo se da je Biblija pisana za vjernike svih kultura, a u mnogim je zemljama vino još uvijek često piće na stolu. Pismo ne osuđuje uporabu nego zloporabu vina. Vино se preporuča kao lijek (Izr 31,6; 1 Tim 5,23). Gospodin Isus je u Kani galilejskoj načinio vino da bi ga se pilo (Iv 2,1-11).

Uporaba vina prelazi u zloporabu u sljedećim okolnostima i tada je zabranjena:

1. Kad prijede u neumjerenost (Izr 23, 29-35).

2. Kad počne stvarati naviku (1 Kor 6, 12b).

3. Kad sablazni slabiju savjest drugog vjernika (Rim 14,13; 1 Kor 8,9).

4. Kad šteti kršćaninovu svjedočanstvu u društvu pa stoga nije na slavu Božju (1 Kor 10,31).

5. Kad u kršćaninovu umu postoji imalo dvojbe glede vina (Rim 14,23).

Pavao preporučuje da se umjesto **opijanja vinom, ispunjavamo Duhom**. Povezivanje ta dva stanja isprva nas zapanjuje ali, kad ih usporedimo i suprotstavimo, uviđamo zašto ih apostol povezuje na ovakav način.

Ponajprije, postoje neke sličnosti:

1. U oba stanja osoba je pod djelovanjem izvanjske sile. U jednom slučaju to je snaga opojne tekućine (koja se ponekad naziva "spirit", "duh" u engl. Prim. prev.); u drugom slučaju to je snaga **Duha**.

2. U oba stanja osoba postaje gorljiva. Na Pedeseticu su gorljivost koju je izazvao Duh pogrešno zamijenili za onu koju izaziva mlado vino (Dj 2,13).

3. Oba stanja utječu na hod zahvaćene osobe – na njegovo hodanje u slučaju pi-

janstva i na njegovo moralno ponašanje u drugom slučaju.

Ali na dva su načina ta dva stanja u oštroj suprotnosti:

1. U pijanstvu dolazi do **razuzdanosti** i raskalašenosti. Ispunjenje Duhom nikad ne dovodi do toga.

2. U pijanstvu se gubi samosvladavanje. Ali samosvladavanje je plod Duha (Gal 5,23). Duhom ispunjeni vjernik nikada ne dolazi "van sebe", u stanje kad više ne može upravljati svojim postupcima; duh prorokâ uvijek je podložan proroku (1 Kor 14,32).

Izgleda da je ponekad ispunjenje **Duhom** Svetim u Bibliji prikazano kao suvereni dar. Primjerice, Ivan Krstitelj je bio ispunjen **Duhom** Svetim već u majčinoj utrobi (Lk 1,15) U takvom slučaju netko prima Duha bez ikakvih uvjeta koje prvo treba ispuniti. Nije to nešto za što radi i moli – Gospodin daje kako se Njemu sviđi. Ovdje u Ef 5,18 vjerniku je *zapovjeda*no da se **ispunjava Duhom**. To uključuje neko djelovanje s njegove strane; mora ispuniti neke uvjete. Ne zbiva se to automatski, nego kao ishod poslušnosti.

Stoga ispunjenje Duhom treba razlikovati od nekih drugih Njegovih službi. Nije to isto kao neka od sljedećih djelatnosti:

1. *Krštenje* Duhom Svetim. To je djelo Duha koje uključuje vjernika u Tijelo Kristovo (1 Kor 12,13).

2. *Prebivanje*. Po toj se službi Tješitelj nastanjuje u tijelu kršćanina i osposobljava ga za svetost, štovanje i služenje (Iv 14,16).

3. *Pomazanje*. Sâm je Duh pomazanje koje poučava dijete Božje onome što je Gospodinovo (1 Iv 2,27).

4. *Zalog i pečat*. Već smo vidjeli da Duh Sveti kao zalog jamči da će baština dočekati svete, a kao pečat jamči da će sveti dočekati baštinu (Ef 1,13.14).

To su neke od službi Duha koje se ostvaruju u osobi u trenutku spasenja. Svatko tko je u Kristu automatski ima krštenje, prebivanje, pomazanje, zalog i pečat.

Ali ispunjavanje je nešto drugo. Nije to odsudno "jedanput zauvijek" iskustvo u životu učenika: prije je to trajni proces. Doslovan prijevod te zapovijedi je: "Budite ispunjavani Duhom!" Ono može započeti kao odsudno iskustvo, ali se mora nastaviti i nakon toga kao proces koji se odvija od trenutka do trenutka. Današnje ispunjavanje neće vrijediti sutra. Naravno, to je stanje za kojim treba itekako žudjeti. U stvari, to je idealno stanje vjernika dok je na Zemlji. To znači da Duh Sveti razmjerno nesputano djeluje u životu kršćanina i da time vjernik ispunjava svoju ulogu u Božjem naumu za to vrijeme.

Kako se to vjernik može **ispunjavati Duhom**? Apostol Pavao nam ne govori to u Efežanima; ovdje nam samo zapovijeda da se **ispunjavamo**. Ali iz ostalih dijelova Riječi znamo da, želimo li biti **ispunjeni Duhom**, trebamo:

1. Ispovjediti i napustiti svaki poznati grijeh u životu (1 Iv 1,5-9). Jasno je stoga da sveta Osoba ne može slobodno djelovati u životu u kojem se dopušta grijeh.

2. Potpuno se predati Njegovom upravljanju (Rim 12,1.2). To uključuje predanje naše volje, intelekta, tijela, vremena, nadarenosti i imetka. Trebamo mu otvoriti svako područje života da On vlada.

3. Neka u nama bogato prebiva Kristova riječ (Kol 3,16). To uključuje čitanje, proučavanje i pokoravanje Riječi. Kad u nama bogato prebiva Kristova riječ, dolaze isti rezultati (Kol 3,16) koji prate ispunjenje **Duhom** (Ef 5,19).

4. Na poslijetku, moramo se isprazniti sebe samih (Gal 2,20). Kako bi se čaša ispunila novim, najprije treba izbaciti stari sadržaj. Da bismo se **ispunili Njime**, najprije se trebamo isprazniti *sebe*.

Neki nepoznati pisac napisao je:

Kao što si napustio sav teret svojih grijeha i počinio na dovršenom Kristovom Djelu, tako prepusti i sav teret svog života i službe te počivaj na trenutnom djelovanju Duha Svetoga. Predaj samoga sebe, jutro za jutrom, vodstvu Duha Svetog te spokojno

zahvaljujući idi prepustivši Njemu da upravlja s tobom i s tvojim danom. Cijeli dan njeguj naviku da radosno ovisiš o Njemu, pokoravaš mu se, očekuješ da te vodi i prosvjetljuje, ispravlja, naučava, upotrebljava, te da u tebi i s tobom čini što god želi. Njegovo djelovanje smatraj činjenicom, premda ga ne vidiš ili ne osjećaš. Samo vjerujemo u Duha Svetoga i pokoravamo mu se kao Vladaru naših života. Prestanimo se opterećivati time da upravljamo sami sobom; tada će se u nama pojaviti plodovi Duha, kako On hoće – na slavu Božju.

Zna li osoba kada je ispunjena Duhom? U stvari, što smo bliže Gospodinu, to više smo svjesni vlastite potpune nedostojnosti i grešnosti (Iz 6,1-5). U Njegovoj nazočnosti ne nalazimo u sebi ništa zbog čega bismo se ponosili (Lk 5,8). Nismo svjesni nikakve duhovne nadmoćnosti nad drugima, niti osjećaja da smo "dosegli". Vjernik ispunjen Duhom zaokupljen je Kristom, a ne sobom.

Istodobno može shvaćati da Bog djeluje u njemu i kroz njegov život. Vidi da se nešto zbiva na nadnaravni način. Okolnosti se čudesno mijenjaju. Bog dotiče tuđe živote. Događaji se odvijaju prema božanskom rasporedu. Čak su i prirodne sile na njegovoj strani; izgleda kao da su prikovane uz kotače Božje kočije. On vidi sve to; shvaća da Bog djeluje u njemu i kroz njega; ali ipak se, što se tiče zasluge, osjeća čudnovato odijeljen od svega toga. U dubini svog bića shvaća da je sve to od Gospodina.

5,19 Sada apostol iznosi četiri rezultata ispunjenja Duhom. Prvo: Duhom ispunjeni kršćani govore jedan drugome u psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama. Božansko ispunjenje otvara usta da govore o Gospodinovim stvarima i širi srce da to dijeli s drugima. I dok neki sve tri spomenute vrste smatraju dijelom Knjige Psalama, mi držimo da su psalmi samo nadahnuti Davidovi i Asafovi spisi, kao i spisi drugih psalmista. Hvalospjevi su nedahnuti pjesme koje štovanje i hvalu upućuju izravno Bogu. Duhovne su pje-

sme sve druge lirske skladbe na duhovne teme, pa i kad nisu upućene izravno Bogu.

Drugi dokaz ispunjenja jest unutarnja radost i slavljenje Boga: "Pjevajte svojim srcem Gospodinu i slavite ga." Duhom ispunjen život je vrelo koje kipti od radosti (Dj 13,52). Zaharija je dobar primjer: kad je bio ispunjen Duhom Svetim pjevao je od svega srca Gospodinu (Lk 1,67-79).

5,20 Treći rezultat je zahvalnost: "Zahvaljujući svagda i za sve Bogu i Ocu u imenu Gospodina našeg Isusa Krista." Tamo gdje vlada Duh, postoji zahvalnost Bogu te neusiljeno iskazivanje dubokog poštovanja. Ne zbiva se to povremeno, nego neprestano; i ne samo za ono ugodno, nego za sve. Svatko može biti zahvalan za sunčev sjaj, ali za zahvalnost zbog životnih oluja potrebna je snaga Duha.

Najkraći i najsigurniji put do sreće jest: *Učini si pravilom da zahvaljuješ Bogu i slaviš ga za sve što te snalazi.* Izvjesno je da tobožnju nevolju, kakva te god snašla, ako za nju zahvaljuješ Bogu i slaviš ga, preokrećeš u blagoslov. Kad bi mogao činiti čudesa, ne bi za se mogao učiniti ništa osim tim zahvalnim duhom: tu ne treba ni riječ izgovoriti – sve što dotakne u sreću preokreće (Selected).

5,21 Četvrti ispit ispunjenja Duhom jest **podlagati se jedan drugomu u strahu Božjemu.** Erdman opominje:

To je prečesto zanemarivana izreka ... Ona je ispit duhovnosti koji kršćani prerijetko primjenjuju ... Mnogi misle da su uzvikivanje "aleluja" i uzvišene pjesme u manje-više "nepoznatim jezicima" sav dokaz "ispunjenja Duhom". Sve to može biti patvoreno, himbeno i beznačajno. Podlaganje svojoj braći kršćanima, skromno ponašanje, poniznost, nesklonost prepiranju, podnošenje, blagost – sve su to nepogrešivi dokazi snage Duha ... Takvo međusobno podlaganje svojoj braći kršćanima trebalo se provoditi "u strahu Kristovu", to jest, u poštovanju Njega koji je priznat kao Gospodin i Gospodar svega.³⁷

To su dakle bile četiri posljedice ispunjenja Duhom: govorenje, pjevanje, zahvaljivanje i podlaganje; ali ima ih još najmanje četiri:

1. Smjelost u karanju zbog grijeha (Dj 13,9-12) i u svjedočenju za Gospodina (Dj 4,8-12.31; 13,52-14,3).

2. Snaga služenja (Dj 1,8; 6,3.8; 11,24).

3. Darežljivost, a ne sebičnost (Dj 4,31).

4. Uzvisivanje Krista (Dj 9,17.20) i Boga (Dj 2,4.11; 10,44.46)

Iskreno trebamo željeti ispunjenje Duhom, ali samo na slavu Božju a ne na našu vlastitu slavu.

D. Poziv na osobnu pobožnost u kršćanskom domu (5,22-6,9)

5,22 Premda tu počinje novi odjeljak, ovaj je tekst usko povezan s prethodnim stihom. Ondje je Pavao naveo podlaganje jednoga drugome kao jednu od posljedica božanskog ispunjenja. U ovom odjeljku, od 5,22 do 6,9, on navodi tri osobita područja u kršćanskom domu gdje je Božja volja podlagati se.

Žene se trebaju pokoravati svojim muževima.

Djeca se trebaju pokoravati roditeljima.

Sluge se trebaju pokoravati svojim gospodarima.

Činjenica da su svi vjernici jedno u Kristu Isusu ne znači da trebamo ukinuti zemaljske odnose. Još uvijek moramo poštovati razne oblike vlasti i uprave koje je utemeljio Bog. Svako dobro uređeno društvo počiva na dva stupa: na ovlasti i pokoravanju. Uvijek mora postojati netko tko ima ovlasti i netko tko se pokorava toj vladavini. To je načelo tako važno da ga nalazimo čak i u Božanstvu: "Ali bih htio da znate da je ... glava Kristu Bog" (1 Kor 11,3). Bog je postavio ljudske vlasti. Bez obzira kako je neka vlast iskvarena, s Božjeg je gledišta bolja i takva vlast negoli nikakva; mi joj se moramo pokoravati sve dok možemo a da ne zanijemo Gospodina ili mu budemo nepokorni. Nepostojanje vlasti jest bezvlašće, anarhija – a nijedno društvo ne može opstati u bezvlašću.

To je istina i glede doma. U njemu mora postojati "glava" i pokornost joj "glavi". Bog je odredio da vodeće mjesto pripadne

muškarcu. To je prikazao time što je prvo stvorio muškarca, a tada je od njega stvorio ženu. Time je, i glede poretka i glede svrhe stvaranja, muškarcu dodijelio položaj vlasti a ženi položaj pokornosti.

Pokoravanje nikada ne znači i manju vrijednost. Gospodin Isus je pokoran Bogu Ocu, ali nipošto nije manje vrijedan od Njega. Ni žena nije manje vrijedna od muškarca. Na mnogo načina ona može biti nadmoćnija – u predanju, u sućuti, u blagosti i junačkoj izdržljivosti. Ali ženama je zapovjedbano da se **pokoravaju svojim muževima kao Gospodinu**. Pokoravajući se vlasti muža, žena se pokorava Gospodinoj vlasti. Samo to dovoljno je da ukloni svaki stav opiranja ili buntovništva.

Povijest obiluje prikazima zbrke koja je proistekla iz nepokornosti Božjem obrascu. Prisvojivši vodstvo i djelujući umjesto muža, Eva je u ljudski rod uvela grijeh sa svim njegovim kobnim posljedicama. U ne tako davnoj prošlosti žene su osnovale mnoge lažne kultove prisvojivši si vodeći položaj koji im Bog nikada nije namjeravao dati. Žena koja napusti svoje od Boga dano područje može uništiti mjesnu crkvu, prekinuti brak ili uništiti dom.

S druge strane, nema ništa ljepšega negoli kad žena ispunjava ulogu koju joj je Bog namijenio. Prekrasan opis takve žene nalazi se u Izr 31 i to je trajan spomenik žene i majke koja ugađa Bogu.

5,23 Razlog zbog kojeg se žena treba pokoravati jest taj što joj je **muž glava**. U odnosu na nju, on zauzima isti položaj kakav Krist zauzima u odnosu na Crkvu: "**Krist je Glava crkve – on je i Spasitelj Tijela.**" ("Spasitelj" može značiti i "Očuvatelj", kao u 1 Tim 4,10, JND.) Tako je **muž glava ženi** i njezin očuvatelj. Kao glava on voli i vodi; kao očuvatelj on skrbi za njezine potrebe, štiti je i brine za nju.

Dobro je znano da danas vlada veliko gnušanje protiv takvog naučavanja. Ljudi optužuju Pavla da je bio zadržiti neženja, muški šovinizist i ženomrzac. Ili pak kažu da su njegova gledišta odraz društvenih

običaja njegova doba – koja su danas neprimjenjiva. Takvi stavovi, naravno, izravni su napad na nadahnutost Pisma. Nisu to samo Pavlove riječi, nego riječi Božje. Odbaciti ih isto je što i odbaciti Njega i zazvati na se nevolje i propast.

5,24 Ništa ne može više uzvisiti ulogu žene negoli usporediti je s ulogom Crkve kao Kristove Nevjeste. Pokornost Crkve obrazac je koji žena treba slijediti. Ona treba biti **podložna u svemu** – to jest, u svemu što je u skladu s voljom Božjom. Od nijedne se žene ne očekuje pokornost mužu ako on zahtijeva od nje da zanemari svoju odanost Gospodinu Isusu. Ali u uobičajenim životnim odnosima ona se treba pokoravati mužu – čak i ako je on nevjernik.

5,25 Da su prethodne upute ženama ostale osamljene, kad ne bi postojale i podudarne upute muževima, taj bi prikaz bio jednostran, ako ne i nepošten. Ali zamijetite prekrasnu uravnoteženost u Pismu i istovjetno mjerilo koje ono zahtijeva od muževa. **Muževima** nije rečeno da drže svoje žene u pokornosti; naloženo im je da **ljube svoje žene kao što je Krist ljubio Crkvu**. Netko je dobro rekao kako nijedna žena nema ništa protiv pokornosti mužu koji je ljubi kao što **Krist ljubio Crkvu**. Netko je pisao o čovjeku koji se bojao da ne ugađa Bogu zato što previše voli svoju ženu. Neki kršćanski djelatnik upitao ga je voli li je više negoli je Krist ljubio Crkvu. Ovaj je odgovorio niječno. “Samo kad to nadideš”, odgovorio mu je djelatnik, “previše ćeš voljeti svoju ženu.” Kristova ljubav prema Crkvi prikazana je ovdje u tri veličanstvena događaja koji se protežu od prošlosti kroz sadašnjost do budućnosti. U prošlosti je On prikazao svoju ljubav za Crkvu tako što je **sebe predao za nju**. To se odnosi na njegovu žrtveno umiranje na križu. Ondje je platio najveću moguću cijenu kako bi sebi okupio Nevjestu. Kao što je Eva izvedena iz Adamova boka, tako je, na neki način, Crkva stvorena iz Spasiteljeva ranjenog boka.

5,26 U sadašnjosti je Njegova ljubav prema Crkvi prikazana u njegovom djelu posvećenja: “**Da je posveti očistivši je kupelju vode, u Riječi.**” **Posvetiti** znači odvojiti. Što se položaja tiče, Crkva je već posvećena; u praksi se ona iz dana u dan odvaja. Ona prolazi kroz postupak moralne i duhovne pripreve nalik jednogodišnjem uljepšavanju kojem je bila izložena Estera prije negoli je bila izvedena pred kralja Ahasvera (Est 2,12-16). Proces posvećenja provodi se očišćenjem **kupelju vode, uz Riječ**. Jednostavnim riječima, to znači da se životi vjernika čiste dok slušaju Kristove riječi i pokoravaju im se. Stoga je Isus rekao učenicima: “Vi ste već čisti zbog riječi koju sam vam govorio” (Iv 15,3). Posvećenje je povezo s Riječju i u svojoj “velikosvećeničkoj molitvi”: “Posveti ih istinom; tvoja je riječ istina” (Iv 17, 17). Kao što Kristova krv jedanput zauvijek čisti od krivice i kazne grijeha, tako riječ Božja neprestance čisti od zaprljanja i zagađenosti grijehom. Ovaj odjeljak naučava da je Crkva u kupelji sada, ali se ne ispire vodom nego pročišćavajućim sredstvom Božje riječi.

5,27 U prošlosti je Kristova ljubav iskazana u našem *otkupljenju*. U sadašnjosti je vidljiva u našem *posvećenju*. U budućnosti će biti prikazana u našem *proslavljenju*. On će sâm predvesti “**sebi Crkvu slavnu, bez mrlje ili nabora, ili čega takvoga – nego da bude sveta i bez ljage.**” Tada će ona dosegnuti vrhunac krasote i duhovnog savršenstva.

A. T. Pierson s pravom ističe:

Promisli o ovome – kad sveznajuće oko posljednji put pogleda, On neće pronaći ništa što bi njegovoj besprijetnoj svetosti moglo značiti koliko bubuljica ili pjega na ljudskom licu. Nevjerojatno!³⁸

F. W. Grant pridonosi tome:

Nikakva znaka starosti, nikakva nedostataka; cvat i neprolaznost vječne mladosti, svježina privlačnosti koja se nikada neće istrošiti, koja ne poznaje raspadljivost. Tada će Crkva biti sveta i besprijetna. Nakon svega što smo saznali o njezinoj povi-

jesti, bilo bi čudno čitati o tome kad ne bismo znali kako slavno Bog održava svoju pobjedu nad grijehom i zlom.³⁹

5,28 Nakon što se tim veličanstvenim spjevom o Kristovoj ljubavi za Crkvu vinuo u visine, Pavao se vraća da bi muževe podsjetio na obrazac koji trebaju nasljedovati: **“Tako trebaju muževi ljubiti svoje žene kao svoja tijela.”** U oponašanju Kristove ljubavi, oni trebaju ljubiti svoje žene kao da su one uistinu njihova tijela.

U grčkom se “svoje” pojavljuje šest puta u stihovima 22-23. Naglašena uporaba te riječi podsjeća nas da je jednoženstvo Božja volja za njegov narod. Premda je u starozavjetno doba dopuštao mnogoženstvo, nikad se s njime nije slagao.

Zanimljivo je primijetiti i na koje načine Pavao opisuje bliski odnos između muža i žene. Kaže da muž time što voli svoju ženu, voli svoje tijelo (st. 28a); sebe (st. 28b.33); i “svoje tijelo” (st. 29). Budući da je brak istinsko jedinstvo između dviju osoba i da u njemu dvoje postaju jedno tijelo, u vrlo zbiljskom smislu muškarac koji **ljubi svoju ženu – voli sebe samoga.**

5,29 Čovjek se rađa s nagonom da skrbi za vlastito tijelo. Hrani ga, odijeva i pere; čuva ga od neudobnosti, boli i ozljeda. Njegov opstanak trajno ovisi o toj skrbi. Ta brižna pobuda samo je blijeda sjena skrbi **Gospodina Isusa za Crkvu.**

5,30 Doista, udovi smo tijela njegova. Milost Božja je začuđujuća! Ne samo da nas spašava od grijeha i pakla, nego nas i usađuje u Krista kao **udove Njegova mističnog tijela.** Koliko bi se samo svezaka moglo napisati o Njegovoj ljubavi za nas! On nas njeguje kao svoje vlastito tijelo. – Koje li skrbi: On nas hrani, posvećuje i uvježbava. – Koje li sigurnosti: On ne želi biti u Nebu bez svojih udova. Ujedinjeni smo sa Njim u svakodnevnom življenju. Što god utječe na udove, utječe i na Glavu.

5,31 Apostol sada navodi Post 2,24 što je Božja izvorna zamisao za ustanovu bračnih odnosa. Kao prvo, muškarcčev odnos prema roditeljima biva potisnut jednom

višom odanošću, to jest odanošću svojoj ženi. Kako bi ostvario visoki uzor bračne veze, on napušta roditelje i prijanja **uza svoju ženu.** Druga je značajka to što muž i žena **postaju jedno tijelo:** između dvije osobe nastaje istinsko jedinstvo. Imaju li se na umu te dvije osnovne činjenice, one će ukloniti teškoće s roditeljima s jedne i bračne nesuglasice s druge strane.

5,32 “Velika je to tajna: ali ja govorim o Kristu i Crkvi.” Pavao sada dovodi do vrhunca svoju raspravu o bračnim odnosima najavljujući ovu prekrasnu istinu, dotad nepoznatu, da je žena mužu ono što je **Crkva Kristu.**

Kad Pavao kaže da je to **velika tajna**, ne misli da je to nešto vrlo tajanstveno. On prije svega ima na umu da je dublji smisao te istine golem. Ta tajna je veličanstvena svrha koja je u prijašnjim razdobljima bila skrivena u Bogu, ali koja je sada otkrivena. Ta svrha je pozvati iz narodâ ljude da postanu Tijelo i Nevjesta Njegova slavnog Sina. Bračni odnos tako nalazi svoj savršeni uzor u odnosu između Krista i Crkve.

Jedan duh s Gospodinom:

Isus, Proslavljeni,

Cijeni Crkvu za koju je krvario,

Svoje Tijelo – svoju Nevjestu.

Mary Bowley Peters

5,33 Ovaj posljednji stih sažetak je onoga što je apostol govorio muževima i ženama. Zaključno upozorenje muževima je sljedeće: **“Neka svaki od vas, bez iznimke, ljubi svoju ženu kao sebe samoga.** Ne samo kao što bi volio sebe, nego u prepoznavanju činjenice da ona jest jedno s tobom.” Riječ ženama bila bi: **“Trajno poštuju svog muža i pokoravaj mu se.”** Stani na trenutak i razmisli! Što bi se dogodilo da se današnji kršćani više drže tih uputa? Odgovor je očit. Ne bi bilo svađa, ni odvajanja, ni razvoda. Naši bi domovi više bili predokus Neba negoli to često jesu.

6,1 U prethodnom smo poglavlju naučili da je jedna od posljedica ispunjenja Duhom to da se podlažemo jedan drugom. Primjerice, vidjeli smo da se Duhom is-

punjena žena pokorava svom mužu. Sada ćemo naučiti da se Duhom ispunjena **djeca** spremno podlažu ovlasti svojih roditelja. Temeljna dužnost svakog djeteta jest **slušati svoje roditelje u Gospodinu**. Pritom ne igra ulogu jesu li djeca ili roditelji kršćani. Odnos roditelj-dijete određen je za cijelo čovječanstvo, a ne samo za vjernike. Zapovijed da **slušaju ... u Gospodinu** ponajprije znači da djeca trebaju biti poslušna i imati stav da, čineći to, slušaju Gospodina: njihova poslušnost treba biti kao poslušnost Njemu. Drugo: to znači da trebaju slušati u svemu što je u skladu s voljom Božjom. Ako im roditelji narede da griješe, ne trebaju im se pokoriti. U takvom slučaju treba pristojno odbiti i bez uzvraćanja krotko pretrpjeti posljedice svog odbijanja. Ipak, u svim ostalim slučajevima moraju biti poslušni.

Četiri su razloga zašto se trebaju pokoravati. Prvo: **jer je pravedno**. Osnovno načelo koje je ugrađeno u sâm ustroj obiteljskog življenja jest da se oni koji su nezreli, nagli i neiskusni trebaju podložiti autoritetu roditelja koji su stariji i mudriji.

6,2 Drugi je razlog taj da je to biblijski. Ovdje Pavao navodi Izl 20,12: **“Poštuj oca svojega i majku”** (vidi i Pnz 5,16). Zapovijed da se **poštuje** roditelje prva je od Deset zapovijedi popraćena osobitim obećanjem blagoslova. Ona poziva djecu da poštuju, vole i slušaju svoje roditelje.

6,3 Treći razlog jest da je to od najveće koristi djeci: **“Da ti dobro bude.”** Zamislite što bi se dogodilo djetetu koje ne bi primilo nikakve upute ni opomene od svojih roditelja. Kao osoba, ono bi bilo bijedno i za društvo neprihvatljivo.

Četvrti razlog jest da pokornost promiče potpun život: **“Da dugo živiš na zemlji.”** U starozavjetno doba, židovsko dijete koje se pokoravalo svojim roditeljima uživalo je dug život. Danas, u razdoblju evanđelja, to pravilo nije bez iznimke. Sinovska pokornost nije uvijek povezana s dugovječnošću. Poslušni sin može umrijeti i u mladosti. Ali općenito je istina da život stige i

pokornosti pridonosi zdravlju i dugovječnosti, dok život buntovništva i nepokoravanja često završava prerano.

6,4 Upute djeci sada su dovedene u ravnotežu sa savjetom **očevima**, koji ne smiju **razdraživati** svoju djecu nerazumnim zahtjevima, prekomjernom grubošću i neprestanim zanovijetanjem. Djecu je bolje **odgajati stegom i opomenom Gospodinom**. Stega je odgajanje i ispravljanje koje može biti usmeno ili tjelesno. **Opomena** je upozoravanje, karanje ili prigovaranje. Odgajanje djeteta treba biti **“u Gospodinu”**, to jest, provedeno u skladu s Njegovom voljom kako je ona po onome tko djeluje kao Njegovo predstavnik otkrivena u Bibliji.

Susannah Wesley, majka sedamnaestero djece, uključujući tu i Johna i Charlesa, jednom je napisala:

Roditelj koji proučava kako podčiniti samovolju u svom djetetu, zajedno s Gospodinom djeluje u obnavljanju i spašavanju duše. Roditelj koji popušta radi davlovo djelo, čini religiju neprimjenjivom, spase-nje neostvarivim i svime što je u njemu zauvijek proklinje svoje dijete, njegovu dušu i tijelo.⁴⁰

6,5 Treće i posljednje područje podlaganja u kršćanskom domu jesto ono o pokoravanju slugu **gospodarima**. Riječ koju ovdje Pavao upotrebljava jest neslobodni **sluge**, to jest, robovi, ali je načelo primjenjivo za sluge ili uposlenike svih vrsta.

Prva dužnost uposlenika jest služiti onima koji su im **gospodari po tijelu**. Izraz **“gospodari po tijelu”** podsjeća nas na to da poslodavac ima ovlast samo što se tiče tjelesnog ili umnog posla, ali ne može određivati ništa u duhovnim stvarima ili zapovijedati nečijoj savjesti.

Drugo: sluge bi trebali biti puni poštovanja. **“Strah i drhtanje”** nisu kukavička ropska podložnost i bijedan strah, nego dužno poštovanje i **strah** da se ne uvrijedi Gospodina i poslodavca.

Treće: služiti treba savjesno, to jest, u **prostodušnosti srca**. Treba odraditi šezdeset minuta za svaki plaćeni radni sat.

Potom bi naš rad trebao biti kao Kristu. Ove riječi pokazuju da ne bi trebala postojati zbiljska razlika između svjetovnog i svetog. Sve što činimo treba biti za Njega – sa željom da mu se ugodi i počasti ga, kao i da se druge privuče k Njemu. Najpriprostije i najuobičajenije zadaće u životu oplemenjene su i uzvišene kad se učine na slavu Božju. – Čak i pranje suđa! Zato neke domaćice kršćanke nad svojim sudoperom imaju izvješten natpis: “Ovdje se tri puta dnevno obavlja božanska služba.”

6,6 Marljivi trebamo biti uvijek, a ne samo kad nas gleda pretpostavljeni; trebamo biti svjesni da naš Gospodar uvijek promatra. Prirodna je sklonost opustiti se kad nema poslodavca, ali to je jedan oblik nepoštenja. Kršćaninova mjerila rada ne smiju se razlikovati u odnosu na to gdje je poslovođa. Neki je kupac jednom poticao prodavača kršćanina da mu dade više no što je platio uvjeravajući ga da poslodavac ne gleda. Prodavač mu je odgovorio: “Moj Gospodar uvijek gleda!” Kao **sluge Kristove**, trebali bismo **zdušno vršiti volju Božju**, to jest, s iskrenom željom da ugodimo Bogu. Erdman kaže:

Rad zbog takvih pobuda postaje neizmjereno dostojanstven. I zadaća najnižeg roba može postati plemenitom ako li se izvršava tako da se ugodi Kristu, i to tako dragovoljno, zdušno i gorljivo kao da želi zadobiti Gospodinovu pohvalu.⁴¹

6,7 Također trebamo služiti **dragovoljno**. Ne tako da izvanjski iskazujemo uslužnost a iznutra kipimo od srdžbe, nego radosno i spremno. Čak i ako gazda pretjeruje, svadljiv je i nerazuman, još uvijek možemo obavljati svoj posao kao **Gospodinu, a ne kao ljudima**. To je ona vrst nadnaravnog ponašanja koja govori najglasnije u svijetu u kakvom živimo.

6,8 Izvjesnost da će On nagraditi svako dobro djelo velika je pobuda da sve činimo kao Kristu. Svejedno je bio to **sluga ili slobodnjak**. Gospodin opaža sve djelatnosti, ugodne i neugodne, koje se čine za Njega, i On će nagraditi svakog djelatnika.

Prije negoli odemo s ovog odjeljka o robovima, treba nešto spomenuti:

1. Novi zavjet ne osuđuje robovanje kao takvo. U stvari, on istinskog vjernika prikazuje kao roba (neslobodnog slugu) Kristovog (st. 6). Ali zloporaba ropstva prestala je svugdje gdje se pojavilo evanđelje – i to uglavnom zbog obnove ćudoređa.

2. Novi zavjet ima više toga za reći robovima negoli kraljevima. To je možda odraz činjenice da nije zvano mnogo mudrih, moćnih ili plemenitih (1 Kor 1,26). Vjerojatno većina kršćana potječe iz ekonomski i društveno nižih skupina. Naglasak na robovima također pokazuje da ni najobičnijim slugama nisu uskraćeni najbitraniji blagoslovi kršćanstva.

3. Učinkovitost tih uputa robovima očitovala se u činjenici da su u počecima kršćanstva robovi kršćani često prodavani skuplje negoli poganski robovi. I danas bi trebalo biti tako da kršćanski namještenici svojim poslodavcima vrijede više negoli oni koje nikada nije dotakla milost Božja.

6,9 Gospodari se trebaju upravljati istim općim načelima kao i sluge. Trebaju biti iskreni, ljubazni i čestiti. Trebaju se osobito **kloniti** pogrdnih riječi i **prijetnji**. Ako na tom području provode stegu, nikada neće biti primorani pribjegavati tjelesnom kažnjavanju svojih slugu. Uvijek trebaju imati na umu da i oni imaju **Gospodara** u Nebu, i to istog **Gospodara** kao i rob. U Božjoj prisutnosti poravnate su zemaljske razlike. I gospodar i sluga jednog će dana položiti račun Bogu.

E. Ohrabrenje glede kršćanskog ratovanja (6,10-20)

6,10 Pavao se približava svršetku svog pisma. Obrativši se svoj Božjoj obitelji, upućuje joj uzbuđen poziv kao Kristovoj vojsci. Svako istinsko Božje dijete vrlo brzo saznaje da je kršćanski život borba. Sotonine vojske posvećene su tome da ometaju i sprečavaju Kristovo djelo te izbace pojedine vojnike iz bitke. Što je vjernik učinkovitiji za Boga, to će više iskusiti

divljačke napade neprijatelja: đavao ne troši streljivo na nazovikršćane. U svojoj mu snazi nismo dorasli. Stoga je prva zapovijed za pripremu ta da se neprestano **jačamo u Gospodinu** i bezgraničnom izvoru **njegove moći**. Najbolji Božji vojnici su oni koji su svjesni svoje slabosti i neučinkovitosti pa se oslanjaju samo na Njega. "Slabo ovoga svijeta izabra Bog da posrami jako" (1 Kor 1,27). Naša slabost sama se prepušta **snazi moći Njegove**.

6,11 Druga pak se zapovijed tiče potrebe za božanskom bojnom opremom. Vjernik mora staviti **na sebe svu bojnu opremu Božju** da se može **oduprijeti đavlovim ratnim varkama**. Nužno je potpuno se obožati; nedovoljni su samo jedan ili dva djela opreme. Neranjivim nas neće održati ništa manje negoli cjelokupno naoružanje koje Bog osigurava. Đavao rabi različite ratne varke – obeshabrenost, potištenost, zbrku, moralne promašaje i doktrinarnu zabludu. Ako nas ne može onesposobiti jednom metodom, pokušat će s drugom.

6,12 Taj sukob nije stvar borbe protiv bezbožnih filozofa, prepredenih svećenika, pripadnika kultova koji poriču Krista, ili nevjerničkih vladara. To je borba protiv zlođuhovskih sila, protiv bataljuna palih anđela, protiv zlih duhova koji rukuju golemom snagom. Premda ih ne možemo vidjeti, neprestance smo okruženi opakim duhovnim bićima. I dok je istina da se oni ne mogu nastaniti u istinskom vjerniku, mogu mu se suprotstaviti i nauditi mu. Kršćanin ne treba biti bolesno opsjednut temom demonizma; ne treba ni živjeti u strahu od demonâ. U Božjem naoružanju ima sve što mu je potrebno da obrani svoje područje pred njihovim nasrtajima. Apostol pale anđele naziva: **vrhovništva, vlastima, vladarima tame ovoga svijeta i zlim duhovima u nebeskim visinama**. Nemamo dostatno znanje da bismo razlikovali spomenute; možda su to duhovni vladari s različitim stupnjevima ovlasti, kao što su to na ljudskoj razini predsjednici, upravitelji, gradonačelnici i vijećnici.

6,13 Dok je Pavao ovo pisao, vjerojatno ga je čuvao rimski vojnik u svojoj punoj bojnoj opremi. Uvijek hitar da uoči duhovnu pouku u naravnom području, on odmah nalazi primjenu: uz bokove nam je silan neprijatelj; moramo navući **na sebe svu bojnu opremu Božju** kako bismo se mogli **održati** kad sukob dosegne najveću žestinu i još uvijek ostati na nogama kad se razide dim borbe. "**Zli dan**" se vjerojatno odnosi na trenutke kad neprijatelj navali na nas kao poplava. Izgleda da sotonsko protivljenje nailazi u valovima napredujući i povlačeći se. Čak je i našeg Gospodina, nakon kušnje u pustinji, đavao napustio na neko vrijeme (Lk 4,13).

6,14 Prvi spomenuti dio naoružanja jest opasač **istine**. Sigurno je da se moramo vjerno držati **istine** Božje riječi, ali također je nužno da ta **istina** drži nas. Moramo je primjenjivati u svakodnevnom življenju. I dok sve provjeravamo uz pomoć **istine**, nalazimo snagu i zaštitu u borbi.

Drugi je dio **oklop pravednosti**. Svaki je vjernik zaodjenut u pravednost (2 Kor 5,21), ali mora iskazati poštenje i čestitost u svom osobnom življenju. Netko je rekao: "Kad je čovjek zaodjenut u praktičnu pravednost, neosvojiv je. Obrana protiv optužaba nisu riječi, nego dobro življenje." Ako u našoj savjesti nema prijestupa protiv Boga i čovjeka, đavao nema u što gađati. David je u Ps 7,3-5 stavio na se **oklop pravednosti**. Gospodin Isus ga je nosio cijelo vrijeme (Iz 59,17).

6,15 Vojnikove **noge** treba **obuti spremnošću na evanđelje mira**. Time se misli na spremnost da se izlazi s Dobrom viješću **mira** i na taj način napada na neprijateljsko područje. Kad se opustimo u svojim "šatorima", u smrtnoj smo pogibili. Svoju ćemo sigurnost naći tako da po brdima slijedimo Spasiteljeva krasna stopala noseći dobru vijest i naviještajući evanđelje (Iz 52,7; Rim 10,15).

Uzmi stope moje Ti
neka budu Hitre i krasne za Tebe.

Frances Ridley Havergal

6,16 Uz to, vojnik mora uzeti **štit vjere** tako da goruće strijele Zloga odapete na nj udare u štit i neškodljive padnu na tlo. Spomenuta **vjera** jest pouzdanje u Gospodina i njegovu riječ. Kad kušnje plamte, kad su okolnosti neprijateljske, kad navale sumnje, kad zaprijeti brodolom, **vjera** podiže pogled i kaže: "Ja vjerujem Bogu."

6,17 **Kaciga** koju daje Bog jest **spasenje** (Iz 59,17). Bez obzira koliko je žestoka bitka, kršćanin se ne plaši jer zna da je konačna pobjeda osigurana. Uvjerenje u konačno izbavljenje čuva ga od povlačenja ili predaje: "Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?" (Rim 8,31)

I konačno, vojnik nosi **mač Duha**, to jest, **riječ Božju**. Klasični prikaz toga jest onaj kad je naš Gospodin upotrijebio svoj **mač** u sukobu sa Sotonom. Tri puta je naveo Božju riječ – ne stihove koji su slučajno pali na um, nego prikladne stihove koje mu je za tu prigodu dao Duh Sveti (Lk 4,1-13). **Riječ⁴² Božja** se ovdje ne odnosi na cijelu Bibliju, nego na određeni dio Biblije koji se uklapa u date okolnosti.

David Watson kaže:

Bog nam daje svu potrebnu zaštitu. Moramo uvidjeti da postoji "prsten istine" glede našeg hodanja s Gospodinom: da živimo ispravno (opravdano) s Bogom i jedan s drugim, da pokušavamo graditi mir kuda god idemo, da podižemo taj štit vjere kako bismo pogasili goruće strijele Zloga i zaštitili svoje umove od straha i tjeskobe koji tako lako salijeću, i da u snazi Duha upotrebjavamo Božju riječ za dobro djelo. Upamtimo da je s opetovanim ubodima mača Božje riječi Isus nadvladao svog neprijatelja u pustinji.⁴³

6,18 **Molitva** nije spomenuta kao dio naoružanja; ali nećemo pretjerati s njezinom važnošću kažemo li da je ona okruženje u kojem vojnik mora živjeti i disati. Ona je duh u kojem se on zaodijeva u naoružanje i suočava s neprijateljem. **Molitva** treba biti neprestana, ne povremena; navika, a ne neki osamljeni čin. Osim toga, vojnik treba koristiti svaku vrst **molitve**: javnu i osobnu; promišljenu i neusiljenu;

ispovjednu i poniznu; zaklinjanje i zastupanje; slavljenje i zahvaljivanje.

Molitva treba biti u Duhu, to jest, nadahnuta i vođena Njime. Od kakve su koristi u borbi protiv paklenih vojski izvanjske molitve izgovorene iz puke navike (bez razmišljanja o njihovu značenju)? U **molitvi** moramo biti budni. Moramo se čuvati pospanosti, lutanja misli i bavljenja nečim drugim. Molitva zahtijeva duhovnu prodornost, pripravnost i sabranost. U molitvi treba postojati i **ustrajnost**. Moramo neprestano iskati, tražiti i kucati (Lk 11,19). Trebamo upućivati prošnju **za sve svete**; i oni su u borbi pa trebaju molitvenu potporu svojih saboraca.

6,19 Glede Pavlove osobne molbe "i za mene", Blaikie primjećuje:

Zapazite tu *nesvećeničku* zamisao! Daleko od toga da Pavao ima riznicu milosti za sve Efežane; i on je trebao njihove molitve kako bi primio potrebnu milost iz jedine, žive riznice.⁴⁴

Pavao je pisao iz zatvora. Ipak nije iskao da se mole za njegov raniji izlazak. Radije je iskao rječitost – da mu se **otvore usta** pa da smjelo naviješta **tajnu evanđelja**. Ovdje Pavao Efežanima posljednji put spominje **tajnu**. Tu je ona prikazana kao razlog njegovim okovima. Ipak se ne žali. – Naprotiv! Želi je sve više i više **obznanjivati**.

6,20 Veleposlasticima se općenito jamči diplomatsko izuzeće od uhićenja i tamnovanja. Ali ljudi podnose sve – samo ne evanđelje. Nijedna druga tema ne uskomeša u tolikoj mjeri osjećaje, ne izaziva toliku netrpeljivost i sumnjičavost, niti ne dovodi do tolikih progona. Stoga je Kristov predstavnik bio **poslanik u okovima**. Eddie to dobro zaključuje:

Poslanika najmoćnijeg Vladara – kome je povjereno neusporedivo plemenito i hitno poslanje, koji sobom nosi bjelodano autentične vjerodajnice – drže u zatočeništvu.⁴⁵

Osobiti dio Pavlove poruke koji je izazvao neprijateljstvo uskogrudnih crkvenjaka, bio je proglas da su sada vjerujući Židovi i vjerujući pogani uključeni u jedno

novu društvu, zajedno dijele jednake povlastice i priznaju Krista za Glavu.

F. Pavlov osobni pozdrav (6,21-24)

6,21.22 Pavao je slao Tihika iz Rima u Efez da upozna svete sa svojim stanjem. Tihika preporuča kao **ljubljenog brata i vjernog poslužitelja (slugu) u Gospodinu**. Taj se čovjek spominje samo pet puta u Novom zavjetu. On je bio jedan od Pavlovih suputnika na putovanju od Grčke do Azije (Dj 20,4). Bio je apostolov glasnik kršćanima u Kolossi (Kol 4,7); u Efezu (vidi 6,21 i 2 Tim 4,12), a vjerojatno i Titu na Kreti (Tit 3,12). Na svom dvojakom poslanju trebao je obavijestiti svete o Pavlovu stanju u zatvoru, kao i ohrabriti njihova srca te suzbiti svaki nepotrebnii strah.

6,23 U zaključnim stihovima nalazimo Pavlov svojstveni pozdrav – *milost i mir*. Združivši to dvoje, on svojim čitateljima želi zbroj svih blagoslova. Može biti da združivanjem jedne židovske i jedne poganske riječi on posljednji put zastrto podsjeća na tajnu evanđelja – Židov i poganin sada su učinjeni jedno u Kristu. U ovom stihu on izražava želju da njegovi čitatelji imaju **mir i ljubav s vjerom**. Mir će obuzeti njihova srca u svakoj životnoj okolnosti. **Ljubav** će im omogućiti da štiju Boga i međusobno budu djelatni. **Vjera** će ih osposobiti za pothvate u kršćanskom "ratovanju". Svi ti blagoslovi dolaze **od Boga Oca i Gospodina Isusa Krista** – što je činjenica koja bi bila nemoguća da oni nisu jednaki.

6,24 Na posljetku, ljubljeni apostol želi milost za sve one koji **Gospodina našega Isusa Krista ljube** trajnom i iskrenom ljubavlju. Pravu kršćansku ljubav krasí karkvoća trajnosti: njezin plamen može treperiti i smanjivati se, ali se nikad ne gasi.

Rimska je tamnica već odavno predala svog plemenitog stanara. Veliki je apostol preuzeo svoju nagradu i ugledao lice svog Ljubljenog. Ali Poslanica je još uvijek s nama – svježá i živa kao onoga dana kad je proizišla iz njegova srca i pera. I u dvade-

setom nam stoljeću još uvijek govori riječ upute, nadahnuća, uvjerenja i opomene.

Zaključujući ovaj naš komentar poslanice Efežanima, kažimo da se svim srcem slažemo s riječima H. W. Webb-Peploe:

Vjerojatno u Knjizi Božjoj nema spisa koji bi bio tako veličanstven i prekrasan: stoga je bilo kom čovjeku, pa čak i vjesniku samoga Boga, nemoguće odati joj priznanje u granicama koje su nam dodijeljene! Nadam se da joj se barem možemo približiti jednostavno tražeći naučavanje o svetosti, naučavanje po kojem možemo biti izaslani živjeti plemenitijim i višim životom negoli dosad, i po kojem možemo biti osposobljeni proslavljati Boga.⁴⁶

BILJEŠKE

¹(Uvod) William G. Moorehead, *Outline Studies in Acts and the Epistles*, st. 214.

²(1,3) Lewis Sperry Chafer, *The Ephesian Letter*, st. 74.

³(Članak) W. G. Blaikie, "Ephesians", *Pulpit Commentary*, XLVI: 3.

⁴(1,10) John G. Bellett, *Brief Notes on the Epistle to the Ephesians*, st. 6, 7.

⁵(1,17) R. W. Dale, *The Epistle to the Ephesians: Its Doctrine and Ethics*, st. 133.

⁶(1,18) In najstariji i golema većina postojećih rukopisa donosi *srca* (dosl. *kardias*, u jednini), a ne *uma* (*dianoias*). Stoga je marginalna bilješka nedvojbeno ispravna.

⁷(1,19) F. B. Meyer, *Key Words of the Inner Life*, st. 92.

⁸(1,19) Chafer, *Ephesian Letter*, st. 57.

⁹(1,20) Meyer, *Key Words*, st. 93.

¹⁰(2,3) Isto, st. 140.

¹¹(2,4) John Eadie, *Commentary on the Epistle to the Ephesians*, st. 141.

¹²(2,5) A. T. Pierson, "The Work of Christ for the Believer", *The Ministry of Keswick, First Series*, st. 118, 119.

¹³(2,7) 1. Korinćanima 13,12 i 1 Iv 3,2 ponekad se uzimaju kao dokaz da ćemo u Nebu biti sveznajući. Ipak, ono prvo odnosi se na to da ćemo u Nebu prepoznati jedan drugoga, drugo pak na našu moralnu i tjelesnu sličnost Kristu.

¹⁴(2,18) Eadie, *Ephesians*, st. 187.

¹⁵(2,21) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 68.

¹⁶(3,1) Ruth Paxon, *The Wealth, Walk and Warfare of the Christian*, st. 57.

- ¹⁷(3,4) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 104.
- ¹⁸(3,8) *Isto*, XLVI: 105, 106.
- ¹⁹(3,9) Grčka riječ *upravljanje* ili *dispencija*, osobito u velikim tiskanim slovima (uncijalima) najstarijih rukopisa, lako se mogla zamijeniti naoko sličnom riječju *zajedništvo* (usp.: OIKONOMIA i KOINONIA). Margina je ispravna; tradicionalno čitanje ima jako slabu potporu.
- ²⁰(3,16) Jamieson, Fausset i Brown, *Commentary Practical and Explanatory on the Whole Bible*, VI: 408.
- ²¹(3,17) W. Graham Scroggie, "Paul's Prison Prayers", *The Ministry of Keswick, Second Series*, st. 49.
- ²²(3,18) Meyer, *Key Words*, st. 53, 54.
- ²³(3,21) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, st. 925.
- ²⁴(4,2) Walter C. Wright, *Ephesians*, st. 85.
- ²⁵(4,10) F. W. Grant, "Ephesians", *The Numerical Bible, Acts to 2 Corinthians*, VI:341.
- ²⁶(4,11) "Pravilo Granvilla Sharpa" navodi da se (u grčkom) dvije imenice službe, naziva ili kakvoće povezane s *kai* (i), od kojih samo prva ima određeni član, odnose na istu osobu. Dobar primjer takve konstrukcije jest "naš Gospodin i Spasitelj Isus Krist" u 2 Pt 1,1 gdje su se liberalni prevoditelji RSV-a osjećali prisiljeni gramatičkom pravilom da Kristovo božanstvo izraze jače negoli *King James*. (To gramatičko pravilo nije bilo jasno određeno sve do konca 17. st.) U množini, kao što je ovdje, to pravilo nije uvijek primjenjivo, premda konstrukcija u najmanju ruku usko povezuje dvije imenice (usp.: "pismoznanci i farizeji", itd.)
- ²⁷(4,12) Vance Havner, *Why Not Just Be Christians*, st. 63.
- ²⁸(4,15) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 151.
- ²⁹(4,19) Wright, *Ephesians*, st. 100.
- ³⁰(4,21) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 151.
- ³¹(4,24) Grant, "Ephesians", st. 344.
- ³²(4,32) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Paul's Epistles to the Galatians, to the Ephesians, and to the Philippians*, st. 588.
- ³³(5,2) Meyer, *The Heavens*, st. 25.
- ³⁴(5,9) NU tekst donosi "svjetlo" (*photos*) umjesto "Duha" (*Pneumatos*).
- ³⁵(5,13) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 209.
- ³⁶(5,13) Biskup Ellicott i Dean Alford prelažu ovaj prijevod.
- ³⁷(5,21) Charles R. Erdman, *Ephesians*, 106.
- ³⁸(5,27) Pierson, "The Work of Christ", 138.
- ³⁹(5,27) Grant, "Ephesians", VI: 350.
- ⁴⁰(6,4) Navodi William W. Orr u *Bible Hints on Rearing Children*, st. 19.
- ⁴¹(6,6) Erdman, *Ephesians*, st. 119.
- ⁴²(6,17) Ovdje Pavao ne rabi općepoznatu riječ *logos*, nego *rhema* (povezana s engl. riječju *rhetoric*), što označava izrečenu riječ ili izreku, a ovdje osobitu "riječ" od Boga za osobitu potrebu. Ponekad su *logos* i *rhema*, zapravo, istoznačnice.
- ⁴³(6,17) David Watson, *Discipleship*, 183.
- ⁴⁴(6,19) Blaikie, "Ephesians", XLVI: 260.
- ⁴⁵(6,20) Eadie, *Ephesians*, st. 480.
- ⁴⁶(6,24) H. W. Webb-Peplow, "Grace and Peace i Four Pauline Epistles", *The Ministry of Keswick, First Series*, st. 69.

BIBLIOGRAFIJA

Bellet, John G. *Brief Notes on Epistle to the Ephesians*. London: G. Morrish, bez datuma.

Blaikie, W. G. "Ephesians", *Pulpit Commentary*, sv. XLVI. New York: Funk & Wagnalls, bez datuma.

Chafer, Lewis Sperry. *The Ephesian Letter*. Findlay, Ohio: Dunham Publishing Company, 1935.

Dale, R. W. *The Epistle to the Ephesians: Its Doctrine and Ethics*. London: Hodder and Stoughton, 1893.

Eadie, John. *Commentary on the Epistle to the Ephesians*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1957.

Erdman, Charles R. *The Epistle of Paul to the Ephesians*. Philadelphia: Westminster Press, 1931.

Flint, V. Paul. *Epistle to the Ephesians: To the Praise of His Glory*. Oak Park, IL: Emmaus Bible School, bez datuma.

Meyer, Frederick Brotherton. *Key Words of the Inner Life: Studies in the Epistle to the Ephesians*. Fleming H. Revell Company, 1893.

Meyer, Frederick Brotherton. *The Heavens*. Westchester, IL: Good News Publishers, bez datuma.

Paxson, Ruth. *The Wealth, Walk and Warfare of the Christian*. New York: Fleming H. Revell Co., 1939. Wright, Walter C. *Ephesians*. Chicago: Moody Press, 1954.

POSLANICA FILIPLJANIMA

Uvod

Malen, ljupki svezak uvezan u korice milosti.

J. H. Jowett

I. Jedinствен položaj u Kanonu Svetog pisma

Takozvana "Prva crkva" neke denominacije u nekom selu ili gradu ima osobit ugled u očima svojih pripadnika. Zamisli onda važnost prve poznate crkve – prije negoli su uopće nastale denominacije – ne samo u nekom selu nego i po svojoj Europi! Takva je bila zajednica u Filipima, u drevnoj Makedoniji (na sjeveru Grčke). Količkom bi se kršćani na Zapadu trebali radovati (čak i nekršćani, kad bi prepoznavali blagoslovljene dobrobiti što prate kršćanstvo a koje i sami uživaju) što se Pavao u svojoj evangelizaciji Rimskog Carstva pokorio "Makedonskom pozivu" i krenuo na zapad a ne na istok! Možda bi danas, da se Evanđelje nije učvrstilo u Europi, azijski kontinent slao kršćanske misionare u Europu i Sjevernu Ameriku.

Crkva u Filipima bila je darežljiva i uvijek je iznova slala potporu Pavlu. I to je, ljudskim riječima, razlog za ovo "pismo zahvalnosti".

Ali poslanica (pismo) Filipljanima još je mnogo, mnogo više. Ona je uistinu poslanica radosti – različiti oblici riječi "radost" i "radovanje" pojavljuju se dvanaestak puta u njezina četiri poglavlja. Pavao je znao kako se radovati u dobru i u teškoćama (4,11). U toj poslanici "zanosa" nalazimo i malu kontroverziju, tj., negativan prijekor.

Ključni razlog zbog čega se kršćani mogu radovati jest to što je Sin Božji pristao doći na Zemlju kao čovjek – štoviše, kao sluga! Ne zaustavivši se samo na ozdravljanju i naučavanju pošao je cijelim putem do smrti – i to do smrti na križu. Filipljani-

ma 2,5-11 izriče tu veličanstvenu istinu u prekrasnom odjeljku za koji mnogi vjeruju da je ranokršćanska himna koju je Pavao ili navodio ili sâm sastavio. Taj je odjeljak uključen kako bi naučavao jedinstvo kroz poniznost. Nauk (doktrina) u Novom zavjetu nikada ne ide odvojeno od dužnosti – kao što je to često među suvremenim ljudima u crkvi – često s tužnim ishodom.

Stoga je poslanica Filipljanima jedna od najljepših i najprivlačnijih knjiga u sveukupnoj Riječi Božjoj.

II. Autorstvo

Kako većina stručnjaka Pavlovo autorstvo poslanice Filipljanima smatra neprijepornim, dokazuje za to navest ćemo jedino zbog potpunosti. Neki stručnjaci misle da su u Poslanici očitih tragovi dva pisma sastavljena u jedno ili da je, u najmanju ruku, odjeljak o Sluzi umetnut. No, nema rukopisa koji bi potvrđivao te teorije.

Snažni su i vanjski dokazi. Među one koji su rano navodili Poslanicu – i često puta osobito spominjali da je Pavlova – spadaju: Ignacije, Klement Rimski, Polikarp, Irenej, Klement Aleksandrijski i Tertulijan. I Marcionov "kanon" kao i Muratorijan Kanon pripisuju tu knjigu Pavlu.

Uz očit upućivanje na Pavla u 1,1, cjelokupni način pisanja i uporabe riječi u Pavlovom je tonu Navodi protiv Pavlova autorstva beznačajni su, osobito onaj koji tvrdi da spominjanje "nadglednika i poslužitelja" u 1,1 spada u kasnije razdoblje, a ne u razdoblje Pavlova života. To bi bilo istina ako na prvo stoljeće primijenimo kasnije zamisli o nadglednicima (biskupi-

ma). Ali Pavao rabi riječ *nadglednici* (*episkopoi*, grč. riječ za nadglednike, to jest, predstojnike) u Pastoralnim poslanicama i u Djelima 20,28 kao istoznačnicu riječi *starješine*. Također valja napomenuti da, kad se obraća jednoj zajednici, spominje više nadglednika (biskupa). H. A. A. Kennedy prekrasno sažima *nutarnje dokaze*:

Možda ni jedna od Pavlovih poslanica ne nosi uvjerljiviji pečat autentičnosti. U njoj ima neizvještačenosti, tankočutnosti osjećaja i iskrenog izlivanja srca kakav nije moguće hiniti.¹

I. Datum

Poput poslanice Efežanima, Kološanima i Filemonu, i Filipljanima je pisana iz zatvora; otuda za njih i naziv "Zatvorske poslanice" (Poslanice iz sužanjstva). No dok su tri spomenute skoro posve sigurno napisane i poslane u otprilike isto doba (oko 60. godine po Kristu), Filipljanima je očito napisana malo kasnije. Marcion izričito kaže da je Pavao pisao Filipljanima iz Rima, a to se dobro uklapa u 1,13 i 4,22, stihove koji nameću Rim kao mjesto njezina nastanka. Pavao je dvije godine proveo utamničen u Rimu; aluzije koje nalazimo u Pismu navode na pomisao da je poslanica Filipljanima možda pisana nedugo prije svršetka tog razdoblja. Primjerice, stihovi 1,12-18 uključuju određeno razdoblje propovijedanja u "Vječnom gradu" otkako je Pavao doputovao u nj. Na to da je Pavlov slučaj trebao uskoro biti riješen (i to pozitivno – njegovim oslobođanjem) izgleda da ukazuju stihovi 1,12.13.19 i 23-26.

Te činjenice kao i uzimanje u obzir vremena za pisma, posjete i darove u novcu koji su natuknuti u Poslanici, njezin nastanak smještaju pred kraj 61. god. po Kristu.

II. Pozadina i tema

Značajan za povijest kršćanskih misija bio je dan kad je Pavao na svom Drugom misijskom putovanju došao u Troadu. Troada se nalazila na sjeverozapadnoj obali Male Azije, a od Grčke ju je dijelilo Egejsko more. Jedne se noći apostolu u viđenju

ukazao neki Makedonac rekavši mu: "Prijeđi u Makedoniju i pomozmi nam!" (Dj 16,9) Pavao je odmah uredio da otplovi u Makedoniju s Timotejem, Lukom i Silom. Prvi put su zakoračili na *europsko* tlo kod Neapola, a potom krenuli u unutrašnjost, u Filipe. Taj je grad u to doba bio rimska naseobina kojom su upravljali rimski službenici, a svojim je stanovnicima jamčio rimska građanska prava i povlastice.

Jedne subote su propovjednici evanđelja sišli do obale rijeke gdje se skupina žena običavala okupljati na molitvu (Dj 16,13). Jedna iz te skupine bila je Lidija, prodavačica grimiza iz grada Tijatire. Kad je ona prihvatila poruku evanđelja, postala je prva poznata obraćenica na kršćanstvo na europskom kontinentu.

Ali Pavlov boravak u Filipima nije se baš pokazao posve mirnim. Djevojka opsjednuta vračarskim duhom (predskazivanje budućih događaja) sretala bi sluge Gospodinove i neko vrijeme hodala za njima vičući: "Ovi su ljudi sluge Boga Svevišnjega i navješćuju nam put spasenja!" (Dj 16,17) Ne htijući prihvatiti svjedočanstvo nekoga tko je opsjednut zlim duhom, apostol je zapovjedio zloduhu da iziđe iz nje. Kad su njezini gospodari kojima je donosila dobit vidjeli što se dogodilo, razgnjevili su se na Pavla. Odukli su njega i Silu na trg da ih suoče s rimskim namjesnicima. Ti su zapovjednici naložili da ih se išibate te ih bacili u tamnicu.

Ono što se dogodilo u tamnici u Filipima danas je dobro znano. Oko ponoći su Pavao i Sila molili i pjevali hvale Bogu. Odjednom je nastao silan potres koji je otvorio sva vrata i učinio da se odriješe okovi uznicima. Tamničar, misleći da su uznici pobjegli, samo što se nije ubio kadli ga je Pavao uvjerio da se njegovi "stanari" nisu razbježali.

Tada je tamničar povikao: "Gospodo, što mi je činiti da budem spašen?" Uslijedio je značajan odgovor: "Vjeruj u Gospodina Isusa Krista pa ćeš se spasiti" (Dj 16,31). Božja je milost zadobila još jedan

trofej u Filipima. Ujutro su gradske vlasti požurivale Pavla i njegove sudrugove da što prije napuste grad. Pavao je to odbio učiniti. Podsjetio ih je da su išibali njega, rimskoga građanina, i utamničili ga bez poštenog suđenja. Nakon opetovanih zamolbi zapovjednika da napuste grad, Pavao i njegovi suputnici najprije su otišli u posjet u Lidijin dom i potom otputovali (Dj 16,40).

Nekih deset godina kasnije, Pavao je pisao Filipljanima. Ponovno je bio u zatvoru. Filipijani su dočuli da je Pavao u zatvoru pa su mu poslali nešto novca na dar. Epafrodit je bio određen odnijeti taj dar

Pavlu. Nakon što mu ga je predao, odlučio je ostati još neko vrijeme i pomagati apostolu u njegovim teškoćama. Epafrodit je i sam obolio vršeći te dužnosti; u stvari, skoro je umro. Ali Bog mu je bio milostiv i ozdravio ga. On je sada spreman vratiti se u svoju zajednicu u Filipe pa stoga apostol šalje po njemu to pismo zahvale.

Poslanica Filipljanima je jedna od najobornijih i najčuvstvenijih Pavlovih poslanica. Ona jasno otkriva da ta zajednica ima njegovo osobito poštovanje i naklonost. Dok je čitamo otkrivamo iznimno nježnu svezu između velikog apostola i te crkve koju je utemeljio.

PREGLED

- I. PAVLOV POZDRAV, ZAHVALA I MOLITVA (1,1-11)
- II. PAVLOVO UTAMNIČENJE, OČEKIVANJA I MOLBA ZA OČUVANJE (1,12-30)
- III. POTICANJE NA JEDINSTVO UTEMELJENO NA KRISTOVOM PRIMJERU PONIZNOSTI I ŽRTVE (2,1-16)
- IV. KRISTOLIK PRIMJER PAVLA, TIMOTEJA I EPAFRODITA (2,17-30)
- V. UPOZORENJE NA LAŽNE UČITELJE (3,1-3)
- VI. PAVLOVA BAŠTINA I OSOBNA POSTIGNUĆA U ODRICANJU ZA KRISTA (3,4-14)
- VII. POTICANJE NA NEBESKO ŽIVLJENJE U ČEMU JE PAVAO PRIMJER (3,15-21)
- VIII. POZIV NA SKLAD, MEĐUSOBNO POMAGANJE, RADOST, PODNOŠENJE, USTRAJNOST U MOLITVI I UREDAN MISAONI ŽIVOT (4,1-9)
- IX. PAVAO ZAHVALJUJE ZA NOVČANE DAROVE SVETIH (4,10-20)
- X. ZAKLJUČNI POZDRAVI (4,21-23)

Komentar

I. PAVLOV POZDRAV, ZAHVALA I MOLITVA (1,1-11)

1,1 Pavao i Timotej povezani su na početku ove poslanice. To ne znači da je Timotej pomagao pisati Poslanicu. On je bio s Pavlom za njegova prvog posjeta Filipima pa je bio poznat ondašnjim svetima. I sada su Timotej i Pavao zajedno dok apostol počinje ovu poslanicu.

Pavao je sada već starac (Flm 9), dok je Timotej još uvijek dosta mlad. Tako su mladost i starost ujarmljene u službi Najboljem od svih gospodara. Jowett to lijepo izražava: "To je spoj proljetnog i jesenjeg doba; zanosa i iskustva; zamaha i mudrosti; nježne nade i bogate izvjesnosti."²

Obojica su opisani kao **sluge Isusa Krista**. Obojica ljube svoga Gospodara. Sveze s Golgotom zauvijek ih vežu na službu svome Spasitelju.

Pismo je naslovljeno **svim svetima u Kristu Isusu koji su u Filipima, s nadglednicima i poslužiteljima**. Riječ *svim* dosta često se ponavlja u Poslanici. Pavlovo nježno zanimanje izlivalo se **svim** Božjim ljudima.

“**Svetima u Kristu Isusu koji su u Filipima**” opis je dvojakog položaja vjernikâ. Što se tiče duhovnog položaja, Bog ih je odvojio **u Kristu Isusu**, dok su glede svog zemljopisnog položaja bili **u Filipima** – na dva mjesta istodobno!

Potom apostol spominje **nadglednike i poslužitelje** (biskupe i đakone). Biskupi su bili starješine ili nadglednici zajednice – oni koji su se kao pastiri zanimali za stado Božje i koji su vodili stado svojim pobožnim primjerom. Đakoni su bili poslužitelji crkve koji su poglavito brinuli za njezine materijalne poslove, kao što su financije itd.

U crkvi su postojale samo ove tri skupine – **sveti, nadglednici i poslužitelji**. Da je postojao neki svećenik koji bi upravljao, Pavao bi spomenuo i njega. Umjesto toga on govori samo o **nadglednicima** (u množini) i **poslužiteljima** (također u množini).

Tu nam je iznesen spomena vrijedan prikaz jednostavnosti života crkve u najranijim danima. **Sveti** su spomenuti najprije, potom njihovi *duhovni vođe* i, na posljatku, njihovi *privremeni sluge*. – I to je sve!

1,2 Pavao u svom karakterističnom pozdravu želi **milost ... i mir** svetima. Ono prvo nije ona milost koju prima grešnik u doba svoga obraćenja, nego **milost** koju neprestance mora zadobivati pred prijestoljem milosti kao pomoć u svako doba potrebe (Heb 4,16). Isto tako ni **mir** koji Pavao moli za njih nije onaj mir s Bogom koji već posjeduju, nego **mir** od Boga koji dolazi po molitvi i zahvaljivanju (4,6.7).

Oba ta bogoslova dolaze **od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista**. Apostol časti Sina jednako kao što časti i Oca (Iv 5,23). Nema sumnje da je Pavlu Isus Krist Bog.

1,3 Sada se Pavao izliva u pjesmu hvale. Ali apostolu to nije ništa novo. Zidovi tamnice u Filipima odjekivali su od pjesama Pavla i Sile za njihova prvog boravka tamo. Dok piše ove riječi vjerojatno je uznik u Rimu – ali još uvijek on pjeva “pjesme u noći”. – Neukrotivi Pavao! **Svako sjećanje** na Filipijane budi zahvalnost u njegovu srcu. Ne samo da su bili njegova djeca u vjeri, nego su se i na mnogo načina pokazali kao uzorna crkva.

1,4 U **svakoj molitvi** zaklinjao je za Filipijane **s radošću**. Njemu je moliti za njih bilo prava radost – a ne dosadno mučenje. Iz ovog i mnogih sličnih odjeljaka u Pavlovim spisima saznajemo da je on bio čovjek molitve. Nije stoga potrebno dalje tražiti razlog zbog čega ga je Bog tako divno upotrebljavao. Kad se samo prisjetimo razmjera njegovih putovanja i onog mnoštva kršćana koje je poznao, zadivljeni smo što je održao takvo osobno i blisko zanimanje za sve njih.

1,5 Osobit razlog za njegovu zahvalu bio je zbog njihova **udjela** (zajedništva) u širenju **evanđelja od prvoga dana pa sve do sada**. To zajedništvo moglo bi uključivati financijsku pomoć, ali se proteže i na njihovu potporu molitvom kao i iskreno predanje širenju Radosne vijesti. Kad Pavao spominje **prvi dan**, ne možemo ne pitati se je li tamničar još bio živ kad je ovo pismo javno čitano zajednici u Filipima. Ako jeste, onda je ovo čitanje Pavlova uvoda zacijelo dirnulo njegovo srce.

1,6 I dok apostol razmišlja o dobrom početku kršćanskoga življenja tih vjernika, **uvjeren je u to da će Bog dovršiti dobro djelo** koje je **započeo** u njima.

Djelo što Njegova dobrota započe
Ruka će Njegova snažna dovršiti;
Njegovo je obećanje “Da” i “Amen”,
I nikada, nikada propalo nije.

Augustus M. Toplady

Dobro djelo moglo bi se odnositi na njihovo spasenje ili bi moglo značiti njihovo djelatno financijsko sudjelovanje u promicanju evanđelja. **Dan Isusa Krista** odnosi

se na trenutak kad on ponovno dolazi povesti svoj narod kući u Nebo, a vjerojatno uključuje i Kristovo sudište gdje će biti preispitana i nagrađena služba za Njega.

1,7 Pavao se osjeća opravdanim time što je zahvalan za Filipljane. U svome srcu pohranio je trajan spomen o tome kako su odano stajali uz njega, bio on na sudu, u zatvoru ili putovao naokolo u obrani i utvrđivanju evanđelja. **Obrana evanđelja** odnosi se na službu odgovaranja kritičarima, dok se **utvrđivanje evanđelja** više odnosi na još čvršće utvrđivanje Poruke u srcima onih koji su već bili vjernici. W. E. Vine kaže: "Evanđelje ujedno ruši svoje neprijatelje i jača svoje prijatelje."³ Milost ovdje označava nezasaženu snagu od Boga da se usprkos strahovitom protivljenju provodi djelo Božje.

1,8 Sjećanje na njihovu vjernu suradnju čini da apostol žudi biti ponovno s njima. On poziva Boga za svjedoka koliko čezne za njima ljubaviju Isusa Krista. Taj Pavlov izraz ljubavi to je značajniji sjetimo li se da je on rođen kao Židov, a ovo piše ljudima poganskog podrijetla. Milost Božja srušila je drevnu mržnju i sada su svi oni jedno u Kristu.

1,9 Zahvala sada ustupa mjesto molitvi. Hoće li Pavao za njih iskati bogatstvo, utjehu ili oslobođenje od teškoća? Ne, on ište da njihova ljubav neprestance raste u spoznanju i svakom rasuđivanju. Primarni cilj kršćanskog življenja jest ljubiti Boga i ljubiti svoga bližnjega. Ali ljubav nije samo stvar osjećajâ. U djelotvornom služenju Gospodinu moramo se koristiti inteligencijom i **rasuđivanjem**, inače naši napori naginju jalovosti. Stoga Pavao ovdje i ne moli samo da Filipljani nastave iskazivati kršćansku ljubav, nego i da se njihova ljubav iskazuje u potpunom spoznanju i svakom rasuđivanju.

1,10 Ljubav koja je tako prosvijetljena dovest će ih do toga da **prosuđuju što je najbolje**. Na svakom području življenja postoji ono što je dobro, no postoji i ono drugo što bolje. Dobro je često puta nepri-

jatelj najboljega. To treba razlučivati kako bi služenje bilo što djelotvornije.

Ljubav koja je prosvijetljena omogućit će im da izbjegavaju ono što je upitno ili potpuno pogrešno. Pavao bi htio da budu čisti,⁴ to jest, krajnje poštenu i **besprijekorni** u pogledu Dana Kristova. Biti **besprijekoran** ne znači biti bezgrešan. Svi mi griješimo, ali besprijekoran je onaj tko ispovijedi i napusti grijeh, moli za oprostjenje one kojima je nešto skrivio i nadoknadi im kad god je to moguće.

Dan Kristov koji je spomenut u šestom stihu odnosi se na Uznesenje Crkve i sud za djela vjernikâ koji potom slijedi.

1,11 Konačna molba apostolove molitve jest to da bi kršćani bili **puni ploda pravednosti**, to jest, **ploda** što ga donosi **pravednost**, ili puni svih kršćanskih vrlina koje življenje čine pravednim. Izvor tih vrlina jest **Isus Krist**, a njihova svrha je **slava i hvala Božja**. Ta Pavlova zamolba potpuno je sukladna riječima Izaije 61,3: "I zvati će ih Stablama pravde (jer su **puni ploda pravednosti**), Nasadom Gospodinovim (koji je po Kristu Isusu), na slavu njegovu (na hvalu i slavu Božju)." (Prema NKJV. Op. prev.)

"Riječ 'plod,'" piše Lehman Strauss, "... usko je vezana uz naš odnos s Kristom i onim što On od nas očekuje. Loze na trsu određene su da donose plod."⁵

II. PAVLOVO UTAMNIČENJE, OČEKIVANJA I MOLBA ZA OČUVANJE (1,12-30)

1,12 Molitva je završila i a slijedi Pavlovo nabranje njegovih blagoslova, to jest, dobrobiti koje su ishod njegova tamnovanja. Jowett ovaj odjeljak naziva: "Sreća u nesreći".

Apostol bi htio da braća znaju: to što mu se dogodilo, to jest njegovo suđenje i utamničenje, premetnulo se u **napredovanje evanđelja** a ne, kako bi se očekivalo, u zapreku njegovu širenju. To je još jedan prekrasan prikaz na koji način Bog

nadvladava opake naume zloduhâ i ljudi te izvodi pobjedu iz, na prvi pogled, tragedije i krasotu iz pepela. – “Čovjek ima svoju opakost, ali Bog ima svoj način.”

1,13 Ponajprije, za Pavlove je **okove** postalo očigledno da su u **Kristu**. Time on misli kako se naširoko pročulo da je on utamničen zbog svog svjedočenja za Krista, a ne kao kakav zločinac ili zlotvor.

Stvaran razlog za njegove **okove** postao je dobro **poznat po svem pretoriju i svim drugim** mjestima. **Pretorij** može označavati (1.) svu pretorijansku stražu, to jest, rimske vojnike koji su čuvali palaču u kojoj je boravio car, ili (2.) sâm pretorij. Pretorij je bila palača i ta riječ uključuje sve njezine stanare. U svakom slučaju, Pavao kaže da je njegovo tamnovanje poslužilo kao svjedočanstvo predstavnicima rimske carske vlasti s kojima je on živio.

T. W. Drury piše:

“Sâm lanac kojim bi rimska stega okovala uzničovu ruku osigurao mu je i slušatelja koji bi kasnije mogao pričati pripovijest o strpljivom trpljenju za Krista i to među onima koje bi sljedećeg dana mogao primiti čak i sâm Neron.”⁶

1,14 Sljedeći koristan ishod njegova uzništva bilo je to što su time drugi kršćani ohrabreni da neustrašivo svjedoče za Gospodina Isusa. Progonstvo često puta uzrokuje promjenu mirnih i plahih vjernika u smjele svjedoke.

1,15 Pobuda u srcima nekih bila je ljubomora i nadmetanje. **Krista** su propovijedali **iz zavisti** i suparništva.

Drugi su imali iskrene i čiste pobude; propovijedali su Krista **iz dobre volje**, u iskrenu nastojanju da pomognu apostolu.

1,16 Ljubomorni propovjednici mislili su da čineći to mogu još više zagorčati Pavlovo uzništvo. Njihova je poruka bila dobra, ali im je karakter bio loš. Žalosan je i pomisliti da se kršćansko služenje može provoditi energijom tijela, biti potaknuto zavišću, svađom, uznositošću i ljubomorom. To nas uči da je nužno provjeravati svoje pobude kad služimo Gospodinu. Ne

trebamo to činiti kako bismo isticali sami sebe, za napredvanje neke vjerske sljedbe ili kako bismo porazili druge kršćane.

Ovo je dobar primjer nužnosti da se naša ljubav izražava u spoznanju i rasuđivanju.

1,17 Drugi su propovijedali evanđelje iz čiste **ljubavi znajući da je Pavao određen za obranu evanđelja**. U njihovom služanju nije bilo ničeg sebičnog, sektaškog ili okrutnog. Vrlo su dobro znali da je Pavao bačen u tamnicu zbog svog smjelog stava glede **evanđelja**. Stoga su oni odlučili nastaviti Djelo dok je on zatvoren.

1,18 Pavao ne pristaje klonuti zbog nečijih pogrešnih pobuda. Obje su skupine **navješćivale Krista**, a za njega je to veliki razlog radovanja.

Značajno je da ni u tako teškim okolnostima Pavao ne sažaljeva samoga sebe i ne traži sućut drugih. Umjesto toga ispunjen je Gospodinovom radošću te potiče svoje čitatelje da se i oni raduju.

1,19 To gledišće ohrabruje. Apostol zna da će sav tijek događaja dovesti do njegova **spasenja**. **Spasenje** (u NKJV izbavljenje) ovdje ne znači spasenje Pavlove duše nego njegovo oslobođenje iz zatvora. Sredstvo koje će Bog upotrijebiti u ostvarivanju njegova oslobođenja bit će **molitva Filipljana** i služba **pomoći Duha Isusa Krista**. Zadivimo se važnosti koju Pavao pridaje molitvama slabašne skupine vjernika. Njih smatra dostatno jakim da osujeće naume i silnu snagu Rima. Istina je da kršćani mogu molitvom utjecati na sudbine narodâ pa čak i mijenjati tijek povijesti.

Pomoć Duha Isusa Krista jest snaga Svetoga **Duha** dana njemu na korist, to jest, jakost kojom će ga Duh opskrbiti. To se općenito odnosi na “neizmijerna sredstva kojima Duh opskrbljuje kako bi osposobio vjernika da stoji čvrsto bez obzira na okolnosti.”

1,20 I dok razmišlja o molitvama kršćana i pripomoći Svetoga Duha, izražava svoju žarku želju i **nadu** da se nikad neće **postidjeti** nego radije uvijek biti neustrašiv i iskren svjedok za Krista.

Bez obzira kakav bio ishod sudskog postupka – bio on oslobođen ili osuđen na smrt – njegova je ambicija da se **Krist uzveliča u njegovom tijelu**. Uzveličati ne znači da bi Krist trebao postati veći. On je već velik i mi ne možemo učiniti ništa da bismo ga učinili većim. Uzveličati znači biti uzrokom da drugi cijene i slave Krista. Guy King pokazuje kako svojim tijelima možemo **uzveličati Krista u životu**:

Uzveličan usnama koje pronose radosno svjedočanstvo o Njemu; uzveličan rukama zaposlenim u radosnoj službi za Njega; uzveličan stopama koje su sretne jedino što hodaju po Njegovim naložima; uzveličan koljenima radosno svinutim u molitvi za Njegovo kraljevstvo; uzveličan ramenima sretnim što nose bremena jedni drugima.⁷

Krista možemo **uzveličati u svojim tijelima smrću** – tijelima istrošenim u službi za Njega; tijelima probodenim kopljima divljakâ; tijelima razderanim u kamenovanju ili spaljenim na lomači.

1,21 Ovdje je jezgrovito iznesena Pavlova životna filozofija. On nije živio za novac, ugled ili užitke. Svrha njegova življenja bilo je ljubiti, štovati i služiti Gospodina Isusa. Htio je da njegov život bude život **Krista**. Htio je da Spasitelj živi svoj život kroz njega.

A umrijeti – dobitak. Umrijeti je značilo biti s Kristom i zauvijek biti poput Njega. To znači i služiti Njemu bezgrešnim srcem i stopama koje nikada neće zastraniti. Smrt obično ne smatramo jednim od svojih dobitaka. Žalosno je reći, ali izgleda da je današnji stav: “Živjeti jest zemaljski dobitak, a umrijeti jest prestanak dobitka”. – “Ali,” kaže Jowett, “apostolu Pavlu smrt nije bila nekakav mračni prolaz, gdje sva blaga istrunu i ubrzo se raspadnu; njemu je ona bila mjesto dražesnog prijelaza: ‘natkriven put što vodi u svjetlost’.”⁸

1,22 Ali ako je Božja volja da Pavao još neko vrijeme živi u tijelu, tada će to za nj biti **plodno djelovanje**. Moći će i dalje pomagati Božjem narodu. Ali bilo mu je teško odlučiti: otići Spasitelju kojega je

ljubio, ili ostati na Zemlji u Gospodinovoj službi kojoj je također bio vrlo privržen. Nije znao što **odabrati**.

1,23 “Pritiješnjen između dvoga” značilo je donijeti tešku odluku glede jedne od dviju mogućnosti: otići kući u Nebo ili ostati na Zemlji kao apostol Isusa Krista.

Strastveno je žudio **otići i s Kristom biti, što je mnogo bolje**. Da je gledao samo na svoju korist, to bi bez sumnje i bio njegov izbor.

Zapazite da Pavao nije vjerovao u nikakvu teoriju o spavanju duše. Vjerovao je da kršćanin odlazi **biti s Kristom** u trenutku svoje smrti i da od tog trenutka svjesno uživa u Gospodinovoj prisutnosti. Kako bi smiješno bilo da je rekao, kao što danas neki govore: “Meni je živjeti Krist, a spavati dobitak”; ili: “Otići i spavati je mnogo bolje.” Riječ “spavanje” u Novom se zavjetu rabi za *tijelo* vjernika u vrijeme smrti (1 Sol 4,14) – nikada za njegovu dušu. “Spavanje duše” je puka izmišljotina.

Zapazite također da smrt ne treba brkati sa Spasiteljevim dolaskom. U samom trenutku svoje smrti odlazimo da bismo **bili s Njim**, no u trenutku uznesenja Crkve On dolazi k nama.

1,24 Radi Filipijana bilo je potrebnije da Pavao još neko vrijeme ostane na Zemlji. Ne možemo drugo negoli biti zadivljeni nesebičnošću tog čovjeka golema srca. On ne misli na vlastitu udobnost ili ugodnost, nego radije na ono što će najbolje unaprijediti Kristovu stvar i pridonijeti dobiti Njegova naroda.

1,25 Uvjeren u to – da je još uvijek potreban na Zemlji kako bi poučavao, tješio i ohrabrivao svete – Pavao je znao da neće još umrijeti. Kako je to znao? Vjerujemo da je živio tako blisko s Gospodinom da mu je Sveti Duh mogao prenijeti tu istinu. “Prisan je Jahve s onima koji ga se boje” (Ps 25,14). Oni što žive duboko u Gospodinu, u smirenoj zadubljenosti u Nj, čuju tajne koje inače zaglušuje buka, ubrzanost i uskomešanost današnjeg življenja. Trebaš biti blizu Bogu. Pavao je bio blizu.

Ostajanjem u tijelu Pavao će moći poticati njihov duhovni **napredak** i uvećati radost koju su imali zbog pouzdanja u Gospodina.

1,26 Zbog toga što će mu život biti sačuvan i što će ostati služiti na Zemlji, Filipljani će imati dodatan razlog za **radovanje** (NKJV) u Gospodinu kad ih Pavao ponovno obiđe. Možeš li zamisliti kako bi ga, kad bi došao u Filipe, izgrlili i izljubili te s velikom radošću slavili Gospodina? Možda bi rekli: "Pavle, molili smo se za tebe, ali da budemo iskreni, uopće nismo očekivali da ćemo te ponovno vidjeti ovdje. Ali slava Gospodinu koji nam te ponovno poslao!"

1,27 Sada Pavao izriče opomenu: "Samo se **vladajte dostojno evanđelja Kristova**". Kršćani trebaju biti nalik Kristu. Građani Neba trebaju se ponašati shodno svojem građanstvu. Trebamo postupati u skladu sa svojim položajem.

Kao dodatak zaklinjanju za dosljednost, apostol poziva na postojanost. U stvari, želja mu je **da, došao k njima osobno ili nenazočan bio**, ili pak čuo o njima, može znati da **čvrsto** stoje u zajedničkom **duhu** te se jedinstveno trude za **vjeru evanđelja**, to jest kršćansku vjeru. Kršćani se suočavaju sa zajedničkim neprijateljem pa se ne trebaju boriti jedan protiv drugoga nego ujediniti protiv neprijatelja.

1,28 Ne trebaju se **plašiti** neprijateljâ evanđelja. Neustrašivost u njihovoj izloženosti progonima ima dvojak značenje. Prvo: onima koji se bore protiv Boga ona je predskazanje propasti. Drugo: znak je **spasenja** onima koji prkose gnjevju neprijatelja. "**Spasenje**" se ovdje najvjerojatnije rabi u vezi budućnosti svakog svetog u smislu njegova izbavljenja od suda i otкупljenja njegova tijela, duha i duše.

1,29 Filipljani bi se trebali podsjetiti kako je **trpjeti zbog Krista** povlastica, kao što je povlastica i u nj **vjerovati**.

Dr. Griffith John piše kako se jednom, okružen neprijateljskom gomilom divljaka koja ga je tukla, uhvatio rukom za lice i

kad ju je odmaknuo bila je sva oblivena krvlju. "Bio je obuzet izuzetnim zanosom, čak se i radovao što je smatran dostojnim trpjeti za Njegovo ime." Nije li značajno to što kršćanstvo čak i trpljenje uzdiže na tako veličajan položaj? Uistinu, čak i "očita malenkost plamti besmrtnim plamenom kad je u zajedništvu s Beskrajnim". Križ daje dostojanstvo i plemenitost.

1,30 Povezanost ovoga stiha s prethodnim razumljivija je umetnemo li "budući da ste u to uključeni":

Ta povlastica trpljenja za Krista obećana vam je, budući da ste i vi uključeni u **isti boj kakav u meni vidjeste** kad sam bio u Filipima a i sada čujete da ga vodim.

III. POTICANJE NA JEDINSTVO UTEMELJENO NA KRISTOVU PRIMJERU PONIZNOSTI I ŽRTVE (2,1-16)

Iako je crkva u Filipima bila u mnogo čemu primjerna i premda je Pavao ovu prigodu upotrijebio da toplo i srdačno pohvali svete, ipak je u njoj bilo prikrivenih sukoba. Postojalo je sukob mišljenja između dvije žene, Evodije i Sintihe (4,2). Korisno je to imati na umu jer se u ovom (2.) poglavlju apostol izravno bavi s uzrokom i rješenjem prepirki u narodu Božjem.

2,1 "Ima li" u ovom stihu ne izražava sumnju nego tvrdnju. U stihu su navedena četiri velika razloga koji bi vjernike trebali ujediniti u skladu i suradnji. Apostol zapravo kaže: "**Budući da je tolika utjeha u Kristu; budući da je njegova ljubav tako silno uvjerljiva; budući da nas Sveti Duh udružuje u prekrasno zajedništvo; i budući da je u kršćanstvu toliko nježna osjećanja i sažaljenja**, trebamo biti sposobni živjeti u radosnom skladu jedan s drugim."

F. B. Meyer navodi te četiri pobude:

1. Kristova uvjerljivost
2. Brižna nježnost koju daje ljubav
3. Zajedništvo Duha
4. Čovječnost i sažaljenje

Jasno je da apostol poziva na jedinstvo utemeljeno na zajedničkoj odanosti Kristu

i na zajedničkom posjedovanju Duha Svetoga. Sa svime što je u Kristu, "udovi" Njegova Tijela trebali bi biti jedinstveni u zajedničkoj svrsi, skladu, međusobnoj ljubavi i razumijevanju.

2,2 Ako navedene tvrdnje imaju ikakvu težinu za Filipljane Pavao ih, na temelju tih argumenata, zaklinje da **ispune** njegovu **radost**. Sve do toga dana Filipljani su uistinu bili na veliku Pavlovu radost. On to ni trenutak ne poriče, nego sada moli da se ispune njegovu "čašu radosti" tako da se prelijeva. To će učiniti budu li **istomišljenici ... imajući istu ljubav, i jednodušni – jedne misli**.

Znači li to da se od svih kršćana očekuje da razmišljaju i djeluju istovjetno? Riječ Božja nigdje na to ne navodi. I dok se od nas izričito očekuje slaganje glede velikih temeljnih istina kršćanske vjere, očito će u mnogim manje važnim stvarima uvelike postojati razlika u mišljenjima. *Jednolikost i jedinstvo* nisu isto. Moguće je imati ovo drugo bez onog prvoga. Premda se uopće ne slagali u manje važnom ipak, za dobro drugih, možemo zanemariti vlastita mišljenja ako se baš ne radi o nekakvom zbilja važnom načelu.

Biti **istomišljenici** u stvari znači imati misao Kristovu, vidjeti stvari kako ih vidi On i ponijeti se kako bi se On ponio. Imati **istu ljubav** znači iskazivati drugima istu ljubav kakvu je nama iskazao Gospodin, ljubav koja nije gledala na cijenu. Biti **jednodušni** pak znači skladno raditi zajedno i težiti istome cilju. I konačno, biti **jedne misli** znači djelovati tako jedinstveno da bude očigledno kako našim djelatnostima upravlja Kristov um.

2,3 Ništa od svega što god činimo ne smije biti iz **suparništva ili isprazne slave**, jer su to dva od najvećih neprijatelja jedinstva Božjega naroda. **Suparništvo** je želja da se bude "broj jedan" – bez obzira na cijenu. **Isprazna slava** je uznositost ili samoisticanje. Gdje god naiđeš na takve koje zanima okupljanje "klike" oko sebe ili promicanje vlastite koristi, naći ćeš sje-

me svađe i razdora. Lijek za to nalazi se na svršetku ovoga stiha: ... u **poniznosti jedni druge smatrajte boljim od sebe**. To ne znači kako trebamo smatrati da zločinci imaju bolje moralne značajke od nas samih, već radije da trebamo živjeti nesebično za druge i njihovu korist stavljati ispred svoje. Lako je pročitati o tome nukanju u Riječi Božjoj, ali je nešto sasvim drugo prihvatiti što ono zbilja znači i potom to djelotvorno ostvariti u životu. **Smatrati druge boljim** nego smo mi sami, krajnje je strano ljudskom umu i to ne možemo ostvariti u vlastitoj snazi. Provoditi to u životu pak možemo jedino ako je u nama i ako nas osposobljava Sveti Duh.

2,4 Lijek protiv problema u narodu Božjem jest brinuti više za **ono što je drugih** negoli brinuti samo za **svoje**. U stvari, riječ "**drugi**" jest ključ ovog poglavlja. Tek kad predamo svoj život u predanoj službi za **druge** uzdići ćemo se iznad sebičnih ljudskih sukoba.

Za druge, Gospodine, za druge,
To nek' geslo bude mi;
Pomozi mi da živim za druge,
Da bih mogao biti kao ti.

Charles D. Meigs

2,5 Neka u vama bude isto mišljenje kao u Kristu Isusu. Sada se Pavao sprema pred očima Filipljana uzdignuti primjer Gospodina Isusa Krista. – Kakav je stav On iskazao? – Koje su bile značajke Njegovog ponašanja prema drugima? Guy King je dobro opisao nazore Gospodina Isusa kao: (1.) nesebičnost; (2.) požrtvovnost; (3.) služenje. Gospodin Isus je bez prestanka mislio na druge.¹⁰

On nije imao suze za jade svoje,
Nego krvave kapi znoj za moje.

Charles H. Gabriel

2,6 Kad čitamo da je Isus bio u **obličju Božjem**, saznajemo da je svu vječnost postojao kao **Bog**. To ne znači da je samo bio nalik Bogu, nego da On zbilja *jest* Bog u pravom smislu te riječi.

Ipak, **nije se kao grabeži držao svoje jednakosti s Bogom**. U ovim riječima na-

dasve je važno razlikovati osobnu i položajnu jednakost s Bogom. Što se tiče njegove Osobe, Krist *bijaše, jest i biti će* jednak s Bogom. Njemu bi bilo nemoguće lišiti se toga. Ali položajna jednakost je nešto drugo. Svu vječnost Krist je položajem koji zauzima bio jednak svom Ocu i uživao nebesku slavu. Ali **nije se ... držao** tog položaja kao nečega što mora zadržati po svaku cijenu. Kad je trebalo isкупiti svijet, tj., izgubljeno čovječanstvo, On je bio voljan odreći se svoje položajne jednakosti s Bogom – udobnosti i radosti Neba. Nije to **držao** nečim što zauvijek treba držati čvrsto bez obzira na okolnosti.

Bio je voljan doći na ovaj svijet i podnositi protivljenje grešnikâ. Boga Oca nitko nikada nije popljuvao, išibao ili razapeo. U tom je smislu Otac veći od Sina – ne veći glede Njegove Osobe, nego glede Njegova položaja i načina na koji je živio. Isus je tu misao izrazio u Ivanu 14,28: "Kad biste me ljubili, radovali biste se što rekoh: 'Idem k Ocu' jer je Otac moj veći od mene." Drugim riječima, učenici su se trebali radovati saznajući da Gospodin odlazi kući u Nebo. Dok je bio na Zemlji, ljudi su bili okrutni prema njemu i odbacili ga. Bio je u nižim uvjetima negoli Njegov Otac. U tome je smislu njegov Otac bio veći. Ali kad se vrati u Nebo, bit će jednak s Ocem glede *okolnosti* kao i glede *svoje Osobe*.

Gifford objašnjava:

"Stoga se u drugom djelu stiha (*nije se kao grabeži držao svoje jednakosti s Bogom*) ne radi o naravi ili biti ... već o načinu postojanja; jedan se način postojanja može zamijeniti drugim, dok je bitna narav nepromjenljiva. Poslušimo se Pavlovim vlastitim prikazom iz 2 Kor 8,9: "Premda bogat, zbog vas je postao siromašan da se njegovim siromaštvom vi obogatite." Ovdje se u svakom slučaju radi o promjeni načina postojanja ali ne i naravi. Kad se siromah obogati njegov je način postojanja izmijenjen, ali nije i njegova narav čovjeka. Tako je i sa Sinom Božjim; iz bogatog i slavnog načina postojanja koji je bio dostojan i prikladan izraz njegove božanske naravi, zbog nas je, glede svog života kao čovjek,

sišao u krajnje nizak i bijedan način postojanja koji je prihvatio zajedno s ljudskom naravi."¹¹

2,7 "Nego je se sâm lišio". Doslovni prijevod glasi: "Nego je On ispraznio samoga sebe". Odmah nam se nameće pitanje: "Od čega je to Gospodin Isus ispraznio sâm sebe?"

Odgovarajući na to pitanje valja zadržati velik oprez. Ljudski pokušaji da se objasni to "pražnjenje" često puta su završavali tako da je Krist lišen svojih svojstava Božanstva. Neki, primjerice, kažu kako Gospodin Isus dok je bio na Zemlji više nije imao sveznanje i svemoć. Više nije bio istodobno na svakome mjestu. Kažu da je dragovoljno odložio ta svojstva Božanstva kad je došao na svijet kao čovjek. Neki čak tvrde da je bio podložan ograničenjima kao i svaki čovjek, da je mogao pogriješiti pa i da je prihvatio uobičajena shvaćanja i mitove onoga doba!

Mi to u potpunosti odbacujemo. Gospodin Isus nije odložio ni jedno od Božjih svojstava kad je došao na svijet.

– I dalje je bio sveznajući.

– I dalje je bi sveprisutan (na svakom mjestu istodobno).

– I dalje je bio svemoćan.

Ono što je učinio bilo je to da se lišio svog jednakog položaja s Bogom i umotao slavu Božanstva u ljudsko tijelo. Slava je, iako skrivena, i dalje bila u njemu i zasjala u ponekim prigodama, primjerice na Brdu preobraženja. Nije postojao ni trenutak u njegovom životu na Zemlji kad nije posjedovao sva svojstva Boga.

Odoživši svoj božanski ures,

Skrpio je svoje Božanstvo u veo od gline;

U tom je ruhu čudesnu ljubav iskazao

Vrativši si ono što nikada nije oduzeo.

Kao što smo napomenuli, riječi "ispraznio je samoga sebe" valja objašnjavati s velikim oprezom. Najsigurniji je način dopustiti da nam to objasne izjave koje slijede. On je samog sebe "ispraznio" tako što je uzevši obličje sluge postao sličan čovjeku. Drugim riječima, "ispraznio je" samog sebe uzevši na sebe nešto što nikada

ranije nije imao – *ljudskost*. Nije odložio svoju božanskost nego jedino svoj položaj u Nebu, i to samo na neko vrijeme.

Da je bio običan čovjek, to ne bi bio čin pražnjenja. Mi se ne praznimo time što smo rođeni na svijet. Ali kad Bog postaje čovjekom – to je pražnjenje sebe samoga. U stvari, samo Bog to može učiniti.

Uzevši obličje sluge. Spasiteljevo utjelovljenje i življenje mogu se sažeti dragim riječima iz Ivana 13,4: “Isus ... ustane od večere i odloži halje pa uzme ubrus i opae se”. Ubrus ili pregača je obilježje služenja, a upotrebljavali su je robovi. Upotrijebio ju je i blagoslovljeni Gospodin Isus jer On “nije došao da bude služen, nego da služi i dade svoj život kao otkupninu za mnoge” (Mt 20,28). Zastanimo načas da se podsjetimo koji je slijed misli u ovome odjeljku. Među svetima u Filipima bilo je suparništva. Pavao ih potiče da imaju misao Kristovu. Ukratko, zaključak je da neće biti sukoba ako kršćani budu voljni poniziti se, služiti jedni drugima i dati svoje živote na žrtvu. – *Oni koji su voljni umrijeti za druge ne svađaju se s njima.*

Krist je oduvijek postojao ali je na svijet došao **u obličju čovjeka**, a to znači “kao pravi čovjek”. Gospodinova ljudskost je stvarna upravo kao i njegova božanskost. On je istinski Bog i istinski čovjek. – Ali, kakva li je to tajna! Ni jedan stvoreni um neće to nikada moći shvatiti.

2,8 Svaki dio ovoga odjeljka opisuje veću dubinu ponizjenja Božjeg ljubljenoga Sina. On ne samo da je bio voljan napustiti slavu Neba, nego je i ispraznio samoga sebe! Uzeo je obličje sluge! Postao je čovjekom! Ali sada čitamo da je **ponizio** sâm sebe. Nije bilo dubine u koju se On ne bi spustio da spasi naše grešne duše. – Neka zauvijek bude blagoslovljeno njegovo veličanstveno ime!

Ponizio se toliko da je postao **poslušan do smrti**. – To je čudesno! Bio je poslušan premda ga je to koštalo života. **Poslušan do smrti** znači da je bio poslušan do kraja. Uistinu, On je bio onaj Trgovac koji je oti-

šao i rasprodao sve što je imao kako bi kupio dragocjeni biser (Mt 13,46).

Do smrti na križu. Smaknuće razapinjanjem na križ bilo je najsrमतniji oblik smaknuća. Moglo bi se usporediti s vješalima, električnom stolicom ili plinskom komorom – kaznom namijenjenom samo ubojicama. I to je bila smrtna kazna namijenjena za Najboljega s Neba kad je sišao na ovaj svijet. Nije mu bilo dopušteno da umre u postelji prirodnom smrću, morao je umrijeti sramotnom smrću **na križu**.

2,9 Sada nastupa nagla promjena. Prethodni stihovi opisuju što je Gospodin Isus učinio. Krenuo je putom samoodricanja. Nije tražio slavu za sebe nego je sâm sebe ponizio.

No sada pogledajmo što je učinio *Bog*. Budući da se Spasitelj ponizio, **Bog ga je preuzvisio**. Budući da nije tražio svoju slavu, **Bog mu je darovao ime koje je iznad svakoga imena**. Budući da je svinuo svoja koljena u služenju drugima, Bog je odlučio da će se njemu **prignuti svako koljeno**.

I što je u svemu tome bila pouka za Filipljane? A za nas? Pouka je da je put koji vodi prema gore – dolje! Ne trebamo se uzvisivati nego biti sluge drugima kako bi nas Bog mogao pravodobno uzvisiti.

Bog je uzvisio Krista uskrisivši ga od mrtvih, otvorio nebesa i primio ga natrag sebi zdesna. I ne samo to: **Bog mu je darovao ime koje je iznad svakoga drugog imena**.

Stručnjaci su podijeljeni glede toga koje je to **ime**. Neki kažu da je to ime *Isus*, u kojem je sadržano ime *Jahve*. U Izaiji 45, 22-23 određeno je da će se svako koljeno prignuti imenu Jahve (Bog).

Drugi misle da je **ime koje je iznad svakoga drugog imena** jednostavno simboličan način kako prikazati najviši položaju u univerzumu, položaj vrhovne vlasti i vlasništva nad svime. Oba su ta objašnjenja prihvatljiva.

2,10 Bog je u tolikoj mjeri bio potpuno zadovoljan s Isusovim otkupiteljskim dje-

lom da je odredio da mu se **prigne svako koljeno – nebeskih, zemaljskih i podzemaljskih bića**. No to ne znači da će sva ta bića biti spašena. Oni koji ne žele *voljno* prignuti svoja koljena pred Njim sada, jednog će dana ipak biti *primorani* učiniti to. Oni koji se ne pomire s Njim dok još traje “Dan njegove milosti”, bit će podjarmljeni na dan Njegova suda.

2,11 U svojoj neusporedivoj milosti Gospodin je doputovao iz slave u Betlehem, pa u Getsemani, a potom na Golgotu. Bog će mu, za uzvrat, iskazati čast sveopćim klanjanjem i sveopćim priznavanjem njegove Gospodstva. Oni koji su odbijali njegove tvrdnje, jednog će dana priznati da su bili budale, da su strašno pogriješili i da je Isus iz Nazareta uistinu Gospodin slave.

Prije negoli odemo s ovog veličanstvenog odjeljka o Osobi i Djelu Gospodina Isusa, trebamo ponoviti da je on napisan glede neznatnog problema crkve u Filipima. Pavao nije naumio pisati raspravu o Gospodinu. On je samo pokušao ispraviti sebičnost i duh strančarenja u svetima. Lijek za njihovo stanje jest misao Kristova. Pavao uvodi Gospodina u svaku okolnost. “Čak i kad rješava najosjetljivija, najbolnija i najneprijatnija pitanja”, piše Erdman, “sposoban je iznijeti istinu sa zapanjujućom ljepotom i učiniti je da izgleda kao skupocjeni dragulj umetnut u grudu zemlje.”¹²

2,12 Iznijevši Kristov primjer u tako blistavu svijetlu, apostol je spreman krenuti s poticanjem koje se na njemu temelji.

Filipljani su uvijek bili **poslušni** Pavlu kad je bio kod njih. **Tako sada** za njegove **nenazočnosti mnogo više** trebaju **sa strahom i drhtanjem poraditi oko svog spasenja**.

I ponovno smo došli do biblijskog teksta glede kojeg je bilo mnogo zbrke. Na samom početku treba nam biti posve jasno kako Pavao ne naučava da se spasenje može zaraditi djelima. U svim svojim spisima on uvijek iznova naglašava da spasenje nije po djelima nego vjerom u Go-

spodina Isusa Krista. Pa što onda znači ovaj stih?

1. To može značiti da trebamo **poraditi** oko spasenja koje je Bog stavio u nas. Bog nam je dao vječni život kao besplatan dar, ali mi ga trebamo živjeti tako da u životu primjenjujemo svetost.

2. **Spasenje** ovdje može značiti rješenje za njihove probleme u Filipima. Njih je mučila pošast prepiranja i svađanja. Apostol im je dao lijek i sada ga trebaju primijeniti; a to je da imaju misao Kristovu. Tako će **poraditi oko svog spasenja**, to jest, rješenja njihovih poteškoća.

Spomenuto **spasenje** nije spasenje duše, nego izbavljenje iz zamki koje bi sprečavale kršćanina da čini volju Božju. Na sličan način Vine to opisuje kao sadašnje potpuno iskustvo izbavljenja od zla.

Spasenje ima više različitih značenja u Novom zavjetu. Već smo napomenuli da u 1,19 znači oslobađanje iz zatvora. U 1,28 odnosi se na spasenje naših tijela od same prisutnosti grijeha. Značenje tog izraza u nekom određenom slučaju, u najmanju ruku mora odrediti njegov kontekst. Vjerujemo da se u ovom odjeljku **spasenje** odnosi na rješenje problema koji je mučio Filipljane, a to su njihove prepirke.

2,13 Sada ih Pavao podsjeća kako je moguće da oni rade na svom spasenju jer je **Bog taj koji po svojoj dobrohotnosti izvodi u njima i htjeti i djelovati**. To znači da je **Bog** onaj koji stavlja u nas htijenje, to jest, želju da najprije činimo njegovu volju. Tada i On proizvodi u nama snagu da možemo tu želju i sprovesti.

Tu nam se ponovno otkriva prekrasno stapanje božanskog i ljudskog. S jedne smo strane mi pozvani poraditi na svom spasenju. S druge strane jedino nam Bog može omogućiti da to i činimo. Mi trebamo učiniti svoj dio a Bog će učiniti svoj. (Ipak, to se ne može primijeniti glede oproštenja grijehâ ili novog rođenja. Otkupljenje je u potpunosti djelo Božje. Mi jednostavno vjerujemo i ulazimo u posjed spasenja.)

2,14 I dok činimo ono što Njega ispunjava zadovoljstvom, trebamo to činiti bez mrmljanja i zapitkivanja: "Ne 'nekako', nego pobjedonosno." I **mrmljanje** i **raspravljanje** obično vode u teže prekršaje.

2,15 Suzdržavanjem od prepiranja i raspravljanja možemo biti **neporočni** i **čisti** (čestiti i bezazleni). Biti **neporočan** ili **besprijekoran** znači da se protiv nas ne može iznijeti nikakva osuda (vidi Dn 6,4). Može se dogoditi da **neporočna** osoba sagriješi, ali se u tom slučaju ispriča, ispovjedi i ispravi pogrešku kad god je moguće. Biti **čist** ili **bezazlen** znači biti iskren i bez ikakve prijevarnosti.

Djeca Božja moraju biti **besprijekorna usred izopačenog i pokvarenog naraštaja**. **Besprijekornim** življenjem djeca Božja se to jasnije ističu kad se suoče s tamom ovoga svijeta.

To je navelo Pavla da ih smatra **svjetlima** u mračnoj noći. Što je noć tamnija, to svjetlije izgleda svijetlo. Kršćani su **svjetlila** ili svjetlonoše. Oni ne mogu stvoriti svjetlo, ali mogu odražavati slavu Gospodinovu tako da drugi vide Isusa u njima.

2,16 **Držeći** čvrsto (KJV *pružati*) **Riječ života**. Svijetlimo kao svjetlila ali nas to ne opravdava ako ne svjedočimo i svojim ustima. Svjedočiti moramo dvojako: življenjem i usnama.

Ako Filipljani ispune te obveze, apostol zna da će imati nekakav razlog ponosa za **Dan Kristov**. Osjeća odgovornost ne samo da vidi spašene duše, nego i da dovede svakoga čovjeka do savršenstva u Kristu (Kol 1,28).

Kristov Dan je trenutak Njegova povratka i suđenja vjernicima glede njihova služenja (1,6 i 10). Ako Filipljani budu vjerni u radu za Gospodina, toga će dana biti očito da Pavlovo služenje nije bilo **uzalud**.

IV. KRISTOLIK PRIMJER PAVLA, TIMOTEJA I EPAFRODITA (2,17-30)

U prijašnjem je odjeljku Pavao prikazao Gospodina Isusa kao glavni primjer poniz-

na uma. No netko bi možda bio ponukan reći: "O da, ali On je Bog a mi smo obični smrtnici." Zato Pavao sada iznosi tri primjera o muškarcima koji su iskazali "misao Kristovu" – sebe, Timoteja i Epafrodita. Ako je Krist sunce, tada su ta trojica mjeseci koji odražavaju slavu sunca. Oni su svjetlo u mračnom svijetu.

2,17 Apostol rabi prekrasan prizor da opiše služenje Filipljana i svoje služenje. Posuđuje ilustraciju u židovstvu i poganstvu uobičajenog izlivanja prinosa pica ili lijevanice na **žrtvu** koja se prinosi.

O Filipljanima govori kao o prinositeljima. Njihova je **vjera** ta **žrtva**, a sâm Pavao je **žrtva** lijevanice. Njega raduje to što se u svome mučeništvu **izliva za** (*na* u NKJV. Prim. prev.) **žrtvu** i **bogoslužje** njihove **vjere**.

Williams tumači:

"Apostol uspoređuje požrtvornost i energiju Filipljana sa svojom, uzvisujući njihovu i umanjujući svoju. I on i oni položili su svoje živote za evanđelje, ali njihovo djelovanje on smatra velikom žrtvom a svoje jedino na nju izlivenim lijevanim prinosom. Tako ovim prekrasnim pripovjednim načinom on u stvari nagovještava blisku mogućnost svoje mučeničke smrti."¹³

Ako je to sudbina koja ga očekuje, **radostan** je i **raduje se** što će tako biti.

2,18 **Isto tako** bi i Filipljani trebali biti **radosni** i **radovati se** s Pavlom. Ne bi trebali gledati na njegovo moguće mučeništvo kao na tragediju nego mu čestitati zbog tako veličanstvenog odlaska kući.

2,19 Dosad je Pavao navodio dva primjera požrtvovne ljubavi – Gospodina Isusa i sebe. Obojica su bili voljni "izliti" svoje živote na smrt. Ostala su još dva primjera nesebičnosti – **Timotej** i **Epafrodita**.

Apostol se nada uskoro **poslati Timoteja** u Filipe kako bi se **obodrio** novostima o Filipljanima.

2,20 Od svih Pavlovih suradnika, Timotej je bio jedinstven u svojoj nesebičnoj skrbi za duhovno stanje Filipljana. Pavao nije imao **nikoga** drugoga od tolikog povjerenja koga bi im mogao poslati. To je do-

ista visoka preporuka za nekoga tako mladog kao što je bio Timotej.

2,21 Ostale je progutalo more njihovih osobnih interesa. Tako su se zapleli u brige ovog života da nisu imali vremena za **ono što je Krista Isusa**. Prenosi li to kakvu poruku nama danas u naš mali svijet domova, hladnjaka, televizora i drugih *stvari*? (Vidi Lk 8,14.)

2,22 Timotej je bio apostolovo dijete u vjeri te obavljao svoj dio posla s istinskom odanošću. Znali su **njegovu prokušanost** i njegovu stvarnu vrijednost, da je kao što **dijete služi s ocem** i Timotej služio s Pavlom u propovijedanju **evanđelja**.

2,23. 24 Budući da se Timotej na taj način dokazao, Pavao se nada **poslati** ga Filipljanima čim sazna ishod svoje žalbe caru. To je bez sumnje apostolu značenje iskaza **“odmah čim razvidim što će biti sa mnom”**. Nada se da će njegova žalba biti usvojena i da će biti oslobođen kako bi još jednom posjetio Filipljane.

2,25 “Misao Kristovu” nalazimo u **Epafrditu**. Nismo sigurni radi li se o istom čovjeku koji je u Kološanima 4,12 nazvan Epafra. No bez obzira na to, ranije je živio u Filipima i bio je glasnik za tu crkvu.

Pavao njega naziva: (1.) **moj brat**; (2.) **moj suradnik**; (3.) **moj suborac**. Prvi naziv govori o naklonosti, drugi o predanom radu i treći o sukobima. On je bio čovjek koji je mogao raditi s drugima, a to je posve sigurno velika značajka u kršćanskom življenju i služenju. Lako je ako vjernik radi neovisno i sve čini na svoj način, a daleko je teže raditi s drugima, svirati “drugu violinu”, podnositi međusobne razlike, zarenariti vlastite želje i mišljenja za dobro skupine... Budimo **suradnici i suborci!**

K tome, Pavao u njemu vidi njihovog **poslanika i poslužitelja** u njegovoj potrebi. To nam daje još jedan vrijedan uvid u njegovu osobnost. Bio je voljan činiti uobičajeni, to jest, priprosti posao. Mnoge danas zanima samo posao koji je javan i ugodan. – Kako bismo trebali biti zahvalni za one koji u tišini neupadljivo rade uobi-

čajeni posao! Naporno radeći Epafrodit se ponizio, ali ga je Bog uzvisio zabilježivši u Fil 2 o njegovom vjernom služenju tako da to mogu čitati svi kasniji naraštaji.

2,26 Sveti su poslali Epafrodita da pomáže Pavlu – na put od najmanje tisuću kilometara. Vjerni se poslanik **razbolio**, u stvari, gotovo je umro. To ga je silno zabrinulo – ne činjenica da je bio tako bolestan koliko bojazan da bi sveti mogli to doznati. Ako bi saznali, mogli bi si predbacivati što su ga poslali na to putovanje i tako izložili opasnosti njegov život. U Epafroditu doista nalazimo “srce koje se odmara od samoga sebe”.

Mnogi kršćani imaju nesretan običaj da se predugo oporavljaju od svojih bolesti ili operacija. Prečesto to nije ništa drugo doli očitovanje pretjeranih grijeha sebičnosti, samosažaljenja, zaokupljenosti samim sobom i samoisticanja.

2,27 Epafrodit se bio gotovo na smrt obolio, ali mu se Bog smilovao. Ovaj odjeljak vrijedan nam je zbog svijetla koje baca na temu božanskog iscjeljenja:

1. Ponajprije, bolest nije uvijek rezultat grijeha. Ovaj je čovjek bio bolestan zbog vjernog obavljanja svojih dužnosti (vidi stih 30): “...jer se radi djela Kristova smrti približio.”

2. Drugo: saznajemo da nije uvijek volja Božja da odmah i na čudesan način iscijeli. Očigledno je da se Epafroditova bolest oduljila a njegovo je ozdravljenje bilo postupno (vidi i 2 Tim 4,20; 3 Iv 2).

3. I kao treće, saznajemo da je iscjeljenje milost Božja, a ne nešto što možemo zahtijevati od Njega kao da je naše pravo.

Pavao dodaje kako se **Bog smilovao** ne samo Epafroditu nego i njemu da ne bi imao žalost na žalost. Apostol je već bio dosta jadan zbog svog tamnovanja; da je Epafrodit umro bila bi mu to dodatna tuga.

2,28 Sada kad se Epafrodit tako dobro oporavio, Pavao ga šalje što brže kući. Filipljani će se **obradovati** kad im se ponovno vrati njihov ljubljani brat, a to će umanjiti i Pavlovu tugu.

2,29 Ne samo da trebaju radosno **primi** ti Epafrodita, nego trebaju i **poštovati** tog dragog čovjeka Božjeg. Velika je čast i povlastica biti uključen u službu **Gospodinu**. Sveti to trebaju prepoznati, čak i kad se odnosi na nekoga tko im je vrlo blizak.

2,30 Kao što smo već naveli, Epafroditova je bolest bila u izravnoj vezi s njegovim neumornim služenjem **Kristu**. To ima golemu vrijednost u Gospodinovim očima. Bolje je *izgorjeti* za Krista negoli *zahrdati*. Bolje je umrijeti služeći Kristu negoli biti samo statistički broj među onima koji umiru od bolesti ili u nekoj nezgodi.

Navodi li nas izjava **“kako bi nadopunio ono u čemu mi vi ne mogaste poslužiti”** da mislimo kako su Filipijanci zamislili Pavla pa je Epafrodit učinio ono što su morali oni? To izgleda nevjerojatno jer su, prije svega, sveti iz Filipa poslali Epafrodita Pavlu.

Pretpostavljamo da se to njihovo nedostatno **posluživanje** odnosi na *nemogućnost* da zbog udaljenosti od Rima osobno posjete Pavla i izravno mu pomognu. Umjesto da ih kori, apostol jednostavno zaključuje kako je Epafrodit, kao njihov predstavnik, učinio ono što oni osobno nisu mogli učiniti.

V. UPOZORENJE NA LAŽNE UČITELJE (3,1-3)

3,1 **“Konačno, braćo moja,”** ne znači da sada Pavao zaključuje poslanicu. Doslovno značenje tih riječi jest: “što se tiče ostalog”, a istu izjavu rabi ponovno u 4,8.

Potiče ih da se **raduju u Gospodinu**. Kršćanin, bez obzira na okolnosti, uvijek može naći istinsku radost u **Gospodinu**: “Izvor njegova pjeva visoko je u nebu nad nama.” Ništa ne može uistinu nauditi njegovoj radosti osim da mu se – što je potpuno nemoguće – oduzme njegovog Spasitelja. Prirodnu radost napadaju tuga, bol, siromaštvo, bolest i tragedije, ali kršćanska radost visoko je iznad svih valova života. Dokaz za to je i činjenica da Pavao

ovo svoje poticanje iznosi tijekom svog boravka u zatvoru. – Zacijelo možemo prihvatiti savjet od čovjeka kao što je on!

On ne nalazi dosadnim to što se ponavlja pred Filipljanima jer zna da je to za njihovu sigurnost. No kako se to on ponavlja? Odnosi li se to na prethodnu izjavu kojom ih potiče da se **raduju u Gospodinu**? Ili se to odnosi na stihove što slijede, gdje ih opominje na judaiste? Vjerujemo da na umu ima ovo potonje. Tri puta u drugom stihu ponavlja: **čuvajte se**. Ponavljati upravo to nije mu **dosadno**, a za njih je istinska zaštita.

3,2 Trebaju se **čuvati “pasa”** ... **“opakih radnika”** i **osakaćenosti**. Sva se tri izraza vjerojatno odnose na istu skupinu ljudi – lažne učitelje koji su pokušali podvrgnuti učenike zakonima židovstva i naučavali kako se pravednost može postići držanjem Božjega zakona i obredima.

Ponajprije, oni su bili **“psi”**. U Bibliji su psi nečiste životinje. Naziv “pas” rabili su Židovi za opis poganâ. U zemljama Istoka psi su bili poludivlji litalice i po ulicama bi krali hranu kako su najbolje znali. Ovdje Pavao primjenjuje taj naziv za lažne židovske učitelje koji su pokušavali iskvariti crkvu. Takvi su uistinu bili oni koji su živjeli izvanjski pokušavajući životariti na obredima i formalnostima. “Skupljali su mrvice, a mogli su sjediti na gozbi.”

Osim toga, bili su **“opaki radnici”**. Ispravijavajući da su pravi vjernici, zadobili su pristup u zajedništvo kršćana kako bi potom širili svoja lažna naučavanja. Ishod njihova djelovanja moglo je biti samo zlo.

Potom ih Pavao naziva **“osakaćenost”**. To je podrugljiv izraz za opis njihova stava glede obrezanja. Nema sumnje, zahtijevali su da osoba mora biti obrezana kako bi bila spašena. Ono što su pod time podrazumijevali bio je fizički, doslovan čin obrezanja. Uopće ih nije zanimalo duhovno značenje tog čina. Obrezanje simbolizira smrt tijela. Ono znači da nisu dopušteni prohtijevi grešne naravi. I dok su zahtijevali doslovno obrezanje, prepuštali su pot-

punu vlast tijelu. Nisu od srca priznavali da je tijelo bilo usmrćeno na križu. Pavao za njih govori da su bili samo sakatitelji tijela, koji nisu uviđali razliku između tog obreda i njegova simboličkog značenja.

3,3 Nasuprot njima, Pavao tvrdi da **smo obrezanje mi** (pravi vjernici) – ne oni što su se slučajno rodili kao Židovi ili koji su doslovce bili obrezani, nego oni koji shvaćaju da “tijelo ne koristi ništa” i da čovjek ne može učiniti ništa u vlastitoj snazi kako bi zadobio Božje odobravanje. Potom Pavao navodi tri značajke onih koji su “istinski obrezanje”:

1. Takvi **štuju Boga u** (ili *s*) **Duhu**. To znači da je njihovo štovanje istinsko i duhovno, a ne u samim obredima. U istinskom štovanju osoba vjerom ulazi u prisutnost Božju te mu izljevava svoju ljubav, hvalu, obožavanje i klanjanje. Duševno štovanje, s druge strane, zaokupljeno je prekrasnim crkvenim zgradama i priborom, dotjeranim obredima, vezenim svećeničkim haljama i ostalim što djeluje na osjećaje.

2. Sudionici istinskog obrezanja **diče se** (to jest, raduju) **u Kristu Isusu**. On jedini jest razlog njihove dike. Ne diče se zbog osobnih postignuća, obrazovanja ili odanosti sakramentima.

3. Takvi se **ne pouzdaju u tijelo** i ne misle, prije svega, da mogu biti spašeni napornim naporima tijela ili se kasnije očuvati vlastitom snagom. Od Adamove naravi ne očekuju nikakvo dobro pa nisu ni razočarani kad u njoj ništa ni ne nađu.

VI. PAVLOVA BAŠTINA I OSOBNA POSTIGNUĆA U ODRICANJU ZA KRISTA (3,4-14)

3,4 Dok je Pavao razmišljao kako se ti ljudi diče svojim tjelesnim napretkom i postignućima, nedvojbeno mu se na usnama pojavio smiješak. Ako se oni mogu hvastati, koliko bi se više mogao on! U sljedeća dva stiha pokazat će u kojoj on mjeri nadmoćno posjeduje ta uobičajena svoj-

stva kojima se ljudi obično hvastaju. “On je izgleda spadao među velikane koji potiču snove i zapaljuju ljudske težnje.”

Arnot je glede ova dva stiha izjavio: “Ovdje su nabrojene sve karakteristike samopravednoga farizeja. On uživa kad izlaže prljave dronjke i javno ih pokazuje.”

Primijetiti ćete kako Pavao govori o uznositosti zbog predaka (st. 5a), uznositosti zbog pravovjerja (st. 5b), uznositosti zbog djelovanja (st. 6a) i uznositosti zbog čudoređa (st. 6b).

3,5 Ovo je popis Pavlovih naravnih i tjelesnih prednosti:

obrezan osmoga dana – on je rođenjem bio Židov, a ne Išmaelac ili obraćenik na židovstvo;

od roda Izraelova – pripadnik Božjeg zemaljskog izabranog naroda;

od plemena Benjaminova – od plemena koje je smatrano aristokratskim vođom (Suci 5,14) i koje je dalo prvoga kralja Izraelu;

Hebrej od Hebreja – pripadao je onom sloju naroda koji je sačuvao izvorni jezik, običaje i navike;

po zakonu farizej – farizeji su ostali pravovjerni, dok su saduceji odbacili nauk o uskrsnuću;

po revnosti progonitelj crkve – Pavao je iskreno mislio da služi Bogu kad je pokušao iskorijeniti “sektu” kršćanâ. U njoj je vidio prijetnju vlastitoj religiji pa je stoga osjećao da je mora uništiti;

po pravednosti koja je u Zakonu, besprijekoran – ovo ne može značiti da je Pavao savršeno održao Zakon. U Rimljanima 7,9 i 10 priznaje da to nije bilo slučaj. O sebi on govori da je bio **besprijekoran**, a ne bezgrešan. Jedino što možemo zaključiti jest kako je Pavao, kad bi prekršio bilo koji dio Zakona, bio toliko oprezan pa je prinio propisanu žrtvu. Drugim riječima, bio je tek pristaša koji se doslovce pokušavao držati židovskih propisa.

Što se tiče rođenja, podrijetla, pravovjernosti, revnosti i osobne pravednosti, Pavao iz Tarza bio je izvanredan čovjek.

3,7 Ali sada se apostol naveliko odriče svega toga. Ovdje nam donosi vlastiti popis "dobitaka i gubitaka". S jedne strane nabroja ranije navedene stavke, ono što su mu bili **dobici**. S druge strane zapisuje jedinu riječ: **Krist**. Sve to mu ne vrijedi ništa usporedi li se s blagom koje je našao u Kristu. Zbog **Krista ih smatra gubitkom**. Guy King kaže: "Sav financijski dobitak, sav materijalni dobitak, sav tjelesni dobitak, sav intelektualni dobitak, sav moralni dobitak, sav religijski dobitak – sve to uopće nisu dobici usporede li se s Velikom Dobitkom."¹⁴

Sve dok se u to pouzdavao, nije uopće mogao biti spašen. Jednom kad je već bio spašen više mu ništa nisu značile jer je vidio slavu Gospodnju pa su sve ostale slave izgledale ništavne u usporedbi s njom.

3,8 Došavši Kristu po spasenje, Pavao se odrekao svega i sve smatrao bezvrijednim u usporedbi s izvrsnošću **spoznaje Krista Isusa, Gospodina** svojega. "**Izvršnost spoznaje**" je hebrejski način da se kaže: "izvanredna spoznaja" ili "nenadmašna vrijednost spoznanja".

Nasljedje, nacionalnost, kultura, prvenstvo, izobrazba, religija, osobna postignuća – sve je to Pavao odbacivao kao razlog za ponos. U stvari, smatrao ih je **izmetom** ili smećem – samo da **Krista stekne**.

Iako su ovaj i slijedeći stih u sadašnjem vremenu, Pavao se prije svega vraća u doba svog obraćenja. Kako bi **Krista stekao** morao je okrenuti leđa onome što su ga uvijek učili da nadasve cijeni. Ako želi Krista kao svoj dobitak, onda treba reći "zbogom" i majčinskoj religiji i očinskoj baštini i svojim osobnim postignućima.

Tako je i učinio! Potpuno je prekinuo svoje veze sa židovstvom kao nadu u spasenje. Kad je tako učinio, njegovi su ga rođaci razbaštinili, prijašnji prijatelji napustili, a zemljaci progonili. Doslovce je, kad je postao kršćanin, **sve izgubio**.

Zbog glagola (st. 8) koji je u sadašnjem vremenu, zvuči kao da Pavao još uvijek pokušava steći **Krista**. U stvari, on je za-

dobio Krista kad ga je ono priznao Gospodinom i Spasiteljem. Ali sadašnje glagolsko vrijeme naznačuje da je to još uvijek njegov stav – još uvijek sve drugo, usporedi li s poznavanjem Isusa Krista, smatra **izmetom**. Velika žudnja njegova srca jest: "Da Krist bude moj dobitak." Ne zlato, ni srebro, ni religijski ugled – nego Krist.

3,9 I **nađem se u njemu**. I ovo ponovno zvuči kao da se Pavao još uvijek pokušava naći "u Kristu". Činjenica je, u stvari, da se on osvrće na golemu odluku s kojom se suočio prije svog spasenja. Je li bio voljan odbaciti vlastite napore kojima je htio zaraditi spasenje i jednostavno se pouzdati u Krista? I donio je tu odluku. Odbacio je sve ostalo kako bi se našao u Kristu. U trenutku kad je povjerovao u Krista, našao se u novom položaju pred Bogom. Odjednom više nije bio smatran djetetom grešnog Adama nego se našao "u Kristu" te počeo uživati svu naklonost koju Gospodin Isus uživa pred Bogom Ocem.

Na sličan se način odrekao i prljavih dronjaka vlastite samopravednosti koju je pokušao zadobiti obdržavajući Zakon te izabrao **pravednost od Boga** koju On predaje svakome tko primi Spasitelja. O **pravednosti** se ovdje govori kao o ogrtaču ili pokrovu. Čovjeku je potrebna pravednost kako bi mogao stajati pred Bogom u naklonosti, ali sâm je ne može uzrokovati. Stoga Bog milošću daje **svoju vlastitu pravednost** onima koji prime njegovoga Sina kao Gospodina i Spasitelja. "Njega koji nije upoznao grijeha, zbog nas je grijehom učinio da mi postanemo pravednost Božja u njemu" (2 Kor 5,21).

Ponovno želimo glasiti kako stihovi 8 i 9 ne navode na to da Pavao još nije primio pravednost od Boga. Upravo suprotno, ona je postala njegovo vlasništvo kad je obnovljen na putu za Damask. Sadašnje glagolsko doba jednostavno ukazuje na to kako se rezultat tog važnog trenutka nastavlja sve do sadašnjosti i kako Pavao još uvijek smatra da Krist vrijedi mnogo više negoli je on odbacio.

3,10 Dok čitamo ovaj stih, dolazimo do najvišeg osjećaja apostolovog života. F. B. Mayer ga naziva: "Traganje duše za osobnim Kristom."

Najčešći postupak s ovim stihom jest da ga se "spiritualizira", to jest, produhovi. Time se misli da **patnje, smrt i uskrsnuće** ne treba shvaćati doslovce. Radije treba smatrati da one opisuju određena duhovna iskustva, kao što su mentalna patnja, umiranje samome sebi, življenje uskrsnim životom, itd. Svejedno, mi predlažemo da se ovaj odjeljak shvati doslovno. Pavao kaže da želi živjeti onako kako je živio Krist. Je li Isus trpio? I Pavao želi trpjeti. Je li Isus umro? Tada i Pavao želi mučenički umrijeti u svome služenju za Krista. Je li Isus uskrsnuo od mrtvih? I Pavao želi učiniti isto. On shvaća da sluga nije veći od svoga Gospodara. Stoga on želi slijediti Krista u **Njegovim patnjama, smrti i uskrsnuću**. On ne tvrdi da svi moraju prihvatiti to gledište, ali za njega nije bilo drugog puta.

"Da mogu upoznati njega." Upoznati njega znači steći svakodnevno poznanstvo s Njim na tako blizak način da i apostol postane što sličniji Kristu. On želi da u njemu zavlada Kristov život.

"I snagu Njegovog uskrsnuća." Snaga koja je podigla Gospodina iz mrtvih prikazana je u Pismu kao najveći prikaz moći koju je svemir vidio (Ef 1, 19. 20). Izgledalo je kao da su sve vojske zla bile određene držati Njegovo tijelo u grobu. Božja silna snaga pobijedila je svu tu paklensku vojsku uskrisivši Gospodina Isusa treći dan iz smrti. Ta ista snaga stavljena je na raspolaganje svim vjernicima (Ef 1, 19) da je primjenjuju vjerom. Pavao je izrazio svoju težnju da iskusi tu snagu u svom životu i svjedočanstvu.

I zajedništvo u Njegovim patnjama. Potrebna je božanska snaga kako bi se trpjelo za Krista. To je razlog zbog čega je snaga Njegovog uskrsnuća pretpostavljena zajedništvu u Njegovim patnjama.

U Gospodinovu životu patnja je prethodila slavi. Tako to mora biti i u Pavlovu

životu; i on mora imati udjela u Kristovim patnjama. Shvaćao je kako u njegovim patnjama neće biti nikakve okajničke vriednosti kao što je bilo u Kristovim, ali je također znao kako bi bilo nepravedno da on živi raskošno i lagodno u svijetu gdje je njegov Gospodin bio odbačen, izbičevan i razapet. Jowett tumači: "Nije htio imati udjela u trijumfu Maslinskog brda; htio je osjetiti nešto od tjeskobe, grozote i usamljenosti Getsemanskog vrta."¹⁵

Biti suobličen smrti Njegovoj. Kao što je ranije spomenuto, ovo se obično objašnjava kao da je Pavao htio živjeti razapetim životom, praktično umrijeti grijehu, sebi i svijetu. Ali mi mislimo da takvo tumačenje lišava odjeljak njegove potresne snage. To znači to, ali i mnogo više. Pavao je bio strastveno odani sljedbenik Onoga koji je umro na križu Golgote. Ne samo da je bio prisutan kad je ubijan prvi mučenik kršćanske crkve; on je, u stvari, bio i umiješan u njegovo umorstvo! Vjerujemo da je Pavao u stvari željan izliti svoj život na isti način. Možda bi se stidio susresti Stjepana u Nebu ako bi sâm došao tamo putem mnogo ugodnijim od mučeništva.

Jowett se slaže s time:

Mnogi su kršćani zadovoljni izdatkom u kojem nema 'prolijevanja krvi'. Daju ono što lako mogu odstupiti. Njihovi darovi su ono bez čega mogu, i predavanje toga ne dovodi do 'krvarenja'. Sudjeluju u žrtvovanju tako dugo dok ono ne uključuje život; kad se počne zahtijevati nešto životno važno, njih nigdje nema. Glavni su na svim važnim trijumfalnim svečanostima i voljno troše malo novca na ukrase u boji – natpise i palmine listove; ali kad se "Hura!" i "Hosana" pretvore u zlokobno mrmljanje i prijetnje, a na vidiku se pojavi Golgota, nestaju u sigurnu zabit.

Ali evo Apostola koji radosno prihvaća taj najviši i pogibeljni zahtjev. On je skoro nestrpljiv u svom hrvanju s 'energijom krvi' u službi Kraljevstva! On je željan da, bude li trebalo, krv i izlije!¹⁶

Na sličan način piše i Hudson Taylor:

Potrebno je da damo *same sebe* za život svijeta ... Plodonošenje zahtijeva nošenje

krži: "Ako zmo pšenice ne padne u zemlju i ne umre, ostaje samo." Poznato nam je kako je Gospodin Isus postao plodonosan – ne samo nošenjem krži, nego i umiranjem na njemu. Imamo li mi kakva zajedništva sa Njim u tome? Ne postoje dva Krista – lagodan Krist za lagodne kršćane, a za osobite vjernike Krist koji trpi i muči se. Postoji samo jedan Krist. Jesmo li voljni boraviti u Njemu i tako donositi plodove?¹⁷

Na posljetku, C. A. Coates kaže:

Poznavanje Krista u slavi bila je najviša želja Pavlova srca, i ta želja ne bi mogla postojati bez gajenja snažne žudnje da ga se dosegne tamo gdje On jest. Otuda se i srce koje žudi za Njim nagonski svraća na put kojim je On zadobio taj položaj u slavi i istinski ga želi dosegnuti na tom položaju istim putem kojim je i On hodio. Srce se pita: "Kako je On zadobio tu slavu? Je li to bilo uskrsnućem? Ta nisu li patnje i smrt prethodili uskrsnuću?" Tada si srce kaže: "Ništa mi neće toliko udovoljiti kao to da ga dosegnem u slavi na isti način koji je i Njega uveo u nju." To je duh mučenika. Pavao je htio kao mučenik kročiti putem patnje i smrti kako bi mogao zadobiti uskrsnuće i slavu na isti način kao i Blagoslovljeni koji je zadobio njegovo srce.¹⁸

3,11 Ovdje ponovno nailazimo na problem tumačenja. – Da shvatimo ovaj stih doslovno ili da mu damo duhovni značaj? Nude nam se različita objašnjenja čija ćemo načela navesti:

1. Pavao nije bio siguran da će biti uskrsnut od mrtvih pa se svim svojim snagama naprezao kako bi osigurao svoj udio u uskrsnuću. Takvo je gledište nemoguće! Pavao je uvijek naučavao da je uskrsnuće po milosti a ne ljudskim djelima. Uz to, izrazio je krajnje pouzdanje da će biti sudionik uskrsnuća (2 Kor 5,1-8).

2. Pavao uopće nije govorio o tjelesnom uskrsnuću nego o svojoj želji da živi životom uskrsnuća dok je još ovdje na Zemlji. Najvjerojatnije većina tumača drži upravo to gledište.

3. Pavao je govorio o tjelesnom uskrsnuću, ali nije izrazio ikakvu sumnju glede svog sudjelovanja u njemu. Mogli bismo reći da je govorio kako ga ne zabrinjavaju

patnje koje ga očekuju na tome putu do uskrsnuća. Bio je voljan proći kroz žestoke kušnje i progone ako je to ono što se ispriječilo između sadašnjosti i uskrsnuća. Izraz "**ne bih li kako**" nije nužno izraz sumnje (vidi Dj 27,12; Rim 1,10 i 11,14) nego snažne želje ili očekivanja koje se ne obazire na cijenu.

Mi se slažemo s ovim trećim tumačenjem. Apostol je htio biti suobličen Kristu. Budući da je Krist trpio, umro i bio uskrsnut od mrtvih, ni Pavao nije za sebe htio ništa bolje od toga. Bojim se da naša želja za udobnošću, raskoši i lagodnošću često dovodi do toga da uklonimo oštrinu iz nekih od tih biblijskih stihova. Ne bi li bilo sigurnije uzeti ih takve kakvi jesu – doslovno – osim ako im je smisao nemoguć u svjetlu ostalog dijela Biblije?

Prije negoli prijedemo na drugi stih, trebali bismo zapaziti kako Pavao govori o uskrsnuću *od mrtvih*. To nije uskrsnuće svih mrtvih. Prije je to opis uskrsnuća tijekom kojega će biti uskrsnuti samo neki, dok će ostali ostati u grobovima. Iz 1 Sol 4,13-18 i 1 Kor 15,51-57 znamo da će vjernici biti uskrsnuti za Kristovog Dolaska (neki za Uznesenja Crkve, a neki na svršetku Nevolje), ali će ostatak umrlih biti uskrsnut tek nakon Kristove tisućgodišnje vladavine na Zemlji (usp. Otk 20,5).

3,12 Apostol nije smatrao da je već *savršen*. *Savršen* se ne odnosi na uskrsnuće iz prethodnog stiha, nego na cjelokupnu temu suobličavanja Kristu. On nije mislio kako je u životu moguće dosegnuti stanje bezgrešnosti ili postići uvjete kad više nije moguć daljnji napredak. Shvaćao je kako je "dostatnost grob napredovanja".

Tako je on hrlio naprijed da bi se u njemu ispunila svrha za koju ga je Gospodin Isus spasio. Apostol je bio zahvaćen od **Krista Isusa** na putu za Damask. Što je bila svrha tog značajnog susreta? Svrha je bila da Pavao od tada pa nadalje bude sveti primjer po kojemu će Bog pokazati što Krist može učiniti u ljudskom životu. On još uvijek nije savršeno suobličen Kristu.

Proces je još u tijeku i Pavao ga predano izvršava kako bi se to djelo Božje milosti nastavilo i produbljivalo.

3,13 Taj čovjek koji je naučio biti zadovoljan bilo čime materijalnim što je posjedovao (4,11), nikada nije bio zadovoljan svojim duhovnim postignućima. On nije smatrao da je već "stigao", kako bismo mi to danas rekli. Pa što je onda učinio?

"**Jedno samo.**" Bio je čovjek jedinstvenog cilja. Imao je jedan cilj i ambiciju. U tome podsjeća na Davida koji je rekao: "Samo jedno želim od Gospodina."

"**Što je za mnom – zaboravljam**" ne označava samo njegove grijeha i promašaja nego i njegove prirodne povlastice, postignuća i uspjehe koje je ranije opisao u ovom poglavlju; pa i duhovne pobjede.

"**Za onim što je preda mnom – sežem**", to jest, prema povlasticama i odgovornostima kršćanskog življenja, bilo to štovanje, bogoslužjenje ili osobni razvoj kršćanskog karaktera.

3,14 Gledajući na sebe kao na trkača u trci, Pavao opisuje kako je napregnuo svu snagu dok hita prema cilju ... k nagradi višnjeg poziva Božjeg u Kristu Isusu.

Cilj je završna crta na svršetku staze. Nagrada je priznanje predano pobjedniku. Ovdje cilj predstavlja svršetak životne trke, a možda (osobito) Kristovo Sudište. Nagrada će biti kruna (vijenac) pravednosti koji Pavao posvuda opisuje kao nagradu za one koji su dobro trčali (2 Tim 4,8).

Višnji poziv Božji u Kristu Isusu uključuje svaku svrhu koju je Bog imao na umu spasavajući nas. To uključuje spasenje, suobličavanje Kristu, zajedničku baštinu s Njime, dom u Nebu i brojne druge duhovne blagoslove.

VII. POTICANJE NA NEBESKO ŽIVLJENJE U ČEMU JE PAVAO PRIMJER (3,15-21)

3,15 Koji smo god savršeni trebali bismo dijeliti Pavlovu voljnost da trpi i umre za Krista te skrenuti svaki napor prema nastojanju da budemo slični Gospodinu Isu-

su. To je zrelo gledište kršćanske vjere. Neki bi to nazvali krajnošću, radikalizmom ili fanatizmom; ali apostol tvrdi da će oni koji su odrasli uvidjeti kako je to jedini zdrav, logički i razuman odgovor Onom koji je za njih prolio svoju krv i dao život na Golgoti.

"**A ako što drukčije mislite – Bog će vam upravo to objaviti.**" Pavao shvaća da se neće svi složiti s njime u prihvaćanju tako opasnog gledišta. Ali on izražava uvjerenje da će Bog onome tko doista želi spoznati, objaviti istinu o tome. Razlog zbog kojega je kršćanstvo danas tako lagodno i samozadovoljno, jest taj što ne želimo znati istinu; nismo voljni pokoriti se zahtjevima idealnog kršćanstva. Bog je voljan pokazati istinu onima koji su voljni slijediti je.

3,16 Tada apostol dodaje da u međuvremenu trebamo živjeti u skladu sa svijetlom koje nam je Bog dao. Neće biti koristi od procjenjivanja sve dok ne prispijemo k potpunoj spoznaji onoga što se zahtijeva od nas kao kršćana. I dok čekamo Gospodina da nam otkrije potpuni smisao križa, trebamo biti poslušni u skladu s dosad primljenom istinom.

3,17 Sada se Pavao okreće opominjanju; no najprije potiče Filipljane da budu njegovi sljedbenici, to jest, nasljedovatelji. To da je uopće mogao napisati takve riječi, iskaz je počasti njegovu primjerenom životu. Često čujemo pošalicu: "Čini kako ja kažem, a ne kako ja činim." S apostolom nije bilo tako! On je mogao uzdignuti svoj život kao primjer dubokog predanja Kristu i Njegovoj stvari.

Lehman Strauss komentira:

Pavao je sebe smatrao prijemljivim za Božju milost kako bi mogao biti uzor; stoga je sav njegov život nakon obraćenja bio posvećen kako bi drugima prikazivao sliku kakav bi kršćanin trebao biti. Bog je Pavla spasio da bi na primjeru njegovog obraćenja mogao pokazati kako ono što je Isus učinio za njega može i hoće učiniti i za druge. Nije li to osobita svrha koju je Gospodin imao na umu kad je proširio svoju milost

na tebe i mene? Vjerujem da nas je spasio kako bismo bili uzor za sve buduće vjernike. Služimo li mi kao primjer onima koji su bili spašeni njegovom milošću? Daj Bože da bude tako!¹⁹

“I promotrite one koji žive po uzoru koji imate u nama.” Ovo se odnosi na sve druge koji su živjeli istom vrstom života kao i Pavao. To ne znači da ih se promatra s negodovanjem, kao one u slijedećem stihu, nego da ih se promatra kako bi se išlo njihovim stopama.

3,18 Kao što stih 17 opisuje one koje vjernici *trebaju* nasljedovati, ovaj nam odjeljak govori o takvima koje *ne trebamo* nasljedovati. Apostol ne otkriva tko su točno ti ljudi. Ne kaže nam jesu li to lažni učitelji koji su nametali židovstvo (spomenuti u st. 2) ili tobožnji kršćanski učitelji koji su slobodu preokrenuli u razuzdanost i služili se milošću kao izlikom da griješe.

Pavao je već ranije upozorio svete na te ljude, no ponovno to čini **plačući**. Ali čemu suze usred takva nepokolebljivog javnog optuživanja? – Zbog štete koju su ti ljudi učinili među crkvama. Zbog života koje su uništili. Zbog sramote koju su počinili u Kristovo ime. Zbog toga što su skrivali pravo značenje križa. Da, i zbog toga što istinska ljubav plače čak i kad javno optužuje **neprijatelje križa Kristovoga**, jednako kao što je i Gospodin Isus plakao nad zločinačkim gradom Jeruzalemom.

3,19 Ti su ljudi bili određeni za vječnu propast. To ne znači anihilaciju, potpuno uništenje, nego vječnu osudu Božju u ognjenom jezeru.

Njihov je **bog bio trbuh**. Sva im je djelatnost, pa čak i tobožnja vjerska služba, bila usmjerena na stjecanje hrane (vjerojatno i pića) za zadovoljenje tjelesnih nagona. F. B. Meyer s britkim oštroumljem opisuje takve ljude: “Nema kapelice u njihovim životima – samo kuhinja.”

Njihova je **slava bila u njihovoj sramoti**. Dičili su se upravo onime čega su se trebali stidjeti – svojom golotinjom i svojim razuzdanim ponašanjem.

Bili su zaokupljeni **zemaljskim** stvarima. Za njih je najvažnija u životu bila hrana, odjeća, počasti, udobnost i užici. Ono vječno i ono nebesko nije ih ometalo u njihovu gmizanju po blatu ovoga svijeta. I dalje su živjeli kao da će zauvijek živjeti na Zemlji.

3,20 Apostol sada onom što je spomenuo suprotstavlja nebeski usmjeren stav istinskog vjernika.

U doba kad je pisana poslanica, Filipi su bili rimska kolonija (Dj 16,12). Filipijani su bili građani Rima te uživali njegovu zaštitu i povlastice. Ali bili su i podanici svoje mjesne vlasti. Protivno tome otpadanju, apostol podsjeća vjernike da je njihova **domovina na nebesima**. Moffat to prevodi: “Ali mi smo nebeska naseobina.”

To ne znači da kršćani nisu *također* i građani zemaljskih država. Neki stihovi jasno naučavaju da se trebamo podlagati vlastima jer ih je Boga postavio (Rim 13, 1-7). Doista, vjernici trebaju biti poslušni vlastima u svemu što Bog izričito ne zabranjuje. Filipijani su bili dužni iskazivati odanost mjesnim upraviteljima i rimskom caru. Dakle, vjernici su odgovorni zemaljskim vlastima, ali njihova odanost ponajprije pripada Gospodinu u Nebu.

Ne samo da smo građani Neba, nego i **Spasitelja iščekujemo s Neba! Iščekujemo** je (u izvorniku) snažan izraz koji izriče gorljivo iščekivanje nečega za što se vjeruje da će se skoro dogoditi. Doslovce to znači: ispružiti glavu i vrat kao u željnom očekivanju da ćemo nešto čuti ili vidjeti.

3,21 Kad Gospodin Isus dođe s Neba, preobrazit će naša tijela. Tijelo samo po sebi nije ni loše ni zlo. Zlo je u pogrešnim načinima na koje se tijelom služimo.

Ali ono je **bijedno tijelo**, tijelo poniženja. Podložno je borama, ožiljcima, starosti, trpljenju, bolesti i smrti. Ograničava nas i sapinje.

Gospodin će ga **preobraziti** u tijelo slave. Potpuno značenje toga ne znamo. No znamo da više neće biti podložno ni propadanju ni smrti, kao ni vremenskim i pri-

rodnim ograničenjima. Bit će zbiljsko tijelo, a ipak savršeno prilagođeno uvjetima u Nebu. Bit će poput uskrslog **tijela** Gospodina Isusa.

To ne znači da ćemo tjelesno svi izgledati jednako! Isus je nesumnjivo bio prepoznatljiv nakon svog uskrsnuća pa nema sumnje da će i svaki vjernik u vječnosti imati sebi svojstvenu tjelesnu osobnost.

Također, ovaj odjeljak ne naučava da ćemo biti kao Gospodin Isus glede njegovih božanskih atributa. Nikada nećemo imati sveznanje ni svemoć, niti ćemo moći biti istodobno na svakome mjestu.

Ali moralno ćemo biti kao Gospodin Isus. Biti ćemo zauvijek slobodni od grijeha. Ovaj nam odjeljak ne otkriva dovoljno kako bi zadovoljio našu znatiželju, ali je dostatan da nas ispuni utjehom i potakne nadu.

Prema djelotvornosti snage svoje kojom sebi može sve podložiti. Preobražaj naših tijela bit će ostvaren istom božanskom snagom kojom će Gospodin kasnije **sebi sve podložiti**. – On “može potpuno spašavati” (Heb 7,25), On “može očuvati” (Jd 24), a u ovom stihu otkrivamo da on **može i podložiti**. – “Takav je Bog, Bog naš zavgda i dovijeka! On neka nas vodi!” (Ps 48,15)

VIII. POZIV NA SKLAD, MEĐUSOBNO POMAGANJE, RADOŠT, PODNOŠENJE, USTRAJNOST U MOLITVI I UREDAN MISAONI ŽIVOT (4,1-9)

4,1 Na temelju prekrasne nade koju je apostol iznio umovima vjernika u prethodnom stihu, sada ih potiče neka **čvrsto stoje u Gospodinu**. Ovaj stih obiluje nježnim nazivima za vjernike. Ponajprije, Pavao ih naziva braćom; ali ne samo “svojom braćom”, nego – “svojom **ljubljenom braćom**”. Tada dodaje kako žudi za njima, to jest, žudi ponovno biti s njima. Nadalje govori o njima kao o “**radosti i vijencu**” (*kruni* u NKJV). Bez sumnje kako misli da

su mu oni **radost** sada, a da će mu **vijenac** biti pred Kristovim sudištem. I na posljepku, stih završava s izrazom “**ljubljeni**”. Apostol je zbiljski volio ljude i ovo je bez sumnje jedna od tajni njegove uspješnosti u djelu Gospodinovom.

4,2 Evodija i Sintiha su bile žene iz crkve u Filipima koje su imale teškoće u međusobnom odnosu. Nisu nam otkrivene potankosti koje bi objasnile uzrok njihove nesloge (možda je to i dobro!).

Apostol dva puta spominje riječ **zaklijetem** kako bi pokazao da je opomena upućena kako jednoj tako i drugoj. Pavao ih potiče **da budu jedne misli u Gospodinu**. Nemoguće je da budemo jedne misli glede svega u svagdanjem životu, ali što se tiče onoga što je Gospodinovo, moguće je da popustimo u svojim nevažnim osobnim razlikama kako bi se Bog uzvisio a njegovo djelo napredovalo.

4,3 Silno se nagađa tko bi bio taj **vjerni suradnik** (ili sudrug²⁰) komu Pavao upućuje ovaj stih. U obzir dolaze i Timotej i Luka, ali je najvjerojatnije Epafrodit taj o kome se govori. Njega se potiče da **pomaže tim ženama** koje su se **trudile zajedno** s Pavlom **u evanđelju**. Smatramo da su te žene bile Evodija i Sintiha te da apostol Pavao ovdje iznosi ono što je iskustvom dokazano kao najbolji savjet. Često kad se dvoje svađaju, svađu je najbolje riješiti tako da se uvede neopredijeljena treća stranka – netko sposoban zrelo i duhovno prosuditi. Takav ne djeluje proizvoljno glede slučaja i ne donosi odluku napređac, nego se radije pozove na Riječ Božju pa tako može sukobljenim osobama ukazati na biblijsko rješenje za njihov problem.

Valja biti oprezan glede Pavlove izjave: “**one su se u evanđelju trudile zajedno sa mnom**.” Nikakvim naporom mašte ovo ne možemo protumačiti da su propovijedale evanđelje zajedno s apostolom Pavlom. Mnogo je načina kako se žene mogu truditi u evanđelju – gostoljubivošću prema Kristovim slugama, posjećivanjem domova, poučavanjem mladih žena i djece –

bez prisvajanja prava na službu javnog načavanja i propovijedanja.

Spomenut je još jedan suradnik, po imenu **Klement**. O njemu se ne zna ništa pouzdano. Zatim Pavao spominje **ostale svoje suradnike, kojih su imena zapisana u Knjizi života**. To je dražestan način da se izrazi vječno i neizrecivo blaženstvo koje prati vjeru u Krista i služenje Njemu.

4,4 Obraćajući se sada svojoj crkvi, Pavao ponavlja svoje omiljeno poticanje. Tajnu njegova poticanja nalazimo u riječima: u **Gospodinu**. Bez obzira kako mračne bile okolnosti u životu – kršćaninu je uvijek moguće **radovati se u Gospodinu**.

Jowett dijeli s nama svoje iskustvo glede kršćanske radosti:

“Kršćanska radost jest raspoloženje neovisno o trenutnim okolnostima. Kad bi ovisila o onome što nas okružuje, tada bi doista bila nesigurna kao nezaštićena svijeća što gori u vjetrovitoj noći. Jedan trenutak svijeća gori jasno i sigurno, dok se sljedećeg trenutka plamen povija do same ivice stijenja te daje malo ili nimalo svijetla. Ali kršćanska radost nema veze s kratkotrajnim okolnostima života, pa stoga nije ni žrtva prolaznog dana. U jednom su trenutku moje okolnosti sjajne kao sunčan lipanjski dan, u drugom su već kao tmuran dan u mjesecu studenom. Jedan dan sam na svadbi, drugi dan kraj otvorenog groba. Jedan dan, tijekom bogoslužja, pridobijem deset obraćenika za Gospodina; potom dugo, dugo ne pridobijem ni jednoga. Da, dani su promjenljivi kao vrijeme, no ipak kršćanska radost može biti postojana. Gdje leži tajna slavne postojanosti?”

Evo te tajne: ‘I evo, ja sam s vama u sve dane.’ Tijekom svih promjenljivih dana ‘On se ne mijenja niti ne umara.’ On nije samo Prijatelj u dobru koji će me napustiti kad se smrači i zahladni. On nije tu samo u dane mog uspjeha i slavlja, a da ga se ne bi moglo naći u dane slabosti i poraza. On se ne pokazuje samo kad sam okićen vijencem, a skriva kad nosim krunu od trnja. On je sa mnom ‘u sve dane’ – za uspješnih dana i dana bijede; za dana kad turobno ječi pogrebno zvono, i za dana kad zvono zvoni za vjenčanje. ‘U sve dane’: na dan života – na dan smrti – na dan Suda.”²¹

4,5 Sada ih Pavao potiče **neka njihova blagost bude znana svim ljudima**. Ovo se prevodi i kao: podatnost, prilagođivanje i voljnost da se popusti. Teškoća nije u *razumijevanju* što se ovime misli, nego u *poslušnosti naredbi: svim ljudima*.

Gospodin je blizu može značiti da je Gospodin sada nazočan, ili da se približio Njegov Dolazak. Oboje je ispravno, premda smo mi skloni ovom drugom.

4,6 Je li uistinu moguće da kršćanin **ne bude zabrinut ni za što?** Moguće je tako dugo dok imamo sredstvo – molitvu vjere. Ostatak ovoga stiha objašnjava nam kako naši životi mogu biti oslobođeni grešnog nemira. Sve treba donositi pred Gospodina u **molitvi**. U svemu znači doslovce *sve*. Ništa nije preveliko ili premalo za Njegovu skrb punu ljubavi!

Molitva je i čim i ozračje. Pred Gospodina dolazimo u određenim trenucima i iznosimo mu određene zamolbe. No moguće je i živjeti u *ozračju* molitve. Moguće je da način našega življenja bude molitveni način. Riječ *molitva* u ovome stihu možda označava sveukupni stav našega življenja, dok **prošnja** označava određene **molbe** koje donosimo Gospodinu.

No valja zapaziti da svoje molbe trebamo obznanjivati Bogu sa zahvaljivanjem. Netko je sazeo riječi ovoga stiha kao da kažu kako trebamo “ni za što biti zabrinuti, moliti u svemu i za sve zahvaljivati”.

4,7 Ako su ti stavovi značajke naših života, **mir Božji koji nadilazi svaki razum čuvat će naša srca i misli u Kristu Isusu**. **Mir Božji** je vrst počinka i tihog zadovoljstva što preplavljuje dušu vjernika kad je oslonjen na Boga.

Borave li u Jahvi,

Srca su sva blažena;

Nalaze, po Njegovu obećanju,

Savršen mir i počinak.

Frances Ridley Havergal

Taj **mir nadilazi svaki razum**. Ljudi ovoga svijeta ne mogu ga uopće shvatiti – čak i kršćani koji ga imaju nalaze prekra-snu tajnovitost glede tog mira. Čude se što

nisu zabrinuti kad se suoče s tragedijom ili zateknu u sebi protivnim okolnostima.

Taj **mir** zaposjeda srce i misaoni život. Kako je to samo potreban "napitak" u ovo doba nervozā, živčanih slomova, sredstava za smirenje i mentalnih poremećaja!

4,8 Sada apostol iznosi zaključni savjet glede misaonog života. Biblija posvuda naučava da možemo upravljati onime što mislimo. Beskorisno je zauzeti gubitnički stav i kad nam um ispune neželjene misli reći da si jednostavno ne možemo pomoći. Činjenica je da si *možemo* pomoći. Tajna leži u pozitivnom razmišljanju. Danas je to dobro znano načelo – pročišćavajuća sila nove naklonosti. Ne mogu se istodobno gajiti i zle misli i misli o Gospodinu Isusu. Ako nekome dođe zla misao, treba je se odmah riješiti tako da razmišlja o Kristovoj Osobi i djelu. Prosvijetljeni psiholozi i psihijatri današnjice slažu se s apostolom Pavlom glede toga. I oni ističu opasnost od negativnog razmišljanja.

Ne treba previše tražiti u osmom stihu kako bi se u njemu prepoznalo Gospodina Isusa Krista. Sve što je **istinito, časno, pravedno, čisto, ljubazno, hvalevrijedno** (u NKJV: *na dobru glasu*), **krepost, pohvala** – sve to nalazimo u Njemu. Razmotrimo te kreposti jednu po jednu. "**Istinito**" znači da nije lažno ili nepouzđano, nego nepatvoreno i zbiljsko. "**Časno**" je plemenito ili moralno privlačno. "**Pravedno**" je pravično prema Bogu i čovjeku. "**Čisto**" se odnosi na visok moralni karakter života neke osobe. "**Ljubazno**" (*dražesno* u NKJV) u sebi sadrži misao da je nešto krasno ili ugodno gledati ili promatrati. "**Hvalevrijedno**" se također prevodi kao "ugledno" ili "na dobru glasu". "**Krepost**" govori o moralnoj vrsnoći; a "**pohvala**" jest ono što zasluđuje preporuku.

U sedmom stihu Pavao uvjerava svete da će Bog čuvati njihova srca i misli u Kristu Isusu. Ali on ne propušta podsjetiti kako i oni imaju odgovornost u tome. Bog ne štiti misaoni život čovjeka koji si ga ne *želi* očuvati čistim.

4,9 Ponovno se Pavao izlaže kao uzorni sveti čovjek. Potiče vjernike da provode ono što su **naučili** od njega i od onoga što su **vidjeli** na njemu.

Značajna je činjenica što to dolazi odmah nakon osmog stiha. I ispravno življenje proizlazi iz ispravnog razmišljanja. Ako je nečiji misaoni život čist, i njegov će život biti čist. S druge strane, ako je nečiji um izvor pokvarenosti tada možeš biti siguran da će i struja što iz njega istječe biti prljava. Moramo uvijek imati na umu da će netko, ako dovoljno dugo misli zlu misao, istu i ostvariti.

Onima koji vjerno slijede apostolov primjer obećano je da će **Bog mira biti** s njima. U sedmom stihu mir Božji udio je onih što mole; ovdje je **Bog mira** Prijatelj onima koji su sveti. Misao je to da će Bog u sadašnjem iskustvu postati vrlo blizak i drag svima čiji životi utjelovljuju istinu.

IX. PAVAO ZAHVALJUJE ZA NOVČANE DAROVE SVETIH (4,10-20)

4,10 U stihovima 10-19 Pavao govori o odnosima koji su postojali između crkve u Filipima i njega glede potpore u novcu. Nitko ne može izraziti koliko su smisleni bili ti stihovi Božjim svetima koji su bili pozvani da prolaze razdoblja financijskog pritiska i gubitaka!

Pavao se raduje što su mu **napokon**, nakon određenog vremena, Filipijani poslali praktičnu pomoć za djelo Gospodinovo. Ne okrivljava ih za razdoblje kad nije primao pomoć; pripisuje im u zaslugu to da su mu htjeli poslati darove, ali **nisu imali prigode** to učiniti. Moffatt to ovako prevodi: "Ono što vam je nedostajalo nije bila skrb, nego prigoda da je iskažete."

4,11 Lijepo je vidjeti s kojom finoćom i istančanošću nastupa Pavao u rješavanju pitanja o novcu. On ne želi da oni misle kako jadikuje zbog uskraćivanja novčane pomoći. Radije bi htio da oni znaju kako je on posve neovisan glede takvih svjetovnih okolnosti. **Naučio je biti zadovoljan**, bez

obzira u kakvoj je situaciji glede novca. Biti zadovoljan uistinu znači više negoli imati bogatstvo, jer "ako dostatnost ne donosi bogatstvo, postiže isti cilj odagnavši želju za njime."

"Blažena je tajna kad vjernik uči kako i dalje hodati uzdignute glave na prazan želudac, časnog izgleda s praznim džepom, radosnog srca s neprimljenom plaćom i s radovanjem u Bogu kad su ljudi vjerolomni" (Selected).

4,12 Pavao je znao **oskudijevati**, to jest, ne imati osnovna sredstva za život; znao je i **obilovati**, to jest, u određeno vrijeme primiti više negoli su mu bile trenutne potrebe. **Na sve i svašta je navikao: i sit biti i gladovati, i obilovati i oskudijevati.** Kako je apostol naučio tu lekciju? Jednostavno: bio je uvjeren da je u volji Božjoj. Znao je da gdje god se nalazio, u kakvim se god okolnostima zatekao, da je u tome po božanskoj odredbi. Ako je **gladovao**, bilo je to zato jer je Bog htio da gladuje, Ako je bio **sit**, bilo je to stoga jer je Bog tako zamislio. Prezaposlen i vjerno uključen u služenju svome Kralju, mogao je reći: "Da, Oče, tako se tebi svidjelo."

4,13 Tada apostol dodaje riječi koje su mnogima zagonetka: "**Sve mogu u Kristu koji me jača.**" Je li moguće da je to mislio doslovno? Je li apostol doista vjerovao kako ne postoji ništa što on ne može učiniti? Odgovor je sljedeći: kad je apostol Pavao rekao kako može činiti **sve**, tada misli na **sve** što je za njega Božja volja da čini. Naučio je da su Božje zapovijedi Njegovo osposobljavanje. Znao je da ga Bog nikada neće pozvati ostvariti neku zadaću a da mu za to ne dâ potrebnu milost. "**Sve**" se vjerojatno ne odnosi toliko na neustrašiva junaštva, koliko na velike oskudice i gladovanja.

4,14 Usprkos svega što je rekao, Pavao želi da Filipljani znaju kako su **dobro učinili pridruživši mu se u nevolji.** Time vjerojatno misli na novac koji su mu poslali za namirenje njegovih potreba tijekom uzništva.

4,15 Nekada su se **Filipljani** isticali u milosti davanja. Tijekom prvih dana Pavlova služenja, kad je **otputovao iz Makedonije, ni jedna crkva nije se pridružila glede novca, osim Filipljana.**

Značajno je što su te naizgled nevažne potankosti zauvijek zabilježene u dragocjenoj Božjoj riječi. To nas uči da smo Gospodinu dali ono što smo dali Njegovim slugama. Njega zanima svaki novčić. On bilježi sve što je učinjeno kao da je Njemu učinjeno i nagrađuje s mjerom dobrom, nabijenom, natresenom i preobilnom.

4,16 Čak i kad je bio u **Solunu, poslali su jedanput, i dvaput** za njegove potrebe. Očito je da su Filipljani živjeli tako blisko s Gospodinom da ih je On mogao upravljati u njihovom davanju. Duh Sveti je na njihova srca stavio breme za apostola Pavla. Oni su na to odgovorili tako da su mu poslali novac **jedanput, i dvaput.** Kad se sjetimo da je Pavao proveo samo kratko vrijeme u Solunu, ispada da je njihova skrb za njega to vrednija spomena.

4,17 U ovom je stihu izražena Pavlova krajnja nesebičnost. On je više bio ponesen njihovom korišću negoli njihovim **darom.** Veća od njegove želje za novčanom pomoći, bila je čežnja **da plod obiluje na korist vjernikâ.** To je upravo ono što se zbiva kad se Gospodinu dâ novac. Sve se to bilježi u knjigu prihoda i bit će stotruko isplaćeno u Danu koji dolazi.

Sve što imamo pripada Gospodinu i kad mu dajemo, dajemo samo ono što je ionako Njegovo. Kršćani koji raspravljaju bi li ili ne bi trebali davati desetak svog novca, promašili su cilj. Davanje desetka ili desetog dijela prihoda zapovjeđeno je Izraelcima pod Zakonom Božjim kao najmanji dar. U ovo doba milosti ne bismo se trebali pitati: "Koliko trebam dati Gospodinu?" nego radije: "Koliko smijem zadržati za sebe?" Kršćaninova bi želja trebala biti da živi umjereno i požrtvovno kako bi mogao davati sve veći dio svog prihoda za djelo Božje kako ljudi ne bi propadali u potrebi da čuju Kristovo evanđelje.

4,18 Kad Pavao kaže: **imam svega**, time misli: **imam svega što trebam** – i **obiljem**. Zvuči čudno u doba komercijalizma dvadesetog stoljeća čuti Gospodinova slugu koji ne prosi novac nego, upravo suprotno, priznaje da ga ima dovoljno. Suvremene neobuzdane (vjerske) kampanje prosjačenja novca gadost su pred Bogom i sramota Kristovu imenu. Potpuno su nepotrebne. Hudson Taylor je jednom rekao: “Božje djelo provođeno na Božji način, nikada neće ostati bez Božje opskrbe.” Problem je danas da ne uviđamo razliku između djelovanja za Boga i djela Božjega. Moguće je uključiti se u takozvanu kršćansku službu koja možda uopće nije po volji Božjoj. Gdje je obilje novca, uvijek postoji golema opasnost od upuštanja u poduhvate koji možda nemaju božansko dopuštenje. Ponovno ću navesti Hudsona Taylora: “Ono čega se trebamo jako bojati nije nedostatak sredstava – nego previše neposvećenih sredstava.”

Dar ljubavi koji je **Epafrodit** donio Pavlu od Filipijana opisan je kao **sladak miris** – **žrtva draga, ugodna Bogu**. Jedini put kad se, osim ovdje, koriste ove iste riječi, odnose se na samog Krista (Ef 5,2). Pavao uzvisuje požrtvovno davanje Filipijana opisujući što je ono značilo Bogu. Uzdiglo se k Njemu kao **mirisna žrtva**. Ta je **žrtva bila draga i ugodna**.

Jowett piše:

“Kako je golem domet naoko neznatne dobrote. Mislimo da smo poslužili običnom prosjaku, a u stvari smo općili s Kraljem. Mislimo da će miomiris ostati zatvoren u beznačajnom susjedstvu, a gle, sladak se miris širi univerzumom. Mislili smo kako imamo posla samo s Pavlom, a otkrivamo da smo posluživali Pavlovom Spasitelju i Gospodinu.”²²

4,19 Sada Pavao dodaje vjerojatno najpoznatiji i najdraži stih ovog poglavlja. Trebamo zapaziti da ovo obećanje dolazi nakon prijašnjeg opisa njihovog odanog služenja. Drugim riječima, budući da su dali Bogu od svojih materijalnih dobara, čak u toj mjeri da su bila ugrožena njihova

vlastita sredstva za život, **Bog će ispuniti svaku njihovu potrebu**. Kako je lako izvući ovaj stih iz konteksta i upotrijebiti ga kao mekani jastuk za kršćane koji trate novac na sebe same a da rijetko pomisle na djelo Božje! “U redu je. Bog će podmiriti sve vaše potrebe.”

I dok je u osnovi istina da **Bog** ispunjava potrebe svojih, ovo je osobito obećanje da onima koji su vjerni i odani u svom davanju Kristu nikada neće ništa nedostajati.

Često je puta isticano da Bog podmiruje potrebe svojim ljudima – ne *od* svojega bogatstva nego: **po bogatstvu svome, u slavi, u Kristu Isusu**. Ako milijuner dadne novčić nekom djetetu, daje *od* svog bogatstva. Ali ako dadne sto tisuća dolara za neku dobru svrhu, daje *po* ili *prema* svom bogatstvu. Božje davanje je prema Njegovom bogatstvu, u slavi, u Kristu Isusu, a većeg bogatstva od toga nema!

Williams devetnaesti stih naziva: “ček naslovljen na banku vjere”:

moj Bog – ime bankara;
će ispuniti – obećanje da će platiti;
svaku vašu potrebu – vrijednost čeka;
po bogatstvu svome – kapital banke;
u slavi – adresa banke;
u Kristu Isusu – potpis bez kojega je ček bezvrijedan.²³

4,20 Pomisao na Božju obilnu opskrbu čini da Ga apostol počne ushićeno slaviti. To je prikladan izraz za svako Božje dijete koje svakodnevno doživljava Božju milostivu skrb, ne samo u ispunjavanju materijalnih potreba nego i pružanju vodstva, pomoći protiv iskušenja i jačanju oslabljene svakodnevnne pobožnosti.

X. ZAKLJUČNI POZDRAVI (4,21-23)

4,21 Videći u mislima okupljene vjernike gdje slušaju poslanicu koju im je napisao, Pavao pozdravlja **svakog svetoga u Kristu Isusu** i šalje pozdrave od **braće koja su s njim**.

4,22 Prisiljeni smo voljeti ovaj stih zbog navođenja **carevog doma**. Naše su misli izložene snažnom iskušenju da se pobune.

Tko su ti članovi Neronova kućanstva spomenuti ovdje? Jesu li to bili neki od vojnika određeni da čuvaju apostola Pavla a koji su bili spašeni po njegovoj službi? Jesu li to bili robovi ili slobodnjaci što su radili u palači? Ili možda ta izjava uključuje neke službenike iz rimske vlade? Ne možemo to znati zasigurno, ali ovdje imamo dražestan prikaz istine da kršćani poput pauka (ili guštera) nalaze svoj put u kraljevske palače! (Izr 30,28) Evanđelje ne poznaje granice. Može probiti najčvršće zidine. Može se zasaditi usred onih koji ga pokušavaju iskorijeniti. Uistinu, vrata pakla neće nadvladati Crkvu Isusa Krista!

4,23 Sada Pavao zaključuje svojim karakterističnim pozdravom. **Milost** bliješti s prve stranice ove poslanice, i evo je ponovno na njezinu svršetku. Od obilja čovjekova srca govore mu usta. Pavlovo je srce do samog vrha bilo ispunjeno najvećom temom svih vjekova – **milošću** Božjom po **Isusu Kristu** – stoga nas uopće ne iznenađuje da ta dragocjena istina treba preplaviti svaki kanal njegova života.

Paul Rees za nas zaključuje:

“Najveći od ljudi napisao je svoje najtoplije pismo. Njegova zadaća ljubavi je dovršena. Dan je završio. Lanac je još uvijek na njegovu apostolskom zglobu. Vojnik je još uvijek na straži. Nema veze! Pavlov duh je slobodan! Um mu je čist! U srcu mu žar! – A sutradan ujutro Epafrodit grabi prema Filipima!”²⁴

BILJEŠKE

¹(Uvod) H. A. A. Kennedy, “Filipljanima”, *The Expositor's Greek Testament*, III., 407.

²(1,1) Jowett, *The High Calling*, str. 2.

³(1,7) W. E. Vine, *The Epistles to the Philippians and Colossians*, str. 23.

⁴(1,10) Etimološki, riječ prevedena s “čisti” (grč. *eilikrines*, u NKJV *iskreni*) znači “nepomiješano” ili pak “otporno na sunce”. Ovo drugo značenje slično je i engleskoj riječi “sincere” (iskreno) koja doslovce znači “bez voska”. Poštenu bi kipar nastavio klesati da odstrani napuklinu na bjelom mramornom kipu, dok bi “neiskreni” ispunio napuklinu voskom. Ali na kipu s voštanom “zakrpom”, kad ga se izloži suncu, uskoro bi se otkrila kiparova prijevarena.

⁵(1,11) Lehman Strauss, *Devotional Studies in Philippians*, str. 63.

⁶(1,13) T. W. Drury, *The Prison Ministry of St. Paul*, str. 22.

⁷(1,20) Guy King, *Joy Way*, str. 33.

⁸(1,21) Jowett, *Calling*, str. 34.

⁹(2,1) F. B. Meyer, *Devotional Commentary on Philippians*, str. 77.-79.

¹⁰(2,5) King, *Joy Way*, str. 51.

¹¹(2,6) E. H. Gifford, *The Incarnation*, 44-45.

¹²(2,11) Charles R. Erdman, bez podataka.

¹³(2,17) George Williams, *The Student's Commentary on the Holy Scriptures*, str. 931.

¹⁴(3,7) King, *Joy Way*, str. 81.

¹⁵(3,10) Jowett, *Calling*, str. 217.

¹⁶(3,10) Isto, str. 81.-82.

¹⁷(3,10) Hudson Taylor, navod gospođe Howard Taylor u *Behind the Ranges*, str. 170.

¹⁸(3,10) C. A. Coates, podaci nedostupni.

¹⁹(3,17) Strauss, *Philippians*, str. 202.

²⁰(4,3) “Suradnik”, grč. *su(n)zugos* (suujarmljenik), moglo bi biti i osobno ime. Iako do sada još nigdje nije nađeno, to je osobito ime kakvo bi rob doista i mogao dobiti.

²¹(4,4) Jowett, *Day by Day*, str. 169.-171.

²²(4,18) Isto, str. 225.

²³(4,19) Williams, *Student's Commentary*, str. 934.

²⁴(4,23) Paul Rees, *The Adequate Man*, 127.

BIBLIOGRAFIJA

Erdman, C. R. *The Epistle of Paul to the Philippians*. Philadelphia: Westminster Press, 1928.

Gifford, E. H. *The Incarnation: A Study of Philippians*. London: Hodder & Stoughton, 1897.

Jowett, J. H. *The High Calling*. London: Andrew Melrose, 1909.

Kelly, William. *Lectures on Philippians and Colossians*. London: G. Morrish, n.d.

Kennedy, H. A. A. “Philippians,” *The Expositor's Greek Testament*, Sv. III., Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1961.

King, Guy H. *Joy Way*. London: Marshall, Morgan & Scott, Ltd., 1954.

Meyer, F. B. *Devotional Commentary on Philippians*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1979.

Rees, Paul. *The Adequate Man*. Westwood, N. J.: Fleming H. Revell Co., 1959.

Strauss, Lehman. *Devotional Studies in Philippians*. Neptune, N. J.: Loizeaux Bros. Publishers, 1959.

Vine, W. E. *The Epistles to the Philippians and Colossians*. London, Oliphants, 1955.

